ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1
VENDREDI
1er FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.889 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.889

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԿ. ՊԼՈՒԻ ԵՒ Հ.Յ.Դ. ԿԵՂՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒԻՉՆԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՊԵՏԵՐՈՒՆ ԵՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆՑ

Լիբանանի հայ երեսփոխանական պլոքի ներկայացուցիչ տոքթ. Մելգոն Էպլիղաթեան եւ Հ.Յ.Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները այցելութիւններ տուած են հայ համայնքներու պետերուն՝ թեմին առաջնորդ Սրամ Եպիսկ. Քէչիշեանի, Հայ Կաթողիկէ համայնքի պետ Անդրէաս Աբգ. Պետոզեանի եւ Հայ Աւետարանական համայնքի պետ Վեր. Աբրահամ Սարգիսեանի, ինչպէս նաեւ հայկական կուսակցութեանց (Ս.Դ.Հ.Կ. եւ Ռ.Ա.Կ.) Կեդր. մարմիններուն:

Տեսակցութիւնները առիթ եղած են Լիբանանի Հայութիւնը հետաքրքրող այժմէական հարցերու շուրջ խորհրդակցութեան եւ կարծիքներու փոխանակման՝ այդ հարցերը միասնաբար դիմագրաւելու առաջադրանքով: Մասնաւորաբար քննարկուած է եղեռնի 70-ամեակը համապատշաճ չափով տօնելու անհրաժեշտութիւնն ու այդ գծով, միացեալ ծրագիրներու մշակման կարելիութիւնները: Որոշուած է յաջորդական հանդիպումներ ընթացքին ճշդել ծրագիրներուն մանրամասնութիւնները:

×

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՏ

Հայկ. պլոքի ներկայացուցիչ տոքթ. Մելգոն Էպլիղաթեան եւ Հ.Ց.Դ. Կ.Կ.ի ներկայացուցիչները Յունուար 18-ին հանդիպում մըն ալ ունեցած են խորհրդարանի նախագահ Հիւսէյն Հիւսէյնիի հետ: Շուրջ ժամ մը կոդմերը խորհրդակցած են Լիբանանի ներկայ քաղաքական եւ անտեսական հարցերուն, ինչպէս նաեւ հարաւի ու շրջանային ընդհանուր կացութեան շուրջ:

×

Հ.Ց.Դ. Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները, Յունուար 21-ին, այցելած են Տեղեկատուութեան նախարարութեան ընդհանուր տնօրէն Այուպ Հըմայէտի, իր նոր պաշտօնը ձեռնհասութեամբ կատարելու համար: Հըմայէտ դրուատանքով անդրադարձած է Լիբանանի տագնապին ընթացքին Հայութեան դերին եւ ընծայած ծառայութեանց:

Հ.Ց.Դ. Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները այցելած են նաեւ զօր. Հանրի Ղազարի, զինք ձեռնհասութեամբ զօրավարի աստիճանի բարձրացման առիթով: Զօր. Ղազար յայտնած է, թէ ինչպէս անցեալին՝ ապագային եւս, իր ծառայութիւնն ու օժանդակութիւնը պիտի չխնայէ Հայութեան: Հ. Ղազար զաւակն է հրամանատար Անդրանիկ Ղազարի: Ծնած է 1935ին՝ Մերճայուն, հարաւային Լիբանան: Նախակրթութիւնն ու երկրորդական ուսումը ստացած է Ֆոլէժ տը լա Սալ, ապա յաճախած է Ֆոլէժ Լայիֆ Ֆրանսէ: 1955-ին մտած է Սպայից վարժարան, ուրկէ վկայուած է իբրեւ զրահապատի սպայ: Այնուհետեւ հետեւած է զինուորական մանրագիտական դասընթացքներու, արտասահմանի զինուորական հաստատութիւններու մէջ: 1980 - 81-ին, Միացեալ - Նահանգներու մէջ աւարտած է Սպայակոյտի դասընթացքը եւ ստացած՝ զնդապետի աստիճան: Լիբանանեան բանակին մէջ իր ծառայութեան ընթացքին ունեցած է աստիճանի բարձրացում եւ վարած զինուորական զանազան պաշտօններ: 1984-էն ի վեր կը վարէ սպայակոյտի ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնը: Արժանացած է չքանշաններու: Յունուար 1-ին է, որ Հանրի Ղազար բարձրացած է զօրապետի հրամանատարի աստիճանին:

×

Տոքթ. Մելգոն Էպլիղաթեան եւ Հ.Ց.Դ. Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները հանդիպում մըն ալ ունեցած են Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Կաթողիկոս - Պատրիարք Յովհաննէս-Պետրոս ԺԹ. Գասպարեանի հետ: Արծարծուած են Լիբանանի Հայութիւնը յուզող հարցերը եւ խօսուած Եղեռնի 70-ամեակի հանդիսութեանց նախապատրաստական աշխատանքներուն շուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՄՈՆՏ չկրցաւ լոյս տեսնել Զորեքշաբթի իրիկուն (Յունուար 31-ի թիւ) «Գիրքի սենտիքային» բանուորներու պղպտարտուխին - գործադուլին պատճառով: Բանթողները ցոյց մըն ալ ըրած են թերթին չհնչին առջեւ պահպանելու համար ձեռք ձգուած իրաւունքները: Կը բողոքեն պլխաւորաբար 13-րդ ամսուան երկրորդ կէսին ոչ - վճարման դէմ: Պատասխանատուներէն մէկը չեշտած է թէ արտադրութեան միջոցներու արդիականացումը պէտք չէ հեռացնէ աշխատաւորները նոր ի նպաստ ուրիշ դասակարգերու: Այս առընչութեամբ չահակից կոդմերու հանդիպումը մեծ արդիւնք չէ տուած: Անտրէ Ֆոնթէն նախ կ'առաջարկէ աշխատավարձերու զեղչ, որպէսզի գործը ապրի, եթէ ընդունուի 13-րդ ամսուան մէկ մասն ալ կրնայ վճարուիլ:

ԼՕՐԱՆ ՖԱՊԻԻՒՍ, հեռատեսիլէն, յայտարարեց թէ ամէն ինչ պիտի ընէ, որպէսզի դրամահաւաքութիւնը 4,5%-ը չանցնի 1985-ին: Կարգ մը նոր կարգադրութիւններ ալ հաղորդեց: Այսպէս՝ պաշտօնեաներու «Ումն» զրուցիչը պիտի անհետանայ եւ իւրաքանչիւրին անունը պիտի ցուցադրուի, որպէսզի յարաբերութիւնները աւելի մարդկային ըլլան: Հանդերձեան թոշակները, ասկէ եաք ամէն ամիս պիտի վճարուին, փոխանակ եռամսեայ վճարումներու:

ԺՔՆԵԻԻ մէջ քարիւղ արտածող երկիրներու կազմակերպութիւնը (ՕՓԷՓ) կէս համաձայնութեան մը եկաւ, առջի օր: Անդամ 13 երկիրներէն 9-ը որոշեցին քարիւղի գինը քիչ մը իջեցնել, միջին սակի մը հասնելով, այսինքն՝ տակառը 29 տոլարէն կ'իջնէ 28 տոլարի: Այս համաձայնագիրը մերժեցին Իրան, Լիբիա, Իրաք, դէմ քուէարկելով, մինչ Կատըն ձեռնպահ մնացած է:

ՊԱՅՃԱՆԻ մէջ ձերբակալուած է պատք ահաբեկչական քաղաքա - զինուորական (ԷՊԱ) ճիւղին կարեւոր դէմքերէն մէկը, ըստ տրուած տեղեկութեանց՝ թիւ 2-ը:

ՔԼԱՈՒՍ ՊԱՐՊԻԻ դատավարութիւնը հաւանաբար տեղի ունենայ Դեկտեմբերին: «Լիոնի մսագործը» մկրտուած նացիին այս դատավարութեան առթիւ ապահովութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿի զինուորական նաւ մը ընկղմած է Եգէականի մէջ, ռազմափորձերու առեն: Երկու մեռեալ եւ 37 անհետացած նաւաստի կայ: Արկածին պատճառը փոթորիկը կը նկատուի:

ՓԱՐԻԶՑիՆԵՐԸ «ո՛չ» ըսած են, մեծամասնութեամբ Լուվրի բակը բարձրանալիք բուրգին, ըստ «Ֆոթ-իտիէն»ի կատարած մէկ հարցախոյզին: 1983 Նոյեմբեր 5-ի հրովարտակով մըն է, որ կը նախատեսուէր այս չինութիւնը, որու ճարտարապետը Զինացի մըն է:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՆ ԼԱՅՆԱԱՀՈՀՈՒԹԵԱՆ ԼԱԽԱԳՈՅՆ ՕՐԻՆԱԿԸ՝

«ՎԱՓԸՓԼԸ» ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՒՂԸ

«Պատկերազարդ պատմութիւն Հայոց» այս մէկն ալ: Թուրք լրագրող մը՝ Զաֆէր Աքայ («Թէրճիւման», Յունուար 30) գացեր է Վաքըֆլը, որ Թուրքիոյ միակ հայկ. գիւղն է, միայն մէկ սիւնքի ընտանիք կայ, Հայերէ զատ: Կարեւորը այն չէ անշուշտ թէ Աբրահամ ըսէ՝ «Մենք Քրիստոնեայ Թուրքեր ենք» կամ Նուպար Ղազարեան Թուրքիոյ հեռագիր բաշէ Նախագահ Միքթերանի: Ուրիշ ի՞նչ կրնաս ըսել կամ ընել: Հետաքրքրականը ուրիշ տեղ է՝ զարգացման համեմատութիւնը, աշակերտներու ուշիմութիւնը եւ դեռ եկեղեցիին կոչնակը եւ հին խորանը...:

×

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՒՂԸ

«Ֆրանսուա Միթերան - Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին, կը ցզովենք մեր կողմէ ցոյց տրուած բաջալերանքը *ԱՍԱԼԱ*-ի ռնրագործներուն: Ափ մը մոլորեալի արարքը պիտի չբաւէ խախտելու թուրք ժողովուրդին միասնականութիւնը ...

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՆՃԱՆ
Վաքըֆլըի գիւղապետ

Հայկական իւրաքանչիւր յարձակումէ եաք հարիւրաւոր հեռաղիր ու զրուցիներ կը ղրկուին Միթերանի: Համալսարաններ, միութիւններ, կուսակցութիւններ կը քամահրեն Ֆրանսան: Սակայն բոլորէն տարբեր նշանակութիւն մը ունի Վաքըֆլըի գիւղապետին այս հեռաղիրը: Վաքըֆլը միակ հայկական գիւղն է Թուրքիոյ. հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր այս մարդիկը կ'ապրին այս հողերուն վրայ: Շնորհիւ Օսմանեան Թուրքիոյ, Հանրապետական Թուրքիոյ անզուգական լայնախոհութեան, հասեր են մեր օրերուն պահպանելով իրենց բոլոր յատկութիւնները:

Առանց նախապէս լուր տալու գացինք գիւղ. Հաթայի Սամանտաղ գիւղաքաղաքէն չորս քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ մաքուր, կանոնաւոր գիւղ մըն է: Մեր հանդիպած առաջին անձին հարցուցինք գիւղապետը. «ես եմ» ըսաւ:

Գիւղապետ Նուպար Մանճայի (Մանճիեան) ու այլ գիւղացիներու հետ ժամերով խօսակցեցանք: Անհաւատալի կերպով հեզասահ է իրենց Թրքերէնը: Սակայն չեն մոռցեր նաեւ իրենց մայրենի լեզուն: Ըստ գիւղապետին, իրենց խօսած հայերէնը աշխարհի վրայ եզակի, անխաթար լեզու մըն է: Նշանադրեր չունի: Կը պարունակէ բազմաթիւ Թրքերէն բառեր. ինչպէս՝ քիւբսիւ, քէօփքէ, ինճալաի, մաշալլահ եւայլն:

Գիւղապետը «պարոն» կ'ըսէ, «ես տարիներով կը կարծէի թէ հայերէն էին ինճալլահն ու մաշալլահը: Որովհետեւ մեր աչքը բացինք, մեր հայրերը այսպէս կը խօսէին: Մեր լեզուին մէկ այլ առանձնայատկութիւնն ալ այն է որ մենք կը հասկնանք Պոլսոյ հայերէնը, իսկ անոնք մեր խօսածը քիչ մը դժուար կը հասկընան: Անոնցը նրբացած է քիչ մը: Մենք մեզի աւանդ մնացած լեզու մըն է որ կը խօսինք»:

Ուզեցինք խօսակցութիւնը չարունակել չատ սովորական գարձած հարցումով մը. «ձնչումի ենթակայ կը զգա՞ք դուք ձեզ» ընդմիջեցին մեր խօսքը, հարց տալով «ճնչումը ի՞նչ է եղեր»:

Հանդստեան կոչուած գերձակ Աբրահամ Այտըն կ'ըսէ. «եօթանասունը անց եմ. այս գիւղին մէջ ապահովութեան միակ պատասխան մը իսկ չեմ յիշեր. ճնշո՞ւմ. այդ ո՞ւրկէ ելաւ: Մենք հոս ծընանք ու հոս կ'ապրինք: Մենք քրիստոնեայ Թուրքեր ենք»:

Իսկ գիւղապետը հետեւեալ ձեւով արտայայտուեցաւ. «Մեր ամենամօտ բարեկամները Սամանտաղի քրիստոնեայ ընտանիքները չեն. այլ մեր քովի սիւնքի Մըսըրըպէյցիները: Մենք անո՛նց հետ կը խնդանք ու կուլանք: Ո՞վ, որո՞ւ, ի՞նչ պատճառով ճնչում բանեցնէ»:

Անկասկած գիւղին ամէնէն ուշադրաւ յատկանիշը կրթական մակարդակն է: Տասնէ աւելի Վաքըֆլըցի բժիշկ, ճարտարապետ, տնտեսագէտ կը գործեն այսօր Թուրքիոյ զանազան շրջաններուն մէջ: Միչա Վաքըֆլըէն, երկրին զանազան մասերը ցրուած չիսուն լիսէ աւարտներ կան: Ներկայիս եւս գիւղին երիտասարդները կ'ուսանին Սամանտաղի Լիսէին կամ արհեստանոցին մէջ:

Վաքըֆլըն, գրել - կարդալու համեմատութեամբ ախոյեան մըն է: Այդ համեմատութիւնը 99% է: Անցեալ տարի ժողովրդային կրթութեան տնօրէնութիւնը հետազօտութիւն մը կատարեր է գրել - կարդալու դասընթացքներ բանալու համար, սակայն երբ նկատեր են այս բարձր համեմատութիւնը, հրաժարեր են: Գիւղապետին համաձայն «2 - 3 հոգի կայ միայն անգրագէտ. անոնց ալ ֆիզիքական-ը թոյլատու չէ»: Կը հարցնենք թէ ինչ կը նշանակէ այս. «այսինքն ըսել կ'ուզեմ թէ բոլորովին բնականոն մարդիկ չեն» կը պատասխանէ:

Խօսակցութիւնը կը բերենք ահաբեկչութեան նիւթին. ըստ գիւղապետին, «ահաբեկիչները Թուրք եւ հայ համագործակցութեան պատճառած նախանձէն մղուած» կը գիմեն այս ճամբուն ... իսկ Աբրահամ Այտըն կ'ըսէ թէ «իրենց եաին Ռուսիան է կանգնած», եւ թէ «բոլորը մոլորած, գործիք գարձած մարդիկ են»:

Վաքըֆլըցիները կ'ըսեն թէ հայկական ամէն յարձակումէ եաք «իշխանաւորութիւն կ'ունենան»:

Իսկ ամէնէն աւելի կը զայրանան անոնց որոնք ահաբեկչական արարքներու մաս կը կազմեն Թուրքիայէն մեկնելէ եաք. անոնց համար կը գործածեն «վախկոտ հաւեր որոնք խոյս կուտան հաւնոցէն» բացատրութիւնը:

Գիւղը ունի նաեւ նախակրթարան մը 18 աշակերտով, կը խօսինք ուսուցիչ Հիւսէյին Փօյրազլըի հետ. «չատ փոքրիկ գիւղ մըն է. կը պախարակեն գործուած յարձակումները: Տարիներէ ի վեր ուսուցիչ եմ: Շատ տեղեր չրջեցայ, սակայն հոս գտայ ինչ որ կը փնտռէի: Աշակերտները խելացի ու աշխատասէր են: Շատ -

(Շար.ը Դ. Էջ)

ՃԱՏՐԱԿ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՒՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ ԿԷՏ ՄԸՆ ԱՒ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ՝

Վերջապէ՛ս փոփոխութիւն մը, Գարպով - Գասպարով հանդիպումին մէջ: Զորեքշաբթի օր, 47-րդ խաղին, Գասպարով կէտ մը նշանակած է: Աշխարհի ախոյեանը ձգած է խաղը 33-րդ հարուածին: Ներկայիս, ուրեմն Գարպով կը յաղթէ 5 - 2 (մէկ կէտ կը պակսի վերջնական յաղթանակին համար): Յաջորդ հանդիպումին՝ Ուրբաթ, Գասպարով ճերմակներով կը խաղայ:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ 300-ԱՄԵԱԿ ՄԸ

ԺԱՆ-ՍԷՊԱՍԹԻԷՆ ՊԱԽ

(1685 - 1985)

Երեք հարիւր տարի առաջ, նախախնամութիւնը մարդկութեան պարգեւեր է հանճարեղ մարդ մը, Ժան Սէպասթիէն Պախ, որուն երաժշտութիւնը դարերու ընթացքին մնացեր է աւելի քան թարմ, եւ ով գիտէ թէ տակաւին որքան ժամանակ պիտի մնայ այժմէական եւ նոյնիսկ ծագկի։

Պախերու գերդաստանը սերած է կեդրոնական Գերմանիոյ Թիւրինկէն (Թիւրինկէն) քաղաքէն եւ երաժշտական պատմութեան մէջ եղակի երեւոյթ մըն է։

Գերդաստանը տեւած է մօտ 200 տարի, երեք սերունդ, որ բաղկացած է յիսունէ աւելի անձերէ, մեծ հայր, հայր, որդի, թոռ եւ թոռան զաւակ, քոյրեր եղբայրներ, առանց հաշուելու բազմաթիւ մօր - եղբայրներ, հօրեղբայրներ եւ զարմիկներ։

Ապրած են Գերմանիոյ զանազան քաղաքներու մէջ, գրեթէ բոլորն ալ երաժշտութեան նուիրուած։ Եղած են երգիչներ, յօրինողներ. բայց մանաւանդ երգեհոնահարներ։

Նախահայրը եղած է Հանս Պախ, մեռած 1626-ին։

Գերդաստանի ամէնէն կարկառուն դէմքը Ժան Սէպասթիէն Պախ, ծնած է Այզընախ 1685-ին եւ մեռած 1750-ին Լայփցիկի մէջ, թոռան զաւակն է վերը յիշուած Հանս Պախի։

Գերդաստանի անդամները կը սիրէին կազմակերպել հաւաքոյթներ, կը խորհրդակցէին երաժշտական զանազան հարցերու շուրջ, չատերը ունեցած են յօրինուածներ առաւել կամ նուազ ծանօթ, ոմանք ալ տարիներու ընթացքին կորսըւած։

Ժան Սէպասթիէն Պախի հայրը կը կոչէր Ամպրոազ Պախ։

Փոքր տարիքէն կորսնցուցած է մայրը, տարի մը վերջ ալ հայրը, եւ յանձնուած է հոգածութեան իր եղբօր, ուսուցմը չարունակելու համար։

Ձգտեմ որ կարգ մը տեղեկութիւններ քաղած եմ անչուշտ համաչափարան - ներէ, սակայն կան մանրամասնութիւններ որոնք երբեմն համաձայն չեն Պախի ընտանեկան պարագաներու, ծննդեան թուականներու եւ բնակած քաղաքներու տարընթերութեամբ։

Մնաց որ, այս մանրամասնութիւններն ալ անհրաժեշտ չեն ներկայ գրութեան մէջ, եւ աւելորդ։

Ժ. Ս. Պախի երաժշտական դիտութիւնը առեղծուածային եւ աննախընթաց է։ Նախ եղած է երգիչ, յետոյ քաջ երգեհոնահար զանազան եկեղեցիներու մէջ եւ երեսուն տարեկանին արդէն արուեստի բարձրութեան մէջ էր, պաշտպանութիւնը վայելելով կարգ մը իշխաններու, որոնց հովանաւորած եկեղեցիներու կամ դղեակներու պաշտօնական երաժիշտը եղած է։

Պախի գերդաստանի անդամներուն պատմութիւնը մանուածապատ է։

Ժ. Ս. Պախի արուեստին նուիրուած ուսումնասիրութեան մէջ, համբաւաւոր երաժշտագէտ Հիւկօ Ռիման կը գրէ թէ Պախ բոլոր ժամանակներու երաժշտութեան թագաւորը եղած է, եւ պիտի մնայ։

Ամուսնացած է երկու անգամ։ Առաջին կնոջմէն Ժան Միշէլ, ունեցած է եօթը զաւակ, իսկ երկրորդ կնոջմէն որ երգչուհի մըն էր, ունեցած է տասներեք զաւակ, ամբողջութիւնը քսան զաւակ, որոնց մէջ 13 աղջիկ եւ 9 մանչ։ Սակայն ասոնցմէ չատեր մեռած են իրենց հօրմէն առաջ։

Ասոնց մէջէն իր երկրորդ զաւակը Ֆիլիփ Էմմանուէլ Պախ, ամէնէն աւելի յիշատակուած է երաժշտական պատմութեան մէջ. որ նոյնիսկ իր ազդեցութիւնը ունեցած է Մոցարթի եւ Հայտընի վրայ, ըստ մասնագէտներու, եւ որոնց կարծիքով Ֆիլիփ Էմմանուէլ Պախ աւելի գնահատուած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ, քան իր հայրենիքին մէջ։

Ժան Սէպասթիէն Պախ իր մօտաւոր ժամանակակիցներէն տպաւորուած է իտալացի եւ Ֆրանսացի երգահաններու գործերէն։ Հիացում ունեցած է Լիւլլիի հանդէպ։

Անխոնջ պրպտող, նախնական դժուար պայմաններու մէջ նոյնիսկ քալելով կը չրջի քաղաք - քաղաք, ունկնդրելու համար այն ժամանակի երգեհոնահարները։

Մեծաքանակ է իր յօրինուածները, որոնց թիւը 7 կամ 800-ի կը հասնի։

Գլխաւոր հակում ունեցած է հոգեւոր երաժշտութեան համար, յօրինած է 180 կտոր երգչախումբի համար, 16 ֆանթազիաներ, որոնց բառերը առած է Աստուածաշունչէն եւ Սաղմոսներէ։

Ունի հինգ պատարագ, որոնցմէ ամէնէն ծանօթն է Սի - Մինէօր պատարագը։ Ապա՝ 16 Մանեիֆիւֆաք (մեր մէջ կ'ըսենք Մեծացուսցէ), 8 քոնչէրթօ դաշնակի եւ նուագախումբի համար, երեք քոնչէրթօ - զոյգ դաշնակներու համար, մէկ քոնչէրթօ չորս դաշնակի համար, 12 Սօնաթ, առանձինն ջութակի համար, բազմաթիւ սօնաթներ, եւ վերջապէս՝ հոյակապ քանի մը մեծածաւալ գործեր, որոնք են Քրիստոսի չարչարանքը (Լա Փասիոն) ըստ Մաթէոսի, Քրիստոսի չարչարանքը ըստ Յովհաննու, եւ ուրիշ մը նոյն նիւթին վրայ, այս անգամ ըստ Ղուկասի, որուն վաւերականութիւնը խորհրդական է թէ՝ իր գործն է եւ կամ ուրիշ Պախի մը։

Ասոնց խօսքերը առնուած են ուղղակի աւետարաններէն։

Դեռ կարելի է չարքը երկարել, նչենք սակայն թէ ամէնէն ժողովրդականացած գործերն են Րէ Միներ Թօֆաքքան, ջութակի համար Մի Մաժէօր քոնչէրթօն, դաշնակի համար Րէ Միներ քոնչէրթօն, եւ վերջապէս հանրածանօթ առաջին նախերգանքը, որուն օգտագործումով Կունօ հեղինակած է այնքան ծանօթ Ամէ Մաբլիան։

Պախ հեղինակած է նաեւ կարգ մը կտորներ զանազան նախնական գործիքներու համար որոնք ներկայիս գործածութենէ դադրած են, ինչպէս Լիւթը, կ'ամպը, Վիօլա Թօմբօզա գործիք մը, որ ինքը յղացած եւ չինած է։

Միջանկեալ վերյիշում մը։

Որքան գոհացում առացած եմ երբ վերջին պատերազմէն առաջ, նպաստաւոր ժամանակաշրջանի մը (1933 - 1939) կարելիութիւնը ունեցեր եմ յայտարարելու մէջ ունենալ Պախի բազմաթիւ քոնչէրթօներէն հինգ հատը, զորս զեկավարեր եմ իբր մենակատար ունենալով այդ շրջանին մեծ համբաւ ունեցող արուեստագէտներ։ Ասոնք էին ողբացեալ՝ Գոհարիկ Ղազարոսեանը, երկու ուրիշ զմայլելի դաշնակահարուհիներ՝ Մօնիք Հաս, Մօնիք տը լա Պրիւճոլըրի, Ժաննի Ինար եւ ինչպէս չյիշել այն հրաչալի ջութակահարը, որ մեր հանդէսներուն զարդը կ'ըլլար, զմայլելի Լիտի Տէմիրճեանը, որ նուագեց երկու ջութակներու Րէ Միներ քոնչէրթօն, նուագակից ունենալով՝ Ալիս Երամեան, (այժմ Պարթեւեան)։

Սակայն, Պախի ամէնէն հիանալի գործերն են երգէոնի համար իր յղացումները, անհամար հրաչալիքներ։

Զարմանալի է որ ինչ համբերութեամբ հեղինակուած են անոնք, մոմի լոյսով, եւ այն չրջանին, երգէոններուն անհրաժեշտ օդը խողովակներուն մէջ ներմուծելու համար մարդիկ հսկայ անիւներ կը դարձնէին բազուկներով։

Երաժշտարաններու ոմանց կարծիքով Պախ մնացած է ամէնէն հզօր եւ իշխող երգահանը, հակառակ որ իր չրջանին ուրիշ երկիրներ ալ ունեցած են անուանի երգահաններ։

Այսպէս՝ Ֆրանսա ունեցեր է Լիւլլի (1632 - 1687), Ռամօ (1683 - 1764), Լէօյլէ (1665 - 1746)։

Իտալիա ունեցեր է Վիվալտի (1678 - 1743), Ալլեինօնի (1671 - 1745), Ցրկոպալտի (1583 - 1643), Ռուսերը աւելի ուշ արթնցած են։

Տխուր պարագաներու բերմամբ, մարդկիկ կարծէք քիչ մը վերապահութեամբ կը նային Գերմանիոյ կամ Գերմանացիներուն վրայ. եւ զարմանալի է որ այս երկիրը տուեր է Պախը, Պէթհովէնը, Վաղները, Մոցարթն եւ Հայտընը, այս երկուքը Աւստրիացի, բայց գերման գպրոցի պատկանող, եւ կարծես ցարդ ասոնք են երաժշտական երկնակամարին վրայ այնէն աւելի փայլող եւ տեւական հրաշալի աստղերը։ Հիմնադիրները, հակառակ որ նեղկլիմայական պայմաններու պատկանող երգահաններու։

Պախի երաժշտութեան հիմը եւ քաղաքական յատկանիշը կը կազմէ իր կրօնական յօրինուածները, որոնք պզտիկ թեան վրայ կ'իշխեն եւ հաճելի տրամադրութիւն մը կը թողուն։ Իր երաժշտութեան մէջ նոյնիսկ դանդաղ կտորներու, առթիւ երբեք չկայ թախիծ, այլ հոգիպարար եւ հանդստաւէտ զգայնութիւն մը կը տիրէ։

Պախ հեռու մնաց ոճամոլիկ երաժշտութենէն, թէեւ իր ժամանակին չնդոներ այս ճիւղը, ըսել կ'ուզենք թատրոնական երաժշտութեան։

Իսկական երաժշտասէրի մը համար հաճելի է երկար ժամանակ ունկնդրել մանուորարար դաշնակի համար յօրինուած նախերգանքները եւ Ֆիւկերը։

Ինչ կը վերաբերի Քրիստոսի չարչարանքին (Լա Փասիոն) տիտղոսը կրող գործերուն, ասոնք աւետարաններու մէկնկարագրուած պատմութիւններն են չարչարանքի եւ մատնութեան։

Այս գործերը հաճելի է ունկնդրել գերմաներէն լեզուով։ Ընդհանրապէս կը գործադրուին Աւազ Շարթուան ընթացքին։

Հանդիսատի պահուն հոգեպարար է ունկնդրել Պախի որեւէ մէկ կտորը։ Յաւերժական է իր երաժշտութիւնը եւ ամէն գաւակարգի մարդոց մատչելի։

Դարերու ընթացքին պիտի մնայ անմահ, եւ ներկայիս արդիական կոչուած երաժշտութիւնը, նոյնիսկ դէղեցիկ մոյչներով, երբեք պիտի չկրնայ նսեմացնել իր անկրկնելի գործը։

Յաւերժացնելու համար իր յիշատակը Գերմանիոյ զանազան քաղաքներու մէջ արձաններ կառուցուած են, բայց ամէնէն դեղեցիկը կը նկատուի ըստ Հիւ Ռիմանի, Պախի ծննդավայրին մէջ 1884-ին կառուցուած պղինձէ իր կիսանդրին, հիմ ունենալով Պախի գանկին վրայ արած առնուած դիմանկարը որ գտնուած է Լայփցիկի մէջ։

Այս տարի բոլոր գլխաւոր քաղաքներու մէջ, նուագահանդէսներով պիտի ոգեկոչուի իր աննախընթաց երեք հարիւրամեակը, չարքը սկսաւ արդէն փետրուարի մէջ անցեալ չաբաթու։

Ունկնդրեցէք Պախի երաժշտութիւնը երբեք պիտի չձանձրանաք։

Ա. Մ. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ

«ԻՆՉ ԱՍԵՄ, ԵԼԻ...»

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

Պատմութիւնը կ'ըսէ տակաւին թէ Հայերու առաջին կապը քաղաքին հետ կ'երթայ ետ մինչեւ 6-րդ դար՝ երբ Թիֆլիսի մայրաքաղաք դառնալէն ետք այնտեղ կը հաստատուին նաեւ Հայեր։ Ասոնց թիւը կ'ածի մանաւանդ 7-րդ եւ 8-րդ դարերուն։ 631 եւ 754 թուականներուն յաջորդաբար կը կառուցուին Ս. Գէորգ եւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցիները։

*Թիֆլիսի հայապղի բնակչութեան թիւը զգալապէս կ'աւելնայ մանաւանդ Բագրատունեաց անկումէն յետոյ, իսկ 12-րդ դարուն Հայերը արդէն կարեւոր դերեր կը վերցնեն քաղաքի տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային կեանքին մէջ։ Բագաքի կեանքին գործօն այս մասնակցութիւնը կը չարունակուի նաեւ 18-րդ եւ 19-րդ դարերուն՝ երբ հայ համայնքի ազնուական դասակարգին կը վտահուին պետական կարեւոր պաշտօններ։ 19-րդ դարուն Թիֆլիս կ'ապաստանին Թուրքերու բռնակալութենէն եւ Պարսիկներու հետապնդումներէն փախչող Հայեր՝ որոնք ազատ հող կը գտնեն այստեղ իրենց լեզուն պահպանելու, մշակոյթը զարգացնելու

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ՝ ԿԱՄ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Կ'ՈՒԶԷՔ

Հայկ. հետազօտութեան ու վաւերաթուղթերու կեդրոնը կազմակերպած էր վիճաբանական ասուլիս մը Յունուար 26, Շաբաթ իրիկուն «Կրանտ Օթէլ»ի սրահներէն մէկուն մէջ: Այս ասուլիսին նիւթն էր «Ֆրանսայի մէջ հայերէնի ուսուցում մը ներկայիս, ու ապագայի հեռանկարներ»:

Երեկոյթին բացումը կատարեց վերոյիշեալ կեդրոնէն Ժ. Սիսլեան ու խօսքը տուաւ Ժ. Գ. Քէպապճեանի, որ ընդհանուր պիծերով պիտի ներկայացնէր «հրատապ» այս հարցը: Ան ըսաւ թէ ամէն մարզ պիտակից էր խնդրին լրջութեան, թէ ներկայիս կարելի չէր ըսել որ գոհացուցիչ էր հայերէնի ուսուցման մակարդակը, Ֆրանսայի մէջ. փորձեց տալ պատճառներ՝ ձուլումը, Ֆրանսական միջավայրը որ աւելի զերակշիռ էր հասլին:

Երեկոյթին ծրագրին մէջ տեղ գրաւած էր նաեւ վիդէօ-ի ցուցադրութիւն մը. երկու վարժարաններէ՝ Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ մանկապարտէզէն ու Դպրոցական Տիկնանց վարժարանէն առնուած 15 - 20 վայրկեաններոց ժապաւէն մը հետեւեցաւ Ժ. Գ. Քէպապճեանի խօսքերուն: Խօսեցան երկու վարժարաններու պատասխանատուները. նախ՝ բժ. Ս. Սիմոնեան որ ընդարձակ տեղեկութիւններ տուաւ - աւելի թուական - եւ յետոյ Տիկին Ս. Գարակիւլեան: Ժապաւէնին մէջ բաւական երկար տեղ տրուած էր նաեւ Ս. Մեսրոպ կրթարանի Ֆրանսերէնի ուսուցչուհիին. դիտեցինք տակաւին մանկապարտէզի տղաքը որոնցմէ մէկ քանին Ֆրանսերէն արտասանութիւններ ըրին:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն ալ առնուած էին խաղի, հայկ. պարի դասընթացքներու տեսարաններ:

Վիդէոյի ժապաւէնէն եաք խօսք առաւ Մարթին Յովհաննէսեան որ ըսաւ թէ նորութիւն էր այս ուսումնասիրութիւնը, քանի որ ցարդ այս մարզին մէջ, չկար պիտական առումով ուսումնասիրութիւն, վիճակագրական տուեալներու յենած: Ու տուաւ ինք առաւօրէն այդ տուեալները. թէ Ալֆորվիլի կրթարանին աշակերտութեան որքան համեմատութիւնը Ֆրանսահայ ծնողներու զաւակ էին, որքանը Միջին - Արեւելքէն եւայլն. հետաքրքիր էր պիտնալ թէ «պիտական» պիտակին արժանի կոչուելու համար քանակ՞ն էր միմիայն հաւաքել ու տալ վիճակագրական տուեալներ, թէ կամ՝ այդ տուեալները համադրումը, վերլուծումը եւ անկէ քաղուած եզրակացութիւնն էր, որ պիտի ծառայէր ուղղութիւն մը ընդդրկելու ապագայ աշխատանքներու: Յետոյ Մ. Յովհաննէսեան չմոռցաւ նաեւ յանկերգելու նման առիթներու կազապարատիպ բանաձեւը՝ «պահպանել մշակոյթ մը»:

Երկրորդ զեկուցողն էր Օր. Խրիմեան. ան ալ արտայայտուեցաւ հայերէնի ուսուցումին ներկայ ժժուարութիւններուն մասին առհասարակ. գիրք, ոչ - միատարր դասարաններ, եւայլն, եւայլն: Ու մինչեւ հոս, այս - բոլորը Ֆրանսերէնով. ինչ որ այն տպաւորութիւնը արթընցուց որ կը խօսուէր պատմական - հնագիտական արժէք ներկայացնող հազուագիւտ բրածոյի մը մասին, որ էր հայերէնը:

Գիտական այս երկու զեկուցումներէն եաք ներկաները հրաւիրուեցան խօսք առնելու ու սկսաւ վիճաբանական ասուլիսը:

Նախ արձանագրեց ընդվզում մը՝ պարզ հարցումի մը ձեւով. «եթէ հայերէնով չեն ըլլար այս բոլորը, էի՞ նշանակեր թէ արդէն հարցը թաղուած է»: Ծափեր, բողոքի ձայրացկոտ կանչեր ու բացատրութիւն մը. «այո՛, անշուշտ, սակայն ... հայերէն չգիտցողներ կան, Ֆրանսացիներ կան, ի յարգանս անոնց»: Մենք ալ կարծեր էինք թէ «ի յարգանս հայ լեզուին» հոն էինք...:

Ինչ որ է, սկսաւ տղանցքը այլազան միտքերու որոնք - չատ քիչ բացառութեամբ - հասարակաց միակ կէտ մը կը մատնէին, չատ ալ կարելի չէր ըսել թէ առընչուած էին հայերէնի ուսուցման հարցին հետ՝ մէկ, երկրորդ՝ լեզուն սրահի մը ներկայութեան բարձրախօսը ձեռքը խօսիլ, կ'երեւի հաճելի բան էր ամանց համար: Հոն խօսուեցաւ դըպրոցներու անհրաժեշտ նիւթականը ապահովելու ձեւերու մասին, դպրոցները պետական պայմանագրութեան ենթակայ դարձնելու առաւելութիւններուն մասին, «Ռատիօ - Ազգ»էն հայերէն արուեստներ անկարելիութեան մասին եւայլն.:

Իսկ զալով հարցին հետ կապ ունեցող արտայայտութիւններու, որոնք կրնային առողջ հունի մը մէջ դնել ասուլիսը, եւ որոնք աւա՛ղ կորան զացին ընդհանուր իրարանցումին ու ծուխի քուլաներուն մէջ, յիշենք թէ կային հետեւեալ զաղափարները.

- Լեզուի դասախարակութիւնը կուգայ ծնողքէն, տունէն, մնացեալը բոնազբօսիկ չանք է ու դատապարտուած օր մը մոռացութեան ենթարկուելու, լեզուն պէտք է խօսուի. այսպէս կ'ապահովուի միայն անոր գոյութիւնը:

- 40 հազարնոց զաղութ ունինք մօտ 10 հազար աշակերտութեամբ, որոնք կարգադրած են նաեւ նիւթականի հարցերը:

- Այն հայկական վարժարանները որոնք յաջողեցան անցեալին ու կը յաջողին ներկայիս, իրենց առաքելութեան մէջ, եղան լաւագոյն հաստատութիւնները այդ ընկերութեան, մինչ հոս առհասարակ կը տիրէ «տղաս պաֆլորէյին չի յաջողիր հայկական վարժարան մը աւարտելով» մտայնութիւնը:

Հայկական հետազօտութեանց եւ ուսումնասիրութեան կեդրոնի ներկայացուցիչները չատ քիչ անգամ կը միջամտէին զաղափարներու այս անշուկապ յեղյեղումին, ինչ որ բացասական կէտ մը պիտի ըլլար վիճաբանական որոշ ծրագրով որեւէ ասուլիսի պարագային: Սակայն այս մէկը առաւելութիւն մը պէտք է նկատել իրենց հաշւոյն, քանի որ մեծ մասով այդ զաղութներէն կուգային կտոր մը հայերէն պիտցողները:

Կէս գիշերին մօտ Ժ. Գ. Քէպապճեանի երեկոյթը եզրափակելու փորձով վերջ դուաւ վիճաբանական այս ասուլիսը երբ առնուած էին բոլոր կարեւոր ներկայներուն լուսանկարները ու լեցուած մոխրամանները:

Ներկաները սրահէն բաժնուեցան մինչեւ վերջին պահը «հայերէն չգիտցող ներկաները» յարգած ու իրենց մայրենիին հանդէպ խղճի պարտքը կատարած ըլլալու զոհունակութեամբ:

Ա. Թ.

Հասարակ խնբագրութեան

Լիոնի մեր աշխատակցին՝ վաղինակ Միսքենեանի թղթակցութեան առթիւ, Տէսիկէն Ռատիօ - Արմենիի վարչութիւնը հետեւեալ լուսաբանութիւնը ղրկած է, հոն եղած դիտողութեան մը առթիւ, առ ի լուսաբանութիւն:

×

«Յառաջ»ի Յունուար 15-ի թիւին մէջ լոյս տեսած, Պարոն Միսքենեանի՝ «Մնընդեան օրը Լիոնի մէջ» յօդուածին առթիւ, կ'ուզենք ընել հետեւեալ ճշդումները:

«Հայաստան ձայնասփիւռը», Շաբաթ, Յունուար 5-ին, Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութիւնը հրաւիրած էր Ֆրանսերէնով ոտռուող և «լիները գ'ուվէրք» կոչուող յայտագրին («բաց գծեր»): Սոյն յայտագրին սկզբունքն է ունկնդիրներուն խօսք տալ, որպէսզի արտայայտեն իրենց կարծիքը, կամ հարցումներ ուղղեն հրաւիրեալներուն: Յայտագրին վարիչը իր անձնական կարծիքը ոչ մէկ ձեւով կը յայտնէ ծեծուող նիւթին մասին, եւ հրաւիրեալ անձերը ամէն ազատութիւն ունին ուղղակի ունկնդիրներուն հետ զրուցելու:

Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութիւնը ընդունած էր վարիչին հրաւէրը, հետեւաբար եւ բնականաբար ընդունած էր յայտագրին օրէնքները, նոյնիսկ եթէ միայն չընորհաւորութիւններու չարժանանար:

Հայաստան ռատիոկայանը միայն մէջոց հանդիսացած է հայ ունկնդիրներու ազատ արտայայտութեան, եւ Լիոնի Տիկնանց Միութիւնը ազատ ասպարէզ ունէր պատասխանելու հարցումներուն:

Եթէ որոշ հարցումներ նեղացուցած են տիկինները, այդ պատճառ չէ Պ. Միսքենեանին սխալ տեղեկութիւններ տալու, մանաւանդ երբ վերջինս անձամբ ունկընդրած չէ վերոյիշեալ յայտագիրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Տէսիկ, Յունուար 22

ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«ԱՆԹՈՆԻԻ ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ»

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անթոնիի Ֆրանքեւհայկական ակումբը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ իր գոյութիւնը 1984 Օգոստոսէն ի վեր: Այս ապաֆաղաֆական միութիւնը, հիմնադիր 1901-ի օրէնքին հիմնուած է պատուոյ նախագահութեան ներքեւ իր քաղաքապետին՝ մէթր Փաթրիք Տէվէճեանի: Նպատակ ունի մշակութային եւ զբօսանքի գործունէութիւններ, ի մասնաւորի լեզուի եւ Հայոց պատմութեան դասընթացք: Բայ է. Հայերուն եւ Ֆրանսացիներուն, որոնց կ'ուզէ ծանօթացնել հայ ժողովուրդը, իր մշակոյթն ու իր պատմութիւնը:

Յարդ, միութիւնը չուրջ 100 ընտանիք կը համախմբէ, եկամուտը կը գոյանայ միայն անդամավճարներէ եւ նուէրներէ: Շնորհիւ իր անդամներուն եւ նուիրատուներուն, Անթոնիի Ֆրանքեւհայկական ակումբը հիմնած է իր հայկական դասընթացքները: Դասերը կը տրուին Չորեքշաբթի կէսօրէ եաք, երկու ուսուցչուհիներու կողմէ, 5-էն 16 տարեկան պատանիներուն եւ բաժնուած են երկու մակարդակի վրայ: Չափահասներու դասեր կը տրուին Շաբաթ կէսօրէ եաք:

Անթոնիի Ֆրանքեւհայկական ակումբը, պարտնիկ երեկոյթ մը պիտի կազմակերպէ Մարտ 23-ին եւ այդ առթիւ աւելի պիտի ծանօթացնէ ինքզինքը: Այս թերթին միջոցաւ մանրամասնութիւններ կը տրուին, ի մտոյ:

Կը յուսանք որ չատեր մեզ կը քաջալերէն: Կը սպասենք նաեւ թելադրանքներու:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար՝ դրել. -

C. F. A. A.
- Club Franco-arménien d'Antony -
Centre André Malraux
B. P. 123
1, rue Léon Hamel
92164 Antony Cedex
ou téléphoner à son président :
Armen Movsessian - 668 - 31 - 13

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ե.

ՓՈՔՐԻԿ ՄԱՔՍԱՆՆԻՆԳԸ

Ես ոչինչ չհասկցայ: Նա բացատրեց.

- Պէտք է անունդ, ազգանունդ, ծնած տեղդ, պարապմունքիդ անունը, - բոլորը փոխեմ:

Ես ապշած մնացի: Նա չարունակեց.

- Քո անունը այսուհետեւ Մուրատ չէ, դու կոչուում ես Ամբրոսիոս: Քո պարապմունքը, քո արհեստը դարբնութիւն չէ, դու այսուհետեւ եկեղեցու պաշտօնեայ ես, դու սարկաւագ ես: Քո ծնած տեղը Սալմաստը չէ, դու Երուսաղէմացի ես: Եւ ուրիշ այսպիսի չատ բաներ ասաց նա, - թէ ի՞նչ էի ես, ի՞նչ պիտի լինեմ այնուհետեւ. բայց ես չկրցայ նրան վերջացնել, ընդհատեցի նրա խօսքը. հարցնելով:

- Լաւ, ի՞նչպէս կարող եմ ես սարկաւագ լինել, որ ամենեւին կարդալ չգիտեմ, եւ երբեք եկեղեցում չեմ երգել:

- Այդ մի եւնոյն է, պատասխանեց նա արհամարհանքով, - քեզ ինչ որ ասում եմ, ան լսի՛ր:

- Իսկ քո անունը եւ կոչումը ի՛նչ պիտի լինի:

- Իմ անունը Անտոնիոս է, ես յոյն ազգայ եմ եւ Երուսաղէմի վանքի միաբան:

- Ե՞ս էլ յոյն եմ:

- Դու էլ յոյն ես:

Դարձեալ ազգութա՛ւթիւն...:

Ես չհակառակեցի: Ես հաւատացի նրան, որ օտարութեան մէջ թափառելու համար այդ բոլոր պայմանները անհրաժեշտ էին: Այն օր որ Թուրքաց հիւպատոսից անցագրեր ստացանք միեւնոյն անուններով, որ մեր մէջ որոշել էինք: Բայց զարմանալին այն էր, որ քաւոր Պետրոսը հէնց առաջուց ունէր իւր մօտ երկու անցագրեր միեւնոյն անուններով միայն հնացել էին, ժամանակները անցել էր: Նա տարաւ հիւպատոսի մօտ եւ նորը ստացաւ:

Բայց քաւոր Պետրոսը յիշեալ երկու անցագրով չբաւականացաւ: Նա աշխատում էր ձեռք բերել զանազան անցագրեր զանազան անուններով այլ եւ այլ պարապմունքներով: Թաւրիզում, Ատրպատականի այդ մեծ մայրաքաղաքում, այդ բոլորը հնարաւոր էր: Այնտեղ կային եւրոպական պետութիւնների բոլոր ներկայացուցիչները, որոնցից կարելի էր անցագրեր ստանալ: Այնտեղ կային այլ եւ այլ պետութեան հպատակներ, որոնք պարապւում էին զանազան դարձերով, որոնք կարող էին իրանց անուններով անցագրեր վեր առնել, տալ ուրիշներին, որ ուրիշները նրանցից օգուտ քաղէին, իսկ իրենք զարձեալ կը մնային Թաւրիզում: Բայց քաւոր Պետրոսը զբաղեց մեծ քանակութեամբ պարսկական անցագրեր: Դրանք վաճառւում էին այնպէս, ինչպէս վաճառւում են տէրութեան դրոշմաւոր թղթերը: Բաւական էր ուզարկել պատահած մարդու ձեռքով անունների մի ցուցակ (ի հարկէ, նշանակելով իւրաքանչիւր անունի ներքոյ տարիքը, հասակը, դէմքը եւայլն) եւ նա կը տանէր Թէոքիրաջի մօր եւ նոյն անունները համեմատ կը գնէր զանազան անցագրեր: Թէոքիրաջի կոչում էին անցագրերի կապալառուին:

Յայտնի, որ քաւոր Պետրոսը մի քանի օր առաջ իրրեւ մուրացական կանգնած էր Հայոց եկեղեցու դրանը եւ ձեռքը մեկնում էր ամէն մի անցնողին, բայց երեւում էր, որ նա առաջուց ունէր իր մօտ մի փոքրիկ դումար: Նա գնեց մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակ անցագրեր: Ես զարմանում էի, թէ ինչ նպատակի կարող էին ծառայել դրանք: Մեզ բաւական էր երկուսը միայն, եւ ունէինք արդէն, իսկ մնացածները ո՞ւմ համար էին: Երբ հարցրի նրանից, նա ինձ ոչինչ չպատասխանեց: Մէկի վրայ գրած էր՝ «սպահանցի ակնաբոյժ Հաջի Սրդուլ Յուսէին Ղուլի էֆէնտի». մի ուրիշի վրայ գրած էր՝ «խօրասանցի ակնավաճառ Մուշադի Մուհամմէդ Ղուլի աղա»: Բացի ինձ չատ չէին հետաքրքրում այդ զանազան անունները. ինձ գրաւեց մի այլ բան:

Մի օր քաւոր Պետրոսը ինձ իւր հետ առնելով, գնացինք Թաւրիզի բազարը: Այնտեղ գնեց նա զանազան տեսակ իժանագին իրեղէններ, որպիսի են՝ թել, ասեղ, հատարակ մատանիներ, ապակուց չինած գոյնզգոյն հուլուներ, երեխաների խաղալիկներ, կանանց երեսը ներկելու գեղեր, եւ այլ տեսակ վաճառքներ:

(Շար. 38)

(Շար. Ա էջէն)

կապէս աղջիկները... : Հոս աղջիկները դպրոց չղրկելու նման հարց մը գոյու - թիւն չունի» :

Օրական աւելի քան երեսուն թերթ կը մանէ դիպ. դրեթէ ամէն տուն կայ հայ - նատիւռ կամ հեռատեսիլ :

Դպրոցին պարտէզը լեցուն էր աշա - կերտներով որոնք կը պատրաստուէին դասի մտնելու : Մարի Քարթուն, Անա - հիտ Պէպէք, Պէարի (Պեարոս) Գարագաշ : Անմիջապէս մօտեցան. «ի՞նչ պիտի ըլ - լաք ապագային» հարցուցինք, Պեարոս «բժիշկ» կը պատասխանէ : Մարին ամբչ - կոտ է. բանաստեղծուհիներ կը դրէ եղեր : Գիւղապետը «այս մէկը կ'երեւի ձեզի նման լրագրող պիտի ըլլայ» կ'ըսէ :

Գիւղին միակ սիւնին ընտանիքին զա - ւակներն ալ նոյն դպրոցը կը յաճախեն, ինչպէս նաեւ ուսուցիչին երկու աղջիկ - ները :

Գիւղին մէջ թէեւ հազուագիւտ նոր ա - նուններ ալ կան. ինչպէս՝ Տօղան, Ձան եւայլն. գիւղացիները կ'ըսեն. «ինչ ը - նենք, պէտք է յարմարիլ ժամանակին» :

Վաքըֆլըի գիւղացիներուն հպարտու - թիւնը գգուող բան մըն է իրենց մասին հրատարակուած գիտական հատորը. 1966-ին Իսթանպուլի Թէքնիք Համալսա - րանին ճարտարապետական ճիւղէն խումբ մը ուսումնասիրողներ եկեր են գիւղ : Լայնածիր աշխատանք մը կատարելէ ետք «Տիպար գիւղը՝ Վաքըֆլըն» խորագրուած 300 էջնոց գիրք մը հրատարակեր են : Գիրքը գիւղի հաւաքատեղիին ամէնէն պատուակալ անկիւնը գետեղուած է ու ցոյց կը տրուի միայն յարկարժան այցե - լուներու :

Գիւղացիները կրօնասէր են ... եկե - ղեցի մը կայ : Սակայն ո՛չ սովորական ձեւով : Գեղջկական մեծակակ չէնք մըն է. սակայն ունի այն մասնայատկութիւնը որ գիւղացիները դարերէ ի վեր հոս կ'աղօ - թեն : Մինչեւ վերջերս եկեղեցին կոչնակ չունի եղեր, զանգակով մը կը տեսնեն եղեր իրենց դործը : Ցեղոյ փոքր կոչնակ մը նուէր ստացեր են : Պատերուն վրայ կրօնական նկարներով, հնարժէք խորա - նով, զանազան ձեւի խաչերով տարբեր եկեղեցի մըն է այս :

Վաքըֆլը Թուրքիոյ միակ հայկական գիւղն է. ամենապեցիկ օրինակը մահ - մեդական Թուրքին լայնախոհութեան : Այսինքն կ'ըսենք, արդեօք կարելի չէ՞ Եւ - րոպական խորհուրդի անդամներուն, Եւ - րոպական Խորհրդարանի «մարդասէր» ներկայացուցիչներուն ցոյց տալ Վաքըֆ - լըն : Զամասափիւռի ու հեռատեսիլի ֆա - մերաները գիւղ երթալով չէ՞ն կրնար հայկական սուտերու դէմ պատրաստուե - լիք յայտագիրներու մէջ խօսիլ Վաքըֆլըի մասին :

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՔԼԵՐՄՈՆ - ՖԵՌԱՆ. - Տէր եւ Տիկին Միշէլ Սոնկըի 400 Ֆ. կը նուիրեն «Ցա - ռաջ»ին ի յիշատակ իրենց հօր՝ Զաքար Զաքարեանի մահուան 12-րդ եւ իրենց մօր՝ Մարի Զաքարեանի մահուան 6-րդ տարելիցներուն ի յիշատակ :

Ս. ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, փետրուար 2, տօն է Սրբոյն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ Զորեքտասան զինուո - րացն :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ծովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի :

EXPOLANGUES

—×—

ՀՈՎԱՏԷԿ (Հայկական Ուսումնասի - րութեան, Վաւերագրութեան եւ Տեղե - կութեան կեդրոն) .

(C. E. D. I. A.)

դործակցութեամբ՝ «Համագգային»ի եւ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ :

Սիրով ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու լե - զուներու ցուցահանդէս՝

«ԼԷՈՍՓՈԼԱՆԿ»ի

Հայկական տագաւարը՝ Փետրուար 1-էն մինչեւ Փետրուար 5, ժամը 10-էն 19 :

Երկուշաբթի, Փետրուար 4, ժամը 10-էն 21 :

EXPOLANGUES
Grand Palais — Stand C 24
Avenue Winston Churchill — 75008 Paris

NOUVEL ORCHESTRE PHILHARMONIQUE

Samedi 2 Février à 20h 30

Théâtre des CHAMPS-ELYSEES
15, av. Montaigne — Paris 8è

Direction : **André GIRARD**

Philippe CORRE - Edouard EXERJEAN
Piano

ANDRE CASANOVA : Métaphonie (Création, commande de Radio France)
POULENC : Concerto pour deux pianos et Orchestre
DUKAS : Symphonie en UT Majeur

Prix des places : 21 à 105 Frs.
(Collectivités FNAC:55 Frs. Etudiants et J. M. F. 27 Frs.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

«Հայ գիրքը դարերու ընդմէջէն» ցուցահանդէսի պատրաստութեան ծի - րին մէջ՝

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Հինդշաբթի, Փետրուար 7, ժամը՝ 21-ին :

Նիւթ՝
ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դասախօս՝
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ
(Վենետիկի
Մխիթարեան Միաբանութենէն)

Dans le cadre de la préparation de l'exposition sur **«Le Livre Arménien à travers les Ages»**
CONFERENCE PUBLIQUE
Jeudi 7 Février à 21 heures
thème : **l'Histoire de l'Imprimerie arménienne**
conférencier : **Père Haroutioun Bezdikian**
(Congrégation Mekhitariste de Venise)
Entrée libre

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

ՓԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Ռա - տիօ Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղա - քապետարանի սրահին մէջ, մասնակցու - թեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոքէի, երեկոյեան ժամը՝ 9-էն սկսեալ :

Մուտքի գինը՝ 40 Ֆ. :

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէ - սինի Մշակոյթի Տան :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿՂ ՏՕՆԵՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի :

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակ - ցին վարժարանիս աշակերտները՝ վար - դանանցի երգերով, կը ներկայացուին կարճ թատերդութիւններ եւ պիտի ըլլան ար - տասանութիւններ :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Քոլոմպի մէջ, ծախու է 240 ք.մ. հողի վրայ միայարկ տուն մը :

Դիմել. - առտուները՝ հեռաձայնելով՝

638 - 04 - 45

Irma fourrures

SUR MESURE
— REPARATIONS —
TRANSFORMATIONS

ժամ առաջ գնեցէք ձեր մուշտակէ վերարկուն վստահելով՝

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ԶԱՓԻ ՎՐԱՑ - ՆՈՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ
ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷ

44, avenue du Général de Gaulle
94700 Maisons-Alfort
tél. 368 55 99
Métro: École Vétérinaire-Alfort (direction CRÉTEIL)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 12-ԻՆ
Կապ. Խաչի կայանին 50-ամեակին եւ ՀՕՄ-ի 75-ամեակին առթիւ

ԿԱՄԱՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ. - Կապ. Խաչի Տրջ. Վարչութեան փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերով՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյն թուականին Մարսէյլի 4 մաս - նաճիւղերը՝

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

եւ Ռոն - Ալփ-ի շրջան :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ԿԸ ՓՆՏՒԻ

1.- *Մանուկ երիտասարդ աղիմա - թէօրներ, նուազարոյն 21 տարեկան 14 եւ 15 տարեկան պատանիներու իր կայանին համար, Յուլիս եւ Օգոստոս :*

2.- *Վկայեալ (պրէվըքէ) աղիմա - թէօրներ Յուլիսի եւ Օգոստոսի կա - յանին համար :*

×

ՍԵՄԻՆԷՌ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը ծրագրէ սեմինէռ մը կազմակերպել Հայկ. ընդհ. զարգացման մը պատ. րաստութեան համար : Բոլոր հսկիչ - ները (մոնիթէօր - մոնիթրիս) որոնք կ'ուզեն այդ պաշտօնը ստանձնել Պէլ - ֆոնթէյնի կայանին համար, պարտին հետեւիլ այս սեմինէռին : Աշխատանք - րութիւնները կը կատարուին այժմէն, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, ամէն կէսօրէ ետք, ժամը 2-էն 6 :

17, rue Bleue — 75009
métro : Cadet

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Փետրուար 10, կիրակի, ժամը 12·30-ին :

Restaurant LA CAPPADOCE
67 bis, Quai Blanqui, 94140 Alfortville

Այս առթիւ՝ 1984-ի՝

«ԷԼԻԶ ԳԱՎՈՒՒՃԵԱՆ - ԱՅՎԱԶԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ»ը կը տրուի վեր - ջերս մահացած, Պոլահայ գրող՝

ԶԱՒԷՆ ՊԻՊԷՌԵԱՆ-ի

Իր «Մրջիւնները վերջալոյսը» վէպին համար :

(«Մրցանակ»ը՝ 3000 Ֆ. կը ղրկուի իր այրիին՝ Սեդա Պիպէռեանին) :

Հանդիսութեան կը նախագահէ՝

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Մրցանակաւորը կը ներկայացնէ՝

Ս. Ք. ՋԱՆԳՈՒ

Մեզանապետ՝ ՆԱՋԱՐԻԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին՝ Օր. Անահիտ Սվաճեան, ձեռնադաշ - նակով եւ ծանօթ երգիչ՝ Մ. Իշխան էմ - մանեան, նաեւ՝ Քափատոսի խմբավար՝ ԱՐՄԷՆ-ի կողմէ, հայկական եղանակ - ներ, դաշնակի վրայ :

Սեղանները ապահովել՝ մինչեւ Փետրուար 5, երեքշաբթի օր :

Հեռաձայնելով՝ 780 - 82 - 58
եւ կամ՝ 672 - 28 - 08 Թիւերուն :
Ճաշագին՝ 120 Ֆ. :
Երթեւեկութիւն. -
Autoroute A4 : 1ère sortie Pont de Charenton bord de Seine
Métro : Charenton-Ecoles, prendre le bus 103 et descendre à l'arrêt de la Mairie d'Alfortville.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

au Restaurant
SEVAN
TOUS LES DIMANCHES
★ ★ ★ ★
SOIREE DISCO
★ ★
DISCO, ROCK, NEW WAVE
et FOLKLORE ARMENIEN
VENEZ NOMBREUX
CADEAUX SURPRISES
BUFFET PERMANENT
RESTAURANT SEVAN
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément
94140 ALFORTVILLE
TEL : 376. 32. 19

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ մէջ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը :

17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ :

Կարեւոր օրակարգ. - Բոլոր ընկերու - հիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. (42) 89.27.47

"Բացառիկ գեղչ «Ցառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՇԱԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
2

SAMEDI
2 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատ : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.890

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

60e ANNÉE — No 15.890

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՅԺՄԷԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

×

Աչխարհը կ'ապրի զժուար եւ յոյժ մըտահոգիչ ժամանակներ: Ժամանակներ հակասութիւններով եւ պայքարներով լեցուն: Ժամանակներ, ուր ազատագրական պայքարները ոտքի հանեցին, ըմբոստութեան մղեցին ճնշուած ժողովուրդներ, ամբողջատիրական ազգային եւ միջազգային վարչակարգերու, կառոյցներու դէմ: Կարգ մը պաղթավայրի դրութիւններ տապալեցան: Ժամանակներ ուր երեան եկան արդարութեան նոր խոչընդոտներ: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ընդհ. Ժողովի առաջադրութիւնները եւ մանաւանդ Ժողովուրդներու Իրաւունքներու Տիեզերական Յայտարարութիւնը (Այժ, 1976 Յուլիս 4), միայն այս երկուքը յիշատակելու համար, արտայայտեցին միջազգային քաղաքական եւ անտեսական նոր կարգեր: Եւ սակայն միշտ ժողովուրդներ կը չահագործուին, կը ճնշուին: Եւ ամենք ալ պարզապէս կը մոռցուին:

*Պատմութիւնը յաճախ դաժան է: Ժամանակի հետ զործ չունի: Սեւրի Դաշնագրէն Լոզանի Դաշնագիրը հազիւ երեք տարի կը բաժնեն: Եւ սակայն, Դաշնակիցներու կողքին նստած եւ Սեւրի մէջ Դաշնագիրը տորդրած Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը, ոչ իսկ յիշատակութեան մը արժանացաւ Լոզան: Թէպէտ, այս երկու զէպքերու միջեւ Անկախը փոխարինուեցաւ այլ երկու ածականներով, բայց երկի՞ր, ժողովո՞ւրդը նոյնն մնացին: Այն ժողովուրդը որ ապրեցաւ այս դարուն առաջին ողբերգութիւնը եւ որուն մղձաւանջը դուցէ վերջ դանէր եթէ մեծ Պետութիւնները յարգէին իրենց փոքր դաշնակիցին նկատմամբ առնուած յանձնառութիւնները եւ զործադրէին տրուած որոշումները: Ո՛չ. եւ մղձաւանջը չարունակուեցաւ, որովհետեւ ուժի համեմատութիւնները փոխուած էին եւ չահերը այդպէս կը պահանջէին: Հայ Ժողովուրդը կը խանդարէր, եւ կը խանդարէ մինչեւ այսօր, քանի պատմութենէն այժմէականութիւն նոյն սկզբունքներն ու կարգերն են որ կը տիրեն: Եթէ պատմութիւնը դաժան է, այժմէականութիւնը անդութ է եւ ապերախտ: Երէկուան զէպքը այսօրւանը չէ, նոյնիսկ եթէ կ'արձանագրուի տրամաբանական չարունակութեան մը մէջ: Գրաւոր, բերանացի՛ եւ լռութեան մամուռ սիւնակներ կը լեցնեն, երկար վայրկեաններ կը յատկացնեն եթէ արարքը ցնցիչ է, զղայացուցիչ է, եթէ բռնութիւն կայ, արիւն կայ: Եւ ասիկա, մեր օրերու լեզուն եւ արտայայտութիւն, օրուան հետ կը սկսի եւ օրուան հետ կը վերջանայ: Աւոր փորձառութիւնն ալ ունենայ հայ ժողովուրդը:

Ուրեմն, եթէ պատմութիւն եւ այժմէականութիւն ժամանակին մէջ, երկու հակադիր բեւեռներ են, կը միանան սակայն իրենց վախճանին մէջ:

Կը մնայ մեզի մերժել, մեր գիտակից կեցուածքով, մեր յարատեւ պայքարով, որ պատմութիւնը մեզի պատմութեան անցընէ: Կը մնայ մեզի մերժել, մեր զբաղական արարքներով, որ այժմէականութիւնը մեզի վաճառքի առարկայ դարձընէ:

Ապաւինինք մեր բազուկներուն, հաւատանք մեր կարելիութիւններուն, կառչինք մեր իրաւունքներուն եւ մեր քըրտինքով, վաստակով, զրենք մեր այժմէականութիւնը որ պիտի երթայ ոտոզել եւ հարստացնել մեր պատմութեան ակօսները, ի խնդիր հայ ոգիի յաւերժացման:

Կ. Ց.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 48-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑԸ

ԵՐԹԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

ՄԱՐՏ
4 Արարատ - Փալգիրիս
11 Արարատ - Դինամօ Մինսկ
18 ԲՄԱ Ռոստով - Արարատ
24 Ֆակէլ - Արարատ
31 Արարատ - Սպարտակ

ԱՊՐԻԼ
7 Արարատ - Զէնիթ
14 Դինամօ Թ. - Արարատ
21 Նեֆթչի - Արարատ

ՄԱՅԻՍ
6 Տորպեդօ Ք. - Արարատ
14 Արարատ - Դնեպր
18 Արարատ - Զերնոմորեց
28 Կայրաթ - Արարատ

ՅՈՒՆԻՍ
8 Տորպեդօ Մ. - Արարատ
16 Արարատ - Դինամօ Կիեւ
19 Արարատ - Մետալիստ
26 Դինամօ Մ. - Արարատ
30 Շախտեոր - Արարատ

×

ԴԱՐՁԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

ՅՈՒԼԻՍ
5 Դինամօ Մինսկ - Արարատ
8 Փալգիրիս - Արարատ
13 Արարատ - ԲՄԱ Ռոստով
16 Արարատ - Ֆակէլ

ՕԳՈՍՏՈՍ
21 Սպարտակ - Արարատ
25 Զէնիթ - Արարատ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
3 Արարատ - Նեֆթչի
22 Արարատ - Դինամօ Թ.
29 Արարատ - Տորպեդօ Ք.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
7 Դնեպր - Արարատ
13 Զերնոմորեց - Արարատ
20 Արարատ - Կայրաթ
27 Արարատ - Տորպեդօ Մ.

ՆՈՅԵՄԲԵՐ
3 Դինամօ Կիեւ - Արարատ
10 Մետալիստ - Արարատ
19 Արարատ - Դինամօ Մ.
23 Արարատ - Շախտեոր

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը՝ լոյս կը տեսնէ «Յառաջ միտք եւ արուեստ»ի նոր (91րդ) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.-

Յուշարարը — ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ
Վարպետը — Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ
La trajectoire poétique de Jean Tardieu — D. LEUWERS
Correspondance — Jean PAULHAN

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՐԱԽ ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՄՈՒՏ

Վերջերս մամուլի մէջ հանիցս արձագանգեց այն լուրը թէ գարկ պիտի տրուէր բնակարաններու շինութեան:

Կ'երեւի այլեւս աւելի երկար կարելի չէր խուլ ձեւանալ այս մարզէն հասնող միահամուռ բողոքներու, հանի որ այն - քա՛ն դժուար է բնակարան ճարել, գըտնուածը սուղ է եւ յաճախ ոչ գոհացուցիչ:

Զմրան անակնկալ - գոնէ Փարիզի համար - ու չափազանց ցած ջերմաստիճանն ալ թաղապետութեան ներշնչեր էր մարդասիրական որոշում մը· *մեթրոյի* կայանիներուն դռները չփակել երթեւեկի սովորական ժամերէն ետք, որպէսզի անտուն, անտէր զբնզուածը հոն ապաստանէր ու զերծ մնար ցուրտէն սառելու ըսպառնալիքէն: Երբ մանաւանդ նախընթացներ պատահեր էին ու հանի՛ թափառականներ, 1983 Նոյեմբեր 18-ին Թիֆլիս - Լենինկրատ օդանաւը փորձած էին «առեւանգել» դէպի Թուրքիա: Գործողութեան ընթացքին Տուպոլեւին անձնակազմէն 3 հոգի, 2 ճամբորդ եւ 2 օդահէն մեռած էին:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԷՕՐՈՓԼՕ չարաթաթերթին համաձայն, Պալին դէմ մահափորձը որոշուած է 1980 Նոյեմբերին, Վարշաւայի ուխտի պաշտպանութեան նախարարներու մէկ ժողովին: Այս լուրը հիմնուած է իտալական պաղտնի սպասարկութեանց (ՍԻՍՄԻ) մէկ խիստ պաղտնի փաստաթուղթին վրայ, որու սկիզբը, կը զրէ էօրոփէօ հետեւեալը կ'ըսուի. - «Կարգ մը անդադրանապահութեանց համաձայն, Ցոհ. Պօղոս Բ.ի դէմ մահափորձը կազմակերպուած է խորհ. զինուորական դաղտնի սպասարկութեանց կողմէ, Պաշտպանութեանց նախարար մասնաւոր Ուստինովի հրահանգներուն վրայ: Խորհըրդները, 1983 Նոյեմբեր 18-ին Թիֆլիս - Լենինկրատ օդանաւը փորձած էին «առեւանգել» դէպի Թուրքիա: Գործողութեան ընթացքին Տուպոլեւին անձնակազմէն 3 հոգի, 2 ճամբորդ եւ 2 օդահէն մեռած էին:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԷՕՐՈՓԼՕ չարաթաթերթին համաձայն, Պալին դէմ մահափորձը որոշուած է 1980 Նոյեմբերին, Վարշաւայի ուխտի պաշտպանութեան նախարարներու մէկ ժողովին: Այս լուրը հիմնուած է իտալական պաղտնի սպասարկութեանց (ՍԻՍՄԻ) մէկ խիստ պաղտնի փաստաթուղթին վրայ, որու սկիզբը, կը զրէ էօրոփէօ հետեւեալը կ'ըսուի. - «Կարգ մը անդադրանապահութեանց համաձայն, Ցոհ. Պօղոս Բ.ի դէմ մահափորձը կազմակերպուած է խորհ. զինուորական դաղտնի սպասարկութեանց կողմէ, Պաշտպանութեանց նախարար մասնաւոր Ուստինովի հրահանգներուն վրայ: Խորհըրդային Միութեան Մինիստրներու Խորհուրդի նախագահ Ալեքսէյ Քոսիկինի հետ հանդիպումէ մը ետք, Պալ Ուստինով Պուլկարիա մեկնեցաւ, ուր ան հանդիպեցաւ Պուլկարիոյ Պաշտպանութեան նախարար Տոտոր Ստոյանովի հետ: Ուստինով Պուլկարիա մեկնեցաւ, ուր ան հանդիպեցաւ Պուլկարիոյ Պաշտպանութեան նախարար Տոտոր Ստոյանովի հետ:

(Շար.ը Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ զինուորական իշխանութիւնները 37 կասկածելիներ ձերբակալած են Անգարա, Պոլիս եւ Թունճելի կատարած կարգ մը զործողութիւններու ընթացքին: Պատերազմական վիճակի հրամանատարութիւնը, որ կուտայ լուրը, կ'աւելցնէ թէ այս «կասկածելիները» ահաբեկիչ են եւ կը պատկանին ծայրայեղ ձախ ապօրինի կազմակերպութեան մը:

«ՓԱՐԻ, ՍԸ ՍՈՒԱՐ» երեկոյեան նոր օրաթերթը, որ իր հրատարակութիւնը սկսած էր Յունուար 7-ին եւ որու ամէն նօրեայ խմբագրականները կը զրէր Միշէլ Ժոպէր, զադրեցուց իր հրատարակութիւնը, Փետրուար 1-ին: Ըստ տնօրէնին՝ Փ. Փլանչէ, միայն ցրուումի զժուարութիւններն են զադրեցման պատճառները, բայց այդ զժուարութիւններն ալ ծագած են, որովհետեւ թերթը չէ յաջողած 30 հազար օրինակի սպառումը ապահովել, որ միայն կրնայ «հատասարակըչռուելեան կէտն» ըլլալ:

ԶՈՐՍ ՎՐԱՅԻՆԵՐ, որոնք մահուան դատապարտուած էին անցեալ Օգոստոսին, հրացանազարկ եղած են ըստ Մոսկուա հասած լուրերու: Զորս մահապարտները, 1983 Նոյեմբեր 18-ին Թիֆլիս - Լենինկրատ օդանաւը փորձած էին «առեւանգել» դէպի Թուրքիա: Գործողութեան ընթացքին Տուպոլեւին անձնակազմէն 3 հոգի, 2 ճամբորդ եւ 2 օդահէն մեռած էին:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԷՕՐՈՓԼՕ չարաթաթերթին համաձայն, Պալին դէմ մահափորձը որոշուած է 1980 Նոյեմբերին, Վարշաւայի ուխտի պաշտպանութեան նախարարներու մէկ ժողովին: Այս լուրը հիմնուած է իտալական պաղտնի սպասարկութեանց (ՍԻՍՄԻ) մէկ խիստ պաղտնի փաստաթուղթին վրայ, որու սկիզբը, կը զրէ էօրոփէօ հետեւեալը կ'ըսուի. - «Կարգ մը անդադրանապահութեանց համաձայն, Ցոհ. Պօղոս Բ.ի դէմ մահափորձը կազմակերպուած է խորհ. զինուորական դաղտնի սպասարկութեանց կողմէ, Պաշտպանութեանց նախարար մասնաւոր Ուստինովի հրահանգներուն վրայ: Խորհըրդային Միութեան Մինիստրներու Խորհուրդի նախագահ Ալեքսէյ Քոսիկինի հետ հանդիպումէ մը ետք, Պալ Ուստինով Պուլկարիա մեկնեցաւ, ուր ան հանդիպեցաւ Պուլկարիոյ Պաշտպանութեան նախարար Տոտոր Ստոյանովի հետ:

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ 26 ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Ծանրաբարձութեան Միջազգային Դաշնակցութեան որոշումով աշխարհի բաժակի մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Երեւան, Միխեոնակարերդի մարզական աւանին մէջ, Մարտ 5 - 11: Յիշենք, որ ծանրաբարձութեան աշխարհի անցեալ ախոյեանութիւնը տեղի պիտի ունենար 1983-ի Հոկտեմբերին Երեւան, նոյն աւանին մէջ, սակայն վերջին պահուն կը տեղափոխուէր Մոսկուա:

Արդ, աշխարհի բաժակի մրցաշարքի դիկավարն է ծանրաբարձութեան Եւրոպայի դաշնակցութեան առաջին փոխ - նախագահ Գարուէշ Կարապետեան, որ հաւաստեալ տեղեկութիւնները կը փոխանցէ յիշեալ մրցաշարքին մասին:

Ծանրաբարձութեան զարգացման մէջ մեծ դեր վերապահուած է աշխարհի բաժակի մրցաշարքին, որ տեղի կ'ունենայ 1958-էն ի վեր: Մինչ առաջին մրցումներուն մասնակցած էին ընդամէնը 8 երկիրներու մարզիկները, այս տարի Երեւանի մրցաշարքը կը համախմբէ 26 երկիրներ՝ Միացեալ - Նահանգներ, Արեւելեան Գերմանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա, Լեհաստան, Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա, Քուպա, Եուկոսլաւիա, Ֆրանսա, Արեւմտեան - Գերմանիա, Ամերիկեան Սամոա, Իրաք, Լիբանան, Քոնկօ եւայլն:

Ամէնէն հետաքրքրական եւ բուռն մըրցակցութիւնները տեղի կ'ունենան խոր - հրդայլին եւ պուլկար ծանրաբարձներու միջեւ: 1971-էն ի վեր այդ մրցակցութիւնները տեղի կ'ունենան անզիջող պայքարի մթնոլորտի մը մէջ:

Հայաստանի մարզիկներէն այս մրցաշարքին կը մասնակցին ոզիմպիական ախոյեան Եուրի Վարդանեան, տարբեր տարիներու աշխարհի ախոյեաններ Օգսէն Միրզոյեան, Եուրի Սարգսեան, երիտասարդներու աշխարհի ախոյեան Գառնիկ Ղազարեան եւայլն:

Մրցաշարքը բարձր մակարդակով կազմակերպելու համար կազմուած է յանձնախումբ մը, որուն նախագահն է Հայաստանի փոխ - վարչապետ Ռոբերտ Արզումանեան: Մրցաշարքի օրերուն նախատեսուած են նաեւ շրջապտոյտներ եւ այցելութիւններ Հայաստանի տեսարժան եւ պատմական վայրերը:

«ԻՆՉ ՊԱՏԱՀԱԿ, ԻՆՉ ՊԱՏԱՀԱԿ...»

ՎԱՀԱՆ ՏԱՅԱՆ

Ես իմ տատիկին էի տարեր տալիս։ Ճանապարհին հարսնացու տեսանք։ Ամբողջ գյուղը հավաքվել էր հարսնացուին դիմավորելու։ Ես էլ ուզում էի գնալ, բայց տատիկս ինձ չթողեց։ Ասաց, որ ինքն էլ հարսնացու է եղել, ու ամբողջ գյուղը հավաքվել էր իրեն դիմավորելու։ Ես չհավատացի։ Ինչպե՞ս կարող է տատիկս հարսնացու եղած լինել։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչպես է տատիկս հարսնացու եղ

Ա.

— Ես էրթեմ վերևի ձեռքի ճամփեն, դո՛ւ ներքևի ճամփեն, ես կ՚ասեմ, որ դո՛ւ ինձի չես տեսել, դո՛ւ կ՚ասես, որ ես քեզի չեմ տեսել, ու մենք իրար չենք տեսել։

Ու ինչպես որ ասաց, այնպես էլ արեց։ Ես ու Ղազարը ելանք ձորի վերևի ճամփեն, Ղազարը՝ ներքևի ճամփեն։ Ես ինչ որ ասում էի, ինքն էլ ինչ որ ասում էր, մեկ-մեկ ձայն էինք տալիս իրար, որ գիտենանք, թե ո՞ւր է հասել։ Ես ինձ համար ասում էի, որ Ղազարը ինձի չի տեսնում, Ղազարը ինքն իրեն ասում էր, որ ես իրան չեմ տեսնում։ Ես ինձ համար ասում էի, որ Ղազարը ինձի չի լսում, Ղազարը ինքն իրեն ասում էր, որ ես իրան չեմ լսում։ Ես ինձ համար ասում էի, որ Ղազարը ինձի չի կարող տեսնել, Ղազարը ինքն իրեն ասում էր, որ ես իրան չեմ կարող տեսնել։ Ես ինձ համար ասում էի, որ Ղազարը ինձի չի կարող լսել, Ղազարը ինքն իրեն ասում էր, որ ես իրան չեմ կարող լսել։

Ես ինձ համար ասում էի, որ Ղազարը ինձի չի կարող տեսնել, Ղազարը ինքն իրեն ասում էր, որ ես իրան չեմ կարող տեսնել։ Ես ինձ համար ասում էի, որ Ղազարը ինձի չի կարող լսել, Ղազարը ինքն իրեն ասում էր, որ ես իրան չեմ կարող լսել

(Շար. Ա. Էջէն)

դային որոշումը կը համապատասխանէ Լեհաստանի Սոլիտարիթէ արհեստակցականին մասհողիչ ծաւալման։

ԷՔՍՓՐԷՍ չաթաթաթերթն է, այս անդամ, որ տեղ կուտայ խորհրդաւոր Ժան Ֆապիէնին (ծածկանունը համամնավար - ղեկավարներու կամ ղեկավարի մը, որ դիրք մը հրատարակեց համամնավար կուսակցութեան եւ կրեմլինի յարաբերութեանց մասին) ստորագրած նոր յայտնութիւններու, որոնք միշտ կը վերաբերին նոյն նիւթին, այսինքն երկու կուսակցութիւններու կապերուն եւ Մոսկուայի տուած դասերուն, իր «փոքր եղբօր»։

ԼԻՄԱՅի մէջ, ի նախատեսութիւն Պապին այցելութեան, ոստիկանութիւնը բանտարկած է մայրաքաղաքին 500 պոռնիկները, որոնք փողոցները կը չափէին։ Այս կարգադրութիւնը դրել կուտայ «Լիպերասիոն»ի, որ Պապը կը զրկուի Մարիամ - Մագթաղենացիէն, հակառակ աւետարանի աւանդութեան...։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

ՏՕՔԹ. ԽԱՋԻԿ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տօքթ. եւ Տիկին Ն. Ադաճանեանց 1000 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՊՐՈՆԷՆ՝ Կարապետ Յովակիմեան 200 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար մեծանուն դաշափարական ընկերոջ՝ Շ. Միսաճեանի յիշատակին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՏԷՍԻՆ.- Պ. Ռուբէն Կէնճոեան 100 Ֆ.։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Հ. Ց. Դ. Հայաստան խումբի նախկին բոլոր ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր՝ Յորէն Ուլուսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Սահակ Ուլուսեանի եւ զաւակներուն, ընկեր՝ Պաղտասար Տիրատուրեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրելի կնոջ, մօր, մեծ - մօր, քրոջ եւ ազգականին՝ Ս.զնիւ Ուլուսեանի մահուան առթիւ։

Դէպի Հոդմիսա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL

visites guidées des grandes villes-musées

Fin des inscriptions 15 Février

Pour tous renseignements :

tél : 888 - 92 - 51

ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑ ԽԱՋԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել միւնչեւ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն։

RECHERCHONS

EN LOCATION

Atelier 150 m2 Paris ou banlieue sud.

tél : 657. 29. 65

NOUVEL ORCHESTRE PHILHARMONIQUE

Samedi 2 Février à 20h 30

Théâtre des CHAMPS-ELYSEES

15, av. Montaigne — Paris 8è

Direction : André GIRARD

Philippe CORRE - Edouard EXERJEAN

Piano

ANDRE CASANOVA : Métaphonie (Création, commande de Radio France)

POULENC : Concerto pour deux pianos et Orchestre

DUKAS : Symphonie en UT Majeur

Prix des places : 21 à 105 Frs.

(Collectivités FNAC:55 Frs. Etudiants et J. M. F. 27 Frs.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

«Հայ գիրքը դարերու ընդմէջէն» ցուցահանդէսի պատրաստութեան ծիրին մէջ՝

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, Փետրուար 7, ժամը՝ 21-ին։

Նիւթ՝
ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դասախօս՝
Հ. ԳԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ
(Վենետիկի
Մխիթարեան Միաբանութենէն)

Dans le cadre de la préparation de l'exposition sur «**Le Livre Arménien à travers les Ages**»

CONFERENCE PUBLIQUE

Jeudi 7 Février à 21 heures

thème : **l'Histoire de l'Imprimerie arménienne**

conférencier : **Père Haroutioun Bezdikian**
(Congrégation Mekhitariste de Venise)

Entrée libre

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

12 - 14, Rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Նշան Միքայէլեանէ Ամանորի առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է.- Տիկին Ա. Հրաչեանէ 1000 Ֆ. իր ամուսնոյն՝ Գարեգին Հրաչեանի յիշատակին։

×

Լիոնի Հայ Առաք. Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները (եկեղեցւոյ).- Տիկին Լուսիկ Հանճեան 5000 Ֆ., Տիկին Շահնար եւ Սիւրէր - Մարչէ Պահատուրեան 1000-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ոսկանեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գազանճեան 300 Ֆ.։

Սէն - Մօրիսէն՝ Պ. Յակոբ Գրիգորեան եւ Տիկին Ղամպէրեան, Յունուար ամսոյն Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Հայկազեան միօրեայ վարժարանի աշակերտութեան ճաշ մը տուած են։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿՐ ՏՕՆԵՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի։

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին վարժարանիս աշակերտները՝ վարդանանցի երգերով, կը ներկայցուին կարճ թատերգութիւններ եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՋԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ մէջ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը։

17 rիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ։

Կարեւոր օրակարգ.- Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ԿԱՊ. ԽԱՋԻ Պուլվ. Օտտոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 3-ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Ռաթիօ Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոքէի, երեկոյեան ժամը՝ 9-էն սկսեալ։

Մուտքի գինն՝ 40 Ֆ.։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան։

ԿՎԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 12-ԻՆ

Կապ. Խաչի կայանին 50-ամեակին եւ ՀՕՄ-ի 75-ամեակին առթիւ

ԿՇԻՆԵՐ

Նախաճեռնութեամբ.- Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերով՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյն թուականին Մարսէյլի 4 մասնաճիւղերը՝

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

եւ Ռոն - Ալփ-ի շրջան։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՋ

ԿՐ ՓՆՏՌԷ

1.- Մանկապէտ երիտասարդ աղիմաթէօրներ, նուագադոյն 21 տարեկան 14 եւ 15 տարեկան պատանիներու իր կայանին համար, Յուլիս եւ Օգոստոս։

2.- Վկայեալ (պրէվքէ) աղիմաթէօրներ Յուլիսի եւ Օգոստոսի կայանին համար։

×

ՍԵՄԻՆԷՌ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը ծրագրէ սեմինէռ մը կազմակերպել Հայկ. ընդհ. զարգացման մը պատրաստութեան համար։ Բոլոր հսկիչները (մոնիթէօր - մոնիթրիս) որոնք կ'ուզեն այդ պաշտօնը ստանձնել Պէյ-Ֆոնթէնի կայանին համար, պարտին հետեւիլ այս սեմինէռին։ Աշխատանքները կը կատարուին այժմէն, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, ամէն կէսօրէ ետք, ժամը 2-էն 6։

17, rue Bleue — 75009

métro : Cadet

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Փետրուար 10, Կիրակի, ժամը՝ 12·30-ին։

Restaurant LA CAPPADOCE

67 bis, Quai Blanqui, 94140 Alfortville

Այս առթիւ՝ 1984-ի՝

«ԼԻԼԻՋ ԳԱՎՈՒՌՃԵԱՆ - ԱՅՎԱԶԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ»ը կը տրուի վերջերս մահացած, Պոլսահայ գրող՝

ՋԱԽԻՆ ՊԻՊԷՌԵԱՆ-ի

իր «Մրջիւններու վերջալոյսը» վէպին համար։

(«Մրցանակ»ը՝ 3000 Ֆ. կը զրկուի իր այրիին՝ Սեդա Պիպէռեանին)։

Հանդիսութեան կը նախագահէ՝

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Մրցանակաւորը կը ներկայացնէ՝

Ս. Ք. ՋԱՆԳՈՒ

Սեղանապետ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին՝ Օր. Անահիտ Սվաճեան, ձեռնադաշնակով եւ ծանօթ երգիչ՝ Միհրան Էմաեան, նաեւ՝ Քափատոսի խմբավար՝ ԱՐՄԷՆ-ի կողմէ, հայկական եղանակները, դաշնակի վրայ։

Սեղանները ապահովել՝ մինչեւ Փետրուար 5, երեքշաբթի օր։

Հեռաձայնելով՝ 780 - 82 - 58

եւ կամ՝ 672 - 28 - 08 *Թիւերուն։*

Ճաշագին՝ 120 Ֆ.։

Երթեւեկութիւն.-

Autoroute A4 : 1ère sortie Pont de Charenton bord de Seine

Métro : Charenton-Ecoles, prendre le bus 103 et descendre à l'arrêt de la Mairie d'Alfortville.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Cabinet TERZIYAN

TOUTES ASSURANCES TOUTES COMPAGNIES

21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 282 01 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

OPTIMA Tours

ARMENIE

--1985--

— Du 22 au 31 Mars ..... 4,650 F
— Du 30 Mars au 13 Avril ..... 5,850 F

(tous ces voyages sont avec une nuit à l'aller et une nuit au retour à MOSCOU)

SPECIAL CEREMONIE DU 24 AVRIL EN ARMENIE

— Du 20 au 27 Avril ..... 4,450 F
— Du 20 Avril au 4 Mai ..... 5,850 F

Renseignements et Inscriptions:

PARIS

Madame COUMRYANTZ Sonia
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon — 75009 PARIS
Tél : 742 - 10 - 35

LYON

OPTIMA TOURS
BOUDOYAN Gisèle
97, Boulevard des Belges
69006 LYON
Tél : (7) 865 - 94 - 16
du Lundi au Vendredi de 17h à 19h
Samedi : de 9h à 12h

LIC A 130

ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
3

DIMANCHE
3 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 91

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.891 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 60e ANNÉE — No 15.891

Հետեւեալ գրութիւնը աւտիպ էջ մըն է Ն. Սարաֆեաններէն: Կը վերաբերի Ա. Խահակեանին, որուն հետ *Անկլպեամ մը Գրաւումին* բանաստեղծը ծանօթութիւն հաստատած է երեսունական թուականներուն, հատանիկի միջնորդութեամբ: Սարաֆեան իր այս յուշը թուղթին յանձնած ըլլալու է Ա. Խահակեանի մահէն վերջ, 1957 - 60 թուականներուն:

Ոչ մէկ տեղ այնքան լաւ կը յիշեմ զինք՝ որքան Վէնոէնի անտառին մէջ: Քառորդ դար առաջ էր: Ամառ: Կը քալէինք ծառերուն տակէն: Կ'անցնէինք կանաչ ծովի մը մէջէն: Մեզի հետ էր Ո.ն (1):

Վարպետը, բանաստեղծը, որուն հետ նոր ծանօթացած էի, տարուած Ո.ի խօսքերէն, հետաքրքրուած յանկարծ, եկած էր տեսնելու զիս: Անսպասելի էր այս այցելութիւնը: Քիչ անցած կը տեսնէինք նման հետաքրքրութիւն մը՝ իր տարիքն ու վաստակը ունեցող գրչի մարզոց մէջ: Տպաւորուած էի:

Կը քալէինք: Եւ մեզի հետ էր Ո.ն, ուրիշ բանաստեղծ մը: Կ'անցնէինք կանաչ լոյսի մը տակէն:

Վարպետը մեծ տպաւորութիւն մը ձգած էր վրաս: Յարգուած, ժողովուրդէն սիրուած բանաստեղծ էր: Բայց ունէր նաեւ տարբեր համբաւ մը, եւ այս էր որ կ'ոգեւորէր զիս աւելի: Ունէր ազատագրութեան պայքարին լծուած մարդոց յատուկ համբաւը: Ճանչուած էր այլեւս ամէն գործունէութենէ, հեռացած՝ զազափարէն՝ որուն համար պայքարած էր եւ կ'ապրէր մեկուսացած: Եւ սակայն մեր յեղափոխական մտաւորականները կը յիշեցնէր միշտ: Անջնջելի էր կնիքը՝ գոր տուած էին իրեն՝ զազափարն ու ոգին, ինչպէս եւ համբաւը:

Այս համբաւը եւ ներքին մեծութիւն մը: Ազդեցիկ դէմք մը: Եւ տարբեր տպաւորութիւն մը տակաւին: Վարպետը, հոգիով ու երգերով այդքան հայ, նկարներու վրայ տեսնուած սամուրայները կամ մանտարէնները կը յիշեցնէր: Երկար, լայն դէմք մը՝ զէր մարզու: Սրածայր, պզտիկ մօրուք մը, պզտիկ, սեւ պեխեր՝ խոշոր քիթի մը տակ: Կախ այտեր, խորմոններ: Մոկուն ու ժժգոյն ճակատ մը: Մտածկոտ ու ծանր աչքեր:

Տեսիլին եւ զերբնականին նայող մարդ չէր վարպետը: Աշխարհիկն էր իր հոգը: Եւ սակայն, նման անոնց որ աշխարհէն անջատուած, տեսիլի մը կը նային: Վեհութիւն մը եւ նոյն տեսն թեթեւ տխրութիւն մը կար այդ դէմքին վրայ: Աչքերը հեռուն էին: Հաւանաբար՝ հոն ուր ընկղմած էր ազգային երազը, այնքան պայքարներէ վերջ: Հաւանաբար հոն՝ ուր այնքան մեծութիւններ նահատակուած էին: Հաւանաբար հոն՝ ուր նոր հայրենիք մը ոսքի կը կանգնէր:

Ոչ ինքնասիրութիւն այդ դէմքին վրայ, ոչ կեղծիք, ոչ տեսլութիւն եւ ոչ ալ այն մանր մունր զգացումները որ կամայ ակամայ կ'երեւան՝ չատ մը դէմքերու վրայ: Ոչ ալ պատկառելի ըլլալու փափաք: Պարզ էր վարպետը: Եւ բանաստեղծէ մը աւելի փրոֆէսէօրի մը կը նմանէր: Եւ սակայն, զգալի էր բանաստեղծը՝ իր առաջին խօսքերուն իսկ:

Պերճախօս չէր եւ լեզուն խիճերու կը զարնուէր կարծէք: Բայց վարպետը կ'երեւար զգայուն եւ խելացի: Կ'երեւար իմաստուն, տէր՝ իր մտածումներուն, բարի, բարեկիրթ եւ յարգալիր: Ծանրախոհ եւ լայնամիտ: Սակաւախօս եւ ուշադիր ունկընդիր: Եւ խազաղ ու զոհ երեւալով հանդերձ, խռովք մը կը մտանէր: Ցողնութիւն մը կար: Ինչ խոյի մը պէս կը քալէր: Եւ այս բոլորը խոր տպաւորութիւն մը կը ձգէին:

Այսպէս կը տեսնէի զինք քառորդ դար առաջ: Եւ չատ բան չէի տեսներ անշուշտ: Անկէ վերջ, քանի մը տեսակցութիւններ միայն: Միասին ճաշեցինք իր տան մէջ, միասին չրջեցանք Մոնթարնասի փողոցներուն մէջ: Բայց վարպետը չուտով մեկնեցաւ Փարիզէն: Եւ ոչ մէկ կապ այլեւս:

Շատ բան չէի տեսներ անշուշտ: Տեսնելու համար պէտք էր ըմբռնած ըլլայի իր մէկ մեծ քերթուածը որով ճանչցուած էր (2): Յոռետես, սեւ քերթուած մը, պատն մեռնախօսութիւն մը՝ անապատին մէջ: Մարգերէն խոյս տուող բանաստեղծ մը կը խօսի մարդոց մասին, կեղծ, չար, վատ, ունայնամիտ կը դտնէ զանոնք: Գազաններըը աւելի վեր կը դասէ անոնցմէ: Եւ արհամարհելով կեանքին տուած բաները քերթուածը, կը նախընտրէ մնալ անապատին մէջ, մինակ բայց ազատ, մինակ ծրեւին առջեւ որմէ կ'առնէ իր ուրախութիւնը եւ ներքին լոյսը:

Սիրելով հանդերձ մեռնութիւնը, չէի կրցած ըմբռնել այս քերթուածը, ոչ ալ անոր եռին եղած մեծ տատապանքը: Շատ բան չեմ յիշեր: Բայց կը յիշեմ այն ինչ որ պէտք էր, որպէսզի աւելի լաւ տեսնեմ զինք՝ այսօր:

Կը տեսնէի զինք՝ իր այն օրերուն մէջ երբ իր լոյսը մարելու վրայ էր: Կը խօսէր մեծ վէպի մը մասին՝ զոր սկսած էր գրել: Բայց կ'ըսէր թէ չէր կրնար աւարտել: Զէր գտներ իր առաջուան ոգեւորութիւնը: Գոհացում չէր տներ իր գրածէն:

Կը խօսէր արեւմուտքի անկումը գուշակող գերման փիլիսոփաներու մասին: Սփենկլէրը կը յիշէր: Յոռետեսութիւն մը գոյց կու տար միշտ:

Կը խօսէր հայրենիք վերադառնալու մասին: Վարանումներ կը մատնէր: Կը նմանէր անկիւնադարձի մը առջեւ կանգ առած մէկու մը, անորոշ վիճակի մը մէջ էր: Եւ կարօտը ունէր հայրենի հողերուն:

Եւ այս, ինչպէս եւ այն հատ ու կտոր խօսքերը որ մնացած են մտքիս մէջ, կը բացուին, կը լուսաւորուին այսօր, երբ կը քալեմ ծառերուն տակէն, քառորդ դար վերջ:

Իր լոյսը մարելու վրայ էր եւ մնաց լուռ տարիներով, կամ քիչ անգամ խօսեցաւ:

Տկարութիւն մը կը տեսնենք չատախօսման լուութեան մը մէջ: Կը խորհինք թէ ամանք ամէնէն դաժան պայմաններուն մէջ իսկ կը չարունակեն ղրել եւ մեծ ստեղծագործծները անոնք են որ կը քալեն չարունակ: Անշուշտ: Բայց մեծեր կան նաեւ լռութիւնին մէջ: Եւ արդ մեծութիւն կար վարպետին լռութեան մէջ:

Ան իր ճամբուն վրայ տեսած էր հաւանարար այնպիսի բաներ որ ալ ոչ մէկ բանի կը հաւատար այլեւս: Տեսած էր հաւանարար թէ մարդիկ կը մաքառին, կը զարնուին իրարու՝ տեղ մը հասնելու համար եւ չեն հասնիր: Տեսած էր թէ անկայուն է ամէն զազափար, աւազի պէս կը հոսի: Ու կը նախընտրէր լռել: Երբ չկար այլեւս հոդիէն եկող ձայնը, առանց որուն կարելի չէ հարազատ երգ մը տալ՝ ապաւինելով մտքի ճարտարութեան ու զարդարուն: Լռել՝ չըսելու համար հաւանարար աւերիչ խօսքեր: Լռել՝ չըսելու համար թերեւս նաեւ խանդավառ խօսքեր՝ որ կրնան պատրանքի վերածուիլ: Մեծութիւն մը կար իր լռութեան եռին: Մտածող մարդ էր:

Միշտ մեծութիւններն է որ կը սիրենք անշուշտ ամէնէն աւելի: Բարութիւն, հեզութիւն տկարութիւններ կը թուին մեզի այս աշխարհին վրայ: Եւ երբ կը զառնանք մեր ազգային կեանքին, այդ խիզախ մեծութիւնն է որ կը փնտռենք: Կը սիրենք այն որ, մարակը ձեռքին, բարձրացաւ հայրենիքին «Փիլիստէրները» հալածելով: Եղաւ անխնայ՝ տալու համար իր ճշմարտութիւնը եւ նահատակուեցաւ անոր համար: Եւ մեծցաւ իր մեծ գործով եւ իր նահատակումով:

Բայց մեծութիւն մը կար նաեւ վարպետին մէջ: Խոյանքները սին կ'երեւային իրեն՝ այլեւս՝ հաւանաբար յարձակումները նաեւ, անոնք իսկ որ ինքնապաշտպանութիւն են եւ ոչ թէ աշխարհակալութիւն: Հայութիւնն էր իր հոգը: Եւ այդ հայութիւնը, այս դաժան օրերուն մէջ, կը պահանջէր մեծ ուշադրութիւն: Վարպետը, գտնել վերջ հանգիստ, պատիւ, փառք չէրցաւ մոռնալ հաւանարար այն որուն համար պայքարած էր տարիներով: Հայու աչքով կը նայէր եւ կը նայէր ամբողջ հայութեան, անոնց նաեւ որ ջարդ ու կտոր ինկած էին օտար երկինքներու տակ: Հայութեան դարաւոր կարօտներով եւ ցաւերով կը նայէր: Մեծ խմաստութիւն մը կար իր խազադութեան եւ լռութեան մէջ:

Այսպէս կը՝ բացատրուի իր մեծ համբաւը: Եւ իր գործով անշուշտ: Իր վարուելակերպով նաեւ: Ինքզինք արժեցնել պիտէր:

Այսպէս, մնալով հանդերձ առ հասարակ լուռ, վարպետը՝ հայրենի հողերուն վրայ դարձաւ վարպետ, նախապահ, վեհափառ հայր՝ գրականութեան, մեծ հայ: Սիրուեցաւ եւ արգունքներ խլեց իր մահով: Ազատասահմանի մէջ, խոնարհեցան բոլոր հոսանքները իր առջեւ:

Օրինակելի դէմք մը: Այս էր զոր կ'ուզէի տալ եւ ոչ թէ ուսումնասիրութիւն մը:

Այս էր վարպետը որուն հետ կը քալէի քառորդ դար առաջ: Կը քալեմ նոյն ճամբէն եւ աւելի մօտէն կը զգամ զինք:

Փոխուած են անուշտ՝ ծառերը, մնալով հանդերձ նոյնը: Եւ աշուն է, մշուշ: Սեւ ու թաց են ծառերը, սառեւթային, ամանք այլանդակ, ամանք ընկզմած առասպաստանաւերու նման: Սեւ ու թաց են ճիւղերը, մանուածապատ, հսկայ սարդոստայն՝ մշուշին մէջ: Մնացած տերեւներ կը սարսռան անոնց վրայ: Տերեւներ կը թափին: Լարեր կը փրթին: Թաց են թափած ոսկի տերեւները, ամանք հալած արդէն, մոխրի վերածուած: Խժժի պէս է հողը եւ սոսինձի պէս կը փայլին հոս ու հոն մնացած խոտերը: Կաթիլներ կ'իյնան: Ամայութիւն եւ լռութիւն է: Պզտիկ ցուրտ մը կայ:

Այս բոլորը տխրութիւն մը կու տան անշուշտ: Ամէն ինչ հոսուն, ծփուն կ'երեւայ այս մշուշին մէջ: Եւ ամէն ինչ կորնչելի: Մեծ տխրութիւն մը կայ: Մարդկ անյայտ ուժի մը խաղալիքն են կարծէք: Խաղալիքն են կեանքին անյոհման ծովին: Ոչինչ կը չահին մարդիկ ամենաբարձր կատարներուն վրայ իսկ: Եւ ամանք ընկճուած են, չըլլալով այն զոր կ'ուզէին ըլլալ: Ամանք տխուր՝ ընդունելով փառքն ու պատիւը՝ զոր կ'արհամարհէին: Կորուստ մը կայ վաստակին հետ: Եւ ամէն ինչ կորուստ է, մահուան սեմէն անդին:

Մեծ քաղցրութիւն մը կայ սակայն: Այս բոլորը չատ աւելի զգալի կը դարձնեն վարպետին ներկայութիւնը, հոգին՝ որ այնքան ընկզմող երազներ եւ ցաւեր տեսաւ: Ներկայ է վարպետը, այն որ յոռետես աչքով մը նայեցաւ աշխարհին եւ եղաւ լաւատես յանուն հայրենիքին: Քաղցրը է իր յիշատակը: Հայրենի հողերուն պէս է հողը որուն վրայէն քալեց այս օտար անցաոին մէջ: Ներկայ է վարպետը, արուեստին մարդը: Վաստակաւոր մըն էր: Եւ վարպետին այս ներկայութիւնը կը զգացնէ թէ բան մը կը մնայ ի վերջոյ: Կը մնան յիշուելու արժանի վաստակաւորներ: Թէ ամէն ինչ սեւ չէ: Լոյսեր կան նաեւ մարդկային տատապած, թշուառ սրտերուն մէջ: Այս բոլորը աւելի զգալի կը դարձնեն վարպետին ներկայութիւնը: Սեւ չէր միայն որ տեսած էր ան այլ եւ այլ լոյսերը:

Մեծ ոգեւորութեամբ, յարգանքով էր որ կը քալէի քովէն՝ քառորդ դար առաջ: Աւելի մեծ յարգանքով է որ կ'անցնիմ այսօր նոյն ճամբէն: Միասին ենք զարձեալ կարծէք: Եւ մեզի հետ է ան: Ոչ մէկ տեղ այնքան լաւ կը յիշեմ, այնքան լաւ կ'ըմբռնեմ, այնքան մօտ կը զգամ զինք՝ որքան այս անտառին մէջ:

Մշուշը յաւերժութեան պէս է եւ վարպետը՝ անմահներուն պէս:

■

1.- Ո.ն ի հարկէ բանաստեղծ Ոստանիկն է:

2.- Կ'ակնարկէ Խահակեանի *Արու Լալա Մահարի* երթուածին:

ՎԱՐՊԵՏԸ

Գրեց՝

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՐԱՐԸ

Վահագն Գրիգորեան · Ադամամուրթ : Վէմ Սով · Գրող , Երեւան , 1984 , 376 էջ :

Հայաստանէն կը հասնի մեզի այս վէպը՝ Ադամամուրթ : Երիտասարդ հեղինակ մըն է Վահագն Գրիգորեան , հասանաբար՝ քառասունի չուրջ : Ու իր երիտասարդ սարիքին հակառակ՝ իր երրորդ վէպն է , պոր լոյս կ'ընծայէ Ադամամուրթով : Դժբախտաբար՝ իրմէ հասու չէինք տեսած մինչեւ այսօր , այլ միայն Գարուն ամսագրի մէջ լոյս տեսած էջեր իր գրիչէն : Ճիշդ է որ ընթերցող մը կրնայ իր ճամբան չասոնց սկսած հեղինակի մը հանդիպիլ օր մը , իր մէկ գիրքին առիթով , ու այդ գործէն մղուած՝ վերագիւտը ընել հեղինակին նախորդ աշխատանքներուն : Բայց Հայրենիքի հետ մեր յարաբերութիւնները կ'երեւի՝ տակաւին բնականոն փուլի մը մէջ չեն մտած , որպէսզի Սփիւռքի Հայերուն ալ ընծայուէր բնականոն ընթերցող ըլլալու առիթը : Ի՞նչ կը պակսի , ես ալ լաւ չեմ գիտեր : Արդեօք Սփիւռքի մամո՞ւլն է յանցաւորը , այնքան տարուած իր հայրենասիրական պարտքէն ու պարտականութիւններէն , որ փառաբանելէ զատ ուրիշ բան չի գիտեր ընել , եւ մանաւանդ՝ անկարող է իր ամենապարզ պարտականութիւնը կատարելու , այսինքն հոս ինչպէս այլ մարզերու մէջ՝ տեղեկատուական իր պաշտօնը լուրջի առնելու : Ընթերցողները տեղեակ պահելու օրինակ՝ լոյս տեսած գիրքերուն մասին , գրական իրագործութիւններուն մասին : Նոյնիսկ այն պարագային երբ «իրագէկ դէմքեր» կը հետեւին հայրենի կեանքին , տեղ ըլլած է մեծարուած հեղինակներու մեծարանքը երկարաձգելու սովորամոլութիւնը , ինչ որ ընդունելի պիտի ըլլար անշուշտ եթէ ատով չբաւականանայինք : Ինչ կը վերաբերի գիրքերու աշխարհին , այս ընդհանուր վերաբերմունքին պատճառը դիւրըմբռնելի է · դէմքերը գիրքերու պարունակութեամբ չէ որ կը գրգռին , այլ միայն ու միայն՝ համբաւներով : Ըսածս կ'արժէ բոլոր հոսանքներուն համար : Ինչ որ կը պակսի՝ տեղեկատուութիւն մըն է որ ըլլայ հետեւողական : Գրական աշխարհէն ներս , ասիկա պիտի նշանակէր անշուշտ որ մարդիկ գաղրէին պահ մը համբաւներու գովքը յեղյեղել , ու սկսէին կարդալ լոյս տեսած գիրքերը : Թերեւս կարելի չէ այդքանը պահանջել :

Ներածական այս նկատողութիւնս մեր «բարք»երուն կը վերաբերէր : Այսքանը բաւ կը համարիմ : Նոյն Գարուն ամսագիրը , ուր առենօք Վահագն Գրիգորեանի անունը տեսած էինք , անցեալ տարուան Փետրուարի իր համարին մէջ , ուսումնասիրութիւն մը կը հրամցնէր վիպագիրին մասին (1) , Ալէքսանդր Թոփչեանի հեղինակութեամբ : Ասկէ կը տեղեկանանք Վահագն Գրիգորեանի արտադրութեան արտակարգ ծաւալին · 1972-էն առաջ արդէն իսկ վէպ մը հրատարակած է՝ «Բոլոր օրերի ոտնաձայները» , ու 1977-ին՝ երկրորդ վէպ մը՝ «Տեղատուութիւն» : Այս վէպերէն զատ ունի երկու հատոր պատմուածք (երկուքն ալ 1972-էն առաջ լոյս տեսած) , եւ մամուլին մէջ կարգ մը վիպակներ , որոնցմէ մէկը («Կարմիր Ջիւն») յայն արձագանգ գտած է ու բուռն բանավէճի մը գուռը բացած : Ա. Թոփչեանի ուսումնասիրութիւնը երեւան կը բերէ դէմքը ո՛չ միայն արդասաբեր գրագէտի մը , այլեւ մտածող վիպագիրի մը , ժամանակակից գրական հարցերուն տեղեակ , եւ այդ հարցերուն՝ վիպական պատասխաններով անդրադարձող , «գործնական աշխատանքով» : Իմ ակնարկս ամէնամոփոխուած է հոս՝ իր նոր լոյս տեսած վէպին :

Ադամամուրթը կատարեալ յայտնութիւն մըն էր , գոնէ ինձի համար : Վէրը արդուած անգիտութիւններէը կը փառանձ որ հնդիկները երկար համբոյ մը կտրած անցած էր արդէն իսկ , այս վէպը տալէ առաջ : Երբ մարդ կ'անդրադառնայ այդ իրողութիւնը , յայտնութիւնը կը գտնայ ա՛լ աւելի ցնցիչ :

Կատարեալ յայտնութիւն մը , այո՛ , եւ դրեթէ անհաւատալի , այնքան ուժ ու խելք կը պարունակէ այս վէպը իր մէջ , այնքան խորը կը նետէ ան չօշափուկները , իր ամէն մէկ էջին վրայ ու իր ամբողջական կառուցուածքով : Բայց նախ պէտք է խօսիլ իր ամէնէն բացայայտ յատկանիշին մասին , որ զգալի պիտի ըլլայ բոլոր ընթերցողներուն , ի՛նչ ակնկալութեամբ ալ ձեռք առնեն անոնք այս վէպը · լարուած յափշտակութեամբ մը կը կարդացուի ան : Սովորական բառերով ժժուար բացատրելի համայք մը կը պարունակէ ան իր մէջ : Համայքը կու գայ դրեթէ ծայր աստիճանի ճկուն եղանակէն , կու գայ հանգոյցները քակելու գործողութեան մէջ՝ փորձուած գիտութենէ մը , բայց կու գայ թերեւս ամէնէն առաջ՝ նիւթէն : Նիւթը պատմուածք չէ՛ (հայաստանեան բառով՝ փապուղան) : Այդ պատճառով իսկ՝ չեմ ճամպարեր ըսելու թէ ի՛նչ կը պատմէ վէպը :

Գիրքին սկիզբը դրուած ծանուցագիրը կ'ըսէ հետեւեալը · «Մի ընտանիքի աւելի քան կէսդարեայ պատմութիւնն է ընդգրկում վէպը , պատմութիւն որ սկսելով դարասկիզբից՝ հասնում է մինչեւ մեր օրերը» : Թերեւս : Բայց ինչ որ դասական վէպին մէջ՝ «ընտանիքի պատմութիւն» (2) կը կոչուի՝ հեռաւորութիւն մը չի տեղեր երբեք , բայց մը չի ձգեր պատմուածքին եւ պատմութեան միջեւ : Կը բաւականանայ պատմելով պատահածները , յիրիւրուած թէ իրական , սկսելով «սկիզբէն» , կիրարկելով հոդերանական հնարքներ , չարելով դէպքեր ու դէմքեր : Հոս ճիշդ է որ կան թէ՛ «սկիզբը» («Հօթանասունհինգ տարի առաջ ...» , էջ 9)(3) , որ կը սկսի սակայն երկրորդ գլուխէն , թէ՛ դէպքերը , թէ՛ դէմքերը : Բայց էջ մը չկայ վէպին մէջ , ուր ասոնց (դէպք , դէմք) եւ պատմութեան միջեւ՝ միջարկող գիտակցութիւն մը չըլլար : Այս յղացքին նշանակութիւնն ու կարեւորութիւնը հետզհետէ պիտի պարզուի հոս : Ըսեմ միայն որ միջարկող գիտակցութիւններու միջամտութիւնը Սարթրի մը կողմէ ձաղկուած հեղինակային բացարձակ դիրքորոշման բացակայութիւնը չէ՛ միայն : Այդ բացակայութիւնը չատոնց դադրած է վիպական արդիականութիւնը յատկանշելէ :

Գաղտնիք մը կայ այս վէպին մէջ : «Ի հարկէ չի կարելի ասել թէ գաղտնիքն արդէն բացուած է , բայց մեծը փոէրից է սկսւում · բանալին արդէն Մարտինի ձեռքն է , Մարտինն արդէն գիտէ , թէ որտեղ կարելի է փորփրել ...» (էջ 178) : Վէպը փորփրում մըն է , ու փորփրումի պատմութիւն մը : Ինչ որ կը յայտնաբերուի վէպին մէջ՝ կը յայտնաբերուի ո՛չ թէ ընթերցողին համար , վիպագիրի քմահաճ որոշումով , այլ կը յայտնաբերուի միջարկող գիտակցութեան մը համար , անոր փորփրումի աշխատանքէն երեւան եկող : Այնպէս որ մեր ընթերցողի աչքին առջեւ տեղի ունեցածը ընտանիքի մը պատմութիւնը չէ այնքան , որքան փորփրումի աշխատանքն իսկ , որով դերակատարները կը վերստանան իրենց անցեալը (իրենց հայրերուն անցեալը) , ու կը խորտակուին անկէ : Եւդիպոս Արքայի մէջ նոյնպէս՝ գաղտնիք մը հետզհետէ կեդրոնական դերակատարի յամառ փնտռտուքին հետեւանքով՝ երեւան կ'ելլէ , ու կը խորտակէ զայն երեւան բերողը : Ցոյն հանդիսատեսը դոց դիտէր Եւդիպոսի պատմութիւնը , ու իրեն համար պատմուածքը առասպելին «Ֆապուլան» չէր , այլ այդ փնտռտուքն իսկ , այդ փորփրումը : «Գաղտնիք» ու «փորփրում» նոյն իմաստով ըմբռնելի են վահագն Գրիգորեանի վէպին մէջ : Եւդիպոսի ամբողջ փնտռտուքին ենթադրեալ հարցումն էր՝ «ո՞վ էր իմ հայրս» , քէնէ ինքը չի գիտեր այդ , ու իր հարցապնդումին մէջ՝ տարբեր հարցով մը առաջնորդուած է , իմա՝ «ո՞վ է ոճրագործը» : Թատերգութիւնը կը պատմէ , թէ ինչպէս Եւդիպոսին համար (Եւդիպոսին , որ թատերական բեմի հնարքին չնորհիւ՝ արդէն իսկ միջարկող գիտակցութիւն մըն է) երկու հարցումները տեղ մը՝ կը միանան իրարու : Ադամամուրթին մէջն ալ դրեթէ նոյնպիսի չարժընթաց մը կայ , դրեթէ նո՛յն հարցումներով : Տարբերութիւնը թերեւս այն է որ հոս՝ «փորփրում»ը կը յաջողի «գաղտնիք»ին մօտենալ ոչ թէ միայն արտաքին դիպուածներով ու արտաքին վկայութիւններով (թէեւ ինչպէս Եւդիպոսի պարագային՝ երկուքն ալ հոս՝ անպակաս են) , այլ յիշողութեան ճամբով : Ու յիշողութիւնը պատառ մը չէ , որուն վրայ ամէն ինչ ցոլանար քան հաճոյից : Դժնդակ աշխատանքի մը արդիւնքն է ան յաճախ , ուր ամէնէն անժուժելին , վաղուց պարտադիր մոռացութեան մը մատնուածը դանդաղօրէն կը վերայայտնուի ու կը կերպարանուի : Շատ մը գրչուհիներ կը սկսին սոպէս · Սիրանոյշը կը յիշէ · Մարտինը կը յիշէ : Այս երկուքը նդրոյ առարկայ «ընտանիք»ին վերջին չառաւիղներն են , մայր ու որդի : Ու այսօր է որ կը յիշեն , այսօր՝ երբ Մարտինը հազարաւոր քիլոմեթրներ կտրելէ յետոյ կը հասնի իր մօրը , կը հասնի միշտ , ու ամբողջ վէպ մը պէտք է որպէսզի այդ հանդիպումը դառնայ անկարելի ու ողբերգական ժամանակը , որ կը յանգի մօր խելագարումին («Սիրանոյշ Մանվելեանը ճըչում է անմարդկային ձայնով ...» էջ 367) :

Երբ կ'ըսեմ՝ «այսօր է որ կը յիշեն» , պէտք է հատնարար չակերտել այդ «այսօր»ը , քանի որ վիպական ժամանակին այսօրն է , մէկ կամ երկու օրուան մէջ խտացած , ինչպէս Եւդիպոսի փնտռտուքը : Վէպին ինչպէս Ողբերգութեան մէջ՝ սոսկական միջոց մը չէ ասիկա , իրակա-

Գրեց՝

ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

նութիւն մը վերարտադրելու կամ վերկայացնելու համար : Որովհետեւ եթէ կայ իրականութիւն մը , կայ ան միջարկող գիտակցութիւններուն համար միայն , ու իրականութեան կեդրոնը կը գտնուի անպեղելի գաղտնիք մը : Գաղտնիքը կրնայ երեւան գալ դիպուածով (բայց այսօր եթէ չգար , պիտի գար վաղը , պիտի գար յաջորդ սերունդին մէջ · վէպը անդադար , լայթմոթիվի պէս՝ կը կրկնէ այս իրողութիւնը) , կրնայ երեւան գալ յիշողութեան աշխատանքով մը : Ամէն պարագայի երբ երեւան կու գայ՝ տագնապը կը սկսի : Վէպը ինչպէս Ողբերգութիւնը կը պատմեն տագնապին ժամանակը , տագնապին «այսօր»ը :

Ըսի որ իրականութիւն մը կայ միջարկողին համար միայն , անոր միջամտութեան ընդմէջէն : Ասիկա չի վերաբերիր միայն «հերոս»ներուն , իրդրոյ առարկայ «ընտանիք»ի անդամներուն : Դեռ պիտի տեսնենք որ ասոնցմէ զատ՝ վէպին մէջ կայ հաւաքական դերակատար մը , որ նոյնպէս կը յիշէ , նոյնպէս միջարկումի դեր կը կատարէ : Երբ օրինակ դարասկիզբի անցեալը կը յիշուի , կը յիշուի միշտ երկրորդական դէմքերու միջոցաւ , ընտանիքին ծերունազարդ հարեւանը կամ անոր նախկին ազախինը , ու ասոնք կը միջամտեն ոչ թէ իրենց հաշուոյն , այլ այդ հաւաքական դերակատարին հաշուոյն : Վերյայտնուող գաղտնիքին պատճառած տագնապը կը վերաբերի նաեւ այս վերջինին :

×

Հիմա պիտի ըսէք՝ չատ լաւ , ուրեմն այս վէպին մէջ կայ գաղտնիք մը , «ո՞վ է հայրս»ի նման հարցում մը , անցեալի փորփրում մը , կան միջարկող գիտակցութիւններ , ու վէպը կը պատմէ ոչ թէ (ո՛չ միայն) պատմութիւն մը միջարկող գիտակցութիւններուն ընդմէջէն , այլ կը պատմէ այդ միջարկումն իսկ , կորսուեալ իրագործութիւններու գաժան վերստեղծումը : Կայ ոգեմարդու մը ժամանումը , կայ խելագարուող մայր մը : Բայց ո՞ւր տեղի կ'ունենայ այս ամէնը : Գաւառխան՝ Երեւան , Մոսկուա , Մինսկ , Մուշ , Վան , եւ առիթ անգին՝ ո՛ւր որ կ'ուզէք : Որովհետեւ Երեւանը հոս Եւդիպոսի Թեբէն է : Թեբէն կայ , ամէնուն ծանօթ քաղաքը , Բէյօղլուի մէջ : Եւ պակսող առասպելը Թեբէն ուրիշ է , ա՛յն է եւ այն չէ : Նոյնպէս հոս՝ Երեւանը : Կ'առասպելանայ ան թէեւ 20-րդ դարու Երեւանն է , եօթանասունհինգ տարուան իր պատմութեամբ , ցարական չրջան , պատերազմ , դաղթական նուիթիւն , սով , խորհրդային կարգերու հաստատում , նոր պատերազմ ևլն : Ասոնք բոլորը իրական են , ու տրուած են նաեւ հրաշալի իրականութեամբ մը , իրենց մանրամասներով , առանց փքումի , չատախօսութեան : Տրուած են իրրեւ իրականութիւն , եւ ոչ թէ իրրեւ իրապաշտութիւն կը հասկնա՞ք տարբերութիւնը : Իրականութիւնը կա՛յ , անսրբագրելի , եւ առկայ՝ մեկնաբանութիւններու ենթակայ : Ու այս է կարեւոր երկրորդ կէտը վահագն Գրիգորեանի ու իրականութեան վերաբերեալ : Տեղ մը միջարկող գիտակցութեան մասին (հոս հաւաքական դերակատար կոչածս) կ'րսուի , թէ ան «չէր ուզում իրադարձութիւններից հեռու մնալ · եթէ հնարը չէր իրադարձութիւններին ընթացք տուողը» :

Իրական բայց ո՛չ իրապաշտ , անսրբագրելի բայց մեկնաբանութիւններու հանդիսավայր , ահա՛ վայրը՝ Երեւան · թէ բէն եւ անոր յարաբերութիւնը «իրադարձութիւն»ներուն հետ :

×

Եւ հիմա հաստատելու համար բացատրութեան պէտք է խօսիմ վէպի առաջին գլուխին մասին : Շատ կարճ գլուխ մը (էջ 3 - 9) , համեմատաբար յաջորդներուն : Վէպը այսպէս կը սկսի .

«Երբ նրանք յայտնուեցին մեր փողոցում , երբ մենք տեսանք նրանց , երբ նրանք կողք - կողքի բայլեցին դէպի մեր տուփից տունը , մենք վերջապէս տեսանք այն , ինչը իրականում վաղուց էինք տեսնում ...» (էջ 3) :

«Քայլում էին նրանք մեր արբանեակ յիշողութեան , մեր բնաիսխոյզ հայեացքների միջով , դէպի սեւ բարից տունը ... Սերը կամ նոյնիսկ մեղքը չի միացրել նրանց ... : Առանձին - առանձին , այո , մենք դեռ չգիտէինք , թէ ինչը , բայց մենք նայում էինք , մենք տեսնում էինք , եւ բոլորս միասին հասկանում , որ նրանց կողք - կողքի դրել ու մեր փողոցն է հասցրել մի ուրիշ բան , աւելի մեծ բան , նոյնիսկ ահաւոր բան , որի մէջ եթէ անգամ պատահականութիւն էլ կայ , ապա այնպիսի , որ հաւասար է օրինաչափութեան , իսկ եթէ սէր ու մեղք , ապա այնպիսի սէր ու մեղք որոնց մասին առաջին անգամ են լսում ...» (էջ 4) :

Ներկայ տողերուս սկիզբը՝ «աներեւակայելի» բառը գործածեցի : Առաջին գլուխէն իսկ՝ այդ վեց էջերու երկայնքին այս տպաւորութիւնը կը համակէ ընթերցողը : Վեց էջ այսպէս՝ այր մը եւ կին մը կը քալեն կողք կողքի (լծկաններու պէս) դէպի սեւ քարէ տունը : Ամէն ինչ ըսուած է այդտեղ , ամէն ինչ ներկայ : Այդ վեց էջերը վայր չունին , անոնց մէջ կը տիրէ Թերէյի առասպելական «անվայրութիւն»ը : Դէպքը , պարագաները , վայրը , գաղտնիքը պիտի ճշդորոշուին աւելի ուշ , բայց ամբողջ վէպին վրայ՝ այդ առաջին էջերու անվայրութիւնը պիտի տարածէ իր չունչն ու չուքը : Իրրեւ վայր նշուած է միայն «մեր փողոցը» , մեր «5-րդ փողոցը» , ու այդ խորհրդաւոր նշումը աւելի եւս ցնցիչ կը դարձնէ ըսուածը : Բայց ամէնէն տպաւորիչը կարճառօտ «մենք»ն է , որ կը յայտնուի առաջին իսկ տողէն , կը տեւէ ամբողջ առաջին գլուխի ընթացքին , ու յետոյ մինչեւ վերջը : Ինչպէ՞ս բացատրել յուզումը , զոր կը զգայ մարդ այդ յոգնակիին առջեւ : Սկիզբը բացատրութիւն չկայ յոգնակիին մասին , յետոյ կը հասկցուի որ «մենք»ը ճշդորոշեալ յատկանշում չունի : Ան կը վերաբերի միշտ «5-րդ փողոց»ի բնակիչներուն , «հինգերորդցիներուն» (էջ 131) : «Հինգերորդցին կարծես ազգանուն լինի մեզ համար») : Բայց փոխադարձաբար 5-րդ փողոցի «անվայրութիւն»ը աւելի եւս կը չեշտուի (քէնէ Երեւանի փողոցներէն մէկն է պզտիկ , մեկուսի , դէմառդ պողոտաներէն հազիւ տասը վայրկեանի հեռաւորութեամբ) այդ «մենք»էն :

Զարմանալին այն է , որ 5-րդ փողոցի այս վէպին յատուկ չէ , կարելի անիկա ար-

պէն իսկ Վահագն Գրիգորեանի 1975-ի վիպակին մէջ՝ «Փակ աննեակը»։ Ա. Թոփչեան, իր ուսումնասիրութեան մէջ, կ'ըսէ թէ ան երեւան եկաւ առիթ առաջ՝ «Մոստում» վիպակին մէջ։ Ինքնատար «այլաբանուած միջավայր» կը կոչէ զայն, ու անոր ենթահողը կը տեսնէ «վերջին տարիների հայ արձակի մի քանի առեղծագործութիւններում» (որոնց կարգին՝ Հ. Մաթեւոսեանի «Տէրը»)։ Կը հասկցուի վերջ ըսածներէս՝ որ այս «մենք»ը, այս «5-րդ փողոցը» միջարկող դիտակցութիւն մըն է, միւսներէն տարբեր սակայն։ Գիտակցութիւն, եւ ոչ թէ հանրային կարծիքի նման վերացական բան մը։ Երբ կ'ըսուէր, թէ «ինքը չէր իրագործութիւններին ընթացք առուղը...», խօսքը այս հինգերորդ փողոցի մասին էր։ Ան է որ «պէտք է մեկնաբանէր» իրագործութիւնները, ինչպէս միւս դիտակցութիւնները կը մեկնաբանեն զանոնք իրենց կերպարանքին ու պահանջքներուն համաձայն։ Մեր 5-րդ փողոցը Երեւան - Թերէի մանրակերտն է, ամէն պարագայի՝ մեկնաբանութիւններու հորիզոնը, այսինքն այն չրջապիծը, այն պաշտօնը որուն մէջ ու որուն չնորհիւ իրագործութիւնները իրենց այդ կ'ընկալուին, կը զառնան «փիտակցային», եւ այդ ճամբով միայն՝ իրական, այդ ճամբով միայն ըմբռնելի ու լսելի։ Իր մասին կ'ըսուի «ով գիտէ, գուցէ նոյնիսկ պարզուի, որ (Մարտինը) մեր յուշարարութեանն էր սպասում իր զգացածն ու իր հետ կատարուածը մինչեւ վերջ հասկնալու համար» (էջ 193, ընդգծումը ինձմէ՛)։ «Մենք»ը այսպէս յուշարարի պաշտօն ունի. ան կատարուածը կը յուշէ, կը յիշէ. մեկնաբանութիւնները կ'ամբողջացնէ։

Չեմ կրնար աւելի խորը մտնել այս «մենք»ի էութենէն ներս, բայց ինծի այնպէս կը թուի նաեւ, որ ան չատ հեռու չէ վերջին հաշուով՝ յունական Ողբերգութեան Դասէն, յունարէն բառով՝ Քորոսէն։

Վէպին ինչպէս Ողբերգութեան մէջ ծայրագոյն տպաւորութիւն մը որ կը վերաբերի «մենք»ին, հաւաքականութեան, Երեւան - Թերէին։ Ըսի՝ տպաւորութիւն մը, կրնայի ըսել նաեւ ազէտ մը, քանի որ «ազէտ»ը ընդունուած բառն է նշելու համար ողբերգական դէպքը։ Ու վէպին ինչպէս Ողբերգութեան մէջ՝ այդ ծայրագոյն տպաւորը, այդ ազէտը յարացուցուած են ընտանիքի մը տպաւորին մէջ։ Վէպը ի հարկէ կը պատմէ «տան» մը պատմութիւնը։ Ինչ որ պէտք է հասկնալ առաջին իմաստով՝ իրրեւ այդ «սեւ տունը», զոր կը տեսնենք վէպի առաջին էջին վրայ, փողոցի ամէնէն փառաւոր տունը, 1905-ին կառուցուած ընտանիքին նախահօր կողմէ. բայց ինչ որ պէտք է հասկնալ նաեւ ու նորէն՝ յունական առասպելներու նախաբարական «տուներուն» իմաստով։ Նախահօր արիւնը կը «ջրայ», կ'ըսէ վէպը։ Սերունդէ սերունդ ջուր կը խառնուի այդ արիւնին, ու վերջին չառաւիղին երակներուն մէջ՝ կաթիլ մը միայն մնացած է անկէ։ Ինչ որ կը նշանակէ բացայայտ կերպով, թէ այդ տան մէջ՝ ինքնութեան կռուանը՝ հայրական պատկերը կը ջնջուի հետզհետէ։ Այդ թեման (եթէ «թեմա» մըն է ի հարկէ, եթէ չէ վէպի էութիւնն իսկ) ծանօթ է մեզի Օշականի եւ Որբունիի վէպերէն։ Այրերը որոնք կը մտնեն այդ տունը անկարող են վերակազմելու այդ հայրական պատկերը, անկարող են հայրութեան խորհրդանշական տեղն ու դերը ստանձնելու։ Պատճառները որ կը տրուին հոգեբանական են, այսինքն՝ անձնական - հոգեբանական, մէկուն «անտարբերութիւն»ը, միւսին «փափկանկատութիւն»ը (էջ 318)։ Մորքը սակայն այլ է։ Տունը կը «խարխլուի» (էջ 318) որովհետեւ անկարելի է հոն հայրութիւն մը ստանձնել։ Եւ վերջին կինը որ կը մտնէ այդ տունը, այն մէկը, որ Մարտինի կողքին կը քալէ առաջին տողէն ի վեր՝ Աննան, մեծագոյն վտանգի սպառնալիքին տակ է, երբ ոտք կը կոխէ հոն։ «Մենք»ը կ'ըսէ Աննային. «մտել ես մի տուն որ վաղուց խարխլուելի է», եւ ուրեմն կրնայ մէկ վայրկեանէն միւսը իր դլխուն փլիլ (հմմ՛, հմմ՛ - «ջրհորի պատերը փուլ կը գան թէ՛ իմ մէջ, թէ՛ ինձնից դուրս...», էջ 372)։ Փլիլ հայրական պատկերի «ջրումին» ու «ջնջումին» պատճառով։

Ինչպէ՞ս կը թարգմանուի այդ ջրումն ու ջնջումը։ Անշուշտ՝ կիներու ճամբով։ «Աստելութիւն», «թուլութիւն» ու «սառնութիւն» (հոս՝ սեռային իմաստով) այրերուն հանդէպ, բայց խորքին մէջ՝ «մերժում» հայրերու - իրրեւ այդ։ Նախավերջին չառաւիղը՝ Սիրանոյշը կը մերժէ, ոտի ի բուն, իր ամուսնին հայրութիւնը իր տղուն վրայ («միայն իրենը», էջ 257. «իրենը ու ո՛չ ոքինը, էջ 259, Վ. Գ. կ'ընդգծէ), կ'ուզէ «միաստուածութիւն մնալ որդու համար» (էջ 263) (աստնք անշուշտ «մենք»ի մեկնաբանութիւններն են, ոչ թէ Սիրանոյշինները)։ «Որդուց էր թաքցնում» այն ամէն ինչը որ կրնայ հօրը վերաբերիլ, կը ջնջէ իր գոյութիւնն իսկ, կը ջանայ տղուն մէջ հայրը մեռցնել, ու երբ կը տեսնէ որ անկարելի է՝ կը փորձէ բոլոր ծակերը լեցնել իր մէջ, որպէսզի «նրա տեղը դատարկ չթողուի» (էջ 266)։ Բոլոր էջերը, ուր Սիրանոյշի այս ահաւոր ջանքը կը նկարագրուի, այնքան ուժով են որ նոյն ածականը կու գայ նորէն բերնիս մէջ ու ձեռքիս տակ՝ անխուսափելի։ Ամէն ինչ ջնջել որպէսզի տղան իր հօրը չհանդիպի (ի հարկէ՝ իր վաղուց մեռած հօրը, 36 տարի առաջ մեռած կամ թերեւս աւելի)։ Եւ երբ կը հանդիպին իրարու, երբ Սիրանոյշը կը պարտուի իր ջանքին մէջ, «պառաւ - պառաւ ջոկում է նրանց եռեւից։ Որպէսզի հասնի նրանց, բաժանի իրարից...» (էջ 270)։

Բայց ամէնէն ահաւորը դեռ այդ չէ։ Որովհետեւ վերջին դլուխին ձգուած է կապոյտ ծերունիի յայտնութիւնը, որ չատոնց ծանուցուած էր անցողակի ակնարկներով։ Ծերունին այդտեղ վերջապէս իր մասին կերպարանքով կը մտնէ վէպին մէջ, Սիրանոյշի, Մարտինի եւ 5-րդ փողոցի յիշողութեամբ, այնպէս ինչպէս ան 1949-ին երեւցած էր։ Կապոյտ ծերունին ամենայն հաւանականութեամբ՝ Սիրանոյշի ամուսնին՝ մերժուած ու վտարուած Սեդրակին հայրն է։ Բայց Սիրանոյշը կը մերժէ դինքը ընդունիլ իրրեւ այդ։ Եթէ ընդունի յայտնուող ծերունին, ընդունած պիտի ըլլայ նաեւ հօր մը գոյութիւնը, իր տղուն համար, հայրութեան մը մուտքը իր սեմէն ներս, ընդունած պիտի ըլլայ հայրական պատկեր մը։ Ու էջերով - եւ ի՛նչ ցնցող էջեր են ասոնք ալ - Սիրանոյշը կը տրամաբանէ, կը պատճառաբանէ, կը փաստարկէ, համոզուելու եւ համոզելու համար որ այդ ծերունին չի կրնար ըլլալ իր մեռած ամուսնին հայրը։ Քանի որ ամուսինը միշտ ըսած էր որ իր հայրը 1915-ին կորսնցուցած է, Մշոյ դաշտի մէկ դիւղին մէջ, ջարդի առեն։ Ու ահաւասիկ Սիրանոյշի ամէնէն ուժով եւ ամէնէն ահաւոր խօսքը, որ կը վերաբերի այս յայտնուող ծերունիին եւ 1915-ին կորսուած (կամ կորսուած կարծեցեալ) հօր միջեւ յարաբերութեան.

«Ուրեմն ինչո՞ւ ենք նրանց ամէն գնով կապում իրար։ Առանց որեւէ վկայի, առանց որևէ ապացոյց ունենալու» (էջ 337)։

Հոն ուր վկայ չկայ՝ հայրութիւն չկայ։ Ի՞նչ է վկայ մը։ Այն է - ան է - որ կրնայ կապը հաստատել այն օրուան եւ այս օրուան միջեւ։ Ազէտը հայրութիւնը չէ ջնջած։ Ջնջած է «վկայութիւնը» հայրութեան։ Սիրանոյշը, տան խալխլումին, տան փլուզումին, ընտանեկան տապնապին վերջին պահուն հասած՝ կը չարունակէ ու կը վերջացնէ Ազէտին գործողութիւնը։ Որ է՝ հայրութիւնը ապացուցող վկայութեան մը կարելիութեանն իսկ ըսպառնալու ջնջումը։ Այս ձեւով է որ ընտանեկան տպաւորը կը զառնայ չարագոյը եւ չայտնաբերիչը Ազէտի ծայրագոյն տպաւորին։ Երեւան - Թերէի մէջ՝ Սիրանոյշը կը մարմնաւորէ մեր հաւաքականութեան ապիտալի պահը։

Ու հին գաղթական մը՝ նոյն Մուշէն եկող Հայկարամը, կապոյտ ծերունիի թագումէն ետք, հինգերորդցիներուն կ'ըսէ Սիրանոյշի մասին. - «Զարագործ չէ, կոյր է։ Կոյրը ինքն իրեն նզովեց։ Դուք ձորերում, ջրերի տակ, անապատներում, անշիրիմ մնացածները յիշէք, եւ թող ձեր յիշողութիւնը ձեր զաւակներուն անցնի, նրանցից էլ նրանց զաւակներուն...» (էջ 358)։ Հայկարամը հոս պատապետի դերը կը խաղայ։ Կը յիշեցնէ Քորոսին իր յուշարարի պաշտօնը։ Ազէտին յուշարարութիւնն է։

Կրցա՞յ բացատրել, թէ ինչո՛ւ այս վէպը, ինծի աներեւակայելի թուեցաւ։ Ու տակաւին չխօսեցայ բուն պատնիշին մասին։

■

---

(1) Գարուն, Փետրուար 1984, էջ 46-52, «Ինչո՞ւ է անհետանում մարդը»։

(2) Որմէ ցայտուն - ու ողորմելի - օրինակներ ունեցանք վերջին տարիներուն, ֆրանսերէն լոյս տեսած վէպերով, որոնք կը յաւակնին դարասկիզբի բրբական խրժդըժութիւններէն անցած հայ ընտանիքի մը պատմութիւնը պատմել։ Անուններուր զանց կ'առնեմ հոս, բայց կ'արժէր օր մը անդրադառնալ ասոնց։

(3) Էջադրական նշումները կը յղուին միշտ Ազամամուքին։

lettres françaises

par
Daniel LEUWERS

la trajectoire poétique de Jean Tardieu

Evoquer une trajectoire poétique, c'est généralement essayer de discerner les formes que peut prendre l'œuvre d'un poète, à travers ses avancées, ses tâtonnements, ses soubresauts, ses bifurcations, voire ses reniements.

Jean Tardieu est de toute évidence un poète qui porte un intérêt soutenu, et même inquiet, aux questions formelles, mais sans jamais tomber dans le ludisme facile, car ces questions font en réalité pendant à ce qui est bien plus essentiel, à savoir le pressant besoin du poète de justifier son énigmatique présence au monde.

D'ailleurs, au mot «forme», Jean Tardieu préfère celui de «formerie», comme l'indique le titre d'un de ses recueils, par lequel il entend certes traduire quelques-unes de ses hantises formelles mais qui désigne également - et j'y vois un symbole - le nom d'un village bien réel de l'Oise. Autrement dit, chez Jean Tardieu, la forme reste constamment avide de référentialité, fût-ce parfois d'une référentialité vide et par là plus signifiante encore. Ses exercices au trapèze poétique ont toujours une finalité, quand bien même le poème semble osciller, comme «ceci comme cela», entre le lyrique, le fantasque et le burlesque. Les incessantes «formeries» de Jean Tardieu sont en fait des «danceries» où le poète courtise la forme tout autant qu'il l'envoie valser. Ce technicien avisé de la langue sait user des tons les plus divers, et son clavier a les ressources les plus inattendues.

Au point de départ de l'œuvre, il y a les formes les plus classiques, le bel alexandrin ou le distique hérité de Paul Valéry, et cette présence de la rime qui ponctue *le Fleuve caché* - que Jean Tardieu, très curieusement, n'a pas inséré dans l'anthologie «Poésie Gallimard» précisément intitulée *Le Fleuve caché* - singulier jeu de cache - cache !

Mais un jour (cela se passe dans les années 30), Jean Tardieu va, à la faveur d'une traduction de Hölderlin, abandonner l'héritage poétique français pour s'orienter vers l'hexamètre et toute son ampleur. C'est alors moins le nombre des syllabes qui importe, que la recherche de certains appuis, de certains accents. Jean Tardieu se voit ainsi conduit à mettre fin, à sa manière, au règne d'Alexandre pour adopter une forme quasi musicale qui s'appuie sur quelques mots-clés ou mots vides.

Le poème *Pluie de ciel* est la parfaite illustration de ce passage du vers classique (dans sa première partie) à l'hexamètre hölderlinien (dans sa seconde partie). Autant dire que le poète n'est pas homme à s'installer confortablement dans une forme une fois pour toute établie. Son insatiable curiosité d'«homme étonné» le pousse à emprunter aux arts voisins, la musique et la peinture, toujours à la recherche de la note pleine ou de la couleur pure capables de le débarrasser des images dont il se méfie instinctivement — ce qui tranche avec certaine orgie surréaliste en ce domaine. Aux images luxuriantes, Jean Tardieu préfère les mots usés qui sont pour lui le plus parfait équivalent de ces gammes et de ces couleurs qu'il veut faire passer dans ses poèmes. La locution adverbiale «Comme si» peut dès lors devenir l'embrayeur de tout un poème dont les vers s'étirent, se contractent ou se rétractent à l'envi. D'autres poèmes de Jean Tardieu culminent dans une forme visuelle qui tient à la fois du calligramme d'Apollinaire et du *Coup de dés* de Mallarmé, mais sans être ni l'un ni l'autre. Car Jean Tardieu — on le sait — cligne également de l'œil du côté du théâtre, toujours prêt à prendre en charge les onomatopées, les intonations, les silences, le non dit. L'œil et l'oreille se conjuguent chez Jean Tardieu comme dans aucun autre univers poétique.

Maints poèmes refusent tous les parapets sécurisants et leur préfèrent cette sorte d'oscillation native du «Comme ceci comme cela», et cette manière très personnelle de se forger, comme de biais, une sécurité toute adoptive. Qu'on n'oublie jamais cette phrase-confession que le poète a glissée dans *Formeries:* «L'oblique triomphe de l'équerre». L'attaque oblique, l'assaut de biais s'intègrent dans une stratégie secrète, presque sournoise — mais ô combien efficace — pour combler un sentiment premier non point de vide, mais — pire encore — de disparition, Jean Tardieu étant tour à tour le témoin et la victime de cette disparition, ainsi que le prouvent des titres de poèmes comme *Le témoin invisible* ou *Disparition du témoin.* Une vertigineuse spirale s'instaure où l'appui devient menace, où l'accent avoisine l'accident, où un mot se prend pour un autre. Pour conjurer une telle débacle originelle, Jean Tardieu, homme dont le nom semble indiquer malicieusement que Dieu vient toujours trop tard, n'a qu'une ressource : égrener la litanie obsédante et lancinante de son mystérieux « être-au-monde » — « détruit déchiré divisé réuni composé renaissant » —, laissant finalement au cliquetis des adjectifs le soin de s'arranger entre eux et de créer un sens dans le sens dessus dessous de l'humaine condition. Le rêve serait alors de transformer le poème en une sorte de choc sans temporalité - ce à quoi Jean Tardieu parvient dans des poèmes qui ont toute la force unitaire, happante et presque originelle d'un tableau. La musique des mots s'éteint et s'étreint dans la fixité dansante de la toile, et l'œil devient tout écoute dans le va-et-vient du «Comme ceci comme cela» où Jean Tardieu fait de l'indécision, figure formelle tout autant qu'existentielle, l'arme la plus apte à forcer le destin qui lui a été forgé.

■

* Jean Tardieu est né en 1903.

Son œuvre poétique est publiée chez Gallimard, notamment :

— *Le Fleuve caché* (Poésie-Gallimard)

— *La Part de l'ombre* (Poésie-Gallimard)

— *Formeries*

— *Comme ceci comme cela*

Son œuvre théâtrale est fort importante. Elle se répartit en quatre tomes (le quatrième *La Cité sans sommeil* vient de paraître).

Jean Tardieu vient également de publier, toujours chez Gallimard, *Les Tours de Trébizonde,* quatre merveilleux textes où se trouve résumé tout son art poétique.

centenaire

JEAN PAULHAN

On vient de célébrer le centenaire(*) de celui, qui fut pendant quarante ans, considéré comme l'éminence grise de la littérature française.

Né à Nimes, en 1884, *Jean Paulhan, après une licence de lettres à la Sorbonne, part enseigner à Madagascar. Pendant les quatre années qu'il y passera, il se familiarisera avec la langue malgache, qu'à son retour à Paris, il enseignera aux langues O. L'essentiel, dès cette époque, c'est-à-dire avant la Première Guerre Mondiale, sera pour lui le rapport entre le langage et l'esprit. «Je crois, dira-t-il, que le langage contient la clef de tout».*

Blessé grièvement en 1914, *il retrouve avec l'arrière du front, la vie civile. En* 1920 *il devient secrétaire de la NRF et à partir de là, sa vie sera étroitement liée à l'édition. Découvreur de jeunes talents, ouvert à toutes les formes novatrices de l'expression litteraire, il est un défenseur irréductible de toutes les formes d'avant-garde. En* 1941, *il fonde avec Jacques Decour les «Lettres françaises» et publie Les Fleurs de Tarbes, un livre important pour la critique moderne. Après la Liberation, il crée «Les Cahiers de la Pléiade» avant d'assumer la direction de la NRF.*

Notre propos n'est pas, ici, de parler de Paulhan, mais plutôt de le faire parler, au travers de quelques unes des lettres qu'il adressa à Armen Lubin (Chahan Chahnour) au long de plusieurs décennies. Commencée en 1937, *cette correspondance continuera jusqu'à la fin, c'est-à-dire la mort de Paulhan. Au «cher monsieur» des débuts, suivront «cher Mr. Armen», «cher ami», «cher Armen». Plus d'une cinquantaine de lettres. Elles suivent Lubin de la Rue Bréa, à Bidart, à Pessac, à St. Raphaël. L'itinéraire de Lubin, de l'hôtel de Montparnasse au home arménien, en passant par les hôpitaux et les sanas. Lisons ces courts billets, où l'on découvre un Paulhan intime, sincère et surtout la fidélité d'une longue amitié.*

Cher Monsieur,

André Salmon avait bien raison. J'ai beaucoup aimé *Tout le Trafalgar*.

Mais il est long. Voulez-vous avoir assez de confiance en moi pour m'y laisser faire quelques coupures ? Ce n'est guère qu'ainsi que je pourrai le donner dans la NRF. (Il me faudra aussi vous demander quelques mois de patience).

A vous très cordialement
Jean Paulhan

10 - 11 - 1938

×

Cher ami,

Je pense que vous avez reçu le numéro. Qu'en pensez-vous ? Il y a de vives discussions sur le Boris Vian (qu'on trouve parfois pas du tout «genre *cahiers*», et simpliste, et vulgaire et quoi encore) sur le *Furet* (qui paraît tarabiscoté et politique). Sur *l'affaire Toc-toc*, non, il n'y en a pas du tout. Tout le monde est enchanté !

Voilà longtemps que j'aurais dû vous remercier de votre lettre. Très extraordinaire, l'histoire du billy.

Si seulement vous veniez à Paris ! Je vous montrerais le masque mortuaire d'Artaud (si serein que ses amis refusent de le reconnaître) et deux poissons de sable, que j'ai rapportés du Sahara. Eh bien, je tâcherai d'aller quelque jour jusqu'à Pessac.

Il fait un temps étrange qui passe si vite du froid au chaud qu'on n'ose plus en dire un mot : ça a déjà changé. Eh bien, cela fait du tort aux conversations. On voit très bien ce que ça avait d'universel et d'apaisant, cette façon de se renseigner sur un temps (que chacun voyait très bien).

A vous, avec amitié
Jean Paulhan

ah, je suis ravi que ma *Paille* vous ait plu. Vous allez recevoir un mandat de 4000 F.

8 - 7 - 1948

Cher Armen Lubin

En principe (sauf que vous soyez contre) je propose à Marg. de Bassiano, pour *Botteghe Oscure*, «un souvenir en éclaire un autre», et je garde pour les *Cahiers* tous les «salamalecs».

Il me semble que je les aime tous également. C'est génant.

Je reçois une lettre du R. P. Jean Mambrino S. J. (7, rue des Augustins, Enghien, Belgique) qui voudrait parler de vous en Angleterre, où il est très écouté. Voilà un brave Jésuite. Je lui fais envoyer *Ste Patience*. Si par hasard vous disposiez pour lui d'un ex. du *Passager*...

J'ai reçu ce matin un petit journal qui s'appelle *le Particulier*. (Juste le titre que j'aurais voulu, pour vous ou pour moi, peu importe).

Mais très ennuyeux : il n'y est question que d'impôts.

Pourquoi «le Particulier» fait-il penser à des impôts ? On ne sait pas. Il y aurait un autre très beau titre. C'est «le Voisin». (Ça signifierait que le voisin est dans la vie - le voisin, y compris parents, femme, enfants, et le M. d'à côté - le grand, le terrible obstacle. Qui s'en va à la Jamaïque ou en Guinée, ce n'est pas par hardiesse ou esprit d'aventure, c'est pour fuir cette terrible chance d'aventures, qui est à côté de nous).

A ce propos : on m'invite en Guinée, où j'irai sans doute en plein été (Janvier); et je viens, en quinze jours, d'avoir deux petits - fils : un Nicolas et un Jean. Mais ce n'est pas pour les fuir : l'un des deux est à Madagascar.

amitié
Jean P.

31 - 10 - 1951

×

Samedi

Cher Armen

Naturellement, tout aurait pu mieux se passer, mais enfin ça n'est déjà pas si mal. J'avais fait quelques petites visites (comme un candidat à l'Académie). Mais Henri Troyat trouvait *TN* obscur, Daniel-Rops trop triste, et Mauriac se demandait: «est-ce que vraiment les choses se passent comme ça ?» Finalement Gabriel Marcel, Schlumberger, et Supervielle (par correspondance) ont bien voté ! Tout le monde a été heureux.

Je songeais à vous. N'y a-t-il rien de nouveau, ne sortirez-vous jamais de ce sana ? Je vous embrasse

Jean P.

Et quand nous donnerez-vous de nouveau quelque chose pour la NRF ?

Je suis bien près de vous.

11 - 6 - 1955

×

Cher Armen, recevez les
MEILLEURS VŒUX
ET les
SOUHAITS SINCERES de J. P. (drôle de mode, ces cartes imprimées. Mais les souhaits y sont, en tout cas : c'est qu'on vous revoie à Paris, et même qu'on vous revoie souvent. Pas tous les jours, pour ne pas vous embêter. Mais enfin, que vous soyez là. Eh bien, j'ai confiance.

Lisez-vous (dans la NRF) les souvenirs de Jean Grenier ? Cela me paraît extrêmement beau. Avez-vous reçu le livre de Caillois sur les rêves ? Il n'y voit que des ombres, des nuages sans aucun sens. Pourquoi pas ? Mais *à partir* desquels il *se fait* des sens, oui. Au fond, personne ne supporte le vide, l'absence - quand c'est à elle que tout commence. Affectueusement.

Jean P.

24 - 12 - 1956

×

Cher Armen, je suis tout heureux d'avoir les *Hautes Terrasses*, de lire ou de relire *Sans rien autour* (merci, la dédicace m'est précieuse). Jeunesse maltraitée, l'heure grave (que j'aime tant) et tout ce que je vais découvrir (votre livre ne m'est arrivé que tout à l'heure). Il me semble que vous n'avez rien écrit d'aussi allègre, ni d'aussi sain (le mot est bête, mais quoi ce n'est que de la maladie qu'on a la distance où la santé se recompose, ne garde que l'essentiel, semble enfin entourée de ce grand repos de l'esprit qui lui donne ses lieux. Puis, voilà qui ne trompe pas : vous nous reviendrez, vous allez nous revenir).

A votre place, il me semble que j'écrirais à G. G. à peu près ceci :

Cher Monsieur G. G.

Voici quatre livres de moi qui ont paru sous le signe de la NRF, et j'en suis joyeux, et je ne demande qu'à vous demeurer fidèle. Puis-je cependant vous demander quelque chose ? Je vous ai remis des poèmes et des récits, aussi bons que j'ai pu les faire. Plusieurs critiques, plusieurs poètes aussi, m'en ont parlé avec amitié. J'ai même obtenu un prix littéraire, qui est fort respecté. Mais je n'ai jamais obtenu de vous la moindre rémunération. Ma réclamation vous paraîtra-t-elle excessive si je vous demande à l'occasion des *Hautes Terrasses*, ce que d'autres éditeurs m'avaient offert pour *Transfert Nocturne*, soit une somme de cinquante mille francs à titre de pourcentages ou d'avance vous en déciderez. Je vous envoie tous mes respects.

Voilà, à peu près, ce que j'écrirais, il me semble, à votre place. Mais ce n'est là, bien sûr, qu'un brouillon que je vous propose (sur le conseil de Jacques Brenner).

Et Quai de Bercy, que j'oubliais, et je ne peux pas être (où cependant «Et ni me permettre...» me gêne un peu).

Etrange nouvelle, ce soir. Je suis poursuivi par la Justice de mon pays pour «complicité d'outrage à la pudeur». «Qu'allez-vous penser de votre ami.

Jean P.

Il s'agit de ma préface à un petit livre qui s'appelle «Histoire d'O» (d'ailleurs tragique, plutôt que libertin).

26 - 5 - 1957

Jeudi

Cher Armen

Tâchez de venir vite à Paris, où l'on vous «espère». Je suis bien content de cette amélioration de votre santé.

A St. Raphaël n'avez-vous pas trop chaud ? J'étais à Juan-les-Pins il y a trois semaines. Je crois que ma sensibilité au froid et au chaud s'y est brûlée. Je ne distingue plus, je n'y connais plus rien. Il m'arrive de me réveiller dans les délices. Tous renseignements pris, non c'est le contraire : je suis gelé, je recommence à en souffrir. Je me couvre et me rendors. Plus tard encore...

(J'y songe : il *doit* y avoir un moyen de transformer une douleur en plaisir - et l'inverse. Je crois que je l'ai parfois approché : dans mes blessures de guerre en particulier. Mais quant à l'avoir saisi, non).

S'il y avait quelque livre de moi qui pût vous faire plaisir, je serais bien content de vous l'envoyer. Dites-le moi.

Mais à bientôt j'espère.

Et en toute amitié.

Jean P.

28 - 8 - 1959

×

Samedi

Cher Armen Lubin,

Mais François a-t-il repondu ? Peu importe. Il répond à toutes ses pages. Il répond quoi ? C'est qu'il y a la grâce divine. Le diable n'a pas la sienne, soyons tranquilles. Il a bien trop honte d'être le diable.

De sorte que toute discussion est impossible. La vérité, comme la lumière, a ses interférences. Je disais ,dans les temps : «Jacques Rivière ne croyait plus à Dieu». Isabelle R. me répondait avec fureur. La question pour elle était de savoir si Dieu croyait encore à Jacques Rivière. (Or, d'après I. R. il y croyait).

J'ai bien aimé «Je respire mieux». Pourquoi ne nous donnez-vous jamais un poème, une page, votre courrier ? Avec amitié
Jean Paulhan

(Comme du temps où vous répondiez à Charles - Albert).

23 - 8 - 1960

×

JEAN PAULHAN

s'excuse du retard avec lequel vous parviennent ses remercîments. Il tâchera de mériter votre sympathie, et vous prie de continuer à l'aimer, quoique académicien.

3 - 4 - 1963

×

3 fév.

Cher Armen

Etes-vous si coquet ? Vous savez pourtant combien j'aime vos poèmes. Pourquoi ne pas me les montrer plus souvent ? Puis-je donner à *la nuit venue* dans la prochaine NRF ? Je vous en prie (puisque vous désirez qu'on vous prie).

Savez-vous à présent *où* faire paraître votre Cahier ? (et pourquoi ne me l'avoir pas fait lire ?).

Ne repassez-vous plus jamais par Paris ?

Je suis pas mal surmené ces temps-ci. Je travaille à ce Discours où je voudrais faire entrer tout ce que j'ai trouvé de mieux - ce qui me pousse un peu plus loin, jusqu'à... On en reparlera, si vous voulez bien.

à vous, de tout cœur
Jean Paulhan

3 - 2 - 1964

(*) «*Centenaire de Jean Paulhan de la Peinture et de l'Ecrit*», *Galerie Le Bateau Lavoir*, 18, *rue de Seine, jusqu'au* 4 *Février.*

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
5

MARDI
5 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.892 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.892

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՈՂՈՎ

Ռիննի մէջ, Հանրապետութեան նախագահը, իր ճառով, այն տպաւորութիւնը թողուց թէ ընտրապայքարը կը բանայ։ Թէեւ Միթերան փորձած է ընկերվարականէն աւելի՝ հանրապետական թուիլ, ինչ որ աւելի կը համապատասխանէ իր հանդամանքին։ Նախագահը հաստատելով հանդերձ թէ Ֆրանսայի վիճակը դէշ չէ, կ'ընդունի թէ կրնայ աւելի լաւ ըլլալ։ Սև կէտը, անշուշտ, գործազրկութիւնը կը մնայ, ինչ կը գոնէ լաւ բանաձեւումներ.- «Վիճակագրութեանց վրայ չէ որ յաղթանակ կը փնտռեմ, այլ՝ տպաւորին վրայ»։ Կ'ընդունի թէ արտաքին պարագը, նոյնիսկ եթէ մեր ուժերէն վեր չէ, հարկ է հսկել անոր վրայ։

Միինիի մէջ է, այս անգամ, որ «Եւրօ - ահաբեկչութիւնը» ինչպէս կը մկրտուի ահաբեկչական չարժում մը, որ Ֆրանսայէն Գերմանիա կը յայտնաբերուի դիւանագիտական ճարտարարուեստի օրէնքնե՝ էրնեթ Ցիմբրման։ Զօր. Օտրանէ ճիշդ ութ օր եղաւ, Ուրբաթ է կրկին, որ կին մը, առաւոն կանուխ ներկայացած է Ցիմբրմանի բնակարանը։ Դուռը բացած է կինը, յանձնարարեալ նամակի մը պատճառով, կանչել տուած է ամուսինը։ Երբ, Ցիմբրման եկած է, առաջնահերթ անձ մը յանկարծ մէջտեղ ելած է, երկուքը մէկ կապած են զոյգը եւ Ցիմբրմանի գլուխը զնդակ պարպած։ Հիւանդանոց փոխադրուելէն եօք է որ ճարտարարուեստի այս ծանօթ դէմքը, մեռած է։ Ըստ դերման ազրիւրներու դաղտնիք չէր, որ Ցիմբրման սպառնալիքի տակ էր եւ մինակն ալ չէ։ Կարմիր բանակ Խմբակն է (ֆրաէխոն առմէռուժ), որ գործակցաբար Ա.ֆխոն տիրէնֆթի ձեռնարկած է ահաբեկչական չարքի մը, որ կը մտահոգէ Եւրոպայի գլխաւոր երկիրները։ Ֆապիւս Գերմանիա գնաց արդէն, այս մասին խօսելու համար իր պաշտօնակիցին հետ։

Ա.Թ.Ի.Ն.Ֆի մօտ պատի մը դէմ կատարած ռմբափորձը հակամերիկեան արարք մը կը նկատուի, որուած ըլլալով որ այդ պիչերաբոյնը առաւելաբար ամերիկացի զինուորներ կը յաճախեն։ Պայթած ռումբին հետեւանքով 78 հոգի վիրաւորուած է, որոնց 70-ը՝ Ամերիկացի։ Առնցմէ տասը ծանր վիճակի մէջ էին։ Աւելի քան 48 ժամ եղաւ է միայն, որ անծանօթ մը տէր եղած է արարքին, յանուն «յունական Կիպրոսի» դատին։

ՀԱՎԱՍ բաժնեթուղթը զգալի անկում մը կրեց Փարիզի սակարանը, 710 Ֆր.էն իջնելով՝ 620-ի, մինչ 1984-ին 929 Ֆ.ի հասած էր։ Այս անկումը հետեւանք է հեռատեսիլի Քանալ - Փլիւսի 1984-ի արդիւնքներուն, որովհետեւ Հավաս դլխաւոր (42%) բաժնետէրն է այդ կայանին, որու վիճակը փայլուն չէ։ Այս վճարովի կայանը, որ ստեղծուեցաւ, ինչ որ առնրաւոն հակասական է, ընկերվարական վարչակարգին կողմէ եւ պետական դրամագլուխ ունի Հավասի եւ ազգայնացած դրամատուներու ընդմէջէն, միայն 256·000 բաժանորդ դտած է, ինչ որ ձախողութեան ցայտուն փաստն է։ Ներկայիս Ռոպէր Հերսան առաջարկած է տէր դառնալ կայանին։ 85ի համար կայանին նախատեսած բացը աւելի քան մէկ միլիառ է։

«ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՐԴԸ» կը բացակայէր, կողք - կողքի ձգելով Թիւքար եւ Շիրաք, միշտ հեռուն մնալով, ինչպէս մէկը որ չուզեր վարակուիլ փոխանցիկ հիւանդութենէ մը։ Պատ, որու մասին է անշուշտ խօսքը, դիր մը ըրկած էր «89 քէօպնէրու» այս ժողովին, «Թէ կամ Թէ չկամ» բանաձեւին վարպետ ըլլալով։ Այս չարժումը որ Հիրաքեան է, յաջողած էր սակայն ժխտքերը բերել եւ երկուքն ալ չեշտը դրին ընդդիմութեան միասնականութեան անհրաժեշտութեան վրայ։ Կը պնդեն որ հիմնական տարակարծութիւնը **չկայ, Թէ միայն** նրբութիւններ կան, բայց ի հարկէ ոչ մէկը կրնայ խոստովանիլ Թէ գաղափարի մրցակցութիւն չէ, այլ պարզապէս՝ անձի եւ անձնական փառամոլութեան։ Եւ որքան որ, բարեփոխելով Ժիրօտուի Թատերդութիւնը կրկնուի Թէ «երեքներու (թռուա) պատերազմը տեղի պիտի չունենայ» հրապարակային այս բոլոր «սիլի - պիլի»ներէն կեղծաւորութեան հով մը կը փչէ ···։

ԼԸ ՓԷՆ, հարկ է ընդունիլ, կրցաւ «մէջէն ելլել» կիրակի իրիկուն Եւրոպա մէկի մամուլի յայտագրին ընթացքին, երբ բազմաթիւ լրագրողներ միայն ու միայն զինքը նեղ դնել փորձեցին։ Գլխաւոր կէտն էր այն, (Մաթէն-ը մէջտեղ հանած) որ Ազգ. ճակատը Եւրոպայի խորհրդարանը ըրկած է (իր ցանկէն ընտրուած) ծագումով ռումանացի Ֆրանսացի մը, որ ըստ ուրիչ Ռումանացիի մը, գաղտնի սպասարկութեանց գործակալ մըն է։ Լը Փէն առարկեց Թէ լուրը բոլորովին անհիմն է, Թէ 1983-ին ձախ վարչակարգը հպատակութիւն տուած է ենթակային, ուրեմն պէտք է քննութիւն կատարած ըլլայ։ Ցետոյ, հարցումներ եղան միշտ նոյն, յանկերգ դարձած նիւթերուն չուրջ՝ ցեղապաշտութիւն, անկարներու եւ ցաւագարներու հանդէպ անզիջողութիւն, եւայլն, եւայլն։ Նման պարագաներու, հետաքրքրական է նկատել կարգ մը լրագրողներու մօտ, անրըներական զինակցութիւններ, ինչպէս Ժողէթ Ալիա եւ Շարփի (Նուվէլ - Օպս եւ Լէթր

(Շար.ը Դ· էջ)

ՋՕՐԱՎԻԳ՝

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Այլեւս բոլորին ծանօթ է Մխիթարեան միաբանութեան ապրած տնտեսական ծանրը տագնապը, որու լուծումներ գտնելու համար խումբ մը ձեռնհաս, ելմտական, տնտեսական եւ գործառնական հարցերու մասնագէտ անձեր գործի լծուած են 1984 Յունիսէն ի վեր։

Ցիշենք - անդամ մը եւս - Թէ Հայ Մխիթարեան Վարժարաններու Միջազգային Մարմինը (ՍԻՒԱՄ՝ Ֆրանսական սկզբնատառերով) կազմուեցաւ ընդառաջելով Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան վարիչ մարմնի դիմումին, պաշտօնականացուեցաւ Ֆրանսական իշխանութեանց մօտ համաձայն 1901, Յուլիս 1-ի օրէնքին եւ լիազօրուեցաւ Ս. Ղազարի կղզիէ վարելու համար վանքին տնտեսական եւ նիւթական բարդ խնդիրները։

Ամիսներու լուռ եւ աքնաջան աշխատանքներէ ետք, վանդիլ, ՍԻՒԱՄ-ի վարչական ձեռնհաս այս քանի մը անձերը իրենց մասնագիտական կարողութենէն զատ՝ սիրտ եւ հոգի դրած են այս գործին մէջ, կացութեան առացած աւելի քան մտահոգիչ բնոյթը պատճառ եղած էր, որ ՍԻՒԱՄ-ը խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրէ դաղութիս կազմակերպութիւններն, միութիւններն ու մամուլը, տեղեկատուութիւն մը կատարելու ու նաեւ համակամ գործակցութեան մը առաջարկներ կատարելու եւ այդ առընչութեամբ դրական քայլեր առնելու համար։

Հինգշաբթի, Յունուար 31-ի իրիկունն

խօսքը, դիր մը ըրկած էր «89 քէօպնէրու» այս ժողովին, «Թէ կամ Թէ չկամ» բանաձեւին վարպետն ըլլալով։ Այս չարժումը որ Հիրաքեան է, յաջողած էր սակայն ժխտքերը բերել եւ երկուքն ալ չեշտը դրին ընդդիմութեան միասնականութեան անհրաժեշտութեան վրայ։ Կը պնդեն որ հիմնական տարակարծութիւնը **չկայ, Թէ միայն** նրբութիւններ կան, բայց ի հարկէ ոչ մէկը կրնայ խոստովանիլ Թէ գաղափարի մրցակցութիւն չէ, այլ պարզապէս՝ անձի եւ անձնական փառամոլութեան։ Եւ որքան որ, բարեփոխելով Ժիրօտուի Թատերդութիւնը կրկնուի Թէ «երեքներու (թռուա) պատերազմը տեղի պիտի չունենայ» հրապարակային այս բոլոր «սիլի - պիլի»ներէն կեղծաւորութեան հով մը կը փչէ ···։

ԼԸ ՓԷՆ, հարկ է ընդունիլ, կրցաւ «մէջէն ելլել» կիրակի իրիկուն Եւրոպա մէկի մամուլի յայտագրին ընթացքին, երբ բազմաթիւ լրագրողներ միայն ու միայն զինքը նեղ դնել փորձեցին։ Գլխաւոր կէտն էր այն, (Մաթէն-ը մէջտեղ հանած) որ Ազգ. ճակատը Եւրոպայի խորհրդարանը ըրկած է (իր ցանկէն ընտրուած) ծագումով ռումանացի Ֆրանսացի մը, որ ըստ ուրիչ Ռումանացիի մը, գաղտնի սպասարկութեանց գործակալ մըն է։ Լը Փէն առարկեց Թէ լուրը բոլորովին անհիմն է, Թէ 1983-ին ձախ վարչակարգը հպատակութիւն տուած է ենթակային, ուրեմն պէտք է քննութիւն կատարած ըլլայ։ Ցետոյ, հարցումներ եղան միշտ նոյն, յանկերգ դարձած նիւթերուն չուրջ՝ ցեղապաշտութիւն, անկարներու եւ ցաւագարներու հանդէպ անզիջողութիւն, եւայլն, եւայլն։ Նման պարագաներու, հետաքրքրական է նկատել կարգ մը լրագրողներու մօտ, անրըներական զինակցութիւններ, ինչպէս Ժողէթ Ալիա եւ Շարփի (Նուվէլ - Օպս եւ Լէթր յերէնի) Զուլալ Գազանճեան, դանճապահ՝ Տարօն Պօղոսեան, Մխլանոյէն՝ Պ. Յակոբ Մանուկեան։ Առաջին աշխատանքները կը վերաբերէին նախ ծանօթացնելու թղթածրարին, կարենալ կեցնելու համար վանքապատկան կալուածներու վաճառքը։ Փորձ կատարուեցաւ ելք մը գտնելու դրամատուներուն հետ, փոխադարձ զիջումներով։ Դրամատուները չատ սըկար եւ թերի կոդմեր ունէին։ Բայց Դեկտեմբերին տեղի ունեցած բանակցութիւնը, Վիէննայի մէջ, ՍԻՒԱՄ-ի վարչութեան եւ գլխաւոր դրամատուներու պատասխանատուներուն հետ, ամբողջական ձախողութեամբ մը վերջ գտաւ, վեց ժամ տեւակցութենէ ետք։ Դրամատունները կը պնդեն իրենց իրաւունքներուն վրայ, առանց դոյդն հասկացողութեան յարմարութիւն ցոյց տալու։ Անխուսափելի կը դառնար ուրեմն դատական միջոցներու դիմել։

Ցաջորդ խօսքն առնդն եղաւ Պ. Ալէն Մարսըրու, որ պարզեցէ ետք թղթածրարին գլխաւոր կէտերը եւ թափուած ջանքերը հասկացողութեան գալու համար դրամատուներու հետ, աւելցուց Թէ նախընտրաբար պիտի պատասխանէ հարցումներու, հարկ եղած լուսաբանութիւնները տալու համար։

Ցաջորդեցին հարցումներ, որոնց պատասխանեցին Պ. Պ. Ճազմատարեան, Մարսըրու եւ մէթր Գէորգեան։ Շեշտուեցաւ իտալական արդարադատութեան որոշ յատկանիշերը, որոնք բոլորովին տարբեր են ամերիկեան եւ Ֆրանսական օրէնսդրութենէն։ Օրինակ՝ Իտալիոյ մէջ, այնքան ծանրակշիռ բնոյթ չունի դրամատուներու կատարած չափազանցուած վարկերու (էքէտի ապիւզիֆ) կիրարկումը։

Հուսկ, հաւաքոյթին եզրակացութիւնն էր՝ զանազան հեռագրերով եւ նամակներով, ուղղուած Իտալիոյ Արտաքին, Մշակութային, Արդարադատութեան, Ելմտական նախարարներուն, Վատիկանի, Վենետիկի քաղաքապետութեան, փոխանցել հայ դաղութներու մտահոդութիւնն ի տես ազգային հարստութեան եւ Մխիթարեան միաբանութեան սպառնացող վտանգին, խնդրելով որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին, փրկելու համար մշակոյթի այս դարաւոր կեդրոնը։ Ներկայ բոլոր կազմակերպութիւնները յանձն առին կատարել այս դիմումները։ Մինչ այդ, տեղւոյն վրայ ալ պատրաստուեցաւ բանաձեւ մը, (որու չարադրութեան մասնակցեցան մէթր Ա. Բարսեղեան, Պ. Պ. Անրի Փափազեան, Քէպապճեան, Քեհեան, Հէքիմեան, Մանուկեան եւ Արփիկ Մխաքեան) ուր յանուն բոլոր ներկայ միութեանց, կազմակերպութեանց եւ մամուլի օրգաններուն, կը չեշտուէր այն եզակի կարեւորութիւնը, որ կը ներկայացնէ մշակութային ճառագայթման այս դարաւոր օճախը ամբողջ հայ ժողովուրդին համար եւ այն անհրաժեշտութիւնը, որ կայ իտալական պատկան իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնելու բացառիկ, արագ եւ արդար միջոցներ, որպէսզի Մխիթարեան միաբանութիւնը անխափան չարունակէ ընդհանրական տարողութիւն ներկայացնող իր առաքելութիւնը։

Ժողովը վերջ գտաւ կէս գիշերի մօտ։ Աւելորդ չէ, թերեւս չեշտել Թէ հաղուագիւտ է, հայ իրականութեան մէջ, այսքան ջերմ միասնական ոդի մը գտնել։ Բոլորը, առանց որեւէ խորականութեան, խորապէս կը դիտակցէին Թէ ի՛նչ ազգային եզակի արժէք կը ներկայացնէ Մխիթարեան միաբանութիւնը, Թէ ի՛նչ եղած է անոր անդուդական առաքելութիւնը Մեծն Մխիթարէն ի վեր, Թէ ի՛նչ ծառայութիւն բերած է ան ամբողջ հայ մշակոյթին, այսինքն անոր ամէն մէկ բաղկացուցիչին՝ լեզուէն կրթական դործունէութիւն, բանասիրութիւն, հրատարակչական եւայլն, եւայլն։ Իսկապէս խրախուսիչ էր երեւոյթը, որ կը նշանակէր մէկ բան՝ բոլորս Մխիթարեաններ ենք։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ

Ա.

ՀԱՅԿԱԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

«ՀԱՅ ՄԱՐԴ, ՀԱՅ...»

ԴԱՎԹԱՍ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

– Ցտես դաշ, ցտես-տեսիլք չքնեղ – մեզմով տիգր - Հրեն Տաղտ ասպետ, Հայոց մարդ, Հայ ու Սա և, ես չէնգե: – Կ'ելնեմ ու յոյս ունեմ, որ ես էլ ձեզ պես հայ եմ ու հայրենիքի համար պատրաստ եմ ամեն ինչի համար:

– Դուրս եկա «Հայկ», նորից ձայնս կ'ելնեմ ու կ'ասեմ, որ մենք հայ ենք, նրանք էլ պետք է հայ լինեն, ու ինչպես որ ես եմ պատրաստ ամեն ինչի համար, նրանք էլ պետք է պատրաստ լինեն:

Ծանր էր այդ օրերին ամեն հայ մարդու համար: Ամեն ինչ կարծես սառել էր, ամեն ինչ անշարժ էր: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ահի ու սարսափի: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ստրկության: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ոճրագործության: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ոճրագործների կամքին: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ոճրագործների ստրկական կամքին: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ոճրագործների ստրկական կամքին, որոնք ամեն ինչ ենթարկում էին իրենց ստրկական կամքին: Ամեն ինչ ենթարկվում էր ոճրագործների ստրկական կամքին, որոնք ամեն ինչ ենթարկում էին իրենց

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՎ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Ե. ՉՈՒԽԱՋԵԱՆ

(Ի. եր վերջ)

Այս մեծ հոգեբանական տարբերությունը հայ ազգի և մյուս ազգերի միջև նոր չէ։ Այն միշտ եղել է։ Հայ ազգը միշտ ունեցել է իր մեջ ինքնամփոփ, ներաշխարհային կյանքի ձգտում։ Ինչպես ասացինք, այդ ձգտումը ծնունդ է առել հայ ազգի պատմական ճակատագրից։ Հայ ազգը միշտ ապրել է ներքին կյանքով, որովհետև նրա արտաքին կյանքը միշտ եղել է ողբալի։ Հայ ազգը միշտ ունեցել է ներքին ազատության ձգտում, որովհետև նրա արտաքին ազատությունը միշտ ոտնահարված է եղել։ Հայ ազգը միշտ ունեցել է ներքին կյանքի ուժեղ պահանջ, որովհետև նրա արտաքին կյանքը միշտ եղել է ողբալի։ Հայ ազգը միշտ ունեցել է ներքին ազատության ձգտում, որովհետև նրա արտաքին ազատությունը միշտ ոտնահարված է եղել։

Հայ ազգի պատմությունը ցույց է տալիս, որ հայ ազգը միշտ ունեցել է ներքին ուժեր, որոնք նրան պահել են ազգ, որոնք նրան պահել են ազգ, որովհետև նրա արտաքին կյանքը միշտ եղել է ողբալի։ Հայ ազգը միշտ ունեցել է ներքին ազատության ձգտում, որովհետև նրա արտաքին ազատությունը միշտ ոտնահարված է եղել։

Հայ ազգի պատմությունը ցույց է տալիս, որ հայ ազգը միշտ ունեցել է ներքին ուժեր

(Շար. Ա էջէն)

տը լա Նասիոն...)։ Լը Փէն յիշեց որ իր կողքին խօսք կ'առնեն՝ Ռէյնիոնէն խառնածին մը, մահմետական Մալդիվցի մը, մելանեզի մը եւայլն, եւայլն։ Կրկնեց թէ գործադրկութեան բարելաւման համար, անհրաժեշտ կը նկատէ գաղթող աշխատաւորներու մէկ մասին մեկնումը։ Ամէն պարագայի եզած կարգ մը հարցումներ «լուղ քսեցին» ծայրայեղ աջ պարագլուխին հացին վրայ, ինչ որ հետապնդուածին ճիշդ հակառակն էր։

ԵՐԿՈՒ ՄԻԱՍԵՌԱԿԱՆՆԵՐ ամուսնացած են առջի օր, Լիոնի մէջ օրհնութեամբ մկրտչական պաստելիի մը։ Երկու այրերը 29 եւ 21 տարեկան եւ որոնց մէկը նախկին պաստելի է (պենտեկոստեան, վառուած միասեռականութեան համար) ուզած են, այս ձեւով, ոչ թէ դրդռիչ արարք մը ցուցաբերել, այլ ընդհակառակն թապու վիճակէն հանել, ինչ որ բնական կը նկատեն։ Օրհնութիւնը տուող պաստելին ալ յայտարարած է թէ բուն խմաստով ամուսնութիւն մը չէ, այլ՝ սիրոյ եւ բարեկամութեան օրհնութիւն մը։ Բայց եւ այնպէս, բողոքական ամուսնութեան ծէսը կատարած է, չար-տասանելով միայն ծննդագործութեան վերաբերող հատուածները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է.-

Այրի Տիկին Լուսաբեր Աւագեան (ծնեալ Դադասեան) մահուան առթիւ՝ Ա.եւթիս Աւագեան 100 Ֆ., Այրի Տիկին՝ Ժ. Թէրզիպաշեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Քրիսթոֆ Թէրզիպաշեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թէրզիպաշեան 500ական Ֆ., Զեմինեան ընտանիք 100, Մանասեան ընտանիք 150 Ֆ.։

(Շար.)

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Ֆ. վոխան ծագիկի Տէր եւ Տիկին Մարք Շօդմանէ, իրենց մօր մահուան առթիւ։ Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Տամլամեանէ վոխան ծագկեպսակի՝ 150 Ֆ. ի յիշատակ նոր հանգուցեալ Տիկին Ե. Պօյաճեանի (ծնեալ Հայթայեան)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ մէջ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը։

17 rue Պլէօ, Փարիզ 9-րդ։

Կարեւոր օրակարգ.- Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Պուլվ. Օտոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 3-ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

RECHERCHONS
EN LOCATION
Atelier 150 m2 Paris ou banlieue sud.
tél : 657. 29. 65

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

«Հայ գիրքը դարերու ընդմէջէն» ցուցահանդէսի պատրաստութեան ծիրին մէջ՝

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Հինգշաբթի, Փետրուար 7, ժամը՝ 21-ին։

Նիւթ՝
ՀԱՑ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դասախօս՝
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ
(Վենեւիկի
Մխիթարեան Միաբանութենէն)

Dans le cadre de la préparation de l'exposition sur **«Le Livre Arménien à travers les Ages»**
CONFERENCE PUBLIQUE
Jeudi 7 Février à 21 heures
thème : **l'Histoire de l'Imprimerie arménienne**
conférencier : **Père Haroutioun Bezdikian**
(Congrégation Mekhitariste de Venise)
Entrée libre

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

Դէպի Հոլանտա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL
visites guidées des grandes villes-musées
Fin des inscriptions 15 Février
Pour tous renseignements :
tél : 888 - 92 - 51
ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել մինչեւ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿԸ ՏՕՆԵՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի։

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին վարժարանիս աշակերտները՝ վարդանանցի երգերով, կը ներկայցուին կարճ թատերգութիւններ եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

×

ՄԱՐՍԷՑԼԻ
Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս տարի Սրբոց Վարդանանց տօնը մեծ հանդիսութեամբ կը կատարուի Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ մասնակցութեամբ հայկական բոլոր եկեղեցիներու եւ հայերէն լեզուի դպրոցներու։

Պատարագը կը մատուցանէ Սէն - Ժեոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝

ԵՂԻՇԷ Ա. ՔՀՆՑ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը քարոզէ Սէն - Լու կրան Բէնի հոգեւոր հովիւը՝

ՇԱՀԱՆ ՔՀՆՑ. ՏԻՏԻԵԱՆ

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը՝ 8·30
Պատարագ՝ 10·00
Քարոզ՝ 11·15

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.- Պ. Փօլ Մէրամէլեան 300 Ֆ., Տիկին Մարքրուհի Զէննոզեան 250 Ֆ., Պ. Սաեփան Պառաեան 200 Ֆ., Տիկին Վերժին Պօղոսեան 150 Ֆ.։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Ռաֆիօ Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսին), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քազաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոռէի, երեկոյեան ժամը՝ 9-էն սկսեալ։

Մուտքի գինն՝ 40 Ֆ.։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան։

Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ

ԽՈՒՄԲԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ

41-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՆՇՈՒՄ

×

Մ. Մանուշեան *խումբի նահատակութեան 41-րդ տարեդարձի արարողութիւնը կը կատարուի Իվրիի պերեզմանատունը, Փետրուար 24, Կիրակի, հովանաւորութեամբ նախկին Ռազմիկներու Ընթանալարար՝*

Պ. ԺԱՆ ԼՕՌԷՆԻ

Ժամադրավայր՝ մէթրօ Փորթ դը Շուազիի ելքին, ժամը 10-էն սկսեալ, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·45-ին։

Ցաղթանակի 41-րդ տարեդարձի այս արարողութեան մեր բոլոր ազգակիցները սիրով կը հրաւիրուին խուռներամ մասնակցիլ։

ՀԱՑ ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ.- Փէյէլ սրահի առջեւ Նոյեմբեր 25-ին կատարուած ոճրափորձին ծանրօրէն վիրաւորուած Միութեանս քարտուղար Ծ. Աատուրեան մինչ բժշկական խնամքի տակ ըլլալով եւ ուրիշ ընկերներու ալ հիւանդութիւնը պատճառեղան որ արարողութեան աւարտին նախատեսուած ճաշը տեղի չունենայ։

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

ԿԸ ՓՆՏՒԷ

1.- Մանչագէտ երիտասարդ անիմաթէօրներ, նուագագոյն 21 տարեկան 14 եւ 15 տարեկան պատանիներու իր կայանին համար, Ցուլիս եւ Օգոստոս։

2.- Վկայեալ (պրէվըքթ) անիմաթէօրներ Ցուլիսի եւ Օգոստոսի կայանին համար։

×

ՍԵՄԻՆԷՌ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը ծրագրէ սեմինէռ մը կազմակերպել Հայկ. ընդհ. զարգացման մը պատրաստութեան համար։ Բոլոր հսկիչները (մոնիթէօր - մոնիթրիս) որոնք կ'ուզեն այդ պաշտօնը ստանձնել Պէլֆոնթէնի կայանին համար, պարտին հետեւիլ այս սեմինէռին։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին այժմէն, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, ամէն կէսօրէ ետք, ժամը 2-էն 6։

17, rue Bleue — 75009
métro : Cadet

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՑԻՍ 12-ԻՆ

Կապ. Խաչի կայանին 50-ամեակին եւ ՀՕՄ-ի 75-ամեակին առթիւ

ԿԱՀԱՆԷՐ

Նախաձեռնութեամբ.- Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերով՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյն թուականին Մարսէյլի 4 մասնաճիւղերը՝

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

եւ Ռոն - Ալփ-ի շրջան։

Le Centre de Recherches sur la Diaspora Arménienne organise un

VOYAGE EN ARMENIE

DU 30 MARS AU 13 AVRIL

Ce voyage se déroulera dans le cadre d'une mission d'étude des membres du CRDA.
Un programme a été spécialement conçu et comporte entre autre :
— La visite de sites dont certains rarement accessibles (Gladzor, Tanahat, Noravank).
— La visite de musées.
— Des rencontres.
Le programme complet est à votre disposition au CRDA — Le prix est de 6.150 F par personne comprenant le transport, l'hébergement, les excursions et l'assurance.

— — — — — — — BULLETIN D'INSCRIPTION — — — — — — —

A retourner au **CRDA — 36, rue de Trévise - 75009 PARIS** avec un chèque de 1.200 F.

NOM ..... Prénom .....
Adresse ..... Tél .....
Date et lieu de naissance .....
Nationalité ..... Profession .....
Fait à ..... le ..... Signature :

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանին Աբեղայներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝
Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ԾԱՆՑԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիրը, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր։

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին ֆրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Ձաւէշտ մը հայերէն։

Մուտք՝ 40 *Ֆր.* *Երախաներուն՝ ձրի։*

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
6

MERCREDI
6 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԹԱՓԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.893 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.893

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29 - 31)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՄԻՒՇԻ իր պատմական ճառէն 6 տարի առաք, նոր կոչով մը հրաւիրած է մահմետական կրօնաւորները, որ «պայքարի պլուին անցնին մեծ Պետութեանց դէմ»: Իմամը կը խօսէր յեղափոխութեան վեցերորդ տարեդարձին նուիրուած չարթուան առթիւ, աւելի քան 200 հրաւիրեալներու առջեւ (65 երկիրներէ խալամ պին - ուրեալներ եկած են, յատկապէս): Յոմէյնի չհշատած է նաեւ. - «Երբ ժողովուրդները կը տեսնեն որ Ամերիկացիք պաշտպանութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք կ'առնեն Սովետակ Տան չուրջ արգելք հանդիսանալու համար Իրանի պատրաստած ռմբահրթռներուն, կը դիտակցին Իրանի եւ խալամի ուժին: Կը քալենք Գուրանին հետեւելով եւ սարսափին չենք վախնար»:

ՄԱՔՒ ԹԵՐԷ, ՖՆԱՒ-ի նախկին հիմնադիրը յաջողեցաւ պնել «Մաքէն» օրաթերթը, որմէ հեռացաւ անոր ծնունդ տուողը՝ Ռլօտ Փեռրիէլ: Այս վերջինը, երեքշաբթի օր, կը բացատրէր Թերթին մէջ թէ Թերթը չատ «առողջ» է եւ թէ իր բացակայութենէն զատ, ոչինչ պիտի փոխուի, «Լը Մաքէն» կը մնայ՝ անկախ եւ ճախ:

ՏՈԼԱՐԸ կը չարունակէ մրցանիւ կոտրել, հակառակ կեդրոնական դրամատուներուն մէջամտութեան: Երկուշաբթի օր, 9 Ֆր· 82-ի հասած էր Նիւ - Եորքի սակարանը եւ կ'արժէր 3,20 մարք, ինչ որ վտանգի սահմանը կը նկատուի: Մինա կողմէ, լիբանանեան ոսկին թաւալդոր կը չարունակէ իր անկումը, ինչ որ չատ ծանրը անդրադարձ ունի երկրին անտեսութեան վրայ:

ՄՕՐԻՍ ՍԻՒԺԵԼ մեռաւ, առջի օր, 65 տարեկանին յետ անողոք հիւանդութեան, ըստ ընդունուած բանաձեւին: Լրագրող, բանին լաւագոյն իմաստով, մահէն քանի մը օր առաջ, գրած է իր վերջին «Նամակը» (Վէ - Էս - Տէ-ի քրոնիքը): Պատերազմի վաղորդայնին աշխատակցած էր Փռիւլէրի եւ Կլոպի, նախքան Փարիզի լրատուութեան բաժնի դլուխն անցնելը: Հիմնադիրներէն Եւրոպա մէկ ձայնասփիւռի կայանին (1955), հոն է որ սկսաւ լուրերու հաղորդումի նոր ձեւի մը ծնունդ տալ, աւելի անմիջական, աւելի կենդանի եւ օրէ օր ոչ միայն հանրածանօթ դարձաւ, այլեւ ձայնասփիւռի նոր դրութեան մը տեսակ մը «դպրոց»ը եղաւ: Երկար տարիներ վարելէ ետք տնօրէնութիւնը կացանին, 1974-ին է որ պաշտօնանկ կ'ըլլայ, այն առենուան նախարարապետին՝ Շիրաքի հետ բախումի մը հետեւանքով: Այն առեն է որ կը դրէ· - «20 տարի, կը բաւէ՛» եւ կը հիմնէ չաբաթաթերթ մը՝ Ուրբաթ - Շաբաթ - Կիրակի (Վէ - Էս - Տէ) որ վերջին 10 տարիներու նոր հիմնուած միակ թերթն է, որ կը տոկայ եւ յաջողութիւն ըլլած է:

ՖԻՆ-ի (Ազգ· կրթութեան դաշնակցութիւն) համագումարը բացուեցաւ Երկուշաբթի օր, Լիլլի մէջ, դժուար պայմաններու տակ: Չախը յուսախաբ ըրած է անդամները, որոնք չեն ծածկեր նոյն - իսկ որ Հանրապետութեան Նախագահը տեղի տուաւ անճնական դպրոցի պաշտպաններուն եւ ուրեմն դաւաճանեց աշխարհական դպրոցին: Այս է որ չհշատեց Նախագահը իր բացման խօսքին մէջ:

ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ԳԻՐՔ·ՄԸ

Հայաստանի ակադեմիայի հրատարակչականէն լոյս տեսած է գիրք մը, որ կը խօսի միջնադարեան Հայաստանի յուշարձաններու՝ խաչքարերու մասին: Հատորին մէջ քննարկուած են խաչքարերու արուեստի ծագման ու զարդացման նախադրեալները: Քարի դեղարուեստական փորագրութիւնը Հայաստանի մէջ խորհրդանշական իմաստ ունեցած է: Հայաստան կան հազարաւոր խաչքարեր, որոնք բոլորն ալ կը դանուին Պետութեան հսկողութեան տակ:

×

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՇԱՐԱՆԿԱՐ ՄԸ

Երեւանի մէջ պատրաստուած է նոր փառանկար մը, նուիրուած Վահրամ Փափազեանի կեանքին ու բեմական արուեստին: Շարժանկարին բեմանիւթը ըրած են Ռոբեր Մաթոսեան եւ Լեւոն Ղազարեան· բեմադիրն է կարէն Մեսեան: Փառանկարը յիշատակի տուրք մըն է ազդային Թատրոնի պարծանքը դարձած արուեստագէտին: Ներկայացուած է Վահրամ Փափազեանի (1888 - 1968) աւելի քան յիսնամեայ դործունէութիւնը՝ Գահիրէի թատերախումբին մէջ մարմնաւորած դերերէն մինչեւ անոր համաշխարհային հռչակ բերած դերերը՝ Օթելլօ եւ Համլէթ: Դերասանին մասին իրենց յուշերը կը պատմեն Խորհ· Միութեան ժողովրդական արուեստագէտներ Ե· Գոգոլեւա, Մ· Պրուդկին, Մ· Սիմոնեան եւ դերասանին աղջիկը՝ Մարիա Փափազեան: Ցուշերը կը կարդայ Խորէն Աբրահամեան: Նախքան փառանկարի ցուցադրութիւնը հանդիսում մը տեղի ունեցած է Մարիա Փափազեանի հետ, որ յատկուկ եկած է Լենինդրադէն:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 1984-Ի ՊԱՏԱՆԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Հրապարակուած է Հայաստանի 1984-ի պատանի լաւագոյն մարզիկներու անուանացանկը, մարզանքի տարբեր ճիւղերու մէջ, ըստ հետեւեալի· - Իսրայէլ Միլիտոսեան (ծանրաբարձ), Արմինէ Բարութեան (մարմնամարզութիւն), Ա.Հարոն Թէմուրեան (կռիւամարտ), Վարդան Սարդսեան (մարմնամարզութիւն), Վահան Ա.Հէմեան (ըմբշամարտ), Մարզարիտ Գէորգեան եւ Մարիետա Յովհան (լարախաղացութիւն), Սամուէլ Կիրակոսեան (ըմբշամարտ), Այտա Խալաթեան եւ Արթուր Շիլաջեան (թենիս), Յակիկ Քափանակցեան (ծանրաբարձութիւն), Ստեփան Շահրազեան (կռիւամարտ):

×

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԱՋԱՋԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Երեւանի մէջ նշուած է Զարենց թանդարանի տնօրէն, արձակագիր եւ թարգմանիչ Ստեփան Ալաջաջեանի ծննդեան 60-ամեակը, յոբելենական հանդիսութեամբ մը: Բացումը կատարած է ակադ· Գէորգ Ղարիբջանեան ներկայացնելով յոբելեարին կեանքն ու գործը: Ստեփան Ալաջաջեանի յանձնուած է Մշակոյթի նախարարութեան պատուոյ դիրը: Դրուատանքի եւ ողջոյնի խօսքեր արտասանած են Ռուբէն Զարեան, Գուրգէն Յովնան եւ Սեւակ Արզումանեան: Յոբելեանը 1746-ին Հալէպէն ներգաղթած է Հայաստան· ապրած է Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ճիւղը եւ աշխատած «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի ու «Հայաստան» հրատարակչութեան խմբագրութիւններուն մէջ, ընտրուած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար, իսկ 1980-էն ի վեր անօրէնն է Եղիշէ Զարենց թանգարանին: Իր գործերէն ծանօթ են «Եռաթեւ ծիածան»ը, «Մազլչէնն ապրում է Փարիզում», «Անառապատ նաւակները», «Եղեղները չխոնարհուեցին» եւ այլ հատորներ: «Հայֆիլմ» արուեստանոցը 1980-ին Ստեփան Ալաջաջեանի բեմանիւթով պատրաստեց «Կտոր մը երկինք» չարժանկարը, Հենրիկ Մալեանի բեմադրութեամբ եւ Սօս Սարգսեանի, Մհեր Մկրտչեանի ու այլոց դերակատարութեամբ: Երեկոյթի ընթացքին, յիշեալ չարժանկարի մասին խօսած են բեմադիրն ու Սօս Սարգսեան: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են երգչուհի Մելանիա Աբովեան, դերասաններ Մելինէ Համամջեան, Ազատ Գասպարեան, Հերաչուհի Ջինանեան:

×

ԱՐՈՎԵԱՆԻ «ԿՈՏԱՅՔ»Ի ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՓՆՆԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ

Խորհրդային ախոյենութեան Ա· դասակարգէն Հանդէս եկող Արովեանի «Կոտայք»ը Լէսելիէէի (Արքաղիա) մէջ հանդիպում մը ունեցած է բարձրադոյն խումբ փոխադրուած Քութայիսի «Տորպեդօ»ի հետ, յառաջիկայ մրցաշարքի նախապատրաստութեան փորձերու չրջանակէն ներս: Առաջին կիսախաղին իրենց փորձառութեամբ առաւելութիւն մը ձեռք ձգած են Քութայիսցիները, կոլ մը նչանակելով: Երկրորդ կիսախաղին դաշտին տիրապետած են Արովեանցիները եւ երկու կոլ նչանակելով արձանագրած են քննական խաղերու իրենց առաջին յաղթանակը:

×

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԸ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Մոսկուայի «Տինամօ» մարզադաչտին վրայ տեղի ունեցած է ոտնդնդակի բարեկամական հանդիպում մը Մոսկուայի Մայակովսկի թատրոնի եւ «Հայֆիլմ» արուեստանոցի խումբերուն միջեւ: Խաղը վեր ջնած է 1 - 0 արդիւնքով, Մոսկուացիներու յաղթանակով:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐ՝ ՀԱՑԱՍՏԱՆ, ՆՈՒԻՎԷԼ-ՓԱԼԵՏՈՆԻ ԵՒ ՓՈՐՍԻՓԱ...

—×—

Փետրուար 4-ի «Հիւրրիյէթ»ի մէջ է, որ Հիմմէթ Պիլ կը «վերլուծէ» Ֆրանսայի երկերեսութիւնը անկախութեան նկատմամբ: Արդարեւ, ահաւասիկ երկիր մը - Ֆրանսա - որ անկախ Հայաստանի մը ի նպաստ կ'աշխատի, Թուրքիայէն հող կ'ուզէ, բայց անկախութիւն չի տար ո՛չ՝ Նոր - Փալետոնիոյ, ոչ իսկ՝ Փորսիփա-յի···:

×

ԱՀԱ՛ ԵՐԿԵՐԵՍ ՖՐԱՆՍԱ-Ն

Ֆրանսա միշտ բացած է հայ ահաբեկիչներուն: Եթէ լրենց հարցնէք հայ ժողովուրդին «անկախութեան» ու «իր հայրենական հողերուն ազատագրման» համար է այս կեցուածքը:

Կարճ խօսքով՝ «Թուրքիոյ արեւելքին Հայաստան մը եւս պէտք է հիմնուի ··· ու այդ երկրին մէջ Հայեր պէտք է անկախ ապրին···»: Ահա այս պատճառներով է որ իրրեւ թէ «ազատասէր» Ֆրանսան աչք կը գոցէ հայ ահաբեկիչներու վատաբար թուրք դիւանագէտներ սպանելուն, եւ եթէ նոյնիսկ հարկադրուի զանոնք արդարադատ առեաններու ներկայացնել, կամ ամենաթեթեւ պատիժներ կուտայ կամ ազատ կ'արձակէ:

Պահ մը հետատանք Ֆրանսայի «անկեղծութեան» ու ըսենք թէ իրապէս սիրտ - հար է անկախութեան: Պայքար կը մղէ ամէն մէկ անհատի անկախութեան համար:

Լաւ··· հապա երբ Ֆրանսական զաղթավայր «Նուվէլ - Քալետոնի»ի ժողովուրդը ըսաւ թէ «անկախութիւն կ'ուզէ», ինչո՞ւ Փարիզէն անմիջապէս սուստնակներով զինուոր ղրկեցին հոն:

Եթէ հարցը ուրիշին կը վերաբերի տարբեր է պարագան, երբ լրենց հարցն է տարբեր:

Այնպէս չէ՞:

Եթէ Հայերը արժանի են անկախութեան, Նուվէլ - Քալետոնիցիները ինչո՞ւ չեն··· : Որովհետեւ Հայերու հողը Թուրքիան է որ պիտի տայ···:

Ի՞նչ լաւ ըսած են մեր հայրերը·

«Ուրիշին հաչոյն՝ ուղտեր մ - ատաղ···»:

Հայերու Հայաստանը Ֆրանսան չէ որ պիտի տայ ··· տո՛ւր ուրեմն ուրիշին հաչոյն, այնպէս չէ՞: Սակայն երբ նոյն պարագան Նուվէլ - Քալետոնիի մէջ կը ներկայանայ Ֆրանսայի·

«Չէ՛, այդպէս բան չըլլար» կ'ըսեն ու հոն կը ղրկեն իրենց զինուորները:

Ահա, այսպէսով անգամ մը եւս կը յայտնուի «Ֆրանսայի երկերեսութիւնը»:

Եւ արդէն մի՛ հարցնէք,

«Ֆրանսա ո՛ւր, հազարաւոր քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Խաղաղական ովկէանոսի մէջ Նուվէլ - Քալետոնիի կըզիները ո՛ւր···:

Նոյն Ֆրանսացիները անբաղձալի կը նկատուին նաեւ իրենց քթին տակ ապրող Քորսիքացիներէ:

«Անկախութիւն կը պահանջենք» կ'ըսեն ու անդադար ռմբահարումներ կը կատարեն, սակայն նկատո՞ւի այդ բոլորը «կարծեցեալ ազատասէր՝ Ֆրանսա»յի կողմէ···:

ՃԱՏՐԱԿ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Գարպով - Գասպարով 48-րդ հանդիպումը յետաձգուած է, երկուշաբթի օր, որովհետեւ հարկ եղած յարմարութիւնները չկային նոր վայրին մէջ, ուր փոխադրուած են մրցակիցները: Սենտիքա - ներու Տունէն ելլելէ ետք, խաղը պիտի չարունակուի Սփորթ պանդոկը, որ Մոսկուայի հարաւը կը գտնուի:

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՀՈՐԻԶՈՆՆԵՐ

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պելճիոյ մէջ հայագիտութեան նահապետներէն է Ֆելիքս Նեւ (1816 - 1893), որ շուրջ քառասուն տարի նուիրուեցաւ հայ մատենագրութեան եւ պատմութեան ուսումնասիրութեան: Իր աշխատութիւնները կը հասնի 120-ի: Լուվէնի համալսարանը կը դասաւանդէր արեւելեան լեզուներ:

Ֆելիքս Նեւ հայերէնի ուսումնասիրութիւնը սկսած է 1833-ին Միւնիխի համալսարանը, ուր ժամանակի հռչակաւոր արեւելագէտներէն եւ հայագէտներէն մին՝ Կարլ Ֆրիդրիխ Նոյման կը դասաւանդէր չինարէն եւ հայերէն: Նոյն համալսարանի դասախօսներէն էր նաեւ ուրիշ հայագէտ մը՝ Ֆրիդրիխ Վինդիշման: Ֆելիքս Նեւ անդամ էր Պելճիոյ, Ռուսիոյ, Իտալիոյ ակադեմիաներու: Ցեանդային դարձաւ նաեւ Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան ակադեմիայի անդամ:

Նեւի հայագիտական անդրանիկ ուսումնասիրութիւնը տպագրուած է 1841ին եւ կը կրէ «Պատմական ակնարկ Հայոց լեզուի եւ գրականութեան» խորագիրը: Նոյն թուականին, ան գրաբարէ Ֆրանսերէն թարգմանած է Առաքելոց չարագոնը: Իր ուսումնասիրութիւններուն մէջ ան անդրադարձած է հայերէն լեզուին, այբուբենին, հայ հեթանոսական պաշտամունքի կարգ մը երեսներուն, հայ դպրութեան սկզբնաւորութեան, քրիստոնէական կոթողներուն, հայ երգարուեստին, հայախօսութեան եւ այլ մարզերու: Գրած է Գրիգոր Լուսաւորչի, Եղիշէի, Գրիգոր Նարեկացիի, Ներսէս Շնորհալիի եւ այլոց մասին: Զբաղած է հայ մատենագիրներու երկերու թարգմանութեամբ ու ծանօթագրութիւններով: Պատմական ուսումնասիրութիւններուն մէջ նկարագրած է Մոնկոլներու աւերիչ արշաւանքները Հայաստան, լոյս ընծայած է խաչակիրներու արշաւանքներու մասնակցող Պելճերու մասին հայկական աղբիւրներու մէջ գտնուող տեղեկութիւնները, գրած է Արծրունիներու տան պատմութիւնը: Փարիզի Ազգ. Մատենադարանը ներկայիս եւս գտնուղ երկու ձեռագիրներու հիման վրայ հրատարակած է «Ուսումնասիրութիւն Թովմա Մեծոփեցիի եւ անոր ժե. դարու Հայոց պատմութեան մասին» աշխատութիւնը, որմէ եօք հայ պատմիչին երկը թարգմանած է Ֆրանսերէն:

Ֆելիքս Նեւի հայագիտական գլխաւոր աշխատութիւնները եւ թարգմանութիւնները տեղ գտած են «Քրիստոնեայ Հայաստանը եւ իր գրականութիւնը» (1886) գիրքին մէջ: 1882-էն սկսեալ Պրիւսէլ Ֆրանսերէն լեզուով կը հրատարակուի Բոլանդեան ընկերութեան հիմնած երկրորդ մատենաշարը՝ «Անալեկտա Բոլանդիանա» խորագրով, ուր կարեւոր տեղ կը տրուի նաեւ հայագիտական հետաքրքրութիւն ներկայացնող նիւթերուն: Ասոր յաջորդեց «Արեւելեան վկայաբանական գրադարան» մատենաշարը, որուն մէջ ալ կը հրապարակուին նաեւ հայկական վկայաբանութեան յուշարձանները:

Հայագիտական նիւթերու հրապարակման գործին մասնակցած է նաեւ Ժիւլ Մաթիները, որ ծանօթ է նաեւ Պրիւսէլի Բոլանդեան գրադարանի հայկական բաժնի որպէս հիմնադիրը:

Ընկերութեան ամէնէն ծանօթ հայագէտ ներկայացուցիչն է Փօլ Փեթերս, որ կը տիրապետէր յունարէնի, լատիներէնի, սորերէնի, արաբերէնի, վրացերէնի, հայերէնի, ռուսերէնի և արուպական այլ լեզուներու: Հայագիտական առաջին ուսումնասիրութիւնները տպագրուած են 1905ին և նուիրուած են Ս. Վէպէրի «Կոթողիկէ եկեղեցին Հայաստանի մէջ» և Ժ. Լապուրի «Քրիստոնէութիւնը Սասանեան Պարսկաստանի մէջ» աշխատութիւններուն: Ա.նուհետեւ Փօլ Փեթերս լատիներէնէ հայերէն թարգմանած է քանի մը վկայաբանութիւններ: Ուսումնասիրած է Նախիջեւի վիմագիր Տօնացոյցին մէջ Գրիգոր Լուսաւորչի վերաբերող արձանագրութիւնը, ինչպէս նաեւ հայկական Յայտաւուրքը: Հայ մատենագրութեան նմոյշները բաղդատած է յունական, սորական, արաբական, վրացական համապատասխան երկերու հետ եւ բացայայտած անոնց առընչութիւնները: Յունական աղբիւրներուն մէջ գտած է հայկական տեղանունները: Գրախօսած է հայ գիտնականներու (Նիկողայոս Ադոնց, Հ. Ներսէս Ակինեան, Հ. Վարդան Հացունի եւայլն) աշխատութիւնները:

Պատմագիտական երկերէն հետաքրքրութեան արժանի է Դ. դարու բիւզանդական կայսր Կոստանդին Բ.ի՝ Հայաստանի նկատմամբ վարած քաղաքականութեան վերաբերող աշխատութիւնը: Բանասիրական երկերու չարքէն են Փաւստոս Բիւզանդի, Շուշանիկի վարքին, Հայոց այբուբենի, Սոկրատ Սքոլաստիկոսի «Եկեղեցական պատմութեան» հայերէն թարգմանութեան, յունական աղբիւրներու մէջ «Պատազինաթէս» անունով յիշատակուող այլ իշխանի մը (Է. դար) ինքնութեան, Թ. դարուն ապրած հայ օրիորդի մը վկայութեան եւ այլ հարցերու վերաբերող ուսումնասիրութիւնները: Առանցմէ մէկ քանին տպագրուած են Վիէննայի «Հանդէս Ամսօրեայ»ի եւ Փարիզ լոյս տեսնող «Հայկական Ուսմանց Հանդէս»ին մէջ:

1920-ին Լուվէնի համալսարանին մէջ բացուեցան հայերէնի ուսուցման երկամեայ դասընթացքներ, զորս կը վարէր պելժիացի հայագէտ Լըլոն: Ան հեղինակն է հայագիտական կարգ մը ուսումնասիրութիւններու, որոնք կը վերաբերին «Կնիք հաւատոյ» կոչուղ երկին, Տիմոթէոս Կուզի երկերու հայկական եւ սորական տարբերակներուն, Կլերեզ Ալեքսանտրացիի երկերէն մէկուն (Թարգմանած է լատիներէն, բաղդատած յունականի եւ լուսաբանած), Լուվէնի համալսարանը գտնուղ հայկական ձեռագրի մը (Շարակնոց) եւ այլ նիւթերու:

Լուվէնի համալսարանին մէջ դասաւանդած է նաեւ Ե. Միւլտերմանս, որ Փարիզի Ազգային Գրադարանին մէջ աշակերտած է անուանի հայագէտ Ֆրէտէրիք Մաքլերի: Զինք մասնաւորաբար հետաքրքրած են հին դարերուն յունարէնէ հայերէն թարգմանուած այն երկերը, որոնց յունարէն բնագիրները կորսուած են եւ պահպանուած միայն հայերէն թարգմանութիւնները: 1927-ին Փարիզի մէջ հրատարակեց ԺԹ. դարու հայ պատմիչ Վարդան Արեւելցիի «Տիեզերական պատմութեան» Ք-րանասերէն մասնակի թարգմանութիւնը: Նոյն թուականին ան «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ տպագրեց Բարսեղ Կեսարացիի մահուան կապակցութեամբ Գրիգոր Նազիանզացիի գրած դամբանականին նուիրուած յօդուած մը, որով ցոյց տուաւ, թէ Պարչելընայի համալսարանի գրադարանը գտնուղ հայկական ձեռագրին մէջ պահպանուած դամբանականը կը պատկանի ոչ թէ Յովհան Ոսկեբերանի, ինչպէս կ'ենթադրուէր մինչ այդ, այլ Գրիգոր Նազիանզացիի: Միւս աշխատութիւններուն մէջ ուսումնասիրած են Մըխիթար Սեբաստացիի գործունէութիւնը, Հայոց պատարագի ղեկտը, հայ պատմագրութիւնը, Վենետիկի հրատարակութիւններու կատարած դերը, Փարիզի, Երուսաղէմի, Լոնտոնի թանգարանները եւ գրադարանները գտնուղ հայկական ձեռագրութիւնները, Վանական վարդապետի մատենադիտական ժառանգութիւնը, Բազրեւանդի Մամիկոնեան տան վերջին շառաւիղները եւայլն:

1931-ին Պրիւսէլի համալսարանին կից բացուեցաւ Արեւելքի պատմութեան եւ բանասիրութեան հիմնարկը՝ հայերէնի ուսուցման ամպիոնով: Պաշտօնի կոչուեցաւ Նիկողայոս Ադոնց, որ Ֆրանսերէն դասախօսութիւններ կը կարդար յատկապէս հայ - բիւզանդական յարաբերութիւններու վերաբերեալ: Անուանի հայագէտին կարգ մը աշխատութիւնները (Ֆրանսերէն) տպագրուած են Պրիւսէլ դասախօսած տարիներուն:

Հիմնարկի դասախօսներէն հայագիտական յօդուածներ գրած է նաեւ փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան լսարանի դեկավար փրոֆ. Հանրի Կրէկուար, որ ծանօթ էր հայասիրութեամբ եւ նպաստած է հայերէնի ամպիոնի հաստատման: Հիմնարկի բացման օրը արտասանած իր ճառին մէջ ան Մեծ Եղեռնը կոչած է «պատմութեան ամենադաժան ազգային ողբերգութիւններէն մին»:

Հայագիտութիւնը Պելճիոյ մէջ չդադրեցաւ նաեւ Բ. Աշխարհամարտի տարիներուն: Լուվէնի համալսարանի դիտական պարբերականը՝ «Միւզէոն», որ հիմնուած է 1882-ին եւ պարբերաբար տպագրած է նաեւ հայագիտական յօդուածներ, 1943-ին հրապարակեց մեր օրերու ծանօթ հայագէտներէն Ժեռար Կարիէի «Յունարէն Ադաթանգեղոսի կրկնագիր պատառիկները» յօդուածը: Նախ քան այդ, տպագրուած էր նոյն հեղինակին «Յունարէն Ադաթանգեղոսի Թարգմանութեան ձեռագիրը» յօդուածը, նուիրուած Ադաթանգեղոսի պատմութեան յունարէն նոր յայտնուած թարգմանութեան: 1946-ին, «Միւզէոն»ի մէջ կարելի հրատարակեց յունական Ադաթանգեղոսի բարբերէն թարգմանութեան գտնուած հատուածները: Ե. դարու հայ պատմիչին նուիրուած ուսումնասիրութիւնները ան ամփոփեց 1946-ին Հռոմ լոյս տեսած հատորի մը մէջ:

1948 - 1950 թուականներուն պելժիացի հայագէտ հանդէս եկաւ Ադաթանգեղոսի վրացերէն եւ արաբերէն թարգմանութիւններուն նուիրուած նոր աշխատութիւններով: Իսկ 1952-ին յայտնաբերեց եւ լատիներէն թարգմանութեան հետ միասին հրատարակեց հայ պատմիչին երկին արաբերէն համառօտ վարքը: Իրեն կը պատկանի նաեւ Ադաթանգեղոսի վարդապետութեան վրացերէն համառօտ տարբերակի գիւտը (1965):

Ադաթանգեղոսէն զատ գինք հետաքրքրած են հայերէնէ յունարէն եւ յունարէնէ հայերէն թարգմանուած նաեւ այլ երկեր, որոնց կարգին՝ Սահակի տիեզերքի յունարէն թարգմանութիւնը եւ Խազարու քաղկեդոնական հայ հեղինակի մը երկը, որուն հայերէն բնագիրը կորսուած է եւ պահպանուած միայն յունարէն թարգմանութիւնը: 1958-ին ան կը տակաւ եւ հրատարակեց այս երկին՝ միայն այդ անծանօթ մնացած, նոր ձեռագիրը: Հայագէտը ներկայիս կը դասախօսէ Լուվէնի համալսարանը եւ կը խմբագրէ «Միւզէոն»ը:

Պելժիոյ մէջ հայագիտութեան վերջին տարիներու կարեւոր նուաճումներէն է նաեւ Գրիգոր Լուսաւորչի վարքի արաբերէն նոր տարբերակի յայտնաբերումը, զոր կը պարտինք Մ. Վան Էսպրուքի: Այս նոր յայտնուած բնագրի մանրամասն ուսումնասիրութեամբ պելժիացի հայագէտը բացայայտեց այն փաստը, որ հին ժամանակ գոյութիւն ունեցած է Ադաթանգեղոսի երկին նաեւ սորերէն մէկ թարգմանութիւնը, որ յետագային կորսուած է եւ որմէ մնացած է վերոյիշեալ արաբերէն վարքը: Հայագէտին դրիչին կը պատկանին նաեւ Հայոց Սանտարուկ արքայի, Աբրահամ Խոսրովանոզի, Եզնիկ Կողբացիի, Սոզոմոն Մեքենացիի եւ պատմական այլ դէմքերու նուիրուած ուսումնասիրութիւններ: Իր վերջին աշխատութիւնը նուիրուած է Բարդուղիմէոսի պաշտամունքի հայաստանեան պատմութին (տպագրուած 1983-ին):

Ադաթանգեղոսի միջնադարեան բարգմանչեզու թարգմանութիւններ ու ուսումնասիրութեան եւ հրատարակութեան մեծ նաշխորհը կարծէք կը պատկանի Պելժիացիներուն: 1973-ին Լուվէնի մէջ Կ. Լաֆոնթէն հրատարակեց հայ մատենագրին երկին յունարէն թարգմանութեան քննական բնագիրը: Նոյն թուականին եւ նոյն հեղինակին աշխատութեամբ լոյս տեսաւ «Գրիգոր Լուսաւորչի համառօտ վարք մը» աշխատութիւնը: Երկու տարի ետք՝ 1975-ին, պելժիացի հայագէտ դարձեալ անդրադարձաւ Գրիգոր Լուսաւորչի վար-

«ԻՆՉ ԱՍԵՄ, ԷԼ ԻՆ...»

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

Թիֆլիսը չի կրնար չունենալ իր հայկական վերեզմանատունը, կը մտածեմ: Ըրքա՞ն տարօրինակ է երբ մահացածները կ'ըլլան իրենց գազութի չքեղ անցեալին ... կենդանի վկան:

Յայտնի կ'ըլլայ որ հայկական ընդարձակ վերեզմանատունը տարիներ առաջ վերածուած է այգիի, արեւմտահայ բացատրութեամբ՝ հանրային պարտէզի: Շուրջի ընակչութեան 70 տոկոսը Հայեր են տակաւին, բայց հայկական վերեզմանատունը չկայ այլեւս: Նախկին ընդարձակ վերեզմանատունէն զիջած են անկիւն մը միայն՝ որուն տրուած է «հայկական պանթէօն» անունը:

Սուրիկը կը չարչարուի այգիին մէջէն «պանթէօն»ին ճամբան գտնելու: Իսկ երբ կը գտնէ վերջապէս՝ դուռը փակ է:

- Պէտք է պահակը հասած լլլինի, - կ'ըսէ Յոլակը ու չորս կողմ կ'իյնայ, չղճայի մը երկու ծայրերէն կղպանքով մը փակուած մեռելատուն դուռը բացող մը փընտռելու:

Պատահական մէկ - երկու անցորդ Հայեր կը հասկնան թէ պահակ մը գոյութիւն ունի իսկապէս: Մարդուկը մէջտեղ չկայ սակայն:

- Երեխէք, էդ ո՞նց էք մտել ներս:

Կը ձայնէ Սուրիկը ցանցաթելերու ցանկապատէն ներս, հեռուէն երեւցող քանի մը դամբարաններուն շուրջ, կանաչ խոտերուն վրայ պրօսնող երեխաներու խումբին:

Առանցմէ երկուքը վազելով կը մօտենան թելերուն, կը հասկնան թէ «պահակը ըսածդ չի» և ցոյց կուտան ցանկապատին մէջ նեղ բացուածքը ուրկէ մտած են իրենք:

Կը ծռինք մինչեւ մէջք ու ներս կը սողանք «հայկական պանթէօն»էն:

Դասարանի մը հայ աշակերտներն են: Եկած են ուսուցչուհիին հետ իրենց պրօսանքի մէկ - երկու ժամերը անցընելու բացօթեայ, սիրուն կանաչին վրայ, իրենց մեծ նախնիներու դամբարանները, անոնց «չունչին» մօտիկ:

Զուարթ հայ փոքրիկներու ճռուողիւնով լեցուած է «պանթէօն»ը: Առողջ, սիրուն, երջանիկ երեխաներ են՝ կեանքին օր մը չէշտակի նայելու վճռակամութեամբ:

«Հայկական պանթէօն»ը դամբաններու փոքրիկ խումբ մըն է: Մէջտեղը Ռաֆֆին է: Երկու կողմերը Յովհաննէս՝ Թումանեանն ու Գաբրիէլ Սունդուկեանը. իսկ աւտնց քով՝ Մկրտում Յովնաթանեանն ու Վանի Խօջաբէկովը:

Այս մահարձաններէն քայլ մը երկու առաջ, գետնէն հազիւ քանի մը մատ վեր, առանձին - առանձին քառակուսի քարերու վրայ արձանագրուած են անունները հայ մշակոյթի խումբ մը ուրիշ երախտաւորներու որոնց կարգին կ'երեւին Մակար Եկմալեան, Մուրացան, Արամ Վրթոյր, Ստ. Ներսէսեան, Մերենց, Ալ. Ծատուրեան, Գր. Արծրունի, Զազարոս Ագայեան, Գէորգ Ախվերդեան, Զիւանի, Յակոբ Յակոբեան եւ Պերճ Պռօշեան:

Ռաֆֆիի եւ միւս չորս մահարձաններուն ետեւ, տուֆագոյն պատէ «փոն»ի մը վրայ քանդակուած երկու բանաստեղծութիւններ կան. մէկը վրացի բանաստեղծ Մերեթլիին, իսկ միւսը՝ Յովհաննէս Թումանեանէն, հայ եւ վրացի ժողովուրդներու բարեկամութեան գովքը հիւսող.

Ես մի վրացի, իսկ դու հայ ես մի,
Բայց մեճ երկուսով եղբայր ենք հիմի,
Երկուսս էլ զաւակ ենք մի հողի, ջրի,
Եւ ենք բնութեան, եւ ենք լեռների:

ՄԵՐԵԹԵԼԻ

Ողջոյն, ողջոյն, ձեզ հին ու նոր
Արի, բարի ընկերներ.
Արարատի կողմից էսօր՝
Եղբայրական երգ ու սէր:

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Կը դիտեմ մանուկները, հայ մանուկները ու սիրտս ուրախութեամբ կը լեցուի իրենց եւ մեր ապագայի հաշուոյն:

×

Հայկական եկեղեցին որ կ'ուզեմ այցելել անպայման՝ առենօք կոչուած է նորաշէնի եկեղեցի: Ասիկա հին անուն է սակայն: Աւելի քան երեսնամեակ մըն է որ վերածուած է պետական գրադարանի: Յոլակին անծանօթ է եկեղեցին, իսկ գրադարանին անունը եւս չեմ գիտեր: Նախորդ օրը Ս. Գէորգի բակին մէջ գտնուող հայ մամիկներէն մէկն է որ կը բացատրէ տեղը:

(Շար. 5)

ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ԶՈՀԵՐ

Սո՛վ, զազի, սովալլուկ խլեակները, ղեակնե՛ր, ղեակներ: Ահաւասիկ բառեր որ մեզի կը յիշեցնեն Մեծ Եղեռնի նկարագրութիւնները: Անցեալ, մոռցուած էջեր ... սակայն այսօր աւելի մեծ համեմատութեամբ, նոյն այդ տեսարանները են որ կը կրկնուին եւ տարիներէ ի վեր երկրագունդի մէկ մասը իր եղերական պատկերը կը ցուցադրէ, յղփացած ու փարթամ միւս մասին, որ իր սիրտն ու խիղճը հանդարտեցնելու համար, իր աւելցուքներուն մէկ փոքր մասը կը տրամադրէ այդ զոհբախտներուն, իբրեւ ողորմութիւն...:

Այսօր կրկին, սովալլուկ բազմութիւններ, հարիւր հազարաւոր մեռելադէմ էակներ, աւելի ճիշդ, մորթով մը պատանքուած ոսկորներ, զոհբախտման անապատներու ընդմէջէն, քարչ կուգան դէպի փրկութեան կայանները: Ամէն օր, ամէն ժամ, անվերջանալի ամիսներէ ի վեր, յողնաբեկ, անօթի ու ծարաւ կը քալեն ու կը քալեն, յուսահատներու վերջին ճիգով ոմանք կը հասնին, չատեր կ'իյնան: Հարիւրաւոր մղոններու երկայնքին՝ լքուած դիակներու թիւը ո՞վ կրնայ հաշուել: Փոքրիկ ճղճիմ դիակներ, 30 քիլօնոց մարդիկ, 6 - 7 քիլօնոց մանուկներ: Մինչեւ օրս, սովին պատճառած զոհերու թիւը կարելի չէ ճշդել, որովհետեւ ամէն օր որ կ'անցնի, հարիւրաւորներ կը մահանան, կայաններու մէջ, կամ ճամբաները:

Ներկայիս, փրկութեան կայաններու մէջ խճողուած են տասնեակ հազարաւոր մեռելադէմ խլեակներ, փոսերու կամ լաւագոյն պարագային վրաններու մէջ դիզուած, դիչերուան ցուրտէն զոզահար, կամ մինչօրէի արեւէն հեւասպառ. ասոնք բախտաւորներն են, որովհետեւ չատ անդամ 6-7 հոգիով ճամբայ ելած ընտանիքի մը անդամներէն մէկ կամ 2-ը միայն կը հասնին փրկութեան հազուագիւտ կայաններէն մին՝ ուր մէջազգային օդնութեան կազմակերպութիւններ կը ջանան փրկել, անոնք որ դեռ քիչ մը ուժ ունին ապրելու համար...: Սննդեղէնի եւ ջուրի անբաւարարութեան վրայ ինչպէս միչտ, կը բարդուի հիւանդութիւններու պատուհասը ամբողջովին ակարացած մարմիններու վրայ, որոնք բնականաբար անկարող են դիմադրելու համաճարակային անողոք հիւանդութիւններու, եւ այսպէս ամէն առաւօտ, մեռելաթաղեր կուգան վերցնելու վրաններու կամ փոսերու մէջէն անչարժ փոքրիկ մարմիններ կամ ոսկրակոյտեր: Ըստ վերջին լուրերու, քոլէրան ալ սկսած է մուտք գործել, այս դժբախտներու չարքերէն ներս:

Առողջապահական եւ բարեգործական կազմակերպութիւնները կ'ընեն այն ինչ որ կարելի է. բայց հաղորդակցութեան միջոցներու դժուարութիւնն ու անհրաժեչտ պիտոյքներու անբաւարարութիւնը, լուրջ խոչընդոտներ կը հանդիսանան այս մարդասիրութեան նուիրեալներու ճիգերուն. սակայն այս պատուական մարդիկը հրաչքներ կը գործեն, ամէն վայրկեան մահուան ճիրաններէն խլելով հազարաւոր խլեակներ: «Կացութիւնը հետզհետէ կը բարելաւուի, կ'ըսէ Կարմիր Խաչի կայաններէն մէկուն ներկայացուցիչը, եթէ ապիլրի չրջանին օրական 120 մեռեալ ունէինք, ներկայիս, չուրջ 30-ի չէնած է այս թիւը»...: 30°, 300°, 3000°, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի, ասոնք աժան մարդիկ են, զանոնք փրկելու համար՝ ամէն մէկ կեանքի համար քանի մը հարիւր ֆրանքը կը բաւէ. անկարեւոր դումար ... անարժէք մարդիկ ... մինչդեռ եթէ ամերիկացի կամ եւրոպացի պատանդ մը ըլլար, տասնեակ միլիոններ պիտի տրամադրէին փրկելու համար զայն, առանց մոռնալու մեռիաներու «սինէման»:

Այս ահաւոր կացութեան առջեւ, եթէ կարելի չէ անտեսել դաղթաւիրական չաքաղց պետութիւններու մեղսակցութիւնը, նոյն ատեն, կարելի չէ լուռ մընալ այս անիծեալ երկիրներու վարիչներուն պատասխանատուութեան մասին: Այսօր ափրիկեան բազմաթիւ երկիրներ, տարիներէ ի վեր կը տառապին անբաւարար անդաստանութեան դործած աւերներէն եւ պարբերական սովերէ, որովհետեւ այդ տհաս ու փառամոլ մարդոց առաջին դործը եղած է սպառազինումը: Ազգայնական սին գաղափարներէ մղուած, մըրցակցութեան եւ դերիչխանութեան մոլուցքէն դինովցած՝ երկրի եկամուտն ու փոխառութեանց հսկայական դումարները սրամադրած են, օդանաւերու, հրասայլերու, կառավարական փառահեղ պալատներու եւ վիլլաներու, մերսէտէսներու եւ ոսկեզօծ համազգեստներու փոխանակ կազմակերպելու եւ բարեկարդելու նորատեղծ հայրենիքը: Ինքնահաւան ու դոռոզ խամաճիկներ, անբարտաւան «զօրավարներ» ու «մառեչալներ», աչխարհակալական կամ յեղափոխական չմարսուած կամ տարաժամ դաղափարաբանութիւններ առաջ քչելով, զօրավարներն մին՝ վանելով միւսը, քաոսի վերածած են երկիրը՝ կեղեքելով արդէն անօթի ժողովուրդը: Այսօր անվերջանալի պատերազմներու պետական հարուածներու, ցեղային ու կրօնական թշնամութիւններու պատճառով, միլիոնաւոր Ափրիկեցիներ՝ լքած իրենց պապենական հողերը, քարչ կուգան քիչ մը ամէն կողմ: Այսօր, տեղահան Ափրիկեցիներու թիւը, ահաւոր համեմատութիւններու հասած է. **դեռ չէ վերջացած** եւ վերջնանալիք ալ չունի...:

Գ. Տ.

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

«ՌԱՏԻՕ - ԱՐՄԷՆԻ»Ի

ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Լիոն - Տէսինի չրջանը ունի ճայնաս - փիւռի իր սեփական կայանը: 103,7 մէկահէրց: Փետրուարին կը բոլորէ իր առաջին տարեդարձը:

Տեղին է յիչել սակայն թէ չրջանին մէջ հայերէն տեղական սփռումները լուսեցան, առաջին անդամ, 1981-ին: Կը տըրւէին հաւաքական կայանէ մը. ռատիօ - թրէ - տ'իւնիօն - ուր կը գործէին քանի աւելի փոքրամասնութիւններ: Հայերը ունեցան նախ չաբաթը երկու ժամ, յետոյ վեց ժամ: Այդ բաւ չհամարուեցաւ: Իրաւամբ: Կային այլ դժուարութիւններ կայանին վարչութեան հետ: Ի վերջոյ անկախութիւնը նախընտրուեցաւ:

Անկախութիւնը սակայն ձեռք կը բերւի միայն սուղ կերպով: Մեծ զոհողութիւններով: Ձեռնարկողները չընկճուեցան երբարու յաջորդող դժուարութիւններուն առջեւ եւ այսօր, տարի մը վերջ, հաչուեկչիռը քաջալերական է եւ չնորհաւորելի: Ռատիօ - Արմէնին կը սփռէ ամէն օր ժամը 9-էն մինչեւ 20, անընդհատ: Կուտայ երաժչտութիւն, լուրեր, հայերէն թէ ֆրանսերէն, մչակութային հաղորդումներ: Կը կազմակերպէ հարցազրոյցներ, խաղեր: Կ'ընդունի եւ կը սփռէ վճարովի ծանուցումներ: Դժբախտաբար ոչ այնքան որքան պէտք է ... Կը լսուի չուրջ երեսուն քիլոմէթր չրջանակի մը մէջ:

Բնականաբար, ոչինչէն մէջտեղ հանել ճայնասփիւռի կանոնաւոր կայան մը եւ բանեցնել զայն ամէն օր, կ'ենթադրէ անհուն անձնազոհութիւն եւ հաւատք՝ կատարուելիք գործին հանդէպ: Երբ մանաւանդ պէտք է հայթայթել նիւթական միջոցները:

Ընդհանուր մեղմ թէ կայանին տարբերութիւնը համար ծախսուած է չուրջ քսան միլիոն սանթիմ, բաւական ծանր դումար մը՝ որ ապահովուած է մասամբ դանազան միութիւններու եւ անհատներու նուիրատուութիւններով եւ մնացեալն ալ՝ փոխառութեամբ մը, որ անշուչտ մտահոգիչ բեռ մըն է պատասխանատուներու ուսին: Տէսինի քաղաքապետութիւնը տրամադրած է յարկաբաժին մը Ռատիօ - Արմէնիի, փոխան տանելի վարձքի մը:

Չի բաւեր սակայն տարբերուած կայան մը ունենալ: Կը մնայ բանեցնելը: Ամսական պիւտճէ՝ մէկուկէս միլիոն սանթիմ: Այդ դումարը հայթայթելու միջոցներ դտնելը Ռատիօ - Արմէնիի վարչութեան ամէնօրեայ հոգն է: Այսուհանդերձ, հայկական կայանը կը բանի եւ պիտի բանի: Մեծ անխախտ կը հաւատան վարիչները, երիտասարդներ: Կը մնան լսատես, եթէ նոյնիսկ տակաւին չունին անդամ կառավարական պաչտօնական արտօնութիւն: Ոչ ոքին միտքէն կ'անցնի որ այդ արտօնութիւնը կրնայ մերժուիլ...

Աւելի քան երեսուն տղաք եւ աղջիկներ, մանաւանդ աղջիկները, ոմանք նոր եւ հին «Նոր Սերնդական»ներ, բայց ուրիչներ ալ՝ որոնք մինչեւ այդ հեռու էին մնացած հայ կազմակերպութիւններէ, կ'աչխատին հաղորդումները պատրաստելու եւ սփռելու: Իսկորն ալ՝ յօժարակամ, ձրի եւ խանդավառութեամբ: Եւ տակաւին պէտք կայ յաւելուածական ուժերու:

Ի՞նչ կը սպասեն Ռատիօ - Արմէնիի վարիչները չրջանին հայ համայնքներէն ընդհանրապէս, ունկնդիրներէն մասնաւորապէս: Ըսին մեղի՝ նիւթական յարատեւ օժանդակութիւն, նուէրներ եւ՝ աւելի յաճախ վճարովի ծանուցումներ: Տեղին է նչել որ կան Ֆրանսացիներ եւ օտարներ ալ՝ որոնք մտիկ կ'ընեն Ռատիօ - Արմէնիի Ֆրանսերէն հաղորդումները եւ հայկական երաժչտութիւնը:

Վարիչները կ'ուզեն նաեւ որ մեծ թիւով հայ կազմակերպութիւններ արտայայտուին Ռատիօ - Արմէնիէն: Լիոնի Հայ Աւետարանական համայնքը ունի արդէն իր չաբաթական ժամերը: Ինչո՞ւ չունենան միւսները: Այսպէս ըսին մեղի պատասխանատուները:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

×

«ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿԸ» ԿԱՓԻ ՄԷՋ

ԿԱՓ. - Յունուար 20, Կիրակի օր կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր «Մէդրն տիւ Փուալիւ»ի ընդարձակ սրահը, ներկայ ըլլալու համար Մանուկներու օրուան հանդէսին որ կը պատրաստուի Կափի հայ տիկնանց միութեան կողմէ:

Միութեան նախագահուհիին բացման ճառէն ետք աչակերտութիւնը հրաւիրուեցաւ դործադրելու յայտագիրը: Անոնք կարդացին բարի դալուստի, Նոր տարուան չնորհաւորական ուղերձներ, յետոյ եղան նաեւ արտասանութիւններ, միչտ հայերէնով:

Վենետիկ, Ֆրանսերէն հրատարակուած Հայոց պատմութեան դասագիրքին չնորհիւ տղաքը փափաք յայտներ էին ներկայացնելու Արա Գեղեցիկի պատմութիւնը: Յարմար տարազաւորումով Հայոց արքունիքը տեղ գրաւեց բեմին վրայ: Արա Գեղեցիկը կը մարմնաւորէր Տընի Լիւլէճեան, Նուարդը Քրիսթել Վարդո, իսկ փոքրիկն Սոֆին՝ Շամիրամ թագուհին:

Նախ հայերէն համառօտ բացատրութիւն մը տրուեցաւ պատմութեան մասին, յետոյ աչակերտները Ֆրանսերէնով տուին պատմութիւնը:

Յայտագրին երկրորդ մասը յատկացուած էր Գազգազեան նուագախումբին:

Ներկայ էին Ազգային (1977) հանդէս եկաւ Գրիգոր Նազիանզացիի երկերու հայերէն թարգմանութիւններու եւ այլ նիւթերու ուսումնասիրութեամբ:

Պելժիական համալսարաններու կողքին կը բանին հայագիտական դրադարաններ. Պրիւքսէլի ապարաններէուն մէջ կը տպագրուին Գ. Կիւլպէնկեան հաստատութեան նպաստով հրատարակուող դիրքեր, պելժիացի հայագէտները ուսումնասիրութիւններ կ'ընեն հայկական ձեռագիրներ պահող զանազան թանգարաններու մէջ, որոնց կարգին՝ նաեւ Երեւանի Մատենադարանը:

ԳԻՈՐԳ ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ե.

ՓՈՒՐԻԿ ՄԱՔՍԱՆՆԵՆԳԸ

Քաւոր Պետրոսին ամէնքը ճանչնում էին, իսկ ինձ ճանչնալին հօրս անունով: Այստեղ գտնուեցան ինձ ազգականներ, որոնց թուում էր իմ մօրաքոյրը: Մայրս չատ անդամ խոսացել էր ինձ իւր քրոջ մասին եւ մինչ մեծ կարօտութեամբ էր յիչում նրան: Քաւոր Պետրոսը տարաւ ինձ նրանց տունը: Երբ մօրաքոյրս դուրս եկաւ մեզ ընդունելու, քաւոր Պետրոսը ինձ ցոյց տալով, ասաց նրան.

- Ես չեմ ասի թէ ով է տեսնեմ կը ճանաչէ՞ս: Մօրաքոյրս նայեց իմ վրայ եւ խորին հրճուանքով դրկեց ինձ բացագանչելով. - Ի՞նչպէս չճանաչեմ... իմ Մուրադն է...:

Նա երկար անմռունչ մնաց իմ կուրծքի վրայ:

Եթէ կանայքը չլինէին, ես կարող էի համարձակ ասել որ «խաչագողների» մէջ մարդկային սիրտ չկայ: Դրանց մօտ էր պահպանուել այն աստուածային աւանդը, որ կրում է իւր մէջ բոլորը, ինչ որ գեղեցիկ է, ինչ որ լաւ է, ինչոր առաքինական է: Դրանք սիրտ ունէին:

Մօրաքոյրս չատ նման էր մօրս. կարծես մի ճու լինէին, մէջտեղից կէս կիսած: Նա տեսել էր ինձ եօթն տարեկան հասակում. այն օրից անցել էր ամբողջ տասն տարի, եւ իմ պատկերը մնացել էր նրա հոգու մէջ անմոռանալի: Ես չեմ կարող նկարագրել այն սրտաչարժ տեսարանը իւր ամբողջ հոգեբանական բնաւորութեամբ, թէ որպիսի հիացմունքով ընդունեց նա ինձ: Ամբողջ ժամերով նայում էր իմ վրայ, դրկում էր, համբուրում էր եւ ուրախանում էր: - Իմ քոյրը այժմ անբախտ չէ, ասում էր նա, որ ունի քեզ պէս սիրուն տղայ:

Քաւոր Պետրոսը ինձ թողնելով մօրաքրոջս տանը, ինքը հեռացաւ, յայտնելով, թէ մի քանի մարդկանց հետ գործեր ունի, պէտք է վերջացնէ:

Թումբուլցոց հիւրասիրութիւնը մեծ հռչակ է ստացել: Երեք օր մեզ պահեցին այնտեղ, անդադար մի տնից միւսը մանէի ածում: Ամէն տեղ սփռուած էր հացի սեղանը, ամէն տեղ կերուխումով եւ ուրախութեամբ էինք անցկացնում:

Այդ խնջոյքները ինձ յիչեցնում էին միեւնոյն զուարճութիւնները, որ կատարում էին մեր գիւղում: Այստեղ եւս, երբ հրաւիրեալների գլուխները տաքանում էին, սկսում էին մի առանձին պարծանքով պատմել իրանց քաջագործութիւնները զանազան երկրներում: Նրանք յիչում էին այնպիսի երկրների, քաղաքների եւ այնպիսի ազգի անուններ, որ ես բնաւ չէի լսել: Կարծես թէ, այդ մարդիկը աչխարհի մի ծայրից մինչեւ միւսը պրչտել էին: Քաւոր Պետրոսը բոլոր ժամանակը լուռ էր մնում: Նա լսում էր նրանց արկածների պատմութիւնը խորին սառնասրտութեամբ, որպէս մի հսկայ, որ լսում է դաճաճների դատարկախօսութիւնը, իրանց քաջագործութիւնների մասին, եւ ժպտում է միայն:

Գիչերները ես անց էի կացնում մօրաքրոջս տանը: Նա երկար նստած իմ անկողնի մօտ, չէր թողնում ինձ քնել, անդադար խօսում էր, հարցնում էր Սառայի մասին: Հայրենիքի սէրը դեռ մնացել էր նրա սրտում անմոռանալի: Նա դեռ յիչում էր բոլոր արտերը, այդիները, պարտէզները, մինչեւ անդամ մեր դիւղի նչանաւոր ծառերը: Հարցնում էր տուրը Յովհաննու մասուռի ուխտադնացութեան մասին. պատմում էր թէ իւր ժամանակում որպիսի բազմութեամբ էր կատարում նրա տօնախմբութիւնը: Խօսում էր հինկների, աղջիկների սովորութիւնների մասին, թէ ինչ խաղեր էին խաղում. թէ որպիսի հանդէսներ էին կատարում, երբ ուխտ էին դնում: Հայրենեական կեանքի բոլոր սիրելի պատկերները կենդանի մնացած էին նրա յիչողութեան մէջ:

Հազար անդամ հարցնում էր մեր ընտանիքի մասին միեւնոյն բաները եւ նրա հարցասիրութիւնը չէր յագենում: «Մօրդ ծամերը, խօ չէ՞ն սպիտակել» - «Քոյրերդ ո՞րքան են մեծացել» - «Հիմա Նաղլուն մարդու գնալու աղջիկը կը լինի» - «Ձեր սպիտակ Վանի կատուն մնո՞ւմ է» - «Հիմա ո՞ր տեղ էք պահում ձեր չորացած մրգեղէնները» - «Քանի՞ կով ունէք, օրեկան որքա՞ն կաթ են տալիս» - «Ո՞վ է կթում կովերը, ո՞վ է թխում հացը» - «Ձեր հարեւան պառաւ Գօզէն մնո՞ւմ է» - Մայրդ ի՞նչ գործով զբաղ է կրում. քոյրերդ ի՞նչ ճօթից հագուստ են հագնում» եւ այլն:

(Շար. 41)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

ՏՈՒԹ. ԽԱՉԻԿ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան 500-ական Ֆ. կը նուիրեն Ռատիօ - Ազգին (առանձալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան ի յիշատակ Տիկին Նուարդ Ասլանեանի (Սէն Շամօն) մահուան տարելիցին կը նուիրեն 200 Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՎԻԵՆ.- Տէր եւ Տիկին Մովսէս Արզումանեան 500 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ առացած է.-

Տէր եւ Տիկին Ֆէրիոլ 50, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Թէրզիպաշեան 100, Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան 200, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Գասպարեան 100, Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան 50, Տէր - Զաքարեան ընտանիք 200 (երդչախումբին), Տէր եւ Տիկին Կիւլեան 100 Ֆրանք, Պ. Եղուարդ Սարգիսեան 100, Տէր եւ Տիկին Զագար - եան 100, Պօմոնի Կ. Խաչի ընկերուհիներու կողմէ 100, եւ Պ. Ժան Աճէմեան 200:

Յարութիւն Սարգիսեանի մահուան առիթով.- Պ. Տէրոյեան 40, Օհանեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Թաբաեան 50, Սահակեան ընտանիք 300 Ֆ., Տիկին Սարգիսեան 50 Ֆ., Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Պալեեանի մահուան առիթ՝ Պ. Պօյաճեան եւ ընտանիքը 100, Ամն՝ 200 Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

«Հայ գիրքը դարերու ընդմէջէն» *ցուցահանդէսի պատրաստութեան ծիրին մէջ՝*

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, Փետրուար 7, ժամը՝ 21-ին:

Նիւթ՝

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դասախօս՝

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՋՏԻԿԵԱՆ

(Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն)

Dans le cadre de la préparation de l'exposition sur **«Le Livre Arménien à travers les Ages»**

CONFERENCE PUBLIQUE

Jeudi 7 Février à 21 heures

thème : **l'Histoire de l'Imprimerie arménienne**

conférencier : **Père Haroutioun Bezdikian**

(Congrégation Mekhitariste de Venise)

Entrée libre

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

12 - 14, Rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ մէջ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը:

17 *ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ :*

Կարեւոր օրակարգ.- Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլվ. Օսման (Մարսէյլ) մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 3-ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑ

ՀՈԳԵԼՈՑՍ

Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի օր, Փետրուար 10-ին, վախճանման տարելիցին է Եւրոպայի Հայոց հանդուցեալ կաթողիկոսական Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ՝

Հոգելոյս

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

(Առաջնորդ Հայոց Փարիզի)

Պատարագը կ'երգուի քառաձայն՝ Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ:

Պատարագի ժամուն հոգեհանգիստ կը կատարուի վախճանեալ Սրբազանի հոգւոյն համար անոր վախճանման տարելիցին առիթով:

Նոյն առեն, Ղեւոնդեանց Քահանայից յատկիկայ ոծնին առիթով, հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի եւ Շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներուն համար:

Պատարագէն եռք ժամը 1-ին, Փէր - Լաշէզի գերեզմանատան Եւրոպայի Հայոց Առաջնորդներու դամբարանին առջեւ, տարելիցի յատուկ մաղթանքը՝ Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեանի, նաեւ Վռամշապուհ Արքեպս. Քիւլարեանի եւ Արտաւազդ Արքեպս. Սիւրմէեանի հոգիներուն համար:

Փարիզի եւ շրջաններուն մէջ ծառայած հանգուցեալ Առաջնորդներն ու Հոգեւորականները եղած են.-

Վռամշապուհ Արքեպիսկ. Քիւլարեան, Արտաւազդ Արքեպիսկ. Սիւրմէեան, Սերովբէ Արքեպիսկոպոս Մանուկեան, Գէորգ Արքեպիսկ. Իւթիւճեան, Գրիգոր - րիս Եպիսկ. Պալաքեան, Կոմիտաս վրդ. Սողոմոնեան, Սուքիաս վրդ. Պարոնեան, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյլէնտեան, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեան, Կոմիտաս Քհնյ. Սկպեան, Բառնաբաս քհնյ. Խըտտեան, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեան, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեան, Վահան քհնյ. Խոյեան, Բարթող քհնյ. Թազըմճեան, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեան, Լեւոն քհնյ. Արսլանեան, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեան, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեան, Գէորգ քհնյ. Նլզամեան, Ներսէս քհնյ. Գանճեան, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեան, Յուսիկ քհնյ. Ադամեան, Վարդան քհնյ. Պաղտասարեան, Յարութիւն քհնյ. Ճօր - թուկեան, Ադդէ քհնյ. Փայլակեան, Եսայի քհնյ. Ալթունեան, Թովմաս քհնյ. Մինասեան, Մաշտոց քհնյ. Թիւֆէնկճեան:

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթելու բազում տարիներ իր եկեղեցւոյն ծառայած Հոգեւորականներուն՝ եւ Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ բարգաւաճման համար:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿԸ ՏՕՆԵՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի:

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին վարժարանիս աշակերտները՝ վարդանանցի երգերով, կը ներկայցուին կարճ թատերգութիւններ եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս տարի Սրբոց Վարդանանց տօնը մեծ հանդիսութեամբ կը կատարուի Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ մասնակցութեամբ հայկական բոլոր եկեղեցիներու եւ հայերէն լեզուի դպրոցներու:

Պատարագը կը մատուցանէ Սէն - Ժերոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝

ԵՂԻՇԷ Ա. ՔՀՆՑ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը քարոզէ Սէն - Լու Կրան Բէնի հոգեւոր հովիւը՝

ՇԱՀԱՆ ՔՀՆՑ. ՏԻՏԻԵԱՆ

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը՝	8·30
Պատարագ՝	10·00
Քարոզ՝	11·15

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Վասպուրականի Ցաղթականն Հերոսամարտի 70-րդ տարեդարձը՝ Կիրակի, - Ապրիլ 14-ին, Վասպուրական սրահին մէջ:

EXPOSITION DE PEINTURE

HAGOP HAGOPIAN

PAYSAGES D'ARMENIE

du 30 novembre 1984 au 9 février 1985

GALERIE G. BASMADJIAN
90 Bd. Raspail — 75006 Paris
Tél. : 222 - 00 - 97

ouvert du mardi au samedi de 11h à 19h

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

17 *ռիւ Պլէօ*

Դպրոցի աշակերտներու կողմէ պատրաստուած յայտագիրը: Խօսք կ'առնէ՝ ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ. «Վարդանանց»ի մասին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ԿԸ ՓՆՏՒԷ

1.- *Մասնագէտ երիտասարդ անիմաքէօրներ, նուազագոյն 21 տարեկան 14 եւ 15 տարեկան պատանիներու իր կայանին համար, Յուլիս եւ Օգոստոս:*

2.- *Վկայեալ (պրեվըքէ) անիմաքէօրներ Յուլիսի եւ Օգոստոսի կայանին համար:*

×

ՍԵՄԻՆԷՌ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը ծրագրէ սեմինէռ մը կազմակերպել Հայկ. ընդհ. զարգացման մը պատրաստութեան համար: Բոլոր հսկիչները (մոնիթէօր - մոնիթրիս) որոնք կ'ուզեն այդ պաշտօնը ստանձնել Պէրֆոնթէնի կայանին համար, պարտին հետեւիլ այդ սեմինէռին: Արձանագրութիւնները կը կատարուին այժմէն, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, ամէն կէսօրէ եռք, ժամը 2-էն 6:

17, rue Bleue — 75009
métro : Cadet

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ ի նպաստ Հայաստանի, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոքէյի, երեկոյեան ժամը 9-ին սկսեալ:

Մուտքի գին՝ 40 Ֆ.:

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 12-ԻՆ

Կապ. Խաչի կայանին 50-ամեակին եւ ՀՕՄ-ի 75-ամեակին առթիւ

ԿԱԼԱՆԴԵՐ

Նախաձեռնութեամբ.- Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան վարիչեան շրջանի մասնաճիւղերով՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյն թուականին Մարսէյլի 4 մասնաճիւղերը՝

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

եւ Ռոն - Ալփ-ի շրջան:

PELERINAGE A

JERUSALEM

avec la participation de

Monseigneur NORVAN ZAKARIAN

et accocpagné par VAROUJAN SARKISSIAN

— Du 8 au 15 Avril —

ՈՒԽՏԱՓՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ-ի ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-ի

8 - 15 Ապրիլ

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS

saberatours
BAGHDASSARIAN
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
TEL : 261. 51. 13

sevan voyages
SARKISSIAN
48, cours de la Liberté
69003 LYON
TEL : (7) 860. 13. 66

Դէպի Հոդանիստ

organisé par

la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL

visites guidées des grandes villes-musées

Fin des inscriptions 15 Février

Pour tous renseignements :

tél : 888 - 92 - 51

ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել միջնէ փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
7

JEUDI
7 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.894 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.894

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

25ՐԴ ԺԱՄԸ

—×—

Ուրբաթ առաւօտ, Սէն Թ'Ուէնի մէջ կը բացուէր համայնավար կուսակցութեան 25-րդ համագումարը, որ եթէ նոյնիսկ մեծ ցնցումներ չբերէ, անկասկած քիչ մը կրնայ տարբերիլ նախորդներէն եւ անկարելի իսկ չէր նկատուեր որ անակնկալներ պատահին: Ժորժ Մարչէյի վերընտրութիւնը ապահով կը թուի, թերեւս մէկ - երկու օժանդակներ ընտրուին կողքին, որոնցմէ մէկը՝ անպայման իր յաջորդը:

Յիշենք որ 1982 Փետրուարի 24-րդ համագումարէն ի վեր, բաւական հարցեր ծագեցան եւ դէպքեր պատահեցան, որոնք իրենց անդրադարձն ունեցան կուսակցութեան եւ մանաւանդ չարքային - ներուն վրայ: Նոյն օրերուն, իր մահկանացուն կնքեր նախկին քարտուղարը՝ Վալտէք Ռոչէ: Մարտ 14-ին, ընդհ. խորհրդականներու (քանթոնալ) ընտրութեան, կուսակցութիւնը 15,9% ձայներով Ա. Ժրջանիի, զգալի նահանջ մը ցոյց կուտայ: Դեկտեմբերին, համաձայնութիւն կայ ընկերվարականներուն հետ, թաղապետական ընտրութեանց համար, նախատեսուած են 11 «նախնականներ» այն քաղաքներուն մէջ, ուր համայնավար դեկավարութիւն կայ: 1983 Մարտին, նահանջը աւելի կը չեշտուի: Կուսակցութիւնը 16 քաղաք կը կորսնցնէ (30 հազար բնակիչէ աւելի): Կառավարութիւնը - 3-րդը՝ Մօռուայի - միշտ համայնավար նախարար ունի: Նոյն տարուան Յուլիսին, Մարչէ - Անդրոբով հաղորդակցութիւն մը կը յայտնէ միացեալ փափաքը փընեւի ամերիկեան - խորհրդային բանակցութիւններուն մէջ ներմուծելու Քրնատական հիւլէական ուժը: 1984 Ապրիլին, Մարչէ կը քալէ երկաթգործութեան բանուորներուն հետ, բայց համայնավար երեսփոխանները վտահութեան քուէ կուտան կառավարութեան: Յունիսին, նոր նահանջ, այս անգամ եւրոպական ընտրութիւններուն, ուր համայնավարները 11,2%ով, կ'արձանագրեն պատմական իրենց ամէնէն ոտկր արդիւնքնեբէն մին: Նոյն ամսուան, կեդր. կոմիտէի լիակատար նիստէն եաք, օրէ օր կը բարձրանայ որոշ ընդդիմութիւն մը կուսակցութեան ծոցը, քանի հարկ է դոնել նահանջին բուն դրդապատճառները: Աթէն պարագայի մէջ, Յուլիսին, կուսակցութիւնը կ'որոշէ այլեւս չմասնակցիլ կառավարութեան: Ռոլան Լըրուա կը յայտարարէ. - «Համայնավարները այլեւս մեծամասնութեան մէջ չեն»: Անհնարինթաց կը նկատուի, Հոկտեմբերին, 6 ձեռնպահութիւնները (ասոնց մէջ՝ Մարսէլ Ռիկու եւ Փիէր Ժիւքէն) կեդրոնական Կոմիտէին մէջ 25-րդ համագումարին ծրագիր - բանաձեւին քուէարկութեան առեն: Ցետոյ, Նոյեմբերին, լոյս կը տեսնէ, (Քանաիյի վերագրուած նոթեր) «կրեմլին - Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւն՝ գաղտնի խօսակցութիւններ» խորագրուած հատորը, Ժան Ֆապիէն ստորագրութեան տակ: Դեկտեմբերին, համայնավար երեսփոխանները դէմ կը քուէարկեն պիւտճէին:

Ուրբաթ օր, թերեւս «Իւմանիթէ»ն էր, որ ամէնէն քիչ տեղը կուտար համագումարին, եթէ նոյնիսկ խմբագրականը, կարճ, նուիրուած էր անոր, Ռոլան Լըրուայի ստորագրութեամբ: Թերթին պատասխանատուն Վիքթոր Իւկօ կ'ողեկոչէր (Իւկօ տարի է, մահուան հարիւրամեակին առթիւ), յիշելու համար բանաստեղծին սա խօսքը. - «Զինուորեալ (միլիթաո) մտածողը պէտք չէ աւելի զարմանայ, որ մէյ մը ժողովուրդական է, մէյ մը՝ անժողովրդական, քան նաւատին, որ մէյ մը չոր է, մէյ մը՝ թաց: Ճշմարիտն ունենալ՝ որպէս ասող, իրաւունքը՝ որպէս կողմնացոյց, համբերութիւնն ընել, նաւը փրկել, նաւահանգիստ մտնել, նպատակին հասնիլ, այս է հարցը»:

Հոս կ'ամփոփուի կուսակցութեան դէկավարութեան տեսակէտը իր իսկ կացութեան մասին: Կուսակցութիւնը դիտակից է, կ'ըսէ Լըրուա, որ հարուածներ ստացած է, բայց նաեւ՝ այն ուժին զոր կը ներկայացնէ:

Մինչեւ Կիրակի, հարկ է սպասել, տեսնելու համար թէ ի՞նչ նորութիւն կրնայ բերել այս 25-րդ համագումարը, եւ եթէ նոյնիսկ 25-րդ ժամը չէ տակաւին կուսակցութեան համար, այնուամենայնիւ հեռու չէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՄՈՎ

ՅԱՊԻԻՍ Պոնի մէջ, համաձայնութեան եկաւ իր պաշտօնակիցին հետ, Քրանքեւ-Ելբերմանական հակահարեւիչական ճակատ մը կազմելու համար: Ներքին նախարարը, Ժոքս, այս առընչութեամբ կարգ մը մանրամասնութիւններ տուաւ. - տեղեկութիւններու փոխանակութիւն, աւելի սերտ գործակցութիւն, կապեր ոստիկանութեանց միջեւ եւլն.:

ՌՈՒԲԻԿ ԱՒԱՆԷՍԵԱՆ, որ ձերբակալուելէ եաք 1983 Յուլիսին Օրլիի կապակցութեամբ ազատ արձակուած էր անցեալ Դեկտեմբերին Քրէթէյլի պաշտպանական ատեանին կողմէ, որ անհրաժեշտ փաստերը չունէր դատական հետապնդման համար, կրկին ձերբակալուած է, երեքշաբթի օր, փետ. 5-ին, ժամը 17·30-ին, պուլվ. տը Սթրազպուրկ, (Լիպերասիոն, Մաթէն, փետ. 6) եւ ենթակայ է արտաքսման հրամանագրի մը: Լիպերասիոն կը գրէ թէ բանտէն ելլելէն ի վեր, Աւանէսեան (պարսկահպատակ) միշտ հետապնդման ենթակայ էր ՏԻ - ԷՍ - Թի-ի (Հողամասի Հսկողութեան Տնօրէնութիւն) ոստիկաններուն կողմէ, որոնք կ'առաջարկէին իրենց հետ գործակցիլ, եթէ չուզեր արտաքսուիլ: Ներկայիս, մերժած ըլլալով Պարսկաստան վերադառնալ, ուր կեանքը վտանգի տակ է, զինքը ընդունող երկիր մը կը փնտռուէր: Ինք ապաստանեալի դիմում մը կատարած է, բանտէն ելլելէն եաք, գաղթականաց գրասենեակը (ՕՖՓՐԱ): Գլխաւոր կէտն այն է, մանաւանդ, որ դատարանը կասկածելի ոչինչ գտած էր:

ԼԱՌՈՇԻ ազատ արձակումը (այն կասկածելին, որ 3 ամիսէ բանտն է փոքրիկին Կրէկորիի զգրելի սպանութեան համար) առթի է, որ ծեծուի կանխող բանտարկութեան հարցը, այլ խօսքով նախքան դատավարութիւն, հարցաքննիչ դատաւորի որոշումով մը ...: Ռոբ-խոխէն, այս կապակցութեամբ կը պատմէ 75-ամեայ Գէորգ Զէնկինեանի մը պարագան, որ 6-ուկէս ամիս բանտը մնացած է (Ռոմպիա զգրած, բայց Ֆրանսացի քաղաքացի): Ան սխալմամբ կը ձերբակալուի Փարիզի մէկ պանդոկը Յուլիս 18-ին եւ հոն կը մնայ մինչեւ քանի մը օր առաջ, հարցաքննիչ դատաւորին արձակուրդներուն, հիւանդութիւններուն եւ այլ նման հարցերու հետեւանքով...:

ՄԱՐՍԷՅԻի Փրատօ պողոտային վրայ չէնք մը քարուքանդ եղած է կազի պայթումի հետեւանքով: Ութ մեռեալ կայ եւ մօտ 40 վիրաւոր: Երեքշաբթի ժամը 15-ի չուրջ, Մարսէյլի նաւահանգիստ - հրշէջներ հասած են հրդեհ մը մարելու համար եւ պայթումն է, որ կը պատահի: Այս առթիւ, կը յիշուի որ Մարսէյլի մէջ հրշէջ չկայ, այլ՝ ծովային հրշէջներ կան միայն, այն օրէն, պատերազմէն առաջ երբ Նուվէլ - Կալետոնիներու հրդեհին առեն, Լիոնի հրշէջները աւելի առաջ հասած էին Մարսէյլի հրշէջներէն եւ ուրեմն այս վերջիններս իրենց տունը զրկուած են...:

ՖՐԱՆՍԱ, Աւստրիոյ հետ, համաշխարհային մրցանիշը կը կոտրէ ճամբու արկածով մահերու, մէկ միլիոն բնակիչի համար՝ 255 մեռեալի համեմատութեամբ, ինչ որ տխուր պատկեր մը կը կազմէ: Կը հետեւին՝ Միացեալ - Նահանգներն, Պելժիա (210), Զուիցերիա, արեւմտեան - Գերմանիա (178), Իտալիա (154): Զարմացնողը, այս ցանկին մէջ, Իտալիան է, այն պատճառաւ որ Իտալացին ալ, իր լատին քրոջ պէս, կարգապահի մեծ համբաւ չի վայելեր: Բայց այս «պատուաբեր միջինը» կը վերագրուի կառուցիներու յաւելեալ թիւին եւ վարուելակերպի:

ՀԱՆԳԻՍՏ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՄՇԱԿ
Հ. ՍՏԵՓԱՆ ՓԵՐԱՀԵԱՆԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ.- («Յառաջ», հեռագայն).-

Մխիթարեան միաբանութիւնը խորունկ ցաւով կը հաղորդէ մահը, իր սիրելի ամենատարեց միաբանին՝ Հ. Ստեփան Փերահեանի, որ կարճատեւ հիւանդութենէ եաք, վախճանեցաւ Շաբաթ, Փետրուար 2-ին, Պուէնոս - Այրէս, ուր 25 տարի անխոնջ աշխատած է, հիմը դնելով 1956ին Մխիթարեան վարժարանին, որ ցարդ կը դարձէ ի սպաս հայ մանկութեան եւ մեր սիրելի մեծատաքանչին:

×

Հ. Ստեփան Փերահեան ծնած էր Անդաբա 1898 Մարտ 12-ին: Ս. Ղազար մտած է 1910-ին, աշակերտելով հայր Գեղոյէ Զրաքեանի եւ հ. Վարդան Հայկունիի: 1915 Նոյեմբեր 28-ին, ուխտերով կ'անդամակցի միաբանութեան, յաջորդ տարին կը ղրկուի Հռոմ, ուր կը յաճախէ Ուրբանեան եւ Գրիգորեան համալսարանները, ստանալով փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան տոքթորան: 1922 Սեպտեմբեր 8-ին, կը ձեռնադրուի կուսակրօն արեղայ, օծակից ունենալով հ. Վահան Յովհաննիսեան եւ հայր Եղիա Փեչիկեան: Քսան տարի կը զբաղի պատանիներու դաստիարակութեամբ, նախ Ս. Ղազար, 1922-էն 1927, ապա՝ Հռոմ 1927 - 1928: 1928-էն 1932 ուսուցիչ է Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը, վերջին տարին՝ ուսումնասպետ: Դարձեալ կը վերադառնայ Ս. Ղազար, ուր 1932-էն 1942 մեծաւոր է նոր ընծայարանին աշակերտներուն: Անդամ եւ ընդհ. առաջնորդ եղած է միաբանութեան ընդհ. վարչութեան 1935-էն 1946: 1949-ի վերջերը իր վեհանձն փափաքով, կը ղրկուի Պուէնոս - Այրէս, ուր երկար չանքերով կը յաջողի բանալ Մխիթարեան վարժարանը, առաջինը՝ Պուէնոս - Այրէսի պատուարին մէջ: 1964-էն 1974 կ'անցընէ Ս. Ղազար, ուր յաղթահարելով բազում հիւանդութեանց, զարկ կուտայ զբսական աշխատանքներուն, իր նախասիրած ճիւղն էր՝ բուսաբանութիւնը, եւ ընդհանրապէս բոլոր բնական գիտութիւնները: Կը ճանչնար բոլոր բոյսերը, ճշդրիտ ցեզակրութեամբ եւ լատինական հարազատ անուններով: Մաղած է Ալիշանի Հայ Բուսակը, հմտօրէն քննած Աճառեանի արմատական բառարանը, ատուգաբանելով եւ ճշդելով ծագումը բոլոր բոյսերուն հայերէն անուններուն: Շատ հմտալից յօդուածներ ատորագրած է Բազմավէպի եւ Գեղունիի մէջ: Առհասարակ ուշիմ էր զրելու մէջ, երկար կը վերամշակէր քննած նիւթերը, վանքին մէջ չատ խստապահանջ էր հայերէն մաքուր բառերու գործածութեան:

1974-ի վերջերը կրկին դնաց Պուէնոս - Այրէս օգտակար ըլլալու համար վարժարանին: Կը պատմեն որ ազատ ժամերուն, երբ պահ մը գտնէր, կը նուիրուէր իր բուսաբանական եւ բառաքննական պըրպտումներուն: Դեռ փոքրիկ աշակերտ, կը յիշենք զինքը, երբ կ'երթայինք իր սենեակը (50 տարի առաջ էր), զինքը կը գտնէինք թաղուած հսկայ բառարաններու մէջ: Իսկոյն, ակնոցը կը դնէր, կապոյտ երկնանման ու բարի աչքերուն մէջ, ազնիւ փայլ մը կը չողար, անոյշ ժպիտով կ'ընդունէր, միշտ պատրաստ չերմ խօսքերով քաջալերելու իր փոքրիկները:

Քանի մը օր առաջ, հեռաձայնով իմացանք իր ծանր վիճակը: Տխրեցանք, աղօթեցինք եւ ահա՝ մահազոյժը:

Երկրորդ Մխիթարեան միաբանն է, որ Պուէնոս - Այրէսի հեռաւոր դերեզմանոցին մէջ պիտի հանդչի: Հողը կակուղ իջնէ վրադ, սիրելի հայր Ստեփան, անմոռանալի հայրիկ ու դերեզմանդ դառնայ լոյսի չող, հայապահպանումի եւ մեր սիրելի մեծատաքանչին անմահութեան:

Հ. Ն. Տ. Ն.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԻԱԹ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓԷՍ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29 - 31)

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Ինչպէս ծանօթ է, «Արարատ» խորհրդային ախոյենութեան նախապատրաստական իր մարզումները կ'ունենար Գաղրա (Արխազիա), ուր անընդհատ տեզացող անձրեւները նպաստաւոր պայմաններ չեն ստեղծած երեւանցիներուն համար: Սակայն, հակառակ աննպաստ եղանակին, մարզումները կատարուած են կանոնաւոր կերպով: Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, տեղի ունեցած են բարեկամական մրցումներ: Այսպէս, Յունուար 20-ին, «Արարատ» հանդիպումներ ունեցած է Խարկովի «Մետալիստ»ի հետ: Խումբերը հանդէս եկած են խառն կազմերով: Խաղ մը վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով (2 - 2), իսկ ուրիշ մը՝ 1 - 0, յօդուտ ուկրանացի մարզիկներու:

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՀԱՅ - ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

Երուսաղէմի պատմութեան չրջաններուն վերջինն է Թրքականը, որ ճիշդ 400 տարիներու տեւողութիւն մը ունեցած է (1517 - 1917) եւ ինչպէս անկէ առաջ Բիւզանդական, Արաբական եւ մանաւանդ Խաչակրաց չրջանները իրենց դրոշմը դրած են ընդհանրապէս Երուսաղէմի եւ մասնաւորապէս Հայ - Երուսաղէմի վրայ, նոյնը պատահած է նաեւ Թրքական չրջանին, եւ քիչ մըն ալ առաւել չափով: (Այս վերութիւնը պիտի բովանդակէ այդ չրջանին կէսը միայն, այսինքն 1517 - 1750 թուականը):

Խաչակրաց չարժումը, որ աւելի քան 400 տարիներ զբաղեցուցած էր Արեւելքի Իսլամութիւնը, արդէն սկսած էր տակաւնակ՝ ներքին անհամաձայնութիւններու եւ իշխող տարրերու փառասիրութեան պատճառաւ: Սակայն այդ չարժումին մահացու հարուածը տուաւ Բողոքական - նութիւնը: Պապականութիւնը, որ այդ չարժումին ոգին էր, միանգամ ընդ միշտ հրաժարեցաւ Ս. Երկիրը ազատագրելու գաղափարէն ու իր ուժերը կեդրոնացուց իր ներքին վէրքերը դարմանելու:

Արեւմտեան վանդիին այս ձեւով հեռացումը՝ ապարդիւ բացաւ Մերձաւոր - Արեւելքի մէջ տակաւին նոր հաստատուղ Օսմանեան Կառավարութեան աչխարհակալական ձգտումներուն: Սուլթան Սէլիմ 1517-ին, ի մէջ այլ երկիրներու կը գրաւէ նաեւ Պաղեստինը, այսպէսով Երուսաղէմ վերջնականապէս կ'ենթարկուի Թրքական տիրապետութեան:

Սուլթան Սէլիմի առաջին գործերէն մէկը կ'ըլլայ վիճակագրութիւն մը կազմել զանազան ազգերու եւ անոնց սոսկ - ցութեանց, արձանագրելով իւրաքանչիւր ազգին թիւը, քաղաքին գլխաւոր թաղերը, մզկիթներն ու քրիստոնէական վանքերը: Այդ ցուցակին մէջ, Հայոց իրրեւ սեփականութիւն չիշատակուած վանքերն ու եկեղեցիները՝ ընդհանուր առ - մամբ՝ նոյնութեամբ պահուած են բացի Համբարձման Լերան ու Այն - Քէրիմի եկեղեցիներէն եւ Անդրկաս Առաքեալին նուիրուած վանք մը, որուն միայն այս ցուցակին մէջ է որ կը հանդիպինք:

Հայերը Թրքական տիրապետութիւնը կ'ողջունեն ուրախութեամբ եւ դոհունակութեամբ, հատնարար զգուած Լատիններու այլամերժ ոգիէն եւ իրաւակից եկեղեցիներու առացուածքները իւրացնելու եւ Ս. Երկիրը լատինականացնելու ձգտումէն: Եւ Թրքական տիրապետութեան առաջին չրջաններուն կ'իրականանան Հայոց յոյսերը վանդի' Թէ' Սուլթան Սէլիմ եւ Թէ' իր անմիջական յաջորդները չատ բարեացակամ վերաբերում մը ցոյց կուտան Հայոց նկատմամբ. Լատին կրօնաւորները իրր Խաչակրութեան գործակալներ եւ լրտեսներ կը բանտարկուին ու կը վտարուին Ս. Երկրէն ու անոնց Սուրբ Տեղեաց իրաւունքները կը յանձնուին Հայոց. իսկ քաղաքին մէջ եղած ըստացուածքներն ալ կը գրաւուին Իսլամներու կողմէ. այս միջոցին է որ Իսլամները տէր կը գառնան նաեւ Սիոնի Վերնատան: Լատինները բոլորովին անպատրաստար մնալով՝ Հայերու կողմէ անոնց կը տրամադրուի Ս. Հրեշտակապետաց վանքը բաւական երկար ժամանակի մը համար:

Կառավարութեան Հայոց նկատմամբ ցոյց տուած այս բարեացակամութիւնը կարելի է բացատրել թերեւս անով՝ որ Հայերը ոչ միայն յուսախաբ եղած էին Խաչակիրներէն՝ իրենց քաղաքական ակնկալութիւններուն մէջ, այլ նաեւ անոնց տիրապետութեան չրջանին՝ Ս. Երկրին մէջ իրենց իրաւունքները եւ նոյնիսկ իրենց գոյութիւնը պահելու ապահովութիւնը կը պակսէր. սոսր համար՝ Խաչակրաց վերջին չրջաններուն՝ կը նախընտրէին Իսլամ տիրապետութեան մը ենթարկուիլ քան լատինականին: Միւս կողմէ՝ Պոլսոյ մէջ Հայոց տրուած էր ուշագրաւ դիրք մը, հատատար Ցունաց, եւ երբ Հայաստանի մէկ մասն ալ գրաւեցաւ՝ Հայերը քրիստոնեայ գլխաւոր հպատակներէն նկատուեցան եւ Թուրքերը միշտ անոնց դիրքը զօրացնելու դիւրութիւններ կ'ընծայէին՝ ձեւով մը հակադրելու եւ տկարացնելու Ցունաց դիրքը:

Այնպէս որ աւելի քան 50 տարուան չրջանի մը համար, Փիլիպպոս, Անդրէաս եւ Առաուածատուր պատրիարքներու օրով, Հայ - Երուսաղէմը կը բարգաւաճի ամէն տեսակէտով, նոյնիսկ օտարներու նախանձը չարժելու ատիճան: Օրուան պատրիարքներն ալ օգտուելով առիթէն՝ կը նորոգեն ու կը բարեզարդեն վանքերն ու եկեղեցիները, որոնց մէջ յանուանէ կը յիչուին Համբարձման Լերան եկեղեցին եւ Ս. Յակոբայ վանքին Սեղանատունը:

Սակայն, դժբախտաբար, Հայ - Երուսաղէմի այս փայլուն վիճակը երկար չի տեւեր. տեղացի Իսլամ գլխաւորներն ըն եւ կառավարական պաշտօնեաներէն ոմանք, որոնք նշանաւոր էին իրենց ատանդական ծուլութեամբ եւ վաչխառութեամբ, մակարոյծներու նման Հայոց վանքին չուրջը կը հաւաքուին՝ կողոպտելու համար զայն, այնպէս որ կարճ ժամանակի մը մէջ ոչ միայն կը հալի ամբողջ հարստութիւնը, այլ նաեւ դանձերն ու եկեղեցական սպասները գրաւի կը դրուին: Կ'անչքանայ ու կ'աղքատանայ Վանքն ու Մխիթարութիւնը, եւ օրուան պատրիարքը՝ Դաւիթ Բ., յուսահատած տիրող կացութենէն՝ արտասահման կ'ապաստանի, դուրսիններուն օգնութեամբ ազատելու համար վանքը այս տխուր վիճակէն:

Էջմիածին, քաղաքականապէս մեկուսացած ըլլալով՝ չէր կրնար հետաքրքրուիլ հայկական կեանքով, եւ իր կարգին ենթակայ ըլլալով Պարսիկ հարստահարիչներու՝ Երուսաղէմէն նախանձելի վիճակ մը չէր ներկայացներ:

Սակայն Սոյ Ազարիա կաթողիկոսը, որ Հալէպ հաստատուած էր, իրր Ազգին մէկ մասին գլուխն ու հայրը, չէր կրնար անտարբեր մնալ ազգային հոգեւոր այս հաստատութեան նկատմամբ. անձամբ կ'ուղեւորի Երուսաղէմ եւ ականատես ըլլալով բոլոր մանրամասնութեանց՝ կը վերադառնայ իր Աթոռը, նուիրակներ կը ղրկէ բոլոր հայաչատ կեդրոնները, որոնք մեծագումար ոսկի եւ արծաթ հաւաքելով կը դառնան: Ազարիա այդ գումարէն 20.000 դահեկան կը յանձնէ Դաւիթին ու իր աչակերտ Յովհաննէսին, որոնք բազմաթիւ ուխտաւորներու ընկերակցութեամբ Երուսաղէմ կուգան: Պատրիարքի բացակայութեան կալուածներն իսկ գրաւուած էին Հայերու կողմէ, որոնք, վարձք չվճարելէ զատ, վանքին վրայ ծանրութիւն էին. ամէնքն ալ դուրս կը վտարեն, բոլոր պարտքերը կը վճարեն եւ գրաւի դրուած սպասները եւ կ'առնեն:

Բայց Իսլամներն ու նոյն իսկ կառավարական պաշտօնեաները վարժուած էին կոզոպտուով ապրելու, սոսր համար ամէն անխղճութիւն ի գործ կը դնէին այդ ուղղութեամբ. այնպէս որ՝ կարճ ժամանակէն Ս. Աթոռը առաջնանէն աւելի վատթար վիճակի մը կ'ենթարկուի. տոկոսները կը բարձրին ու պարտքը կը բազմապատկուի: Այս չրջաններէն է որ կը սկսի Երուսաղէմի վանքին աւանդական պարտքը, որուն պատճառները, ինչպէս կը տեսնուի, տեղական ժողովուրդի եւ կառավարական պաշտօնեաներու անյագ ընչաքաղցութիւնն ու վայրագ վերաբերումն է. սոսր վրայ պէտք է աւելցնել մանաւանդ Սրբավայրերը իրենց եկեղեցիներու ոտնձգութիւններուն դէմ պաշտպանելու համար ոչ միայն Պաղեստինի այլ ամբողջ Թրքական կայսրութեան մէջ ընդհանրացած եւ նուիրականացած կաշառակերութեան դրութիւնը. չատ բնական էր որ որչափ չարունակուէր այդ դրութիւնը՝ վանքն ալ այնչափ պիտի ենթարկուէր պարտքի ու պիտի ճնշուէր անոր ծանրութեան տակ: Սակայն Երուսաղէմի պարբերական այս դժբախտութիւնը պատճառ կ'ըլլար որ ան դրաւէ Հայ հաւատացեալներու սէրն ու համակրութիւնը ու անոնք իրենց առատաձեռն նուէրներուն հետ իրենց սիրտերն ալ կապէին Երուսաղէմին: Այնպէս որ՝ այս անգամ ալ հեռաւոր Վանեցիներուն կը վիճակուէր Երուսաղէմը պարտքէն ազատելու առանձնաչնորհումը: Վասն զի, Բաղիշեցի Բարսեղ վարդապետ, Երուսաղէմէն դարձին, Վանի մէջ կը հանդիպի Մարտիրոս վարդապետին եւ անոր կը տեղեկացնէ վանքին վիճակը. երկուքն ալ կ'ուխտեն ազօթքով ու քարոզութեամբ աչխատիլ Երուսաղէմի փրկութեան համար: Կը յաջողին Վանեցի խօջաներէն մեծագումար դրամ հաւաքել եւ ամբողջութեամբ վճարել պարտքը: - Թրքական տիրապետութեան այս առաջին հարիւրամեակին Երուսաղէմը զբաղեցնող գլխաւոր խնդիրները եղած են հարստահարութիւնն ու անոր հետեւանքով ղիզուած պարտքերը:

ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ.

(Շար. 1)

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

1984-ի Փետրուար 7-ին, Փարիզի մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր, Սերովբէ Արք. Մանուկեան, որ, երեք տասնամեակներու ընթացքին, այնքան ձեռնհասութեամբ ու ոգեւորութեամբ գործեց գաղութիս մէջ, նախ, իրրեւ Առաջնորդական կաթողիկոսութեան պատուիրակ Ա-բեւմտեան Եւրոպայի Հայոց:

Արդարեւ, Սերովբէ Սրբազան, 1954-ին կոչուած է Փարիզի հայ համայնքին Առաջնորդ եւ կաթող. պատուիրակ: Պաշտօն՝ որ կատարեց մինչեւ իր մահը:

Հոգելոյս Սրբազանին անձնուէր գործունէութիւնը գաղութիս մէջ դնահատելով, Վազգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետը, 1962 Հոկտեմբեր 25 թուակիր յատուկ կոնդակով (որ կարդացուեցաւ իր ժամանակին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Նոյեմբեր 18-ին) «Արքութեան պատիւ» կը չնորհէր, ինչպէս նաեւ՝ «Ազգ. Եկեղեցական Ժողով» Գերդոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ կ'ընտրէր, եւ Սրբազանին հանդէպ եղած այս դնահատելի պատիւը ո'չ միայն մեզ ուրախացուց՝ այլեւ, մեծ ոգեւորութիւն ըստեղծեց մեր մէջ:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը ուրիմն դնահատելով Մանուկեան Սրբազանի բազմամեայ ազգային գործունէութիւնը եւ այլ արժանիքները, փութացած էր, այդ կրկնակ պատիւներով վարձատրել զինքը:

Երբ, մեծարանքի եւ դնահատանքի խօսքը, մեր չա՛ս սիրելի բայց եւ սակայն հեռաւոր էմմիածինէն կուգար, էինք կրնար այլեւս իրրեւ հոգեւոր զաւակներ անտարբեր դանուիլ հանդէպ մեր Սրբազանին, որու ներկայութիւնը գաղութիս մէջ պատիւ եւ հաճոյք մըն էր: Եւ հետեւաբար՝ անոր անձին նկատմամբ մեծարանքի հաւաքոյթ մը կազմակերպելն ալ գոյզն պարտականութիւն մը:

Ինչպէս ըսի, առաջին օրէն իսկ խանդավառուած, Փարիզի Աղքատախնամ վարչութիւնը իր նախաձեռնութեամբ եւ նոյն նպատակով որոշած էր, Դեկտեմբերի առաջին չաբթուն կազմակերպել եր-եկոյթ - հանդէս մը, մեծարելու համար Սերովբէ Արք.ը:

Բայց, իր տեսնին փարիզեան հայ մտաւորականութեան մէջ, երբ կարգացինք թէ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութիւնը՝ արդէն ձեռնարկած է հանդէսի մը կազմակերպութեան, պատչաճութեան եւ արամաբանութեան ձայնին անսալով, Աղքատախնամը, իր ծրագրէն հրաժարեցաւ, քալ դիտնալով նաեւ որ՝ սրբազան հայրն ալ՝ պիտի չուզէր «անտեսել» եկեղեցւոյ վարչութեան պատկանող «անդրանկութեան» իրաւունքը: Յոստովանինք որ լատադրին ալ այս կերպն էր:

Այսպէս, եկեղեցւոյ վարչութիւնը, մեծարանքի հանդէս մը կազմակերպելով, դովելի եւ աւագ պարտականութիւն մըն էր որ կը կատարէր, առիթ տալով նաեւ՝ Փարիզի հայութեան, յարգանքի եւ համակրանքի իր ջերմ զգացումները արտայայտելու համար, իր հոգեւոր Հօր՝ բարձրաչնորհ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի:

Եւ ուրեմն՝ «կրտսերներս» խորին հիացումով համակուած՝ խառնուեցանք «ներու բազմութեան, նոյնքան խանդավառ եւ ո'չ նուազ անկեղծ, հաւաքար մեր յարգանքի տուրքը մատուցանելու համար մեծարեալ սրբազանին:

Եւ սոյն հանդէսը տեղի ունեցաւ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, 1962, Դեկտեմբերը 21-ին, Լիւթէսիա պանդոկին չքեղ սրահներուն մէջ:

Երբ այս պահուս, հոգելոյս Սերովբէ Արք.ի մահուան Ա. տարելիցին առիթով կ'ուզենք իր յիչատակը ոգեկոչելով յարգանքի մեր արտայայտութեանց թարգմանն ըլլալ, ի՞նչ պիտենք սակայն իր կեանքէն, իրր կենսագրական ծանօթութիւն: Եթէ պիտի ընդունինք որ՝ Սերովբէ Սրբազան գնահատութեան արժանի բազուն գործունէութիւն մըն է ունեցած, ներելի՞ է մեզի, որ իր մասին ունեցած մեր ծանօթութիւնները սահմանափակ ըլլան: Այս խորհրդածութիւնները ինծ՝ առիթ կուտան այսօր՝ յետադարձ ակնարկով մը դէպի քանի մը տասնամեակներ ետ երթալ, վերյիչելով այստեղ այն օրերը՝ երբ, հեռուէն, մամուլի միջոցաւ, կը ծանօթանայինք, հոգեւորական նոր բնաւրանի մը ներկայացնող նորընծայ արեղաներու անուններուն, որոնք, սկզբնական չրջանի իրենց մտաւոր եւ հոգեւոր անունդը կը ստանային, Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ: Այս-

«ԻՆՉ ԱՍԵՄ, ԷԼԻ...»

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

Զորս սիւներու վրայ բարձրացող հայկական, գմբէթաւոր այս եկեղեցին կառուցած է 1737-ին: Քանի մը օր առաջ Երեւանի մէջ երբ գրող բարեկամի մը յայտնեցի Թիֆլիս այցելութեան մը հաւանականութիւնը, մեծ խանդավառութեամբ խօսեցաւ եկեղեցին ներքնամասը ծածկող 19-րդ դարու որմնանկարներուն մասին: Բոլորն ալ գործերը «Հայկական պանթէօն»ին մէջ հանդիսող Մկրտում Յովնաթանեանին:

Կոկիկ, հայկական ոճի ուշագրաւ յատկանիշներով օժտուած եկեղեցի մը: Մայր դրան երկու կողմի արտաքին պատերուն վրայ սրբուած քանդակներ կան: Սրբուած են նաեւ դուրսը, եկեղեցիի ալ կողմի պատին տակ գտնուող քանի մը տապանաքարերուն վրայ քանդակուած հայերէն արձանագրութիւնները: Անձրեւին կամ ժամանակի քայլերուն տակ սրբուիլ չէ' եղածը: Ցոյն քարէ տառերը ջնջած են քանդակողի գործիքներով: Չէ'պ հայերէն տառեր, որքան ճչացած պէտք է ըլլան ցաւէն...:

Եկեղեցիին ներքնամասը ամբողջութեամբ ծածկուած է որմնանկարներով: Դրուագներ են Աստուածաչունչէն, Յիսուսի կեանքէն, սուրբերու, հայրապետներու դիմանկարներ: Մէջտեղի չորս սիւներուն եւ չուրջի պատերուն վրայ ոչ մէկ բաց տեղ: Գրապահարաններուն միջեւ, հոս - հոն սեղաններու վրայ հակած գլուխներ կան: Գրադարանի պաշտօնեաներն են: Եկեղեցիին ներքնամասի ընդհանուր տեսարանը պարզապէս չքնաղ է անոնց համար՝ որ կը դուրգուրան մեր պատմական կոթողներուն, արուեստի որեւէ գործի վրայ:

Եկեղեցիին պատերուն առջեւ զետեղուած գրադարանները բոլորն ալ լեցուն են պիրքերով: Տեղ չգտնելու նպատակով կեդրոնի չորս սիւները մեռադեայ հաստ խոզովակներով կէս հասակէն կամրջած են իրարու եւ նոր յարկ մը ստեղծած գիրքերուն համար: Տեղ - տեղ խողովակները անխնայօրէն ամրացուած են պատերուն մէջ, կպցուած սիւներուն՝ փճացնելով, վրնասելով որմնանկարներէն չատերուն: Տեղ մը Ցիսուսի սիրտն է խոցուած, ուրիշ տեղ մը Յովհաննէս Մկրտիչի աչքը, Աստուածածնի թեւը...

Գրադարանային խաղաղութիւնը խանգարող մեր ներկայութիւնը ուշադրութիւն կը գրաւէ: Տարեց պաշտօնեաներէն մէկը կ'ելլէ տեղէն ու կը մօտենայ մեզի. «Մանուկը բա՞ն մը կը փնտռէիք արդեօք»:

Կը բացատրենք թէ արտասահմանէն, հեռաւոր Փորթուկալիայէն եկած. հայազգի հիւրեր ենք: Եկած ենք կարեւոր, պատմական այդ յուշարձանը տեսնելու: Մարդը քաղաքավար է չատ եւ ազնուօրէն կը պատասխանէ հարցումներուս: Եկեղեցին որպէս գրադարան կը գործէ 1946-էն ի վեր: Երբ վրդովումս կը յայտնեմ որմնանկարներուն, արուեստի բազմաթիւ այդ գործերուն հանդէպ ցոյց տրուած անգթութեան, անուչադրութեան համար, գրադարանապետ պարոնը նեղ կացութենէն դուրս գալու փորձով մը կը բացատրէ թէ 1946-էն առաջ, երբ եկեղեցին կը գործածուէր որպէս օճախի գործարան, չատ աւելի անխնամ վիճակի մէջ էր ամէն բան. թէ իրենք հիմա չափազանց գոյչ են որպէսզի չվնասուին որմնանկարները:

(Շար. 6)

ԿՈՓՈՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՇՏԱՐԱՆ

ՀԵՔԻԱԹԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Բ·

ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՎԱՍՈՒՄ

Ես միշտ տարօրինակ եմ զգացել, երբ ինձ ասում են, թե ես գրող եմ: Ինչ-որ ներքին ձայն ինձ ասում է, որ ես դեռ գրող չեմ, որ ինձ դեռ շատ բան է պակասում, որ ես դեռ պիտի սովորեմ: Բայց այդ ինձ, գուցե, ավելի մեծ պատասխանատվություն է վերագրում:

Ես ուզում եմ ասել, որ ինձ համար գրելը ոչ թե ինքնանպատակ է, այլ միջոց՝ ինձ հետաքրքրող խնդիրները պարզելու, ինքս ինձ համար որոշակի դարձնելու: Ես ուզում եմ ասել, որ ինձ համար գրելը ոչ թե ինքնանպատակ է, այլ միջոց՝ ինձ հետաքրքրող խնդիրները պարզելու, ինքս ինձ համար որոշակի դարձնելու:

1932-ին, վերջապես իմ ծննդավայրում ավարտելով միջնակարգ դպրոցը և ընդունվելով Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետը, ես ինձ համար որոշեցի, որ գրելու եմ միայն այն ժամանակ, երբ ինձ մոտ կուտակվի այնքան նյութ, որ ես կարողանամ ինձ համար պարզել, թե ինչ է ինձ հետաքրքրում, ինչ է ինձ հուզում, ինչ է ինձ տանջում, ինչ է ինձ ոգևորում: Ես ուզում եմ ասել, որ ինձ համար գրելը ոչ թե ինքնանպատակ է, այլ միջոց՝ ինձ հետաքրքրող խնդիրները պարզելու, ինքս ինձ համար որոշակի դարձնելու:

Ես ուզում եմ ասել, որ ինձ համար գրելը ոչ թե ինքնանպատակ է, այլ միջոց՝ ինձ հետաքրքրող խնդիրները պարզելու, ինքս ինձ համար որոշակի դարձնելու

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սանոսեան եւ ազգիկը Մարօ - Ջան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սանոսեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Փետրուար 10, Իսի - լէ - Մուլինոյի Ս. Մարիամ - Ամենաճածին Եկեղեցին, 6, Ավընիւ Պուրկէն, իրենց սիրելի ազգչկան եւ քրոջ՝

ՕՐ. ԱՆՈՑՇ ՍԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Սոյն առթիւ, Սանոսեան ընտանիքը կուգայ յայտնել իր խորին շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով թէ զրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ազգչկան Անոյշի մահուան առթիւ եւ անոր թաղմ յիշատակին։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ԼԻՈՆ.- Միսաք Միրզէ իր կնոջ՝ Արտեմիսի մահուան 5-րդ տարելիցին առթիւ, ի յիշատակ իր անմոռանալի ուսուցչին՝ Շաւարշ Միսաքեանի 500 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Աշխատանքի իրաւունք ունեցող անձ մը որեւէ գործ կը փնտռէ։

Հեռաձայնել ժամը 19-էն ետք։

733 - 06 - 24

au Restaurant
SEVAN
TOUS LES DIMANCHES
★ ★ ★ ★
SOIREE DISCO
★ ★
DISCO, ROCK, NEW WAVE
et FOLKLORE ARMENIEN
VENEZ NOMBREUX
CADEAUX SURPRISES
BUFFET PERMANENT
RESTAURANT SEVAN
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément
94140 ALFORTVILLE
TEL : 376. 32. 19

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ
ՑԱՌԱԶԻԿԱՑ ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

- *ԱՊՐԻԼ 28. - Կոմիտասի մահուան 50-ամեակի ոգեկոչում։*
- *ՄԱՅԻՍ 19. - Տարեկան հաշկերոյթ (9-րդ տարեդարձի առթիւ)։*
- *ՄԱՅԻՍ 10-էն - 19. - Յուցահանդէս նկարչութեան - նկարիչ Մարկոսեան (Քանաաքէն)։*
- *ՅՈՒՆԻՍ 15. - Դպրոցական ամավերջի հանդէսը եւ «Անի» պարախումբի ազգային եղերգութիւնը։*
- *ՅՈՒՆԻՍ 30. - Սալ - վալիէ բացառիկ կալա ի նպաստ՝*

Médecins sans Frontières

Մարդասիրական Միութեան, նախագահութեան քաղաքական՝

ԿԱՍԹՈՆ ՏՐՅԷՒԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ միջ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը։

17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ։

Կարեւոր օրակարգ. - Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլվ. Օսմոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 3-ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑ
ՀՈԳԵԼՈՑՍ
Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի օր, Փետրուար 10-ին, վախճանման տարելիցին է Եւրոպայի Հայոց Հանգուցեալ Կաթողիկոսական Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ՝

Հոգելոյս
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ
(Առաջնորդ Հայոց Փարիզի)

Պատարագը կ'երգուի քառաձայն՝ Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ։

Պատարագի ժամուն հոգեհանգիստ կը կատարուի վախճանեալ Սրբազանի հոգւոյն համար անոր վախճանման տարելիցին առթիւ։

Նոյն առեն, Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ ոնին առթիւ, հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի եւ Շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներուն համար։

Պատարագէն ետք ժամը 1-ին, Փէր - Լաչէզի գերեզմանատան Եւրոպայի Հայոց Առաջնորդներու դամբարանին առջեւ, տարելիցի յատուկ մատնաւոր աղօթք՝ Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեանի, նաեւ Վռամշապուհ Արքեպս. Քիւլարեանի եւ Արտաւազդ Արքեպս. Սիւրմէեանի հոգիներուն համար։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱՐԱՀԵՏ ԹԻՒ 9 1985

Գրական - Գեղարուեստական
Պարբերական
Ֆրանսահայ Գրողներու
Ընկերակցութեան

48 էջ, 20 Ֆրանք

Գրութիւններ ունին. -

Աբմաճեան Մառի, Բիւզանդ Վաղինակ, Գալուստ Խաճենց, Գալուստեան Հերմինէ, Դանիէլ Վարուժան, Դաւթեան Վահագն, Զանգու Ս. Ռ., Թոփալեան Նազարէթ, Կապուտիկեան Սիլվա, Կէնճեան Ա. Պաարիկ, Մոմճեան Յակոբ, Յակոբ - Գրիգոր, Պալեան Տիգրան, Պարթեւեան Արա, Պէրպէրեան Ծառուր, Սոփոկլեան Լեւոն, Վէզիրեան Յակոբ, Տատրեան Արմինէ, Փիլիկեան Յովհաննէս։

Կարելի է ստանալ վարչութեան անդամներէն եւ կամ Բալուեան գրատունէն։ Նաեւ՝ ուղղակի դրելով. -

SOCIETE DES GENS DE LETTRES ARMENIENS DE FRANCE

B. P. 98.09 75421 Paris CEDEX 09

Առաքման ծախքով՝ 25 Ֆ.։

Դէպի Հոլանտա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL
visites guidées des grandes villes-musées
Fin des inscriptions 15 Février
Pour tous renseignements :
tél : 888 - 92 - 51
ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի
կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել մինչեւ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿԸ ՏՕՆԵՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի։

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին վարժարանիս աշակերտները՝ վարդանանցի երգերով, կը ներկայցուին կարճ թատերգութիւններ եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս տարի Սրբոց Վարդանանց տօնը մեծ հանդիսութեամբ կը կատարուի Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ մասնակցութեամբ հայկական բոլոր եկեղեցիներու եւ հայերէն լեզուի դպրոցներու։

Պատարագը կը մատուցանէ Սէն - Ժենոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝

ԵՂԻՇԷ Ա. ՔՀՆՑ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը քարոզէ Սէն - Լու Կրան Բէնի հոգեւոր հովիւը՝

ՇԱՀԱՆ ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը՝	8·30
Պատարագ՝	10·00
Քարոզ՝	11·15

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Կապոյտ Խաչի Պուլվար - Օսմոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի՝ Սաթենիկ Օհանեանի թաղման առթիւ. - Օհանեան ընտանիք 200, Պուլվար Օսմոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ թաղականութիւն 200, Տէր եւ Տիկին Վահան Յակոբեան 100, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մարտիրոսեան 50, Տէր եւ Տիկին Յուսիկեան 50, Տէր եւ Տիկին Կարօ Կոնոյեան 25 Ֆ.։ Զորպաճեանի հոգեհանգստեան առթիւ Ալանեան 50 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Տէրտէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժաք Պաղտասարեան իրենց ծնողաց յիշատակին 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարիքեան 50, Պ. Հնչակ Մաղաքեան 50 Ֆ.։

×

Տիկին Նունիկ Ճանճիկեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Կէօչկէրեան փոխան ծաղիկի 100 Ֆ. նուիրած են Իսիի եկեղեցւոյ պայծառութեան։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

17 ռիւ Պլէօ

Դպրոցի աշակերտներու կողմէ պատրաստուած յայտագիրը։ Խօսք կ'առնէ ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ. «Վարդանանց»ի մասին։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԿԸ ՓՆՏՌԷ

1.- *Մասնագէտ երիտասարդ անիմաթէօրներ, նուազագոյն 21 տարեկան 14 եւ 15 տարեկան պատանիներու իր կայանին համար, Յուլիս եւ Օգոստոս։*

2.- *Վկայեալ (պրէվըթէ) անիմաթէօրներ Յուլիսի եւ Օգոստոսի կայանին համար։*

×

ՍԵՄԻՆԷՌ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը ծրագրէ սեմինէռ մը կազմակերպել Հայկ. ընդհ. գործչութեան մը պատրաստութեան համար։ Բոլոր հակիչները (մոնիթէօր - մոնիթըրիս) որոնք կ'ուզեն այդ պաշտօնը ստանձնել Պէյրութի կայանին համար, պարտին հետեւիլ այս սեմինէռին։ Արձանագրութիւնները կը կատարուին այժմէն, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը, ամէն կէսօրէ ետք, ժամը 2-էն 6։

17, rue Bleue — 75009
métro : Cadet

ՓԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ ի նպաստ Հայաստանի, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոքէի, երեկոյեան ժամը 9-ին սկսեալ։

Մուտքի դին՝ 40 Ֆ.։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 12-ԻՆ

Կապ. Խաչի կայանին 50-ամեակին եւ ՀՕՄ-ի 75-ամեակին առթիւ

ԿԱՄԱՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ. - Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերով՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԻՋ

Նոյն թուականին Մարսէյլի 4 մասնաճիւղերը՝

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԻՋ

եւ Ռոն - Ալփ-ի շրջան։

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance
Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. (42) 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
8
VENDREDI
8 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.895 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.895

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐՑԱՐԱՆԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

—×—

Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային կապի Կոմիտէին հաբաթնաթերթը «Հայրենիքի Ձայն», 1985 Յունուար 1-ի թիւով, որ նոր տասնամեակ, ութերորդ էջին վրայ «Մեր Հարցարանը» խորագրով դրութիւն մը կը պարունակէ : Հոն կը չեչտուի թէ թերթը յաջողութեամբ գործելու համար պէտք է երկխօսութեան մէջ ըլլայ իր ընթերցողներուն հետ : Այս իմաստով չափազանց անհրաժեշտ կը նկատէ ընթերցողներու դիտողութիւնները, առաջարկները, խնդրանքները ու ցանկութիւնները : Եւ դիւրացնելու, ուղղելու համար ընթերցողներուն կատարելիք դիտողութիւններն ու առաջարկները, կը ներկայացնէ հարցարան մը, տասը կէտերով, առանց սակայն սահմանափակումի : Արձարձուած հարցերը ընդհանրապէս կը հետաքրքրեն թերթին բովանդակութիւնն ու ձեւաւորումը : Կ'ուզենք նաեւ թէ տասցուած նամակները մանրամասն կերպով պիտի ուսումնասիրուին, քննարկուին եւ հաշուի առնուին խմբագրութեան աշխատանքի ծրագիրներու կազմութեան մէջ :

Մենք, այս առթիւ, կ'ուզենք պատասխանել հարցարանի վերջին կէտին, որ հետեւեալն է՝ «Հավանում եմ թերթի լեզուն» :

Առանց բանավէճի մէջ մտնելու, արեւմտահայերէնն եւ արեւելահայերէնն լեզուներու շուրջ, կը պատասխանենք՝ ոչ : Թերթ մը որ կը հրատարակուի Սփիւռքի Հայութեան համար, պէտք է լոյս տեսնէ Սփիւռքի Հայութեան լեզուով՝ արեւմտահայերէնով : Արեւմտահայերէնով եւ մերօրեայ ուղղագրութեամբ, որ ունի գարերու հզօր կնիքը : Արեւմտահայերէնով եւ առանց օտար բառերու գործածութեան :

Թէպէտ Սփիւռքը Պետութիւն չէ : Պետական իմաստով պաշտօնական լեզու չունի : Բայց Սփիւռքը պատմութիւն մը ունի. մշակոյթ մը ունի. դրականութիւն մը ունի : Սփիւռքը իր արժէքներուն եւ ասնդութիւններուն վրայ կանգնած լեզու մը ունի զոր Մեծարենցներ, Վարուժաններ հասցուցին աննման բարձրութիւններու, վեհութեան եւ վսեմութեան : Այդ լեզուն միակ եւ հզօրագոյն կռուանն է որ Սփիւռքի աշխարհագրական անծայրածիր տարածքին վրայ, հայ որդիներուն միութիւնն ու միասնականութիւնը կ'ապահովէ :

Հայրենիքը ունի Սփիւռքի Հայութեան հարազատ դիմագիծի պահպանումին խոր մտահոգութիւնը : Հայրենիքը կը ջանայ աշխարհացրիւ հայ գանդուածները առնչնորդել դէպի հայկական իրականութիւն : Բայց, այդ ճամբան չանցնիր Սփիւռքի անգնահատելի գանձերու ժրխտումէն : Ճամբան կ'անցնի անցեալէն եկած արժէքներէն, ասնդէն եւ կը հաբըստանայ յաջորդական սերունդներու բերքով :

Ինչո՞ւ «Հայրենիքի Ձայն» չարաթաթերթի խմբագրութիւնը չի հետեւիր «Ծիծեռնակ» թերթի խմբագրութեան օգտակար օրինակին որ տարիներէ ի վեր ըմպիւռքի մանուկներուն կը բաշխէ դրական անունդ, մերօրեայ ուղղագրութեամբ : Նաեւ, արեւմտահայերէնի քերականութեամբ եւ ուղղագրութեամբ «Մայրենի Լեզու» ընթերցարաններու չարքը, կամ «Հայ Գրականութիւն» խորագիրը կրող հատորները, Երեւանէն Սփիւռք, մանուկներուն կը տրվեցնեն իրենց ծրագիրներուն խօսած հայերէնը :

Եթէ կ'ուզենք որ Սփիւռքը գոյատեւէ, անհրաժեշտօրէն պէտք է դնենք ու զօրացնենք իր ձեռքերուն մէջ, իր մեծագոյն գէնքը՝ ԼԵԶՈՒԻՆ, մերօրեայ պատմուճանը հագած :

Կ. Յ.

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՌ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԵԻ ԵԼՈՅԹԸ

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆ Է՝ Ֆ. ՄԻԹԵՐԱՆ

—○—

Հինգ ժամ տեւող իր ելոյթին մէջ, Մառէլ չէ խնայած ոչ իր կուսակիցնե-րուն մէջ գտնուող «Բարենորոգողնե-րուն», ոչ ալ ընկերվարականներուն եւ մանաւանդ՝ Ֆ. Միթերանի : Իրեն հա-մար, այսօր տապնապը աւելի ծանր բը-նոյթ ունի, քան՝ 1981-ին : Սկիզբը, Մառէլ էր տեղեկագրին մէջ, էի ծածկեր որ համայնավար կուսակցութիւնը. թէեւ ուռքի եւ ամուր, տկարացած է : Ինքնա-գոհութեան ոչ մէկ պատճառ կը տեսնէ, բայց կը չեչտէ թէ տապնապը առաջին տեսնողներն եղած են, 1971-ին : Ներկայ կացութեան գլխաւոր պատասխանատու Միթերանը կը մնայ՝ «սկիզբէն տեսաւ, կ'ըսէ, առաւելութիւնը զոր կրնար քա-ղել քաղաքական կեանքի չափազանցեալ անձնականացումէն» : Միթերանի իրա-տաութիւնները չատ չատ են եւ կ'օգտա-գործուին աւելի չեչտելու համար հակա-համայնավար պայքարը : Կ'առաջարկէ ինը կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը ժո-ղովրդավար զարձնելու համար ե. Հան-րապետութեան հիմնարկները : Հարկ է որ Ընտրարարը աւելի դեր խաղայ : Նա-խագահական չրջանը կրնայ եօթը տարի մնալ, քայց՝ ոչ նորոգելի :

Ներքին ճակատին վրայ, կը յիշեցնէ թէ կուսակցութեան եղած այն մեզաղ-բանքը, ըստ որու դեկավարութիւնը բա-նաձեւին ծրագրէն հեռացուցած է 1977 - 1984 ինքնաքննադատութիւնը անարդար է եւ անհասկացողութիւն մը կը ցուցա-բերէ : Համայնավար կուսակցութիւնը պատասխանատուութիւն չունի ներկայ կացութեան վատթարացման մէջ, անի-կա միայն ընկերվարական կառավարու-թեան կը վերաբերի : Ան, սոցիալ - դեմոկ-րատ քաղաքականութիւն մը կը տանի, տապնապի մատակարարում մը ի նպաստ մեծ դրամագլուխին, նախ Մօրուայի, ա-պա՝ Ֆապիւսի միջոցաւ : Մառէլ 198 էջ-նոց տեղեկագրին մէջ, չի մոռնար նաեւ հե-ռատեսիլը՝ «Ամբողջովին իշխանութեան հրամաններուն տակ, Ֆրանսական հեռա-տեսիլը աշխարհի ամէնէն հակահամայ-նավարներէն մէկն է» :

Մէկ խօսքով, Մառէլի ըսել ուզածն այն էր, որ երբ համայնավար կուսակցութի-նը ընկերվարականներուն պէս բարեկամ ունի, այլեւս թշնամիի հարկ չկայ : Եւ խորքին մէջ, կարօտով պէտք է յիշէ այլի իշխանութեան օրերը . . . :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ԵԻՐՈՊԱՑԻ խորհուրդի մարդկային իրաւանց յանձնախումբի պատուիրակու-թեան այցելութիւնը Թուրքիա վերջ գը-տած է : Անդամներն էին Անգլիացի մը, Գերմանացի մը, Զուիցերացի մը, Սպա-նացի մը գլխաւորութեամբ՝ Իտալացիի մը : Կրցած են վիճուրական բանտերը այցելել, Անգարա, Պոլիս եւ Տիարպէքիր : Իրենց պաշտօնն էր՝ «Բարեկամական կար-պադրութեան» մը հիմերը դնել, կարե-նալ քննելու համար եւրոպական հինգ եր-կիրներու (Շուէյտ, Նորվեկիա, Դանիա, Հոլանտա, Ֆրանսա) դիմումը Թուրքիոյ դէմ, որ կ'ամբաստանուէր մարդկային իրաւանց բռնաբարման համար : Դիմումը ընդունելի գտնուած էր 1983 Դեկտեմբե-բին : Հարցն հոն է, որ Թուրքիոյ մէջ իսկ կատած կայ, ինչ կը վերաբերի խոչո-կան վերապարձի մը ժողովրդավարու-թեան : Յունուարի վերջ, մաքսատան կարգ մը պաշտօնեաներու դատավարու-թեան առեն, ամբաստանեալները յայ-տարարած են թէ չարչարանքի ենթարկը-ուած են հարցաքննութեան առեն : «Կիւ-նայտըն» իսկ գրած է, Փետրուար 3-ին թէ ոստիկանական հարցաքննութեանց մեթոտները պէտք է փոխուին : Կառավա-րութիւնն ալ կ'ուզէ բարեփոխումներ ը-նել, նոյնիսկ ներման հրամանագիր մը հանել, բայց կը դիտակցի թէ զինուո-րականները համաձայն չեն :

ՋԵՐՆԵՆԿՈՑԻ հիւանդ ըլլալը հաստա-տեց «Պրաւդա»ի խմբագիրը, տեսակցու-թեան մը ընթացքին, առանց մանրամա-նութիւն տալու :

ՌՈՒԲԻԿ ԱՒԱՆԷՍԵԱՆԻ համար միշտ դինքը ընդունող երկիր մը կը փնտռուի եւ մինչ այդ վար դրուած է Ոստիկանա-պետութեան չէնքը : Փետրուար 7-ին, «Մաթէն» կ'արձագանգէ ՀԱՇ-ի բողո-քին, ուր կը չեչտուի թէ՝ «Աւանէսեանի արտաքսման հրամանագիրով ուղղակի ասպարէզ կը կարդացուի մարդկային ի-րաւանց եւ նոր օրինակ մըն է այն ճըն-շումին, որու ենթական են հայ քաղա-քական գինուորեալները Ֆրանսայի մէջ» : Գալով արտաքսման հրամանագրին, ան Աւանէսեանը կը ներկայացնէ որպէս «անբաղձալի մը, որ յարաբերութեան մէջ է հայ դաղտնի բանակ Հայաստանի ազատագրման համար անուանուած չար-ժումին հետ, որ տէր եղաւ Օրլիի ոճրա-փորձին : Իր ներկայութիւնը Ֆրանսա, չատ ծանր վտանգ մըն է հանրային ա-պահովութեան համար եւ իր արտաքսու-մը հրամայական անհրաժեշտութիւն մըն է» :

ՃԼՅՄՍ ՀԻՏԼԻ ՉԻՑՉ ոստիկանական վէպի հանրածանօթ հեղինակը, մեռած է Զուիցերիա, Լեմանի ափին՝ Քորսօ, ուր կ'ապրէր վեց տարիէ ի վեր : Ծնած էր Լոնտոն 1907-ին եւ բուն անունն էր Ռընէ Պրապազոն Ռիմոն : Աւելի քան 100 վէպ գրած է, որոնց քանի մը տասնեակը չար-ժանկարի վերածուած են : Ամէնէն ծա-նօթ գործերն են . - «Փա տ'օռֆիտէ փուռ միս Պլեսիշ» (առաջինը, 1938-ին գըր-ուած), Էվա, Թրաֆըպատ, եւլն., եւլն. : Վերջինը անցեալ տարի լոյս տեսած «Վաղը, աւելի լաւ կ'ըլլայ» : Ծագումով անգլիացի, Չէյզ չրջան մը Քոթ տ'Ազիւր եւ Փարիզ ապրած է, նախքան վերջնա-պէս Զուիցերիա հաստատուիլը, որ ծա-նօթ «դրախտ» մըն է, անոնց համար ո-րոնց եկամուտները չատ բարձր են : Մի-լիոնատէր հատորներ կը ծախուին աշխարհի մէջ : Կալիմարի «Սեւ Շարք»ին առաջին հեղինակներէն եղած է, բայց միշտ վե-րապահ էր եւ ոչ մէկ հարցազրոյց կու-տար, միշտ հեռու մնալով լրագրողներէն : Իրեն համար կարեւորը՝ լաւ վէպ մը գը-րելն էր եւ այդքան :

ՏՕԼԱՐԸ չարունակելով կոտրել բոլոր մրցանիշները, 9 Ֆ. 86-ի հասած էր Նիւ-Եորքի սակարանը, Փետրուար 6-ին :

ՉՕՐԱՎԻԳ՝ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Երեքշաբթի, Փետրուար 5-ի մեր թիւով մանրամասն անդրադարձած էինք խորհրդակցական այն ժողովին, որ գու-մարուած էր Յունուար 31-ին, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանը, Հայ Մխիթա-րեան Վարժարաններու Միջազգային Կո-միտէին (ՍԻՔԱՄ) հրաւէրով : Այս հատ-ուածին, որու նրենց մասնակցութիւնը բերած էին, անխտիր, հայկ. բոլոր կազ-մակերպութիւնները, միութիւններն ու մամուլը, միաձայնութեամբ ընդունուած էր բանաձեւ մը, որու պատճէնը կը հր-բատարակենք ստորեւ :

Աւելցնենք, որ այս բանաձեւին պատ-ճէնները ղրկուած են Յովհ. Պօղոս Բ. քահանայապետին, Հանրապետութեան նախագահ՝ Սանդրօ Փերթինիի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական եւ իտալական մամու-լի գործակալութեանց (Ա. Ֆ. Փ. եւ Ա.ՆՍԱ.) :

MOTION :

«A l'initiative du Comité International des Collèges Arméniens Mekhitaristes, les associations et organisations arméniennes représentatives de la Communauté arménienne réunies ce jour en assemblée consultative, ont pris connaissance de la gravité des menaces qui pèsent sur le patrimoine national que représentent les biens de la Congrégation des Pères Mekhitaristes de Venise.

Profondément inquiets de la tournure des événements qui risquent de faire disparaître un centre séculaire de rayonnement auquel tout le peuple arménien est profondément attaché, les associations et organisations soussignées adressent un appel solennel aux autorités italiennes pour que par des initiatives exceptionnelles et rapides une solution équitable soit trouvée permettant aux Pères Mekhitaristes la poursuite de leur mission culturelle de portée universelle».

Կը յաջորդէ ստորագրող բոլոր կազ-մակերպութեանց, միութեանց եւ թեր-թերու անուններու ցանկը :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՔՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29 - 31)

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱՃԸ 1984-ԻՆ ՄՐՑԱՆԻՇ ԿՈՏՐԱԾ

Հայաստանի մէջ 1984-ին արձանագրը-ուած ամուսնութիւններու թիւը հասած է աւելի քան 40 հազարի, ինչ որ մրցա-նիշ մը կը նկատուի : Ընկերաբանները այս աճին պատճառը կը համարին երիտասարդ-ութեան ապրուստի մակարդակին բարձ-րացումը : Նորապսակներուն մեծ մասը 20-էն 30 տարեկան է : Ընդհանրապէս նոր ամուսնացող զոյգերը կը նախընտրեն ծը-նողքներէ առանձին ապրիլ :

ՃԱՏՐԱԿ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՒՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

Շորեքշաբթի օրուան հանդիպումը յե-տաձգուած է Ուրբաթ օրուան, Գարպովի առաջարկով որ դաղար մը (թայմ-աութ) ուզած է : Արդիւնքը միշտ 5 - 2 է ի նը-պաստ համաշխարհային ախոյեանին, ո-րու մէկ կէտ կը պակսի, տէր մնալու հա-մար ախոյեանին :

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՀԱՅ - ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

Բ.

Երկրորդ հարիւրամեակին՝ իրաց այս վիճակը չարունակուեցաւ նոյնութեամբ եւ երբեմն ալ աւելի խստութեամբ, ասոր վրայ կ՚աւելնայ նաեւ Ս. Տեղերը պաշտպանելու հարցը, որ այնչափ պիտի ազդէր վանքին տնտեսականին, այսինքն պարագին վրայ:

Լատինները, որ թրքական տիրապետութեան առաջին հարիւրամեակին հաւանած էին թէ՛ կառավարութենէն եւ թէ՛ մանաւանդ տեզապիներէն, Հռոմի եւ եւրոպական Պետութիւններու միջամտութեամբ՝ հետզհետէ կը զօրանային ու նորէն կը սկսէին մշակել Սրբավայրերը լատինականացնելու իրենց հին յաւակնութիւնները: Միւս կողմէ սակայն Յոյները, նախանձախնդիր Ս. Տեղերու մէջ իրենց գերակշիռ դիրքը պահելու, պատրըւակներ կը փնտռէին իրենց իրաւասութեան չրջանակը լայնցնելու: Ասոնք ալ կը կթծնէին Ռուս կառավարութեան, որուն ազդեցութիւնը հետզհետէ զգալի կ՚ըլար Ս. Երկրին մէջ՝ ի նպաստ Օրթոտոքս Եկեղեցիին:

Այս երկու զօրաւոր ուժերու միջեւ՝ Հայը իր ամբողջ յոյսը կը դնէր Աստուածային նախախնամութեան եւ արդարութեան, կառավարութեան բարեացակամութեան եւ Մխարանութեան ու ամբողջ Ազգին Ս. Տեղերու պաշտպանութեան համար ցոյց տուած նուիրումով եւ զոհաբերութեամբ ողջին ու անապատ կորովին վրայ:

Առանց արհամարհելու երկրորդը, այսինքն կառավարութեան բարեացակամութիւնը, որ առաւելապէս կ՚երաշխաւորէր Կ. Պոլսոյ հայ ամիրաներու միջամտութեամբը, եւ նոյն իսկ ի նպաստ կառավարութեան քաղաքական նպատակներուն անվերապահօրէն պէտք է ըսենք թէ Հայ - Երուսաղէմի գոյութեան պահպանութիւնը կը պարտինք Աստուածային նախախնամութեան ու մեր ազգին կրօնական խորունկ պիտակցութեան, որուն առջեւ կը հարթուէին բոլոր դժուարութիւնները, վանդի բացայայտօրէն իրական մարտիրոսութիւն էր այդ երկու զօրաւոր ուժերու դէմ պայքարիլ, եւ այն ալ արդարութեան եւ իրաւունքի զգացումէն աւելի դրամի եւ ուժի ազդեցութեամբ առաջնորդուող կառավարութեան մը հովանիին տակ: Իրական մարտիրոսութիւն մըն էր ըսինք, վանդի ամէնէն աւելի մարտիրոսներու կեանքին մէջ է որ ի յայտ կուգայ անշահախնդիր նուիրումը եւ ստտուածային օգնականութիւնը. եւ Հայ - Երուսաղէմի պարագան՝ այս եւ մանաւանդ յետագայ չրջաններուն՝ ասկէ տարբեր չէր:

Ամաւասիկ այսպիսի դժուարին պայմաններու մէջ է որ կը սկսի թրքական տիրապետութեան երկրորդ հարիւրամեակը, զահակալութեան այս Ամոռին ամէնէն չնորհալի, նշանաւոր եւ սրբակեաց պատրիարքներէն մէկուն, Գրիգոր Պարոնտէրի:

Գրիգոր Պարոնտէր, ինչպէս իր մականունն ալ կը յայտնէ, ազնուական գերդաստանէ էր: Ան մանուկ հասակէն կը նուիրուի Աստուծոյ: Երբ չափահաս կ՚ըլլայ՝ Երուսաղէմ կուգայ, եւ, իր ուշիմութեան եւ գործունէութեան չնորհիւ, չուտով կը գառնայ ուշադրաւ անձնաւորութիւն մը: Երուսաղէմի պարագին վճռաբման մէջ մեծ գեր կ՚ունենայ երբ տակաւին աշխարհական էր, ասոր համար, բարերարներու խնդրանքովն իսկ, վարդապետ ու հետեւեալ տարին եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի. ու անմիջապէս դինքը կը տեսնենք վանքին վարչութեան գլուխը, նոյնիսկ պատրիարքին ողջութեան առեն, որ իր կամքովը անոր փոխանցած էր պատրիարքական պաշտօնը:

Պարոնտէր, պաշտօնի գլուխն անցնելուն պէս՝ իր ամբողջ ուշադրութիւնը կը կեդրոնացուէ վանքը նորոգելու եւ բարեզարդելու: Ամէնէն առաջ կը նորոգէ Ս. Փրկչի վանքը, որ չաճախ ենթակայ էր Սիոնցիներու յարձակումներուն, անոր կցելով քովի արաբ, որ հիմակուան պեբեմանատունն է: Ցետոյ կարեւոր նորոգութիւններ կ՚ընէ Ս. Յակոբի, Ս. Հրեշտակապետաց մէջ, ինչպէս նաեւ Ս. Յարութեան մեր բաժինը կը նորոգէ ու կ՚ընդլայնէ Վերնատունը, Լատինաց հետ փոխանակելով խցիկ մը Վերնատան եւ տեւի երկու կամարներուն հետ. ի նորոյ կը կառուցանէ Բեթղեհէմի մայրավանուց մէջ Ս. Ատտուածածնի մեր վերնամատուռը, մեծ խանը եւ անոր վրայի խուցերը ու հոն կը հաստատէ հայ համայնք մը՝ Սրբավայրերու մեր իրաւանց պաշտպանութեան համար:

Բեթլհէմ եւ Դամասկոսի մէջ ուխտաւորներու դիւրութեան համար կը կառուցանէ կայարաններ՝ մատուռներով, որոնք ստվորաբար Հոգեառուն կը կոչուին: Կը ճոխացնէ եկեղեցիին սպասներն ու գանձարանը, որոնք մինչեւ հիմա ալ մեր Գանձատան արժէքաւոր մասերը կը կազմեն: Վանքին համար կը գնէ նաեւ երեսունի չափ այգիներ ու հողեր Երուսաղէմի ու չրջակայից մէջ. այնպէս որ Պարոնտէրն է հիմնադիրը Երուսաղէմի Գանձարանին եւ կալուածական ստացութեանց:

Անիկա զարկ կուտայ նաեւ կրօնական եւ բարոյական զարգացման. կը բազմացնէ եւ կ՚ազնուացնէ վանականներու քանակն ու որակը. իր ժամանակին զրուած ձեռագիր մը միայն Ս. Յակոբի մէջ բնակող վանականներուն թիւը կը հաշուէ 19 վարդապետ եւ 12 միաբան, բացի սարկաւագներէ. համեմատաբար նոյն չափով ալ կը գտնուէին Ս. Յարութեան, Բեթղեհէմի եւ միւս սրբավայրերու մէջ, որով մօտաւորապէս 50-ի կը հասնէր միայն կարգաւորներուն թիւը:

Մինչեւ այն ատեն հանապազօրեայ պաշտամունքի դրութիւնը հաստատուած չէր Սրբավայրերու մէջ. կը կարգադրէ Ս. Յարութեան, Բեթղեհէմի եւ Ս. Փրկչի վանքերուն մէջ ամէնօրեայ ժամերգութիւն եւ Շաբաթ ու կիրակի օրեր պատարագ: Ասիկա տեսակ մը արտայայտութիւնն էր խորապէս բարեպաշտ հոգիին. կ՚ըսուի թէ ան չատ յաճախ կ՚երթար ճգնելու Բեթղեհէմի մօտ իր պնակ պարտէզին մէջ, որ մինչեւ հիմա ալ իր անունով կը կոչուի:

Վանքին մէջ ներմուծած իր նորութիւններէն մէկն ալ աշխարհականներու գործակցութիւնն է վանական վարչութեան. կը յիշատակուի մանաւորապէս Սասունցի Տօնապետ անուն աշխարհական մը, որ աջակիցը եղած է Պարոնտէրի՝ իր բոլոր գործերուն մէջ, որուն վրայ այնչափ վստահութիւն ունէր որ իր բացակայութեան անոր կը յանձնէր ամէն բան:

Պարոնտէրը որչափ չինարար եւ հոգեսէր՝ նոյնչափ եւս խոհական եւ իմաստուն վարչադէտ մըն էր - այս ի յայտ կուգայ Յունաց հետ իր յարաբերութեամբ, մանաւորաբար 1634-ի Ծոռազատիկին առթիւ: - Ծոռազատիկը՝ Հայերու եւ Յոյներու Ս. Յարութեան տօնը եօթնեակ մը ընդմիջումով կատարելն է, պատմութենէն յայտնի է թէ ի՛նչ արիւնահեղութիւններով եւ քրիստոնէական կրօնին անպատուաբեր միջադէպերով կը վերջանար:

Պարոնտէր, ամիսներ առաջ կը խորհրդակցի Յունաց հետ եւ կը համաձայնին խաղաղութեամբ եւ սիրով կատարելու Ս. Յարութեան տօնը: Յոյները առանձին՝ մեր Ծաղկազարդի օրը, առանց Հայերու ներկայութեան, եւ Հայերը առանց Նոր Կիւրակէին՝ բոլորովին առանձին. այս համաձայնութիւնը կը վաւերացուի Կ. Պոլսոյ Հայոց եւ Յունաց պատրիարքներէն եւ Բ. Դուռնէն:

Ճրագալոյցի հանդէսը, որ խակապէս այս բոլոր խռովութեանց եւ անհամաձայնութեանց պատճառն էր, ո՛չ միայն կ՚անցնի խաղաղ եւ առանց միջադէպի, այլ նաեւ, ինչպէս հիացումով եւ խրոնիկ համոզումով կը ներկայացնէ Սանուալանեանց՝ քաղելով ժամանակակից յիշատակարաններէ, չնորհիւ Պարոնտէրի երկարատեւ հսկումներուն եւ արտատուառատ աղօթքներուն, առիթ կ՚ըլլայ հրաշալի երեւոյթներու, ի մեծ հիացումն ողջոյն ուխտաւորներու եւ յուրախութիւն եւ ի միխիթարութիւն հայ հասարակութեան, միւս կողմէ զրգռելով Յունաց նախանձն ու ատելութիւնը(տե՛ս Սանալանեանց, պատմ. երուսաղէմի, Բ. Հատոր, էջ՝ 701 - 708):

Պարոնտէր իր բոլոր գործունէութեան ընթացքին իր անձին համբերը, իր ամբասիր եւ սրբակեաց համբաւով ու գործունեայ կեանքով իրեն կը կապէ ո՛չ միայն ամբողջ Միխարանութիւնը՝ այլ նաեւ ամբողջ ազգին ակն ու համակրութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնց քահանները, այնպէս որ այն բոլոր չինարարութիւնները ընելէ, տեզացի ու թուրք պաշտօնեաները անխուսափելի կաշառքով յագեցնելէ եաքը, իր մահէն վերջ խոշոր գումար մըն ալ կը ձգէ իր յաջորդներուն, անակընկալ պարագաներուն գործածելու համար:

Պարոնտէրի պատրիարքութեան 32 տարիներու չրջանը՝ Հայ - Երուսաղէմի ոսկեդարը կարելի է կոչել, իսկ իր անունը Երուսաղէմի պատրիարքներու չարքին ամէնէն վայլուններէն եղած է: Իր յիշատակը անմոռաց կը պահուի Ս. Աթոռոյ մէջ, ուր իր անունը անխափան կը յիշատակուի Ս. Պատարագի «Գոհութիւն» քարոզին մէջ: Այս բացառիկ պատիւին արժանի եղած է ան իր բազմարդիւն գործունէութեամբ եւ ամբասիր վարքով:

ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ.

(Շար. 2)

«ԻՆՉ ԱՍԵՄ, ԷԼԻ...»

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

Կոտրած սիրտով դուրս կ՚ելլենք գրադարանէն: Ինծի այնպէս կը թուի թէ յանցաւոր եղած ըլլալու զգացում մը ունինք բոլորս ալ: Այս հսկայ, չքեղ, քաղաքակիրթ քաղաքին մէջ գրաղարանի յարմարութիւններ ունեցող չի՞նք կը պակսի, կը մտածեմ, որ վնասած են արեւսեաի անկրկնելի այս գործերը՝ թէկուզ ... ակամայ: Արեւսեան այնքան մօտիկ ու հայ ժողովուրդին բարեկամ վրացի ժողովուրդը ինչո՞ւ չի փրկեր ճարտարապետական ու նկարչական այս գեղեցիկ կոթողը անվերականգնելի կորուստէն՝ որուն մատնուած է ան այս ձեւով: Արեւսեաի գործի մը մահը, գեղեցիկին մահը՝ կ՚ըլլայ կորուստը, սուգը բոլորիս, ե՛ւ մեր, ե՛ւ իրենց:

Մեքենային մէջ լուռ ենք բոլորս:

- Սուրիկ, չես խօսում, - կը հարցը նեմ:

- Ի՞նչ ասեմ, Էլի:

Երբեմնի հայկական Թիֆլիսի փառքերէն է Ներսէսեան գպրոցը՝ հիմնուած Ներսէս Աշտարակեցի Կաթողիկոսին կողմէ 1824-ին: Ամէնէն աւելի մեծ թիւով մտաւորականներ, հասարակական գործիչներ տուող գպրոցը եղած է Ներսէսեանը:

Հին քաղաքէն քիչ մը դուրս, յարաբերաբար բարձր գիրքի մը վրայ, լայնանիստ, տուֆի գոյն քարով եւ հայկական ճարտարապետութեամբ 1912-ին կառուցուած է գպրոցին նոր շէնքը: Կամարակերպ դռներն ու պատուհանները, արտաքին զարդաքանդակները, ընդհանուր ոճը՝ ոչ մէկ կասկած կը թողուն շէնքին հայկականութեան մասին: Սանահինը, յիշեցնող գիծեր կան մուտքի կարճ, կլոր սիւներուն մէջ:

Մայր դռնէն ներս մարմարապատ են ընդարձակ մուտքն ու աստիճանները՝ որոնք կը ճիւղաւորուին խոկոյն դէպի աջ ու ձախ, չարունակելով բարձրանալ վերի յարկերը: Շքեղօրէն զարդաքանդակուած է նաեւ առաստաղը: Առաջին իսկ քայլէն կը զգաք թէ սովորականէն տարբեր, վեհութեան ու յարգանքի զգացում ներչնչող կառուցուածքի մը, հիմնարկութեան մը մէջ կը գտնուիք: Բնազդաբար կը մղուիք, օրինակ, բարձրաձայն չխօսելու: Նախկին Ներսէսեանցի Աւետիք Ջանջուղեան, իր յուշերուն մէջ կը գրէ. «Այս եռայարկ գեղեցիկ շէնքում պահպանում էր բացառիկ կարգ ու կանոն եւ մաքրութիւն: Գլխաւոր մուտքի մօտ, աստիճանին յարկում, պէտք է փոխէիք կօշիկները, հագնէիք մեզ յատկացուած համապատասխան փափուկ բրդեայ սովիլ յատակը մաքուր պահելու համար, ինչպէս ընդունուած է նշանաւոր թանգարաններում»:

Ներկայիս շէնքին մէջ տեղաւորուած է «Կարող հասարդների էքսփերիմէնթալ պետահետազօտական ինստիտուտ»ը: Վարդապետական անչուշտ:

Կը կենամ պահ մը մայր մուտքին դիմաց, հսկայ ծառի մը չուքին, ու կը մտածեմ անոնց մասին՝ որոնք տարիներու ընթացքին եկան ու անցան այս յարկէն որպէս ուսանող եւ դասախօսակ, որոնք կենդանացուցին դասարաններն ու բակերը, լեցուեցան մեր պատմութեան, լեզուին, մշակոյթին չունչով ու յետոյ ցրուեցան իրենց ամբարած ջերմութիւնով հայկական նոր օճախներ հիմնելու, նոր սիրտեր տաքցնելու: Անոնք կոչուեցան Պերճ Պռօշեան, Յովհաննէս Թումանեան, Ղազարոս Ագայեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Երուանդ Լալայեան, Մանուկ Աբեղեան, Ստ. Մալխասեան, Ստ. Լիսիցեան, Նիկոլ Ադբալեան, Սպիրիտոն Մելիքեան եւ բազմահարիւր ուրիշներ:

«Մի՞թէ բոլորը հոգ զարձան»:

(Շար. 7 եւ վերջ)

ԳՕՂՈՒԹԷ ԳՕՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Յունուար 19-ին, իր մահկանացուն կնքած է Յունաստանի Հայ Աւետարանական համայնքի պետը՝ վերապրիւոր Տէմիրճեան, 88 տարեկանին. Ծնած էր Մարաշի մերձակայ գիւղ մը, ութ տարեկանին ղրուած է Մարաշի վերմանական որբանոցը, ուրկէ անցած է տեղւոյն նախակրթարանն ու միջնակարգ վարժարանը: 16 տարեկանին կորնդոսցած է իր տեսողութիւնը: Սակայն, կամքի ուժով եւ յարատեւ չանքերով 1919-ին մտած է Տարսոնի եւ 1921-ին Իզմիրի աստուածաբանական քոլէժները: Ինքնաչխատութեամբ սորված է գերմաներէն, անգլերէն, Ֆրանսերէն եւ մեքենագրութիւն: 1922-ին անցած է Սելանիկ, տարի մը ետք՝ Աթէնք, հետեւելով ամերիկեան Պորտ ընկերակցութեան աստուածաբանական վարժարանի դասընթացքներուն: 1927-ին աւարտելէ ետք վարժարանը հաստատուած է Գոքինիա եւ պաշտօնավարած Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ մէջ: 1946-ին պատուելի ձեռնադրուած է եւ տարիներ ծառայած իր համայնքին:

×

ՏԻԹՐՕՑԻ Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ Երիտասարդական Կեդրոնը, Դեկտեմբեր 13-ին, ընդունելութիւն մը սրուած է ի պատիւ հայրենի երկու հիւրերու՝ Սարեան Թանգարանի տնօրէն Շահէն Խաչատրեանի եւ նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի: Երեւանդ Ագատեան ներկայացուցած է Շահէն Խաչատրեանը, որ իր կարդին խօսք առնելով անդրադարձած է Սարեան Թանգարանի իրագործումներուն: Յակոբ Յակոբեանի նկարչական արուեստին մասին խօսած է տոքթ. Կոնդակեան Պէլեան:

×

ՊՈԼՍՈՑ Աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ Դպրաց Դասուն 235-րդ եւ «Գողթան» Երգչախումբին 60-րդ տարեդարձները նշուած են Յունուար 20-ին: Այս առթիւ ոգեկոչուած են նաեւ Ցարութիւն Ամիրեան Պէզճեան (մահուան 150-ամեակ) եւ Լեւոն Արան - մատենադէտ Յակոբ Մարթայեան (մահուան հնգամեակ): Ցաւարտ արուեստներու, «Պէզճեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը, զոր վարած է Արման Մարաչլեան: Բացումը կատարած է Վարուժան Քէօսէեան: Տօնօրէն քննդ. Սիրակեան ներկայացուցած է Ցարութիւն Ամիրա Պէզճեանի կեանքն ու գործը, իսկ Վարդ Շիկահեր վեր առած է Յակոբ Մարթայեանի մէջ մատուռականը եւ լեզուաբանը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիրը մը: Փակման խօսքը արտասանած է Շնորհ Պատրիարք:

ՅՐՏԱՊԱՏՈՒՄ ԿԱՄ ՋԻՆԱՊԱՏՈՒՄ ԵՒ... ՉԱՆԱԶԱՆՔ

Բայց աւելի ճիշդ՝ սառնապատում, սիպերիական հովանիով, որ լման երկվեցեակ օրեր, մեզ դողդղացուց զօրս դու պատուիրեցեր, միասով եւ ոսկորով: Իր անծափահարելի յաղթանակէն վերջ, երբ ան կը վճռէր նահանջել, չենք գիտեր թէ յաեռաւթիւն մըն էր այդ միայն թէ ոչ ամէն պարագայի մէջ, մինչեւ զարնանամուտ երկարող օրերը, պիտի վկայեն մեզ այդ: ... Ու մինչ կազանդ եւ Ծընունդ կ'անցնէին առանց փայփայուելու հատիկ մ'իսկ ձիւնի փաթիլով, եւ ծաղկավաճառներ որպէս պատրանք կամ խաբկանք արուեստականօրէն ձիւնազարդ կազանդի ծառեր կը զետեղէին իրենց խանութներուն, ձիւնը, իսկական ձիւնը դեռ չամառօրէն կը զժկամակէր իր ներկայութիւնը ցուցաբերել եւ իր կարծես անարդար բացակայութիւնը Ամանորի Արշալոյսին, տրամաբանօրէն անդամ մը եւս կը մղէր մեզ կրկնելու սա վիպային յանկերգը՝ ո՞ւր են ձիւնները երբեմնի...: Բայց դու ասացիր զայդ ... վեհափառ ձիւնը յանկարծօրէն կը թափուէր յորդառատ ծածկելով ոչ միայն հիւսիսային վայրերու խոցելի դեմքները, այլեւ նոյնիսկ ասպատակելով եւ աւելի բուռն, հարաւային շրջաններու դժուարամատոյց ցամաքները, հատիկով վերմակով մը պատկելով Ադիւրեան եղերքի մայրաքաղաք Նիսի ծովափներուն...: Եւ ի՜նչ հեղնութիւն, հոն՝ ուր վազը, բոլորովին տարբեր եւ այլապէս պատկերազարդ տեսարան մը պիտի պարզուի, երբ հազարաւորներու մէջ, մանկամարդ կիներ, չնաշխարհիկ ազատութեամբ պարզեւորուած, իրենց մերկ սաինքները պիտի ցուցապրեն ի դէմ ամրան կիզիչ արեւուն ճառագայթներուն զանոնք զերծ չպահելու համար, մարմնոյ միւս մասերուն նման խամբըելու տենդէն ու աւելցնենք, հակառակ Հիւսկրատին հայրական յորդորներուն, ազէատալի հետեւանքներն զգուշացնող: բայց կիները հակառակ իրենց քնքոյշ եւ չնորհալի երեւոյթին, իրենց ներսէն պահելու են անկասկած ըմբոստ ոգի մը, բացարձակապէս անլսելով այդ պատուէրները, ցայտուն օրինակ մըն ալ՝ ծխախոտը, որուն գործածութեան վնասներուն համար բժշկական կաճառին կրկնակի ազդարարութեան յանդիման, քար անտարբերութիւն մը եւս ցոյց կուտան անոնք, ընդհակառակն առաւել եւս ծխելով, հրապարակներու վրայ նոյնիսկ զերազանցելով այրերը: Ո՛չ եղբայրք ո՛չ. չէ կարելի կասկել Եւայի թոռնուհիներուն հետ եւ ոչ ալ զլուխ ելլել, չէ՞ որ իրենց նախամայրը փառաւոր յաղթանակ մը կը տանէր իր կողակցին՝ Ադամի դէմ:

Անցեալ օր բարեկամի մը կը հանդիպէի, որ կ'ըսէր ծառայականիս՝ - երկար առեն չենք տեսներ սառրագրութիւնդ. խեղճը չէր մտածեր որ հակառակ զրեթու բուռն փափաքիս՝ կը տառապիմ «նիւթախտ»է այսինքն զժուարութեան բախիլ զրելու համար նիւթ մը գտնել. ու կը պատասխանէի՝ չիք նիւթ, չիք տառապրութիւն: Եւ այդ պահուն, մտածումս յանկարծ կը սեւեռէր եզակի ախոյեանի մը՝ Ռ. Հ.ի, երանի տալով եւ հիանալով իրեն, չեմարան՝ զանազան ու զարմանազան պերճմասն նիւթերու, զրիչ մը որ իսկապէս կը հոսի անսպառ, թող թոյլ տրուի ինձ ըսել՝ նման Նիակարայի ջրվէժներուն. իր Ցուշատեարի իւրաքանչիւր սիւնակը պզտիկ զլուխ գործոց մըն է, կարելի է ըսել անվարան. զրիչը զալար: Այսպէս կամ այնպէս, տարի մը եւս կը թաւալի կամ թաւալեցաւ, իր հետ տանելով մանաւանդ մեր աշնանայինները ուռճացած կեանքէն, երեք հարիւր եւ վաթսուն հինգ թանկագին օրեր եւս, քայլ մը աւելի մեզ մօտեցնելով ընկղմացածներու պողոտային ... Բարեկամիս անկարկուտիւնը սթափեցուց զիս. անկէ յետոյ մեծ ճիգով մը չանացի անալայման բռնել նիւթի մը պոչը, եւ ընդհանրապէս պիչերուան ժամերուն է որ կարծես միտքդ կը գործէ աւելի զօրեղ, այդպէսով ալ գոհելով քունիս ժամերը, եւ ինչպէս կ'ըսեն պիչերները յղի են, ահա ուրեմն այսպէս ծնունդ առաւ այս չռայլաբանութիւնս, զոր քեզի կը յանձնեմ, սիրելի ընթերցող, կարգա՛ ու անցիր, կամ անցիր առանց կարդալու:

ԳԵՂԱՄ ՏԻՐ. ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ԺԱՆ-ՄԻՇԷԼ ԹԻԷՐՐԻԻ ՅԱՒԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբը զովելի գաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու դասախօսութիւն մը՝ «Արեւմտեան Հայաստանի պատմական յուշարձանները» նիւթին շուրջ, հրաւիրելով տօքթ. Ժան - Միշէլ Թիէրրին որպէս դասախօս:

Դասախօսութիւն - լուսարձակումբ տեղի ունեցաւ Յունուար 25-ին, Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնը: Բացումը կատարելով տիկին Մկրի Գործունեան դըրուատեց տօքթ. Թիէրրիի տարած աշխատանքները եւ ուսումնասիրութիւնները հայագիտութեան մարզին նեղ: Արդարեւ, դասախօսը տարիներ ամբողջած է Արեւմտեան Հայաստանի նահանգները եւ մօտէն ուսումնասիրած պատմական հին յուշարձանները, յաճախ քիչ ծանօթ յուշարձաններ յայտնաբերած եւ այս բոլորը՝ լուսանկարած: Հեղինակն է բազմաթիւ գիտական յօդուածներու եւ մենագրութիւններու: Գանի մը տարի է որ կը դասախօսէ Փարիզի Արեւելեան կենդանի Լեզուներու եւ Քաղաքակրթութեանց Հիմնարկի հայագիտական լսարանին մէջ:

Տօքթ. Ժան - Միշէլ Թիէրրի լուսապատկերներու միջոցով բացաւ ներկայներու աչքերուն առջեւ Արեւմտեան Հայաստանի մեր պապենական հողերուն վրայ՝ երկար օրհնեալ մեր նախնիներու ձեռամբ կերտուած յուշարձաններու աշխարհը. ճամբորդութիւն մը՝ դէպի ազգային պատմութեան խորերը: Ճամբորդութիւնը կը սկսէր Տրապիզոնէն անցնելու համար Երզնկա, Էրզրում, ապա Կարս, Անի, Վան, ու ճամբուն վրայ՝ յուշարձաննե՛ր, յուշարձաննե՛ր, քարեղէն համառօտագ մը, այնքա՛ն զեղեցիկ ու ներդաշնակ՝ ճարտարապետութեամբ, քանդակագործութեամբ, խաչքարերու արուեստով, որ իւրաքանչիւր Հայու հոգին միայն հպարտութեամբ կրնայ համակել: Ու այս զգացումին յաճախ կ'ընկերանային վիշտն ու ընդվզումը ի տես յուշարձաններու՝ մաս մը քանդուած երկրաշարժէ (Անիի Ս. Գրիգոր եւ Հովիւի եկեղեցիները), ուրիշներ՝ զոհ բարբարոս ձեռքերու (Անիի Ս. Փրկիչ եկեղեցի, որ մէկմեզէն՝ ուղղահայեաց կիսուած է) եւ տակաւին ահաւորը՝ եկեղեցիներ, որոնք վերածուած են մխոռի կամ ոչխարներ պահելու վայրի (Հոռոմոսի վանք) ...

Հազուագիւտ էին այն յուշարձանները, որոնք տակաւին հրաշքով մը յարատեւած կանգուն մնացած էին (Անիի Կարմիր վանք, Վանայ լիճի Կուց կղզիի եկեղեցի, Գանձասարի վանք), սակայն մինչեւ ե՞րբ...

Դասախօսը լուսապատկերներու ցուցադրութեան առընթեր կուտար սպառիչ բացատրութիւններ իւրաքանչիւր յուշարձանի յատկանիշներուն, ճարտարապետական եւ քանդակագործական արուեստին ու արժէքին մասին, մերթ ընդ մերթ անդրադառնալով նաեւ զրացի երկիրներու յուշարձաններուն հետ անոնց ունեցած փոխադարձ ազդեցութիւններուն: Ակներեւ էր այն՝ որ յարդելի դասախօսը յաճախ մեծ գժուարութիւններ ունեցած է մերձենալու անմատչելի յուշարձաններու եւ այս՝ մերթ չինութիւն - ներու վայրի անմատչելիութեան, մերթ ալ տեղական իշխանութիւններու արգելքին պատճառաւ:

Շահեկան դասախօսութիւն մը՝ անկասկած, նոյն ատեն՝ հպարտութիւն եւ ընդվզում առթող երեկոյթ մը, որ մտածումի կը մղէ իւրաքանչիւր Հայ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՑ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 13-ին Ալեք Մանուկեան սրահը ապրեցաւ իր հանդիսաւոր յերեկոյթներէն մին:

Հակառակ սիրող յուրաքին ու անընդհատ օդին ներկաներու զոհացուցիչ բազմութիւն մը փութացած էր հաւաքոյթին յարգելու համար սերունդներու ճամբով չարունակուող աւանդութիւնը որպէս հոգեկան անխզելի կապը մեր բնաշխարհի տոհմիկ սովորութիւններուն:

Ներկաներու ջերմ տրամադրութեան ներքեւ հաւաքոյթը բացուած յայտարարութեամբ ու օրուան նախագահուհին Տիկին Թիմի Պարթեւեան կարդաց իր ողջոյնի խօսքը յատուր պատշաճի, չնորհաւորելով Նոր Տարին:

Անմիջապէս յետոյ Միութեան ժրաջան աւիշները գործի անցնելով սկսան բազմաթարկել, թէյ հրամցնելով ինչպէս եւ կեսարական «քէֆէներն» ու զանազան համեղ խմորեղէններ զօրս հաճոյքով ու նուիրումով պատրաստած էին անոնք այս առթիւ:

Ճոխ էր դեղարուեստական բաժինը, դաշնութիւս ծանօթ սիրող արուեստագէտները, որոնք գրեթէ միութեանս սաբքած բոլոր հաւաքոյթներուն չեն մերժած իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը, այս անդամ եւս դրական էր իրենց պատասխանը արհամարհելով նոյն իսկ եղանակին խստութիւնը: - Ասօք տրուեցաւ Միութեան վարչական անդամ, վերջերս Նոր - Կեսարիա այցելած Կարպիս Սարաֆեանի, որ չէշտը դրաւ միութեան առաջադրութիւններուն վրայ, կոչ ընելով Նոր - Կեսարիան գարձնելու բարգաւաճ ատան մը եւ հին յիշատակի առարկաներու ձեռք բերումներով ալ հարստացնել անոր թանգարանը:

Մէջ ընդ մէջ երգ ու նուագ լինչպէս եւ արտասանութիւններ անպակաս եղան, չարունակ զուարթ պահելով ներկաներու տրամադրութիւնը:

Կարելի չէ չյիշել նման մթնոլորտ ստեղծող չնորհալի կատարողներու անունները, որոնք փայլեցուցին հաւաքոյթին ընթացքը:

Անահիտ Սվաճեան իր երգերով ու ձեռնտաչնակով - Էլմաեան հայրենակիցներ եռանդագոյզ երգերով - Ալիս Մաշտուրեան իր հեղինակած ֆրանսերէն բանաստեղծութեամբ - Բիւզանդ Ֆընտըղեան իր կիթառով հայրենական սիրուած երգերով - Արմենուհի Կարապետեան արտասանեց խոր ապրումով Հայկ Գալուստեանի խորհրդաւոր մէկ բանաստեղծութիւնը, յայտնութիւն մը եղաւ Անի Զաքրեան ֆրանսահայ նորահաս տաղանդին, որ իր զմայլելի առողանութեամբ արտասանեց Գեղամ Սարեանէն հայրենաչունչ բանաստեղծութիւններ լարուած պահելով ներկաները, Արաքսի Գմբէթեան արտասանեց հայերէն թէ ֆրանսերէն միչտ իրեն յատուկ յաղթումով տպաւորելով ներկաները: Սիլվէն Քէօրօղլուեան նորութիւն մը մեր հաւաքոյթներուն, նոյնքան նորութիւն մը իր կատարած երգերը, հուսկ ուրեմն փոքրիկն Զաքրեան իր արտասանած մանկական կտորներով հիացուց բոլորը, յիշեալ կատարողներուն գրեթէ ամէնքն ալ մէկէ աւելի ելոյթներ ունեցան արժանանալով ներկաներուն համակրելի ծափահարութիւններուն:

Միութեան փոխ - քարտուղար Միսաք Կիւլպէնկեան հրաւիրուեցաւ յայտնելու տպաւորութիւնները զօրս ունեցած էր Հոկտեմբերի մէջ Մայր Հայրենիք եւ Նոր - Կեսարիա այցելելու առթիւ, անմիջապէս չեչտեց ըսելով որ մեր երկրի յառաջդիմութիւնը երկրաչափական համեմատութեամբ կ'ընթանայ. նկատած ըլլալով այս պարագան իր հակաւերջին (1979) այցելութենէն ասդին:

Հանդէսի մը պարունակին մէջ արտայայտուած տեղեկութիւնները կարելի չէ ամբողջովին փոխադրել մամուլի էջերուն, նկատի ունենալով անոր սիւնակներուն սահմանափակ զրութիւնը ատոր համար ալ զուսպ պիտի ըլլան անոնք զբաւորին մէջ:

Այս ըսելէ յետոյ կարելի չէ լուռ անցնիլ մեր երկրի մայրաքաղաքէն մեր կրթած տպաւորութիւններուն վրայէն. թէեւ բոլոր չրջաններն ալ իրենց զարդացումները կ'ունենան մեծ ոստումներով գոնէ այն տեղեր ուր առիթը ունեցանք այցելելու:

Խօսելով ուրեմն Երեւանի մասին ան արդէն զարճած է աշխարհի զարդացած երկիրներու զործունեայ քաղաքներէն մին իր յարաճուն երթեւեկութեամբ, մշակութային կեանքով փայլուն ներկայացումներով, որոնց մի քանիներուն ներկայ ըլլալու բախտը վիճակեցաւ, երբ անոնց կը զուգադիպէին ոսկէ աչունի եւ էրեբունի - Երեւան աւանդութիւն զարճած հանդիսութիւնները մայրաքաղաքի որոշ թաղամասերուն մէջ տօնական հմայիչ տեսարաններ կը պարզուէին: Անոնց վրայ նոյն օրերուն եկաւ տեղի ունենալու Գլաճորի համալսարանին 700-ամեակի եզրափակիչ հանդիսաւոր նիստ: Օփերայի մեծ զահլիճին մէջ հոգեզմայլ ներկայացումներով պետական երգչախումբի մասնակցութեամբ:

Գալով հայրենադարձ մեր ժողովուրդի ապրելակերպի մակարդակին իր ընդհանուր ձեւին մէջ անիկա զգալի չափերով բարելաւուած է մեր նախաւերջին այցելութենէն ասդին:

Աւելորդ չեմ սեպեր այստեղ ընդգծելու մեր ժողովուրդին ստանդական հիւրասիրութիւնն ու առատաձեռնութիւնը զօրս ջերմօրէն վայելելու առիթներ ունեցանք:

Մայր հայրենիքի մէջ, անցեալ տարի Նոր - Կեսարիոյ հիմնադրութեան 15-ամեակն ըլլալով, այս առթիւ ալ տեղւոյն վրայ ապրիւր - յուշարձանի մը բացման արարողութիւնը, խմբական ուխտագնացութիւն մը յառաջացուցած էր, որուն զժբախտաբար ներկայ ըլլալու բախտը չունեցայ ամիս մը ուշ հասած ըլլալով, սակայն եւ այնպէս հոգեկան կապերով մասնակցած կը զգամ ինքզինքս, աւելցնեմ որ գլխաւորաբար Հայրենի բարեխնամ իչխանութեան բերած օժանդակութեան եւ մեր Միութեան ալ նիւթական «սխմպօլիք» մասնակցութեամբ իրականացած այս յուշարձանը հոգեկան լիակատար զոհացում տուաւ մեր համաքաղաքացիներուն, հոս աւելորդ կը նկատեմ տալու անոր նկարագրութիւնը:

Սիրալիր ընդունելութիւն վերապահած էր մեզ տեղւոյն ազնիւ ու ժրաջան պատասխանատու Ֆելիքս Մէլիքսէթեանը, որ մեզ զոհացուցիչ բացատրութիւններ տուաւ իր գլխաւորած խորդէնիի մշակման գործարանին ներկայի եւ անոր հեռանկարներու վերաբերեալ:

Իր փակման խօսքին մէջ ընկերը կոչ ըրաւ, ըսելով որ՝ մեր հայրենակիցները գոնէ քանի մը տարին անդամ մը այցելեն Մայր Հայրենիք, իրենք ևս անձամբ զաղափար կազմելու, հետեւելով այնտեղ ապահովութեան մէջ կատարուող անկասելի յառաջդիմութիւններուն:

Միութեան քարտուղար՝ Յակոբ Վէպիրեան որ ձեռնհասօրէն վարեց Մոմավառութեան հաւաքոյթը, կարդաց անցեալ Սեպտեմբերի մէջ դէպի հայրենիք եւ Նոր - Կեսարիա իր առաջնորդած ուխտագնացութեան բազմակողմանի տեղեկագիրը, ուր մանրամասն կը բացատրէր խումբին ընծայուած պատիւները ամէն տեղ, ուր հանդիպումներ եւ այցելութիւններ ունեցած էր, ըլլան անոնք պաշտօնական, ժողովրդական թէ անհատական, ինք ևս կոչ ըրաւ ներկաներուն թէ բացականերուն, որպէսզի բերեն իրենց օժանդակութիւնը իրականացնելու համար Նոր - Կեսարիոյ մէջ հիմնը - ւելիք անուշահոտութեան գործարանին, որը մեծապէս պիտի նպաստէ աւանին յետագայ բարգաւաճման:

- Վերջին խօսքը կը վերաբերէր Միութեան նախագահ զրող՝ Յակոբ - Գրիգորին, որ տեղեկութիւններ տուաւ մինչեւ օրս միութեան կատարած զրական գործունէութեան մասին, որոնց համաձայն միութիւնը. - Ա.- Հայրենիք ուղարկած է տուղնոց հոդագործական չատ օգտակար մեքենայ մը: Բ.- Գիւղատնտեսութեան մէջ գործածուող «հորմոն»ներու առաքումներ նկատելի քանակութեամբ: Գ.- Յուշարձանի կատուցման միութեանս մասնակցութիւնը: Դ.- Այժմ ալ կ'աշխատինք Նոր - Կեսարիոյ մէջ կատարուելիք անուշահոտութեան գործարանին կառուցման: Իմանալէ յետոյ յայտնուած բոլոր քաղաքական տեղեկութիւնները ներկաները բաժնուեցան գոհունակ տրամադրութեամբ համակուած:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սոնա Թուրեան, Պարոն Յակոբ Պօյաճեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Փետրուար 10, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷՕԺԻՆԻ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Հայթայեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Սէնի - Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փետրուար 10, կիրակի, յաւարտ պատարագի՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս բազմարիւն հոգեւոր հովիւ՝

ՆԵՐՍԷՍ Ե. ՔՀՆԱ. ԿԱՏԱՐԻՆԵԱՆԻ

վախճանման 24-րդ տարեդարձին ինչպէս նաեւ՝ ՆԵՐՍԷՍ ՔՀՆԱ. ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ *վախճանման 4րդ տարելիցին առթիւ։ Յաւարտ հոգեհանգստեան այդ քահանայից պամբարանին։*

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարկրիթ Ինճէեան իր ամուսնոյն՝ Թաթուլ Ինճէեանի եւ ծնողաց անմոռանալի յիշատակին 200-ական Ֆ. կը նուիրէ Աղբատախնամին, Կարմիր Խաչին (ատանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին։

Irma fourrures

SUR MESURE
— REPARATIONS —
TRANSFORMATIONS

Ժամ առաջ գնեցէք ձեր մուշտակէ վերարկուն վաստհելով՝

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ԶԱՓԻ ՎՐԱՑ - ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ
ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷ

44, avenue du Général de Gaulle
94700 Maisons-Alfort
tél. 368 55 99
Métro: École Vétérinaire-Alfort (direction CRÉTEIL)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Ռոզէթ Թաւուրեանի եւ զաւկին, Այրի Տիկին Սիրուն Եղիշեանի եւ զաւկին (Ամերիկա), Այրի Տիկին Մայրանոյշ Փանոսեանի եւ զաւակներուն իրենց սիրելի հօր, մեծ - հօր, տատրոջ, հօրեղբօր, կնքահօր, Վասպուրականի հերոսամարտի մարտիկներէն՝ Դանիէլ Եղիշեանի մահուան առթիւ։

Դէպի Հոլանտա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL
visites guidées des grandes villes-musées
Fin des inscriptions 15 Février
Pour tous renseignements :
tél : 888 - 92 - 51
ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել մինչեւ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Երկուշաբթի օր, Փետրուար 11 ամէն է Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն Մերոց, Հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին - 451 Թուականին։ -

Այս օրը անուան ամէն է նաեւ

ՎԱՉԳԷՆ Ա.
ՍՐԲԱԶՆԱԴՈՑՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ կ'ոգեկոչուի Վարդանանց յիշատակը։

Կը պատարագէ՝

ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՂՈՒՃԵԱՆ

Մեր ժողովուրդին կարեւորութեամբ կը յիշեցնենք այս առթիւ, թէ Պետական Տօնօրինութեամբ, բոլոր Հայերը - ղպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ կամ աշխատաւոր - տարուան երեք յատուկ օրերուն՝ Ս. Ծնունդին - Ցունուար 6-ին, - Վարդանանց ամէնին - որ այս տարի Փետրուար 11-ին կը զուգադիպի - եւ Եղեռնի տարեդարձին - Ապրիլ 24-ին - կրնան բացակայիլ իրենց զբաղումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար։

Ծանօթութիւն. Ի տեղեկութիւն կը յայտնենք, թէ առ հասարակ Վարդանանց ամէնը կը տօնախմբենք՝ Մեծ Պահքը կանխող Հինգշաբթի օր։ Այս տարի սակայն այդ օրը կը զուգադիպի Տէրունի օրուան մը՝ Տեառնընդառաջին, որ միշտ Փետրուար 14-ին կը տօնենք, անոր համար ալ այդ օրուան Սուրբին ամէնը տեղափոխուած եւ առաջ բերուած է։

ԴԻՒԱՆ

×

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿԸ ՏՕՆԵՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, ղպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի։

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին վարժարանիս աշակերտները՝ վարդանանցի երգերով, կը ներկայացուին կարճ թատերդութիւններ եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս տարի Սրբոց Վարդանանց ամէնը մեծ հանդիսութեամբ կը կատարուի Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ մասնակցութեամբ հայկական բոլոր եկեղեցիներու եւ հայերէն լեզուի ղպրոցներու։

Երկուշաբթի, Փետրուար 11, պատարագը կը մատուցանէ Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝

ԵՂԻՇԷ Ա. ՔՀՆԱ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Կը քարոզէ Սէն - Լուի Կրան Բէնի հոգեւոր հովիւը՝

ՇԱՀԱՆ ՔՀՆԱ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը՝	8·30
Պատարագ՝	10·00
Քարոզ՝	11·15

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹ ՏԱՆ
ՑԱՌԱՋԻԿԱՑ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

- ԱՊՐԻԼ 28· - *Կոմիտասի մահուան 50-ամեակի ոգեկոչում։*
- ՄԱՅԻՍ 19· - *Տարեկան հայկերոյթ (9-րդ տարեդարձի առթիւ)։*
- ՄԱՅԻՍ 10-ԷՆ - 19· - *Ցուցահանդէս նկարչութեան - Նկարիչ Մարկոսեան (Քանատայէն)։*
- ՅՈՒՆԻՍ 15· - *Դպրոցական ամավերջի հանդէսը եւ «Անի» պարախումբի գեղարուեստական երեկոյթը։*
- ՅՈՒՆԻՍ 30· - *Սալ - Վալիէ բացառիկ կալա ի նպաստ՝*

Médecins sans Frontières

Մարդասիրական Միութեան, նախագահութեան քաղաքապետ՝

ԿԱՄԹՈՆ ՏԼՖԷՒԻ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑ
ՀՈԳԵԼՈՑՍ
Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի օր, Փետրուար 10-ին, վախճանման տարելիցն է Եւրոպայի Հայոց հանգուցեալ Կաթողիկոսական Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ՝

Հոգելոյս
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ
(Առաջնորդ Հայոց Փարիզի)

Պատարագը կ'երգուի քառաձայն՝ Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ։

Պատարագի ժամուն հոգեհանգիստ կը կատարուի վախճանեալ Սրբազանի հոգւոյն համար անոր վախճանման տարելիցին առիթով։

Նոյն առեն, Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջնակարգ ժողովին առիթով, հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի եւ Շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներուն համար։

Պատարագէն ետք ժամը 1-ին, Փէր - Լաչէզի գերեզմանատան Եւրոպայի Հայոց Առաջնորդներու գամբարանին առջեւ, տարելիցի յատուկ մատնաւոր աղօթք՝ Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեանի, նաեւ Վռամշապուհ Արքեպս. Քիւպարեանի եւ Արտաւազդ Արքեպս. Սիւրմէեանի հոգիներուն համար։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ
ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ
կեդրոնի

ՀԻՄՆԱՔԱՐԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Փետ. 17, ժամը 10·15-ին Հայրապետական պատարագ կը մատուցուի Վերափոխման Աստուածածնայ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ։

26, rue Sibié, 13001 Marseille

Կը նախագահէ եւ կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
Առաքելական Էկզարք Փռանսայի)

Յաւարտ պատարագի նորակառոյց եւ Ժողովրդապետական կեդրոնի հիմնաքարի օրհնութիւն։

Կը խնդրուի ազգայիններէն եւ հաւատացեալներէն ներկայ ընդունիլ իրենց հրաւէրը։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

17 ռիւ Պլէօ

Դպրոցի աշակերտներու կողմէ պատրաստած յայտագիր։ Խօսք կ'առնէ՝ Մխիթարն Վրդ. «Վարդանանց»ի մասին։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Ռատիօ Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոռէի, երեկոյեան ժամը՝ 9-ին սկսեալ։

Մուտքի գին՝ 40 Ֆ։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խաչատուր Հասպանեանի *Թաղման առթիւ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։ - Ազնուրեան ընտանիք 100, Հայլեան Ժան 100, Գալալեան Գրիգոր 100, Տիկին Րէյմոնա Էմէրի 200, Տէր եւ Տիկին Միշել Ձէրանեան 100, Տիկին Ժանէթ Սամուէլեան 100, Պ. Պապայիզիթեան 100, Տիկին Տէրտէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Տընի Քէչէճեան 500, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Սէմէրճեան 100, Տէր եւ Տիկին Ա.յվազեան 100, Տէր եւ Տիկին Կօչկարեան 100, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան 100, Վալանսի Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղը 250, Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան 500, Տէր եւ Տիկին Կարնիկ 300, Օր. Րէյմոնա Մելինէ Սէմէրճեան 300, Տիկին Րոզալի - Արաքսի 100, Օր. Ճէլալեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժէրար Բարքէեան 1000 Ֆ., Ամպոյեան ընտանիք եւ Օհաննեսեան ընտանիք 400, Տիկին եւ Օր. Քիւնդէեան եւ Տէր եւ Տիկին Րոպէր Քիւնդէեան 1000, Այրի Տիկին Գարաճեան 100, Օր. Թնկրեան 200, Հասպանեան ընտանիք 1000, Պ. Ցարութիւն Ալեքսանեան 200 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին։ Պատուականեան - Թորոսեանի հոգեհանգիստին։ - Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան 100, Տիկին Տէր - Մոթոսեան 50, Տիկին Դանիէլեան 10 Ֆ.։ Տիսլոկ - Երկիսաւութիւն ձայնասփիւռին Քիւրճեան 100 Ֆ., Օր. Համբարձումեան 500 Ֆ.։*

(Շար.)

Cabinet TERZIYAN

TOUTES ASSURANCES — TOUTES COMPAGNIES

21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 282 01 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ *մէջ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը։*

17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ ։

Կարեւոր օրակարգ. - Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 12-ԻՆ
Կապ. Խաչի կայանին 50-ամեակին եւ ՀՕՄ-ի 75-ամեակին առթիւ

ԿԱԼԱՆԴԱՐ

Նախաձեռնութեամբ. - Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերով՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյն թուականին Մարսէյլի 4 մասնաճիւղերը՝

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

եւ Ռոն - Ալփ-ի շրջան։

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.896 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.896

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ

(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29 - ՓԵՏ· 4)

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ

Վահան Տէրեանի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած յոբելենական հանդիսութիւններու յանձնախումբը, նախապատուհասով կուսակցութեան կեդր· կոմիտէի քարտուղար Կարլէն Դալլաքեանի, կազմած է ժողով մը եւ տուած համապատասխան որոշումներ: Այսպէս, որոշուած է գումարել Մ· Աբեղեան Գրականութեան Հիմնարկի եւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան միացեալ պլենական նստաշրջան մը· ուսումնական հաստատութիւններու, ձեռնարկութիւններու, հիմնարկութիւններու մէջ կը կազմակերպուին գրական երեկոյթներ, դասախօսութիւններ, նուիրուած բանաստեղծին կեանքին ու գործին: Նախատեսուած է երեկոյթներ կազմակերպել նաեւ Լենինականի, Կիրովականի եւ այլ մեծ քաղաքներու մէջ: Հրատարակչական պետական կոմիտէն լոյս կ'ընծայէ յոբելենական հատաքածոյ մը, Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւններու ամբողջական հատաքածոն եւ այլ գործեր: Հայաստանի Ակադեմիան կը պատրաստէ Տէրեանի երկերու ակադեմական հրատարակութիւնը՝ վեց հատորով: Որոշուած է հրապարակ հանել յիշատակի մետալներ, կրծքանշաններ, թղթատարական պահարան Տէրեանի դիմանկարով, ինչպէս նաեւ հատատել կրծքանշակ մը՝ բանաստեղծին անունով: Տէրեանի յիշատակը յաւերժացնելու նպատակով որոշուած է Երեւանի մէջ բանալ թանգարան մը, Լենինականի փողոցներէն մին, ինչպէս նաեւ Կիրովականի քաղաքային դրադարանը կոչել բանաստեղծին անունով: Հանդիսութիւնները Հայաստանի մէջ վերջ կը գտնեն Երեւանի Օփերան տեղի ունեցած երեկոյթով մը: Տէրեանի հարիւրամեակը կը նշուի նաեւ Թիֆլիս եւ Օրէնբուրգ:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցասրահին մէջ տեղի ունեցած են «Հայաստանի մշակոյթի օրեր»: Հանդէս եկած է Հայաստանի գեղագիտական դասախօսակութեան կեդրոնի «Տաւրոս» մանկական համոյթը, ղեկավարութեամբ Լիմա Պետրոսեանի: Նուագը ներկայացուցած է Վասպուրականի եւ Սասունի ժողովրդական հին պարերը: Հանդէս եկած են նաեւ յարդարական - կիրառական արուեստի վարպետներ, որոնք ցուցադրած են իրենց ստեղծած երաժշտական նուագարանները, տարազները, արդուզարդի, ասեղնագործ աշխատանքները եւ այլն: Ցուցահանդէսին ներկայացուած են մինչեւ այսօր հայկական որոշ շրջաններ պահպանուած տարազներու նմոյշներ՝ Զանգեզուր, Ապարան, Լեռնային Ղարաբաղ եւայլն:

×

ԿՈԹՈՂ ՄԸ ԵԻՍ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ՏԱՖԵԻԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Միջնադարեան Հայաստանի մշակութային եւ կրթական մեծ կեդրոն Տաթեւի վանքին մէջ ատարած են ճարտարապետական կոթողի մը եւս՝ Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վերակառուցման աշխատանքները: 848-ին կառուցուած այս շինութիւնը 1295-ին ամբողջովին վերակառուցած է Սահակաոս Օրբելեան: Նոր վերակառուցուած եկեղեցին կը զբաղեցնէ ըլլատոր տաճարին հարաւային պատի կողքին: Փոքր չափերով, միանաւ, անսիւն կառուցուածք մը ունի: Կառուցող ճարտարապետը հրաժարած է եկեղեցին զմբեթաւորելէ, որպէսզի չեշտուի մեծ տաճարին իշխող դիրքը: Արդէն իսկ վերակառուցուած են նաեւ աշխարհիկ բոլոր շինութիւնները՝ ագրիւը - յուշարձանը, դպրատունը, սեպհականատունը, վանահայրերու խուցերը, դրադարանը, պահեստանոցները: Տաճարին վերահաստատման աշխատանքներուն կը մասնակցին տաթեւցի աւելի քան քսան շինարարները, որոնց նախնիները զբաղուած եղած են որպէս սքանչելի քարտաշներ, քանդակագործներ, որմնադիրներ:

×

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 175-ԱՄԵԱԿԸ ՆՇՈՒԱԾ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Վրաստանի Գրողներու Միութեան Տունը նշուած է Խաչատուր Աբովեանի ծննդեան 175-ամեակը: Բացումը կատարած է Բենիկ Սէյրանեան: Բանախօսած է փրոֆ· Արտաշէս Մխիթարեան:

×

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՀՆԶԱՆ ԿԻԵԻ ՄԷՋ

Կիեւի մէջ, Պաւլօ Տիչինա տուն - թանգարանը տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, որու ընթացքին արտասանուած են հայ բանաստեղծութեննէն նմոյշներ: Խօսք առնողներ անդրադարձած են Պաւլօ Տիչինայի դերին եւ հայ գրականութեան հետ անոր ունեցած կապերուն:

×

ՔԱՋԱՐԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԵՒ ԼԵՒՆԵՐՈՒՆ ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի առաջին քաղաքը՝ ուր ամբողջովին լուծուած է բնակարանային հարցը, դարձած է Քաջարանը, հանքային - արդիւնաբերական կեդրոններէն մին: Երիտասարդ քաղաքը, ուր կան երկրաշարժի դիմացող ինը յարկանի շէնքեր, օժտուած է մշակութային տուներով, բնակչութեան պահանջներուն դոհացում տուող զանազան առաջադրանքներով եւ յարմարութիւններով: Քաջարան կը դառնայ պղինձի - մոլիբդենի մեծ գործաւուն մը, որուն արդիականացման համար կառավարութիւնը յատկացուցած է 80 միլիոն ռուբլի:

Ըստ աւանդութեան, Հռոմէացիներու դէմ մղուած պատերազմի ժամանակ Քաջարանի լեռներուն մէջ թաղուած են Հայոց թագաւորներու գանձերը: Դարեր շարունակ փնտռտուքներ կատարուած են, բայց՝ ապարդիւն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱԼԵԱՆՆԵՐԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՌՋԵՒ

Խարսեղ Թուղլաճեան պղտահայ մտաւորական մըն է· բաղարաւանցիներու հեղինակ, ուսումնասիրող, պրպտող միտք մը: Իր վերջին հրատարակութիւններէն մէկը կ'ըլլայ «Պալեան ընտանիք»ը· այդ հատորին մէջ ան կը ներկայացնէ ճարտարապետներու այդ ընտանիքին կողմէ Պոլսոյ մէջ կառուցուած կոթողները· մզկիթ, դպրոց, պալատ, եւլն·:

Նման աշխատասիրութիւն մը «չի կրնար մարսել» սակայն Իսթանպուլի Թուրիզմի տնօրէնը, որ «Թուրքիոյ բոլոր աչքառու կառոյցները որպէս Հայու գործ ցոյց տա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՐՈՒՆԻ (Լեհաստան) դատարանը բոլորովին չհետեւեցաւ դատախազին պահանջած պատիժներուն, հայր Փոփիէլուշքոյի վայրագ սպանութեան չորս ամբաստանեալներուն նկատմամբ: Արդարեւ, կախազանի տեղ, ղէխաւոր պատասխանատուն ծայրագոյն պատիժին դատապարտուեցաւ՝ 25 տարի բանտարկութիւն: Նոյն պատիժը սատցաւ դնդ· Փիէթրուշքա, որ խոստովանած էր թէ ոճիրին բուն դրդիչն է, մինչ միւս երկու սպաները 15 եւ 14 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան: Ցիշենք որ հայր Փոփիէլուշքօ, 37 տարեկան, կաթոլիկ դրծատուներու նախկին մատրանապետ, առեւանգուած էր ոստիկաններուն կողմէ եւ սպաննուած, չարչարանքներէ ետք: Ի'նչ որ նորութիւն կը նկատուի, այս դատավարութիւնն է, արեւելեան - Եւրոպայի երկրի մը մէջ, ուր ընդհանրապէս քաղաքական նման ոճիրներու «դատերը» լուռ կ'անցնին, այսինքն իշխանութիւնները ներքին կարգադրութիւններով հարցը կը վակեն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ 48 ժամուան այցելութիւն մը կատարեց Փիքատո: Քաղաքէ քաղաք, զանազան ելոյթներու ընթացքին, Նախագահը պատասխանեց նաեւ, անուղղակի, Մառչէի, չեշտելով թէ՝ ոչ խուլ է, ոչ կոյր, չատ բան կը լսէ, դեռ վերջերս, բայց բացարձակապէս կը մերժէ ամբոխավարական լուծումները, որոնք ոչ մէկ լուրջ վերլուծման վրայ հիմնուած են: Ընտրած ուղին ճիշդ կը գտնէ եւ ոչ մէկ պոռչտուք փոխել կրնայ տալ՝ ինչ որ ընտրած է Ֆրանսայի համար: Այս վճռական կեցուածքն է, որ դրել կուտայ «Իւմանիթէ»ի Ուրբաթ առաւ· - Մ Իթերան՝ կը յարատեւեմ, աւելցնելով ճիշդ տակը՝ մինչ գործադրութիւնն եւ տակարանը մրցանիշներ կը կոտրեն, Հանրապետութեան նախագահը «ամբոխավար» կ'որակէ դրամատիրական «արդիականացում»է տարբեր որեւէ լուծում:

ՍՈՖԻԱՑԻ մէջ, հարցաքննիչ դատաւորը յայտարարած է որ Պէգիր Զելենք, ուզած տունը կրնայ Հռոմ երթալ, ինչպէս կը պահանջէն իտալական իշխանութիւնները: Ալի Աղճա ըսած էր թէ Զելենք 3 միլիոն մառք առաջարկած էր Պապին մահափորձին համար: Գալով Զելենքին, կ'ըսէ թէ պատրաստ է երթալու, պայմանաւ որ նախապէս երաշխաւորուի իր ազատութիւնը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ 25-րդ համազումարի Հինգշաբթի օրուան նիստին, մամուլի դործակալութեանց եւ թերթերու լուսանկարիչ - թղթակիցներուն ազատութիւն չէ տրուած ղեկավարութեան կողմէ ,իրենց աշխատանքը կատարելու եւ ուրեմն չեն կրցած լուսանկարել Քլօտ Փոփըռէնն ու Փիէր Ժիւքէնը, որոնք այն երկու համարձակներն էին միայն որ ծափահարած են «ընդդիմադիր» Տամէթը, սառ լռութեան մը մէջ, երբ վերջ կը դնէր այս «բարեկորոգիչին» միջամտութիւնը:

ՏՈՂԱՐԸ 9 Ֆր· 90ի- հասած էր Հինգշաբթի օր եւ 3 Մարք 24-ի, Նիւ - Եորքի սակարանը:

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը՝ Պեթինօ Քրաքսի երեսփոխանական ժողովին առջեւ իսկ յայտնեց թէ 120 իտալացի «ահաբեկիչի կամ կասկածելի»ի յանձնում կը պահանջէ Իտալիան Ֆրանսայէն, որ կը շարունակուի ամբաստանուիլ եւրոպացի իր ընկերներէն, որպէս չատ թոյլ եւ բարեացակամ ահաբեկիչներու նկատմամբ: Նախարարապետը յետին մտքեր ունէր անչուչա նման ելոյթներով: Վերջերս, Փարիզի մէջ, ընկերվարական նախարար (աշխատանքի) Ժիանին տէ Միքելիսի հանդիսումը ապաստան գտած Օռէսթէ Սքալցոնէի հետ բաւական անդրադարձ ունեցած էր Հռոմ: Շատ աւելի «իրատես», արտաքին նախարարը՝ Ճուլիօ Անդրէոթթի, կը յայտարարէր անցեալ շաբթու թէ «չատ յոյս չկայ, որ կնքուած վակոն մը Իտալիա կը բերէ բոլոր փընտռուածները, մանաւանդ՝ գործօն ահաբեկիչները: Աւելի լաւ է, որ Ֆրանսան իրեն պահէ...»:

ԱԲՐԱՀԱՄ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, որ 30 ամսուան բանտարկութեան դատապարտուած էր 1983 Յուլիսին, Փարիզի Թրբիշ Էոլայնգի դրասենեակին դէմ ռճրահարձի մը համար, Լիբանան արտաքսուած է Հինգշաբթի օր, վերջացուցած ըլլալով իր պատիժի շրջանը: Փետրուար 5-ին ազատ արձակուած էր որպէսզի երթայ Լիբանան, զոր ինք ընտրած էր:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ, պատմաբան մը՝ Ճիօրտանօ Քուէռի «Խեղճ սրբուհի, խեղճ մարդասպան» խորագրուած հատորով մը բաւական աղմուկ հանած է: Երեսունեւհինգ տարի առաջ, Մառիա Կոռեթթի, 11 տարեկան աղջնակ մը սրբացուած էր, որպէս խորհրդանիշ անբիծ էակի, որ յանուն իր կրօնքին, կեանքին գնով, դիմադրած էր զինքը պղծել փորձողի մը դէմ: Աւրդ, այս պատմաբանը երեւան կը հանէ որ այդ երանելի «պղծողը» հանրածանօթ ակնարկող մըն էր եւ աղջնակին ամբողջ կենսագրութիւնը չինծու էր ,պարզապէս չափի վրայ կուսութեան առասպել մը պատրաստելու համար: Երախան ոչ իսկ ջերմեռանդ հաւատացեալ մը եղած է, այլ խեղճուկրակ տղէտ երախայ մը: Պարզապէս սարսափած է մարդէն, որու Վատիկանը որեւէ բան ըսել տուած է: «Սուրբերու Դատին Ժողովը» քննութիւն մը բացած է այս յայտնութիւններուն պատճառով: Մնաց որ կրօնական մասնագէտներ իսկ կը խոստովանին, որ որոշ սուրբեր, երբեք գոյութիւն չեն ունեցած, ինչպէս՝ սրբուհի Ֆիլոմէն...:

ԵՄ ՀԱՅՍՑԻՉԸ

Ես Ա. Ա-ն եմ։ Ես ծնվել եմ Ա. գյուղում։ Ես ուզում եմ ձեզ պատմել իմ կյանքի մասին։ Ես ուզում եմ, որ դուք իմանաք, թե ինչպես ես դարձա հայտնի մարդ։ Ես ուզում եմ, որ դուք իմանաք, թե ինչպես ես դարձա հայտնի մարդ։ Ես ուզում եմ, որ դուք իմանաք, թե ինչպես ես դարձա հայտնի մարդ։

Ես ծնվել եմ 1890 թվականին։ Ես ծնվել եմ Ա. գյուղում։ Ես ծնվել եմ Ա. գյուղում։ Ես ծնվել եմ Ա. գյուղում։

ՉԱՅՆԵՐ
ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԱՀԱՏԱԿԱԳ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ ՄՈՆՓԼԻԷԻ ՄԷՋ

—×—

Լանկլուաք - Ռուսիյոն չրջանը, կեդրոն ունենալով Մոնփըլիէ քաղաքը, խաչակիրներու ժամանակէն, ԺԲ. դարէն սկսեալ ընդունած եւ յարաբերութեան մէջ եղած է Հայերուն հետ: Այսպէս, վաճառականներ փոխադարձ հաղորդութիւններ կատարած են, հաստատելով առեւտրական կապեր: Կիլիկիոյ վերջին թագաւորը, Լեւոն Զ., անցած է Մոնփըլիէ-էն 1383-ին: ԺԲ. դարուն, Ժան Ալթէն Հայը տորոնի (կառնոս) առաջին փորձերը ըրած է Մոնփըլիէ եւ ապա անցած է Ավինիոն: Պատմաբան Է. Տիւլօրիէ, Լանկլուաքարնակ, ուսումնասիրած է Հայաստանի պատմութիւնը:

Հակառակ հինէն եկած յարաբերութիւններուն եւ պատմական այս ծանօթ անցքերուն, Հայերը միշտ սակաւաթիւ եղած են Մոնփըլիէի մէջ: Մոնփըլիէ չի պանտիր Մարսէյլ - Լիոն - Փարիզ գիծին վրայ, ուր առաւելաբար Հայերը կայք հաստատեցին, զանդուածային արտադրութեան չրջանին, հետեւանք 1915-ի ցեղասպանութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան անկումին:

Մոնփըլիէ եւ իր չրջակայքը, այսօր, կը հաչուեն մօտաւորապէս հարիւր յիսուն հայ ընտանիք: Տարիներով հայկական կեանքը սահմանափակուած է Ապրիլ 24-ի առիթով մատուցուած պատարագին: Ճիշդ այդ պատարագներու մէկուն առիթով է որ, 1976-ին, ներկայութեամբ Նիկողոս Ա. Վրդ. Քէհեայեանի, (Առաջնորդ Ֆրանսահայ Կաթողիկէ Համայնքին), որ հիմը դրուած է Մոնփըլիէի եւ չրջակայքի Հայկական Բարեկամականին:

Այս Բարեկամականը 1982-ին, Նոյեմբեր 15-էն 28, կազմակերպեց մշակութային եւ գեղարուեստական հայկական հնգեամեան մը (տե՛ս «Յառաջ», 1982 Նոյեմբեր 5-ի թիւ) «կենդանի Հայաստան» ընդհանուր որակումին տակ: Փոքրաթիւ զաղութի այս յանդուգն ձեռնարկը դասւ բացառիկ յաջողութիւն: Մոնփըլիէի բնակչութեան հետաքրքրութիւնը արթնցուց հայ մշակոյթի, հայկական հարցերու նկատմամբ: Նոյնպէս, գօտեպնդեց բարեկամականին անդամները իրենց համոզումներուն եւ իրենց նախաձեռնութիւններուն մէջ:

Բարեկամականը, 1982-ին, գիմում կատարած է քաղաքապետարանին մօտ, 1915-ի ցեղասպանութեան զոհ նահատակներուն նուիրուած յուշարձանի մը կառուցման համար: Դիմումը, ներկայացուած ծրագիրը ընդունուած է եւ 1983-ին յուշարձանի կառուցման յատուկ Միութիւն մը ստեղծուած է «կենդանի Հայաստան» անունին տակ:

Այդ, «կենդանի Հայաստան» Միութիւնն է, որ կը բերի Բարեկամականէն, կազմակերպիչ մարմինը:

1983-էն 1985 վերոյիշեալ Միութիւնը չարունակած է իր աշխատանքները եւ ձեռնարկը դրած է յաջողութեան ճամբուն վրայ:

Ձեռնարկը ինքնին յոյժ կարեւոր եւ մեծածախս, բաւական ծանր կը կշռէ կազմակերպիչ մարմնի ուսերուն վրայ:

«Կենդանի Հայաստան» Միութիւնը դիմած է Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ վարչութեան: Եւ այս վերջինին նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ տեղեկատուութեան ժողով - հանդիպում մը, Յունուար 28-ին Եկեղեցւոյ Մշակութային Կեդրոնի Ս. Ջրբաչեան սրահին մէջ, ներկայութեամբ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի, Գարեգին Վրդ. Պէքճեանի, նախապատուութեամբ Արշամ Պարսամեանի եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ չրջակայքի եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ կարգ մը միութիւններու ներկայացուցիչներուն:

«Կենդանի Հայաստան» Միութեան նախագահը՝ Ժան Փօլ Թահմազեան կատարած աշխատանքներուն հակիրճ պատմականը ընելէ յետոյ, յայտարարեց որ տասը օր առաջ քաղաքապետարանին հետ ստորագրած են պայմանագրութիւնը որ «կենդանի Հայաստան»ը կը դարձնէ սեփականատէրը հողին, որուն վրայ պիտի բարձրանայ յուշարձանը: Այս գնումը իրագործուած «Ֆրան - ալենպալիքով»: Հողը, երկու հարիւր մեթր քառակուսի տարածութեամբ մը, կը գտնուի հրապարակային պարտէզի մը մէջ, ճիշդ քաղաքին սիրտը, բանուկ կեդրոնի մը մէջ: Յուշարձանին յղացումը գործն է՝ ճարտարապետ Էտուի Սարգսեանի (Մարսէյլ - լէն): Մանրանկարը ներկայացուած եւ ընդունուած է քաղաքապետարանին կողմէ: Յուշարձանը պիտի կրէ, հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով, հետեւեալ արձանագրութիւնը, որ սպասած է վաւերացումը իշխանութեանց:

«Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1·500·000 ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԶՈՀ 1915-Ի ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ» :

«A LA MEMOIRE DES 1 500. 000 ARMENIENS VICTIMES DU GENOCIDE ORDONNE EN 1915 PAR LES DIRIGEANTS TURCS».

1985-ը ըլլալով Մոնփըլիէ քաղաքին հազարամեակը, քաղաքապետ՝ Ժորժ Ֆրէշի փափաքն է որ բացման արարողութիւնը կատարուի տեղի ունենալիք յատուկ հանդիսութիւններու ծիրին մէջ: Սոյն հանդիսութիւնները ծրագրուած են Մայիս եւ Յունիս ամիսներուն: Եղրակացընելով, Ժան Փօլ Թահմազեան ըսաւ՝ «Կենդանի Հայաստան» Միութիւնը կը ապասէ այս ժողովին եւ ընդհանրապէս Մարսէյլի գաղութէն նիւթական աջակցութիւն եւ մասնակցութիւն բացման հանդիսութեան: Մոնփըլիէի Հայերը իրենց կարելիութիւններուն ծայրը հասած են: Այս գործը, պէտք է ըլլայ բոլոր Հայերուն գործը, առանց աշխարհագրական սահմանումի»:

«Կենդանի Հայաստան» Միութեան դանձապահը՝ Անարէ Մարգարեան յայտարարեց թէ Միութիւնը մինչեւ այսօր կըրցած է գոյացնել հարիւր քսան հազար ֆրանք, եւ իրագործելու համար ներկայանալի ու մանուանդ տակուն չինանիւթերով կառուցուած յուշարձան մը ընդհանուր ծախսը կը բարձրանայ չուրջ երկու հարիւր հազար ֆրանքի:

Ճարտարապետ Էտուի Սարգսեան ներկայացուց յուշարձանին մանրանկարը: Տասն եւ երկու սալաքար, խորհրդանիշ հայկական տասն եւ երկու նահատակ նահանգներուն, որոնք կը միանան հունտի մը չուրջ, որ կը խորհրդանշէ՝ յոյսը, վերածնունդը, ապագան: Յուշարձանին բարձրութիւնն է մէկ մեթր քսան, երկարութիւնը տասը մեթր, իսկ ընդհանուր տարածութիւնը չիտունէն վաթսուն քառակուսի մեթր: Ճարտարապետական կառոյցը նման է հայկական խաչքարերուն:

Այս տեղեկութիւններէն յետոյ եղան հարցումներ, քաջալերական խօսքեր:

«Կենդանի Հայաստան» Միութիւնը եւ ճարտարապետը կը նախատեսէին արձանագրել սալաքարերուն վրայ նահատակներու անուններ իրենց ծննդավայրերով: Այսպէս հազարաւոր անուններով պիտի զարդարուէր յուշարձանը: Ժողովը թելադրեց պարզապէս արձանագրել սալաքարներուն վրայ հայկական տասն եւ երկու նահատակ նահանգներուն անունները:

Ժողովի վերջաւորութեան ներկայ կարգ մը միութիւններու եւ անձերու կողմէ եղան նուիրատուութիւններ եւ մանաւանդ խոստումը ուելի լայն չրջանակի մը մէջ ծանօթացնելու ձեռնարկը եւ թիկունք ըլլալ Մոնփըլիէի փոքրաթիւ հայ զաղութին:

Ժողովի փակման խօսքը արտասանեց՝ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան վեր առնելով ձեռնարկին նուիրականութիւնը, քաջալերելով կազմակերպիչ յանձնախումբը, եւ բերելով Մարսէյլի հայ զաղութին համակրութիւնն ու գործնական մասնակցութիւնը:

×

Ընդհանրապէս, զնահատելի է Մոնփըլիէի Հայերուն այս նախաձեռնութիւնը, նկատի առնելով մանաւանդ իրենց թիւը եւ կարելիութիւնները: Երիտասարդներ, որոնք երբեմն դժուարութիւնն ունին իրենց ինքնութիւնն իսկ արտայայտելու, երիտասարդներ որոնք չեն ճանչնար եւ խօսիր Վարուժանի լեզուն, երիտասարդներ որոնք հեռու են հայկական չրջնակներէ եւ միջավայրերէ լծուած են ազգանուէր գործի մը, մնալով հատուարիմ նահատակներու կտակին: Արժանի են անվերապահ գնահատանքի եւ քաջալերանքի:

Ապրիլեան Եղեռնի 70-ամեակի տարին պիտի նշուի Մոնփըլիէի մէջ, անկասկած, պատմական դէպքով մը որ պիտի երթայ հարստացնել Հայերու եւ Լանկլուաք Ռուսիյոն չրջանի զարաւոր բարեկամութիւնը:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԵՆԵՏԻԿ

ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

ՎԵՆԵՏԻԿ («Յառաջ»). - Շաբաթ, Փետրուար 2-ին, Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի մէջ աշակերտական մրցում մը տեղի ունեցաւ: Տեսչութեան եւ աշակերտներու ներկայութեան, ընդհ. զարգացման չուրջ մրցումին մասնակցեցան բարձրագոյն չորս դասարաններ: Նիւթերն էին. - Հայոց պատմութիւն, եւրոպական պատմութիւն եւ Արուեստ եւ մարզանք:

Իւրաքանչիւր դասարանէ մասնակցեցան չորսական աշակերտ եւ մրցումը տեւեց երկու ժամ, մեծ ուշադրութիւն ըստեղծելով: Յաղթական Հանդիսացաւ նախաւարտական դասարանը համագրելով 161 կէտ: Մասնակցողներն էին. - Արտօ Ամէմեան (Լիբանան), Ռուպէր Աբելեան (Իրան), Քրիստա Իսահակեան (Իրան), Լուսին Եարճա (Պոլիս): Նուէր ստացան Ս. Երեմեանի պատրաստած մեծ քարտէսը, պատմական Հայաստանը Դ. գարուն:

ԼՐԱՏՈՒ

ԳՈՒՆԱՐԱՆ

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ծնած է Գունարանի մէջ, 1900-ին: Ուսանած է Գունարանի Ազգային վարժարանին մէջ: Ապա, 1915-ի Ցեղասպանութեան ժամանակ, ինկած է Տէր Զօրի անապատները: Ազատած է Ամերիկեան Կարմիր Խաչի կողմէ: Ապա, 1922-ին, հաստատուած է Ամերիկա: Ամուսնացած է Ամերիկա, Ազնիւ Ալեքսանեանի հետ: Ունեցած է երկու զաւակներ: Մահացած է Ամերիկա, 1983 Դեկտեմբեր 31-ին:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ծնած է Գունարանի մէջ, 1902-ին: Ուսանած է Գունարանի Ազգային վարժարանին մէջ: Ապա, 1915-ի Ցեղասպանութեան ժամանակ, ինկած է Տէր Զօրի անապատները: Ազատած է Ամերիկեան Կարմիր Խաչի կողմէ: Ապա, 1922-ին, հաստատուած է Ամերիկա: Ամուսնացած է Ամերիկա, Ազնիւ Ալեքսանեանի հետ: Ունեցած է երկու զաւակներ: Մահացած է Ամերիկա, 1983 Դեկտեմբեր 31-ին:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ծնած է Գունարանի մէջ, 1902-ին: Ուսանած է Գունարանի Ազգային վարժարանին մէջ: Ապա, 1915-ի Ցեղասպանութեան ժամանակ, ինկած է Տէր Զօրի անապատները: Ազատած է Ամերիկեան Կարմիր Խաչի կողմէ: Ապա, 1922-ին, հաստատուած է Ամերիկա: Ամուսնացած է Ամերիկա, Ազնիւ Ալեքսանեանի հետ: Ունեցած է երկու զաւակներ: Մահացած է Ամերիկա, 1983 Դեկտեմբեր 31-ին:

ՌԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ե.

ՓՈՒՐԻԿ ՄԱՐՏԱՆՆԵՆԳԸ

Ժամատան զրանը քաւոր Պետրոսի ծանօթները սպասում էին, որ մեզ ճանապարհ դնեն: Մօրաքոյրս իւր երեխաների հետ եկաւ մինչեւ դիւղից դուրսը: Ամէն կողմից թափւում էին բարեմաղթութիւններ. ամէն բան ցանկանում էր մեզ բարի ճանապարհ եւ բախտաւոր վերադարձ:

Վերջապէս յայտնուեցաւ քահանան, կանչեց «Ցէ՛ր, ուղեա՛ զճանապարհս հասկցնել երիտասարդ վեհապետին թէ ինչ կ'ուզէր իր ժողովուրդը: Վիշինսկի նման յարաբերութիւններու փորձառութիւնը ունէր, - 1940-ի Յունիսին ինքն էր որ նախագահած էր Լիթուանիոյ «կամաւոր կցումին»: Ձարպիկ խաղով մը Միքայէլ Ա. ունեցաւ «ժողովրդային ուժերու կեդրոնացման» կառավարութիւն մը՝ չորս համայնավար նախարարներով:

Եաո չանցած Սթալին Լեհաստանի մէջ ձերբակալել կուտար, ահաբեկչութեան պատրուակով փաչխոթ զրաւման դէմ բռնութեան զեկավարները: Պէնէշ չուտով Մոսկուայի իր դեսպանին կը վստահէր «Ադ. Ճակատ»ի կառավարութեան մը նախագահութիւնը. կառավարութիւն՝ ուր եօթը նախարարութիւն կը տրուէր չեխ համայնավար կուսակցութեան: Պուկարիոյ մէջ հայրենիքի ճակատը վիտակցօրէն կը գնդակահարէր նախկին ինամատարները, նախարարները, զօրավարներն ու Սիմէոն ցարին այլ ծառայողները՝ յատ սկզբունքներով թերծելու համար ուժ տարեկան այս վհատպետը:

Եալթայի համաձայնութիւնները չէին նախատեսած «ընկերվար» երկիրներու կազմութիւնը:

Թ. Ա. Թ.

տապալթի չրջանին, հետեւանք 1915-ի ցեղասպանութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան անկումին:

Մոնփըլիէ եւ իր չրջակայքը, այսօր, կը հաչուեն մօտաւորապէս հարիւր յիսուն հայ ընտանիք: Տարիներով հայկական կեանքը սահմանափակուած է Ապրիլ 24-ի առիթով մատուցուած պատարագին: Ճիշդ այդ պատարագներու մէկուն առիթով է որ, 1976-ին, ներկայութեամբ Նիկողոս Ա. Վրդ. Քէհեայեանի, (Առաջնորդ Ֆրանսահայ Կաթողիկէ Համայնքին), որ հիմը դրուած է Մոնփըլիէի եւ չրջակայքի Հայկական Բարեկամականին:

Այս Բարեկամականը 1982-ին, Նոյեմբեր 15-էն 28, կազմակերպեց մշակութային եւ գեղարուեստական հայկական հնգեամեան մը (տե՛ս «Յառաջ», 1982 Նոյեմբեր 5-ի թիւ) «կենդանի Հայաստան» ընդհանուր որակումին տակ: Փոքրաթիւ զաղութի այս յանդուգն ձեռնարկը դասւ բացառիկ յաջողութիւն: Մոնփըլիէի բնակչութեան հետաքրքրութիւնը արթնցուց հայ մշակոյթի, հայկական հարցերու նկատմամբ: Նոյնպէս, գօտեպնդեց բարեկամականին անդամները իրենց համոզումներուն եւ իրենց նախաձեռնութիւններուն մէջ:

Բարեկամականը, 1982-ին, գիմում կատարած է քաղաքապետարանին մօտ, 1915-ի ցեղասպանութեան զոհ նահատակներուն նուիրուած յուշարձանի մը կառուցման համար: Դիմումը, ներկայացուած ծրագիրը ընդունուած է եւ 1983-ին յուշարձանի կառուցման յատուկ Միութիւն մը ստեղծուած է «կենդանի Հայաստան» անունին տակ:

Այդ, «կենդանի Հայաստան» Միութիւնն է, որ կը բերի Բարեկամականին, կազմակերպիչ մարմինը:

1983-էն 1985 վերոյիշեալ Միութիւնը չարունակած է իր աշխատանքները եւ ձեռնարկը դրած է յաջողութեան ճամբուն վրայ:

Ձեռնարկը ինքնին յոյժ կարեւոր եւ մեծածախս, բաւական ծանր կը կշռէ կազմակերպիչ մարմնի ուսերուն վրայ:

«Կենդանի Հայաստան» Միութիւնը դիմած է Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ վարչութեան: Եւ այս վերջինին նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ տեղեկատուութեան ժողով - հանդիպում մը, Յունուար 28-ին Եկեղեցւոյ Մշակութային Կեդրոնի Ս. Ջրբաչեան սրահին մէջ, ներկայութեամբ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի, Գարեգին Վրդ. Պէքճեանի, նախապատուութեամբ Արշամ Պարսամեանի եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ չրջակայքի եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց եւ կարգ մը միութիւններու ներկայացուցիչներուն:

«Կենդանի Հայաստան» Միութեան նախագահը՝ Ժան Փօլ Թահմազեան կատարած աշխատանքներուն հակիրճ պատմականը ընելէ յետոյ, յայտարարեց որ տասը օր առաջ քաղաքապետարանին հետ ստորագրած են պայմանագրութիւնը որ «կենդանի Հայաստան»ը կը դարձնէ սեփականատէրը հողին, որուն վրայ պիտի բարձրանայ յուշարձանը: Այս գնումը իրագործուած «Ֆրան - ալենպալիքով»: Հողը, երկու հարիւր մեթր քառակուսի տարածութեամբ մը, կը գտնուի հրապարակային պարտէզի մը մէջ, ճիշդ քաղաքին սիրտը, բանուկ կեդրոնի մը մէջ: Յուշարձանին յղացումը գործն է՝ ճարտարապետ Էտուի Սարգսեանի (Մարսէյլ - լէն): Մանրանկարը ներկայացուած եւ ընդունուած է քաղաքապետարանին կողմէ: Յուշարձանը պիտի կրէ, հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով, հետեւեալ արձանագրութիւնը, որ սպասած է վաւերացումը իշխանութեանց:

«Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1·500·000 ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԶՈՀ 1915-Ի ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ» :

«A LA MEMOIRE DES 1 500. 000 ARMENIENS VICTIMES DU GENOCIDE ORDONNE EN 1915 PAR LES DIRIGEANTS TURCS».

1985-ը ըլլալով Մոնփըլիէ քաղաքին հազարամեակը, քաղաքապետ՝ Ժորժ Ֆրէշի փափաքն է որ բացման արարողութիւնը կատարուի տեղի ունենալիք յատուկ հանդիսութիւններու ծիրին մէջ: Սոյն հանդիսութիւնները ծրագրուած են Մայիս եւ Յունիս ամիսներուն: Եղրակացընելով, Ժան Փօլ Թահմազեան ըսաւ՝ «Կենդանի Հայաստան» Միութիւնը կը ապասէ այս ժողովին եւ ընդհանրապէս Մարսէյլի գաղութէն նիւթական աջակցութիւն եւ մասնակցութիւն բացման հանդիսութեան: Մոնփըլիէի Հայերը իրենց կարելիութիւններուն ծայրը հասած են: Այս գործը, պէտք է ըլլայ բոլոր Հայերուն գործը, առանց աշխարհագրական սահմանումի»:

«Կենդանի Հայաստան» Միութեան դանձապահը՝ Անարէ Մարգարեան յայտարարեց թէ Միութիւնը մինչեւ այսօր կըրցած է գոյացնել հարիւր քսան հազար ֆրանք, եւ իրագործելու համար ներկայանալի ու մանուանդ տակուն չինանիւթերով կառուցուած յուշարձան մը ընդհանուր ծախսը կը բարձրանայ չուրջ երկու հարիւր հազար ֆրանքի:

Ճարտարապետ Էտուի Սարգսեան ներկայացուց յուշարձանին մանրանկարը: Տասն եւ երկու սալաքար, խորհրդանիշ հայկական տասն եւ երկու նահատակ նահանգներուն, որոնք կը միանան հունտի մը չուրջ, որ կը խորհրդանշէ՝ յոյսը, վերածնունդը, ապագան: Յուշարձանին բարձրութիւնն է մէկ մեթր քսան, երկարութիւնը տասը մեթր, իսկ ընդհանուր տարածութիւնը չիտունէն վաթսուն քառակուսի մեթր: Ճարտարապետական կառոյցը նման է հայկական խաչքարերուն:

Այս տեղեկութիւններէն յետոյ եղան հարցումներ, քաջալերական խօսքեր:

«Կենդանի Հայաստան» Միութիւնը եւ ճարտարապետը կը նախատեսէին արձանագրել սալաքարերուն վրայ նահատակներու անուններ իրենց ծննդավայրերով: Այսպէս հազարաւոր անուններով պիտի զարդարուէր յուշարձանը: Ժողովը թելադրեց պարզապէս արձանագրել սալաքարներուն վրայ հայկական տասն եւ երկու նահատակ նահանգներուն անունները:

Ժողովի վերջաւորութեան ներկայ

×

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա.

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Թուականն 1840 էր:

Անցել էր հինգ տարի այն օրից, որ մենք թողեցինք Պարսկաստանը:

Ռուսաստանի հիւսիսային, հեռաւոր գաւառներից մէկում, անապատի մէջ գրուած գիւղերի միջով, անցնում էր մի ծածկուած կառք: Հինգ միապոյն ուժեղ ձիաններ տանում էին նրան:

Այդ կառքը, այնպէս ծածկուած, անցել էր շատ նահանգներ, շատ գաւառներ եւ ամէն տեղ, որտեղ յայտնուել էր նա, ժողովուրդը խորին ջերմեռանդութեամբ հանդիպել էր նրան եւ նրա փոշին սրբել էր իւր համբոյրներով: Այժմ կառքը չարժւում էր դէպի մի մեծ գիւղ, որ չորս վերստ հեռաւորութեան վրայ էր: Ճանապարհի ամբողջ երկարութիւնը, որ տանում էր դէպի յիշեալ գիւղը, պատած էր մարդիկներով: Ծեր, մանուկ, այր եւ կին կոխ էին տալիս միմեանց, առաջ էին

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏՈՒԹ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Արմէն Մուրատեան եւ Մարի Տիւֆլօ 2000 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կ'ողբայ իր պատուոյ նախագահուհիին՝

ԸՆԿ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ

մահը եւ այս առթիւ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ զաւակներուն եւ թոռներուն:

ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ ՁՄՐԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Երբորդ տարին է որ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Գոլոմպ եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղը կը բանայ Պէլֆօնթէնի կայանը (Փետրուար 16-էն 24): Սակայն նեղոտղութիւն կը խնդրէ այս վերջերս դէմ - մողներուն, որոնք կը մերժուին տեղի չտոյութեան պատճառով: Կը յուսայ յետագային աւելի մեծ թիւով կարենալ ընդունել:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Ռատիօ Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քազաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոքէյի, երեկոյեան ժամը՝ 9-էն սկսեալ:

Մուտքի գինն՝ 40 Ֆ.:

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան:

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷԼ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

եկեղեցւոյ պայծառութեան. -

Գալուստեան Պաղտասարեանի թաղման առթիւ. - Մէլինէ Քալէճեան Պաղտասարեան 200, Մարի Վարդանեան 100, Սաթենիկ Պէնլեան 50, Գալուստեանի զաւակները 500, Արմենակ Օրթակէօղեան 300 Համազգային դպրոցին:

Լօրիս Կարապետեանի թաղման առթիւ. - Տիկին Էլիզ Զրբաչեան 100 Հ. Բ. Ը. Միութեան դպրոցին, Տիկին Պերճուհի Տէրտէրեան 100 Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին, Տիկին Սաթենիկ Ճարութիւնեան 50, 50 Հ. Բ. Ը. Միութեան, Տէր եւ Տիկին Խոսրով Պարթեւեան 500, Անարէ Պոսնաքեան 500, Տէր և Տիկին Ժաք Պոսնաքեան 500, Տէր եւ Տիկին Ալէն Սիմոնեան 500, Տէր եւ Տիկին Ժաք Թուզէ 300, Պ. Խոսրով Տէրունեան 200 Ֆ.:

Ներսէսեանի թաղման առթիւ. - Դարբինեան եւ Գասպասեան ընտանիքներ 600, Պ. Արման Թուրկութեան 100, Պ. Փօլ Գասպասեան եւ զաւակները 100, 100 Ֆ. դպրոցին, Աչիկեան ընտանիք 100, 100 եկ. դպրոցին, Կիւլսաքալեան ընտանիք 100, 100 եկ. դպրոցին, Ամոյեան ընտանիք 2000 Ֆ., Թէքնիք եւ արուեստի միութիւն 1000, Ներսէսեան ընտանիք 1500; Պ. Փօլ Պէրպէրեան 100, Զարզավաթճեան 100, Գէորգ Եօթեղբայրեան 200, Պ. Աւետիս Եօթեղբայրեան 100 Ֆ. Համազգային դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ժաք Կուսսուզեան 100, Պ. Գարեգին Մարուքեան 50, Ալիքսանեան ընտանիք 100, Տուրնոյեան ընտանիք 200, Պ. Աւետիս Կուսսուզեան 100, 200 Համազգային դպրոցին, Պ. Յովհաննէս Կուսսուզեան 50, Պ. Անարէ Բարուքեան 500 Ֆ.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղի պարահանդէսը՝ Մարտ 9-ին Օթել Մեռիւռ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Երկուշաբթի օր, Փետրուար 11 ստն է Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն Մերոց, Հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին - 451 Թուականին: -

Այս օրը անուան տօնն է նաեւ

ՎԱՉԳԻՆ Ա.

ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՑՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ կ'ողեկոչուի Վարդանանց յիշատակը:

կը պատարագէ՝

ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՂՈՒՃԵԱՆ

Մեր ժողովուրդին կարեւորութեամբ կը յիշեցնենք այս առթիւ, թէ Պետական Տօնօրինութեամբ, բոլոր Հայերը - դպրոցական, աշակերտ, պաշտօնեայ կամ աշխատաւոր - տարուան երեք յատուկ օրերուն՝ Ս. Ծնունդին - Յունուար 6-ին, - Վարդանանց տօնին - որ այս տարի Փետրուար 11-ին կը զուգադիպի - եւ Եղեռնի տարեդարձին - Ապրիլ 24-ին - կրնան բացակայիլ իրենց զբաղումներէն՝ իրենց կրօնական պարտաւորութիւններուն համար:

Ծանօթութիւն. - Ի տեղեկութիւն կը յայտնենք, թէ առ հասարակ Վարդանանց տօնը կը տօնախմբենք՝ Մեծ Պահքը կանխող Հինգշաբթի օր: Այս տարի սակայն այդ օրը կը զուգադիպի Տէրունի օրուան մը՝ Տեառնընդառաջին, որ միշտ Փետրուար 14-ին կը տօնենք, անոր համար ալ այդ օրուան Սուրբին տօնը տեղափոխած եւ առաջ բերուած է:

ԴԻՒԱՆ

×

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԿԸ ՏՕՆԵՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Կիրակի, Փետրուար 10, ժամը 15-էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ, 1 Պուլվար տիւ Նոր, Լը Ռէնսի:

Ներկայ կ'ըլլան հայրենի մեծանուն դերասան՝

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

եւ կինը՝

տաղանդաւոր դերասանուհի՝

ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին վարժարանիս աշակերտները՝ վարդանանցի երգերով, կը ներկայցուին կարճ թատերդութիւններ եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

×

ՄԱՐՍԷԼԻ

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս տարի Սրբոց Վարդանանց տօնը մեծ հանդիսութեամբ կը կատարուի Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ մասնակցութեամբ հայկական բոլոր եկեղեցիներու եւ հայերէն լեզուի դպրոցներու:

Երկուշաբթի, Փետրուար 11, պատարագը կը մատուցանէ Սէն - Ժեռօմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝

ԵՂԻՇԷ Ա. ՔՀՆԱ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

կը քարոզէ Սէն - Լու կրան Բէնի հոգեւոր հովիւը՝

ՇԱՀԱՆ ՔՀՆԱ. ՏԻՏԻԵԱՆ

կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը՝ 8·30
Պատարագ՝ 10·00
Քարոզ՝ 11·15

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋ. մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ Փետրուար 9, ժամը՝ 15-ին Մշակոյթը Տունը:

17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ:

Կարեւոր օրակարգ. - Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷԼ. - Վասպուրականի Ցաղթականի Հերոսամարտի 70-րդ տարեդարձը՝ Կիրակի, - Ապրիլ 14-ին, Վասպուրական սրահին մէջ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Ջորեքշաբթի օր, Փետրուար 13, երեկոյեան ժամը 5-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, աղօթատան եւ մոմավառութիւն կը կատարուի:

Ծանօթութիւն. - Տարուան Առաջին Աղօթատանն է որ կը կատարուի այսօր: Տարուան Վերջին Աղօթատանը կը կատարուի Խաչվերացի տօնին երեկոյեան՝ Սեպտեմբեր 15-ին:

Հինգշաբթի օր, Փետրուար 14-ին, Տեառնընդառաջ է: Տօն է Քառասնօրեայ Տէրունական Քրիստոսի ի տաճարն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Պատարագ կը մատուցուի:

Իր անդրանիկ պատարագը կը մատուցանէ նորընծայ՝

ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆԱ. ՊԱԼՃԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

ՀԻՄՆԱՔԱՐԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Փետ. 17, ժամը 10·15-ին հայրապետական պատարագ կը մատուցուի Վերափոխման Աստուածածնայ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ:

26, rue Sibié, 13001 Marseille

Կը նախագահէ եւ կը պատարագէ.
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՅԵԱՆ
Առաքելական Էկզարք Ֆրանսայի)

Յաւարտ պատարագի նորակառոյց եւ ժողովրդապետական կեդրոնի հիմնադրի օրհնութիւն:

Կը խնդրուի ազգայիններէն եւ համակրաշարներէն ներկայ ընդունիլ իրենց հրաւէր:

ՓՐ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՐՈՆԵՑՆ. Ի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ.Ի

Տիկին Անոյշի դերով՝ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

մասնակցութեամբ Մ.չ. Միութեան եւ Գիսանի Թատերախումբին:

PARIS

THEATRE FONTAINE
10, rue Fontaine — 75009 PARIS
Métro : Blanche, Pigalle ou St. Georges
LUNDI 18 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
ET
DIMANCHE 24 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
PRIX DES PLACES : 60, 100 et 120 Frs.
Réservation :
Théâtre Fontaine : 10, rue Fontaine - 75009 Paris -tous les jours de 11h à 19h
Tél : 874 - 74 -40
Centre Culturel Artistique Arménien (UCFAF) : 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris
tous les jours de 15h à 19h (sauf Dimanche) Métro République - 208 - 76 - 49
Librairie Palouyan : 9, rue de Trévise - 75009 Paris
Cabinet Terziyan : 21, rue Lamartine 75009 Paris - Tél : 282 - 01 - 41
A BOIS - COLOMBES (92) : Djizmedjian, 31, rue Paul Déroulède -781 - 09 - 72
AU KREMLIN - BICETRE (94) : Minakian, 6, rue Curie - Tél : 658 - 86 - 39
A VILLEPINTE (93) : Mahdessian, 28, rue de la Gare - Tél : 860 - 66 - 18

A ALFORTVILLE
Sous la Présidence d'Honneur de Monsieur le Ministre et Maire d'Alfortville
JOSEPH FRANCESCHI
SAMEDI 16 FEVRIER A 20H 30
Gymnase LAPIERRE
Gd Ensemble, allée du 8 Mai - Ouverture des portes à 20h

A ISSY-LES-MOULINEAUX
MARDI 19 FEVRIER A 20H 45
Ouverture des portes à 20h
THEATRE MUNICIPAL - Av. Victor Cresson - Métro Mairie d'Issy
PRIX DES PLACES : 50, 80, 100 Frs.
Pour séance à Alfortville :
Café Philippe : 10, Place Carnot - Alfortville
Epicerie «Ararat» : rue Etienne Dolet - Alfortville
Restaurant «Sévan» : Quai Blanqui - Alfortville
Pour séance à Issy-les-Moulineaux :
Kanayan : 253, Av. Jean Jaurès - CLAMART (jusqu'au 15.02) - 642 - 51 - 44
Télé Condorcet : 175, Av. Jean-Jaurès - CLAMART - 642 - 56 - 17

OPTIMA Tours

ARMENIE
-- 1985 --

— Du 22 au 31 Mars ..... 4,650 F
— Du 30 Mars au 13 Avril ..... 5,850 F
(tous ces voyages sont avec une nuit à l'aller et une nuit au retour à MOSCOU)

SPECIAL CEREMONIE DU 24 AVRIL EN ARMENIE

— Du 20 au 27 Avril ..... 4,450 F
— Du 20 Avril au 4 Mai ..... 5,850 F

Renseignements et Inscriptions:

PARIS
Madame COUMRYANTZ Sonia
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon — 75009 PARIS
Tél : 742 - 10 - 35

LYON
OPTIMA TOURS
BOUDOYAN Gisèle
97, Boulevard des Belges
69006 LYON
Tél : (7) 865 - 94 - 16
du Lundi au Vendredi de 17h à 19h
Samedi : de 9h à 12h

LIC A 130

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
12
MARDI
12 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրտաձայա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատ : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.897 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.897

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏՕՆԸ

«Արտագական դաշտին մէջ, հզօր
վառուած՝ արեաց դէմ
Ինկաւէ կարմիր վարդանի հետ
Փառքին համար՝ վեհ բաջերու,
Հայրենիքի, եկեղեցւոյ եւ
Սիրելեաց»:

Եղիշէի այս տողերը պատմութիւնը, բոլոր ժամանակներուն համար, վիմագրած է Մասիսի կրանիտ կողերուն վրայ: Հայ ազգի զաւակները հոն կը տեսնեն անմահութիւնը իրենց ցեղին, փառքն ու դաղափարականը որուն համար պիտի պիտնան պատուով ապրիլ, մարտնչիլ եւ զոհուիլ:

Վարդան, Ղեւոնդ երէց եւ իրենց քաջարի ընկերները կատարեցին իրենց Ուխտը եւ դարձան յաւերժական մեծութիւններ ու տիպարներ որոնց օրինակին պէտք է հետեւին մեր տողինները:

Հայ Եկեղեցին, Հայ Ազգի զաւակներն ամբողջ կը տօնեն անոնց յիշատակը նոյն սիրոյ սեղանին չուրջ, նոյն խնկանուէրը պաշտամունքով եւ անդամի մը համար կը հաղորդուին նոյն հաւատքի ապրիւրէն, հզօր ու անմահ:

Դեռ երէկ, մեր սիրելիները, յոյսի եւ անմահութեան մէջ, նահատակուեցան եւ իրենց զոհաբերութեան մէջ հայրենի կրատակ մը կատարեցին, Վարդանի կռակը՝ քանի կիզիչ աւազներուն վրայ իրենց չորցած շրթունքները միչտ արտասանեցին փառք Հայրենիքին, իրենց արիւնած եղունգները պաչտպանեցին Մայր Հոդը, իրենց հոդիները մնացին բայ եղիչէի աստուածաչունչ մատաղաթներուն:

Վարդանանք հաւատքի պատերազմ մը մղեցին: Ոդի, ազատութեան եւ հոդի հաւատքը: Մեր դարաւոր եւ ողբերգական պատմութեան մէջ, հաւատքի այս պատերազմը մեր ազգային նկարագրին, մեր էութեան ամէնէն հարազատ պոռթկումն եղաւ:

Վարդանանց պատերազմի ոգեկոչումը յաղթանակի մը պանծացումն է: Հայ ոդին յաղթանակը: Այդ Ոդին Հայը ժառանգեց Աւարայրէն եւ պահեց անազարտ դարերու ընդմէջէն՝ Վահան եւ Մուշեղ Մամիկոնեանով, Բագրատունեաց Թագաւորներով, Ռուբինեան իչխաններով, Լուսինեան արքաներով, Խորայէլ Օրիով, Դաւիթ Բէկով, Յովակի Էմինով, Մխիթար Սեբաստացիով, Ղրիմեան Հայրիկով, յեղափոխական հնոցին մէջ մկրըտուած Ֆեսայիներով՝ Ազրիւր Սերոբեան, - Գէորգ Զավուչ, - Նիկոլ Դուման, - Քեռի, Անդրանիկ եւ իրենց զինակիցները հակառակ տեւական հուրին եւ սուրին:

Եւ այսօր, ամէն օր եւ ամէն տեղ, օտարութեան մէջ, այլասերման եւ ուծացման սպառնալիքին տակ, մաքուր պահել այդ Ոդին տեսակ մը Աւարայր մըն է, դոյապայքար մըն է որ կը մղէ Հայը: Մեր կեանքը ճակատամարտ մըն է, արիւնով կամ դրիչով զրահուած, հոդիով կամ զգացումով զօրացած:

Վարդանանց տօնին

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՀԱՅ - ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Յովհաննէս Բազիչեցի, միաբան Տաբօնի Ս. Կարապետի ուխտին, նուիրակատնէթեամբ Պոլիս կուգայ. զինքը Երուսաղէմ կը ղրկեն իրրեւ փոխանորդ, ուր չուտով կը տեղեկանայ բոլոր մանրամասնութեանց եւ դժբախտութեան պատճառներուն: Ան կը հանդարտեցնէ պարտատէրները՝ վստահեցնելով զանոնք որ չորս տարիէն պիտի վճարէ բոլոր պարտքերը: Հրահանգ կուտայ Միաբանութեան որպէսզի նոր պարտք չընեն, եւ խորտակէլէ վերջ Օրթա - Մէօհիւր կոչուած այն խոշոր կնիքը որով կը կնքէին պարտամուրհակները, փուլիով կը վերադառնայ Պոլիս ու ազդին ներկայացուցիչներուն կը պարզէ Երուսաղէմի վիճակը եւ մանաւորապէս Նազիրներու՝ աշխարհական ներկայացուցիչներու՝ գործած աւերները: Կ'առաջարկէ անմիջապէս զանել Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը, անոր կրօնական ու առաքելական նկարագիրը պահելու համար, վանզի Պոլսոյ պատրիարքութիւնը միայն վարչական ընդլէ ունէր: Կ. Պոլսոյ ժողովը լսելով Յովհաննէսի լմտատուն խօսքերը՝ զինք Պոլսոյ պատրիարք կ'ընտրէ: Յովհաննէս կ'ընդունի այն պայմանաւ որ իր գործակից Գրիգոր վարդապետը եւս ըլլայ պատրիարք Երուսաղէմի: Ազգը սիրով կ'ընդունի այս առաջարկը ու այդ անզուգական զոյգը կը լծուի գործունէութեան, նախանձախնդրական դեր մը կատարելով ոչ միայն Երուսաղէմի այլ ամբողջ Հայութեան համար:

Գրիգոր վարդապետ, որ նոյնպէս Տաբօնի Ս. Կարապետի միաբան էր, Յովհաննէս Կոլոտի սոխակումներուն վրայ է որ կ'ընդունի պատրիարքական պաշտօնը և 1717-ին կը հաստատուի: Առաջին գործը կ'ըլլայ վանքը մաքրել աշխարհական գործակալներէ, եւ իր բացակայութեան՝ միաբաններէն Յովհաննէս վարդապետը (Հանէ) իրեն փոխանորդ կը կարգէ: Բայց Երուսաղէմի մեծագոյն մղձաւանջը վանքի ահաւոր պարտքն էր: Գրիգոր վարդապետ ծանր չղթայ մը կ'անցընէ իր վիզէն, իրր նշան Երուսաղէմի գերութեան, եւ կ'ուխտէ չհանել զայն իր վիզէն մինչեւ որ չվճարէ վանքին ամբողջ պարտքը, ու ասկէ կ'առնէ իր «Չղթայակիր» անունը: Ան նոր ձեռնարկած էր իր ուխտի կատարման, երբ Յոյները եւ Լատինները կը համաձայնին նորոգել Ս. Յարութեան Տաճարը: Չղթայակիր չի յուսահատիր: Կոլոտ կը փուլթայ Երուսաղէմ՝ անձամբ հսկելու համար Երուսաղէմի գործերուն, մինչ Չղթայակիր, գրեթէ հանգանակելու համար, երկու ու կէս տարի չարունակ կը շրջի մայրաքաղաքն ու շրջակաները, որմէ եռք միայն կը վերադառնայ Երուսաղէմ եւ Կոլոտն ալ կը դառնայ Պոլիս:

Չղթայակիր ոչ միայն ամբողջութեամբ կը վճարէ վանքին ահաւոր պարտքը, որ կը հասնէր 27,764 դահեկանի, այլ նաեւ կը փրկէ այն բոլոր կալուածներն ու եկեղեցական սրբազան սպասները, որոնք գրաւի դրուած էին պարտատէրներուն կողմէ:

Ութ տարիներ չարունակ կրնէ եռք, կաթողիկոսին, Կոլոտին եւ համայն ազգին խնդրանքին վրայ, Գրիգոր պատրիարք կը հանէ վիզէն ծանր չղթան ու անկէ եռք միայն կը բազմի Առաքելական Աթոռին վրայ:

Ապա ան կը նուիրուի Ս. Աթոռի բարեզարդութեան, միշտ խորհրդակցութեամբ եւ գործակցութեամբ Կոլոտի: Նախ կը բարեկարգէ վարչութեան վերաբերեալ հարցերը, մասնաւորապէս պատրիարքական ընտրութեան պարագաները: Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատրիարքութեանց միութենէն առաջ՝ Երուսաղէմի պատրիարքները կ'ընտրուէին Միաբանութեան կողմէ, միշտ նկատի առնելով նախորդ պատրիարքին կամքը. երբեմն ալ մեծ բարերարներու թելադրութեամբ կ'ընտրուէին անոնք, ինչպէս էր Պարոնտէրի պարագան: Սակայն, այդ միութեան չրջանին, Երուսաղէմի Միաբանութեան ղեկը կը վարէին Պոլսէն ղրկուած եկեղեցականներ եւ պապա - նաղբներ, որոնք, տեղեակ չըլլալով Երուսաղէմի վիճակին, պատճառ կ'ըլլային անոր դրժբախտութեան: Ատոր համար՝ Չղթայակիր կը հաստատէ կանոն մը՝ ըստ որում պատրիարքական թեկնածուները պէտք է ընտրուէին Երուսաղէմի Միաբանութենէն, որպէսզի տմուտ ըլլային տեղւոյն յարաբերական գործերուն: Բացարձակապէս կ'արգիլէ աշխարհական գործակալներու կամ պապաներու ներկայութիւնը Հայ - Երուսաղէմի վանական գործերուն մէջ եւ կը լուծէ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատրիարքութեանց միութիւնը:

Երկրորդ գործունէութիւնը կ'ըլլայ ընարարական, իրաւակից եկեղեցիներու մէջ կատարած կարեւոր նորոգութիւններէն զատ կը նորոգէ Ս. Յակոբայ տաճարին փառաւոր խաչկալը՝ իր տեսակին մէջ մէկ հատիկ, ծեփերը, բոլոր պատկերներն ու յախճապակիները, Ս. Պօղոս - Պետրոսի եւ Ս. Նշանի մատուռները, ի մի բան՝ Ս. Յակոբը իր ներկայ ձեւին տակ ուղղակի արտադրութիւնն է Չղթայակիրի չինարարական բարեզարդութեանց, որուն ծախսը հոգացած է Սեբաստոս ամիրան, Ս. Աթոռոյս մեծագոյն բարերարներէն մին եւ որուն կողմէ Ս. Աթոռոյ իրրեւ յիշատակ նուիրած կալուածները մինչեւ հիմա ալ կը մնան:

Մեր սեպհական եկեղեցիներէն զատ Չղթայակիր նոյն ձեւով կը նորոգէ նաեւ Ասորիներու եւ Հապէշներու վանքերն ալ, որոնցմէ առաջինին մէջ գոյութիւն ունեցող հայերէն արձանագրութիւնը միայն վերջերս վերցուեցաւ: Կ'ընդարձակէ Հայոց վանքը՝ խլամներէն գնելով բազմաթիւ թաղեր, որոնք ղրկից ըլլալով Հայոց՝ միշտ նորանոր վնասներ կը հասցընէին վանքին:

Իր ձեռնարկներուն ամէնէն կարեւորներէն մէկն էր անտարակոյս Ջեռապրաց Մատենադարանի կազմութիւնը: Իրմէ առաջ Ս. Աթոռին մէջ կային անշուշտ ձեռագրերներ, որոնք սակայն կը գտնուէին լքուած եւ քայքայուած վիճակի մէջ: Զանոնք խնամքով կը հաւաքէ ու կը ճոխացընէ հեզհեզէ նորերով, նոյն հոգածութիւնը ցոյց կուտայ նաեւ Գանձարանին նկատմամբ:

Չղթայակիրի այս մեծագործութիւնները թուելէ վերջ՝ չեմ խորհիր թէ պէտք ըլլայ խօսիլ նաեւ անոր նկարագրին մասին. իր գործերը արտայայտութիւնն են իր կերթ մաքին, հեզ հոգիին եւ աննկուն կամքին. ամբասիր եւ սուրբ կեանք մը վարած է ան, որուն ազդովին կը պարտինք միայն յարգանք եւ երախտագիտութիւն:

Այսպէս Հայ - Երուսաղէմը, որ ամբողջ Թրքական տիրապետութեան ժամանակամիջոցին ապրեցաւ հալածանքի եւ տառապանքի մէջ, Պարոնտէրի, Եղիազարի, Չղթայակիրի եւ Կոլոտի անսպառ ջանքերուն չնորհիւ պարծանքի առարկայ դարձաւ, իրականացնելով Քրիստոսի խաչին խորհուրդը: Տար Աստուած որ մենք ալ կարենայինք զայն նոյնութեամբ փոխանցել յաջորդ սերունդներուն, որպէսզի անով մարմնացած զգաստարը, այսինքն Աստուծոյ զգաստարն ու ազգին կրօնական ազգմաութիւնը, կարենար կատարել իր փրկարար դերը մեր ազգային կեանքին մէջ:

ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ.

«Սիոն», 1938 Ապրիլ

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ

Հեռատեսիլի Ա. կայանի կիրակնօրեայ թերթօճին առթիւ, կ'ոգեկոչուի Աւստրալիոյ յայտնաբերման պատմութիւնը:

×

Ամէն բան սկսաւ դիպուածով. դիպուածով մը հոլանտացի նաւարկողներ նկատեցին անծանօթ ծովափ մը, Նոր - Կինէայի հարաւակողմը: Նախ տարակոյս չունեցան որ այս ծովափը կը պատկանէր աւստրալական ցամաքամասին: Հազար քիլոմեթրի չափ հեռախուզեցին այդ ծովափը, ունեցան վհատեցնող հանդիպումներ տեղւոյն բնակիչներուն հետ: «Վայրենի, թուխ, բարբարոս, թշուառ, դաժան ու ագմկարար» մարդիկ էին այս վերջինները:

Առաջին լուրջ հետազոտութիւնը կատարուեցաւ 1642-ին Ապէլ Թասմանի կողմէ: Ան մեկնելով Աւստրալիոյ ամէնէն հիւսիսային կէտէն, կը նաւարկէ մինչեւ դէպի հարաւ: Կը հասնի ծայրագոյն կէտին, ուր ցամաքը երեն թերակղզի մը ըլլալ կը թուի: Այս այն մասն է որ Թասմանիա պիտի կոչուի յետագային: Հոլանտացիները ցամաք կ'ելլեն, ոչ մէկ բնակիչի կը հանդիպին. կը տեսնեն միայն խորհրդաւոր կենդանիի մը ոտնահետքերը ու հսկայական ծանրխամատերու ձեւով տնաչուած երկու ծառեր, որոնք կը թուին պատրաստուած ըլլալ հսկաներու համար: Թասման անոնց հանդիպելու վախէն, կը հեռանայ: Այն ծովափը դոր հետախուզեց, կամ հոն ուր ցամաք ելան աւստրալական հողը չէր, այլ այն ընդարձակածաւալ կղզին որ պիտի կոչուէր Նոր - Հոլանտա:

Նոր - Հոլանտա մը որով աւելի հետաքրքրուած էին Անգլիացիները: 1699-ին Ուիլիըմ Տամփիէ նախկին ծովահէն մը, կը հետազօտէ երկրին հիւսիս - արեւմտեան ափը, կը գտնէ աւազուտ հող մը, ապքատ՝ ակերու սեռակից ու «աշխարհի ամէնէն թշուառ» ժողովուրդը:

Իր ճամբորդութեան զարմանահրաշ երանգ մը տալու մտահոգութեամբ ան կը յատկանի դառն ըլլալ դեռատիու մը դերը, այսքանը կը բաւէ արդէն որ նաւարկութեան իր պատմութիւնը վէպի մը հանգամանքը առնայ: Ճիշդ չէր իր դերածը, սակայն եւ այնպէս Տամփիէի անունը կ'աւընչուի վէպի մը, քանի որ իր նոր մէկ ճամբորդութեան պատմութիւնը կը ներշնչէ Տ. Տիֆօն դրի առնելու իր Ռոպինսոն Քրուզօն:

Յետոյ, եօթանասուն տարուան չրջան մը ոչ մէկ լուր այս հողամասէն. ոչ մէկ նաւ կը մօտենայ այդ ափերուն որ կը մնայ դարձեալ աշխարհագէտներու երազներուն՝ ու վիպագիրներու երեւակայութեան մէջ: Սուիֆթ հոն կը զետեղէ Լիլիփութը «Կիւլիվէրի ճամբորդութիւններ»ուն մէջ:

1770 Ապրիլ 19-ին Նոր - Հոլանտան դարձեալ դուրս պիտի գայ խաւարէն. այդ օրը սեւի ներկուած նաւ մը կը մտնէ լեռնային ծոց մը: Նաւապետը պատմութեան ամենամեծ ծովագնացներէն մէկն է, Ճէյմս Գուք: Անոր չնորհիւ այս ցամաքամասը կը թօթափէ «ամուլ հող»ի առասպելական իր քօղը ու կը վերածուի դրախտի մը:

Իրական յայտնութիւն մրն է կատարածը. այս հողը որ ամուլ ու անչահ կոչուած էր Թասմանի ու Տամփիէի կողմէ, այնուհետեւ մեծ հետաքրքրութեան կ'արժանանայ իր հաճելի կլիմայով, յորդ բուսականութեամբ ու թռչուններով լեցուն երկինքովը:

Բնադէտներ հոն նոր տեսակներ կը յայտնաբերեն. պտուղներ, բարձրաբերձ ծառեր, կենդանիներ - պարկերէններ են: - կան նաեւ գայլեր, ինչպէս ժանտակուղ եւ բազմաթիւ օձեր:

Դժուար է յարաբերիլ բնակիչներուն հետ: Հրէշներ են տախտակեայ նիզակներով, որոնք տապարներ կ'արձակեն:

Մէկ խօսքով՝ Գուք կը գտնէ տարօրինակ երկիր մը, նոր աշխարհ մը: Այն ծոցը ուր խարսխած էր Գուքի նաւը բուսաբանական չրջանն է ուր այսօր կառուցուած է Սիտնէյ քաղաքը:

Գուք կը նաւարկէ դէպի հիւսիս. ան ոչ մէկ կասկած ունի թէ հարուստ է այդ հողը ու կը պարունակէ այն բոլոր պանձերը, զոր կ'երազէ իւրաքանչիւր ծովապընաց ոսկի, ինչպէս նաեւ արծաթ, կապար, պղինձ:

Քիչ մնաց որ այս երկիրը գառնար սակայն Գուքի նաւուն դերեզմանը. նաւը կը խրի բուսակ կղզեակի մը վրայ, եթէ այդպէս մնայ ալիքներ պիտի խորտակեն զայն, - իսկ եթէ քաշուի խրած վայրէն, պիտի ընկղմի: Ծովայիններէն մին կը յաջողի սակայն գոյացած ճեղքը խցկել ու կարելի կ'ըլլայ նաւը ցամաք բերել ու հոն նորոգել:

Նոր - Հոլանտացին բաժնուելէ առաջ, Գուք անգամ մը եւս ցամաք կ'ելլէ չըրուանդանի մը վրայ զոր կը կոչէ Եորկ ու ձորձ Գ.ի անունով տէր կը կանգնի հողամասին:

Ինչ պիտի ընէ Մեծն Բրիտանիա այս նոր երկիրը որ մեծ մասով անծանօթ կը մնար տակաւին: Կը ներկայանան ապագայի զաղթողները: Ամերիկաբնակ Անգլիացիներ, որոնք չեն փափաքիր երիտասարդ Հանրապետութեան քաղաքացին դառնալ: Լոնտոն համաձայն է սկզբունքով: Այս խումբերուն պիտի միանան նաեւ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած մեղապարտներ:

Սակայն որոշումը կ'ուշանայ. այնպէս որ չատեր սպասելէ վհատած՝ Գանատա կը հաստատուին: Վերջապէս, երբ 1788 Յունուար 18-ին հազար զաղթողներ գոմաք կ'ելլեն բուսաբանական չրջանը, միայն մէկ չորրորդը ազատ, կամաւոր պատժախումբեր ու զինուորներ են, իսկ մնացեալը դատապարտեալներ:

Մինչ զաղթախումբերը կը փորձեն արժեւորել ծովափեայ բարակ երիզ մը, երկու անգլիացի ազատներ մանրանկար նաւով մը կը ձեռնարկեն չրջելու Աւստրալիան Թասմանիայէն բաժնող նեղուցի վրայ: Աւելի վերջ անոնցմէ Ֆլինտըրս առիթը կ'ունենայ պատերազմական նախկին նաւով մը Աւստրալիոյ չրջանը ընդլուծ. ճամբորդութիւնը կը տեւէ ութ ամիս: 1802 Ապրիլ 18-ին երբ նաւը ապատան կը փնտռէ հիւսիսային ծովախորշ մը, հոն խարսխած կը գտնէ Ֆրանսական նաւ մը. Նիքոլա Պօտէնի ժէօկրաֆն է այդ: Առաջին անգամը չէ որ Ֆրանսացի ծովագնաց մը Աւստրալիա կը գտնէ: Կային Պուկենվիլը, Լա Փերուզը, Պրիւնի ու Անթրըքաստօ. Նիքոլա Պօտէն լուրջ ուսումնասիրութիւն մը կը կատարէր այդ հողամասին վրայ:

Անգլիացիներու նաւատորմին գերակըռութիւնը կ'անհանդստացնէ զայն. թէեւ անգլիական իշխանութիւնները կ'ընդունին իր գիտական առաքելութեան հարկաւոր արտօնութիւնը տալ, սակայն Պօտէն վրդոված է. ու կ'արտայայտուի այդ վերապահութիւնը երբ Անգլիացիները Ֆլինտըրսը հոն կ'ուղարկեն կրկնակի առաքելութեամբ. Ֆրանսացիները գտնել ու լրտեսել:

Պօտէն կ'աշխատի արեւմտեան ափին վրայ, որուն քարտէսը կը պատրաստէ, ու յանկարծ Աւստրալիոյ մէկ մասը առնուն պիտի փոխէ, պիտի կոչուի Նափոլէոնի հողը. կան տակաւին Պոնափարթի նեղուցը, Թալէյրանի, Լաւուազիէի, Պուֆոնի հրուանդանները, ժոզեֆինի կղզիները: Երբ Պօտէն կը հրատարակէ իր «Ճամբորդութիւն դէպի աւստրալական հողը» հատորը, անոր ճակատի պարզարանքը կը ներկայացնէ «Նափոլէոնի ատեաը որ կը լուսաւորէ աւստրալական հողամասը»:

Անգլիացիները կը սկսին վրդովիլ: կարելի չէ միջամտել Ֆրանսացիներու գործունէութեան, քանի որ Ամիէնի հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուած է: Այսուհանդերձ խմբակներ կը զրկուին յատկապէս Թասմանիա:

Հակառակ ասոր, Պօտէն եւ Ֆլինտըրս կը բարեկամանան. ժէօկրաֆին պահեստանաւը կ'անյայտանայ. ժէօկրաֆ կ'ուղղուի Սիտնէյ, ուր իրեն կը միանայ աւելի վերջ իր պահեստանաւը ու երկուքը միասին ճամբայ կ'ելլեն դէպի Ֆրանսա, 1802 Նոյեմբերին:

Ֆլինտըրս եւս կը նաւարկէ դէպի Եւրոպա. եւ որովհետեւ նաւը ջուր կ'առնէ, ան կը մնայ Ֆրանսա: Կ'ամբաստանուի լրտեսութեամբ, կը բողոքէ: Սակայն հակառակ Պոնափարթի մէջամտութեան, բանտարկուած կը մնայ մինչեւ 1810:

Աւստրալիոյ յայտնաբերումը իր զգուշալի անդրադարձները կ'ունենայ Եւրոպայի մէջ. Ֆլինտըրսի գործակիցն ալ կասկածներու կ'ենթարկուի որպէս լրտես. իսկ Ֆլինտըրս կ'ամբաստանուի Պօտէնի յայտնաբերութիւնները իւրացուցած ըլլալով: Անգլիացիներն ալ հակադարձակումի կը գիմեն ու իրենց կարգին կը պնդեն թէ Պօտէն օգտուած է Ֆլինտըրսի աշխատութիւններէն: Իրեն չեն ներած Նափոլէոնի հողը...:

Ժամանակը կը ջնջէ ամէն մեղադրանք, անբաւ՝ թէ՛ մին, թէ՛ միւսը: Աշխարհագրագէտները կը նշեն մէկ բան միայն. Աւստրալիոյ դիւրաւ աւարտած է: Հանդիպումի ծոցին մէջ ժայռի մը վրայ կը փորագրեն երկու զլխաւոր դէմքերուն անունները՝ Պօտէն ու Ֆլինտըրս. ինչ որ երկուքը կը միացնէ նոյն արժանիքին ու նոյն փառքին մէջ:

Թ. Ա. Թ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻԻՆ ՄՂԵՐ ԵՒ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ Ի ՊԱՏԻՒ

Հինգշաբթի, Յունուար 31, երեկոյեան, Ֆրանսահայ Մշակ· Միութիւնն ու ԺԱՖ-ը կազմակերպած էին ընդունելութիւն մը՝ թատրոնի եւ չարժանկարի Ֆրանսահայ արուեստագէտներու եւ Փարիզ ժամանած հայրենի տաղանդաւոր ղերասան զոյգի՝ Մհեր եւ Թամար Մկրտչեանի հետ, Միութեան կեդրոնատեղին:

Ներկայ էին ծանօթ բեմադիր, Հանրի Վէրնէօյ (Ազգտ Մալաքեան), դերասանուհի Ռոզի Վարդ, երաժիշտ Ժորժ Կառվարենց եւ իր կինը՝ Ազատ Ազնաւուր, հայ մամուլի ներկայացուցիչներ եւ գրասէրներ:

Յանուն հրաւիրող կազմակերպութեան խօսք առնելով Արտաւազդ Պէրպէրեան կ'ողջունէր ներկայութիւնը հայրենի եւ ֆրանսահայ արուեստագէտներուն, հատուկ ակնարկ մը կը նետէր հայկական թատրոնի պատմութեան վրայ՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, յիշելու համար որ տարիներ թատերական բեղուն չարժում մը ունենալէ ետք Փարիզ, երկար տարի մը ոչ մի գաղութ ծարաւի է հայ բեմին: Հպանցիկ նշելէ ետք վերջին շրջանին կազմուած քանի մը թատերախումբերը Արտաւազդ Պէրպէրեան կ'անդրադառնար Մհեր Մկրտչեանի Փարիզ ներկայութեան նպատակին, այն է՝ Ց. Պարոնեանի «Պաղատասար Աղբար»ի բեմադրութիւնը եւ տիւթէն օգտուելով չունչ մը տալ թատերական կեանքին:

Խօսքը Մհեր Մկրտչեանինն էր: Պատկառոր ու հաղորդական ոճով մը ան կը յիշէր իր անդրանիկ քայլերն ու հետաքրքրութիւնը թատերական արուեստին առնչութեամբ: Տակաւին 7 - 8 տարեկան մանուկ, Լենինականի իր հօրենական տան պատուհանէն լսելով դուրսը կատարուող բուռն վիճաբանութիւն մը՝ դլուխ դուրս կը հանէ պատուհանէն ու կը տեսնէ քանի մը խոժոռ մարդիկ, որոնք պռչտուքով մը մէկզմէկու պէխն ու մօրուքը կը պահանջեն: Մանուկը՝ չմած, ի դուր կը փորձէ հասկնալ կատարուածը: Ի՞նչպէս կարելի է պէխերը հանել ու տալ ուրիշին կամ մինակն մօրուքը փակցնել իր կզակին: Ու այս առեղծուածային վիճակը երկար կը տեւէ, մինչեւ որ կը յաջողի հասկնալ, թէ թատերական ներկայացման մը փորձն է, որ տեղի կ'ունենար եւ այդ խոժոռ դէմքերով մարդիկը ուրիշ մէկը չէին քան Վահրամ Փափազեան, Հրաչեայ Ներսիսեան եւ այլ մեծեր, որոնք իրենց դերովը պիտի դնէին հայկ· թատերական արուեստի պատմութեան վրայ: Մհեր Մկրտչեան, որ առաջին այս դէպքին իսկ պիտի որոշէր դերասան ըլլալ, նուիրուելով այդ ասպարէզին պիտի դառնար արժանի ժառանգորդ մը յիշեալ արուեստին, տարիներու հետ հանդիսանալով ինք ալ մեծ դերասան մը, նոր օրերու մեծերէն մին, միշտ հոգեկան կապերով կապուած մնալով իր մեծ նախորդին՝ Մեծն Վահրամին (Փափազեան): Մհեր Մկրտչեան դրաւեցէ եօք ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Խորհ· Միութեան դրեթէ բոլոր Հանրապետութիւններու բեմերն ու չարժանկարային ասպարէզը, կը սկսի «արտածուիլ» դէպի Սփիւռք, շրջելով Լիբանանէն Ամերիկա, Քանատա եւ այլուր, տեսակ մը դեսպանը հանդիսանալով հայկ· թատերական արուեստին: Բնականաբար այդ առիթներով հանդիպումներ կ'ունենայ նոր մարդոց, նոր արուեստագէտներու եւ նոր գործերու հետ, հարստացնելով իր արուեստը եւ իր հոգին: Չէ՞ որ Վահրամ Փափազեան անգամ մը ըսած էր ըրեն՝ «Ձիւնագունտը պէտք է գլորուի, որպէսզի մեծնայ». ուրեմն տարիներ հետ է միայն, որ Մհեր Մկրտչեան կը հասկընայ իր վարպետին խօսքին խմաստը, այն է՝ որ դերասանը պէտք է շրջի, պէտք է «գլորուի» երկրէ երկիր եւ նոր հանդիպումներով, նոր ծանօթութիւններով պէտք է նորոգուի ու կատարելագործէ իր արուեստը ու չնորհիւ այս բոլորին՝ մեծնայ:

Արդարեւ, մեծ դերասան է Մհեր Մկրտչեան:

Խօսքի աւարտին ներկաները հիւրասիրութեան բոլորուելով ճաշակով պատրաստուած սեղանին չուրջ, նոյն առեն առիթ ունենալով մօտէն ճանչնալու հայրենի տաղանդաւոր արուեստագէտ զոյգը:

ՀՐԱՆԴ Ա.ՃԷՄԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՑ Յուսաբեր ակումբի «Լ· եւ Ս· Գարագաշեան» սրահին մէջ, Յունուար 13-ին, տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը, կազմակերպութեամբ Եղիպտահայ Կարիքի Մաչէ, Միութեան հիմնադրութեան 55-ամեակի շրջագիծին մէջ: Բացումը կատարած է տաճնապետուհին՝ Սոնա Գազանճեան: Դասախօսած է թէմին առաջնորդը՝ Զաւէն Արք· Զինչինեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ ծխական դիրքերը»:

×

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ Ս· Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ կառուցման հարիւրամեակի հանդիսութեանց շրջագիծին մէջ, Դեկտեմբեր 30-ին, պատարագ մատուցուած է: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշօն կատարուած է բարեբար Պօղոս Պէյ Եուսուֆեանի յիշատակին: Ապա, եկեղեցւոյ կից գտնուող բարեբարի դամբանին ծաղկեպսակ մը դրուած է եւ ակնարկ մը կարդացած է ուղերձ մը: Առաջնորդարանի «Ս· Զուհանեան» սրահին մէջ արուած է ընդունելութիւն մը, որուն ներկայ եղած են նաեւ օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ: Բացումը կատարած է թեմին առաջնորդը՝ Զաւէն Արք· Զինչինեան: Հայկազ Տէտէեան խօսած է Պօղոս Պէյ Եուսուֆեանի բարեգործութիւններուն մասին: Գործադրուած է դեղարուեստական յայտագիր մը: Հուսկ պապական նուիրակը զրուցած է ժողովուրդին եկեղեցասիրութիւնը:

×

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Առաջնապահութեան նախարարութեան կեդրոնին մէջ, Յունուար 12-ին, տեղի ունեցած է քրիստոնեայ եւ իսլամ հոգեւոր պետերու համագումարին նախապատրաստական աշխատանքներու քննութեան համար նշանակուած յանձնախումբին հանդիպումը: Յանձնախումբին առաքելութիւնն է լիբանանեան տագնապը եւ անոր լուծումը բովանդակող ամբողջական թղթածրար մը պատրաստել՝ Լիբանանի միութիւնը, անկախութիւնը եւ ինքնութիւնը չեչտող յստակ յայտարարութեամբ մը, որ ընդունելի ըլլայ բոլոր համայնքներու պետերուն կողմէ: Խառն յանձնախումբին մաս կը կազմէ նաեւ Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Արամ Եպիսկ· Քէշիշեան:

×

ՊՈԼՍՈՑ Մխիթարեան Սանուց Միութեան հատաքատեղին բացուած է Պերճ Էրզիեանի նկարչական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են նաեւ Տիգրան Ատապեանի՝ լուցկիի տուփերով պատրաստած մանրապիր գործերը: Շնորհք Պատրիարք Յունուար 22-ին այցելած է ցուցահանդէս եւ գնահատած տարուած աշխատանքները:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Յունուար 20-ին, նչուած է Դանիէլ Վարուժանի ծննդեան հարիւրամեակը: Բացումը կատարած է Գեղանի Էթիեմեզեան: Առաջին բանախօսը՝ առքե· Յարութիւն Գազանճեան, ներկայացուցած է Վարուժան՝ մարդը, իսկ երկրորդը՝ Յարութիւն Պէրպէրեան, Վարուժան՝ դրագէտը: Գործադրուած է դեղարուեստական յայտագիր մը: Ներկաները՝ յարակից սրահին մէջ, դիտած են նաեւ այս առթիւ բացուած ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են նահատակ բանաստեղծին նուիրուած զանազան հրատարակութիւններ:

×

ՊՈՍԹՐՆԻ Սիմֆոնուա սենեկային նուագախումբի 1985-ի անդրանիկ նուագահանդէսը տեղի ունեցած է Նիւ Ինկլընտի երաժշտանոցին մէջ, Յունուար 18-ին: Յայտագիրը բաղկացած է Պախի, Հենդելի, Թամըս Օպօ Լիի եւ Պըրնչթայնի գործերէ: 27 հոգիէ կազմուած նուագախումբին դեկավարն է Արամ Զարաբէդեան:

EXPOLANGUES 85

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս անգամուան Էքսփոլանկին ալ (Կրան - Փալէ, Փեթրուար 1 - 5) անկիւն մը յատկացուած էր հայկական տաղաւարին: Այս մասնակցութիւնը ապահոված էր ՍԵՏԻԱ-ի (Լիոն - Տէսինի հայկ· փոստա - թուղթերու կեդրոն) կողմէ:

Թէեւ որոշ է թէ կազմակերպիչ մարմինը փափաքած էր լաւագոյն կերպով ներկայացնել Հայերու վերապահուած այս անկիւնը, սակայն հակառակ փափաքին, կամ չանքին՝ տաղաւարը հեռու էր առաջին տարուան (83) յաջողութիւնը արձանագրելէ: Անոր՝ որ ներկաներու բազմութիւնը քաշած բերած էր հայկական տաղաւարին առջեւ:

Հոն ցուցադրուած էին հայ մշակոյթին ու պատմութեան նուիրուած հատորներ, հայկ· քարտէսներ, որմազդի ձեւով պատրաստուած այբբենարաններ եւայլն: Իսկ մէկ անկիւնը՝ ուր ներկայացուած էին հայկական այբբուբենէն ներշնչուած զարդեղէններ, տարօրինակ է, կը յիշեցնէր աւելի անհատական փոքրիկ ցուցահանդէս մը որ կարծես ճամբան մոլորած, ինկած էր լեզուական, յատկապէս թարգմանչական աշխարհին վերապահուած այս ընդարձակ ցուցասրահին մէջ:

Հայկական տաղաւարին մէկ անկիւնը գեղեցուած լուսապատկերներու գործիք մըն ալ լուռ ու մունջ, յաջորդական լուսապատկերներով կը ջանար պատմել Հայաստանի ու Սփիւռքի հայկական կեանքին մասին: Այդ շարքին մէջ տեղ գրաւած էին ՍԵՏԻԱ-ի գործունէութիւններու ծիրին մէջ զանազան մշակոյթի տուներու, վարժարաններու, հայ ճարտարապետական կոթողներու, մանրանկարչական արուեստին էջերու, հայ նկարիչներու, անոնց պատառաններուն, երգահաններու եւայլն լուսապատկերները. սակայն դժբախտաբար անոնց մեծ մասը կը տրուէր առանց որեւէ բացատրութեան. ո՞ւր կը գտնուէին այդ տաճարները, այդ մանրանկարները, ո՞ր շրջանի գործ էին: Լաւ պիտի ըլլար ու անկատար չատ աւելի հետաքրքրական, յատկապէս օտար դիտողի մը համար եթէ անանուն այդ պատկերները գեղեցուած ըլլային աւելի որոշ շրջանակի մը մէջ, որ կարելիութիւնը պիտի տար իրեն գաղափար մը կազմելու թերեւս Հայերու, կամ հայկ· գոյութեան մասին:

Անշուշտ հասկնալի է թէ մէկէ աւելի ազդակներ անհրաժեշտ են նման գործերու մէջ որոշ յաջողութիւն մը ապահովելու, ինչպէս նիւթականը, աշխատող տարբերու համագործակցութիւնը եւայլն. սակայն մեւս կողմէ երբ արուած է աւելի լաւը նոյն մարզին մէջ, դժուար է գոհանալ ներկայացուածով:

Ա· Թ·

ԹԱՂԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա·
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Կառքը դանդաղ էր չարժուում: Ուժեղ ձիաններըը, հակառակ իրանց կամքի, պնում էին համբընթաց քայլով: Որովհետեւ նրանք իրանց ընթացքը պիտի յարմարեցնէին ահագին ամբոխի չարժման հետ որ շրջապատել էր կառքը: Երեւում էր, այդ խելացի անասունները այնքան սովրած էին այսպիսի բազմութեան, որ բնաւ չէին խրտչում, այլ մի առանձին կամակատարութեամբ, այնքան կամաց էին գնում, որ ամբոխը որքան կամենում է նայէ եւ բաւականացնէ իւր փափաքը:

Փողոցները, տների լուսամուտները բռնուած էին մարդիկներով: Կնիկները, իրանց երեխաներին գրկած, անց էին կենում ձիանների երասանակների տակով: Շատերը փորձում էին անիւների տակով անցնել:

Կառքը կանգնեց պիւղի կալուածատիրոջ տան դրանը: Նրա եռեւում նստած զանգրահեր երիտասարդը ցած ցատքեց, եւ չուտով բաց անելով նրա դռնակը, օգնեց նստողին դուրս գալու: Գիւղի երկու քահանաները եւ կալուածատէր պարոնը մտան սրբազան հիւրի թեւքերի տակը, եւ համարեա ձեռքերի վրայ նրան ներս տարան:

Թէեւ երեկոյ էր, բայց տակաւին բաւական լոյս կար: Այստ ամենայնիւ, բազմութիւնը դարձեալ զուրկ մնաց նրա դէմքը տեսնելուց: Որովհետեւ երեսի վրայ ձգած ունէր մի տեսակ խիստ օտարոտի քող, որի վրայ նկարուած էր վերջին դատաստանի սոսկալի պատկերը:

Երբ նրան ներս տարան իւր համար յատկապէս պատրաստուած սենեակը, երեսի քողը վեր առեց: Յայտնուեցաւ մի պատկառելի դէմք փառահեղ սպիտակ մօրուքով, երկայն ալէխառն մազերով: Արդարութիւնը, հոգեւոր խաղաղութիւնը լուսաւորուած ջերմ հաւատքով, դուրս էին ցոլանում նրա երեսի մեղմ գծերից:

Տունը դեղեցիկ կերպով զարդարած էր: Նրա սէրերը այն տեսակ ազնուականներից էին, որոնք իրանց կեանքի առոյգ տարիները մայրաքաղաքների զեղխութեան, չոայլութեան եւ անբարոյական չուայտութիւնների մէջ մաշում են, ըսպառում են, եւ երբ մօտենում են գերեզմանին, այնուհետեւ յոգնած, ձանձրացած, վերադառնում են դէպի հեռաւոր գաւառը, եւ անձնատուր են լինում կրօնական բարեպաշտութեան:

Առանձնանալով մի հեռաւոր պիւղի խուլ անկիւնում, այդ տեսակ մարդիկ չեն պլանում, հին յիշողութիւնները պահպանելու համար, շրջապատել իրանց այն զարդարանքներով, այն խայտաճամուկ առարկաներով, որոնց մէջ մի ժամանակ լողում էին: Այդպէս զարդարուած էր եւ յիշեալ կալուածատիրոջ տունը:

Մի դեղեցիկ դիւան, պատած մանիչա - կատոյն աւլասով, սպասում էր, որ յարդելի հիւրը նստէր նրա վրայ: Երբ տան տէրը հրաւիրեց նստել, յարգելի հիւրը կանգ առեց դեղեցիկ դիւանի առջեւ, եւ մի տեսակ զարմացական հայեացք ձգելով նրա վրայ· արտասանեց այդ խօսքերը·

- Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսը Իէթլէհէմի մսուրի մէջ ծնուեցաւ, եւ առաջին անգամ աղքատ, խղճուկ հովիւների հետ տեսնուեցաւ: Այնուհետեւ շատ դիւցներ անց էր կացնում բացօթեայ, մերկ գետնի վրայ պառկելով: Այժմ նրա անարժան աշակերտին ի՞նչ կը վայելէ այսպիսի փառաւոր պահաւորակի վրայ բազմել: Այդ խօսքերը արտասանեց նա յուսարբէն լեզուով, իսկ զանգրահեր երիտասարդը թարգմանեց ռուսերէն:

Տան տէրը չդիտէր՝ վերաւորուե՞լ, թէ ամաչել իւր քրիստոնէական սակաւապետութեան հակառակ, չոայլ կենցաղավարութեան համար:

Գանգրահեր երիտասարդը, մասնաւորապէս ծանօթացնելով տան տիրոջը «վշտալի հօր» սովորութիւնների հետ, յայտնեց թէ աւելի յարգած կը լինէին, եթէ Թոյլ կուտային նրան չչեղուիլ իւր կեանքի սովորական եղանակներից: Այդ խօսքերի հետ զանգրահեր երիտասարդը տարածեց դիւանի մանիչակագոյն աւլասի վրայ մի մաշուած կապերտի կտոր, որ «վշտալի հօր» գործածական օթոցն էր: Նրա վրայ ե՛ւ նստում էր նա, ե՛ւ դիշերները քնում էր:

(Շար· 44)

(Շար. Ա էջէն)

թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնուին, մինչ վարչապետ Խոզալ ալ իր կարգին կը պնդէ, թէ ամենաճիշդ բանը ըրած է։

Բազմակողմանի երեւոյթ մը, բարդ իրազարձութիւններով լեցուն այցելութիւն մը եղաւ այս ուղեւորութիւնը վարչապետ Թուրկուտ Խոզալի, որ անցեալին զործուած սխալ մը զարմանելու միտումով՝ Ալժերացիներուն խոստովանեցաւ, թէ «1958-ին Թուրքիա սխալմը զործած էր, Ալժերիոյ անկախութիւնը չընդունելով»։ Վարչապետը կ'ըսէ թէ ճշմարտութիւնները խոստովանիլը առաքինութիւն մըն է եւ քաղաքական արիութիւն կը պահանջէ։

Եթէ ուշ իսկ ըլլայ, Թուրքիա կրցած է ցոյց տալ այդ առաքինութիւնը եւ ինքը վստահ է թէ իր ելոյթը հասած է իր նպատակին։ «Այս իրողութիւնը պէտք է խոստովանիլ, - չարունակեց Խոզալ։ - Հոս՝ մէկուկէս միլիոն մարդ սպաննուած է եւ ոչ մէկ հակազդեցութիւն ցոյց կը արուի, իսկ մեր մօտ պատահած կարգ մը դէպքեր՝ մարդոց դէմ ի զործ զրուած չարչարանք կը նկատուին։ Երկիրներու փոխ - յարաբերութիւններուն մէջ միշտ երկու չափ եւ երկու կշիռ զործածուած են ու կը չարունակեն զործածել այսօր ալ»։

Խոզալ թելադրած է նոյնիսկ վնասուց հատուցում պահանջել Ֆրանսայէն։

Մինչ այդ, Թուրք քաղաքական կեանքին մէջ ալ լայն արձագանգ զտած են Խոզալի խօսքերը, ու մինչ կարգ մը նախկին դիւանագէտներ կը յիշեցնեն, թէ օրուան պայմանները այդպէս կը պահանջէին 1958-ին, ընդդիմադրութիւնը առանց իր բառերը ծամծմելու, դէպքը ուղղակի կ'որակէ «դիւանագիտական պայթակղութիւն»։ Արտաքին նախկին նախարարներէն Խնկնպէլի կարծիքն այն է, որ այդ թուականին Թուրքիա իր դիրքը հարկադրուած էր ճչդել՝ օրուան պայմաններուն համաձայն։ Հասան Ըչըքի համաձայն ալ, Պետութիւններն ալ մարդոց նման պէտք չէ ժլատ զտնուին շնորհակալութիւն յայտնելու կամ ներողութիւն խնդրելու համար։ Էրքմէն Երթեք չի բաժներ Խոզալի կարծիքը, Զապըհանկիլ ալ կ'ըսէ թէ այս այցելութիւնը պէտք չէր որ առիթ ըլլար, այսպիսի խօսքեր ընելու համար։ Աֆամանի համար՝ ապչեցուցիչ բան մըն էր Խոզալի ըրածը ուղղակի եւ երթեք արդարանալի։ Ըստ Եարտըմճըի, Խոզալ ոչ ստիպողութիւնը ունէր այդպիսի խօսք մը ընելու եւ ոչ ալ լիազօրուած՝ ատոր։ Պայիւլքէն կը պնդէ, թէ հակառակ այդ իրողութեան, սակայն, Թուրքիա նիւթական օժանդակութիւն կատարած է Ալժերիոյ՝ անկախութեան իրենց պայքարին համար։ Իսկ այդ չրջանի Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը՝ Ճէլալ Պայար, կը մերժէ որեւէ բան ըսել ոչ անցեալին պատահածին եւ ոչ ալ Խոզալի խօսքերուն մասին։

Ու մինչ Ալժերացիներու ցուցաբերած ցուրտ վերաբերումն ալ կը մեկնաբանուի այլազան ձեւերով ու պատճառներու վերագրուելով, արտաքին չրջանակներուն համաձայն՝ Ալժերիոյ վարչապետը ոչ թէ ցուրտ վերաբերում ցոյց տուաւ, այլ՝ յուզումը չկրցաւ ծածկել այս այցելութեան առթիւ։ Նախարարութեան բանբերը՝ Եալըմ Էրալի ալ ըսաւ, որ Ալժերիոյ վարչապետը օր մը առաջ քոյրը կորսնցուցած էր եւ այդ պատճառաւ է որ յուզուած երեւոյթ մը ունէր։

Մինչ այդ, ընդդիմութիւնն ալ կ'արժէւորէ վարչապետ Խոզալի խօսքերը եւ իր կարծիքը կը յայտնէ այդ մասին, համաձայն ըլլալով արտասանուած այդ խօսքերուն անտեղի եւ անօգուտ բնոյթին վրայ, ելոյթը որակելով՝ «դիւանագիտական պայթակղութիւն» մը, որ «աննախընթաց է Թուրքիոյ Հանրապետութեան ամբողջ պատմութեան ընթացքին»։

ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ ՁՄՐԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Երրորդ տարին է որ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Գոլոմպ եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղը կը բանայ Պէլֆոնթէնի կայանը (Փետրուար 16-էն 24)։ Սակայն նեղոզութիւն կը խնդրէ այս վերջերս դիմողներուն, որոնք կը մերժուին տեղի չզոյութեան պատճառով։ Կը յուսայ յետագային աւելի մեծ թիւով կարենալ ընդունիլ։

ՆՈՒԷՐ

Վիլնէվ Տիկին Հայկուհի Կարապետեան 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարեգաւաճման, իր ապաքինման առթիւ։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Չորեքշաբթի օր, Փետրուար 13, երեկոյեան ժամը 5-ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն կը կատարուի։

Ծանօթութիւն. - Տարուան Առաջին Անդաստանն է որ կը կատարուի այսօր։ Տարուան Վերջին Անդաստանը կը կատարուի Խաչվերացի տօնին երեկոյեան՝ Սեպտեմբեր 15-ին։

Հինգշաբթի օր, Փետրուար 14-ին, Տեառնընդառաջ է։ Օն է Քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Պատարագ կը մատուցուի։

Իր անդրանիկ պատարագը կը մատուցանէ Նորընծայ՝

ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆՑ. ՊԱԼԸԳԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵՂՐՈՆԻ

ՀԻՄՆԱՔԱՐԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Փետ. 17, ժամը 10·15-ին Հայրապետական պատարագ կը մատուցուի Վերափոխման Աստուածածնայ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ։

26, rue Sibié, 13001 Marseille

Կը նախագահէ եւ կը պատարագէ.-
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
Առաջելական Էկզարք Ֆրանսայի)

Յառարտ պատարագի նորակառոյց եւ ժողովրդապետական կեդրոնի հիմնաքարի օրհնութիւն։

Կը խնդրուի ազգայիններէն եւ հաւատացեալներէն ներկայ ընդունիլ իրենց հրաւէրը։

MEETING DE PROTESTATION

Roobig Avanessian a été expulsé jeudi soir vers le Gabon.

le MNA organise un meeting de protestation avec le soutien des organisations nationalistes Basque (Herri Taldéak) et Corse (MCA) le mardi 12 février salle de l'Ageca, 177, rue de Charonne, Paris 11è, métro : Aexandre Dumas, à 20h 30.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Ռահիս Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք-Ժոքէյի, երեկոյեան ժամը՝ 9-էն սկսեալ։

Մուտքի գինը՝ 40 Ֆ.։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղի պարահանդէսը՝ Մարտ 9-ին Օքէլ Մեռիւռ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Ճաղթականն Հերոսամարտի 70-րդ տարեդարձը՝ Կիրակի, - Ապրիլ 14-ին, Վասպուրական սրահին մէջ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ուխտի մը առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր - Յովհաննէսեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն. - 300-ական Ֆրանք՝ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Սմուէլ Մուրատեան վարժարանին, Ս. Մեսրոպ կրթարանին, Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, Ֆր. Մշակութային Միութեան, Ռահիս - Ազգ-ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ («Յառաջ»ին)։

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները պատաթ մը Թէյի չուրջ, Փետրուար 15, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30-ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

45, rue de la Tuffaudière

Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԱԼԱՆՍ

ԲԱՑՕՒՄ 1915Ի

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՅՈՒԾԱՐՁԱՆԻ

Շաբաթ, Փետր. 16, ժամը 17-ին
Angle Rue Belle-Image et Président Hérriot

կը նախագահէ Երեսփոխան քաղաքապետ՝

ՌՈՏՈԼՖ ՓԻՍ

Խօսք կ'առնեն պաշտօնական եւ ազգային անձնաւորութիւններ։ Արարողութենէն ետք՝ դիւնեֆօն Սալ տէ Ֆէթի սրահը։ Իրիկունը ժամը 20·30-ին՝ ՃԱՇ Հ. Բ. Ը. Մ.-ի սրահը։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ։

×

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ քաղաքի եւ չրջանի հայութիւնը ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան։

DÉJEUNER DANSANT

HOMENETMEN - FRANCE
SCOUTISME

vous invite à son Déjeûner Dansant
CHICHE - KEBAB A GOGO
Grand Repas Familial
Dimanche 24 Février à midi
Salle des Fêtes du Collège Samuel - Moorat
26, rue Troyon — Sèvres
Participation aux frais : 120 Frs.
Réservations (places limitées) - auprès de tous les scouts
et Léon Baghdassarian
Saberatours - 31, rue d'Argenteuil
Tél : (1) 261-51-13 75001 Paris

PELERINAGE A
JERUSALEM
avec la participation de
Monseigneur NORVAN ZAKARIAN
et accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
— Du 8 au 15 Avril —
Prix : 6950 Frs.

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԳԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ-ի
ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-ի
8 - 15 Ապրիլ

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS

Levon BAGDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. (1) 261 - 51 - 13

Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (7) 860 - 13 - 66

Jacques CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. (91) 95 - 90 - 12

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ՅԱԿՈԲ ՂԱԶԱՐԵԱՆ ԵՒ ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՋԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Քրտական մշակոյթի անխոնջ նուիրեալ, գրող եւ մանկավարժ Յակոբ Ղազարեան (Լազօ) ծնած է 1869-ին՝ հին Պայազէտ: Նախակրթութիւնը ստացած է իր ծննդավայրին մէջ, ապա փոխադրուելով Թիֆլիս, նուիրուած է ուսուցչութեան եւ աշխատակցած հայ մամուլին:

Յակոբ Ղազարեանի մանկութիւնը անցած է Քիւրտերու միջավայրին մէջ: Անոնց հետ անմիջական շփումը, անոնց լեզուին տիրապետելը, նիւթական, կացին, սովորութիւններուն, բանահիւսութեան մօտէն ծանօթութիւնը, ինչպէս նաեւ հայ - քրտական պատմա - մշակութային սերտ առնչութիւնները վճռական դեր խաղացած են Յ. Ղազարեանի մասնագիտական կողմնորոշման մէջ եւ ստուգած հանդիսացած անոր գրական գործերու, եզիտի Քիւրտերու պատմութեան հետազբօսական մենագրութեան համար: Յակոբ Ղազարեանի երկերուն մեծ մասը հրատարակուած է «Նաթաթալա», «Ազբիւր», «Մշակ», «Կարմիր ծիլեր» եւ «Մարտակոչ» թերթերուն մէջ:

Յակոբ Ղազարեանի հրատարակած գործերէն ծանօթ են քրտերէն եւ հայերէն լոյս տեսած «Մատանին», «Ազգկան վարձքը», «Քիւրտ Ջամի պատմութիւնը», «Գիւլէ» (1890), «Ֆէրօ» (1892) պատմուածքները, «Խունխոր» (1893) վէպը, «Եա տասդ (1904) զուեշտը, «Թասիպ» (1899) վիպակը, որոնք կը ցոլացնեն քիւրտ ժողովուրդին կեանքը, ապրելա - կերպը, հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը:

Ուշագրաւ երեւոյթ էր 1926-ին Համօ Բէկ - Նազարեանի նախաձեռնութեամբ նկարահանուած «Զարէ» ժապաւէնը, որուն բեմանութիւթը գրած էր Լազօ: Շարժանկարը կը ներկայացնէ Քիւրտերու նիստ ու կացը, բարքերը, սովորութիւնները:

Լազօ փոխադարձ յարգանքի արժանացած է Քիւրտերու կողմէ, որոնք իրեն հանդիպելուն գլուխ խոնարհած են եւ «Ապօ» (հօրեղբայր) կոչած: Լազօ մեռաւ 1926-ին՝ Թիֆլիս: Իր մահը խոր վիշտ պատճառեց Քիւրտերուն, որոնք Լազօն կը համարէին «Լուսաւոր ապագայ, պատմական դէմք, քրտական մշակոյթի խոշոր գործիչ...»:

Մեծ արժէք կը ներկայացնեն Եղիշէ Չարենց թանգարանը գտնուող Յակոբ Ղազարեանի դիւանային նիւթերը, որոնք գլխաւորաբար կը վերաբերին Քիւրտերուն բեմանութիւթը գրած էր Լազօ: Շարժագործերէ, գոնէ կարելի է սոսկաբաժանել հետեւեալ կերպով՝ գրական գործեր (թատերախաղ, բանաստեղծութիւն, վիպակ), բանահիւսական տարրեր ընդգրկող նիւթեր (հէքեաթ, առակ, ասացուածք, առասպել, աւանդութիւն, հոգեւոր երգեր), պատմութեան վերաբերող նիւթեր (յատկապէս «Եզիտիներու պատմութիւնը» աշխատութիւնը), լեզուաբանական նիւթեր (մասնաւորաբար քրտերէն - հայերէն մասնագիտական բառարան, ուր տեղ գտած են յատկապէս կենդանիներուն, թռչուններուն, բոյսերուն, պտուղներուն, կեանքի երեւոյթներուն, մարդու մարմնի մասերուն, երկրագործութեան վերաբերող եզրերը): Կան նաեւ Քիւրտերու վարք ու բարքին, աւանդական սովորութիւններուն եւ օրէնսդրութիւններուն վերաբերող բազմաթիւ ազգագրական նիւթեր: Սոսկ՝ համառօտ թութադրումը, Լազօյի դիւանի նիւթերուն:

×

Հայերը եւ Քիւրտերը հինէն ի վեր ապրած են կողք - կողքի, կրած են մշակոյթի, սովորութիւններու, նիստ ու կացի փոխ - ազդեցութիւններ: Քիւրտ ժողովուրդի պատմութեան, մշակոյթի եւ ընդհանրապէս քրտական իրականութեան մասին հետազբօսական տեղեկութիւններ կը պարունակեն հայկական աղբիւրները: Մանաւոր արժէք կը ներկայացնէ Մ. Աբովեանի, Մ. Եղիազարովի, Գ. Սրուանձտեանցի, Ս. Հայկունիի, Կոմիտասի, Յ. Օրբէլիի եւ այլոց նպաստը քիւրտ ժողովուրդի մշակոյթի զարգացման, ազգագրական նիւթերու գրառման, արժեւորման եւ գիտական մակարդակով հանրութեան ներկայացնելու գործին մէջ:

Մուրճ. Հայաստան գարձաւ քրտական մշակոյթի օրրան, բուռն զարգացում ունեցաւ քրտագիտութիւնը, որուն անխոնջ մշակներէն էր Յակոբ Ղազարեան: Ինք էր, որ կառավարութեան յանձնարարութեամբ պատրաստեց հայատառ քրտերէն այբուբեն եւ քրտերէն «Շամս» («Արեւ», Երեւան, 1921) խորագրով այբբենարանը: Հայատառ քրտերէնով գրականութեան լոյս ընծայումը նպաստեց քրտական մշակոյթի եւ գրականութեան յառաջդիմութեան Հայաստանի մէջ եւ բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու բարեկամութեան ամրապընդման համար:

Լազոյի դիւանին մէջ կան նաեւ Քիւրտերու ազգագրութեան վերաբերող հետազբօսական նիւթեր: Քրտական կարգ մը սովորութիւններ արդէն անհետացած են, ուստի անոնց վերաբերեալ նիւթերը հրապարակ հանելը կրնայ նպաստել այդ ժողովուրդի ազգագրութեան այս կամ այն հարցի լուսաբանման ու գիտական մեկնաբանութեան:

Լազօ յաճախ կը չրջէր Անդրկովկասի քրտական շրջանները լեզուաբանական, բանահիւսական եւ ազգագրական նիւթեր հաւաքելու նպատակով: 1924-ին գիտական խումբի մը հետ մեկնած է Ադրբեջանի քրտաբնակ շրջանները, Լեռնային Ղարաբաղ եւ Զանգեզուր: Վերադարձին Լազօ հանդէս եկած է Քիւրտերու կեանքին, լեզուին ու ազգագրութեան վերաբերեալ դասախօսութիւններով:

Լազոյի դիւանին մէջ մեծ թիւ կը կազմեն եզիտական հոգեւոր երգերը (ծանօթ՝ «Ղավլը» անունով), որոնք գրի առնուած են Եզիտ հոգեւորականներէ: Ի դէպ, նշենք որ այդ գործերը դարեր շարունակ անմատչելի մնացած են, հոգեւորականները չեն համաձայնած երգերը հաղորդել ոեւէ մէկու, անոնց լմաստին ու բովանդակութեան տեղեակ պահել ուրիշները, քանի որ, ըստ իրենց, այդ երգերը կը կորսնցնէին իրենց կախարդական ուժն ու զօրութիւնը: Հակառակ այդ դժուարութիւններուն, անցեալ դարու 80-ական թուականներու ծանօթ ազգագրագէտ Ս. Եղիազարով կրցած է գրի առնել քանի մը հոգեւոր՝ երգեր: Այնուհետեւ ուրիշներ եւս յաջողած են գրի առնել հոգեւոր երգեր:

Այս հոգեւոր երգերուն եւ աւանդութիւններուն մէջ պատումներ կան Աստուծոյ հանդէս գալու, Անոր կողմէ աշխարհի ստեղծման, երկրի վրայ հրեշտակներու յայտնուելուն, անոնց հրաշագործութիւններուն եւ այլնի մասին: Նիւթերուն մէջ ներկայացուած է Եզիտիներու՝ որպէս միաստուածութեան երկրպագուներ պատկերացումը այն մասին, թէ Աստուած ստեղծած է աշխարհը, Ան անմահ է, յաւիտենական, չունի ո՛չ սկիզբ եւ ո՛չ ալ վախճան, արարիչ է ու հրաշագործ: Աստուծոյ օգնականները կը համարուին Անոր բարի ու չար հրեշտակները, որոնք նոյնպէս անմահ են ու յաւիտենական:

Աստուծոյ արարչագործ ու բարի հրեշտակներէն է Եզիտիներու մէջ սրբացած Մալաքէ Տաուզը (Սիրամարգ թռչուն): Ըստ աւանդութեան, Աստուած Մալաքէ Տաուզը ստեղծած եւ ղրկած է Եզիտիներու մէջ՝ անոնց տիրելու համար: Ան ներկայացուած է սիրամարգ թռչունի պատկերով, պատրաստուած ճուլածոյ պղինձէ: Լազօ առաջիններէն եղած է, որ պնդած է թէ Մալաքէ Տաուզ կը նշանակէ հրեշտակ, որ Աստուծոյ ներկայացուցիչն է, աստուածային հոգիի մասնիկը: Մալաքէ Տաուզի պաշտամունքը Եզիտիներուն մէջ այնքան զօրաւոր եղած է, որ զայն նոյնիսկ նոյնացուցած են զրադաշտական Աստուծոյ հետ, կը գրէ Լազօ: Ըստ եզիտական հոգեւոր երգերու, Աստուած ու Եւան ստեղծողը Մալաքէ Տաուզն է, որ Աստուծոյ հրամանաւ աշխարհի չորս կողմերէն բերած է հող, ջուր, քամի ու կրակ եւ անոնց չաղախէն ստեղծած ու չունչ տուած է նախամարդուն՝ Ադամի, ապա նաեւ Եւային, որոնցմով սկիզբը դրուած է մարդկութեան: Ուրիշ երգի մը մէջ կ'բսուի, թէ Ադամէն ու Եւայէն կը ծնին 72 ազգեր, որոնցմէ մին՝ Եզիտիները: Նոյն Մալաքէ Տաուզն է, որ մարդկութիւնը փրկած է ջրհեղեղէ:

Ըստ Յակոբ Ղազարեանի, եզիտական ուսմունքը տեղ գտած է «Քիթապէ Ռաչ» գիրքին մէջ, որուն հեղինակն է Շեխադի: Հոգեւոր երգերէն մէկուն մէջ կը պատմուի, թէ Շեխադի ինչպէս կը տարածէր իր ուսմունքը ժողովուրդին մէջ. անոր առաքելութեան ծանօթ եղած են Պարսիկները, Ասորիները, Արաբները: Եզիտիներու հոգեւոր պետին լ պատիւ տաճար մը կառուցուած է Լալէշ գիւղին մէջ:

Լազօ կ'ըսէ թէ, եզիտական կրօնքի հիմն է զրադաշտականութիւնը. յետագային ան կրած է ազդեցութիւնը քրիստոնէութեան, որոշ չափով ալ մահմետականութեան: Լազօ համաձայն չէ այն կարծիքին, թէ քանի որ Եզիտիները արեւապրդիներ են, ուրեմն Քիւրտեր չեն: Եզիտիները քիւրտ ժողովուրդի մէկ հատուածն են, միայն այլ դաւանանքի:

Յակոբ Ղազարեանի դիւանին մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն նաեւ Եզիտիներու ապրելակերպին եւ անոնց հետ առընչուղ արարողութիւններուն, մասնաւորաբար հանրային կեանքին վերաբերող նիւթերն ու տեղեկութիւնները: Ազգագրական հետաքրքրական նիւթեր հաւաքած է քրտական իրականութեան մէջ յարատեւող նահապետական վերդաստանի մասին: Նահապետը վերդաստանին տէրն ու տնօրէնը համարուած է:

Հետաքրքրական են հիւրասիրութեան կանոններու եւ կենցաղավարութեան հին ձեւերուն վերաբերեալ նիւթերը: Այսպէս, ընտանիքի անդամներուն ճաշելու պահուն տան մտած քիւրտ հիւրը սովորաբար բարեւ չի տար: Այս երեւոյթը կը բացատրուի անով, որ եթէ սեղանը արդէն դրուած է, ուրեմն հրեշտակները բարի ոգիներն մաղթած են: Այսպէս կը մեկնաբանէ Յակոբ Ղազարեան:

Հիւրընկալութեան սովորութիւնը առհասարակ յատուկ տեղ գրաւած է Քիւրտերու հանրային կեանքին ու ապրելու կերպին մէջ: Հիւրը արժանացած է մեծ պատուի ու յարգանքի, որով բարձրացած է ընտանիքին եւ նախնիներու օճախին պատիւը:

Յ. Ղազարեանի ուշադրութենէն չէ վրիպած Քիւրտերու մէջ ծանօթ ժամանցի ձեւը՝ բնդարուկի (հաւաքավայր) ատենպական սովորութիւնը, որուն վերաբերեալ եւս հետաքրքրական նիւթեր կան անոր դիւանին մէջ: Ասոր քը վերաբերի երիտասարդ աղջիկներու եւ տղոց միատեղ ոտնախմբութեան ձեւի մը. սովորաբար հաւաքուած են բնութեան գիրկը՝ ծառի մը տակ («բնդարուկ» բառացի կը նշանակէ ծառի տակ կամ չուրջը հաւաքուիլ) կամ կիրճերը, մարգագետինները, աղբիւրներու մօտ, առուակներու ափին եւ երգ ու խաղով անցուցած ժամանակը:

Լազօ հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ այդ սովորութիւնը: Բոլոր չհասկցող աղջիկները կը հաւաքուէին ու կ'երթային մօտակայ բլուրը Բնդարուկի, ուր անոնք բուրդ մանելով կ'երգէին, կը պարէին ու կը զուարճանային: Հոս պղպակցական խումբի չհասկցող տղաքը պէտք է չիրիդ խաղային: Իւրաքանչիւր երիտասարդ պէտք է չանար իր չնորհքը ցոյց տալ: Բնդարուկի գացող աղջիկները փեսացու կ'ընտրէին եւ ընտրելէ ետք կը սուսկէին անոր արժանիքները: Ամէն երիտասարդ չառնոց պատրաստուած կ'ըլլար այդ օրուան եւ կ'աշխատէր որքան կարելի է լաւ զրահաւորուած հանդէս գալ, որպէսզի դրաւէր աղջիկներու ուշադրութիւնը եւ ժողովուրդին համակրանքը: Բնդարուկի օրը մասնակցողները նոր հագուստ կը հագուէին. տղաքը գեղեցկօրէն կը զարդարէին իրենց սիրելի ձիերը:

Յակոբ Ղազարեանի դիւանին մէջ նիւթեր կան ամուսնութեան ձեւերու, օրօրոցախաղի, առեւանգման, հարսանեկան արարողութիւններու, գլխապինի, պարեզանակներու, ամուսնական առաջատութեան, յղութեան, ամլութեան եւ անոր բուժման ժողովրդական միջոցներու, ծննդաբերութեան, երախաներու դաստիարակութեան, տղոց թլփատման, ամուսիններու բաժանման պատճառներու եւ անոնց հասնող դոյքի ու անասուններու ժառանգութեան կարգի, թաղման ծէսերու եւ այլնի մասին: Հետաքրքրական է, որ ըստ քրտական սովորութեան, նըչանդրէքի ժամանակ արու ժառանգ չունեցող հարսնցուն հայրը պայման կը դնէր փեսացուի հօր, որ իր աղջիկը արու զաւակ ծնելու պարագային ան անպայման վերադարձնէ իրեն որպէս ժառանգ:

Տեղեկութիւններ կան առհասարակ չար աչքէ հեռու պահելու, մասնաւորաբար թլփմորը արեւու մայր մտնելէ ետք դրացիին ցոյց չտալու, առաջին թխուած հացը անմիջապէս չուտելու, այրած հացը բնաւ աղքատի չտալու եւ նման այլ երեւոյթներու մասին:

Մ. Խ. ԴՈՒՐՎԵՇԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՄԸ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

1980, Նոյեմբեր 16-ին, հանդիսաւոր բացումը կը կատարուէր, ճեռամբ Ֆրանսայի հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Գրիգոր Եպիսկոպոս Կապրոյեանի, Վերափոխման Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ եւ նոյն ազգային ժողովրդապետական եւ մշակութային կեդրոնին:

Ընդարձակ կալուած մը իր տարածութեամբ եւ բաժանումներով, որ կը պատուի քաղաքին կեդրոնը:

Զորս տարի, այսինքն մինչեւ Նոյեմբեր 1984, եկեղեցին եւ յարակից մասերը գործածուեցան: Սակայն, յարմարութիւն պայմանները չէին ընծայեր իրագործելու համար ծրագրուած գործունէութիւնները:

Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ թիւնը, որ սեփականատէրն է կալուածին, ծախեց մէկ մասը: Այն մասը որ կուսայ Փլաս Ժան - Ժօրէսի վրայ: Մեծ մասամբ այս վաճառքէն եկած դրամագլուխ է որ ահռելի ճեռնարկուած է բոլորովին նոր եւ արդիական սարքաւորումներով օժտուած ժողովրդապետական եւ մշակութային կեդրոնի մը շինութեան:

Աշխատանքները արդէն սկսած են 1984 Նոյեմբերէն ի վեր: Հիմնաքարի օրհնութիւնը որ նախատեսուած էր Յունուար 13-ին, յետաձգուեցաւ կամքէ անկախ պատճառներով եւ դուցէ լաւ ալ եղաւ, քանի սառնամիկ ցուրտերու շրջանն էր: Այդ արարողութիւնը պիտի կատարուի, յուսկիակ Փետրուար 17-ին, նախագահութեամբ՝ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի, Առաքելական Եկեղեցւոյ Ֆրանսայի:

Նոր շէնքը պիտի բարձրանայ երեք մակարդակներու վրայ: Գործածելի ընդհանուր տարածութիւնը պիտի բլայ շուրջ երկու հազար հինգ հարիւր քառակուսի մեթր:

Ներքնայարկը, հազար հարիւր քառակուսի մեթր, պիտի ունենայ երիտասարդութեան համար յատուկ ակումբ մը, գրադարան մը, գեղանախօսութեան մը, ջեռուցումի, արտաքնոցի եւ արուեստագործի բաժին, ընդարձակ կառատում մը:

Գետնայարկի մակարդակին, գրեթէ նոյնութեամբ կը մնայ եկեղեցին. քիչ մը աւելի ընդարձակուած թէպէտ եւ մայր դուռը՝ բակին վրայ, պիտի կառուցուի հայկական յատուկ ճարտարապետութեամբ եւ դրոշմով եկեղեցւոյ կից աւանդատուն մը: Ընդունելութեան սրահ մը խոհանոցի բաժինով, երկու դասարան եւ մանուանդ ընդարձակ սրահ մը (երկու հարիւր վաթսուն քառակուսի մեթրը, որ կրնայ ծառայել զանազան դիւանդութիւններու, բեմով մը եւ լուսաձակի սենեակով մը պիտի ամբողջացնեն գետնայարկը, իր պարտէզով եւ գրասենեակային աշակերտներուն համար իր զուգանքի բակով:

Առաջին յարկը պիտի բովանդակէ քահանայատուն մը երեք սենեակով, աշխատանքի երկու գրասենեակ, դահլիճ մը, սեղանատուն մը խոհանոցի բաժինով, ագօթարան մը եւ գետնայարկին մեծ սրահին վրայ, նոյն տարածութեամբ, պզեցիկ պատշգամ մը:

Ահաւասիկ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ յատակագիծը այս ժողովրդապետական եւ մշակութային կեդրոնին, որուն կառուցումը եւ սարքաւորումները պիտի ըլլան արդիական: Շինութեան աշխատանքները պիտի տեւեն շուրջ մէկ տարի:

Ցանգուղն եւ ազգային գետնի վրայ գտնուելիք ճեռնարկ մըն է որուն իրագործման լծուած են, հատուցով եւ խանդավառութեամբ, Սուրբ Խաչ ընկերակցութիւնը, Վերափոխման Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ խորհուրդը գլուխն ունենալով տասներկու տարիներէ ի վեր նուիրուած, տաքնչան եւ կոչումին տէր մը՝ ղեկավարպետ մը՝ Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան:

Ժողովրդապետական եւ Մշակութային այս կեդրոնի ծրագրին յղացումը, իրագործման միջոցներու ճեռնարկումը նախաճեռնութիւնն ու ուսումնասիրումը,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ՀԵՏ ՎԱՂՏՐԱՀԱՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՎԱՂԱՀԱՅ ՂՈՒՄ

Մոսկվա, փետրվար 1, փոխանցմամբ Ա.Տ.Ա.Ի. հաղորդագրության։ Ընկերներ Լենինի և Ստալինի գործերի ուսումնասիրությունը մեզ ցույց է տալիս, որ մարքսիզմ-լենինիզմի հիմնադիրները միշտ ելել են նրանից, որ հեղափոխական տեսությունը ոչ թե դոգմա է, այլ գործողության ուղեցույց, որ այն չի կարող սահմանափակվել միայն ընդհանուր դրույթներով, որ այն պետք է օգտագործել կոնկրետ պայմանների հետ, որ այն չի կարող հենվել անցյալ հեղափոխությունների փորձի վրա միայն այն հիման վրա, որ այդ փորձը ներառում է ոչ միայն գիտակցական, այլև ենթագիտակցական պահեր, որ ոչ միայն առաջնորդները, այլև զանգվածները, ոչ միայն կուսակցությունները, այլև դասակարգերը։ Ընկերներ Լենինի և Ստալինի այս ցուցումները հատկապես կարևոր են այն երկրների համար, որոնք ազատագրվել են իմպերիալիստական լծից և որոնք գտնվում են ժողովրդավարական հեղափոխության շեմին։

Տէր եւ Տիկին Պերճ Պէրպէրեան եւ զաւակը՝ Ստեփան, Պ. Ջաուիկ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պէրպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Պէրպէրեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ զաւկին, քրոջ, թոռան, եղբօր զաւկին եւ ազգականին՝

Ա.ՅՏԱ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

վաղահաս մահը, որ պատահեցաւ 22 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Փետրուար 14, ժամը 14-ին Արնաւվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած է պարահանդէս մը՝ Թաւիշ Հայաստանի ի նպաստ, (Տէսինի), Շաբաթ, Փետրուար 16, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ՝ «ՆԱՐԵԿ» նուագախումբի եւ Տիսք - Ժոքէի, երեկոյեան ժամը՝ 9-էն սկսեալ։

Մուտքի գին՝ 40 Ֆ.։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան։

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

Կիրակի, Փետրուար 17, ժամը 16-ին Ալֆէք Մանուկեան Մշակ. Կեդրոնին մէջ։
118, Ռուբսէլ փողոց - Փարիզ 17-րդ

Օրուան խորհուրդը կը պարզէ՝
ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ
(Հոգեւոր Հովիւ Հայոց - Ալֆորվիլի)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
մասնակցութեամբ՝
Գէորգ Եանոլէկեանի, Ալեքսանդր Ալթունեանի, էլիզապէթ Համելի, Քրիստիան Մինասի եւ Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտներու։

Մուտքը ազատ է։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ
Կեդրոնի

ՀԻՄՆԱՓԱՌԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Փետ. 17, ժամը 10·15-ին Հայրապետական պատարագ կը մատուցուի Վերափոխման Աստուածածնայ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ։

26, rue Sibié, 13001 Marseille

Կը նախագահէ եւ կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
Առաքելական Էկզարք Ֆրանսայի)

Յատուկ պատարագի նորակառոյց եւ ժողովրդապետական կեդրոնի հիմնադրութիւն։

Կը խնդրուի ազգայիններէն եւ հաստատեալներէն ներկայ ընդունիլ իրենց հրաւէրը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրուն Պարոնեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միքայէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հանրի Տընի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փօլ Մունիէ եւ աղջիկը, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Փետրուար 17-ին, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին իրենց անմոռանալի ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ՍԻՐՈՒՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

(Շաւիլի Եկեղեցւոյ նախկին Ատենապետ)

մահուան տարեդիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ա.յս առթիւ Այրի Տիկին Ազատ Պարոնեան Շաւիլի Եկեղեցւոյ պայծառութեան կը նուիրէ 1000 Ֆ.։

×

ՄԱՐՍԷԼ.- Պ. Խորէն Ուլուսեան եւ զաւակները, Պ. Պաղտասար Տիրատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Փետրուար 17-ին Սէն - Ժերմէն Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՈՒԼՈՒՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ՝ Տիրատուրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Տիկին Գարեհին Կազարեան 200 Ֆ.։

ՎԻԼԷՕՊԱՆ. - Տիկին Արփինէ Միքայէլեան 100 Ֆ.։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Շորեքշաբթի, Փետրուար 13, ժամը 10-ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ, դպրոցականներու եւ մանուկներու հաղորդութիւն։

Հաղորդութենէն ետք, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկնանց յանձնախումբին կողմէ ճաշ մը կը տրուի, ցերեկին, բոլոր մանուկներուն։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Փետրուար 14-ին, Տեառնընդառաջ է։ Տօն է Քառասնօրեայ պալատանն Քրիստոսի ի տաճարն։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Պատարագ կը մատուցուի։

Իր անդրանիկ պատարագը կը մատուցանէ Նորընծայ՝

ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆՑ. ՊԱԼԸԳԵԱՆ

CENTRE CULTUREL
Sts. SAHAK - MESROP
- Salle Ardzrouni TCHERPACHIAN -

Mardi 19 Février à 21 heures

RÉCITAL

avec le concours
du jeune prodige de violon
Ernest ROXHA
au piano
Alexandre SIRANOSSIAN

au programme :
BEETHOVEN - BACH - TARTINI - SARAZATE - RAVEL - KATCHATRIAN

Réservations : Eglise arménienne
339, ave. du Prado
Tél: 77-84-70 Marseille

ԺՈՂՈՎ. - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները պատաթ մը թէյի շուրջ, Փետրուար 15, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30-ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

45, rue de la Station

Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

LE 24 AVRIL EN ARMÉNIE

COMME TOUS LES ANS AU 24 AVRIL, ET SPECIALEMENT CETTE ANNEE POUR COMMEMORER LE 70ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE DE 1915, LES ANCIENS COMBATTANTS ARMENIENS DE FRANCE, ORGANISENT UN VOYAGE EN ARMENIE SOVIETIQUE. QUATORZE NUITS A EREVAN ET 2 NUITS A MOSCOU; DEPART LE 20 AVRIL RETOUR LE 05 MAI 1985.

LE PROGRAMME :

ARRIVEE A MOSCOU LE 20. 04.
LE 21. 04. DEPOT D'UNE GERBE AU SOLDAT INCONNU SOVIETIQUE SUR LA PLACE ROUGE, PUIS VISITE DE LA VILLE.
DEPART POUR EREVAN ; ARRIVEE A EREVAN A 22H00.
LE 22. 04. ET 23. 04. VISITE ORGANISEE ET COMMENTEE EN AUTOCAR
LE 24. 04. CEREMONIE ET DEPOT DE GERBE AU SOLDAT INCONNU A EREVAN, PUIS DEFILE AU MONUMENT DEDIE AU GENOCIDE, ACCOMPAGNE PAR DE HAUTES PERSONNALITES ARMENIENNES ET SOVIETIQUES. CES DEUX CEREMONIES SERONT SUIVIES D'UN REPAS A L'HOTEL HRAZDAN.
LE 25. 04. JOURNEE LIBRE.
LE 26. 04. VISITE AU MONUMENT DE GENERAL ANTRANIK AU VILLAGE DE OUDJAN.
LE 27. 04. VISITE EN AUTOCAR.
LE 28. 04. ETCHMIADZINE ET SARDARABAD.
LE 29. 04. ET 30. 04. VISITE
LE 01. 05. DEFILE DES TRAVAILLEURS, FETE DU TRAVAIL.
LE 02. 03. 04. VISITE ET JOURNEE LIBRE.
LE 05. 05. **RETOUR SUR PARIS.**

POUR RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS VOIR :
— **SABERATOURS : Tél : 261 - 51 - 13**
— **M. KEHYAYAN MIHRAN, Pdt. DES ANCIENS COMBATTANTS-Tél : 642 - 73 - 10**
DATE LIMITE D'INSCRIPTIONS 20 MARS.

ՎԱԼԱՆՍ

ԲԱՑՕՒՄ 1915ի

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՅՈՒԾԱՐՁԱՆԻ

Շաբաթ, Փետր. 16, ժամը 17-ին
Angle Rue Belle-Image et Président Hérriot

կը նախագահէ Երեսփոխան քաղաքապետ՝

ՌՈՏՈԼՖ ՓԷՍ

Խօսք կ'առնեն պաշտօնական եւ ազգային անձնաւորութիւնները։ Արարողութենէն ետք՝ գինեձօն Սալ տէ Ֆէթի սրահը։ Իրիկունը ժամը 20·30-ին՝ ՁԱՇ Հ. Բ. Ը. Մ.ի սրահը։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ։

×

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ քաղաքի եւ չրջանի հայութիւնը ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան։

ՖՐ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՐՈՆԵԱՆ-Ի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ

ՄՇԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ-Ի

Տիկին Անոյշի դերով՝ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

մասնակցութեամբ Մ. Մ. Միութեան եւ Գիսանի Թատերախումբին։

PARIS

THEATRE FONTAINE
10, rue Fontaine — 75009 PARIS
Métro : Blanche, Pigalle ou St. Georges
LUNDI 18 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
ET
DIMANCHE 24 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
PRIX DES PLACES : 60, 100 et 120 Frs.
Réservation :
Théâtre Fontaine : 10, rue Fontaine - 75009 Paris -tous les jours de 11h à 19h Tél : 874 - 74 -40
Centre Culturel Artistique Arménien (UCFAF) : 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris tous les jours de 15h à 19h (sauf Dimanche) Métro République - 208 - 76 - 49
Librairie Palouyan : 9, rue de Trévise - 75009 Paris
Cabinet Terziyan : 21, rue Lamartine 75009 Paris - Tél : 282 - 01 - 41
A BOIS - COLOMBES (92) : Djizmedjian, 31, rue Paul Déroulède -781 - 09 - 72
AU KREMLIN - BICETRE (94) : Minakian, 6, rue Curie - Tél : 658 - 86 - 39
A VILLEPINTE (93) : Mahdessian, 28, rue de la Gare - Tél : 860 - 66 - 18

A ALFORTVILLE
Sous la Présidence d'Honneur de Monsieur le Ministre et Maire d'Alfortville
JOSEPH FRANCESCHI
SAMEDI 16 FEVRIER A 20H 30
Gymnase LAPIERRE
Gd Ensemble, allée du 8 Mai - Ouverture des portes à 20h

A ISSY-LES-MOULINEAUX
MARDI 19 FEVRIER A 20H 45
Ouverture des portes à 20h
THEATRE MUNICIPAL - Av. Victor Cresson - Métro Mairie d'Issy
PRIX DES PLACES : 50, 80, 100 Frs.
Pour séance à Alfortville :
Café Philippe : 10, Place Carnot - Alfortville
Epicerie «Ararat» : rue Etienne Dolet - Alfortville
Restaurant «Sévan» : Quai Blanqui - Alfortville

Pour séance à Issy-les-Moulineaux :
Kanayan : 253, Av. Jean Jaurès - CLAMART (jusqu'au 15.02) - 642 - 51 - 44
Télé Condorcet : 175, Av. Jean-Jaurès - CLAMART - 642 - 56 - 17

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
14

JEUDI
14 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՅԱՉԱՆՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԹԱԾԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.899 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.899

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

28 ՏԱՐԻ ԵՏՔ

ՋԱՐՋԱՐԱՆՔԸ, «ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ» ԵՒ ԼԸ ՓԷՆ

—×—

Լը Փէնի հարցը ժամէ ժամ ծանր կ'առնէ եւ այս ընթացքով, հետեւանքը կըլլայ հետապնդուածին հակառակն ըլլալ, որովհետեւ ինչ մեղադրանք ալ որ ըլլայ, ամբողջ Թերթերը լեցուն են ծայրայեղ աջ նախկին վարչապետին նկարներով եւ իրեն նուիրուած յօդուածներով, այլ խօսքով բառական փիւպլիսիթէ կ'ընէյ։ Աջը ընդհանրապէս յետին նպատակները կը տեսնէ «Լիպերասիոն»ի գործողութեան մէջ, մինչ ենթական ընկերվարական վարչակարգին կը վերագրէ այս քաղաքական դաւը։ Չորեքշաբթի օր ալ, բոլոր օրաթերթերը սիւնակներ, եթէ ոչ էջեր (6 էջ՝ Լիպերասիոնի մէջ) կը յատկացնէին հարցին։ Հարցը արծարծող Թերթին տնօրէնը՝ Սերժ Ժիւլի կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ «Լիպերասիոն» այս քննութիւնը (աւիէէք) բացած է։ Փաստելու համար թէ Լը Փէնի ծայրայեղ աջի հանդամանքը պէր չէ խաղացած, քանի որ - «1981-էն ի վեր, ժողովրդավար սիսթէմէն դուրս չէ ելած եւ չէ փորձած զայն տապալել արտա - խորհրդարանական միջոցներով»։ Կը պնդէ նաեւ որ իր քննութիւնը կապ չունի Քանաան Անշենէի կամ ընկերվարական կուսակցութեան հետ (կ'ակնարկէ Փոփրէնի հակա-Լը Փէն արտայայտութիւններուն), ծայր տուած է դիպուածով։ Բայց եւ այնպէս Ժիւլիի զրուցիւնը աւելի տեսակ մը «արդարացում»ի բնոյթ ունի քան՝ անկեղծ բացատրութեան եւ այս ամբողջ անախորժ տպաւորութիւն կը թողու, անկախ ենթակային անձէն։ Այս վերջինը կ'ուրանայ («բայց՝ չի հերքեր» կը խորպրէ «Լիպերասիոն») եւ կ'ընդվզի որ Ֆրանսայի բանակին մէկ անդամը վարկաբեկելու համար հրապարակ հանուին «ԻՄ - Էն-ի ահաբեկիչները եւ մարգասպանները»։ Դատի կ'ուզէ դիմել Թերթին դէմ։ Կայ նաեւ զօր. Մասիւն, որ կը պատասխանէ «Լիպերասիոն»ի հարցումնարուն. - «Զարչարանք կայ, չարչարանք ալ կայ, այդքան սարսափելի կերպով չարչարուած չեն, քանի որ ողջ - առողջ են։ Դատական պատերազմ եթէ մղած ըլլայինք եւ վիրաւորուած ըլլային Թրն - դանօթ կամ պնդացիրէ, այդ կէտերը չէին ունենար»։ Սկիզբը Մասիւ կ'ըսէ. - «Ձեմ դիտեր ինչու պիտի ենթարկուիմ ձեր հարցազրոյցին։ Դուն մը պատրաստեցիք Թեղճ Լը Փէնի դէմ, Թերեւս ինծի դէմ ալ նոյն նպատակն ունիք»։ Կ'աւելցնէ թէ վարժուած է նման պատմութիւններու, երկու տարի առաջ, կ'ըսէ, մեր գլուխը փաթթեցին քենչէլայի թղթածրարը, վերջը հաստատելու համար թէ այդ մարդասպանը ԷՄ - Իվ. - Էն-ինն էր («Լիպերասիոն» համոզուած չէ)։

Այս Թերթօնին սկիզբն ենք միայն եւ դեռ նոր ծալքեր կրնան երեւան հանուիլ, թէեւ մինչ երկայրի սուրեր են, հարցը կը վերաբերի Դ. Հանրապետու - Թեան եւ ընկերվարականներն ալ պէտք

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 48-ՐԴ ԱՒՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ

—×—

Մարտ 4-ին, Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ «Արարատ» - «Ժալկիբիա» խաղով կը սկսին խորհրդային 48-րդ ախոյեանութեան մրցումները։ «Յառաջ»ի Յունուար 22-ի թիւին մէջ տարածուած մեր նախկին յօդուածով անդրադարձած էինք «Արարատ»ի եւ «Կոտայք»ի մարզումներուն, իրրեւ նախապատրաստութիւն յառաջիկայ ախոյեանութեանց։ Ծանօթ է որ հայրենի երկու խումբերը հանդէս կուգան բարձրագոյն եւ առաջին դասակարգին։ Ձիշեալ յօդուածով ի մէջ այլոց կը նշէինք կարգ մը փոփոխութիւններ, որոնք կատարուած էին երկու խումբերու կազմին մէջ։

«Հայաստանի Ֆիզկուլտուրնիկ»ի Յունուար 5-ի թիւէն իրազեկ կը դառնանք կարգ մը այլ փոփոխութիւններու եւս, «Արարատ»ի կազմին մէջ։ Այսպէս, Անդրանիկ Խաչատրեանէն, Ս. Պօղոսեանէն եւ Մ. Ասատրեանէն զատ՝ «Արարատ»էն այլ խումբեր զացած են Ռոբերթ Գալըստեան, Գ. Ստեփանեան եւ Ա. Քերոբեան. պինուորական ծառայութեան կանչուած են Բարկէն Մելիքեան եւ Ս. Բէգլարեան։ Ասոնց փոխարէն «Արարատ»ի միացած են «Կոտայք»ի ծանօթ մարզիկներէն Գագիկ Յովհաննիսեան, Արմէն Բալարէկեան եւ Էդիկ Վերանեան, Հոկտեմբերեանի «Ըմպարտակ»էն Ռոբերթ Քոչարեան, ինչպէս նաեւ նուազ ծանօթ նորեկներ՝ յետսապահներ Արա Այվազեան (Ջիզակի - Ուզբեկիստան - «Զվեզդա»էն) եւ Անդրէյ Վիտիւկ (Կաշիրայի «Դինամօ»էն), յառաջապահ Սէյրան Օսիպով (Պիատիգորսկի - Դաշնակցային Ռուսիա - «Մաշուկ»էն), ինչպէս նաեւ Հայաստանի ոտնագնդակի դպրոցէն քանի մը աշակերտներ։

Համաձայն նոր օրէնքի, 1985-ի խորհրդային ախոյեանութիւնը տեղի կ'ունենայ բարձրագոյն, Ա. եւ Բ. դասակարգի խումբերու մասնակցութեամբ։ Բարձրագոյն դասակարգէն հանդէս կուգան 18 խումբեր. - Ձենիթ, Սպարտակ, Դնեպր, Ձերնոմորեց, Դինամօ Մինսկ, Տորպեդօ, Դինամօ Թիֆլիս, Կայրաթ, Ժալգիրիս, Դինամօ Կիև, Արարատ, Մետալիստ, Նախտեոր, ԲՄԱ Ռոստով, Նեֆթչի, Դինամօ Մոսկուա, Վորոնեժի «Փակէլ» եւ Քութայիսի «Տորպեդօ»։ Այս վերջին երկուքը՝ Ա. դասակարգի յաղթականները, կը վոխարինեն անցեալ մրցաշարքին բարձրագոյն դասակարգէն դուրս մնացած Պախտակորն ու ԲԿՄԱ-ն։

Ա. դասակարգէն հանդէս եկող 22 խումբերը կը բաժնուին երկու ենթախումբերու։ Առաջին ենթախումբին մաս կը կազմեն՝ Աբովեանի «Կոտայք»ը, ԲՄԱ կարպատեանը, Գուրիա, Կուբան, Մետալուրգ, Դաուգավա, Դինամօ (Պաթում), Սպարտակ (Օրջոնիկիձէ), Նիստրու, Կոլոս եւ Դինամօ (Մոսկուա) խումբերը։ Երկրորդ ենթախումբ՝ Պախտակոր, ԲԿՄԱ, Լոկոմոտիւ, Պամիր, Կուզբաս, Իսկրա, Ձվեզդա, ԲՄԱ Խարկովկ, Շինինիկ, Ռոտոր, Կոլիա Սովետով։

Ա. եւ Բ. ենթախումբերու մէջ առաջին վեց տեղերը գրաւած խումբերը կը կազմեն Ա. գօտին, ուր 12 զօրաւորները կը պայքարին 1 - 12-րդ տեղերու համար, մնացեալ 10 խումբերը՝ Բ. գօտին կազմելով, կը մրցին 13 - 22-րդ տեղերը գրաւելու համար։

Նկատի ունենալով որ 1986-ին՝ բարձրագոյն լիկայէն, ըստ նոր օրէնքի, հանդէս պիտի գան միայն 16 խումբեր (ցայժմ 18 խումբեր կը մասնակցէին), հետեւաբար ընթացիկ մրցաշարքին 15րդ եւ 16րդ տեղերը գրաւող խումբերը՝ Ա. դասակարգի յաղթական երկու խումբերու հետ կը կազմեն անցքի ենթախումբ մը եւ չորսէն երկու յաղթականները կ'անցնին բարձրագոյն լիկա, իսկ բարձրագոյն լիկայի 17-րդ եւ 18-րդ հանդիսացող խումբերը արդէն կ'իջնեն Ա. դասակարգ։

Կը յուսանք որ հայրենի երկու խումբերու մարզումները եւ կազմերու մէջ կատարուած փոփոխութիւնները կ'ունենան դրական արդիւնքներ եւ յառաջիկայ մրցաշարքին «Արարատ» եւ «Կոտայք» կ'արդարացնեն իրենց համակիրներուն ակնկալութիւնները։

ՀՐԱՆԴ ԱՋԻՄԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՓԵՏՐՈՒԱՐ 5 - 7)

ՀԱՅ ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Միացեալ - Նահանգներ զացած խորհրդային կոփամարտիկներու կարգին Հայեր եւս յաջողութիւններ արձանագրած են։ Այսպէս, կիրովականցի 18-ամեայ Լեոնիկ Պապեան յաղթած է Ռիչըրտ Տիւրալի (մինչեւ 51 քիլօ ծանրութեան դասակարգ)։ Վալէրի Աբաջեան (Վորոնեժէն) երկրորդ ռաուընտին ստիպած է Ուինթըրն պենթը անճնաուր ըլլալ (աւելի քան 91 քիլօ)։ Միւս կողմէ Նշան Մուսկեան (48 քիլօ) նուաղագոյն կէտերով պարտուած է Արթըր ձոնսընէն։

×

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆԻ «ՄԵՆՔ ԵՆՔ, ՄԵՐ ՍԱՐԵՐԸ» ՈՒԿՐԱՆԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Կիեւի «Դնիպրօ» հրատարակչականէն լոյս կը տեսնէ Հրանտ Մաթեւոսեանի «Մենք ենք, մեր սարերը» դործը, ուկրաներէն։ Հատաքածոյին մէջ տեղ կը գտնեն հեղինակին լաւագոյն վիպակները եւ պատմուածքները։ Գիրքը կը հրատարակուի 50 հազար տպաքանակով։

×

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ ՆՇՈՒԱԾ ԿԻԵՒԻ ՄԷՋ

Կիեւի Ա. Ռադիշչեւ քաղաքային դրադարանին մէջ տեղի ունեցած է հատաքոյթ մը, նուիրուած Վահան Տէրեանի ծննդեան հարիւրամեակին։ Ներկայ եղած են երկրորդական վարժարաններու բարձրագոյն կարդերու աշակերտներ, ուսուցիչներ։ Դասախօսած է դրադարանին վարիչը՝ Բելա Շերման։ Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւններու ուկրաներէն թարգմանութիւններէն ընթերցումով հանդէս եկած են աշակերտներ։ Այս առթիւ բացուած է նաեւ ցուցահանդէս մը։

×

Մ. ՍԱՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ ԿԻԵՒԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիեւի հեռատեսիլը՝ «Ուկրանիոյ թանգարաններու գանձերը» յայտագրով, հաղորդում մը նուիրած է Մարտիրոս Սարեանի։ Ե. Ժուրավել խօսած է Սարեանի այն գործերուն մասին, որոնք կը պահուին Կիեւի ռուսական եւ խորհրդային արուեստի թանգարանը։

×

ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ՄԸ ԿԱԼԻՖՈՒՆԻՈՅԻ ՄԷՋ

Կալիֆոռնիոյի մէջ բացուած է նոր մանկապարտէզ մը, որ կրնայ ընդունիլ 320 երախայ։ Հայկական վարդապատի տուֆէ կառուցուած չէնքը ունի ընդարձակ, լուսաւոր սենեակներ խազերու եւ հանգիստի համար, ճաշարան եւ այլն։ Շինարարները ճաշակով ձեւաւորած են նաեւ մարզարանը։

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»
ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆ 99 ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Յակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար» դասական ողբերգակատակերգութիւնը լոյս տեսած է 1886-ին, «Թատրոն»ի մէջ: Նկատուած է մոլիէռեան «Ժորժ Տանտէն»ի հայկական տարբերակը եւ եղած է հայկական խաղացանկին ամենաշատ խաղացուած թատերերգութիւններէն մէկը: Ներկայացուած է իրերամերժ մեկնաբանութիւններով եւ ընդունուած՝ իբրեւ քիփիֆ բարքերու կատակերգութիւն: Կերպարները զծուած են վառ բնաւորութիւններով, զրուած՝ կատակերգական փայլուն իւմուրով ու վարպետութեամբ: Պարոնեանի այս պլուխ-գործոցը թարգմանուած է աւելի քան 13 օտար լեզուներու:

«Պաղտասար Աղբար»ը ներկայացուած է 1895-էն՝ Ազեմտահայ թատրոնի վերջին չրջաններէն սկսեալ՝ սիրող (ամաթէօր), թատերասէր դերասոյց բեմադիրներով, մինչեւ Ազեւելահայ թատրոնի գործօնքը:

1895 Յունուար 12-ին, բեմադրութեամբ Ա. Սարգսեանի, Թիֆլիսի մէջ խաղացուած է «Պաղտասար Աղբար»ը: Արամ Վրոյը եղած է «Պաղտասար»ի դերը ըստանձնած առաջին դերասաններէն մէկը: Ան ծաղրած ու չարչարած է իր մարմնաւորած կերպարը, հանդիսատեսին ներկայացնելով Պաղտասարին մէկ երեսը՝ «Ապուշ Մարդու» մը նմոյշը:

1895 Յուլիս 25-ին, նոյնինքն Արամ Վրոյը անձամբ կը բեմադրէ ու կը խաղայ «Պաղտասար Աղբար»ը:

1895 Սեպտեմբեր 21-ին, Յ. Աբէլեան, չարունակելով նոյնանման խորք ու խնդիր արծարծող բեմադրութիւն մը, կը զարգացնէ եւ կը չեչտէ Պաղտասարին բարութիւնն ու մխամտութիւնը. թէեւ Աբէլեան աւելի կարեկցութեամբ կը վարուի կերպարին հետ, իբրապաշտ ոճի մթնոլորտի մէջ:

1896 Ապրիլ 7-ին, Ալեքսանդրապոլի մէջ, Մ. Զարիպոլեան կը բեմադրէ «Պաղտասար Աղբար»ը: 1897-ին բեմադրութիւնը կը կրկնուի, այս անգամ՝ Մոսկուայի մէջ:

1898-ին, Յ. Զարիֆեան, ստանձնելով Պաղտասարի դերը կ'որակէ զայն յիմար ու կը կոչէ կարճատես, ըստ այնմ վարելով կերպարը: Կարեկցանքը, որ կը ցուցաբերէ Պաղտասարին նկատմամբ, կը հասցնէ հեղնանքի՝ ստեղծելով «Ծիծաղելի Մարդ»ը:

1898-ին եւ 1901-ին, Պետրոսեան եւ Արմէնեան յաջորդաբար կը բեմադրեն այս գործը, առանց նորութիւն բերելու իրենց ոճի ու մեկնաբանական արտայայտչութեան մէջ:

1907-ին, Գահիրէի «Վերտի» թատրոնին մէջ, Ա. Արմէնեան կը բեմադրէ «Պաղտասար Աղբար»ը: Հերոսի դերով հանդէս կուգայ Յ. Գառնակէրեան:

1908-ին, Երեւանի մէջ կը ներկայացուի Զարիֆեանի եւ Աբէլեանի ճիպերով, նոյն բեմադրութիւնը 1909-ին կը կրկնուի Գահիրէի «Ապոլլ Ազիզ» թատրոնին մէջ:

1910-ին՝ Սոլախեան եւ 1911-ին՝ Զարիֆեան կը ներկայացնեն «Պաղտասար Աղբար»ը, Վանի մէջ:

Կ'արժէ նշել, որ «Պաղտասար Աղբար»ը ներկայացուցած է Փարիզի մէջ, 1923 Յուլիսէն սկսեալ, իսկ ամենահետաքրքրականը ա՛յն է, որ 1958 Սեպտեմբեր 17-ին, Ա. Մխիթեանի նախաձեռնութեամբ, Ֆրանքոհայկական Թատերախումբը կը ներկայացնէ «Պաղտասար Աղբար»ը Ֆրանսերէն լեզուով՝ (Մէթր Պալթազար) անուան տակ, օժանդակութեամբ Ֆրանսացի դերասաններու: Այս թատերդութիւնը բեմադրուած է նաեւ Մարսէյլի մէջ:

Դժբախտաբար, այս ձեւի մեկնաբանութիւնները չեղած են ենթաբէֆսթի իրականութենէն: Պաղտասար՝ բարի, անկեղծ եւ մարդկային տիպարը՝ որ փիէսի ընթացքին կը զառնայ իր չրջապատի զոհը, յիշեալ բեմադրութենց պարապային կ'անտեսուի եւ կը խեղաթիւրուի: Պաղտասարի զոհ զառնալուն պատճառները պարտադրաբար կը վերագրուին իր տգիտութեան, ապուշութեան եւ մարտային անկարողութեան, որոնք չրջապատը արդարացնելով՝ կը զարձնեն Պաղտասարը, ակամայ, նաեւ փիէսին զոհը:

Շահագործելով «Պաղտասար Աղբար»ի մէկ երեսը՝ խնդուք խլելու միտումով՝ գործը կ'իջնէ «Ատամնաբոյժն արեւելեան»ի, նոյնիսկ յաճախ վօտըվիլի մակարդակին: Անխնայ կը հարուածեն ու կը զրկեն Պաղտասարը հոգեբանական հարուստ վիճակներէն, որ այս թատերերգութեան չայոզութեան գլխաւոր հենքն է:

1927-ին, «Պաղտասար Աղբար» առաջին անգամ ըլլալով բեմ կը բարձրանայ մասնագէտ բեմադիր Լեւոն Քալանթարի կողմէ, որ կը ներկայացնէ այս գործը Երեւանի (Կարմրադրօշ), Գ. Սունդուկեան թատրոնին մէջ: Պաղտասարի դերը կը ստանձնէ Հ. Խաչանեան: Քալանթար իր բեմադրական ոճով կը փորձէ ստեղծել ա՛յն Պաղտասարը, որ պիտի կարենայ թօթափել իր վրայ բեռցուած բոլոր մեղքերը: Խաչանեան բառական կը չայոզի հեռանալ հինէն եկած Պաղտասարի Ապուշ մակդիրէն: Պաղտասար կը ներկայացուի իբրեւ դանդազամիտ, ծերացած մեծահարուստ վաճառական մը՝ հանդիսատեսին մտքին մէջ տեղաւորելով (որ մինչեւ այսօր կը չարունակուի) այն վարկածը, թէ պատման է, որ Պաղտասար հարուստ ու ծեր ըլլայ, հակառակ անոր, որ Յակոբ Պարոնեան ո՛չ մէկ տեղ կը յիշէ ու կը չեչտէ իր հերոսին տարիքը, նիւթական կարողութիւնը կամ մակերեսային այլ մանրամասնութիւններ:

1954-ին, Երեւանի Գ. Սունդուկեան թատրոնին մէջ, Վարդան Աճէմեան կը կը բեմադրէ «Պաղտասար Աղբար»ը: Կարծէք յատուկ առաքելութեամբ ան կը վերցնէ Պաղտասարի դատին պաշտպանութիւնը: Աճէմեան բացարձակապէս կը մերժէ Պաղտասարը դնել յիմարի տեղ: Շնորհիւ Ներսիսեանի հանճարեղ զգացողութեան կ'առաջնայ ա՛յն տրամաբանութիւնն ու համոզումը, թէ փիէսի ընթացքին տեղ առնող չարունակական հարուածներն են, որոնք կը ստիպեն Պաղտասարը հասցնել խելայեղութեան դուռը: Աճէմեան, քաւելով Պաղտասարի վրայ կուտակուած մեղքերը, առաջին անգամ ըլլալով հայ թատրոնի պատմութեան մէջ, կը յաջողի ստեղծել Պարոնեանի (կարծեցեալ) երեւակայած ու պատկերացուցած տիպարը:

1963-ին, Աճէմեան, Գ. Սունդուկեան թատրոնին մէջ, նոյն բեմադրական ոճով կը կրկնէ այս դասական գործը: Պաղտասարի դերը կը վերցնէ Մհեր Մկրտչեան, որ անակնկալի կը կը բերէ հայ հանդիսատեսը՝ իր դերասանական բարձր մակարդակով. ան կը դիմանայ իր նախորդին՝ Ներսիսեանի ստեղծած Պաղտասարին դիմաց: Աճէմեան կը չարունակէ դուրգուրալ ու պաշտպանել Պաղտասարը իր չուրջի դահիճներէն, արժանանալով ժողովրդային գնահատանքի:

1974-ին, «Սունդուկեան»ի մէջ Աճէմեան անգամ մը եւս բեմ կը հանէ «Պաղտասար Աղբար»ը: Մհեր Մկրտչեան կըրկին կ'արժանանայ հերոսի դերին: Աճէմեանի այս բեմադրութիւնը խաղացուած է աւելի քան 300 անգամ: Այս գործը ներկայացուած է նաեւ Մոսկուա, Պաղու, Թիֆլիս, Պէյրութ եւ այլ երկիրներ:

«Պաղտասար Աղբար» թէեւ չատ ժամանակակից ու այժմէական զրական գործ մըն է մինչեւ օրս, բայց եւ այնպէս նկատելի է, որ 1927-էն՝ հայ թատրոնի զարթօնքէն ետք եղած ներկայացումները նոյնիսկ միշտ տեղափոխուած են Պոլիս, ու ընդհանրապէս տրուած պոլսական թատերային պատկերներով (զգեստ, եւրաժշտութիւն, տեմոր, կահոյք, եւայլն): Հանդիսատեսը սոխոզոպաբար փոխադրուած է Պոլիս, փոխանակ փիէսը բերելու իր մօտ, ուղղակի կապելով իր առօրեային հետ, ուր վստահաբար հանդիսատեսին առիթը ընծայած պիտի ըլլար աւելի դիւրաւ ընկալելու գործին միտք բանին:

1927-էն ասդին, Պաղտասարներու երկար չարքը, ճիշդ է, որ փրկուած է «Ապուշ» մակդիրէն, բայց դժբախտաբար արժանացած է «Ապուշ Պաղտասար»ի վերջաւորութեան: Երկուքին մօտեցումներն ալ՝ յուսալքուած մարդը, անճանապանութեան միտումը ունեցած, ընդունած զատաստանական խորհուրդի տուած որոշումը եւ, ի վերջոյ՝ միացած իրենց Անոյշներու, հայցելով հանդիսատեսին կարեկցանքը, ապրելու իրենց միակ նեցուկը:

Ինչո՞ւ նոյնացնել ճակատագիրը, երբ կ'ուզենք ձերբազատուիլ ու փրկել մարդ մը իր վախճանէն:

1985-ի Պաղտասարը, որ ինքնավստահ ու հպարտութեամբ կը պոռայ «Ինծի Պաղտիկ կ'ըսեն», արդեօք ա՞ն ալ զատապարտուած է արժանանալու իր նախորդներուն ճակատագրին, թէ պատրաստուած է յեղաշրջելու «Հին Պաղտասարն»ը՝ ստեղծելու համար «Նոր Պաղտիկ»ը:

Մենք ալ, մեր կարգին, փորձենք չարունակել «Պաղտասարներու Աւրդար Դատի Պաշտպանութիւնը» «Նոր Պաղտիկ»ով՝ փրկելու «Հին Պաղտասար»ը:

ԱԲԻԿ ՏԱՆԱԿԻՕԶԵԱՆ

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐ

ԵՐԷԿ ԵԻ ՎԱՂԸ

Ժրնեւի մէջ կը բացուէին խօսակցութիւններ Անգլիացիներու եւ Սպանացիներու միջեւ, ժայռին ապագային մասին, անցեալ Երեքշաբթի սպանական առաջին սխուոքըր մը կ'անցնէր զէպի Սպանիա, 15 տարուան արգելքէ ետք, բայց ընդունելութիւնը որքան ալ ջերմ, երկդիմի չէր՝ «Պրիթիշ ուի առ, Պրիթիշ ուի սթէ» (Անգլիացի ենք, Անգլիացի կը մնանք):

×

Ճիպրալթար կենսական դեր մը կը խաղայ համանուն նեղուցին հակակշռին, ինչպէս Արեւմուտքի պաշտպանութեան ու պարենաւորումին մէջ: Բոլոր ռազմապէտները համաձայն են այս կէտին վրայ սակայն տեղացիները անդադար կը կրկնեն իրենք իրենց նոյն ճշմարտութիւնը, քանի որ վախը պատած է զիրենք, թէ մի զուցէ կրնան կորսնցնել Անգլիոյ քաղաքացի ըլլալու իրենց հանգամանքը, ու կ'ուզեն համոզուիլ թէ այդ ժայռաբեկորին ռազմավարական կարեւորութեան սիրոյն Անգլիացիները Սպանացիներու ձեռքը չեն թողուր երբեք զիրենք:

Այսուհանդերձ ամէն բան ցոյց կուտայ թէ ճիշդ չէ իրենց հաշիւը. սպանացի դէտերու համաձայն Անգլիա այլեւս զուտ բրիտանական չահ մը չունի հետապնդելիք Միջերկրականի գօտիին մէջ (նոյնինքն Ճիպրալթարէն զատ անշուշտ), այսինքն թէ այդ ժայռաբեկորին օդածովային խարիսխը այլեւս Լոնտոնի համար նախկին կարեւորութիւնը չունի: Թէեւ Մալուին կղզիներու անգլեւաժանթինեան բախումին չրջանին Ճիպրալթարի խարիսխը հիմնական դեր մը կատարեց: Տակաւին սպանացի դէտեր ուրիշ պատճառաբանութիւն մըն ալ առաջ կը քչեն ինչ որ թերեւս ամէնէն կարեւորն է. անոնք կը չեչտեն որ ՕԹԱՆ-ի ամբողջական անդամ Սպանիան աւելի չարմար է նեղուցը հակակչռելու, քան Անգլիա:

Ճիպրալթարի ռազմավարական կարեւորութիւնը կարելի է ամփոփել կարգ մը թուական տուեալներով, նեղուցէն ամէն տարի չիստն հազարի չափ նաւ կ'անցնի, որոնց չուրջ ութ հազարը քարիւղատարներ են որոնք 370 հազար միլիոն թոն քարիւղ կը փոխադրեն, ասոնց որուն արեւմուտքի անտեսութիւնը պարզապէս եւ ուղղակի փճացած է: Կը կարծուի ասկէ զատ թէ այս նաւերու 80%-ը կը պատկանին արեւմտեան երկիրներու, իսկ մնացեալ 20%-ը Խորհ. Միութեան, որոնց Միջերկրականի մէջ ներկայութիւնը լրջօրէն կը մտահոգէ ՕԹԱՆի չրջանակները:

Խորհրդային Միութիւն եւ Ամերիկա նեղուցի ջուրերուն մէջ կատարեալ զաղտնի պատերազմ մը կը մղեն: Հարցը կենսական կարեւորութիւն ունի զաչնակիցներու համար: Այնպէս կը կարծուի օրինակի համար թէ խորհրդային ծովուժը հարիւրի չափ ընդծովեայ կը զործածէ կատարելագործելու համար ծովային քարտէսները, որոնք ցոյց կուտան ալի զանազան խաւերու եւ ջուրի ջերմաստիճանին եղանակին ու խորութեան համեմատ փոփոխութիւնները. իրենց նպատակն է կորիզային ընդծովեաններ անցընել նեղուցէն, առանց որ անոնք նչմարուին զաչնակիցներու կողմէ: Ներկայիս ՕԹԱՆի կողմէ զործածուած հակակչռի միջոցներուն ամէնէն կատարելագործուածը սոնար ցանց մըն է որ կրնայ հարիւրաւոր մղոններու հեռաւորութենէն որսալ հիւլէական ընդծովեաներու պատճառած ամենածանր ալիքներն իսկ:

Հակակչռի այս զանազան դրութիւններու տեսակէտէն է որ Ճիպրալթարի օդածովային խարիսխը ՕԹԱՆ-ի համար հիմնական դեր մը կը կատարէ: Ստացուած տեսին կարեկցանքը, ապրելու իրենց միակ նեցուկը:

Ինչո՞ւ նոյնացնել ճակատագիրը, երբ կ'ուզենք ձերբազատուիլ ու փրկել մարդ մը իր վախճանէն:

1985-ի Պաղտասարը, որ ինքնավստահ ու հպարտութեամբ կը պոռայ «Ինծի Պաղտիկ կ'ըսեն», արդեօք ա՞ն ալ զատապարտուած է արժանանալու իր նախորդներուն ճակատագրին, թէ պատրաստուած է յեղաշրջելու «Հին Պաղտասարն»ը՝ ստեղծելու համար «Նոր Պաղտիկ»ը:

Մենք ալ, մեր կարգին, փորձենք չարունակել «Պաղտասարներու Աւրդար Դատի Պաշտպանութիւնը» «Նոր Պաղտիկ»ով՝ փրկելու «Հին Պաղտասար»ը:

ԱԲԻԿ ՏԱՆԱԿԻՕԶԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1960 Թուականի Յունուար 1-ին որպէս Թեմակալ Առաջնորդ Թեհրան ժամանեց Գերշ. Տէր Արտակ Սրբազան Աբգեկիսկոպոս Մանուկեանը եւ սկսաւ իր առաջնորդական ծանր պարտականութիւնը:

Այս տարի լրանում է Սրբազան Հօր առաջնորդական գործունէութեան 25-րդ տարին եւ մենք ականատես ենք եղել թէ 25 տարիների ընթացքում իրանաւոր յաջողութեան ազգային, կրթական եւ մշակութային կեանքը ինչ զարգացում է ապրել, հիմնուել են եկեղեցիներ եւ բազմաթիւ հայկական դպրոցներ:

Գերաչնորհ Սրբազան Հայրը միշտ եւ մանաւանդ այս վերջին տարիների ընթացքում ուղղակիօրէն եւ հայրաբար հետաքրքրուել է Հայոց դպրոցների կրթական հարցերով եւ նրանց չուրջ առնչուած գործառնութիւնների պարապմունքի ի խնդիր եղել է առաջին դէմքերի վրայ:

Սփիւռքեան պայմաններում, տարբեր երկրներում հաստատուած տարաւիւրհայ ժողովուրդը իր եկեղեցու միջոցով ճանաչում է որպէս համայնք, որի նկատմամբ ցուցիչն է Ազգային Առաջնորդարանն ու Թեմակալ Առաջնորդը:

Սրբազան Հայրը իր առաջնորդական պարտականութիւնները կատարելու հետ միաժամանակ զբաղուել է նաեւ գրականութեամբ ու զրական բեղուն վաստակ ունի:

Յանձնախումբս նպատակ ունի 1963 Թուականի Մայիս ամսուայ ընթացքում հրատարակչական ձեռնարկով մեծարել Սրբազան Հօր առաջնորդական 25-ամեայ գործունէութիւնը:

Արձագանգողներից խնդրում ենք նամակները, ուղերձները եւ չնորհաւորանքները ուղարկել յանձնախմբիս հասցէին, մինչեւ սոյն Թուականի Մարտ ամսուայ վերջը:

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ
ԳԵՐՇ. Տ. ԱՐՏԱԿ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿ.
ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ 25-ԱՄԵԱԿԻ
ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ARMENIAN PRELACY TEHRAN
Avenue Ostad Nejatollahi No. 311 Tehran - 15
IRAN

Բոլոր տեղեկութիւնները անմիջապէս կը ղրկուին Նորֆոլք (Վիրժինի), ուր կը գտնուի Ծովային հակակչռի հիւսիս-ամերիկեան կեդրոնը:

Մնացեալը, ինչ որ կ'անցնի կը պատահի ճիպրալթարի անգլիական խորհուրդին ներս «խիստ գաղտնի» է: Նախարարապետը Ըօչուա Հասան որ իշխանութեան գլուխ է երեսուն տարիէ ի վեր, կ'ըսէ թէ կ'անդիտանայ անգլիացի պինուորներու իրական թիւը (կը խօսուի 2000 հոգիի մասին), սակայն երբ իրեն կը խօսուի հիւլէական զէնքերու գոյութեան կարելիութեան մասին ան զարմացած կը գոչէ անտաւուգեան իր զարմանքը չեչտով. «անհեթե՛թ բան է այս: Ամէն պարագայի որոշ է որ Սպանիա պիտի փորձէ սա կամ նա կերպով խօսքի տէր ըլլալ անգլիական խարիսխին վարչութեան մէջ, որպէս «բարեկամական կարգադրութիւն» մը Անգլիոյ հետ, ճիպրալթարի ապագային մասին: Արտաքին նախարարին մէկ զործակիցը ըսած է, խօսելով այս մասին ... ԵԹԷ ՕԹԱՆ կ'ուզէ զօրանալ Հարաւային - Եւրոպայի մէջ չնորհիւ Սպանիոյ ալ զօրաւոր զիրքին ու դերին, պէտք պիտի ըլլայ որ խարիսխի հարցին լուծում մը գտնէ»:

×

Ցիշենք որ Հինները ծանօթ էին արդէն այս ժայռին, քանի որ Գալբէ Հերակլէսի սիւներէն մէկն էր, Միջերկրականի դուռը, ան ռազմավարական բացառիկ դիրք մը կը զրաւէ, Միջերկրականի եւ Ատլանտեանի նեղուցին վրայ: Իր անունը կը պարտի պէրպէր Թարիքի (Ճապալ-ալ-Թարիք՝ Թարիքի լեռը), պետը մահմետականներուն, որոնք զրաւեցին 711-ին: Ութ զար մնացած է մահմետական տիրապետութեան տակ, ինչպէս Սպանիոյ մնացեալ մասը, 1462-ին է որ վերադարձուեցաւ եւ Սպանացիները զայն իրենց վերածեցին: Անգլեւհոլանտական զօրքը զրաւեց Սպանիոյ Յաջորդութեան պատերազմին առեն (1704): Իրենց իրաւունքները վերջնապէս ճանչցուած ըլլալով Ութրեխթի դաշնագրով (1713), Անգլիացիք ցարդ չեն ուզած հեռանալ: 1967-ին կատարուած հանրաքուէով բնակչութիւնը մերժեց Սպանիոյ կցումը:

Թ. Ա. Թ.

ՏՈՄՍԱԿ

ՍՈՒՋՈՒՈՂ ԿՂԶԻՆ

—×—

Անցեալ ամիս, Նիւ - Եորքի մէջ բարձրաստիճան եւ հեղինակաւոր հայ եկեղեցական մը հրապարակագիրի մը, նոյնպէս Հայ, կ'ըսէր. «Դուք հակակղերը էք»:

Կարճ խօսակցութենէ ետք մեր պիտանի եկեղեցականն ալ համաձայն գտնուեցաւ որ հրապարակագիրը, որպէս սոսկ անհատ, եթէ նոյնիսկ հակակղերը տրամադրութիւններու տէր անձ մըն է, սակայն որպէս հրապարակագիրը եւ հայ հասարակական գործիչ ջերմ պաշտպան մը հանդիսացած է հայ եկեղեցիին եւ հայ կղերին:

- Բնական է, ըսաւ մեր վաստակաւոր եկեղեցականը վերջին խօսքը ունենալու լրեն յատուկ աւանդութեամբ, որովհետեւ հայ հրապարակագիրը կը նոյնացնէ հայ եկեղեցիին ու ազգային շահերը...:

Հրապարակագիրը չպատասխանեց՝ «հապա ի՞նչ»...:

Այս խօսակցութիւնը ակամայ յիշեցի երբ այսօր հարկ եղաւ անդրադառնալ Վենետիկի Ս. Ղազար վանքին անտեսական ահաւոր հրդեհին, որուն լափլիզող բոցերը կրնան մոխրացնել եւ ծուխմոյն դարձնել մեր սքանչելի, անփոխարինելի կղզին, Հայութեան այդ ովասիսը: Թող ուրեմն, մեր բազմահմուտ Սրբազանը մեղմ արտօնէ ընել կարգ մը խորհրդածութիւններ եւ երբեք հոն չգտնէ ... հակակղերը եւ հակաեկեղեցական տրամադրութիւններ:

×

Վերջին տարիներուն համազգային ազնուապետ եւ գայթակղութիւնը եկաւ եկեղեցականներէն, հասցէ մը տալու համար՝ երուսաղէմի Պատրիարքարանէն: Հայութիւնը կարծես ուրիշ ցաւեր ու դատեր, հարցեր ու աչխատանքներ չունէր, պէտք եղաւ որ համազգային մեր ուղղութիւնը կեդրոնացնէինք պայթակղութեան ծնունդ տուող երկու թշնամացած հոգեւոր եղբայրներու եւ նախկին գործակիցներու ամբարիշտ մենամարտին եւ փոխադարձ մերկացումներուն, որոնց հետեւանքով պարզուած տեսարանը ոեւէ աչխարհականի սառամոքսային խանգարում պատճառեց ու կը չարունակէ պատճառել: Մեր Ամենապատիւները եւ Գերաչնորհները այժմ նոյնիսկ սկսած են մենամարտիլ ողորմելի դրօշակներով, բառապաշարով մը՝ որ պիտի կարմրցներ Պոլսոյ հրչէջներն անգամ: Ու այս սանդարամետական մթնոլորտը պիտի չարունակուի քանի հայ ժողովուրդը կը չարունակէ չվոխթել - կրօնք եւ եկեղեցի, եկեղեցի եւ եկեղեցական, եկեղեցական եւ ազգային ... սրբութիւն եւ աւանդապահ, այնքան որ այսօր ան նոյնիսկ կողմերու եւ հատուածներու բաժնուած է երկու մեզօակից եկեղեցականները պաշտպանելու՝ մէկը միւսին դէմ - մէկուն հետ ճաշի նստելու եւ միւսին հետ՝ ընթրելիքի՝ ազգային - եկեղեցական հարցերը «լուծելու» համար, երբ ազգ ու եկեղեցի լուծման եւ ընդհանուր քայքայման գործոդութեան մէջ կը գտնուին օրհնութեամբը եւ նախաձեռնութեամբը նոյն այդ եկեղեցւոյ երկուորեակ իշխանութիւնները...:

×

Ինչո՞ւ յանկարծ այս տողերը, երբ այս սիւնակին մէջ մերթ ընդ մերթ ենք երկու տարիէ ի վեր ոչ մէկ ակնարկութիւն ընել սաղմահայ տաղնապի տխուր դերակատարներուն մասին, Պատրիարքական աթոռը անսասան պահելու մտահոգութեամբ եւ նաեւ խորշելով չատ մը ուրիշ բաներէ: Որովհետեւ, այսօր կը գտնուինք սեմին համազգային ուրիշ, հաւանաբար աւելի մեծ ողբերգութեան մը, որուն դերակատարները դարձեալ եկեղեցականներ են, - Վենետիկի Հայրերը:

Այս հարցով կը նախընտրենք, առ այժմ, մեր Մխիթարեան Հայրերը նման ցընել անմեղունակ փոքրիկներու որոնք լուցկիի հետ կը խաղան քարիւղի տակառներուն քովը, ցնորատես երջանկութեամբ ... ղեկավարները չինելով լուցկիի տուփիկներով, մինչեւ որ հրդեհը բռնկի ու տարածուի համահայկական տարածութեամբ եւ ընդգրկէ մեր գարերու պատմութիւնը:

Փարիզի մէջ կազմուած Հայկական Մխիթարեան Վարժարաններու Միջազգային Կոմիտէն, որուն առաքելութիւնը պիտի ըլլայ Ս. Ղազարի մատակարարութիւնը եւ պաշտպանութիւնը, հայկական կազմակերպութեանց հետ ունեցած է խորհրդակցական հանդիպում մը, որուն ընթացքին Ս. Ղազարը փրկելու համար առաջարկուած միջոցներէն մէկը մանաւորապէս յատկանչական է - կոչ ընել հայ եկեղեցիին. այսինքն Ս. Էջմիածնի, Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան եւ, բնականաբար, Երուսաղէմի Պատրիարքութեան:

Քանի որ Ս. Ղազարի վանքին մէջ փըրկուելիք ամենակարեւոր գանձերը կը կազմեն, գիրքերուն եւ արխիւներուն հետ, մեր ծաղկած ձեռագիրները, կը յանձնարարենք այդ փրկարար առաքելութիւնը յանձնել Երուսաղէմի Պատրիարքութեան, որ մասնաւոր ձիրքը ունի փրկելու - անհետացնելու ձեռագիրները ... մինչեւ հեռաւոր մայրաքաղաքներ: Գոնէ այս պարագան պատճառ կրնայ ըլլալ նաեւ որ այսօրուան թշնամացած հոգեւոր երկու եղբայրները վար գնեն զանազանները եւ ձեռք - ձեռքի յաղողապէս գործակցին օգտագործելով իրենց անցեալի փորձառութիւնը: Ասիկա պատճառ կրնայ ըլլալ նաեւ որ հայ ժողովուրդը քիչ մը չունչ քաշէ եւ լծուի օգտակար աշխատանքի:

Հիմա հայ ժողովուրդը մէկ նուիրական գործ ունի - փրկել Ս. Ղազարը: Երբ հրդեհ մը ծագի, կարելի չէ զայն մարելէ առաջ նայիլ ու անոր պատճառները եւ պատասխանատուները փնտռել ու գտնել. միչտ ժամանակը կուգայ արդարութեան օրինագիրքը բանալու եւ ճշմարտութիւնը ճանչնալու:

Մեր Ազգային Տունը, Ս. Ղազարը վտանգուած է ծուխմոյն ըլլալու:

Ամէն ձեւով եւ որեւէ գնով փրկենք զայն:

ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՕՍԷԵԱՆ

«Պայքար», Յունուար 26

- Պոսթըն -

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. - Ֆրանսահայ Կապ. Ժաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի «Մանուկներու Օրուան» ոճնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ, Կիրակի, Յունուար 13-ին, կէսօրէ վերջ, Սէն - Մարթէն տ'Էրի, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ: Հակառակ աննպաստ օդին, կրկին սրահը լեցուն էր, ծնողքներով եւ համակիր բարեկամներով: Ժամը 16-ին Կապ. Ժաչի կողմէ բացումը ըրաւ Տիկին Արտեմիս Սապունճեան, Ամանորի առթիւ յաչողութեան լաւագոյն մաղթանքներէ յետոյ, չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որ անգամ մը եւս հաւաքուած են միասնաբար ոճնելու աւանդութիւն դարձած Կապ. Ժաչի «Մանուկներու Օրը»: Ըսաւ, թէ կազմակերպութեան մտահոգութեան գլխաւոր առարկան եղած է ազգապահպանման գործը. հայերէն դասընթացքներու հաստատումը. մեր միօրեայ ղպրոցները որոնք կը չարունակուին, հիմնադրութենէ ի վեր, չնորհիւ նուիրուած ընկերուհիներու: Բայց այս բոլորը չի բաւեր, առանց ձեր օգնութեան: - Ցարգելի ծնողքներ, պէտք է օգնէք մեզի, հայ լեզուին տարածման եւ ծաւալման, անխախտ պահելով հայ ազգի ինքնուրոյն եւ տոհմիկ աւանդութիւնները: Ազգը մեզմէ չատ բան կը սպասէ այդ ուղղութեամբ: Սիրցընել տանք մեր զաւակներուն, մեր զեղեցիկ եւ մեծաձգանչ լեզուն, պատմութիւնը, Թող միչտ Թրթռայ հայ երդը անոնց չրթներէն: Ի սիւիտս աչխարհի տարտղնուած Հայութիւնը, իր գոյութեան պաչտպանութեան խարիսխները կը փնտռէ յամառօրէն. ինքնապաչտպանութեան ամուր խարիսխ մըն ալ՝ հայ ղպրոցը, Թերթն ու հայ մչակոյթն է: Առանց սոսնց, հայ կեանք գոյութիւն չունի: Ան է որ մարդիկ իրարու մօտ կը բերէ, կը միացնէ, կը զարձնէ գայն ու հաւաքականութիւն եւ ազգ: Ժամանակն է, եւ չուտ կ'անցնի արդէն, վերադառնալու մեր արմատներուն, պատմութեան, մչակոյթին եւ աւանդութեանց լեզուի ճամբով, որպէսզի հնարաւորուի մեր ազգային ազատագրական արդարացման պայքարը եւ ծաւալի, ընդարձակուի, հասունցայ ու պտղաբեր դառնալով փրկէ գալիք մեր սերունդները: Բոլորս ալ անչեզ քալենք, մեր հայրերու ուղիղ ճանապարհով. մեր կեանքով եւ գործով բարձր պահենք ազգային իրաւունքներու հետապնդման անխախտելի սկզբունքները: Այդ ուղիով միայն կը հասնինք հոն, ուր մեր պատմութիւնը մեզ կ'առաջնորդէ: Բայց մինչեւ այդ՝ հաւատաք յարատեւ ճիգ ու քրտինք: Պ. Սեւակի խօսքը. «Եթէ տիրել ենք, գիրքերով միայն, եթէ իշխել ենք, ձիրքերով միայն, մեզ Հայ ենք ասում - կանք, պիտի լինենք ու դեռ շատանանք»:

Եկաւ յայտարդի գեղարուեստական բաժինը, ղպրոցի աչակերտներու կողմէ. երկու խմբերդ՝ «Ով Մեծասքանչ» եւ «Զարթիր լաւ». յաչորդաբար եղան արտասանութիւններ, երգեր, պզտիկ թատերգութիւն մը, եւ տոհմիկ պարերը. փոքրերը գեղեցիկ զոյնզոյն տարազներով արժանացան բուռն ծափերու. մանուկ փոքր, առաջին դասարանի աչակերտները, որ պարեցին «Հոյ նապան»ը եւ Ծաղիկներու պարը, մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին, խլելով ներկաներու ծափահարութիւնները: Տիկին Սապունճեան կապոյտ Ժաչի կողմէ չնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Փաթրիք Քիւրքճեանի, որ սիրայօժար յանձն առած էր ղպրոցի պարի պատասխանատուութիւնը եւ պատրաստած էր պզտիկները, բծախնդրութեամբ:

Կարճ դադարէ ետք, չարունակուեցաւ գեղարուեստական բաժինը, բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Յովհաննէս Այանեան, Կրընոպլի Հ. Ց. Դաչնակցութեան կողմէ. նախ չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որ զօրաւիք կը կանգնին Կապ. Ժաչի ղպրոցին, իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբ. բացատրեց թէ որքան օգտակար եղած է, այս օտար ափերու վրայ, Կապ. Ժաչի կանանցի մեծ կազմակերպութիւնը: Ի մասնաւորի մեր մայրերն ու քոյրերը որ տարիներէ ի վեր, չեն խնայեր ոչ մէկ ջանք ու զոհողութիւն, բարեսիրական եւ ազգապահպանման գործի մէջ: Կը կատարեն սիրով խղճով եւ համազումով: Երկար Ապրի՛ք, հայ մայրեր, եւ քոյրեր, եւ դուք նոր սերունդի հայ աղջիկներ, հայկական հպարտութեամբ եւ մեծ սրտով, քանի դուք պիտի ըլլաք, մեր ազգը բազմացնողները:

Սրահի պզտիկները անհամբեր էին, կը սպասէին «Կապանդ պապային» դալուստին, բեմին վրայ չարուեցան աչակերտները, երգով դիմաւորեցին «Կապանդ պապան», որ վերջապէս երեւցաւ դուրսէն պալով՝ տոպրակը ուսը, իր զեղեցիկ ըզգեստով, յայտնեց իր ուչանալուն պատճառը, որով Արարատ լեռը հեռու եւ ձիւնով ծածկուած էր, հազիւ հասայ: Սրահի բոլոր պզտիկները ունեցան իրենց նուէրները: Եղաւ հանգանակութիւն, գոյացաւ կոկիկ գումար մը՝ 14·500 Ֆր.:

Ժաչուհիներս ուրախ եւ հպարտ էինք, անգամ մը եւս ցոյց տալով մեր հաւաքական ուժը, հանդէսը վերջացաւ ուչ ժամանակ:

ԽԱՉՈՒՀԻ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Ցարգելի հիւրը, ինչպէս երեւում էր, կանանց զբաղեցնել չզիտէր, եւ կարծես թէ, նրանց ներկայութիւնից նեղւում էր: Այդ երեւում էր այն անախորժ արտայայտութիւնից, որ նկատւում էր նրա տխուր դէմքի վրայ, որը ամենայն չանքով աչխատում էր թաքցնել: Դա կուսակրօնի սովորական վրդովմունքն է, երբ հանդիպում է կնոջ: Բայց ի՞նչով բացատրել այդ:

- Ձեր սրբազնութիւնը, երեւի, չատ հեռուից է գալիս, տան տիրուհին սկսեց խօսակցութիւնը:

Աբեղան զարձաւ դէպի զանգրահեր սարկաւագը, որ կանգնած էր նրա մօտ: Թարգմանը պատասխանեց:

- Այո՛, հեռուից, չատ հեռուից: Ամբողջ երեք ամիս ճանապարհ ենք անցել, մինչեւ հասել ենք այստեղ:

Այդ միջոցին Փրակով եւ սպիտակ ձեռնոցներով ներս մտան երկու սպասաւորներ եւ արծաթեայ մատուցարանների վրայ տուեցին Թէյ:

Աբեղան հրաժարեցաւ ընդունելուց, ասելով, որ սուրբ տաճարի սպասաւորները իրանց հեռու են պահում անուչ ըմպելիքներից: Տան տիկինը երկար աչխատում էր բացատրել, համոզել նրան, թէ դա հասարակ Թէյ է, ուրիչ ըմպելիք չէ, Թէ դրան գործ են ածում իրանց երկրում մինչեւ անգամ էկզարխները:

Չկամենալով վշտացնել տան տիկնոջ բարեսրտութիւնը, աբեղան ընդունեց մի բաժակ եւ սկսեց առանց չաքարի խմել: Երկու քահանաները, հետեւեցին նրա օրինակին եւ հակառակ իրանց սովորութեան սկսեցին իրանք էլ կծուվի խմել:

Տիկինը հետաքրքրուեցաւ դիտենալ, Թէ ի՞նչ նպատակով է ճանապարհորդում «նորին սրբազնութիւնը»: (Տիկինը միչտ նրան «սրբազնութիւն» էր կոչում, Թէեւ յարգելի հիւրը եպիսկոպոս չէր, այլ Երուսաղէմի վանքի Ցունաց միաբանութեան աբեղաներից էր):

Աբեղան համառօտ կերպով յայտնեց իր ո՛վ լինելը կամ ի՞նչ միաբանութեան կողմից իբրեւ Երուսաղէմի նուիրակ ուղարկուած լինելը, - նկարագրեց Փրկչի սուրբ գերեզմանի հալածանքը մահմետականներից, - նկարագրեց միաբանների կրած նեղութիւնները Թուրքերից, նրանց աղքատութիւնը եւ ողորմելի վիճակը: Նրա ամբողջ պատմութիւնը այնքան ազդու եւ ցաւակցական էր, որ տան տիրուհին լսելու ժամանակ անդադար խաչակնքում էր իր երեսը. վերջը նա այլեւս դիմանալ չկարողացաւ, Թաչկինակը տարաւ աչքերին, սկսեց զառն կերպով հեկեկալ:

Աբեղան նկատելով այդ, մխիթարեց նրան ասելով.

- Սուրբ տաճարի բոլոր Թշուառութիւններին դարման կը տրուի բարեպաչտ հաւատացելոց նուիրատուութեամբ: Ես ուխտել եմ այնքան ժամանակ չուտել, չխմել, չքնել, եւ այդ երկամեայ չղթան (նա ձեռքը տարաւ դէպի հատ չղթան, որից քարչ էր ընկած ահագին երկաթեայ խաչը նրա կուրծքի վրայ) միչտ իմ պարանոցին կրած պիտի ունենամ, - մինչեւ բարեպաչտ հաւատացելոց օժանդակութեամբ չհաւաքեմ այնքան նուէրներ, որոնցով կարելի լինի Փրկչի սուրբ գերեզմանը գերութիւնից ազատել:

Մի՞թէ գերութեան մէջ, բացականչեց տիկինը:

- Այո՛, գերութեան մէջ է, անորէննելի ձեռքում...: Վանքը պարտքի տակ է ընկած ... սրբութիւնները գրաւ են դրուած...:

- Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ, բացագանչեց տիկինը, դարձեալ Թաչկինակը տարաւ դէպի աչքերը:

Տիկնոջ օրինակին հետեւեց եւ նրա ամուսին այրը: Երկու քահանաները նոյնպէս փորձեցին զգացուած ձեւանալ:

Թէյի երկրորդ բաժակը ընդհատեց այդ տխուր խօսակցութիւնը. սպասաւորները արծաթեայ մատուցարանները ձեռքներում կրկին ներս մտան:

Բոլոր ժամանակը աբեղան խօսում էր յունարէն, իսկ զանգրահեր երիտասարդը Թարգմանում էր նրա ասածները: Այդ վերջինը ռուսերէն նոյնպէս չատ փոքր դիտէր, եւ այդ աւելի հետաքրքրական էր դարձնում նրա խօսքերը, երբ չատ բաներ մնում էին անհասկնալի:

(Շար. 46)

Տէր եւ Տիկին Պերճ Պէրպէրեան եւ զաւակը՝ Ստեփան, Պ. Զաուիկ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պէրպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուբհան Պէրպէրեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ զաւկին, քրոջ, թոռան, եղբօր զաւկին եւ ազգականին՝

ԱՑՏՍ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

վաղահաս մահը, որ պատահեցաւ 22 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Փետրուար 14, ժամը 14-ին Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆԱՆ

Վանանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Փետրուար 17, առաւօտեան կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

(որ յատկապէս ժամանած է քաղաքս յուշարձանի բացման առիթով)։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՑՍԱԿԻ

Բժիշկ՝ խաչատուր Տամլամեանի մահուան առթիւ, իր սիրելի յիշատակին համար, եղբօրորդիները եւ իրենց զաւակները (Ֆրանսա, Իտալիա) ու իր թոռները՝ 12·000 Ֆրանք նուիրած են բարեսիրական հաստատութիւններու, նաեւ՝ 10·000 Ֆրանք, հանդուցեալին սրտին չատ մօտ, ազնիւ նպատակի մը համար։

CENTRE CULTUREL
Sts. SAHAK - MESROP
- *Salle Ardzrouni TCHERPACHIAN* -
Mardi 19 Février à 21 heures

RÉCITAL

avec le concours
du jeune prodige de violon
Ernest ROXHA
au piano
Alexandre SIRANOSSIAN

au programme :
BEETHOVEN - BACH - TARTINI -
SARAZATE - RAVEL -
KATCHATRIAN

Réservations : Eglise arménienne
339, ave. du Prado
Tél: 77-84-70 Marseille

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՑԼ. - Վասպուրականի Ցպրնականն Հերոսամարտի 70-րդ տարեդարձը՝ Կիրակի, - Ապրիլ 14-ին, Վասպուրական սրահին մէջ։

×

Հայ Նախկին Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան Հոգեճաշը՝ Միսաք Մանուչեան խումբի նահատակութեան 41-րդ տարեդարձի ոգեկոչման առտուան իմբրի վերեզմանատունը, Փետրուար 24, ժամը 13-ին։

ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազոյա Աչէի Իսիի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները դաւաթ մը թէյի չուրջ, Փետրուար 15, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30-ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

45, rue de la Station

Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

Կիրակի, Փետրուար 17, ժամը 16-ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. Կեդրոնին մէջ։

118, Rue Breteuil - Marseille 17e

Օրուան խորհուրդը կը պարզէ՝
ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՂՈՒՃԵԱՆ
(Հոգեւոր Հովիւ Հայոց - Ալֆորվիլի)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
մասնակցութեամբ՝
Գէորգ Եանպէկեանի, Ալեքսանտր Ալթունեանի, Էլիզապէթ Համելի, Քրիստիան Մինասի եւ Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտներու։

Մուտքը ազատ է։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

ՀԻՄՆԱՓԱՐԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Փետ. 17, ժամը 10·15-ին հայրապետական պատարագ կը մատուցուի Վերափոխման Աստուածածնայ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ։

26, rue Sibié, 13001 Marseille

Կը նախագահէ եւ կը պատարագէ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ
Առաքելական Էկզարք Ֆրանսայի)

Ցաւարտ պատարագի նորակառոյց եւ ժողովրդապետական կեդրոնի հիմնաքարի օրհնութիւն։

Կը խնդրուի ազգայիններէն եւ հաւատացեալներէն ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր։

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : **U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97**
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը, ներկայիս կը տեղեկացնէ թէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Իր պրասենեակին մէջ, - 339 Ավրնիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ (ութերորդ), պիտի ընդունի անխտիր այցելութիւնները բոլոր ազգայիններուն եւ հաւատացեալներուն, - հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը՝ ժամը 8·30 - 10·30։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՈՒՐԲԱԹ եւ ՇԱԲԱԹ՝ ժամը՝ 8·30 - 11·30։

Իսկ նոյն օրերուն, այսինքն, Երկուշաբթի, Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Շաբաթ կէսօրներէ վերջ ժամը 14·30 - 17·30 նախատես ճշդուած ժամադրութեամբ։

Զայս ի գիտութիւն բոլորին։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՑԼ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցւոյ պայծառութեան. -

Տիկին Զուրուքեան 100, Պ. Հայկազ Զուրուքեան 150, Պ. Ժոզէֆ Կարպիոն 150, Լուսինեան 200, Պ. Վարուժան Պոյաճեան եւ ազգիկը 500 Ֆ.։

Գարապէլիճեանի Հոգեհանգիստին առթիւ. - *Տէր եւ Տիկին Ժապ Սրահեան 200 Համապգային դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աւետիսեան 100, Տիկին Պոլեան 100 Ֆ.։*

Գէլէեանի Հոգեհանգիստին առթիւ. - *Տէր եւ Տիկին Ազատ Ստեփանեան 100, Տէր եւ Տիկին Բոնզէն 100 Ֆ., Զիլպիքեան 100, Պ. Յակոբ Փափազեան 100, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Արապաճեան 100, Պ. Անդրէ Խաչիկեան 50, Պ. Յակոբ Յովսէփեան 100 Ֆ., Տիկին Վերժին Հազկիւլեան 200, Զուլումեան ընտանիք 100, Տիկին Հայկանոյշ Արապաճեան 500 Ֆ.։*

ՎԱՆԱՆՑ

ԲԱՑՕՒՄ 1915ի

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՅՈՒԾԱՐՁԱՆԻ

Շաբաթ, Փետր. 16, ժամը 17-ին
Angle Rue Belle-Image et Président Hérriot

կը նախագահէ երեսփոխան քաղաքապետ՝
ՌՈՍՈԼՅ ՓԻՍ

Խօսք կ'առնեն պաշտօնական եւ ազգային անձնաւորութիւններ։ Արարողութենէն ետք՝ գինեձօն Սալ տէ Ֆէթի սրահը։ Իրիկունը ժամը 20·30-ին՝ ձեռ Հ. Բ. Ը. Մ.-ի սրահը։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ։

×

Վանանի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայութիւնը ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան։

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. (42) 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպած Փարիզեան Շրջանին Արհեստներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝
Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիր, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր։

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին ֆրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Զաւեշտ մը հայերէն։

Մուտք՝ 40 Ֆր. *Երախաներուն՝ ձրի։*

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
15
VENDREDI
15 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրամ. : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատ : 3,00 Ֆ.

60րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 15.900 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.900

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՈՂՈՎ

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝ Ժ. Փ. Շեվէնման յայտնեցաւ մինչեւ իսկ «պրավօ՛» մը խլել ընդդիմութեան ամէնէն ընդդիմադիր թերթէն որ «Ռոքֆիտիէն տը փարի»ն է : Արդարեւ, հին դրութեան վերադարձը նախակրթարաններու մէջ չի կրնար զոհացում չտալ նաեւ ընդդիմութեան : Մնաց որ ոչ ոք կ'ուրանար թէ տարիներէ ի վեր ուսման մակարդակը չէր այլեւս ինչ որ էր եւ նախակրթարաններու մէջ ալ, ամէն ձեւի ուսուցչութիւն ունէր կը չուարեցնէր : Շեվէնմանն որոշեց կրկին ներմուծել ֆրանսերէնը, թուաբանութիւնը, պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը, որպէսզի 6-րդի մուտքին, ինչպէս էր երբեմն, աշակերտը գրել - կարդալ գիտնայ, հաշուել, ուղղագրութիւն եւ գաղափար մըն ալ ունենայ իր երկրին պատմութեան մասին : Յարգ «արդիական» մեթոտներ անհրաժեշտ չէին զոհեր այս բոլորը, ապիտութիւնն իսկ թերութիւն ըլլալէ դադրած ըլլալով... : Կարգ մը թերթեր սրամտութեամբ ալ կ'անդրադառնան այս փոփոխութեան, զոր մէկը, բառախաղով կ'որակէ՝ ֆիւթիւռ անթեղիէօր, ուրիչ մը կ'ըսէ մէկ մէկ ալ երկուք կ'ընէ կամ պ· ա՝, պա : Այսինքն պարզ բաներ, որոնք մէկ յետդէն վերցուած էին փոքրերը քրօմաթիզէ չընելու համար :

ՁԵՐՆԵՆԿՕՆ ի՞նչպէս է : Հանելուկը կը մնայ, քանի որ պաշտօնապէս ոչինչ կ'ըսեն Ռուսերը : Առջի օր լուր կար որ՝ սիմի տեսնուի Փաթիանտրէուի հետ, բայց յանկարծ ընդհատեցաւ ժամադրութիւնը եւ ըսուեցաւ որ Մոսկուա իսկ չէ, այլ կը հանդիպանայ : Միւս կողմէ սակայն, զէր մը ղրկած է Թրաքթաթ աքանտինեանի խաղապապաշտ չարժումին, ուր կ'ըսէ թէ Մոր· Միութիւնը տրամադիր է, առանց նախապայմանի, երաշխաւորելու ապահիւղացած զօտի մը հիւսիսային Եւրոպայի մէջ :

ԱՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ քարիւղային ճարտարարուեստի նախարարը «ազատ արձակուած է» իր պաշտօնէն : Մալկեւ, որ 56 տարեկան է «հանդուտեան կոչուելը է» ըսած ԹԱՍ-ի հաղորդումին :

ՔԱՆԱՏԱՑԻ պաշտպանութեան նախարարն ալ պարտաւորուած է հրաժարելու, որովհետեւ քիչ մը չատ կը սիրէր մերկ կիները եւ չատ յաճախած է արեւմտեան գեղանիոյ Թիֆանի վաստահամբաւ դիչերաթոյնը ու մօտէն տեսնուած պոռնիկներու հետ, մինչ Լահր գացած էր Ատլանտեան Ուխտի պաշտպանութեան նախարարներու ժողովին... :

«ԵԻ ՄԱՐՄԻՆԸ ԱՆՋՐՊԵՏ փոխադրուեցաւ...» կրնայ պիտի ըլլայ կարդալ մաղզինները տակ, գոնէ - առայժմ - Միացեալ-Նահանգներու մէջ : Արդարեւ զերեզմանատները այնքան խճողուած են, որ մեռելաթաղ ամերիկեան ընկերութիւն մը, պետութեան արտօնութեամբ, ձեռնարկած է անջրպետային գերեզմանատան մը պատրաստութեան, 3000 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ : Եւ ասիկա մէկ ամսուան մէջ է, որ Սփէյս Սերվիս կոչ., մասնագէտ անջրպետային հարցերու միացած է Սելեսթիցի, Ֆլորիտայի մեռելաթաղի ընկերութեան մը, կազմակերպելու համար այս նոր թաղումները : Մարդ (այսինքն՝ մեռել...) գլուխ 3·900 տոլար պիտի արժէ՝ ամիդի աշխատի երթալը, այս անգամ բառին հարազատ իմաստով :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՐԵԼԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ ՈՒՐԱՆԱԼ «ԹԵՐԵԻՍ 2000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ»

ԿԱՄ՝
ԱԼԻ ՊԻՐԱՆՏԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

—×—

«Միլլիյէթ»ի մէջ (Փետրուար 13) Ալի Պիրանտ չի ծածկեր իր դառնութիւնները : Ապրիլեան ընթանաւնտամեակի նախօրեակին մանաւանդ, չատ իրարանցում կը տեսնէ ու մտահոգ է : Ի՞նչպէս բացատրել եւ հասկցնել համայն աշխարհին որ Թուրքը մէկ հատիկ Հայու քիթ չէ արիւնած : Ամբողջ չինծու պատմութիւնները են Հայերու կողմէ տարածուած : Ուրեմն ճար մը պէտք է գտնել : Պիրանտ դաեր է եւ չհամապարեր : «Թերեւս 2000-ին հայկ· պնդումները այսօրուան չափ չեն անցնիր...» կը ղրէ : Երեւի 15 տարի հարկ է նոր ազգիւրներ «գտնելու» (կամ չինելու) համար... :

×

«Միլլիյէթ»· -

Յառաջիկայ ամիսներուն, յատկապէս Ապրիլին պէտք է պատրաստ գտնուինք հայկական քարոզչութեան աննախընթաց թափով պոռթկումին :

Հայկ· կազմակերպութիւններ, որոնք կարծեցեալ ցեղասպանութեան 70-ամեակին կը հռչակեն 1985-ը, ձեռնարկած են ծաւալուն հանդանականութեան մը ու քարոզչութեան : Սեմինարներ, դասախոսութիւններ, հեռատեսիլէն ելոյթներ ու վերջապէս Ապրիլ 24-ի օրը Ուաշինկթըն Սպիտակ Տան առջեւ տեղի ունենալիք «ցեղասպանութենէ վերապրողներու յոյց»ը ողբերգական հանգամանք մը տալով հայկ· հարցին, դարձեալ զայն պիտի յանձնէ հանրութեան ուշադրութեան :

Այլ հաւանականութիւն մըն ալ որուն դէմ պէտք է պատրաստ գտնուինք ԱՄՆ-ու Քոնկրէսին ներկայացուած հայկ· բանաձեւին վաւերացումն է : Հայերը որոնք կ'ուզեն 70-րդ տարելիցին առիթով, որպէս ողեկոչումի օր հռչակել տալ Ապրիլ 24-ը, իրենց ամբողջ ուժը կը բանեցնեն Քոնկրէսին վրայ ազդելու համար ու կը յաջողին բաւական հասկացողութիւն ալ գտնել : Կառավարական ու Քոնկրէսի չրջանակներէն անճնաւորութիւններ կ'ըսեն թէ կացութիւնը համեմատաբար նախորդ տարուան աւելի փափուկ է եւ ուշադրութեան կը յանձնեն այն պարագան, որ Ծերակոյտին մէջ բանաձեւին ընդունուելուն արդելք հանդիսանալ դժուարացած է : «Այս անգամուն դժուար է Անգարան պաշտպանել» ըսելէ եռք հարց կուտան «Ողեկոչումի օրէնք մը որուն ոչ ոք կարեւորութիւն պիտի տայ աւելի՞ կարեւոր է միթէ, քան Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւնները» : Այս մերձեցումը կարելի է նախանշանները նկատել Թուրքիան «պատրաստել»ու եւ լեզի դեզահատը կլլեցնելու ջանքերուն :

... Արդեօք Թուրքիա ի՞նչ պիտի ընէ բանաձեւը վաւերացուելու պարագային : Այժմէն իսկ ծրագրուած քաղաքականութիւն մը կա՞յ, թէ վերջին պահուն միայն կեցուածք մը պիտի ճշդուի : Այդ պարագային Խօզալ (ըսելով թէ կարեւորը Թուրք - ամերիկեան յարաբերութիւններն են), Ամերիկա իր այցելութիւնը պիտի կատարէ՞, թէ պիտի նախընտրէ յարաբերութիւնները աւելի լարել :

1985-ի ընթացքին այս կարգի քարոզչական գործունէութիւններուն համաչափ խարհային մամուլէն ու մետիաներէն ներս դիւրութեամբ արձագանգ գտնելու պարագան պէտք չէ դիւրին բացատրութեամբ մը մեկնաբանենք ու կրկնենք մեր կարծիքը թէ «ամէն մարդ թշնամի է Թուրքիոյ»... : Նոյն ձեւով ԱՄՆ-ու Քոնկրէսին ու հանրային կարծիքին զարգացումներն ալ բացատրել որպէս «Քոնկրէսի անդամներուն դիւանագիտական մէկ ներգրումը - Թուրքիոյ մասին իրենց տպիտութիւնը - յունական լոպիին հարուստ Հայերու համագործակցութիւնը» ու կարծել թէ գտած ենք պատասխանատուները չատ սխալ կ'ըլլայ :

ԱՄՆ-ու 435 հոգինոց - Քոնկրէսին մէջ 233 հոգիի քուէ տալուն, Արեւմտեան մամուլին ու հեռատեսիլին Հայերու պընդումներուն տեղ տալու իրողութեան մէջ կան պարագաներ զորս չենք կրնար այլեւս ուրանալ : Եւ այնքան ժամանակ որ կ'անտեսենք այս իրականութիւնները, չենք ուզեր տեսնել զանոնք ու որպէս հանրային կարծիք չենք հաւատար, այսօրուան պէս տեղքայլ կ'ընենք միայն : Ամէն անգամուն սխալ կուռքեր կը քարկոծենք ու «մենք չենք կրնար քարոզչութիւն կատարել»ու նման պատրուակներով մենք մեզ խաբելէ եռք, կը բաւականանք նորէն մենք մեզ ամբաստանելով : Ու այսպէս յառաջիկային կրնանք չատ աւելի դժուարին կացութեան մատնուիլ :

Հայերը 70 տարիէ ի վեր, սկսելով զանազիւրքերէ, մինչեւ համալսարան, կըրցած են «ծախել» ցեղասպանութեան գոհ դարձած ըլլալու պատմութիւնը : Նախ, ըսկրսած են պիտական դէմքերով, յետոյ անցած են քարոզչութեան : Ու արեւմտեան հանրային կարծիքն ալ այս ցարըտուքները, կարծեցեալ ցեղասպանութեան պնդումները իւրացուցած է որպէս «պատմական իրողութիւն» : Ու մինչ բոլոր ասոնք կը պատահէին Թուրքիա իր ճկոյթն իսկ չէ չարժած, անտեսած է եւ ղեկութիւնը, նոյնիսկ չէ պատրաստած իր հանրային կարծիքը : Հիմա երբ յանկարծ արթննալով մէկէն կ'ելլէ ու «ոչ ձեր պնդածը սխալ է» կ'ըսէ արեւմտեան դատաւորներուն, որոնք «որպէս պատմական իրողութիւն իւրացուցած են» պատահարը, բնականօրէն իր դէմը կը գտնէ հաստ պատ մը ու հակազդեցութիւններ :

Այլեւս պէտք է որ դիտնանք թէ ինչ կը մտածէ հանրութիւնը, զոր պարտինք համոզել, ու ըստ այնմ ուղղութիւն տանք մեր ջանքերուն : Այս ալ կարելի չէ ընել հեռատեսիլի քանի մը անկատար յայտարդրով կամ քանի մը դիրքերու հրատարակութեամբ, որոնք պիտի միտին հանրութեան մը «մանկութենէն իւրացուցած ու որպէս ճշմարտութիւն ընդունած» մէկ նիւթին մասին գաղափարը փոխելու : Մինչդեռ եթէ լաւ ու տեղին ախտաճանաչումով մը ճշդենք թէ ինչ «ազբիւրներ օգտագործելով» ինչ համբով այս փոփոխութիւնը պիտի կարենանք իրականացնել, թերեւս 2000-ական թուականին հայկական պնդումները այսօրուան չափ դիւրութեամբ չեն անցնիր Քոնկրէսէն ու համաշխարհային մամուլին մէջ միակողմանի կերպով արձագանգ չեն գտներ :

Ասոր համար նախ «ախտաճանաչում» ու յետոյ երկարատեւ ծրագիրներ պէտք են :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷՕԶԱԼ

«ԲԱՆԻ ՉԻ ԾԱՌԱՅԵՐ ԸՍԵԼ ՈՐ ՍՈՒՏ Է»

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ԷՕԶԱԼ «ԿԻՒՆԷՃ»Ի

Բոլոր մամնագէտներու կողմէ, նոյն - իսկ օտար պէտերու, Թրքական նոր մերձեցում մը կը տեսնուի հայկ· հարցին նկատմամբ, վարչապետ Էօզալի կատարած կարդ մը յայտարարութիւններուն առթիւ :

Փետրուար 13-ի «Կիւնէշ»ի մէջ է, որ լոյս տեսած է չահեկան հարցազրոյց մը, զոր Թերթին խմբագրապետը՝ Օքթայ Էքշի ունեցած է վարչապետ Էօզալի հետ, հայկ· հարցին մասին :

Վարչապետը նախ չեչտած է որ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎԵՐԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏՔ Է ԵՆԹԱՐԿԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԸ ԱՅԴ ՄԱՍԻՆ, (ընդգծումը՝ մեր կողմէ) ու չեչտած. -

«Հայերը, հազարաւոր գիրքեր եւ զրքոյկներ հրատարակած են եւ յաջողած են հաւատացնել աշխարհին ցեղասպանութեան տեսակէտը : Բանի չի ծառայեր հիմա ըսել որ սուտ է, որ մահմետական բնակչութիւնը աւելի զոհ տուած է» :

Բայց, կ'աւելցնէ Էօզալ, - («Բայց մը» կայ անշուշտ...). - «Ոչ ոք իրաւունք ունի թիզ մը հող պահանջելու Թուրքիոյ հողամասէն : Ինչ որ ալ պատահած ըլլայ, բան մը անցած զարձած ըլլայ կամ ոչ, ոչ ոք կրնայ պահանջել Թուրքիային որ տեղի տայ պահանջներու, որոնք սուտերու վրայ հիմնուած են» :

Էօզալ կը պնդէ որ երբ Լօզան կայ, Սեւրի մասին չի կրնար խօսուիլ, ասիկա միջազգային իրաւագիտութեան դէմնի վրայ ալ այսպէս է եւ ոչ մէկ պարագայ կարելի է գտնել, որ երբ ի զօրու դաշինք մը կայ (Լօզան), նախորդը մէջտեղ դրուի : Մնաց որ, Էօզալի համար. - «Անհեթեթ է տեսէ մէկ պատասխանատու փնտռել դէպքերու համար, որոնք տասնեակ տարիներ առաջ պատահած են եւ որոնց պատասխանատուները Թաղուած են Պատմութեան էջերուն մէջ» :

Էօզալ Կիւնէշի խմբագրապետին ուշադրութեան կը յանձնէ նաեւ որ պէտք չէ «հայկ· ահաբեկչութիւն» բանաձեւումը գործածէ երբ նման արարք մը կը գործուի, այլ միայն՝ ահաբեկչութիւն :

Ամէն պարագայի մէջ, այս հարցազրոյցը, որու աւելի մանրամասն կ'անդրադառնանք յետագային, անկիւնադարձ մը կը նկատուի Թուրքիոյ մէջ իսկ եւ կը սպասուի որ, ինչպէս Թերթն ալ կը Թելադրէ կամ կ'ակնկալէ, Էօզալի տեսակէտները ձեւաւորուին եւ ներկայացնեն այլեւս, Թուրքիոյ պաշտօնական տեսակէտը հայկ· հարցին նկատմամբ :

(Յիչենք, որ մեր տեսած օրաթերթերէն, Հինգարթի առաւտ, միայն Ռոքֆիտիէն տը Փարի կ'անդրադառնար այս հարցազրոյցին, լուրը խորպրելով՝
«Arméniens : Ankara assouplit sa position»
Թէեւ եթէ ձեւին մէջ փոփոխութիւն մը կը նշմարուի, խորքին մէջ, մեզի կը Թուի որ բան չէ փոխուած) :

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

(1885, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15)

Ռուբէն Սեւակի արձակն ու բանաստեղծութիւնը իւրայատուկ տեղ մը կը գրաւեն Արեւմտահայ գրականութեան դարակազմի գեղապաշտ շրջանին մէջ։

Սովորութիւն եղած է այդ շրջանը բնորոշել անուններովը միայն երեք մեծ քերթողներու, որոնք են Վարուժան, Մեծարենց եւ Թէքէեան, եւ թերեւս ալ այդ 3 անուններուն ընծայուած այլամերժ մեծարանքն է որ փոքր ինչ չուքի մէջ կը ձգէ զործը ուրիշ տաղանդաւոր գրողներու ալ, որոնց գլուխը կուգայ Սեւակ։

Ապացո՛յց այն իրողութիւնը որ, նուիրականացած այդ երրորդութենէն վերջ երբ հորիզոն մըն ալ յիշատակել պէտք կ'ըլլայ, Ռուբէն Սեւակի անունն է որ կը արուի միշտ։

Ռուբէն Սեւակ հազիւ երեսունամեայ զոհ երթալով Մեծ Եղեռնին, ժամանակ չունեցաւ կարգաւորելու եւ տպագրելու իր գործերը, որոնք մեծ մասամբ կը մընան ցրուած մամուլին մէջ, կամ՝ անտիպ։ Բայց ինչ որ հրատարակուած կայ իրը հատոր իր կողմէ (Կարմիր Գիրքը 1910), եւ կամ իրմէ վերջ՝ համաձայն այլեւայլ հրատարակիչներու ընտրողական ճաշակին (Սելանիկ 1924, Երուսաղէմ 1944, Փարիզ 1946, Երեւան 1955), կը բաւէ ի յայտ բերելու համար զայն եւ ջղուտ գրող մը, տէ՛ր ուժգին երեւակայութեան եւ խորագնին դիտողութեան, որուն գրչէն կը բխին լաւագոյն նմոյշները արեւմտահայ քերթողութեան ու արձակին։

Ներկայ գրութեան նպատակը չըլլալով վերլուծումը ընել Ռուբէն Սեւակի գրականութեան, կ'ուզեմ միայն մատնանշել թէ այսօր ծննդեան հարիւրամեակն է նահատակ գրագէտին, որ աշխարհ եկաւ 1885 Փետրուար 15-ին, Պոլսոյ մերձակայ Սիլիվրի գիւղաքաղաքին մէջ։

Իր հարիւրամեակին առթիւ հայ մամուլին մէջ պիտի երեւան անշուշտ շատ մը հեղինակաւոր գրութիւններ, եւ ինչպէս սովորութիւն է նման առիթներով, «Յառաջ»ն ալ պիտի չուշանայ իր էջերը յատկացնելու վաղամեռիկ գրագէտին կեանքին ու գործին նուիրուած աշխատասիրութիւններու։

Այն յատուկ յանձնախումբը, որ Նիսի մէջ կազմուած էր ասկէ քանի մը տարի առաջ, նպատակ ունենալով հաւաքել ու հրատարակութեան տալ Ռուբէն Սեւակի ամբողջական գործերը, ներկայիս իր կազմը զօրացուցած ըլլալով գրասէրներու կոկիկ խումբով մը, ծրագրած է հանդիսաւոր կերպով ոտնել բանաստեղծին հարիւրամեակը, 1985-ի ընթացքին։

Կը տեղեկանանք թէ Մոնրէալի կեդրոնականացիներու Միութիւնը եւս ծրագրած է յիշատակել Ռուբէն Սեւակի հարիւրամեակը, նկատելով որ Սեւակ ուսուցչութիւն ըրած է կեդրոնական Վարժարանի մէջ 1914-1915 տարեշրջանին։ Այլ քաղաքներու եւ մանաւորապար Պոլսոյ կեդրոնականցիներէն կ'ակնկալուին նման ձեռնարկներ։

Իսկ Հայաստանի մէջ այս տարի կը տպագրուի Ռուբէն Սեւակի գործերուն ու նամակներուն յատկացուած ընդարձակ հատորնիկը մը, ցարդ հրատարակուածներէն շատ աւելի հարուստ ու խնամուած, չնորհիւ բծախնդիր աշխատանքին հայրենի բանասէր-քննադատ Ա. Լեփքանեանի։ Ներածականը պատրաստած է բանասէր Ստեփան Թոփչեան։

Նոյնպէս, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիին նախաձեռնութեամբ ծրագրուած է Ռուբէն Սեւակի ամբողջական գործերը լոյս ընծայել, բազմահատոր ակադեմական հրատարակութեամբ, բայց չգիտենք ո՛չ մէկ գրութիւն, ըլլայ ան ձեռագիր, նամակ կամ յօդուած։

Անշուշտ թէ 1985-ի ընթացքին Հայաստանի մէջ հանդիսաւոր կերպով պիտի նշուի այս յոյժ կարեւոր հարիւրամեակը։

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵՆ

Նիս

ՍՐԻ ԼԱՆՔԱՅԻ ՀԱՐՑԻՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐԸ

1984 Օգոստոսին նուազագոյն 100 հոգի մեռան այն ընդհարումներուն ընթացքին որոնք դէմ դիմաց հանեցին Սրի Լանքայի բանակը եւ կղզիի Թամուլ փոքրամասնութիւնը։ Հարաւային փոքր քաղաքի մը՝ Մանասարի մէջ, զինուորականները կատղած իրենց վեց զոհերուն պատճառաւ, այրեցին ինչ որ գտան իրենց անցքին վրայ։ Այլուր՝ բանտերու մէջ բանտարկեալներ սպաննուեցան, ձկնորսներու գիւղ մը ամբակոծուեցաւ։

Վերջին այս միջադէպերը կայծերն են ցեղային հարցի մը, «պուտտայական, բայց գոյն մորթով հնդեւրոպացի» Սէյլանցիներու, եւ «թխագոյն մորթով, հնդիկ» Թամուլներու միջեւ։ Քաղաքական բոլոր դէտերը յանգած են այն եզրակացութեան, թէ վերջին ընդհարումները ոչ միայն նախանշաններն են ոտբերգական կացութեան մը, այլեւ մասնաւորապէս ծայրայեղ փոտումի մը։

Հարցին արմատները պէտք է փնտռել պատմութեան էջերուն մէջ։

Սրի Լանքայի մէջ Թամուլներու բնակութիւնը կը չափուի կղզիին պատմութեան սկզբնական շրջանին հետ, թէեւ կարելի չէ ըսել որ Սէյլանցիներէն ու Թամուլներէ որ մէկը աւելի առաջ հաստատուած է կղզի։ Ն. Ք. Գ. դարուն դրի առնուած ժամանակագրութիւն մը կը պատմէ թէ ցեղապետ մը Վիժայա (յաղթական) ստարուած ծննդավայրէն իր եօթը հարիւր կողմնակիցներով որոնք Սինհալա - Առիւծորդիներ - կը կոչեն իրենք զիրենք, ուրկէ կուգայ Սէյլանցի անունը, կղզի կը հաստին Պուտտային մահուան օրը, հոն կը ճակատին տեղացի ցեղախումբերու դէմ որոնք քիչ քիչ եռ կը մղուին։

Ն. Ք. Զ. - Գ. դարերու միջեւ զանգուածային գաղթականացում մը կը տեղատուրուի հոն հիւսիսային Հնդկաստանէն, անոնք կը խօսին հնդեւրոպական լեզու մը (սէնսկալերէն) եւ այլ ցեղախումբեր - Թամուլ - որոնք կուգան թերակղզիին հարաւակողմէն։

Այս երկու ցեղախումբերուն միջեւ համակեցութիւնը ոչ մէկ հարց կը ստեղծէ, բազմաթիւ խառն ամուսնութիւններ տեղի կ'ունենան։

Մրցակցութեան առաջին հետքերը կ'երեւին Սէյլանցիներու պուտտայականութեան յարելուն հետ։ Միշտ նոյն ժամանակագրութեան համաձայն այս հաւատափոխութիւնը ունի հրաշալախառն պատմութիւն մը։ որսի մը ընթացքին Սէյլանցի թագաւորը թիւա տեսած կ'ըլլայ «օդէն հանող» հնդիկ պուտտայական եօթը վանականներ։ Թագաւորն ու իր թափօրը այնուհետեւ պուտտայական կը դառնան։

Կրօնական այս հակամարտութեամբ կը բացատրուի միատարը բնակչութեան մը երկու թեւերուն բախումը։ Մէկ կողմը կան Սէյլանցիները՝ պուտտայական - ազգայնական, խմբուած կղզիին հարաւ - արեւմտեան արգասաբեր հողերուն վրայ որոնք որպէս «իրենց» երկիրը կը պահանջեն Սրի Լանքայի ամբողջութիւնը։ միւս կողմէ Թամուլները՝ չերմեռանդ հնդիկներ, հաւաքուած հիւսիսային չորջանին մէջ, որոնք կը յիշեն Եաֆնա թերակղզիին մէջ հիմնուած անկախ Թամուլ թագաւորութիւն մը (1325), որուն տիրեցին յետագային (1618) Փորթուգալցիները։

Այսօր՝ ԺԹ. դարէն ի վեր հարցը զոյութիւն ունի նոյն ձեւով։ Պէնէլիւքի տարածութեամբ հողամասի մը վրայ, սակաւաթիւ (1981-ին 15 միլիոն) բնակչութիւն մը, կազմուած բազմացեղ համայնքներէ, դժուարին համակեցութիւն մը ունի։

Իրենց պատմութիւնը առընչուած է բրիտանական գաղթատիրութեան ու անոր տնտեսութեան։

Ըստ տեսակ մը «աշխատանքի միջազգային բաժանում»ի, Անգլիացիները Սէյլանի կը թողուն բամպակը, չաքարեղէգը եւ ընդեղէնները, որոնք կրնան Հընդկաստանէն հայթայթել, ու կը կեդրոնանան սուրճի ու թէյի ներածումին վրայ։

Թամուլ գաղթականները պիտի կազմեն դրեթէ դերիներու այն դասակարգը որ մրցակցութեան անողոք օրէնքներու հետեւանք պիտի աշխատի նուազագոյն եւ ոչ բաւարար վճարումով մը։ Հնդկաստանի հարաւակողմը ամրողջ վիւղեր կը պարպուին դիմելու համար աշխատանքի վայրերը։ Թամուլ գաղթականներու թիւը այսպէսով 531 հազարէն - 1911-ին - կը բարձրանայ 786 հազարի - 1946-ին. - սակայն անոնց թիւը չարունակաբար կը պակսի 1960-էն ի վեր, Սրի Լանքայի յաջորդական կառավարութիւններուն որդեգրած քաղաքականութեան որպէս հետեւանք, նաեւ այն վայրագութիւններուն՝ որոնց զոհը կը դառնայ անդադար այս փոքրամասնութիւնը։

Կղզեբնակ Թամուլները կը չանան նոր ուժ գտնել հնդիկ Թամուլներէ. նոյն ցեղախումբին պատկանող այս երկու հատիկները որոնք կը խօսին նոյն լեզուն, ունին նոյն կրօնքը կը պատկանին սակայն քաղաքական տարբեր հոսանքներու։ Երբ Սէյլանի Թամուլները անջատ պետութեան մը հիմնումը կը պահանջեն, հնդիկ Թամուլները կողմնակից են կառավարական կուսակցութեան հետ դաշնակցելու։

Այսպէսով աւելի հակնալի կը դառնայ այս համայնքին տարած վերիվայրումը, վայրագութեան ամէն արձագանգին, երբ զվխաւոր զոհը կը դառնայ ինք, եւ երբ հարիւրաւոր մեռելներ կ'ըլլան։ Քոլոմպոյի մէջ 1983-ին, օրի - նակի համար «խանութները կ'այրէին, այրեր, կիներ չողեկառքերէ վար կը նետուէին, դիակներ կը տեսնուէին կացինով չարդուկտոր եղած», ինչպէս կը հաղորդեն հազուագիպօրէն տեղւոյն վրայ մղնալու յաջողած լրագրողները։ Կղզիին ամէնէն աւելի չահագործուած, ամէնէն նուաստացած համայնքը ունէր միակ ելքի ճար մը. գաղթել Հնդկաստան ու խմբուիլ կայաններու մէջ, պաշտպանութեան համար իրենց սէյլանցի հայրենակիցներուն վայրագութենէն։

Սակայն, Թամուլներու եւ Սէյլանցիներու միջեւ բախումներու պատճառը վերագրել միմիայն ցեղային հարցի մը, կ'ըլլայ մասնակի բացատրութիւն մը, որ լուսաբեամբ կը սքօղէ 1977-էն ի վեր զարթնած վայրագութիւնները։

Այս տարի ազգային միասնականութեան կուսակցութեան գործի գլուխ անցնելուն կը զուգադիպի վայրագութեան նոր հրահրումը։ Հակառակ անոր որ անոնք Թամուլներու համար շատ բան ըրած ըլլան, սէյլանցի Թամուլներու «անկախութեան ճակատ»ը կը մերժէ գործակցիլ 1978-ի նոր Սահմանադրութեան պատրաստութեան համար։ Իշխանութեան ապակեդրոնացման խորհուրդը չէ յարգած Թամուլ ղեկավարներու արուած իր խոստումները։

«Անկախութեան ճակատ»ի չրջանակին մէջ կան Թամուլ Վագրերը, որոնք կը խորհրդանշեն «Թամուլ ըլլալու գայրոյթը» ու կը մերժեն ամէն համագործակցութիւն։ Վագրի խորհրդանիշը մրցակից է առիւծին որ տեղ գրաւած է Սրի - Լանքայի դրօշին վրայ։ Մարզուած ԻՌԱ-ի, Պաղեստինցիներու եւ մաօյական հնդիկ յեղափոխականներու կողմէ այս ծայրայեղ Վագրերը կ'ամբաստանեն Սէյլանցիները, որ պատասխանատու պաշտօններու ճամբան փակած են Թամուլներու առջեւ ու կրթական գործունէութեան մէջ կը կիրարկեն իսկական զատողութիւն մը։

Սակայն իրականութեան մէջ Թամուլեան հարցը լայնօրէն ծաւալած է կղզիին սահմաններէն անդին։ Նախագահ Ձէյուարդնը այս հարցերուն մէջ օտարի մատը կը նշմարէ։ Հնդկաստանի Թամիլ Նատու կուսակցութիւնը որուն անդամ են 45 միլիոն Թամուլներ, մտահոգուած Սրի - Լանքայի իր «եղբայրներ»ուն ճակատագրով 1977-ին քուէարկած է առաջարկ մը որ կը ծրագրէր հարցը ներկայացնել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան։ Առաջարկ մը որ անմիջապէս ետ մղուած է Հնդկաստանի արտաքին նախարարին կողմէ։

Սակայն միաժամանակ Սրի Լանքայի կառավարութիւնը ընդունած է Միացեալ Ազգերու միջնորդութեամբ յիսունի չափ խորհրդի գործակալներ որպէսզի մարզեն եւ ուղղութիւն տան ազգային բանակին, ահաբեկիչներու հետ մղուած պայքարներու համար։ Այս վերջին քայլը լուսաղոյնս կը բացատրէ կացութեան ահեղ հանգամանքը։ Սրի Լանքա մաս կը կազմէ Միացեալ Ազգերու ազդեցութեան գօտիին, ինչ որ խոտոր կը համեմատի չրջանային գերիշխանութեան Հնդկաստանի կոչումին։ 1971-էն ի վեր նկատելի ժողովրդավարական չեղումը՝ որուն թիկունք է միշտ ներկայ բանակ մը, բաց է ամէն տեսակ ծայրայեղ կեդրոնացումներու առջեւ։

Թ. Ա. Թ.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

—×—

Կիրակի, Փետրուար 10, Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի սրահին մէջ տեղի կ'ունենար Վարդանանց նուիրուած հանդիսութիւնը, որ մասնաւոր փայլ մը կ'առնար չնորհիւ այլեւս բոլորիս սիրելի դերասան զոյգի՝ Մհեր եւ Թամար Մկրտչեանի ներկայութեան։ Կը նախագահէր Փարիզի Հայոց առաջնորդ Գիւտ Եպիսկ. Նազլուեան։

Ժամը 15·45-ին կը սկսէր գործադրութիւնը յայտագրին, զոր կը վարէր Օր. Սապունճեան։ Վարժարանին երգչախումբը, դաշնակի ընկերակցութեամբ եւ վարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի կը մեկնաբանէր «Հիմի՛ էլ լունք», «Հայրենեաց հոգի Վարդան», «Գողգոթան» եւ «Քայլերդ Շաւարշանայ» երգերը, այնքա՛ն թովչանքով։ Մէջընդմէջ արտասանուեցան յատուկ պատշաճի քերթուածներ հայ բանաստեղծներէ՝ Յովհաննէս Թումանեան, Վահան Թէքէեան, Ժազ Ս. Յակոբեան։ Աչակերտուհի Ժանէթ Չէքէճեան համառօտ դրութեամբ մը ներկայացուց Վարդանանց հատուածը, մարտի ժամանակաշրջանը, պատճառները, կռիւը, հետեւանքը եւ խորհուրդը։ Երկրորդ բաժնով մը աչակերտներ կը ներկայացնէին թատերական փոքր պատկերներ (Փրանսերէն), որոնք թէկուզ չունէին Վարդանանց ոգին հետաքրքրական պատրաստուած ըլլալով Ամենուն հանդիսին համար, ըստ յայտարարութեան, անհրաժեշտ նկատուած կանոնց ներկայացումը այդ օր՝ ի քաջալերութիւն տարուած աշխատանքին։

Կարճ դադարէ մը ետք կը սկսէր յայտագրի երրորդ բաժինը՝ որ յատկացուած էր պարին։ Բեմին վրայ հայկական տոհմիկ պարերու մեկնաբանութեամբ, հոգ չէ թէ կշռոյթներն ու չարժումները շատ ներդաշնակ չըլլային, հոգեպարար տեսարան մը կը պարզէին մանուկները դեղեցիկ տարազներով եւ անոյշ ժպիտներով...

Ստեղծուած այս մթնոլորտին մէջ որ բեմ կը հրաւիրուէր Մհեր Մկրտչեան իր խօսքը փոխանցելու ներկաներուն։ «Գտնուած եմ շատ մը երկիրներ ուներած թէ ի՞նչ հսկայ աշխատանք կը տարուի ազգապահպանութեան, մեր մշակոյթի պահպանութեան համար» կ'ըսէր Մհեր Մկրտչեան աւելցնելով. «Այցելած երկիրներուս մէջ ներկայ եղած եմ պզտիկ նազան հանդիսութիւններու եւ հաւաքոյթներու, սակայն այսօրուանը բացառիկ է։ Այսօր Վարդանանց ոգին է։ Վարդան՝ որ կրօնքի, ազգի եւ հայրենիքի համար պայքար մղեց, որպէսզի մենք ապրինք։ Աւարայրը միշտ կայ, այսօր այդ կռիւը, պայքարը զոյութիւն ունի լեզուի, մշակոյթի եւ ազգային դիմագիծի պահպանութեան պայքարն է այսօր։ Միայն թշնամին փոխուած է. պայքարը նո՛յն հզօրութեամբ կը չարունակուի։ Ես կը հիանամ այն մարդոց, որոնք, զրկուածութիւն պայմաններու մէջ, կանգնած կը պահեն դպրոցները։ Վարդանանց նո՛յն ոգին է, որ վառ կը մնայ այդ մարդոց հոգիներուն մէջ։ Փա՛ռք այն հայ ակերտներուն՝ որոնք հայկական վարժարան կը յաճախեն։ Փա՛ռք այն հայ ուսուցիչներուն՝ որոնք հայեցի չունչ կու տան այդ աշակերտութեան»։ Մհեր Մկրտչեան կը շարունակէր իր խօսքի աւարտին կը չեշտէր՝ «Մանուկը կրնայ այսօր լեզուն չգիտնալ, Հայութեան մասին գաղափար չունենալ, բայց պիտի գայ օր մը, երբ պիտի պոռթկայ անոր հայկականութիւնը. չի կրնար այդպէս չըլլալ, քանի որ Հայութիւնը անոր արեան մէջ է»։

Փակման իր խօսքին մէջ Գիւտ Եպիսկ. Նազլուեան կը մաղթէր, որ մանուկները նախատեսուած այս Վարդանանքը ըլլայ առիթ մը վերանորոգելու համար մեր ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու մեր նախնեաց աւանդին, չարունակելով մեր յաւերժընթացը անոնց գծած ուղիէն։

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԵՒՈՆ ՋԱՒԷՆ ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ
կեանքն ու գործը
Գրեց՝ Նուպար Ակիչեան
Հրատարակութիւն Ապրիլ, «Գրողն ու իր ժամանակը», Թիւ 2, Լոս - Անճըլըս, 1984։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.- Անցեալին, պատերազմէն առաջ մանաւանդ, ակաւտական խումբեր ծը-նունդ առած են Լիոնի հայ գաղութին մէջ եւ խմբած՝ քանի մը ամիսներու, երբեմն ալ տարիներու վարանոտ պոր-ծունէութենէ մը վերջ: Հայ Արիներու Միութիւնը սակայն - Լիոն - Տէսինի շըր-ջան - կը տեւէ: Կը տեւէ, անխափան, առանձնաշնորհ տարիներէ ի վեր: Եւ որեւէ պատճառ չկայ ենթադրելու որ օր մը պիտի դադրի աշխատելէ՝ ի նպաստ հայ մանուկներու առողջ ժամանցին եւ հաւա-քական դաստիարակութեան:

Պիտի տակայ, կը կարծենք, պիտի տե-ւէ, որովհետեւ գործին գլուխը կը գըտ-նուին միշտ իր հիմնադիրներն իսկ՝ տո-ղորուած հաստատուն կամքով եւ մանա-ւանդ մեծ սիրով դէպի ակաւտական շարժումը:

Անո՞նք: Անկասկած դժգոհութիւն պիտի պատճառենք իրենց, բայց կարելի չէ բացատրել Լիոնի շրջանին մէջ ակաւ-տական կազմակերպութեան մը տեւա-կան գոյութեան պատճառները, եթէ յու-նաց անցինք շրջանին խմբապետ Աւետիս Տօնապետեանի, Տիկին Տօնապետեանի եւ նաեւ Օրիորդ Տէր - Մարտիրոսեանի անձնուիրաբար աշխատութեան վրայէն: Ասոնք գիտցան, առաջին օրերէն իսկ, վստա-հութիւն ներշնչել ծնողաց վրայ. ու ծը-նողաց քաջալերութիւնը անհրաժեշտ է գործին յաջողութեանը համար:

Այդ կը չեշտէր նաեւ բժիշկ՝ Գուրգէն Մեծատուրեան՝ որ, ինչպէս ուրիշ ան-գամներ, եկած էր Փարիզէն, քանի մը խմբապետներու ընկերակցութեամբ ներ-կայ ըլլալու Միութեան տարեկան հան-դէսին:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Փետ-րուար 3-ին: Մօտ երկու հարիւր հոգի, մեծ մասամբ ծնողք կամ նախկին արի-ներ, տեղ բռնած էին Մոլիէրի անունը կրող սրահին մէջ:

Յայտագիրը բազմազան էր: Շուրջ 60 մանուկներ յաջողեցան աւելի քան երկու ժամ յուզել կամ խնդացնել ներկաները, իրենց երգերով, արտասանութիւններով, դերասանական փորձերով: Եւ նաեւ՝ խօսնակը, բժիշկ Արամ Կազարեան, երէց սկաւտ, իր զուարճախօսութիւններով:

Յայտագրին մէջն էր նաեւ հայկական հին տարազներու փոքր, բայց նշանա-կալից ցուցադրութիւն մը: Արենոյշեն-րը պատրաստած էին հագուստները, ինչ որ, թերեւս, ապացոյց մըն է թէ անոնք կը սիրեն հակիլ իրենց հայկականու-թեանը վրայ: Ցոյց տրուեցան նաեւ լու-սապատկերներ՝ ամրան ընթացքին կա-տարուած լեռնարշաւներէ: Լիոնի մեր

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ

Հայ Սաներու Հիմնարկութիւնը, որ ստեղծուեցաւ 1924-ին Պրիւսէլի մէջ, հանգուցեալ Պօղոս Նուպար Փաշայի նա-խաձեռնութեամբ ու նուիրատուութեամբ, պարտականութիւն ստանձնած է նպաս-տել երիտասարդ Հայերու մտաւոր զար-գացումին, հնարաւորութիւն տալով ի-րենց ուսումը կատարելագործելու:

Այս ծրագրէն ներշնչուելով, Հիմնար-կութիւնը նախապատրաստութեամբ պիտի յատկացնէ 1985 - 1986 տարեշրջանին համար վեց կրթաթոշակ, իւրաքանչիւրը 75.000 Պելժիական Ֆրանք, ուսանողնե-րու որ արդէն վկայուած են «Մասդըր»ի համապատասխան աստիճանով մը, եւ կը փափաքին դոկտորական աւարտաճառ մը պատրաստել կամ լրացուցիչ մասնա-գիտութիւն մը ստրվիվ արեւմտեան Եւ-րոպայի համալսարանի մը կամ հետա-զօտութեանց կեդրոնի մը մէջ: Կրթաթո-շակը կրնայ մէկ տարի եւս վերանորոգ-ուիլ սանին մասին երկու ուսուցիչներու նպաստաւոր կարծիքը առնուելէ վերջ:

Թեկնածուները պէտք է դիմեն հետե-ւեալ հասցէին, Ֆրանսերէն կամ անգլե-րէն ձեռագիր նամակով, զրկելով նաեւ իրենց վկայագրին պատկերը, առանալու համար հարցաթուղթ մը, որ լեցուած վերադարձնելու են Մայիս 1-էն առաջ: Ընտրութիւնը կը կատարուի Յունիսի ըս-կիզբը:

ŒUVRE des BOURSIERS ARMENIENS A.S.B.L.
Fondation Boghos Nubar pacha
Avenue Louise, 192
B-1050 BRUXELLES (Belgique)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՆԻՒ ՃԸՐՋԻՒ Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ սրահը, Յունուար 20-ին, նչուած է Հ.Օ.Մ.ի «Շաքէ» մանանճիւղի 70-ամեակը: Բացումը կատարած է Ռոզի Քիւլե-ճեան: Խօսք առնելով մանանճիւղին առա-ջնապետուհին՝ Մարի Դարբինեան, անդ-րադարձած է Միութեան հիմնադրու-թեան եւ 70-ամեայ գործունէութեան: Ճաշի սպասարկութենէն ետք տեղի ու-նեցած է հայկական պատառական տա-րազներու ցուցադրութիւն, Ֆիլատելֆիոյ Համազգայինի կողմէ:

×

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ կաթողիկոսարանի «Կիլ-պէնկեան» սրահին մէջ, Յունուար 25-ին վերսկսած է հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր եւ մշակութային ժառանգութեան դասըն-թացքը: Առաջին դասախօսութիւնը տա-ւած է դասընթացքին վարիչը՝ Զարեհ Ե-պիսկ. Ադնաւորեան, նիւթ ունենալով «Կիլիկեան՝ իբրեւ փոքրիկ Հայաստան եւ Արծաթի դարու կերտումը»:

×

ՓՐՈՎԻՏԵՆՍԻ «Պիլթմոր» պանդոկին մէջ, Յունուար 25 - 27, տեղի ունեցած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի Արեւելեան Ամերիկայի 8-րդ Ներկայացուցչական Ժողովը, մաս-նակցութեամբ 10 մասնաճիւղերէ 38 պատ-գամաւորներու: Արծարծուած են կազ-մակերպական, սկաւտական, դաստիա-րակչական եւ մարզական հարցեր եւ մը-չակուած՝ ապագայի ծրագիրները: Տուեալ առաջ, Զատիկ արեզայ Աւետիքեան աե-ղեկացուց Նորվեն Եպիսկոպոսի բացա-կայութեան պատճառը: Եպիսկոպոսը երգչախումբին հետ գացած էր Կրընոպ-լը մասնակցելու էքիւմենիք հանդէսու-թեանց: Հայաստանցի արեզան ըսաւ թէ առաջին անգամն էր որ կը դանուէր այ-պիսի հաւաքոյթի մը մէջ եւ յուզուած էր ի տես հայ մանուկներու եռանդուն ելոյթ-ներուն: Գովեց վարիչներուն անձնուի-րութիւնը եւ շնորհաւորեց ծնողքները ի-րենց գործակցութեանը համար: Տեղին է, մեր կողմէ, աւելցնել թէ ծնողքները յօժարակամ պատրաստած էին կարկան-դակներու ճոխ սեղան մը, որ, վիճակա-հանութեան հետ, ապահովեց, կը յու-սանք, ոչ արհամարհելի հասոյթ մը՝ ան-հրաժեշտ ապագայ գործունէութիւննե-րու համար: Ասոնց յաջողութիւնը կրնայ ապահովուիլ միայն եթէ զպրութը - ծը-նողքներ եւ ուրիշներ չարունակէ լայն, թերեւս աւելի լայն, աջակցութիւն մը բերել Միութեան վարիչներուն:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ Միութեան տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Փետրուար 3-ին: Մօտ երկու հարիւր հոգի, մեծ մասամբ ծնողք կամ նախկին արի-ներ, տեղ բռնած էին Մոլիէրի անունը կրող սրահին մէջ:

Յայտագիրը բազմազան էր: Շուրջ 60 մանուկներ յաջողեցան աւելի քան երկու ժամ յուզել կամ խնդացնել ներկաները, իրենց երգերով, արտասանութիւններով, դերասանական փորձերով: Եւ նաեւ՝ խօսնակը, բժիշկ Արամ Կազարեան, երէց սկաւտ, իր զուարճախօսութիւններով:

Յայտագրին մէջն էր նաեւ հայկական հին տարազներու փոքր, բայց նշանա-կալից ցուցադրութիւն մը: Արենոյշեն-րը պատրաստած էին հագուստները, ինչ որ, թերեւս, ապացոյց մըն է թէ անոնք կը սիրեն հակիլ իրենց հայկականու-թեանը վրայ: Ցոյց տրուեցան նաեւ լու-սապատկերներ՝ ամրան ընթացքին կա-տարուած լեռնարշաւներէ: Լիոնի մեր ընկերակցութիւնը սակայն - Լիոն - Տէսինի շըր-ջան - կը տեւէ: Կը տեւէ, անխափան, առանձնաշնորհ տարիներէ ի վեր: Եւ որեւէ պատճառ չկայ ենթադրելու որ օր մը պիտի դադրի աշխատելէ՝ ի նպաստ հայ մանուկներու առողջ ժամանցին եւ հաւա-քական դաստիարակութեան:

Պիտի տակայ, կը կարծենք, պիտի տե-ւէ, որովհետեւ գործին գլուխը կը գըտ-նուին միշտ իր հիմնադիրներն իսկ՝ տո-ղորուած հաստատուն կամքով եւ մանա-ւանդ մեծ սիրով դէպի ակաւտական շարժումը:

Անո՞նք: Անկասկած դժգոհութիւն պիտի պատճառենք իրենց, բայց կարելի չէ բացատրել Լիոնի շրջանին մէջ ակաւ-տական կազմակերպութեան մը տեւա-կան գոյութեան պատճառները, եթէ յու-նաց անցինք շրջանին խմբապետ Աւետիս Տօնապետեանի, Տիկին Տօնապետեանի եւ նաեւ Օրիորդ Տէր - Մարտիրոսեանի անձնուիրաբար աշխատութեան վրայէն: Ասոնք գիտցան, առաջին օրերէն իսկ, վստա-հութիւն ներշնչել ծնողաց վրայ. ու ծը-նողաց քաջալերութիւնը անհրաժեշտ է գործին յաջողութեանը համար:

Այդ կը չեշտէր նաեւ բժիշկ՝ Գուրգէն Մեծատուրեան՝ որ, ինչպէս ուրիշ ան-գամներ, եկած էր Փարիզէն, քանի մը խմբապետներու ընկերակցութեամբ ներ-կայ ըլլալու Միութեան տարեկան հան-դէսին:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Փետ-րուար 3-ին: Մօտ երկու հարիւր հոգի, մեծ մասամբ ծնողք կամ նախկին արի-ներ, տեղ բռնած էին Մոլիէրի անունը կրող սրահին մէջ:

Յայտագիրը բազմազան էր: Շուրջ 60 մանուկներ յաջողեցան աւելի քան երկու ժամ յուզել կամ խնդացնել ներկաները, իրենց երգերով, արտասանութիւններով, դերասանական փորձերով: Եւ նաեւ՝ խօսնակը, բժիշկ Արամ Կազարեան, երէց սկաւտ, իր զուարճախօսութիւններով:

Յայտագրին մէջն էր նաեւ հայկական հին տարազներու փոքր, բայց նշանա-կալից ցուցադրութիւն մը: Արենոյշեն-րը պատրաստած էին հագուստները, ինչ որ, թերեւս, ապացոյց մըն է թէ անոնք կը սիրեն հակիլ իրենց հայկականու-թեանը վրայ: Ցոյց տրուեցան նաեւ լու-սապատկերներ՝ ամրան ընթացքին կա-տարուած լեռնարշաւներէ: Լիոնի մեր

ՆԻՒ ՃԸՐՋԻՒ Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ սրահը, Յունուար 20-ին, նչուած է Հ.Օ.Մ.ի «Շաքէ» մանանճիւղի 70-ամեա-կը: Բացումը կատարած է Ռոզի Քիւլե-ճեան: Խօսք առնելով մանանճիւղին առա-ջնապետուհին՝ Մարի Դարբինեան, անդ-րադարձած է Միութեան հիմնադրու-թեան եւ 70-ամեայ գործունէութեան: Ճաշի սպասարկութենէն ետք տեղի ու-նեցած է հայկական պատառական տա-րազներու ցուցադրութիւն, Ֆիլատելֆիոյ Համազգայինի կողմէ:

×

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ կաթողիկոսարանի «Կիլ-պէնկեան» սրահին մէջ, Յունուար 25-ին վերսկսած է հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր եւ մշակութային ժառանգութեան դասըն-թացքը: Առաջին դասախօսութիւնը տա-ւած է դասընթացքին վարիչը՝ Զարեհ Ե-պիսկ. Ադնաւորեան, նիւթ ունենալով «Կիլիկեան՝ իբրեւ փոքրիկ Հայաստան եւ Արծաթի դարու կերտումը»:

×

ՓՐՈՎԻՏԵՆՍԻ «Պիլթմոր» պանդոկին մէջ, Յունուար 25 - 27, տեղի ունեցած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի Արեւելեան Ամերիկայի 8-րդ Ներկայացուցչական Ժողովը, մաս-նակցութեամբ 10 մասնաճիւղերէ 38 պատ-գամաւորներու: Արծարծուած են կազ-մակերպական, սկաւտական, դաստիա-րակչական եւ մարզական հարցեր եւ մը-չակուած՝ ապագայի ծրագիրները: Տուեալ առաջ, Զատիկ արեզայ Աւետիքեան ա-ղեկացուց Նորվեն Եպիսկոպոսի բացա-կայութեան պատճառը: Եպիսկոպոսը երգչախումբին հետ գացած էր Կրընոպ-լը մասնակցելու էքիւմենիք հանդէսու-թեանց: Հայաստանցի արեզան ըսաւ թէ առաջին անգամն էր որ կը դանուէր այ-պիսի հաւաքոյթի մը մէջ եւ յուզուած էր ի տես հայ մանուկներու եռանդուն ելոյթ-ներուն: Գովեց վարիչներուն անձնուի-րութիւնը եւ շնորհաւորեց ծնողքները ի-րենց գործակցութեանը համար: Տեղին է, մեր կողմէ, աւելցնել թէ ծնողքները յօժարակամ պատրաստած էին կարկան-դակներու ճոխ սեղան մը, որ, վիճակա-հանութեան հետ, ապահովեց, կը յու-սանք, ոչ արհամարհելի հասոյթ մը՝ ան-հրաժեշտ ապագայ գործունէութիւննե-րու համար: Ասոնց յաջողութիւնը կրնայ ապահովուիլ միայն եթէ զպրութը - ծը-նողքներ եւ ուրիշներ չարունակէ լայն, թերեւս աւելի լայն, աջակցութիւն մը բերել Միութեան վարիչներուն:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յակոբ Տէր - Մել-քոնեան» սրահին մէջ, Յունուար 25-էն Փետրուար 10, ներկայացուած է Աբթըր Միլլըի «Կամուրջէն վիտուած» թատե-րախաղը, բեմադրութեամբ Վարուժան Ալաջեանի:

×

ԳՈՒՄԳԱՓՈՒԻ Մայր Եկեղեցւոյ Աղ-քատախնամի 153-րդ տարեդարձը նչուած է Փետրուար 3-ին, կրօնական ու աշխար-հիկ հանդիսութիւններով: Պատարագի ըն-թացքին իր խօսած քարոզով Շնորհք Պատրիարք անդրադարձած է Աղքատա-խընամ Մարմնի ծառայութիւններուն՝ թագի աղքատներուն նկատմամբ: Յա-ւարտ արարողութեանց, յարակից սրա-հին մէջ տրուած ճաշի ընթացքին զոր-ծադրուած է գեղարուեստական յայտա-գիր մը՝ երգ, պար, արտասանութիւն:

×

ԳՈՒՐՈՒՋԸՇՄԻԻ (Պոլիս) Երեւման Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» զպրաց դաս - երգչախումբի 75-ամեակը նչուած է Յունուար 27-ին, կրկնակ հանդիսութիւն-ներով: Առաւօտուն պատարագած է Շա-հան Եպիսկ. Սվաճեան: Շնորհք Պատ-րիարք իր քարոզին մէջ անդրադառնալէ ետք ընտանիքի նուիրականութեան, հայ ժողովուրդի նախանձախնդրութեան եւ հաւատարմութեան՝ ընտանեկան սրբու-թիւններու նկատմամբ, չեշտած է. «Հայը միշտ դիտցած է սուրբը պահել իր ընտա-նեկան յարկը եւ զուրգուրալ անոր վրայ: Վերջին ժամանակները, սակայն, բացա-ռութիւնները յարդելով՝ չատ մը ընտա-նիքներ անփոյթ կը դանուին այդ սրբու-թիւններուն հանդէպ: Հայ ընտանիքը, որ դարեր ամբողջ կուրծք տուած է բազ-մաթիւ դժուարութիւններու եւ նեղու-թեանց, դժբախտաբար ներկայիս երբեմն կը հեռանայ իր աւանդական ուղիէն, կը մոռնայ պապենաւանդ սրբութիւնները»: Այս առթիւ Շնորհք Պատրիարք յիշեցու-ցած է դլխաւոր երկու պարագաներ, - որոնց ուշադրութիւն պէտք է դարձնէ հայ ծնողքը՝ առաջինը՝ տոհմիկ կըր-թութիւնն է, հայ լեզուն ու հայ մշակոյ-թը, երկրորդը՝ կրօնական ուսուցումն է, դաստիարակութիւնը, որոնք պէտք է տրուին ընտանեկան յարկէն ներս»: Յա-ւարտ արարողութեանց յարակից սրա-հին մէջ տրուած է ճաշ մը: Սեղանը վա-րած է Արմէն Զրաքեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Թէյի երկրորդ բաժակից յետոյ խօսակ-ցութիւնը ընդունեց ուրիշ ուղղութիւն: Տան տէրը հարցրեց.

- Երուսաղէմի մէջ այժմ ի՞նչ սրբու-թիւններ են մնացել:

- Շատ սրբութիւններ են մնացել, պա-տասխանեց արեզան, - որոնց թուումն է Յիսուս Քրիստոսի օրօրոցը: Իսկ այդ սուրբ օրօրոցը վաղուց է, որ թուրքերը խլել են մեզանից, պահում է Օմարի մէ-

ջիդում: Երբ մի քրիստոնեայ մտնում է այնտեղ, սուրբ օրօրոցը սկսում է ինքն իրան օրօրուել: Այդ պատճառով քրիս-տոնեաներին թոյլ չեն տալիս, որ այնտեղ մտնեն:

- Անիծեա՛լները ... բացականչեցին եր-կու քահանաները որ բոլոր ժամանակը լուռ էին:

- Այլ եւս ի՞նչ կայ, հարցրեց տան-տէրը:

- Յուդայի վիրապը, պատասխանեց արեզան, կարծես թէ դա էլ սրբութիւն-ների կարգումն էր:

- Յուդայի վի՞րապը, կրկնեց տան - տի-րուհին երեսը խաչակնքելով:

- Այո՛, Յուդայի վիրապը: Անիծեալ Յուդան դեռ կենդանի է այն խոր վիրա-պի մէջ:

- Ի՞նչպէս չէ դուրս գալիս, հարցրեց տան - տէրը զարմանալով:

- Որի բերանը Աստուծոյ հրամանով յաւիտեան ծածկուած է ահագին ժայռով: Երբ գալիս է Աւագ Ուրբաթ գիշերը, այ-սինքն այն գիշերը, որ անիծեալը մատնեց մեր Տէր Յիսուսին, - խորի միջից լսւում են սարսափելի ձայներ, լսւում են նրա տանջանքի հառաչանքները ...:

- Երեւի, սատանաները չարչարում են անիծեալին, մէջ մտաւ երկու քահանա-ներից մէկը:

- Այո՛, չարչարում են ... նա միշտ կը չարչարուի եւ այնպէս կը մնայ մինչեւ Յիսուս Քրիստոսի սոսկալի դատաստանի օրը:

- Անիծեա՛լ Յուդա ... դարձեալ կըրկ-նեցին ամէն կողմից:

- Այլ եւս ի՞նչ կայ, հարցրեց տիկինը:

- Մի սուրբ աղբիւր, որ գոյացած է Մարիամ Մագթաղենացուն արտասուք-ներից: Կոյրերը բժշկւում են, երբ լո-ւացւում են նրա ջրով:

- Ուղարկենք այնտեղ մեր Ֆեդկային, ասաց տիկինը, դառնալով դէպի իւր ա-մուսինը:

Ֆեդկան նրանց փոքրիկ որդին էր, ո-րի աչքերից մէկը ծաղկից փչացրել էր:

- Բժշկութեան համար հաստատ յոյս եւ հաւատ պէտք է, նրանց խօսքը կտրեց ա-րեզան:

Աբեզայի պատմութիւնները Երուսա-ղէմի նուիրական տեղերի մասին հետզ-հետէ աւելի հետաքրքրական էին դառ-նում: Նա խօսեց «թափառական հրէայի» մասին. նա խօսեց «անբան մարգարէի» դերեզմանի մասին. նա խօսեց «Զիթեն-եաց լեռան» եւ «Գեւսեմանի ձորի» մա-սին. նա խօսեց «վա՛յ վա՛յ - գօլի» կոչ-ուած լճակի մասին եւայլն:

- Այդ ի՞նչ լիճ է հարցրեց տիկինը:

- Դա այն լիճն է պատասխանեց արե-զան, - որի մէջ Յիսուս Քրիստոսը մա-նուկ հասակում միանգամ լողանում էր ուրիշ շատ երեխաների հետ: Չար երե-խաները տանջում էին նրան: Փողրիկ Յիսուսը վեր առեց մի բուռն աւազ, ցըր-ուեց չար երեխաների վրայ, նրանք բո-լորն էլ գորտեր դարձան եւ մինում են մին-չեւ այսօր, անդադար աղաղակելով «վա՛յ վա՛յ», - այդ պատճառով էլ այդ լիճը կոչւում է «վայ վայ գօլի», որ նը-շանակւում է վայ վայի լիճ:

Զարմացած տիկինը, դարձաւ դէպի իւր որդիները, ասելով.

- Լսո՞ւմ էք, զաւակներս, թէ ի՛նչպէս է պատժըւում չարութիւնը:

Նրանք կարմրեցին:

Սեղանատունը պատրաստուած էր ճոխ ընթրիք: Տան տէրը մնաւ այնտեղ, տես-նելու, մի գուցէ մի բան պակաս լինէր: Նա կանչեց դանգրահեր երիտասարդին նրա հետ խորհրդակցելու:

(Շար. 47)

Անթիլիաս մասնաւորականներու տունէն, կը խնդրուի մեզմէ ծանուցանել՝

ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 13ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը։

Թաղումը կը կատարուի Երկուշաբթի, Փետրուար 18, ժամը 10·45-ին Անթիլիսի գերեզմանատունը։

au Restaurant
SEVAN
TOUS LES DIMANCHES
★ ★ ★ ★
SOIREE DISCO
★ ★
DISCO, ROCK, NEW WAVE
et FOLKLORE ARMENIEN
VENEZ NOMBREUX
CADEAUX SURPRISES
BUFFET PERMANENT
RESTAURANT SEVAN
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément
94140 ALFORTVILLE
TEL : 376. 32. 19

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ գումարները Տիկին Մարթին Թորոսեանի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Յովհ. Գուլումճեան, Աբժօ Մուրատեան, Մուրատ Մուրատեան 200-ական ֆ., Սենեքերիմ Մուրատեան 100, նոյն առթիւ Պ. Փէշլիվանեան 200 եկեղեցիին։ Ողբացեալ Արշակ Մակարեանի մահուան առթիւ 200 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Սմոարեան, Տիկին Իսկուհի Աբթիճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի Տէր եւ Տիկին Տէրվանեան 100 Ֆ., Այրի Տիկին Եօժէնի Պօյաճեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վահէ Տամլամեան 100, Տէր եւ Տիկին Տորք Տէր - Յակոբեան 300, Տիկին Մարի - Շուշան Եորկանճեան 200 Ֆ., Տիկին Լժաէրհանեան 150, Իւչքարասէ ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պատուական, Տէր եւ Տիկին Եորկանճեան, Զաւէն Զամպուր 100-ական Ֆ.։

Այրի Տիկին Թաշնի Վաւվաւի մահուան առթիւ Մուրատեան Սենեքերիմ, Փիրայր Փէշլիվան, Տիկին Աննիկ Կարապետ, Սեդրակ Կարապետ, Գալուստ Կարապետ 500-ական Ֆ., Մուրատեան Մուրատ, Յովհաննէս Այան 300-ական Ֆ., Տէյիրմէնթաշ Գէորգ 200, Պ. Խաչիկ Գումրու եւ Յովհաննէս Մխրանեան 100-ական Ֆ.։

Irma fourrures
SUR MESURE
— REPARATIONS —
TRANSFORMATIONS
Ժամ առաջ զննեցէք ձեր մուշտակէ վերարկուն վստահելով՝
ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ
ՁԱՓԻ ՎՐԱՑ - ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷ
44, avenue du Général de Gaulle
94700 Maisons-Alfort
tél. 368 55 99
Métro: École Vétérinaire-Alfort (direction CRÉTEIL)

ԴԱՍԵՐ

Համալսարանական հայ երիտասարդ մը տրամադիր է անհատական դասեր տալու, բոլոր մակարդակներու վրայ պատմութեան, մաթեմաթիքի եւ անգլերէնի, փարիզ թէ արուարձան։ Շահադրդռուողները կը խնդրուի հեռաձայնել.-

271 - 83 - 50

Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ

ԽՈՒՄԲԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 41-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՆՇՈՒՄ

——×——

Մ. Մանուշեան խումբի նահատակութեան 41-րդ տարեդարձի արարողութիւնը կը կատարուի Իվրիի գերեզմանատունը, Փետրուար 24, Կիրակի, հովանաւորութեամբ նախկին Ռազմիկներու ենթանախարար՝

Պ. ԺԱՆ ԼՕՌԻՆԻ

Ժամադրավայրը՝ մէթրօ Փորթ տը Շուազիի ելքին, ժամը 10-էն սկսեալ, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·45-ին։

Յաղթանակի 41-րդ տարեդարձի այս արարողութեան մեր բոլոր ազգակիցները սիրով կը հրաւիրուին խառնուելով մասնակցիլ։

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ.- Փլէյէլ սրահի առջեւ Նոյեմբեր 25-ին կատարուած ոճրափորձին ծանրօրէն վիրաւորուած Միութեանս քարտուղար Ծ. Աատուրեան միշտ բժշկական խնամքի տակ ըլլալով եւ ուրիշ ընկերներու ալ հիւանդութիւնը պատճառ եղան որ արարողութեան աւարտին նախատեսուած ճաշը տեղի չունենայ։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆՔ

Վանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Փետրուար 17, առաւօտեան կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

(որ յատկապէս ժամանած է քաղաքս յուշարձանի բացման առիթով)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Ժէռմէն Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ վարսենիկ Քաջեանի մահուան առթիւ.- Քաջեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թուրիկեան 500-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Աւետիս Քաջեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Օնոյեան 250-ական Ֆ., Պ. Յովհաննէս Մուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Զինճեան 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Բարսէղ Խժահարեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Խժահարեան (Լիոնէն), Աւետեան Սահակ, Ասատուր Մկռալեան, Լուիզ Թումիկեան, Այրի Տիկին Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Փաշ Համալեան, Տիրիկեան ընտանիք 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Անարէ Տօնօ 100, եւ 100 դոլրոցին, Պակլօեան ընտանիք, Տէր - Գրիգորեան ընտանիք, Մանուշակ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Միխաք Միխաքեան 100-ական Ֆ. դոլրոցին։

Պարգեւուհի Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Միխաք Միխաքեան 100 Ֆ. եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Զիլինկիրեան, Զէթիրեան ընտանիք 100-ական եւ 100-ական դոլրոցին, Մինասեան եղբայրք, Պրուշեան Գրիգոր 50-ական եւ 50-ական դոլրոցին, Զօրպաճեան ընտանիք 50 Ֆ. եկեղեցւոյ։

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e
SOIREE UGAB
SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE
DINER DANSANT
AUX CHANDELLES
○ Orchestre Tzigane VINITZKI
○ Orchestre Folklorique SARDARABAD
Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՈՒԵԿՈՂՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
Կիրակի, Փետրուար 17, ժամը 16-ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. Կեդրոնին մէջ։
118, Բուլսէլ փողոց - Փարիզ 17-րդ
Օրուան խորհուրդը կը պարզէ՝ ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ
(Հոգեւոր հովիւ Հայոց - Ալֆորվիլի)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
մասնակցութեամբ՝
Գէորգ Եանպէկեանի, Ալեքսանտր Ալթունեանի, Էլիզապէթ Համելի, Քրիստիան Մինասի եւ Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտներու։
Մուտքը ազատ է։

CENTRE CULTUREL
Sts. SAHAK - MESROP
- Salle Ardzrouni TCHERPACHIAN -
Mardi 19 Février à 21 heures
RÉCITAL
avec le concours
du jeune prodige de violon
Ernest ROXHA
au piano
Alexandre SIRANOSSIAN
au programme :
BEETHOVEN - BACH - TARTINI - SARAZATE - RAVEL - KATCHATRIAN
Réservations : Eglise arménienne
339, ave. du Prado
Tél: 77-84-70 Marseille

ՖՐ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ՊԱՐՈՆԵՑՈՒԻ
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ
ՄՇԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ
Տիկին Անոյշի դերով՝ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
մասնակցութեամբ Մշ. Միութեան եւ Գիսանի թատերախումբին։
PARIS
THEATRE FONTAINE
10, rue Fontaine — 75009 PARIS
Métro : Blanche, Pigalle ou St. Georges
LUNDI 18 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
ET
DIMANCHE 24 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
PRIX DES PLACES : 60, 100 et 120 Frs.
Réservation :
Théâtre Fontaine : 10, rue Fontaine - 75009 Paris -tous les jours de 11h à 19h
Tél : 874 - 74 -40
Centre Culturel Artistique Arménien (UCFAF) : 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris
tous les jours de 15h à 19h (sauf Dimanche) Métro République - 208 - 76 - 49
Librairie Palouyan : 9, rue de Trévise - 75009 Paris
Cabinet Terziyan : 21, rue Lamartine 75009 Paris - Tél : 282 - 01 - 41
A BOIS - COLOMBES (92) : Djizmedjian, 31, rue Paul Déroulède -781 - 09 - 72
AU KREMLIN - BICETRE (94) : Minakian, 6, rue Curie - Tél : 658 - 86 - 39
A VILLEPINTE (93) : Mahdessian, 28, rue de la Gare - Tél : 860 - 66 - 18
A ALFORTVILLE
Sous la Présidence d'Honneur de Monsieur le Ministre et Maire d'Alfortville
JOSEPH FRANCESCHI
SAMEDI 16 FEVRIER A 20H 30
Gymnase LAPIERRE
Gd Ensemble, allée du 8 Mai - Ouverture des portes à 20h
A ISSY-LES-MOULINEAUX
MARDI 19 FEVRIER A 20H 45
Ouverture des portes à 20h
THEATRE MUNICIPAL - Av. Victor Cresson - Métro Mairie d'Issy
PRIX DES PLACES : 50, 80, 100 Frs.
Pour séance à Alfortville :
Café Philippe : 10, Place Carnot - Alfortville
Epicerie «Ararat» : rue Etienne Dolet - Alfortville
Restaurant «Sévan» : Quai Blanqui - Alfortville
Pour séance à Issy-les-Moulineaux :
Kanayan : 253, Av. Jean Jaurès - CLAMART (jusqu'au 15.02) - 642 - 51 - 44
Télé Condorcet : 175, Av. Jean-Jaurès - CLAMART - 642 - 56 - 17

DÉJEUNER DANSANT
HOMENETMEN - FRANCE
SCOUTISME
vous invite à son Déjeûner Dansant
CHICHE - KEBAB A GOGO
Grand Repas Familial
Dimanche 24 Février à midi
Salle des Fêtes du Collège Samuel - Moorat
26, rue Troyon — Sèvres
Participation aux frais : 120 Frs.
Réservations (places limitées) - auprès de tous les scouts
et Léon Baghdassarian
Saberatours - 31, rue d'Argenteuil
Tél : (1) 261-51-13 75001 Paris

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
16-17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 FÉVRIER
1985
LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՅՐԱՒԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատ : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.901 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.901

ՀԱՏՈՐԱԿ

ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆԸ ՉՆՉՈՒԱԾ

Ուրբաթ օր, դրաւոր թէ բերանացի մամուլի վկայութեամբ նիւթն էր ճաշարակի ախոյենութեան չնչումը, որ տեղի կունենար ամէն տեսակ մեկնաբանութեանց։ Նախ ընդհատած էր ճաշարակի Միջազգային Գործակցութեան նախագահին կողմէ, ապա բոլորովին կը չնչուէր։ Որոշումը բուռն հակազդեցութեան բախած է Գասպարովի, որ անընդունելի կը գտնէ այս կարգադրութիւնը։ Տպաւորութիւնն այն է թէ ի նպաստ Գարպովի որոշում մըն է, քանի որ կ'ոգեկոչուի անոր չափազանց յողնութիւնը։ Համագործարհային ախոյեանը կը յաղթէր 5 - 3 (մէկ կէս կը պակսէր իրեն)։ Բոլորը կ'ընդունին թէ ամէնէն հետաքրքրական մրցումը կը սկսի ձանձրացնել, երբ 5 - 6 ամիս կը տեւէ (Սեպտեմբեր 10-ին սկսաւ)։ Յայտնի չէր թէ ի՞նչ վճիռ պիտի արձակուի (Ուրբաթ առաւօտ)։ Այսինքն՝ խաղը «ոչ - ոքի» պիտի հռչակուի եւ վերսկսի ուրիշ առթիւ թէ Գարպով յաղթական պիտի նկատուի։ Բացայայտ նախընտրութիւն մը կայ, անշուշտ, խորհրդային իշխանութեանց կողմէ ի նպաստ Գարպովի, ոչ այնքան - հաւանաբար - Գասպարովի հայ-հրեայ ծագումին պատճառով, այլ որովհետեւ աշխարհի ախոյեանը Նոմենկլատուրայի մարդ է, հաւատարիմ կուսակցական։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋԵՐՆԵՆԿՈՅԻ առողջական վիճակը վտանգած կը նկատուէր Ուրբաթ առաւօտ, հետեւողութեամբ կարգ մը լուրերու, քանի որ Մոսկուա, հաւատարիմ իր սկզբունքին ոչինչ կ'ըսէ։ Նախ կրեմլինի ղեկաւար բժիշկներէն մէկը ետ կանչուեր է (Ամերիկա գացած էր), յետոյ զերմանական Պիլտ Յայթունկ թերթը կը գրէր (Փետրուար 15) թէ խորհրդային թիւ մէկը թթուածինի խնամքի տակ է։

ՄԻԼԼԻ ՍԷԼԱՄՏԻ (Ազգ. փրկութեան կուսակցութիւն) նախկին 23 զեկավարները անպարտ արձակուեցան, Փետրուար 13-ին, Անգարայի զինուորական դատարանին կողմէ, որ «բաւարար փաստ չէր գտած» հաստատող թէ՝ էրզաքան եւ ընկերները իրենց կուսակցութիւնը ապօրինի կազմակերպութեան մը վերածած էին։

ԱՆԳԱՐԱՅԻՆ բանակներու սպայակոյտի զեկոյց մը կը յայտնէ թէ 1980 Սեպտեմբերէն ի վեր 4677 պետական պաշտօնեայ հեռացուած են իրենց աշխատանքէն եւ ոչ մէկ կարելիութիւն ունեցած են իրենց պարպային վերաքննութիւնը ուզելու։ Համալսարաններու փրոֆէսօրները մահնամանդ, պաշտօնազրկուելէ զատ, զրկուած են նաեւ հանդստեան թոշակէ։

ՏՕԶԱԼԻ յայտարարութիւնները հայհոյոցի կապակցութեամբ բաւական զբաղմունք ստեղծած են Թուրք պատասխանատուներու մօտ, ըստ «Ֆիկարօ»ի (Փետրուար 15) որ արձագանգելով «Կիւնէշ»ի հարցազրոյցին («Յառաջ», Փետրուար 15), կ'ըսէ նաեւ (Ա.Ֆ.Փ.ի հեռագիր է) «պատմական բանավէճին այս լոյսը քննադատուած է բազմաթիւ անձնաւորութեանց կողմէ, որոնց մէջ՝ Արտաքին երկու նախկին նախարար, ըստ որոնց մերժելով՝ բանավէճը «հայհոյոց քարոզչութենէն խարուած» համաշխարհային հանրային կարծիքի մը առջեւ, Թուրքիան ինքզինքը կը զրկէ «իր խիղճին մաքուր ըլլալու, փաստը տալու աղթէն։ ի դէպ, այդ «խիղճին մաքուր» ըլլալուն մէկ «փաստն» ալ տուած էր ատենին Միացեալ - Նահանգներու Պոլսոյ դեսպանը՝ Մորկընթաու, որու յուշերուն վերծրատարակութեան առթիւ, «Իւմանիթէ», Փետրուար 15-ի իր թիւին մէջ, խիստ չհեգնական զրախօսական մը լոյս ընծայած էր։

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒՆՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍ. ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԵԼԻՔ ՈՒՆԻ՞...

Համայնավար կուսակցութեան 25-րդ համագումարին առթիւ լսելիք կամ կարգացուելիք ծաւալուն խորհրդածութիւններ, իմաստուն վերլուծումներ, զգայացունց նախատեսութիւններ ու քննութիւններ. մէկ խօսքով մեսիանները օրերով՝ ծուռն ու չիտակը հրամցուցին հանրութեան, ամէն մէկը իր տեսակէտին ու փափաքին համաձայն պատկերացնելով համայնավար կուսակցութեան ներկայ էրիքթիֆ կացութիւնը, ներքին պառակտումներու տարողութիւնը, վերանորոգումի կոմնակիցներու թիւն ու զօրութիւնը, կարգապահ ու զործունեայ չարքայիններու յուսախարութիւնը կամ կրաւորական կեցուածքը։ Ինչպէս կ'երեւի ընդհանուր առմամբ համոզուած են թէ համայնավար - ներու նահանջն ու մօտակայ եւ վերջնական մեկուսացումը՝ Ֆրանսայի քաղաքական ասպարէզին մէջ, անխուսափելի է, որուան ըլլալով երկրին ընկերային եւ կենցաղային նոր պայմանները, եւ ազատական զազափարներու զարգացումը, միջին եւ համեստ դասակարգերու մտայնութեան եւ ապրելակերպին մէջ, ինչպէս նաեւ մարքսեան վարդապետութեան ձախողութիւնը, համայնավար կամ ընկերվարական կոչուած երկիրներուն մէջ։

Ուստի, մենք ալ մեր տեսանկիւնէն դիտելով կրնանք, ամէն մարդու պէս, ծուռ կամ չիտակ մեր տեսակէտը յայտնել, մեկնելով այն իրողութենէն թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան նահանջը կամ յառաջդիմութիւնը կախում ունի առաջին առթիւ, Ֆրանսայի ընկերային եւ անտեսական պայմաններէն, եւ թէ համայնավար վարդապետութիւնը կը դառնայ ապաժամ ա՛յն ատեն միայն երբ, ճարտարարուեստական եւ դրամատիրական երկիրներու արդիւնաբերութեան հասոյթի բաժանումը կը կատարուի արդար պայմաններու մէջ, ինչպէս ագանտինեան երկիրներու օրինակը, նկատի առնելով աշխատաւոր դասակարգի կենցաղի պահանջները, ապահովութիւնն ու աշխատանքի պայմանները։ Բան մը որ չատ հեռու է կատարեալ ըլլալէ։ Արդ այնքան ատեն որ դրամատիրական դրութիւնը անտես կամ ընդդիմանայ աշխատաւոր դասակարգի արդարացի պահանջներուն եւ կենցաղի բարելաւման, համայնավար կուսակցութիւնը, վերանորոգուած կամ ոչ, անելիք պիտի ունենայ անկասկած ինչպէս անցեալին։ որովհետեւ, եթէ համայնավար կոչուած երկիրներու աշխատաւորը ցայժմ որեւէ պատճառ չունի իր դոհունակութիւնը յայտնելու, պէտք չէ ուրանալ թէ դրամատիրական երկիրներու աշխատաւորութիւնը չատ բան կը պարտի անոր։

Պարզ է որ ներկայիս, Ֆրանս. համայնավար կուսակցութիւնը կը դանուի անկիւնադարձի մը առջեւ եւ վերանորոգումի անհրաժեշտութիւնը հետզհետէ աւելի այժմէական կը դառնայ վարիչ շրջանակներէն մինչեւ համեստ չարքայիններուն համար։ Վաթսունամեայ կուսակցութիւնը կը ջանայ 19-րդ դարու ժանգոտած կամ ապաժամ տեսութիւններն ու քաղաքական տեսակէտները այժմէականացնել եւ յարմարիլ ներկայ պայմաններուն եւ ժողովուրդի հոգերանութեան, առանց մեծ յեղաշրջումներ ստեղծելու կուսակցութեան կանոնադրութեան մէջ, եւ մանաւանդ կը պահէ կեդրոնական ժողովրդավարութեան դրութեանը, առաջքն առնելու համար զանազան հոսանքներու առեղծման, որ հիմնովին հակառակ է լենինեան սկզբունքներուն։

Ինչ որ կարելի է հետեւցնել 25-րդ հա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՎԵՆԵՏԻԿ

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ ԱՆՏԵՂԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ՝

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վենետիկ. - («Յառաջ», Հեռաձայն). - Երեքշաբթի օր, իտալական մամուլի դործակալութիւնը՝ ԱՆՍԱ, արձագանգ կը հանդիսանար Պէյրութէն Էսօշիէթըտ Փրէսի մէկ հեռագրին, ուր ԱՍՍԱ-ն սպառնալիք կը կատարէր իտալական չահերուն դէմ, Մխիթարեան միաբանութեան տնտեսական տագնապին կապակցութեամբ։ Իտալական օրաթերթերը, իրենց կարգին, կ'անդրադառնային ԱՍՍԱ-ի զեկոյցին, մէջբերումներ կատարելով։ ԱՆՍԱ-ի հասած զեկոյցին բովանդակութիւնն է. - «Մայրապոյն լըջութեամբ կը հետեւինք իտալական կառավարութեան եւ Վենետիկ քաղաքի իշխանութեանց ապատա դատապրութեան, որոնք բռնադրատած են Մխիթարեանց Ս. Ղազարի հայ մայրավանքի մշակութային հարստութիւնները եւ անոր պատմական մեծդի գանձերը։ Այս վանքը կեդրոն մըն է հայ մշակոյթի եւ հայ քաղաքակրթութեան չատ գարերէ ի վեր։ Լրջօրէն կը դղուչացնենք իտալական կառավարութիւնը եւ զինքը կը հրաւիրենք վերջ դնելու Մխիթարեան հայրերու եւ անոնց պատմական իրաւունքներուն դէմ՝ գործուած հարստահարիչ արարքներուն, ապա թէ ոչ պիտի ստիպուինք ձեռք առնել միջոցներ ընդդէմ իտալական կառավարութեան չահերուն համայն աշխարհի մէջ»։

Այս հաղորդագրութեան նկատմամբ, Մխիթարեան միաբանութիւնը անմիջապէս հակազդած է եւ նոյն պիւերը (Երեքշաբթի) ԱՆՍԱի յանձնած հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը. -

«Ս. Ղազարի Մխիթարեան միաբանութիւնը. -

1.- ԿԸ ՃՇԴԻ որ հաղորդագրութեան հեղինակները չունին հարկ եղած ստոյգ տեղեկութիւնները այն եղելութեան մասին, որ այս օրերուն տեղի ունեցաւ Միաբանութեան նկատմամբ, օգտագործած ըլլալով միայն արտաքին աղբիւրներէ բաղուած լուրեր։

2.- ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ թէ ա.՝ իտալական կառավարութիւնը եւ Վենետիկ քաղաքի իշխանութիւնները որեւէ կերպով մասնակից չեն այն բռնագրաւումներուն, որոնց ենթարկուեցան վերջերս Միաբանութեան կարգ մը թանկարժէք առարկաները։ բ. մանաւանդ թէ առիթը օգտագործելով Միաբանութիւնը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ իտալական կառավարութեան եւ Վենետիկի հեղինակութեանց, այն նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան համար, որուն միշտ առարկայ եղած է Միաբանութիւնը։

3.- ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ, հաւատարիմ մնալով իր հիմնադրական սկզբունքներուն թէ կը դատապարտէ բռնի ուժի ամէն միջամտութիւն, որեւէ պատճառով կատարուած։

4.-ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ հուսկ, որ արդէն իսկ կազմակերպուած է իրաւական իշխանութիւններով օժտուած ազգու պաշտպանութիւն մը, Միաբանութեան խնամքին յանձնուած ազգային բոլոր արժէքներուն եւ իր ստանձնած գործունէութեան, օգնութեամբը հեղինակաւոր մասնագէտներու, հայ Սփիւռքէն, որոնք միջազգային կոմիտէ մը հիմնած են իրենց կեդրոնն ունենալով Փարիզի մէջ»։

Առաջին առթիւ, Հինգշաբթի օր (ԱՆՍԱ դործադուլի մէջ էր Շորեքշաբթի) Վենետիկի Կաղեթթինօն արձագանգ կատար այս հաղորդագրութեան։

×

Այս պաշտօնական հաղորդագրութեան, Մխիթարեան հայրերը կ'աւելցնեն հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւնը, այս անգամ՝ մեզի համար.-

«Առիթով Մխիթարեան Միաբանութիւնը կը յանձնարարէ հայ բոլոր կազմակերպութեանց, միութեանց եւ խմբագրական մարմիններու ուշադրութեան այն գնահատելի դարաւոր պաշտպանութիւնը իտալական կառավարութեան եւ Վենետիկի բաղաքային իշխանութեանց, որոնք նիւթապէս ու բարոյապէս թիկունք կանգնած են միշտ Ս. Ղազարի եւ անոր մշակութային գանձերուն, նախանձախնդիր անոնց պահպանութեան՝ ոչ միայն իբրեւ հայ ազգային գանձեր այլ նաեւ որպէս Վենետիկի արեւելեան մշակոյթին պատկանող անգնահատելի արժէքներ»։

×

Մեր կողմէ աւելցնենք բան չի մնար, քանի Մխիթարեան Միաբանութեան այս յայտարարութիւնը ամէն ինչ կ'ըսէ, չատ յստակ կերպով։ Թերեւս աւելորդ չըլլայ, սակայն, մէկ փոքր խորհրդածութիւն ընել։ Վանքին այս ծանրակչիռ տագնապին առթիւ, եթէ կ'ուզենք անկեղծօրէն օգտակար ըլլալ, կարեւոր նախապայմանն է որ յօնք չինելու առեն՝ աչք չհանենք։

ԾԱԽՕՒԵՑԱԻ

Հինգշաբթի օր, Փետրուար 14, աճուրդով ծախուեցաւ, տասը միլիոն հարիւր հազար Ֆրանքի, 32 ռիւ տը Թրեվիզի (Փարիզ 9-րդ), այն չէնքը, որ 1948-էն ի վեր մկրտուած ըլլալով հանդերձ՝ Ազգային Տուն, ծառայած է ամէն բանի, կամ ոչ մէկ բանի, բայց ոչ՝ ... ազգին։ Մէթը Աբշամպոյի կողմէ կատարուած է գնումը, բայց ցարդ յայտնի չէ թէ որո՞ւ հաշուոյն էր։

Հաւանաբար պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը, հանրութեան տրուին հարկ եղած լուսաբանութիւնները այս վաճառքին առթիւ։ Մինչ այդ, ի՞նչ ըսել։ Տարիներու երկայնքին, այս թերթը չատ գրած է այս ցաւոտ հարցին մասին; նոր ըսելիք չէ մնացած իսկ, եթէ ոչ հաստատել որ՝ Փարիզի կեդրոնը գրաւուղ (1900 քառակուսի մեթր) այդ կալուածը դարձաւ խորհրդանիշը մեր ապիկարութեան, եւ ոչ մինչեւ հիմա անցած - դարձածները (որոնք կրնան նոր «Գաղտնիք Փարիզու» մը դառնալ) ոչ ալ այս անփառունակ վաճխանը պատիւ կը բերեն մեզի։

ՏԱՐԵԼԻՑ ՄԸ

ԱԲՐԱՀԱՄ ՍԻՒՐԹԻՒՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գրեց՝ ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Ձիւղ տարի մը առաջ, 1984 Փետրուար 13-ին իր մահկանացուն կնքեցը Աբրահամ Սիւրթիւքեան, Երուսաղէմի մէջ: Իր կեանքի երեսունեւեւթերորդ տարին չէր բոլորած տակաւին: Աբրահամը բարեկամս էր, ու պարտք կը զգամ այսօր, իր մահուան տարելիցին առիթով՝ իր յիշատակը ոգեկոչելու: Պարտքէ աւելի թերեւս՝ պահանջ մըն է. իր մասին խօսելու, մեր բարեկամութեան ղրուագները յիշելու պահանջը:

Իր մահը պատահարար լմնցաւ: Վերջին նամակիս անպատասխան մնայը մը տահոդուելու պատճառ մը չէր կրնար ըլլալ: Ինչպէ՞ս կրնայի դուշակել ու նախատեսել բօթը: Աւելի ուշ հասաւ Երուսաղէմի Հ. Մ. Ը. Մ-ի տեղեկատուին Փետրուարի թիւը, որ իրեն յատկացուած է, եւ կը ծանուցէ իր անժամանակ եւ անրնպատելի մահը, սրտի յանկարծական տագնապի մը հետեւանքով, որուն առաջքն անկարելի էր առնել այլեւս: Աբրահամը նոյն Տեղեկատուի պատասխանատուներէն մէկն էր. հոն վարած էր նախ՝ հայերէն բաժինը, ու վերջին տարիներուն կը զբաղէր անգլերէն լեզուով խմբագրուած եւ գլխաւորաբար՝ «Հայ Դատ»ին նուիրուած էջերով: Եթէ չեմ սխալիր՝ Ֆրանսահայ մամուլին մէջ հրատարակուած պէտք է ըլլան իրմէ թղթակցութիւններ Երուսաղէմի հայ կեանքին մասին: Տեղւոյն Հ. Մ. Ը. Մ-ական կազմակերպութեան մէջ՝ կարեւոր դեր մը կը խաղար: Բայց ամէնէն առաջ՝ նուիրեալ մըն էր իր ազգին:

Ի՜նչ տարօրինակ կը թուի իմ խակ աչքիս՝ այդ բանաձեւումը որ կուգայ գրիչս տակ. նուիրեալ մը իր ազգին: Կարծէք՝ այդ բանաձեւումը չի պատշաճիր մեր դարուն, կամ ալ ինչպէս թէ բռնադրօս ու պարադայական խօսք մը ըլլար ան այսօր, ամէն առիթով օգտագործըւած: Չեմ կրնար սակայն զինքը ուրիշ ձեւով սահմանել, ու իմ անակնկալս երբ ճանչցայ զինք՝ նոյնքան մեծ էր որքան այսօր՝ երբ կը գործածեմ ինձի համար ա՛յնքան անուռոր այդ բառերը, զինքը յատկանշելու համար:

Կը սիրէի զինքը բարեկամական խորագոյն սիրով: Ու այս ըսելով՝ կը վերյիշեմ իր բնկերներուն գրածս. ինչպէ՞ս եղաւ որ 1981-ի գարնան յանկարծ սկսանք խօսիլ միասին, ու մեր խօսակցութիւնը տեւեց նախ օրեր ու գիշերներ, եւ յետոյ՝ շաբաթներ: Չեմ յիշեր, թէ ի՛նչ կը պատմէինք իրարու: Բայց կը ճանչ - նայինք նոյն անձերը ու կը գտնուէինք կ՚ենթադրեմ՝ նոյն ճամբուն վրայ: Հրաշալի վերագիւտը կ՚ընէինք այդ նմա - նութեան: Ես բախտը չունիմ կուսակցական ըլլալու, բայց կը սիրէի իր մօտ կուսակցական անայլայլ կեցուածքը, եւ ի վերջոյ՝ երկուքս ալ գիտէինք թէ նոյն գաղափարային աշխարհին կը պատկա - նինք: Հոս աշխարհ ըսածս թերեւս ըլլայ բացատրութեան կարօտ: Եղած են Սփիւռքի մէջ կարգ մը մարդիկ, որոնց մասին կորովը հիմը կազմած է այսօրուան Սփիւռքի լմնցական կեանքին: Եթէ անոնք չըլլային, Սփիւռքը գուցէ թանգարանային գաղութներու անցած պիտի ըլլար այսօր, նուիրուած՝ մեռեալ աշխարհի մը չուրջ անդէմ հոգածութեանը: Այդ մարդոց մէջ որոնք կարելի դարձուցած են մեզի համար կենդանի իմացականութիւն մը, կային մեր քաղաքական առաջամեայ անկախութեան ռահվիրանները: Ասոնք Սփիւռք փոխադրուելով՝ չէին կորնցուցած իրենց սէրը ազատութեան հանդէպ, ու մանաւանդ՝ իրենց աւեղծագործական կորովը: Ինչ որ յատգոյն կերպով կը յատկանշէր Աբրահամ Սիւրթիւքեանը՝ այդ մարդոց հանդէպ տածած իր պաշտամունքն էր, կարծեմ: Այդ մարդոց՝ իրրեւ Հայ, իրրեւ կուսակցական եւ իրրեւ մտաւորական: Անոնց չունէը, ինչպէս կ՚ըսեն անցած էր իրեն, նոյնպէս՝ իրրեւ Հայ, կուսակցական եւ մտաւորական:

Իր կենսագրութիւնը չատ ոլորաններ չունի: Երուսաղէմ ծնած էր ու տեղւոյն Թարգմանչաց Վարժարանը յաճախած: Մի՛ մոռնաք որ մինչեւ 1967, հայ Երուսաղէմը յորդանանեան իշխանութեան տակ էր: Վարժարանին մէջ կը դասաւանդուէին ուրեմն հայերէն, արաբերէն ու անգլերէն (այսօր՝ երբայերէնը վարնոտ ու վէհերոտ մուտք մը կը գործէ դպրոցականներու ժամանակացոյցին մէջ): Իր երկրորդական վարժարանի վկայապիրը կը ստանար «Ֆրէնիերու» դպրոցէն, որմէհետէ Պէյրութ կը մեկնէր իր ուսումը շարունակելու համար: Հոն Հայկազեան Քոլէճի դասերը յաճախելէ յետոյ կը վկայուէր իրրեւ Արուեստից Պաքալաւր: Պէյրութի տարիները ճակատագրական եղան հետեւանքով իրեն համար, քանի որ հո՞ն թրծուեցաւ իր կոչումը, ոչ թէ թերեւս մասնաւոր ուղղութեամբ մը, իրրեւ «գործիչ», լրագրող (Մամլոյ Դիւանին մէջ աշխատած է), կամ կուսակցական, այլ պիտի ուզէի ըսել՝ իրրեւ հայ մարդ: Քաղաքացիական պատերազմի սկիզբը՝ Պէյրութ կը գտնուէր, ու պատերազմը իր դրոշմը ձգած էր անջուշտ հոգիին վրայ: 1976ին է որ Երուսաղէմ կը վերադառնար, ու կը ստանձնէր ուսուցչական պաշտօն մը Թառանդաւորացին ներս: Աւելի ուշ, կարծեմ՝ 1981-ին, Արժանթինէն առաջարկ մը եկաւ իրեն, «Արմենիա» օրաթերթին խմբագրութեան մաս կազմելու, բայց ինքը չկրցաւ երթալու որոշումը տալ: Բայց ասիկա այլեւս մաս կը կազմէ իր ներքին կենսագրութեան:

Ներքին կենսագրութեան մասին պիտի չխօսիմ հոս, հասկնալի է: Արդէն ամիսներով միասին եղած ենք, ու ոչի՛նչ պատմած է ինծի ուղղակի իր անձնական պայմաններուն մասին, կ՚ուզեմ ըսել հիմա՝ իր ներաեսական պայմաններուն, ի միջի այլոց: Կ՚ենթադրեմ որ ընաւ փայլուն չէին այդ պայմանները: Շատ բան կայ ըսելիք 20-րդ դարու վերջին քառորդին հայկական վարժարանէ ներս ուսուցչական պաշտօն վարողներու անփառունակ վիճակին մասին, երբ կողքին՝ հաւրրատութիւնները յորդահոսան կը վազեն: Բայց կ՚անցնիմ: Երբ «անվտանգ» կ՚ըսեմ, վստահ եմ որ Եւրոպա ներստած ընթերցողները դժուար կրնան երեւակայել, թէ ի՛նչ է աղքատութիւնը Միջին - Արեւելքի մէջ, ու մանաւանդ Երուսաղէմ: Դժուար կրնան երեւակայել, թէ ի՛նչ կրնայ նշանակել մարդկային բացարձակ նուաստացումը այդ պայմաններուն մէջ: Նուաստացումը աղքատութիւնը չէ: Արհամարհանքն է, զոր սարսռուած ես կլլել եւ մարսել ամէն ամիս ամսավճարիդ հետ, երբ զարդացած ու համալսարանաւարտ մարդ ես, ու երբ ստացած դրամդ հազիւ կը բաւէ ամսուան սկիզբէդ գնելու, մինչեւ դեռ պիտես որ նորակառոյց չէնքը որուն մէջ կը պաշտօնավարես ի՛նչ միլիոններ արժած է ու գուն ալ նուիրուած ես հոն՝ հայ մանուկները կրթելու սրբազան գործին: Արհամարհանքէն ալ աւելի բան մ՚ըն է, քանի որ վստահ ես թէ քիչ վճարելը ամենապարզ միջոցն է քու վրադ իշխանութիւն ունենալու: Այո՛, այսպիսի բաներ կան հայ աշխարհէն ներս: Հպարտանալու պատճառներ չունինք: Չեմ կրնար կծիկը աւելի քակել:

Աբրահամին մօտ, բոլոր արտաքին նեղութիւններուն հակառակ, մէկ ու միակ նպատակ մը կար, մէկ ու միակ մտահոգութիւն մը՝ ծառայել: Ու ասիկա այլեւս Դպրոցին հետ կապ չունի, այդ չէր զինք տանջող հոգը: Այլ՝ ծառայել հայ գիրին, հայ լրագրութեան, ու պարզապէս՝ հայ ազգին, իրեն արուած կարողութիւնները տրամադրելով այն ծրագիրներուն, ուր կրնային անոնք իսկապէս օգտակար ըլլալ եւ քան արժանւոյն գնահատուիլ: Երբ՛ք չեմ հանդիպած մէկու մը, որ ըլլար իրեն չափ «անձնուրաց»: Այդ հին, մաշած, իր իմաստէ պարպուած բառին՝ ինքը նոր մարմնացում կուտար կարծեք: Այո՛, մեր չուրջը իր նմանը չկայ այդ ուղղութեամբ, չեմ տեսած: Իր կեանքին ամէն մէկ պահը, ամէն մէկ բաղադրիչ մասնիկը ա՛յդ էր՝ անձնուրացութիւն: Ո՛չ մէկ բան նշանակութիւն ունէր իր աչքին, ապրիլը իրրեւիք իր ծառայութենէն դուրս: Այս տեսակի խօսքեր չատ կը լսէք ու կը կարդաք հետաքրքրութեամբ, ուղղուած ընդհանրապէս այն անձերուն, որոնք դրամ կը ստանան ու կը բաշխեն, որոնք համբաւ կ՚ուրանան: Մի՛ հետաքրքրուիք ձեր կարդացածներուն ու լսածներուն: Մի՛ խօսիր որ արժանի տեսած եմ, լռութիւն, անվերապահօրէն, այդ խօսքերուն՝ Աբրահամն էր:

Ա՛յդ է որ կը բացատրէ նաեւ վերջին տարիներու իր ոգեւորութիւնը: Արժանթին երթալու ծրագիրը, կամ հետաքրքրութիւնը, իրապէս մաշեցուց զինքը: Այդ էր ի վերջոյ՝ իր կոչումը՝ հայ օրաթերթի մը մէջ պաշտօն վարել, վայելելով իր գաղափարական ընկերներուն վըստահութիւնը: Ինչո՞ւ չմեկնեցաւ սակայն, ի՞նչն է որ ետ պահեց զինքը, երբ արդէն իսկ հրաժարած էր վարժարանին մէջ իր պաշտօնէն: Չկրցաւ վերջին հաշւով որոշումի մը յանգիլ: Կամ թերեւս այդ որոշումին հնարաւորութի՞ւնն է որ չընձեռուեցաւ իրեն: Խորհրդաւոր կը մնայ այս կէտը լինի համար: 1982-ին, երբ Երուսաղէմ էի նորէն, այլեւս չէր խօսեր այս նիւթին չուրջ, զարմանալիօրէն լուռ էր, գրեթէ համակերպած իր ճակատագրին, որ էր՝ չմեկնի՛լ, բայց չկարենալ նաեւ տեղւոյն վրայ՝ իրեն յարմար ու արժանի անկիւն մը գտնել:

Կը տառապէր որովհետեւ չէր կրնար իր կարողութիւնները լիովին օգտագործել, որովհետեւ իր փափաքները չէր կրնար հասնիլ, եւ որովհետեւ իր անձնական պայմանները կը տանջէին զինք: Կեանքը անիրաւ է յաճախ: Անողոք ու անխիղճ գտնուած է Աբրահամին հանդէպ: Իր մահը անմխիթար պիտի ձգէ զիս:

×

Միասին «տորմուշ»ով՝ Երուսաղէմէն Հայֆա կ՚երթանք: Անկէ կ՚անցնինք Գալիլիա, այցելութիւն տալու համար Աւազեան քոյրերուն (որնոյմէ մէկը իր յիշատակին՝ էջեր ունի իրեն նուիրուած Տեղեկատուին մէջ): Օթոպուսով կը բարձրանանք Սաֆետ՝ 16-րդ դարէն սկսեալ հրէական միստիքականութեան կեդրոնը Գալիլիոյ մէջ, կը պտըտինք նեղ փողոցներուն մէջ, կը մանենք հնամենի ու խարխլած ժողովարաններէն՝ սինագոկ - ներէն ներս, կը լսենք խառնիճաղանճ լեզուով մը արուած բացատրութիւնները (կէսը՝ եւրիչ, կէսը՝ անգլերէն. երբայերէնը եւ գերմաներէնը արգիլուած են ժողովարաններէն ներս, անշուշտ հակազիր պատճառներով): Ինքը կը խօսի Հրեաներու եւ Հայերու մօտակայ անցեալին մասին, մէկուն ժողովումին, միւսին՝ ցրուումին մասին...: Ակումբն ենք, երուսաղէմ, կը խօսի միշտ, պատչգամին վրայ նստած, արեւուն տակ: Կը ուսած են Ռուժէ Պուլոյի («Էօյլ», Դեկտեմբեր 1984) գրութենէն, ցոյց կուտան ընթերցողին այս ցուցահանդէսին ինքնատիպ բնոյթը: Լեզուի եւ ոճի նրբութիւնները հարազատօրէն պահելու համար, նախընտրարար կուտանք Ֆրանսերէնը. -

...La prédilection de Carzou pour le petit format est constante depuis ses débuts, quand il réalisait des caricatures politiques, au milieu des années 1930. Depuis, il a conservé un nombre important d'œuvres de petits formats qui sont un reflet un peu à part de son travail, et, si la nouvelle exposition de la Galerie Tamenaga comprend surtout des dessins et aquarelles très récents, elle montre aussi quelques œuvres plus anciennes, mises rigoureusement de côté, depuis le début des années soixante-dix, dans la perspective de cette exposition spécifique.

A la surprenante diversité des œuvres s'ajoute une impression de liberté, car souvent ces dessins ont été réalisés dans des moments de fantaisie inspirée, parfois avec ce que l'artiste avait sous la main : un fragment de carte routière, des pages de livres, un bristol d'invitation officielle pouvant ainsi se substituer à l'habituel papier Canson. Il y a dix ou onze ans que

ԳԱՌԶՈՒ

100 «ՓՈՔՐԱԾԱՒԱԼ»ՆԵՐ

Մօտ տասը տարի է, որ Գառզու ներկայ՝ ամէն տեղ - գաւառ թէ արտասահման - կը բացակայէր փարիզէն: Եւ յանկարծ, Նոյեմբեր 28էն Յունուար 19, Թամենակա ցուցասրահը մեզի կը ներկայացնէր ընթացիկէն դուրս, բոլորովին տարբեր ցուցահանդէս մը, ուր մեծ վարպետը փոքրածաւալ հարիւրէ աւելի գործերով, կը զարմացնէր արուեստասէր հասարակութիւնն ու դժուարահամ քննադատները:

Հարկ է Գառզու ըլլալ, այսինքն վաւերական եւ եզակի արուեստագէտ մը, նըման համարձակութիւն ունենալու համար: Հեռանալով ցուցահանդէսներու դասական ոճէն, մէկդի դնելով ընթացիկ ձեւերը Գառզու կը ներկայանայ հարիւրէ աւելի փոքր պատառներով, վիմապրութիւններով, էնգաման մելանով, գծագրութիւններով, այլ մանաւանդ անզուգական գոյներով: Իւրաքանչիւր գործ «հագուստ» է հագուստիստ ճաշակով ընտրուած չըլլանակով: Ստեղծագործութեան ներգաշնակել չըլլանակ մը բաւական ժամանակ, փնտրտուք եւ բծախնդրութիւն պահանջած պէտք է ըլլայ:

Լաւագոյնս կ՚արտայայտուի անչուշտ մանրագէտը, այսինքն՝ արուեստի քննադատը եւ այս առընչութեամբ հետեւեալ քանի մը տատուածները, որոնք քաղ-

խօսի Ցխուսի գործունէութեան եւ քաղաքչութեան քաղաքական նշանակութեան մասին...: Հին քաղաքի արաբական թաղամասն ենք, կրպակի մը մէջ նստած, առջեւիս՝ երկու գաւաթ թէյ: Կը խօսի 67-ի պատերազմին մասին, անկէ ի վեր յորդանանցի քաղաքացիներուն կրած գործարութիւններուն մասին, պաշտօնական ձեւակերպութիւններու վերաբերմամբ: ... Երուսաղէմէն Թել - Աւիվ ճամբուն վրան ենք, լինքնաշարժով: Յոյց կուտայ 1948-ի պատերազմի ընթացքին տեղի ունեցած ընդհարումներուն հետքերը: Կը խօսի նոյն օրերուն պատահած Ջարդի դէպքերուն մասին...: Յոպպէի Դրան մօտ ենք, պարիսպը եզերող փողոցէն կը քալենք: Կը խօսի ազատագրական պայքարի ու Հայաստանի Հանրապետութեան մասին: Կը կշռէ ու կը կշռադատէ անցեալը անդադար, կը փորձէ հասկնալ, կը խօսի սորվելու համար:

Երբեմն ալ կը խօսի համոզելու եւ խանդավառելու համար: Այն ատեն՝ երբեք համաձայն չեմ գտնուիր իր ըսածներուն, անկարող եմ ընդունելու իր դիտողութիւնները: Կը հիանամ խօսելու իր կարողութեան, իր մէջը՝ ամբոխները ոտքի հանող ուժը կայ: Անասպարէզ ուժ մը: Յումպէտս կը վատնէ իր պերճախօսութիւնը: Ոտքի ելլելիք ամբոխները չկան իր չուրջ: Չի խօսիր իր տառապանքին մասին: Կը տառապիմ իր հաւտուն: Հայֆայի ակումբն ենք, Ապրիլ 24-ի հանդիսութեան մը առթիւ: Սրահը լեցուն է, թերեւս հարիւր հոգի մը կայ, ամբողջ համայնքը հաւաքուած է: Կէս դար առաջ հասարակ տեղիք էր հայ գոզովուրդի բեկորներուն մասին խօսելիք «Բեկոր» բառը կը գոյուի այդտեղ մըրոքիս մէջ, անկարելի է զայն հեռացնելը, մաքրուած է իր հասարակ տեղիքի բնոյթէն, լաւագոյնս կ՚արտայայտէ աչքերուս առջեւ պարզուած տխրամտոյն իրականութիւնը: Ինչո՞ւ հոն: Որովհետեւ իսկական մնացորդ մըն է այդ համայնքը, հարած՝ տարիներու ընթացքին, քանակով բայց մանաւանդ՝ ներսէն. անոր մօտ, հոգեւոր, իմացական կամ կրթական ո՛չ մէկ հեղինակութիւն. ինքն իր ճակատագրին լքուած համայնք մը: Արաբահամ խօսք կ՚առնէ, կը պատմէ անցեալը, ձայնը կը բարձրացնէ, լսողութիւնները կը մագնիսէ, հայրդիներուն կը յիշեցնէ Դաւիթի (Սասունցիին) աննկուն պիտարութեան ոգին: Կը դառնայ մագնիսացած ամբոխներու վարպետ: Բեկորներ չեն առջեւը, այլ ազնուացած մարդիկ: Ազնուութիւնը վերագտնուած հեղինակութեան մէջ կ՚արմատանայ:

Այս էր Աբրահամին ձիրքը. բարեկամական խօսքին մշակումը եւ հաւաքական խօսքին ուժը: Առաջինը տուաւ պտուղները: Երկրորդը մնաց անօգուտ:

Carzou n'avait présenté à Paris un ensemble aussi considérable, et c'est très logiquement que cette nouvelle exposition nous fait renouer avec quelques-uns des thèmes constants de son univers, comme les mystérieuses figures féminines, les paysages imaginaires. A côté de ceux-là, d'autres paysages, parfois à peine transposés, Evian, Lugano, Salzbourg et ses statues baroques, Trois-Epis, la Villa d'Este. Mais les paysages imaginaires font régner cette atmosphère hors du temps propre à Carzou, à ses rêves et ses hantises. «Si je m'écoutais, je ferais tout le temps ces dessins-là», dit-il à propos de ces horizons dévastés, écrasés du silence d'après les apocalypses, ces terres devenues lunaires où ne subsistent que roches et buissons, à côté de ruines de forteresses, de blockhaus enfouis sous le sable, où déambulent des lansquenets égarés, où des canons hors d'usage achèvent de rouiller : déserts des Tartares pour citadelles oubliées, aux garnisons réduites en poussière...

Sans qu'on puisse généraliser, certaines œuvres acquièrent le sens d'un hommage. Ainsi, l'ensemble inspiré par la danse, avec une Giselle exemplaire, le foyer de l'Opéra, et ces *Deux Danseuses*, l'une des œuvres les plus magistrales de l'exposition, qui résume absolument tout le ballet romantique. Un peu plus loin, on retrouve ce caractère avec *Admirer Ingres*, dessin rehaussé autour d'un collage du *Bain turc* en reproduction.

A côté des «cent petits formats», l'exposition propose quinze ou vingt toiles récentes, à commencer par la seule grande. *La porte ouverte*, de 1981 (3×2 m). Parmi les autres, petites ou moyennes, *Vénus* et *Les oriflammes de* 1981, *Les pins et la neige* de 1978, et deux œuvres parmi les plus étonnantes dans la création de Carzou, toutes deux de 1982, *Le mausolée* et *Le cloître*, d'un ambivalence intense, inquiétante, tant ce lieu voué à Dieu semble subir l'emprise du prince des ténèbres. Dans le voisinage, des huiles sur carton ou sur toile viennent compléter de leurs tout petits formats un ensemble aux mille facettes. Depuis près de quarante ans, l'œuvre de Carzou manifeste une exceptionnelle continuité dans son unité et nous connaissons bien les éléments plastiques qui la feraient reconnaître entre mille dans chacune de ses expressions, la toile ou la litographie, le livre illustré, la gravure, les différentes techniques du graphisme aussi bien que le décor de théâtre. La remarquable et vertigineuse unité de style est, chez Carzou, au service d'un poète qui se double d'un fabuleux architecte. L'artiste ordonne, conjugue, résume et canalise plusieurs sources d'une inspiration complexe, tourmentée et déchirée, parfois jusqu'à la désolation, mais d'un pessimisme qui ne dévie jamais jusqu'au nihilisme.

Le thème le plus actuel — il est la hantise constante de Carzou — se rattache assez directement à l'admirable exposition de novembre 1957, chez David et Garnier, consacrée aux apocalypses. Pourtant, les chasseurs supersoniques et les fusées dévastatrices se sont effacés dans l'infini, et des ruines de Sodome et Gommorhe, nivelées par l'oubli, ne subsistent que des crevasses dans le sol, des centrales atomiques ne restent que décombres envahis de mousse et de ronces. Dans ces dessins, si denses, Carzou continue encore et toujours d'exorciser le Mal, les désastres de la guerre et les holocaustes, les pendaisons massives sur la place publique d'Alep où il vécut son enfance, la barbarie au quotidien, partout. Toujours plus accentué, son graphisme biffe et griffe, comme avec le fil de l'épée son lansquenet égaré dans les ruines, fantassin somnambule venu pourfendre le dragon multiforme qui se dérobe dans une autre dimension.

On a souvent évoqué certaine proximité de l'œuvre de Carzou avec le Surréalisme, et c'est, me semble-t-il, en filigrane, un érotisme quelque peu magique qui le ferait voisiner avec la pensée surréaliste. Aujourd'hui, si l'érotisme demeure une ligne de force de son inspiration, l'évolution est nette vers le fantasme discipliné, et probablement la volonté d'exorcisme. La femme redevient messagère de l'autre monde, transcendant cet érotisme spontané par une sorte de sublimation alchimique. Vénus passe au plan de symbole rayonnant, l'atalante fugitive retrouve l'immanent, elle acquiert le regard fixe des reines de la Haute-Egypte, l'omniprésence, bénéfique et radieuse, des déesses - mères venues du fond des temps, régnant sans partage.

Օրաթերթերն ալ օրին արտայայտուեցան այս ցուցահանդէսին մասին, «Փրքանս Սուար»էն սկսեալ : Ժան Ռոլէն երկու սիւնակ կը նուիրէր «Իւմանիթէ»ի մէջ (Յունուար 5) եւ կը գրէր ի մէջ այլոց. -

«*Citez-moi un grand peintre qui n'ait pas su dessiner*», demande Carzou. Il aurait beau jeu d'ajouter, après M. Ingres, que «*le dessin est la probité de l'art*», car lui aussi dessine avec scrupule et passion. L'auteur du «*Bain turc*» est rappelé par un collage qui reproduit ce tableau, à l'occasion d'une exposition groupant plus de 150 toiles, aquarelles, et croquis à l'encre de Chine ou aux crayons de couleur.

On retrouve, dans ce microcosme, la plupart des thèmes chers au peintre. Mais ce qui retient d'abord l'attention, c'est la singularité d'un métier attentif à chercher la forme dans l'exaltation imaginative du trait. Jeté sur le papier avec une précision suraiguë, le dessin transpose l'épopée et célèbre le mythe. la couleur, quand elle apparaît, ne vient qu'ensuite. Le trait l'épouse, mais ne se laisse jamais dominer par elle.

Carzou n'en est pas moins grand coloriste, maître dans l'art d'orchestrer des harmonies chromatiques magnifiées par la lumière, et comme éclairées de l'intérieur à la façon d'une scène de théâtre. Il a justement travaillé sept fois pour la scène entre 1952 et 1969. Le succès obtenu par les décors et les costumes de *la Périchole* d'Offenbach, au Théâtre de Paris, est dans toutes les mémoires. Le public s'étonne de ne plus voir à l'affiche un créateur aussi original.

Հուսկ «ֆիկարօ - Մակագին» (Յունուար 19) հարցազրոյց մը հրատարակած է նկարիչին հետ : Առնուտա ու Լիտքերքէ կը խօսի Գառզուի եւ անոր արուեստին մասին, ու կը խօսեցնէ արուեստագէտը : Սարեւ հատուած մը. -

. . . C'est un pays de cérémonies sècrètes, une terre de métamorphoses et de sortilèges. Mais sans trace d'anxiété. Carzou est un stratège du rêve, de la nostalgie. Pas du cauchemar. A eux seuls, les titres sont éloquents : *Soleil noir, le Palais à facettes, la Dame masquée, J'ai vécu dans ces palais...* Ils évoquent Nerval («*avec les romantiques allemands, l'un de mes auteurs préférés*»), Mandiargues ou Gracq, dont il a récemment illustré le *Château d'Argol*.

Singularité de cette exposition : l'encadrement. Faux marbre, velours, vieil or, chaque dessin est mis en valeur, prolongé par un cadre original. Certains sont peints par Carzou, un procédé hérité de Rouault, Seurat et Maurice Denis : «*C'est une idée qui me travaillait depuis longtemps. Un cadre fait partie de l'œuvre. S'il ne convient pas, il peut la tuer*».

En marge du rêve, quelques dessins, d'une facture plus sage, montrent la villa d'Este, Venise, Salzbourg, Saint-Jean-Cap-Ferrat. Depuis toujours, Carzou a voyagé. Dès l'enfance pourrait-on dire. Il est né sujet ottoman, en Syrie, dans une famille arménienne. Enfin, ce qu'il en restait... des rescapés du génocide. A Alep, sur la grand-place, son père était photographe. Le jeune Carzou use ses fonds de culotte chez les maristes, puis ce sera l'Egypte, le lycée français du Caire. Nous sommes en 1924. Eu égard à ses brillants résultats, Carzou se voit doté d'une bourse par la communauté arménienne : il ira suivre, à Paris, des études d'architecture.

— *Il fallait bien donner un prétexte, quelque chose de raisonnable, de sérieux. Imaginez, si je leur avait dit que je voulais faire les Beaux-Arts ! Je rêvais d'avoir le prix de Rome. Je ne l'ai jamais eu, mais je suis devenu membre du jury...*

Paris, à la fin des années 20, s'appelle Montparnasse. Carzou fait l'apprentissage de la ville, fréquente le Dôme, la Grande Chaumière. «*Il y avait des types qui peignaient de la main gauche, pour faire moderne*». Pour vivre, il donne à la presse des caricatures d'hommes politiques, signe dans *le Petit Parisien*, *Comœdia*, et dans une feuille résolument de droite, *le Rempart*, où il rencontre un jeune intellectuel avec lequel, d'emblée, il sympathise : Thierry Maulnier. Bien sûr, il peint. De l'abstrait. Ça ne durera pas :

— *Le matin, j'allais à l'atelier. Je faisais des ronds, des carrés. A la fin, j'en avais marre. Peu à peu, j'en suis sorti, les formes sont devenues des personnages. J'ai émergé, comme la France du socialisme... c'était sans doute une expérience nécessaire.*

Parler peinture avec Carzou, c'est s'offrir un déboulonnage en règle, les fauves à la moulinette, du rififi chez les cubistes. Et, d'abord, Cézanne : « *Un monstre malgré lui, une sorte de Dieu le père, le dogme incarné : Vlaminck, Derain, Matisse, ils ont tous fait du Cézanne. Pourtant*, Trois pommes sur une table avec une serviette, *ça n'est tout de même pas* l'Embarquement pour Cythère *ou* la Ronde de nuit...» Autre bête noire, Picasso — un fumiste déguisé en ange exterminateur — et ses épigones. «*Une personnalité géniale, tout ce que vous voulez... mais ça n'est pas de la peinture*». Déjà, en 1979, dans son discours de réception sous la Coupole, Carzou ne s'était pas privé de mettre les pieds dans le plat. «*Une bombe à l'institut*», avait titré *l'Aurore*. Parlez-lui plutôt de Claude Lorrain, des primitifs, de Watteau ou de Carpaccio. Chez les contemporains ? Chirico, Balthus, Dali. Et Delvaux : «*Un grand peintre, dans la grande tradition*». Carzou serait-il surréaliste ? «*Certains critiques l'ont affirmé, mais c'est faux. Les écoles ne m'ont jamais attiré, pas plus que l'art engagé... A mes débuts, un peintre, un certain Valensi, est venu me voir en m'apprenant que j'étais «musicaliste» sans le savoir. Il fallait peindre selon les lois de la musique. Heureusement, j'y ai échappé !*».

Pas à la musique. A Vence, Milly ou Paris, Carzou officie sur fond sonore. Etrange discothèque : Piaf voisine avec Berlioz, Bach avec Aznavour — compatriote et ami — et Oum Kalsoum — pour l'Orient —, sans préjudice du grégorien.

L'inspiration ? «*Elle vient toute seule, quand on travaille. Selon moi, le peintre est un artisan. Je tâche d'œuvrer au mieux. Sans autre préoccupation, sans chercher à faire passer de message. En d'autres temps, le peintre faisait partie de la* ***société. On avait besoin de lui, on lui commandait des fresques, des portraits. Quand le roi de France voulait connaître la tête de sa fiancée, il réclamait un peintre. Aujourd'hui, on lui demande d'être Lautréamont, Baudelaire, un mouton à cinq pattes, un phénomène, quelqu'un d'étonnant... C'est absurde !***»

Etonnant Carzou! Même à son corps défendant. On attendait une diva de la cimaise, une star du pinceau, du genre «appelez-moi maître», et voilà un homme, l'affabilité même, qui vous raconte, avec une grande simplicité, son enfance, sa famille, ses souvenirs, l'Arménie. Et son œuvre, son rôle d'artiste, avec une surprenante modestie.

— *La modestie ? Avec beaucoup de modestie, vous arriverez peut-être à saisir un peu du mystère du monde...*

×

Բայց՝ երազն է զերհզօր եւ Գառզուի երազը ամբողջ աշխարհ մըն է, իրը՝ անշո՛ւշտ, այլ նաեւ՝ մե՛րը :

Ս.

LIVRES REÇUS

HAYDUK
1862 - 1912

I/COM/International, Milan 1985.

×

HAGHARTZIN
Documenti di architettura armena

No 13 - *Ed. ARES, Milano* 1985

×

PIERRES D'ARMENIE
Georges BOUILLON (Textes)
Roby RAUS (Photos)

Ed. Centre Culturel A. S. Pouchkine
Luxembourg

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Ւուրս եւ մեր չախմախային առասպելը

1964-ի ապրիլ-մայիսին Նիւ - Եորքի նշանաւոր «Մէտրոփոլիթըն Մյուզիըմ» հանդիսաւոր հաւաքոյթները հարցրին աշխարհի չախմախային նորընծայ թագակրին, թէ ինչու յիշեալ թագը բաժին է ընկնում առաւելապէս փոքր ազգերի ներկայացուցիչներին, եւ Տիգրան Պետրոսեանը կատակով պատասխանեց. «Ոլիմպիական դրանք նախկին մեծ ազգերի ներկայացուցիչներն են» : Բայց թէպէտ լեւի - լեցուն սրահը չախուռն ծափերով ընդգծեց նրա այդ պատասխանի իր միանդամայն լրջանկատ ընկալումը, Տիգրանը հարկ համարեց բացատրել, որ եթէ չախմատում, ինչպէս հոգեւոր մրցակցութեան մէջ բոլոր ոլորտներում, յաղթող է դառնում բարի ուժը, ապա ճիշդ հէնց բարու յաղթանակն է հայ ժողովրդի դարաւոր տենչերից մէկը...:

Եւ ման բարերը յաղթանակի փափաքն է, որ տազրեց եւ ոտքի հանեց բոլորիս Տիգրան Պետրոսեանի վարած յաղթական գօտեմարտի օրերին : Վերյիշենք ինքներս մեզ՝ մերթ հոծ բազմութեամբ երեւան բացօթեայ տարածքներում ցուցադրըւող խաղատախտակների դիմաց ժամերով ճեմելիս կամ յետաձգուած խաղավիճակները, անկախ կարենալուց, դիմերն ի լոյս վերլուծելիս, մերթ մոսկովեան Էպրատային թատրոնի մուտքերը տմտմալ թէ անտոմս գրոհելիս, կամ խաղատարածից յետոյ, մեր յոյս ու ապաւէնին մինչ ի տուն ուղեկցելիս : Վերյիշենք բոլորիս այնպէս ազգովին համախմբող, մեր աւանդական տարակարծութիւնները հարթեցնող, մեծին փոքրի հետ համակերպող, փոքրերին մեծացնող, համեստին հպարտացնող, անհամեստին սանձող, անձնաւորներին մտերմացնող ու ամէնքիս հաւասարապէս երջանկացնող այդ երազէս աստեղային պահերը եւ արժանին մատուցենք նրան, ով մի նոր առասպել պարգեւեց առասպելներ ամբարած իր բնաշխարհին :

Չախմատը ոչ միայն ընդհանուածութեան ու կամքի, այլեւ մտածողութեան եւ մրցային դրսեւորման առարկայ է : Տիգրան Պետրոսեանը մէկն էր այն ի ընչ օժտուածներից, որոնց մտքի սլաքը չի սահմանափակւում լոկ սեփական զբաղմունքի կամ մասնագիտութեան տեսադաշտի ընդգրկելով : Նա փիլիսոփայի խառնուածք ունէր, նաեւ՝ պիտութեան թեկնածուի ասպետան : Եւ երբ նոյն «Մետրոփոլիթըն Սքուէյր Կարըն»ում նրան հարցրին, թէ հնարաւո՞ր է արդեօք, որ էլեկտրոնային հաշուիչ սարքը երբեւէ աւելի լաւ խաղայ չախմատ, քան չախմատիստը, Տիգրանը դրան չափազանց ինքնօրինակ մի դատողութեամբ պատասխանեց. «Հաշուիչ մեքենան, - ասաց նա, - մարդուն երբեք չախմատում չի դերեզանցի, քանի որ անկարող է սխալուել, այնինքն խախտել կատարուող քայլերի նախանշուած ռասխոնալ տրամաբանութիւնը : Մինչդեռ չախմատային արուեստի բարձրագոյն իրագործումները խարխուած են ստեղծագործական երեւակայութեան, մասամբ եւ իռասիոնալ տրամաբանութեան վրայ» : Ինչո՞վ սա գեղագէտի հայեցակէտ չէ : Եւ մի՞թէ դա հակասում է Տիգրան Պետրոսեանի մի այլ առիթով արտայայտած այն մտքին, ըստ որի «չախմատը մարզական գործունէութեան թերեւս միակ բնագաւառն է, ուր թոյլ արուած սխալն իսկոյն եւ էթ պատժւում է» : Տուեալ դէպքում խօսքն, ի հարկէ տարրական սխալի մասին է, որն, ինչպէս դեռեւս հին Յոյներն էին հաւատում, տարրական ու տկարամիտ ճշմարտութեան յանգակիցն է :

Չախմատն ինքն էլ հնուց ի վեր մշակուած ու ճանաչուած խաղարուեստ է : Ուստի բնաւ իսկ պատահական չէ, որ դրանում կատարելապէս հմտացած ու դափնեպսակների արժանացած մեծանուն վարպետների կողքին այսօր նշւում եւ առյաւէտ յիշուելու է հնագոյն մի ժողովրդի զաւակի անունը եւս :

ՎԱՏԻՄ ՄԵԼԻՔՍԷԹԵԱՆ

(Շար. Ա էջէն)

մագումարի աշխատանքներու վաղորդայնին, եւ ինչ որ նորութիւն է կուսակցութեան պատմութեան մէջ, այս անգամ, ընդհ. քարտուղարը իր բացման զեկուցումին մէջ խիստ ինքնաքննադատութիւն մըն է որ կ'ընէ վարիչ մարմնի դործած սխալներուն մասին, սխալներ՝ որ կը ըսկըսին Յունիս Միութեան 20-րդ համագումարէն եւ Յունուարեան զաղանի տեղեկագրէն հաք. կը խօսի ապասթալինացման ձգձգումներուն՝ Մոսկուայի հանդէպ կուսակցութեան անկախութեան խնդիրներուն չուրջ, ինչպէս նաև Ֆրանս. ընկերվարական կուսակցութեան հետ՝ դործակցութեան, հասարակաց ծրագրի եւ կառավարական մասնակցութեան բացասական արդիւնքներուն մասին: Նոյն առեն եւ առաջին անգամ ըլլալով՝ հանրային կարծիքին առջեւ թոյլ կը տրուի ընդդիմախօսութեան եւ թեր ու դեմ տեսակէտներու բախումին: Ծանր է խոստովանութիւնը, եւ հատնաբար այդ է պատճառը որ Մարչէ, եւ վոքը տարբերութեամբ նախկին վարչութիւնը վերընտրուեցան, որովհետեւ գործուած սըխալները կը սկսին մօտ 30 տարի առաջ, եւ կը պատկանին ընդհանուրին: Հետեւարար 25-րդ համագումարը՝ առանց ծանրանալու վերանորոգման հարցին այժմէական կանութեան՝ որոչ տեսակէտներ եւ փոփոխութիւններ նկատի առնելու տրամադրութիւն ցոյց կուտայ, առանց հիմնական յեղաշրջման ենթարկելու կուսակցութեան ուանդութիւն դրաճած կանոններն ու քաղաքականութիւնը:

Ամէն պարագայի, իրականութեան մէջ կարելի չէ կարուկ կերպով նախատեսել կուսակցութեան ապագայ գործունէութեան եղանակն ու ուժականութիւնը որ պարագաներու բերմամբ, կրնայ ծայրայեղ հանդամանք ստանալ 1986-ին՝ ապերու յաղթութենէն եաք...: Այսօր ինչ որ պիտենք այն է, թէ, համայնավար կուսակցութեան գլխաւոր ծրագիրը կը մնայ ժողովրդական մեծամասնութեան համամասութեամբ, ծնունդ տալ Ֆրանսական ընկերվարութեան:

Գ. Տ.

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԱՍԿՈՒՄ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Մեծ Պահքի ամբողջ չրջանին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ Զորեքշաբթի երեկոները, ժամը ճիշդ 6-ին Հսկումի Ժողովական եւ Հանդըստեան ժամերգութիւնները կը կատարուին եւ կը տրուի աւուր պատշաճի Քարոզ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցին եւ կարգին. -

Զորեքշաբթի, Փետրուար 20
Քարոզիչ՝
ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Փետրուար 27
Քարոզիչ՝
ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ. ԳՐՎԼԳԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 6
Քարոզիչ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 13
Քարոզիչ՝
ՂԵՒՈՆԴ ՔՀՆՑ. ՍՄՄՈՒՆՃԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 20
Քարոզիչ՝
ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆՑ. ՊԱԼԼԳԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 27
Քարոզիչ՝
ԱՍՈՂԻԿ ԱՔԵՂԱՑ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պուլվար Օտտոյի Կապոյա Ժաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը տոնէ Բարեկենդանը, Կիրակի, Փետրուար 24-ին, ժամը 15-ին, Մշակոյթի Տան մէջ: 12 - 14 ռիւ ՍԷն - Պազիլ: Ներկաները կը հիւրասիրուին կարկանդակներով եւ զովացուցիչներով:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի հայրենակիցները ներկայ գտնուելու այս տոնին քաջալերելու համար Կապոյա Ժաչը:

Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԲԺ· ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տէր եւ Տիկին Էմիլ Ալանեան 500-ական Ֆրանք կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին եւ «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Արմէն Սամուէլեան 500-ական Ֆրանք կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին եւ «Յառաջ»ին:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Գրիգոր Լուսիկեանի եւ Մարտիրոս եւ Խաչատուր Հացպանեանի (Տիվրիկցի) յիշատակին, Սէն Թրէթիէնէն Տէր եւ Տիկին Պետրոս Թորոսեան եւ Տիկին Վիքթորիա Տէրտէրեան 200-ական Ֆ· կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ

ԽՈՒՄԲԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 41-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՆՇՈՒՄ

Մ· Մանուշեան խումբի նահատակութեան 41-րդ տարեդարձի արարողութիւնը կը կատարուի Իվրիի գերեզմանատունը, Փետրուար 24, Կիրակի, հովանաւորութեամբ նախկին Ռազմիկներու ենթանախարար՝

Պ· ԺԱՆ ԼՕՌԷՆԻ

Ժամադրավայր՝ մէթրօ Փորթ Մայ Շուտպիի ելքին, ժամը 10-էն սկսեալ, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·45-ին:

Յաղթանակի 41-րդ տարեդարձի այս արարողութեան մեր բոլոր ազդակիցները սիրով կը հրաւիրուին խուռներամ մասնակցիլ:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ Ս. ՂԱԶԱՐ

Մայիս 25, 26, 27, Հոգեգալուստի տօթիւ

organisé par
La Croix Bleue Marseille
section St. Jerôme

VOYAGE

à VENISE

avec la visite de
l'ILE ST. LAZARE

pour la Pentecôte, les 25, 26 et 27 Mai

Inscriptions avant le 30 Mars

Pour tous renseignements :
Tél : 16 (91) 66-28-33 / 16 (91) 70-12-49

OPTIMA Tours

ARMENIE
-- 1985 --

— Du 22 au 31 Mars ..... 4,650 F
— Du 30 Mars au 13 Avril ..... 5,850 F

(tous ces voyages sont avec une nuit à l'aller et une nuit au retour à MOSCOU)

SPECIAL CEREMONIE DU 24 AVRIL EN ARMENIE

— Du 20 au 27 Avril ..... 4,450 F
— Du 20 Avril au 4 Mai ..... 5,850 F

Renseignements et Inscriptions:

PARIS

Madame COUMRYANTZ Sonia
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon — 75009 PARIS
Tél : 742 - 10 - 35

LYON

OPTIMA TOURS
BOUDOYAN Gisèle
97, Boulevard des Belges
69006 LYON
Tél : (7) 865 - 94 - 16
du Lundi au Vendredi de 17h à 19h
Samedi : de 9h à 12h

LIC A 130

ԿԱՊՈՅԱ ԺԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՔ

NUIT DE LA CROIX BLEUE

animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de
Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

ՖՐ· ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՐՈՆԵԱՆ-Ի ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐՔ

բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ

ՄՇԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ-Ի

Տիկին Անոյշի դերով՝ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

մասնակցութեամբ Մչ· Մխութեան եւ Գիսանի Թատերախումբին:

PARIS

THEATRE FONTAINE
10, rue Fontaine — 75009 PARIS
Métro : Blanche, Pigalle ou St. Georges

LUNDI 18 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45
ET
DIMANCHE 24 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45

PRIX DES PLACES : 60, 100 et 120 Frs.
Réservation :
Théâtre Fontaine : 10, rue Fontaine - 75009 Paris -tous les jours de 11h à 19h
Tél : 874 - 74 -40
Centre Culturel Artistique Arménien (UCFAF) : 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris
tous les jours de 15h à 19h (sauf Dimanche) Métro République - 208 - 76 - 49
Librairie Palouyan : 9, rue de Trévise - 75009 Paris
Cabinet Terziyan : 21, rue Lamartine 75009 Paris - Tél : 282 - 01 - 41
A BOIS - COLOMBES (92) : Djizmedjian, 31, rue Paul Déroulède -781 - 09 - 72
AU KREMLIN - BICETRE (94) : Minakian, 6, rue Curie - Tél : 658 - 86 - 39
A VILLEPINTE (93) : Mahdessian, 28, rue de la Gare - Tél : 860 - 66 - 18

A ISSY-LES-MOULINEAUX
MARDI 19 FEVRIER A 20H 45
Ouverture des portes à 20h
THEATRE MUNICIPAL - Av. Victor Cresson - Métro Mairie d'Issy
PRIX DES PLACES : 50, 80, 100 Frs.

Pour séance à Issy-les-Moulineaux :
Kanayan : 253, Av. Jean Jaurès - CLAMART (jusqu'au 15.02) - 642 - 51 - 44
Télé Condorcet : 175, Av. Jean-Jaurès - CLAMART - 642 - 56 - 17

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանին Արենոյշներէն, Արիններէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝

Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիր, հայկական պարեր, երգեր, ւկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր:

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին ֆրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Զաւեշտ մը հայերէն:

Մուտք՝ 40 Ֆր. *Երախաներուն՝ ձրի:*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
19

MARDI
19 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.902 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.902

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՂՄՈՎ

ՀԱՐԱՒ - ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ քաչուելով, 32 *ամսուան պրաւումէ եաք, խորհրդեհան զօրքը տեղը տուաւ Լիբանանեան բանակին, որու մուտքը՝ Սայտա արտակարգ կնճռթեամբ ընդունուած է բնակչութեան կողմէ: Աւելի ուշ, Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահն է, որ մուտք կը զործէր, անակնկալ այցելութիւն մը կատարելով նախարարապետ Պաշիր Ջեմայէլի հետ: Այս պատմական օրը, կ'ըսէր Ջեմայէլ, սկիզբն է Լիբանանեան դերիշխանութեան վերահաստատման իր հոզմանեան վրայ:*

ՁԱՏՐԱԿի ախոյեանութիւնը պիտի վերսկսի Սեպտեմբեր 1-ին: Միջազգային գործակցութեան նախագահը (որու որոշումին միակ պաշտպանն է՝ Խորհ. Միութիւնն) արգարացուցած է իր կարզադրութիւնը, յայտարարելով Սովէտսկի Սպորտի - «Մրցումին սկզբնական բարձր մակարդակը խանգարուեցաւ վերջին խաղերու ընթացքին»: Աչխարհի ամէն կողմէն, խաղացողներն ու մասնագէտները կը չարունակեն կարծիք յայտնել: Կ'ըսուի մինչեւ իսկ թէ Գասպարով «Բարոյական յաղթականն է»:

ՆՈՐ - ՔԱԼԵՏՈՆԻՈՑ մէջ, մթնոլորտը աւելի քան ծանր է ծայրայեղ - ազգ քալեծոնեան ձակատի ծրագրած զաշտաճանչին (փիճնիճ) պատճառով: Այդ ճաշը տեղի պիտի ունենար Թիւ, որ խորհրդանիշ մըն է: Հոն է որ Մաչորօ, ֆանաքներու պարագլուխը կացինը կը բարձրացնէր, Նոյեմբեր 18-ին, քուէատուփերուն վրայ, այսինքն՝ սպանուած անկախապաշտին բերդաքաղաքն է եւ հոն կազմակերպել նման հաւաքոյթ մը, չէր կրնար վրդռութիւն մը չնկատուիլ: Փիճնի արգիլած էր եւ հրամանագիր ընդունարանի ոստիկանութեան, որ մէյ մըն բնակիչներու մուտքը արուձնէ: Բայց, հրամանը չէ գործադրուած եւ պատճառ դարձած է բուռն բախումներու անկախապաշտներու եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ, որոնց հետեւանքով՝ 9 հոգի (2 ոստիկան) վիրաւորուած են:

ԸՆԴԻՄՈՒԹԵԱՆ գլխաւոր միտ բանին իշխանութեան գլուխ վերադառնալ է եւ կիրակի չանցնիր, որ ամէն պարագլուխ իր տեսակիցները չպարզէ, մասնաւորաբար՝ համակեցութեան մասին, նախագահ Միթերանի հետ: 1986-ի երեսփոխանական ընտրութիւնները չահիլը խնդրոյ առարկայ իսկ չըլլալով իրենց համար, տարցը Միթերանի հետ հաստելու - չհաստելու մէջ է եւ Լըքանիւէ, կիրակի առաւ ու նոյն կուսակցութենէն՝ Կոստն, իրիկունը, անհրաժեշտ կը նկատեն որ Միթերան քաչուի: Դեռ աւելին՝ Լըքանիւէ նախագահական ընտրութիւն կ'առաջարկէ երեսփոխանական ընտրութիւններէն առաջ: Այս իր՝նչ ճամպարանք է «կարկանդակի» բաժինները կրկին ձեռք ձգելու: Ալ հարկ իսկ չի տեսնուիր խօսելու, օրինակ, զործադրկութեան մասին, որ կրկին բարձրացաւ Յունուարին (մէկ տարուան ընթացքին՝ 292 հազար աւելի, մինչ որ 2 միլիոն 553·200-ի կը հասցնէր զործազուրկներու պաշտօնական թիւը):

ԱՅԱՋԻՈՑԻ (Քորսիքա) գինուորական զօրարաժնի սպայակոյտի զօրանոցին դէմ ռմբափորձ մը կատարուած է, կիրակի առաւ, հսկայ վնասներ պատճառելով: Երկուշաբթի առաւ, դեռ ոչ ոք տէր եղած էր այս արարքին, որ դիւրութեամբ գլուխ հանուած է: Վեց ծրարուած անձեր ներս մտած են (պահակը գինուած չէր) եւ տեղաւորած են ռումբերը:

ԷՕԶԱԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ «ՆՈՐ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ» ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Փետրուար 15-ի մեր թիւով, բաւական լայն տեղեկութիւններ տուած էինք Թուրքիոյ վարչապետին «կիւնէշ»ի տուած հարցազրոյցին մասին: Անգգարայէն Փարիզ, դէտերը «նոր մերձեցում» մը կը տեսնեն հոն ուր՝ նոր ոչինչ կայ, եթէ ոչ՝ հայկ. հարցի վերջնական թաղումի մը քացայայտ փափաքը: Էօզալ աւելորդ ժամավաճառութիւն կը նկատէ հերքումներն ու ուրացումները, բանի որ՝ «այդ շրջաններու հաշիւը տեսնուած է եւ պատմութեան էջերուն մէջ թաղուած»: Այնուամենայնիւ, ստորեւ աւելի ամբողջական պատկերը: (Հատուածներ տուած էինք միայն, առջի օր).

×

«Կիւնէշ»ի խմբագրապետ Օքթայ Էքչի, *հայկ. հարցին մասին ուզած էր տեսակէտը առնել վարչապետ Թ. Էօզալի, որ ի պատասխան ըսաւ, որ կը խորհին վերաքեւութեան ենթարկել Թուրքիոյ պաշտօնական տեսակէտը այդ մասին: Հարցազրոյցի մը ընթացքին, Էօզալ ի մէջ այլոց հետեւեալը բսաւ Օքթայ Էքչիի.*

«Հարցին՝ ցարդ սխալ եղած է մերձեցման ձեւը եւ այդ պատճառաւ ալ Թուրքիոյ անունով յայտնուած կարծիքներն ու տեսակէտները անելի առաջնորդած են միշտ: Վրադիրք՝ համաչխարհային հանրային կարծիքին ալ կարելի չէ եղած բացատրել իրողութիւնները այնպէս, ինչպէս որ են: Նախ որ, Հայերը, տարիներէ ի վեր հազարաւոր, տասնեակ հազարաւոր պրքեր հրատարակել տալով եւ ամբողջ աչխարհի մէջ տարածելով իրենց քարոզութիւնը ըրած են ու բոլորին «հաւատացուցած» թէ ցեղասպանութիւն մը տեղի ունեցած է: Հիմա, այլեւս անկարելի է պնդել եւ ըսել, թէ այդ պնդումները սուտ են, իսկ եթէ ջարդ մը տեղի ունեցած է՝ ատկէ չատ աւելի մեծ վնաս կրած են Հրջանի մահմետական բնակիչները: Այսպիսի հակազդեցութիւնները, այսօր չեն կրնար մեզ տեղ մը հասցնել: Իմ կարծիքով տեղին կ'ըլլայ աչքէ անցընել կրկին՝ ցարդ այդ ուղղութեամբ մեր ըսածները եւ տեսնել, թէ անոնք ո՛ւր հասցուցած են մեզ: Եթէ իմ տեսակէտս հարցնելու ըլլաք այդ մասին՝ ըսելիքս հետեւեալն է այսօր. - Ո՛չ ոք իրաւունք ունի այսօրուան Թուրք Հանրապետութենէն եւ Թուրքերէն թիզ մը հող ուզելու կամ որեւէ արարքի համար պիրկնք ամբաստանելու: Եւ սակայն, ասոր պատճառը՝ այն հարցը չէ, թէ ինչ պատահած է եւ կամ թէ ինչ չէ պատահած: Ասիկա՝ երկու պատճառներ ունի. - Ո՛չ ոք իրաւունք ունի ակնկալելու, որ Թուրքիա իրրեւ իրականութիւն ընդունի այն պնդումներն ու վերապրումները, որոնք հիմնուած են սուտերու եւ յերիւրանքներու վրայ: Ցետոյ, անիմաստ է նոյնպէս այսօր ելլել ու խօսակից փընտրտել այն Հրջաններուն համար, որոնց հաչիւը տեսնուած է եւ այլեւս պատմութեան խառնուած: Այդ պատճառաւ ալ՝ անկարելի է որ այսօր յայդնին տեղ մը հասնիլ բոլոր անոնք, որոնք փոխանակ Հօզանի՝ կարծէք թէ Սեւրի դաշնագիրը ի գօրու կը նկատեն: Մինչդեռ անկարելի է որ այսօրուան Թուրք Հանրապետութենէն որեւէ բան պահանջելու իրաւունք ունենան: Միջազգային իրաւագիտութեան մէջ նման ոչ մէկ պարագայ կայ արձանագրուած եւ ոչ մէկ նախընթաց ունի ասիկա: Իմ կարծիքով՝ այս կէտն է ահա, զոր պարտաւոր ենք մենք բացատրելու եւ հասկցնելու արեւմտեան աչխարհին»:

«Կիւնէշ»ի խմբագրապետին հետ իր կատարած այդ հարցազրոյցին ընթաց-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ Ա Հ
ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ-Ի

«Աչխարհի քաղաքական բանտարկեալներու պաչտպանութեան եւ տեղեկատուութեան կոմիտէ»ի հաղորդած լուրին համաձայն, Եդուարդ Յարութիւնեան մեռած է Երեւանի մէջ: Այս առթիւ, հրապարակուած զեկոյցը կը չեշտէ որ «Անոր մահը կ'աւելնայ այն երկար թափօրին՝ տեսակէտի բանտարկեալներուն, որոնք մեռան խորհրդային արդելարաններու մէջ, ի հեճուկս մարդասիրական տարբերական կանոններուն»:

Յիչենք որ, Եդուարդ Յարութիւնեան անգամ էր Հելսինքիի Հայաստանի խումբին: Ծնած էր 1926-ին եւ թեկնածու է անտեսական պիտութիւններու: Ձերբակալուած էր 1982 Նոյեմբեր 8-ին եւ երկար տարի բանտարկութեան դատապարտուած: Ծանր հիւանդ էր (երիկամունքի արիւնահոսութիւն, զերճնշում եւ ոսկորի խլիրդ), պինքը փրկելու մտադրութեամբ, վերոյիչեալ մարմինը գործակցութեամբ մարդկային իրաւանց Լիկայիի, մամուլի ասուլիս մը տուաւ, Փարիզ, Դեկտեմբեր 11-ին:

Լուրին կ'արձագանգին, Փետրուար 13-ի իրենց թիւերով, «Մաքէն» եւ աւելի երկար կը ծանրանար՝ «Ֆոթիտիէն տը Փարի»:

Օ Ր Լ Ի
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԵՐԵՔ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԿԱՐՊԻՃԵԱՆ
ՅՈՎՀ. ՍԵՄԵՐՃԻ
ՍՈՆԵՐ ՆԱՅԻՐ

Ոչ ոք կրնար չդատապարտել 1983, Յուլիս 15-ի Օրլիի ռճբախորճը, որու հետեւանք՝ ութ հոգի մեռան եւ 56 ուրիշներ՝ վիրաւորուեցան: Արաբ մը որ պատիւ չէր բերեր մեզի եւ կը վարկաբեկէր նաեւ հայ դատը, որու անունով կը գործուէր ան: Բայց, բոլոր ըսուելիքները ըսուեցան այս մասին առնելն եւ հարկ չկայ կրկնութիւններու: Եթէ այսօր մեղաւորները օրուան նիւթ դարձուցած են («Մոնտ» կը սկսէր Շաբաթ օր իսկ), պատճառն այն է որ Քրէթէյլի ռճբային առեանին առջեւ կը բացուի երեք ամբաստանեալներու դատավարութիւնը, երեքշաբթի օր:

Վարուժան Կարպիճեան, զոր Տէ-Էս-Թէ կը ներկայացնէ որպէս գինուորական զեկավարը ԱՍԱԼԱ-ի Ֆրանսայի մէջ, լսկզբնական խոստովանութիւններէ ետք, փոխած է իր դիրքը եւ կ'ուրանայ որ ինք չինած ու Օրլի տարած ըլլայ ռումբը: Այս է իրեն դէմ եղած մեղադրանքը: Իր պաչտպան փաստաբանն է՝ Ժաք Վերժէս, որ կ'ուզէ նոյնիսկ որպէս վկայ կանչել՝ Կ. Տրֆէս, Ժ. Ֆրանչեսքի, Լուի Մեռմատ, մինչեւ իսկ՝ Ֆ. Միթերան:

Յովհ. Սեմերճիի տունը զէնքեր գտնուած են, ինչ, ինչպէս Սոնէր Նայիր, մեզադիչներ կը նկատուին: Կը յայտարարեն թէ չէին գիտեր թէ ի՞նչ կար պայուսակներուն մէջ: Սէմէրճիի փաստաբանն է՝ Միչէլ Զաւրեան, Նայիրի՝ Քրիսթիան Պուրկէ:

Երկուշաբթի (Փետրուար 18) առաւ «Ֆիկառօ» լայն տեղ կուտար այս դատավարութեան, նկարով իսկ եւ խորագրուած՝ «Սպանդ «Դատին համար», դատին համարը չակերտի մէջ դրուած: «Ֆոթիտիէն տը Փարի» «Հայկական վէնտէթթա» խորագրին տակ է, որ գրեթէ էջ մը կը նուիրէր, վերյիչելով զէպքերը եւ ԱՍԱԼԱ-ի ծոցը պատահած պառակտումը, որ ըստ Թերճին դատական աչխատակցին, պիտի օգնէ ամբաստանեալ կողմին:

ԲԱՆԵՐ, ԲԱՆԵՐ, ԻՆՉ ԲԱՆԵՐ

ՁԱՏՐԱԿ ԳԱՍՊԱՐՈՎ ԵՒ ԼԵՆԻՆ

*Էջեր ու էջեր: Բոլորին ընթերցումը պլիտս պտոյտ կը պատճառէ: Շաբաթավերջի մամուլի պլիտսը նիւթն էր՝ ճատրակի ախոյեանութեան պլիտսն եկած «փորձանքը»: Միաճայնութիւն կը տիրէր մեկնաբանութեանց մէջ՝ Կրեմլին պարտադրած էր իր կամքը: Այլ խօսքով կը հաստատուէր թէ հո՛ս ալ, ինչպէս ամէն տեղ, քաղաքականութիւնը իր քիթը խոթած էր: «Ֆիկառօ»էն «Լիպերասիոն», «Ֆըրանս - Սուար»էն «Լը Մոնտ», բոլորը խոր վերլուծումներու կը դիմէին, յանգելու համար նոյն եզրակացութեան՝ Մոսկուա չէր ուզած որ Գասպարով յաղթէ: Ինչո՞ւ այս «անճատակ որդի»ին, նաեւ խորհրդային, կը պացուէր մեռասաններորդ ժամուն համաչխարհային ախոյեան դառնալու կարելիութիւնը: Կէս - Հայ, կէս - Հրեայ, 21 տարեկան, Գասպարով կը խանդարէ, համարձակած է մինչեւ իսկ յայտարարելու թէ. - «Դարուս մեծագոյն խաղացողը՝ ամերիկացի Ֆիչըրն է», այսինքն Մոսկուայի թիւ մէկ թշնամին: Գարպով «վատահելին է», անդամ Կեղր. Կոմիտէի, կը վարէ ճատրակի թերթ մը՝ «64», որու կողքը կը գրաւեն՝ Բրեժնեւ, Անդրոպով, Չերնենկօ, որոնք ճատրակ խաղացողներ չեն: Ցետոյ կը յիչուին հին խօսքեր: Լենին ըսած է. - «Ճատրակը համայնավարութեան զէնքն է»: Աւելի ուշ (1932), Նիկոլայ Կրիլենկօ, անոզոք դատախազ մը, նախքան իր ալ զնդակահարուիլը, ճատրակի համադումարին բացումը կատարած է, չէշտելով. - «Վերջ պէտք է տալ չէզոքութեան ճատրակի մէջ: Անմիջապէս պէտք է սկսիլ հնդամեայ ծրագիր մը»: Ճատրակը պէտք է ծառայէ վարչակարգին եւ խորհրդային խաղացողը պէտք է փառաբանէ մարքս - լենինեան մտքին գերադասութիւնը: Այս քանի մը հատատումները կը կրեն մասնագէտներու ատորագրութիւնը՝ Պրիւնօ մը Քամաս («Լը Մոնտ»), Առապալ, ծանօթ թատերագիր, բայց մեծ խաղացող մը («Լիպերասիոն»): Դեռ կ'ոգեկոչուին՝ Դոստոյեվսկի, Գոգոլ, Մաք Օրլան («Աւելի արկածախնդրութիւն կայ ճատրակի տախտակի մը վրայ քան՝ աչխարհի բոլոր ովկիանոսներուն») եւ դեռ ամէնէն «համով»ը, զոր կը վերյիչէ Առապալ. - «Գիտէ՞ք լինչ ծածկանուն առած էր Լենին, երբ Զուիցերիա էր՝ Գարպով...»:

Ուրեմն Գարպով պէտք է յաղթէր եւ սկզբնական յաղթանակները կը վերադրուին Գասպարովի մտերիմներէն ոմանց մատնութեան իր կիրարկելիք ռազմավարութեանց մասին: Ի վերջոյ, Գասպարով կը պոռթկայ մամուլի թղթակիցներուն առջեւ՝ «Բեմադրութիւն, կատակերգութիւն» եւայլն, եւայլն:

Այս բոլորը կրնային զուարճալի նկատուիլ, եթէ ոզբալի մտայնութեան մը խորհրդանիչը չըլլային: Լատգոյներ՝ թշնամին ըլլալով լաւին, Մոսկուա ոչինչ փրկեց, եւ մանաւանդ ոչ՝ իր վարկը:

Բայց, արեւմտեան կոմն ալ աչխարհի, չափի զիտակցութիւն չունեցողները չեն պակսիր: Առապալն է կրկին, որ կը նախատեսէ Գասպարովի սպանութիւնն իսկ, ու կ'աւելցնէ ճատրակի այս միջադէպին առթիւ. - «Աչխարհ երկու - երեք օրէն այս ալ պիտի մարսէ, ինչպէս մարսեց Փրական»:

Ի վերջոյ, միայն բաղդատուելիքը՝ կը բաղդատուի:

Allons, Messieurs, un peu de pudeur!

Ա. Մ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԳԻԴ ԿՐԱԿՆ ԱՆՇԷՋ

Նրա ծննդեան օրը ձիւն է եկել: Ամէն ինչ սպիտակ է, բայց Յովիկի մազերն աւելի են սպիտակ: Ներեցէք, որ հէնց այսպէս՝ Յովիկ: Ժողովրդի լեզուով է՝ փաղաքշական, իսկ ճերմակը ծերութիւն չէ, խմաստութիւն է՝ հարիւրաւոր երգեր եւ ամէն մէկում մի խորհուրդ:

Ա՛յ, հորովելը՝ «Վար, վար արա, ակօս արա՛...»: Առաջինը նա երգեց: Մօտ երեսուն տարի առաջ, բայց եթէ փնտռելու լինենք երգի ակունքները՝ երեւի հարիւրն էլ պիտի աւելացնենք:

- Հարիւրն էլ ես կ'աւելացնեմ, - ասում է երգիչը: - Ոգջ լինէին՝ այդքան էլ վրան կը գնէին քեռիները՝ Բաթօ եւ Խաչատուր Գասպարեանները: Բաթօն 150 տարի ապրեց, Խաչատուրը՝ 132: Երկուսն էլ մինչեւ կեանքի վերջը վար ու ցանք էին անում, իսկ ես նրանց հորիկն էի, այսինքն՝ նստում էի եղների արանքում՝ առջեւի լծի վրայ, ճիպոտով քշում նրանց եւ ... լսում քեռիներիս հորովելները:

- Ձեր հորովելն է՞լ էք նրանցից լսել:

- Երեւի թէ: Աւելի չուտ՝ իմ երգած հորովելը ժողովել եմ քեռիներիս երգերի պատառներից:

- Ուրեմն դա ձեր կոմպոզիցիա՞ն է:

-Կոմպոզիցիա՞ ... Չէ, դա չատ բարդ է: Թաթուլ Ալթունեանը մշակել է: Ա՛յ դա կոմպոզիցիա է: Ազնիւ երգն աւելի է ազնուացրել: «Հորովել»ը երբեք այնքան յաջող չեմ երգել, որքան երգի - պարի անսամպլի հետ:

Ժողովուրդը սիրեց, երգեց Բաղալեանի դաշնակերգը: Երգահանները ոչընչուեցին. Արամ Սաթունցն այս նիւթով նոյնիսկ սէնֆոնիք մի կտաւ ստեղծեց, որ մինչեւ օրս հնչում է ռատիոյով:

Երբեմն երգն այնքան է սիրուում, որ մոռացուում է երգասեղծը.

Սարերի հովին մեռնեմ,
Իմ եարի բոյին մեռնեմ...

«Ժողովրդական է, ի հարկէ ժողովրդական է»: Եւ սա համարեա միաբերան: Մինչդեռ ժողովրդական են միայն խօսքերը. մեղեդին Յովհաննէս Բաղալեանն է յօրինել: Բայց, ահա, մի երգ Աւետիք Իսահակեանի խօսքերով. «Միայն թէ մայրս չիմանայ...»: Եւ զարմանալ ասում են ... ժողովրդական է, նոյնիսկ յայտարարում են՝ զայլիճում, համերգի ժամանակ.

- Դա ինձ համար մեծ պատիւ է, - ժպտում է երգիչը:

Երգը՝ երգչով, երգիչը՝ երգով: Ժողովրդական, զուտանական, հայ եւ այլազգի կոմպոզիտորների երգեր ... քանի՞ան են, որ Բաղալեանով են ճանաչուել՝ տասը, հարիւրը, երկու հարիւրը ... կեանքի տարբեր հատուածներում՝ հորիկից մինչեւ ժողովրդական արտիստ, մինչեւ ծննդեան օրուայ ձինը եւ յետոյ էլ...

Իսկ հիմա՝ վաթսուն տարի ետ դարձնանք՝ ծնուելու օրը: Իրանում՝ Համատան քաղաքի մօտ, Շատրին անունով հայարնակ մի գիւղ կար: Քանի որ Երեւանից չատ էլ հեռու չէ՝ երեւի այնտեղ էլ էր ձիւն գալիս, բայց Յովիկը յիշում է չո՛ղ Պապտասը, մօր եւ եղբայրների երգերը, որ լսում էր, սովորում, երգում: Հայկական հին ու նոր երգեր: Ցիշում է Պապտասի չուկան, իրիկնադէմին առեւտուրն աւարտած Արաբներին: Նրանք նստում էին ուղտերին եւ երգելով հեռանում: Երբ երգն ու նուագն այլեւս չէին լսում՝ լինքն էր փորձում երգել...

Տարիները հեռանում են, արձագանգը մնում: Արդէն ճանաչուած երգիչը նորից արաբական մի երգ է երգում՝ «Սիրուդ կրակն անչէջ...» Ռահպանիչինն է: Ռատիոյով Աւետիսեանը զործի քաւորել է, մէկ տունը հայերէն են թարգմանել: Եւ ի՞նչ ... Դամասկոսի ռօնամաճատում Բաղալեանին լսում են երգի հեղինակը եւ նրա կինը՝ արաբ յայտնի երգչուհի Ֆէյրուզը: Նրանք յուզուած զրկում, համբուրում են հայ երգչին:

Վաթսունականներին այդ երգը չատերն էին երգում: Հայաստանում, Միջին ու Մերձաւոր - Արեւելքում: Երգում էին հայերէն ու ամանք կարծում էին, թէ հայկական է: Արեւելեան երանգը հարազատ էր Բաղալեանին, բայց երգելիս նա մշտապէս չափի խիստ սահմաններում, խուսափում քաղցրաւուն եւեւէլներից, եւ ասում են՝ Արեւելցիներին նրա երգը դուր էր գալիս: Իրանից երբեմն նամակ էին գրում Հայաստանի ռատիոյին՝ խընդրելով հայ երգչի կատարմամբ հաղորդել «փախչող եղնիկ» եւ «Մատռուակ» պարսկական երգերը:

Իրանի հետ կապուած յուշերն աւելի թարմ էին, աւելի խորը, այնտեղ գիւղում նա հորիկ էր, իսկ Թեհրանում որեւէց երգիչ գառնալ: Գնաց փրոֆէսօր կարլ Քուկլէրի մօտ: Քուկլէրը աշխարհահռչակ Արման Թոքաթլեանի արուեստակիցն ու բարեկամն էր, դուցէ այդ պատճառով էլ Հայերին չատ էր սիրում: Նա լսեց Յովհաննէսին, յանձն առաւ ձայնը մշակել եւ կատարեց խնամքով:

«Կարճ ժամանակում առաջադիմեցի, նոյնիսկ օփերային բարդ արիաներ էի երգում, իտալական երգեր ... Բայց վարպետը պիտէր նախասիրութիւնս եւ ինձ հայկականից հեռու չէր պահում. երգում էի կոմիտասից, ժողովրդական, զուսանական երգեր: Շուտով Թեհրանի հայկական ռատիօժամի մենեջիչը դարձայ: Եւ այսպէս՝ մինչեւ 1946-ը: 22 տարուայ մէջ էի, երբ եկայ Երեւան: Եկայ սովորելու, բայց մնացի ընդմիշտ: Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական ուսումնարանում աշակերտեցի փրոֆ. Ն. Կարզեանին, յետոյ աշխատեցի Թաթուլ Ալթունեանի դեկավարած երգի - պարի անսամպլում: Ալթունեանի դասին էի բերում յիշածս, գտածս ու յօրինածս երգերը: Նա մշակում էր, ես եւ անսամպլը երգում»:

Երգածը ոգեւորում էր կոմպոզիտորներին, նրանք էլ էին երգեր բերում: Մի օր էլ փորձին ներկայ էր Աշոտ Սաթեանը: Եկել էր լսելու իր «Ես իմ անոյշ Հայաստանի...»ն Բաղալեանի երգի - պարի անսամպլի կատարմամբ: Երբ երգեցին՝ վեր կացաւ, չնորհակալութիւն յայտնեց ու ասաց. «Ժողովուրդը կ'ընդունի հէնց ա՛յս կատարումը»:

Յովհաննէս Բաղալեան եւ երգի - պարի անսամպլ: Այն տարիներին մէկն առանց միւսի չէինք պատկերացնում: Բայց ահա, որ 1954-ին Արամ Մերանդուկեանը հրաւիրեց երգչին ռատիօ եւ մեր պատկերացման մէջ անբաժան դարձան արդէն ժողովրդական զործիքների անսամպլը եւ Յովհաննէս Բաղալեանը: Անակնկալ էին ելոյթներն էսգրատային նուագախմբի հետ, որ սկսուեցին սիրելի ընկերոջ՝ Ռաչատուր Աւետիսեանի «Երեւանի ջուր» երգով: Ելոյթներ, ձայնագրութիւններ, յետոյ նաեւ նկարահանումներ ու տեսաղրութիւններ: Միշտ նորի ձգտումով, որը նոր երգերից զատ փնտռում էր հներում, յաճախ՝ մանկութեան յուշերում կամ մի պատիկի երգածում:

«Թէ՛ Իրաքում, թէ՛ Իրանում, միշտ եղել եմ Վասպուրականցիների չրջապատում: Նրանք հրաչք երգեր էին երգում՝ Վասպուրականի երգեր: Շատ բան մեխուեց յիշողութեանս մէջ, չատ բան էլ թարմացրեց անզուգական Հայրիկ Մուրատեանը: Երգում եմ, աշխատելով հարազատ մնալ երբեմնի լսածիս՝ Վանեցիների, Շատախցիների, Աբճակցիների եւ այլոց երգելաձեւին՝ պարզ ու անչափ հայեցի»:

«Վարդն ի բացուէ Վանայ քեաղքի է-պէսաս...»: Երգողը երբեք սա չի սեսել, բայց «Մաքրուհին» ու «Կակէ Տիրանը» վկայ՝ երգողի ու սեսնողի մէջ ամուր կապ կայ: Փորձել է մէկ ուրիշ երգ, ուրիշ սեղից եւ զարմանալ սուել է երգին իրենը, վերցրել երգից: Երկուսն էլ հարըսասացել են՝ երգը երգչով, երգիչն էլ ժողովրդականով: Վերջինս նրա երգում, կարծես, անընդհատ է. սկսում է հորովելից ու գալիս հասատատում, սասենք՝ «Ով դու, Գուսան»ում, կամ «Պախրա - յում», որոնց տաղային հիւսուածքը հէնց ժողովրդականօրէն պղնիւ երգեցողութիւն է պահանջում:

Աշոտ, Հաւասի, Շահէն ... Բաղալեանի երգածը զուսանական ժամանակակից երգի հայեցի մեկնութեան մի զլուխ է: Իր գոյներն ունի եւ անցեալը Սայաթ - Նովան, Միջագը, Զիւանին, եւ երանգաւորումը կատարում է առանց նկատելի ճիգերի, չատ սովորական:

Տարիները երգչին սովորական են զարձրել ընդհանրապէս՝ այն աստիճան, որ չատ հաճախ չենք նկատում նրա արտասովոր լինելը. այն, որ ասենք, Սիամանթոյի երգը Վանայ ծովից է ելել, Սիփանի լանջին զարնուել ու եկել զալ է Յովիկին: Ճիշդ է՝ այս ճանապարհին կան միջնորդներ՝ Յովհաննէս Շիրազն ու Արամ Մերանդուկեանը, բայց ուղին երգ - չինն է եւ զա հէնց այնպէս չի լինում:

Մօտ քսանհինգ տարի առաջ նա երգով ու խաղային փոքրիկ միջադէպով մտաւ «Սայաթ - Նովա» հեռուստատեսային չարժանկարի մէջ: Մանրուք է, բայց յիշեցինք, որովհետեւ այնտեղ աշուղ Ֆաթուլլան ասում էր՝ «Չնորհալի մարդուն տարիքը չնորհք է աւելացնում»: Յովհաննէս Բաղալեանին՝ նաեւ հայրենասիրութիւն, որ նրա նկարագրի հիմնական մասն է: Երգիչ, մտաւորական, մանկավարժ, ժողովրդական՝ ոչ միայն հրամանագրով, այլեւ առաջին հերթին՝ ամէնօրեայ գործերով, հայրենիքում եւ այլուր, որտեղ նրանով են ճանաչում ոչ միայն հայ երգը, այլեւ հայ մարդուն:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՊԼՈՒԶԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԼԻՈՆՑԻ ՄԸ՝ ՖԱՐՈՒՔԻ ՆԱԽԱՀԱՅՐԸ

1811 Մայիս 21-ին Պօղէնի ճակատամարտէն առաք Ժօզէֆ Սէւ, ձիաւոր զինուորներու ենթասպան կայսրին ներկայացնելու հրաման կը ստանայ: Կայսրը հեծելազօրքի անբաւարարութեան հետեւանքը չէր կրցած փայլուն յաղթանակ մը ապահովել, թէեւ հրաչքներ զործած էր եղածովը: Նափոլէոն որոշած է պատուել զայն, հակառակ անոր որ չաճախ լսած է նաեւ անոր սարօրինակութիւններուն մասին:

Իր առջեւ կանգնած է ենթասպան քանի մը ուրիչ քաջերու հետ. Կայսրը անոր երկարելով պատուոյ լեգէոնի չքանչանին ժապաւէնը, իր հասկցած կերպով կը մեծարէ զայն.

- Ա՛յս է ուրեմն այն ըմբոստ զինուորը որուն մասին յաճախ կը խօսին ինծի:

Յանկարծ, սաուեր մը կ'անցնի հեծելազօրքի ենթասպային կապոյտ նայուածքէն ու կ'ըսէ.

- Եթէ Ձերդ վեհափառութիւնը ուրիշ բան չունէր մեզի ըսելիք չէր արժեր որ մեզ խանդարէիք:

Իրականութի՞ւն է թէ առասպել. ամէն պարագայի այս պատմութիւնը երկու - քէն ալ որոշ մաս մը կը պարունակէ: Սակայն կէտ մը որոշ է, այն թէ Սէւի պատրաստարանութեան առաջին յայտնութիւնը չէ այս: Մանկութենէն իր մէջ չեշտուած էր այս դիծը. այն չրջանին ո՞վ կրնար զուչակել թէ ճակատագիրը զինքը պիտի առաջնորդէր Նեղոսի ափերը, մաս պիտի կազմէր եգիպտական նուիրապետութեան, ու պիտի դառնար Ֆարուք Ա. Թագաւորին նախահայրը:

Ան ծնած էր 1788 Մայիս 17-ին: Կ'ընտրէ ծովային ասպարէզը. կը մասնակցի Թրաֆալկարի ճակատամարտին. բազմաթիւ ապացոյցներ կուտայ քաջութեան: Սակայն չատ անկարդ է. սպայ մը զայն կը դատապարտէ չղթայակիր բանտարկութեան անոր վրայ բարձրացնելով իր զաւազանը: Սէւ կը խլէ զաւազանը ու կը կոտրէ զայն իր վերադասին կռնակին վրայ ... ոճիր մըն է այս, մահապատիժի արժանի:

Մինչ խցիկին մէջ կը զտնուի, զօրավար կոմս Ֆելիմ որ Սէկիւր զաղտնաբար կը տեսակցի անոր հետ. Սէւ իր կեանքն ալ փրկած է միջոց մը առաջ: Զայն կը փախցնէ, կը ղրկէ Իտալիա ուր մաս կը կազմէ հեծելազօրքին: Կը մասնակցի Կայսրութեան բոլոր պատերազմներուն: Բազմաթիւ անգամներ կը վիրաւորուի: 1814-ին սպայ է, յետոյ Կայսրութեան անկումին ինքզինքը կը զտնէ չնորհազուրկ. սակայն Սէկիւր երկրորդ անգամ կը միջամտէ. կը յորդորէ եգիպտոս մեկնիլ, եւ անոր կուտայ ընծայապրեր, փոխարքայ Մէհմէտ Ալիի ուղղուած: Ի ծնէ արկածախնդիր մը, ինչպէս Ալեքսանդր Մակեդոնիոյ մէջ, ինչպէս Նափոլէոն 1769-ին, եւ հայր՝ ինչպէս Ռամսէս Բ.ը տէր՝ 95 զարեակներու:

Եգիպտոս հասնելով կը դիմէ Մէհմէտ Ալի փաչային որ զարկ տուած էր արքունի ընծեղու եգիպտոսը մուխայի իր քունին: Այն քրիստոնեայ նաւատէրերու առջեւ բանալ տուած է Ազեքսանդրիոյ մահմետական նաւահանգիստը Ջոյներ, Իտալացիներ, Ֆրանսացիներ հարստութեամբ ու բարիքներով կը լեցնեն քաղաքը:

Փառաւոր մօրուքով Փաչան ու պայծառ աչքերով Ֆրանսացին կը հասկնան զիրար. իրենց միջեւ կը ծագի ինքնարոյս վստահութիւն մը ու բարեկամութիւն մը: Սակայն փափաքելով փորձել զայն, Մէհմէտ Ալի անոր կը յանձնէ անկարելի առաքելութիւն մը. պիտի մեկնի վերին Եգիպտոս ածխահանքեր յայտնաբերելու:

Երեք ամսուան ապարդիւն հետախուզութենէ մը եաք Նեղոսէն մինչեւ Կարմիր ծով, Սէւ մօտէն կը ծանօթանայ Պէդէւիներու:

Գահիրէի զարձին Մէհմէտ Ալիի որդին Իպրահիմ զինք «ապա» կ'անուանէ ու բանակին մարզիչ կը կարգէ: Ո՛չ բնաւորութեան դեկավարները ունի, ոչ ալ անյոգնաժէտ միջոցները, Թուրքերէն, Ալպանացիներէն, Արաբներէն, Եգիպտացիներէ կազմուած այս հնարոյր զօրքը արդիականացնելու համար:

Իրեն յանձնուած են 400 մամլուքներ, փոխարքային սեփականութիւնը կը կազմեն անոնք. ո՛չ անօթութիւնը կը վախցնէ զիրենք, ո՛չ ցաւը, ո՛չ ալ մահը: Մասնաւոր դաստիարակութեամբ մը հասած են, իրենց համար ամէն պատերազմ սրբազան է: Քիչ անցած անոնց կը տիրէ մէկ կողմէն հիացում մը Սէւի հանդէպ որ առած է Սուլէյման անունը, իսկ միւս կողմէ վանդութիւն մը՝ որ կուգայ քրիստոնեայի մը ծառայելու զազափարէն. Այնքան որ օր մը Ասուանի անապատին մէջ երբ կ'ուզէ զինափորձերուն ընդհանուր ընթացքը զիտել, կը հեռանայ զինուորներէն, անոնց հանդիսակաց կողմը զիրք կը զրաւէ որպէսզի նշանառութեան հրամանը տայ: Յանկարծ փամփուշտները կը տեղան իր զանուած վայրը... կը ցցուի սպանդակներուն վրայ ու կը փոխէ այդ զօրապունդը.

- Անիծեալնե՛ր, չան որդինե՛ր, այսքան հեռաւորութենէ մը, խակ կը վրիպեցնէ՞ք Չէ՞ք յաջողիր զարնել զիս, նորէն կրակեցէք:

Դարձեալ կը հեռանայ:

Պահ մը մամլուքները կը վարանին, յետոյ կը հնազանդին:

- Կրա՛կ:

Այն ատեն չարքերը կը խանդարուին, զէնքերը վար կ'իյնան: Ըմբոստները կը չրջապատեն իրենց հրամանատարը, կը համբուրեն իր մոյկերը ու յաչտ հաստատմութիւն կ'ուխտեն անոր:

Միջոց մը եաք կ'իսլամանայ. կը զտնայ զօրքին կուռքը: Ու զօրքը օրէ օր կը մեծնայ, հազարաւոր մասնակիցներով:

Եգիպտոս պէաք պիտի ունենայ անոր, 1820-ին Մէհմէտ Ալի փարաւոնական առանդութիւն մը չարունակելով դէպի Նեղոս կը ղրկէ զօրաբաժին մը իր երրորդ որդւոյն, Իսմայիլի հրամանատարութեան տակ: Ան կ'արշաւէ Նիւպի, կը ղրաւէ Տարֆուրը եւ Գորոսֆանը: Գերի կ'իյնայ ու կ'ողջակիզուի իր սպանեռոյ հետ: Զօրքը փախուստի կը դիմէ. մարդոց երկիրը կ'ապստամբի Փաչային իշխանութեան դէմ:

Այն ատեն է որ եւրոպական զինամթերքով 25 հազարնոց զօրապունդը, Սուլէյմանի հրամանատարութեան տակ Գահիրէն կը մանէ: Անմիջապէս կը վերահաստատուի կարգ - կանոնը: Փաչան որ իր զօրը կը պարտի Ֆրանսացիին, զայն հեռաւոր կազօրքի սպայ կը զարձնէ, տարեկան 40 հազար Ֆր.ի վճարումով: Գանձ մըն է այս: Գահիրէի հին թաղամասին մէջ կը զնէ բնակարան մը ուր կը ծրագրէ անցընել խաղաղ կեանք մը:

Սակայն այլ բան սահմանուած է ճակատագրէն: 1824 Յունուար 16-ին սուլթանէն կոչ մը կը ստանայ: Ան պարտուած է թրքացած Յոյներէ որոնք նեղութիւն կը վայելեն արեւմտեան իշխանութիւններու: Ան կը հրամայէ հպատակեցնել Մորէան:

Փոխարքան յարմար առիթ մը կը նկատէ այս մէկը Թուրքիան Սուրիայէն անջատելու: Ելլատայ կը ղրկէ 63 ռազմանաւեր, Իպրահիմի ու Սուլէյմանի հրամանատարութեամբ: Նաւարինը կը պարսեն բուռն բախումէ մը եաք: Գանի մը օր վերջ Թրիփոլիցա կը մտնեն. Սուլէյման կառավարիչ կը հռչակուի ու վարչական հիանալի կարողութիւններ կը ցուցաբերէ: Մարզասէր, ուղղամիտ, ան

կը ջանայ խաղազութիւն բերել այս երկրին որ կործանած է պատերազմին պատճառաւ: Առեւտուրը կը զարգանայ, դիւղացիները կը վերապահանեն իրենց հողերը: Այս բոլորը սակայն փոխանակ ուրախացնելու Իպրահիմը, կը կատղեցնեն զայն: Այնքան որ Ժողովի մը ընթացքին կը գոչէ.

- Ոչ ոք պիտի չհաւատէ այս թշուառական անհատատարիմէն:

Այդ միջոցին Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Ռուսիա մտահոգուած եգիպտա - նիա եւ Ռուսիա մտահոգուած եգիպտական յաղթութիւնէն կ'որոշեն հաստատակայ ճակատ յարգարել իսլամ ուժերու դէմ: Իրենց նաւատորմիղները կը զրկեն նաւարկն որ կ'ընկղմէ Թուրք - եգիպտական նաւատորմը, եգիպտացիները հարկադրելով մեկնիլ:

Ուրեմն Սուլէյման կը զառնայ Գահիրէ. առանձին չէ, երիտասարդ հելլէնուհի մը որ իր կինը պիտի ըլլայ, իրեն կ'ընկերանայ. ա՛չ սակայն առանց զժուարութեան, քանի որ այդ երիտասարդուհին ամուսնացած է ու ամուսինը զայրոյթէն կատաղած կը հանի Գահիրէ: Սակայն կինը զառարանին առջեւ կը յայտարարէ թէ կ'ընդունի իսլամական կրօնքը ու կ'ուզէ ամուսնանալ Սուլէյմանին հետ: կը մնայ անոր մէակ կինը. չորս զաւակ կ'ունենան:

1829-ին Սուլէյման Իպրահիմի կողմէ կը վերահաստատուի իր փառքին մէջ, զօրավար կը նշանակուի եւ մեծին անունք եգիպտական զօրքը կ'առաջնորդեն յաղթանակէ յաղթանակ: Եաֆա, Երուսաղէմ կը հպատակին անոնց:

Այս յաջողութիւնները Մէհմէտ Ալին վերջապէս կը զարճնեն Եգիպտոսի Փաշան 1833-ին, որ իր կարգին փաչայութեան տիտղոսը կուտայ Սուլէյմանին:

Այս վերջինս վեց տարի եւս ինքզինքը կը վերագտնէ ռազմաճակատին վրայ, Թուրք զօրավար Հաֆըզի դէմ, որ պատերազմ հռչակած է: 1839 Յունիս 24-ին Սուլէյման փաչա պրպտնէն կը քաշէ իր ժամացոյցը ու իր սպաներուն ցոյց տալով թշնամի բանակատեղին կը գոչէ.

- Ժամադրուինք ժամը ճիշդ երեքին, զօրավարին վրանը:

Հոյակապ բացատրութիւն մը կը պատասխանէ իրեն: Որոշուած ժամուն բոլորը կը գտնուին պարտուած Հաֆըզի վրանը:

Գահիրէ դարձին կ'այցելէ Մէհմէտ Ալիի փեսային: Դիւանի զուռը բաց է, ոսկեգոյն առիւծ մը զուրս կուգայ հոնկէ. զօրավարը յանկարծակիի եկած, Թուրին պատեհանը կը ջանայ գնել իր եւ կենդանիին միջեւ: Իչխանը կը ծիծաղի.

- Ի՞նչ, Նափոլէոնի մէկ հին զինուորը կը վախնա՞յ կատուէ մը:

Սուլէյման կը ցնցուի.

- Պէ՛յ, գնուա՞ծ էք երբեք 60 հրացաններու մահ թքնող փողերուն դէմ:

- Երբե՛ք:

- Ուրեմն մի՛ խօսիք քաջութեան մասին. չէք գիտեր թէ ինչ է ան:

1845-ի վերջաւորութեան թժիշկները կը յորդորեն Իպրահիմը որ երթայ զարմանալի ջրհան մը բոլորէ Փիրէնեաններու մէջ: Փոխարքան կ'որոշէ որ Սուլէյման ընկերանայ անոր: Այսպէսով 25 տար-ուան բացակայութենէ ետք Ժոզէֆ Սէւ կը զառնայ իր երկիրը:

Մեծ պատիւներով կ'ընդունուին. Լուի - Ֆիլիփ հարց կուտայ.

- Զօրավար ... ձի՞շդ է որ Սէւի մարքիզին զաւակն էք:

- Ոչ, կը պատասխանէ: Ֆրանսան պիտակն եմ:

Թագուհին կը միջամտէ.

- Զօրավար, մանակա՞ծ էիք Նէզիպի ճակատամարտին:

- Այո՛, ձերդ վեհափառութիւն, յաղթանակը տանելու չափ:

Զօրավար Կուրքօ անհանգստացած կը հարցնէ.

- Ի՞նչ կ'ընէք զօրավար:

- Թագուհիին պատմութեան դաս մը կուտամ...:

Մինչդ մը ետք Լուի - Ֆիլիփ զազանարար իրեն կ'առաջարկէ Ֆրանսա մնալ:

- Ոչ, կը պատասխանէ: Ֆրանսա պիտակն եմ եղած, Եգիպտոսն էր որ ընդունեցաւ. եգիպտացի պիտի մնամ:

Ընդունուելէ ետք Մեծն - Բրիտանիոյ, Պելճիոյ, Հոլանտայի դահակալներուն կողմէ, կը զառնայ Լիոն: Մեռած են ծնողքը, քոյրը հոն է, կը սպասէ իրեն: Միասին կը շրջին քաղաքը, ուր կը խազար անցեալին: Կ'այցելէ ծնողքին գերեզմանները:

Եգիպտոս վերադարձին ամէն բան փոխուած կը գտնէ. իր զօրադունդը անկազմակերպ վիճակի մէջ է ու կացութիւնը սպառնական: Մէհմէտ Ալի յամբօրէն կը կորնչնէ իր մտային հատատակչութիւնը: Իպրահիմն է յաջորդը, սակայն 1848-ին կը մեռնի ան, այնպէս որ եղբայրը Ապպաս կը յաջորդէ: Մոլեռանդ մահմետական մը ըլլալով կը փակէ դպրոցները, գործատուները, եւ կը զրկէ Եւրոպացիները, եգիպտոսը թագելով յետադիմութեան դպրը, ուրկէ Հայրը այնքան զժուարութեամբ դուրս բերած էր զայն: Այսուհանդերձ Սուլէյման մօտն է անոր. անլռելի իր խիզախութեամբ:

Ապպաս փաչա անգամ մը կը սասանայ սպանական չքանչան մը, որուն համար Սէւ կը խուսափի մեծարանքներ չտալ:

- Ես ալ ձեզի պէս զօրավար, կ'ըսէ Ապպաս, պիտի նախընտրէի պատուոյ լեգէոնի չքանչանը:

- Կրնաք ցաւիլ ատոր համար, կը պատասխանէ Ֆրանսացին, որովհետեւ այդ մէկը միայն արժանաւորներուն կը տրուի:

1849-ին Մէհմէտ Ալի կը մեռնի: Հինգ տարի եւեթ ալ Ապպաս փաչա կը սպանուի ու Սայիտ իր կրտսեր եղբայրը գահ կը բարձրանայ: Մտայղ, գործօն, եւ կը կանչէ Եւրոպացիները ու կը դիմէ իր հօրը նախկին բարեկամներուն: Սուլէյման ուրեմն կը չարունակէ իր պաշտօնը. իր բանակը կրնայ մրցիլ Ֆրանսականին հետ:

1860-ին սուր յօդացաւ մը կը հարուածէ սիրտը. կը մեռնի Մարտ 12-ին:

Գահիրէի փողոցներուն մէջ ֆէլլահներու մռայլ լռութիւնը յանկարծ կը խզուի եղերամայրերու գոչիւններով: Տասը հազար հոգի կը մասնակցի յուղարկաւորներու թափօրին:

1858, Օգոստոս 30-ին ան կը գրէր.

«Մեր մօտ, փառք Աստուծոյ, ամէն մարդ լաւ է: Մեծ հայր եմ, աղջիկս որ ամուսնացած է Շէրիֆ փաչային հետ, մանչ մը ունի»:

Կ'ունենայ թոռնուհի մըն ալ. Թավֆիքա հանըմ՝ որ պիտի ամուսնանայ Ռահիմ Սապրի փաչային հետ: Այս միութենէն կը ծնի Նազլը հանըմ որ պիտի զառնայ Եգիպտոսի սուլթան, ապա՝ Թագաւոր Ֆուատ Ա.ի կինը: Անոնց զաւակն է Ֆարուք, Թոռան Թոռը՝ Սուլէյման փաչային:

Թ. Ա. Թ.

ԱՒՐԻԱՒԱՅ ԱՒԱՆԱԿԱՆԻ

—×—

ՀԱԼԷՊ. - («Յառաջ»). - Կիրակի, Յունուար 6-ի առաւօտեան Հալէպի Ս. Քառասնից Մանկանց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ Ծննդեան եւ Զրօրհնէքի Հոգեպարար արարողութիւններ: Թեմակալ առաջնորդ Սուրէն Արք. քաղաքէն բացակայելուն պատճառով, պատարագը մատոյց ձէզվրէի Հայոց առաջնորդական փոխանորդ Նորայր վրդ. Աչըրեան, որ այս առթիւ, փոխան քարոզի, կարդաց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Բ.ի Ծննդեան յատուկ պատգամը: Եկմալեան քառաձայն պատարագը երգուեցաւ քաղաքիս «Զուարթնոց» երգչախումբին կողմէ, դեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Ասլանեանի:

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի եւս պատարագի եւ Զրօրհնէքի արարողութիւններն ու հայորդուած պատգամը ձայնափոխուեցան Հալէպի Պետ. ռատիոկայանէն, ժամը 7·30-էն մինչեւ 9·30: Հայկական պատարագի տպաւորիչ ձայնափոխումը օրհնութիւն մը եղաւ մանաւանդ հովիւ զուրկ շրջաններու հայ բնակչութեանց համար:

Կրօնական արարողութեանց աւարտին, Նորայր վրդ. ազգային առաջնորդարանին մէջ ընդունեցաւ շնորհաւորութիւնները Քահանայից դասուն, Ազգային իշխանութեանց եւ Միութեանց պատասխանատուներուն:

×

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ՝ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

Կազմակերպութեամբ «Համազգային»ի Հալէպի մասնաճիւղի դրական յանձնախումբին, Շաբաթ երեկոյ, Յունուար 23-ին միութեան Ն. Ազգալեան Մշակութային Տան մէջ տեղի ունեցաւ հայկական դասախօսութիւն մը, նիւթ ունենալով «Պարսկահայ Ազգային - Մշակութային կեանքը»:

Կազմակերպիչ յանձնախումբին անունով հանդիսութեան բացումը կատարեց Ծովիկ Ղազարեան, որ յիշեցնէ եւեթ, թէ սփիւռքահայ կարգ մը գաղութներու դիմագրաւած տագնապները հետաքրքրութեան մշտահալ առարկայ դարձած են այլ գաղութներու համար, հրաւիրեց թեհրանաբնակ դասախօսուհին՝ Օր. Հերմինէ Դիլանեանը, որ պարսկահայ ազգային - միութենական շրջանակներու մէջ գործօն մասնակցութիւն ունենալով, հարազատութեամբ եւ բուռեան յաջողութեամբ կրցաւ բնութագրել իրանահայ գաղութի մերօրեայ տագնապները՝ ազգային, կրթական եւ մշակութային մարզերուն մէջ:

Կեդրոնական հաստատութիւններու՝ դպրոցներու, եկեղեցիներու եւ ակումբներու հիմնադրութեան թուականներէն սկսելով, Օր. Դիլանեան հակիրճ կերպով անդրադարձաւ իրանահայ կեանքի ծագման ու բարգաւաճման հանդրուաններուն, միաժամանակ հետաքրքրական տեղեկութիւններ տալով մշակութային եւ մարզական միութիւններու կառոյցին, գործունէութեան եւ ասպած աշխատանքներու մասին: Իսկ դասախօսութեան երկրորդ բաժնով, առաւելաբար ծանրացաւ պարսկահայ գպրոցներու դիմագրաւած դժուարին պայմաններուն, չէշտը դնելով կրօնքի եւ հայերէն լեզուի բնականոն ուսուցման համար ասպած աշխատանքներուն վրայ: Հանդիսութեան ընթացքին եղան արտասանութիւններ՝ պարսկահայ դպրոցներէ:

×

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Հալէպի Կրթասիրաց Մշակութային Միութեան եւ համանուն վարժարանի հիմնադրութեան 60-ամեակին առիթով, Դեկտեմբեր 29-էն մինչեւ Յունուար 27 յաջորդական ութ ելոյթներով, միութեան «Ա.Ճէմեան» թատերախումբը հանրութեան ներկայացուց հայրենի գրող՝ Պերճ Զէյթունցեանի «Մեծ Լուսիկը» թատերախաղը, բեմադրութեամբ՝ Յարութիւն Չննոզեանի:

Լ. ՇԱՒՈՑԵԱՆ

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՄՈՒՏ

- Աղջիկս, ինչո՞ւ չուխակիդ դասերը չես սովորում, չէ՞ որ ես խոստացել եմ քեզ նուէրը առնել:

- Հայրիկ ջան, մեր հարեւանուհիները ամէն օր ինձ աւելի թանկ նուէրներ են տալիս, որ չնուագեմ...

×

ԱՐԴԱՐԱՑԻ ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

- Ինչո՞ւ չես թողնում, որ երեխաները կարդան մեր շրջանային թերթը:

- Որպէս ծնող՝ մտածում եմ նրանց զերծ պահել ուղղագրական սխալներից:

ՌԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Ներեցէք, խնդրեմ, հարցրեց. - ձեր հայր սուրբը ո՞րպիսի գինիներ, որպիսի նախաճաշիկներ աւելի շատ է սիրում:

Գանդրահեր երիտասարդը աչք ածեց հարուստ պարահատութեան վրայ, մի առանձին ակնածանքով պատասխանեց.

- Այդ բոլոր գեղեցիկ պարագաներից իմ հայր սուրբը ոչինչ է կարող ոչ ուտել եւ ոչ խմել:

- Երեւակայեցէք, պատուելի, ասաց ատրը ներողութիւն խնդրելով, - մենք համարեա անապատների մէջ ենք ապրում. հազարաւոր վերստերով մեծ քաղաքներից հեռու գտնուելով, ամէն բանից զրկուած ենք: Ինչ որ տեսնում էք այստեղ, ան եւս հազիւ կարելի է գտնել. մենք բերել ենք տուել Մոսկուայից.

- Ներեցէք, ատր իմ, պատասխանեց երիտասարդը:

- Ես լաւ չկարողացայ հասկացնել իմ միտքը: Այդ բոլորը շատ զեղեցիկ է, չափազանց է եւ մինչեւ անգամ արքայավայել է, բայց իմ հայր սուրբն համար չէ:

- Ինչո՞ւ:

- Նա ամբողջ տարին պահեցողութեամբ է անցկացնում, համարեա ազ ու հացով. իսկ այստեղ պահոց ոչինչ չկայ: Ուստում է միայն սուրբ Յարութեան զատկին եւ սուրբ Ծննդեան ասնին, այն եւս ոչ միս, այլ սակաւ ինչ իւղեղէն: Իսկ գինիներ ամենեւին չէ խմում, միայն պարզ ջուր է գործածում:

- Այդ զարմանալի է, շատ զարմանալի:

Հիւրընկալը սաստիկ դժուարութեան մէջ ընկաւ: Գանդրահեր երիտասարդը նկատելով այդ, ասաց նրան.

- Սուրբ զերեզմանի պաշտօնեաները բոլորը այդպէս են: Դուք աւելի յարգած կը լինէք ձեր հիւրին, եթէ նոյն կը տաք նրան իւր սովորութիւններին հետեւել: Մի պնակ խաշած սիսեռը խիստ ճոխ ընթրիք է նրա համար: Եթէ այդ էլ չդտնուի, նա շատ գոհ կը լինի, եթէ ցամաք հացով կը կերակրուի:

Զնայելով ժուժկալութեան այդ բոլոր իտութիւններին տան - ատրը պատուիրեց պահոց մի քանի տեսակ կերակուրներ, որոնք արեգային բուսական տճատուութիւն պատճառեին, թէեւ նա այդ մասին քաղաքավարութեամբ լռեց:

Ընթրիքը վերջացաւ աւելի զուարճութեամբ, քան թէ սպասւում էր: Հայր սուրբը շատ նոր եւ հետաքրքիր բաներ պատմեց Երուսաղէմի վանքի մասին, արեգանների խիստ ու աշխարհազուրկ կենցաղավարութեան մասին, ուխտաւորներու տօնական հանդիսատարութիւնների մասին, եւ այն հրաշքի մասին, թէ որպէս սուրբ Յարութեան զատկի օրը երկնքից լոյս է իջնում Փրկչի գերեզմանի վրայ եւ սուրբ տաճարի բոլոր ջահերը, բոլոր մոմերը միանգամից վառւում են:

Նրա պատմութիւնները լցնում էին լսողների սրտերը կրօնական ջերմեռանդութեամբ, վառում էին նրանց հետաքրքրութիւնը եւ մի առանձին հոգեմտլութեամբ նրանց սրտերը ձգում էին դէպի այն հեռաւոր բիբլիական աշխարհը, ուր ծրնունդ էին Աստուծոյ մարգարէները, ում տիեզերքի Փրկիչը կատարել էր Նոր Ուխտի աստուածային պատգամները:

Ընթրիքից յետոյ, որովհետեւ հայր սուրբը յոգնած էր, խնդրին սկսեցին մրմտծել նրա հանդստութեան համար: Բարեպաշտ տան տիկինը անձամբ առանձին խնամք էր տանում նրա անկողնի պատրաստութեան մասին: Այդ գանգանի վարագոյրներով, բազմաթիւ մեծ եւ փոքրիկ բարձիկներով, տեսակ - տեսակ վերմակներով եւ ղրօշակներով կազմուած փափուկ, փետրային անկողինը, կարծես թէ պատրաստուած լինէր Մորփէոսի ձեռքով, եւ որպէս զի նոյն անախորժութիւնները տեղի չունենային, ինչ որ եղաւ ընթրիքի ժամանակ կերակուրների վերաբերութեամբ, տիկինը կանչեց քնարանում գտնվրահեր սարկաւագին, տեղեկանալու համար նրա հայր սուրբի քնելու սովորութիւնների մասին:

(Շար. 48.

(Շար. Ա էջէն)

քին՝ այն տպաւորութիւնը ստեղծուած է, որ վարչապետ Թուրկուա Էօզալ կողմնակից է այս ուղղութեամբ կարգ մը աշխատանքներ կատարել տալու՝ «Հայկական պնդումներուն վերաբերմամբ տրամաբանական, դիւրըմբռնելի եւ քաղաքակիրթ աշխարհին բացատրելի» թէզ մը պատրաստելու նպատակաւ:

1973-էն ի վեր, այսինքն՝ այն թուականէն սկսեալ որ Թուրքիայէ եւ Թուրքերէն վրէժ լուծելու պնդումով՝ հայկական ծագումով ահաբեկիչներ երեւան ելան, շատ բաներ խուեցան ու գրուեցան այդ մասին: Պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ գրողներուն մեծամասնութիւնը - նոյնիսկ կարելի է ըսել թէ բոլորը, - ծանրացան այն տեսակէտին վրայ թէ Հայոց կողմէ յառաջ քշուած պնդումները ճշմարտութեանց չէին համապատասխաներ:

Համաձայն բոլոր այն տուեալներուն եւ աղբիւրներուն զորս ի ձեռին ունինք այսօր, մասնաւոր արժէք մը եւ բացառիկ կարեւորութիւն չեն ներկայացներ այդ պնդումներուն ստոյգ կամ յերիւրածոյ ըլլալը, որովհետեւ հայկական ահաբեկչական կազմակերպութիւններուն պահանջները չեն չափազանցուած այսօրուան Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը, ինչպէս 1981-ին գրած էր առաջին անգամ Օքթայ Էքչի՝ «Հիւրրիյէթ»ի մէջ հրատարակուած իր մէկ յօդուածով: Այդ թուականէն ասդին՝ նոյն տեսակէտը բազմաթիւ անգամներ եւ ամէն առթիւ կրկնած ըլլալով, Օքթայ Էքչի ի մէջ այլոց կը յիշեցնէ հետեւեալը. - «Թուրքիոյ Հանրապետութեան ունեցած յանձնառութիւնները, մինչազգային յարաբերութիւններու կարուածին մէջ՝ իրենց սկզբնակէտ ունին Լոզանի Դաշնագրին առորագրման թուականը: Ոչ այդ դաշնագրին մէջ եւ ոչ ալ այդ թուականէն վերջ՝ որեւէ յիշատակութիւն կամ ակնարկութիւն գոյութիւն ունի Թուրքիոյ Հանրապետութեան պարտականութեան զոյն տուող: Այդ պատճառաւ ալ, անհիմն մնալու դատապարտուած են այն բոլոր պնդումները, որոնք յառաջ կը քշուին Հայերուն կողմէ»:

Այս էր տեսակէտը Օքթայ Էքչիի, բայց մինչեւ վարչապետ Թուրկուա Էօզալի վերոյիշեալ յայտարարութիւնը, այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ տեսակէտ պարզուած էր պեկավարի մը կամ պրոպի մը կողմէ՝ Էքչիի վարկածը բաժնելու եւ տեսակէտը իւրացնելու համար:

Վարչապետ Թուրկուա Էօզալ, Օքթայ Էքչիէ խնդրած էր, որ «կիւնէշ» երբ ահաբեկչական արարքներու վերաբերեալ լուրեր կուտայ, խուսափի «Հայկական Ահաբեկչութիւն» բացատրութիւնը գործածելէ, որովհետեւ իրականութեան մէջ այդ պարագան կարգ մը անպատեհութիւններ ունի: «Նախ որ, ըսած է վարչապետը այդ առթիւ, նման խորագրերը կ'անիւրաւեն ազգապրական որոշ հատւածականութիւն մը, որ ինքզինք ամբաստանուած կը զգայ՝ պարզապէս այդ արարքները գործող անձերուն հետ նոյն հատւածականութեան պատկանած ըլլալուն պատճառաւ: Մինչդեռ, այդ հայրենակիցներուն ալ սիրտը նոյն ցաւով կը բաբախէ մեր նման պէս: Անոնք ալ անհանդիսատ կ'ըլլան այդ ահաբեկչական արարքներէն՝ մեզի չափ: Հետեւաբար, նման պարագաներու՝ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ «ահաբեկչական արարք» եւ տալ զանոնք գործող կազմակերպութեանց անուններըր՝ առանց ազգապրական պատկանելիութիւն վերագրելու կամ նշելու»:

× Փետրուար 16-ի «Միլլիյէթ»ը կը գրէր թէ նախագահ Էվրէնի հետ իր հերթական տեսակցութեան ընթացքին, էօզալ ըսած է թէ՝ հայկ. հարցին մասին, երբեք չէ ըսած թէ մեր կեցուածքը այսպէս կամ այնպէս պէտք է ըլլայ:

DÉJEUNER DANSANT

HOMENETMEN - FRANCE

SCOUTISME

vous invite à son Déjeûner Dansant
CHICHE - KEBAB A GOGO
Grand Repas Familial
Dimanche 24 Février à midi
Salle des Fêtes du Collège Samuel - Moorat
26, rue Troyon — Sèvres
Participation aux frais : 120 Frs.
Réservations (places limitées) - auprès de tous les scouts
et Léon Baghdassarian
Saberatours - 31, rue d'Argenteuil
Tél : (1) 261-51-13 75001 Paris

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Մեծ Պահէք ամբողջ ըրջանին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Զորեքշաբթի երեկոներ, ժամը ճիշդ 6-ին Հսկումի Խաղաղական եւ Հանգըստեան ժամերգութիւնները կը կատարուին եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցին եւ կարգին. -

Զորեքշաբթի, Փետրուար 20
Քարոզիչ՝
ՆԵՐՍԵՀ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Փետրուար 27
Քարոզիչ՝
ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ. ԳԼՎԼԳԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 6
Քարոզիչ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԾ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 13
Քարոզիչ՝
ՂԵՒՈՆԴ ՔՀՆԾ. ՍՈՄՈՒՆՃԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 20
Քարոզիչ՝
ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆԾ. ՊԱԼԸԳԵԱՆ

Զորեքշաբթի, Մարտ 27
Քարոզիչ՝
ԱՍՈՂԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ

Դէպի Հոդանիստա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL
visites guidées des grandes villes-musées
Fin des inscriptions 15 Février
Pour tous renseignements :
tél : 888 - 92 - 51
ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ *մասնաճիւղի*
կողմէ
Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9
Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւն. ներու համար, հեռաձայնել միջեւ փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երե. կոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

NUIT DE LA CROIX BLEUE
animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de
Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

ԴԷՊԻ Ս. ՂԱԶԱՐ

Մայիս 25, 26, 27, Հոգեգալուստի առթիւ

organisé par
La Croix Bleue Marseille
section St. Jerôme

VOYAGE

à VENISE

avec la visite de
l'ILE ST. LAZARE

pour la Pentecôte, les 25, 26 et 27 Mai
Inscriptions avant le 30 Mars

Pour tous renseignements :
Tél : 16 (91) 66-28-33 / 16 (91) 70-12-49

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը տօնէ Բարեկենդանը, Կիրակի, Փետրուար 24-ին, ժամը 15-ին, Մշակոյթի Տան մէջ: 12 - 14 դիւ. Սէճ - Պագիլ: Ներկաները կը հիւրասիրուին կարկանդակներով եւ գուացուիչներով:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի հայրենակիցները ներկայ գտնուելու այս տօնին քաջալերելու համար Կապոյտ Խաչը:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

CHERCHE LOGEMENT

J.H. employé Air-France, venant de Lyon, cherche location F2 ou F3.
Janian Serge : 675 56 90 (heures bureau)

LE 24 AVRIL EN ARMÉNIE

COMME TOUS LES ANS AU 24 AVRIL, ET SPECIALEMENT CETTE ANNEE POUR COMMEMORER LE 70ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE DE 1915, LES ANCIENS COMBATTANTS ARMENIENS DE FRANCE, ORGANISENT UN VOYAGE EN ARMENIE SOVIETIQUE. QUATORZE JOURS A EREVAN ET UNE NUIT A MOSCOU. DEPART LE 20 AVRIL RETOUR LE 05 MAI 1985.

LE PROGRAMME :

ARRIVEE A MOSCOU LE 20. 04.
LE 21. 04. DEPOT D'UNE GERBE AU SOLDAT INCONNU SOVIETIQUE SUR LA PLACE ROUGE, PUIS VISITE DE LA VILLE.
DEPART POUR EREVAN ; ARRIVEE A EREVAN A 22H00.
LE 22. 04. ET 23. 04. VISITE ORGANISEE ET COMMENTEE EN AUTOCAR
LE 24. 04. CEREMONIE ET DEPOT DE GERBE AU SOLDAT INCONNU A EREVAN, PUIS DEFILE AU MONUMENT DEDIE AU GENOCIDE, ACCOMPAGNE PAR DE HAUTES PERSONNALITES ARMENIENNES ET SOVIETIQUES. CES DEUX CEREMONIES SERONT SUIVIES D'UN REPAS A L'HOTEL HRAZDAN.
LE 25. 04. JOURNEE LIBRE.
LE 26. 04. VISITE AU MONUMENT DE GENERAL ANTRANIK AU VILLAGE DE OUDJAN.
LE 27. 04. VISITE EN AUTOCAR.
LE 28. 04. ETCHMIADZINE ET SARDARABAD.
LE 29. 04. ET 30. 04. VISITE
LE 01. 05. DEFILE DES TRAVAILLEURS, FETE DU TRAVAIL.
LE 02. 03. 04. VISITE ET JOURNEE LIBRE.
LE 05. 05. **RETOUR SUR PARIS.**

POUR RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS VOIR :

— **SABERATOURS : Tél : 261 - 51 - 13**
— **M. KEHYAYAN MIHRAN, Pdt. DES ANCIENS COMBATTANTS-Tél : 642 - 73 - 10**
DATE LIMITE D'INSCRIPTIONS 20 MARS.

GROUPEMENT INTERPROFESSIONNEL ARMÉNIEN

DEMANDE de STAGE

Réf : S. 85001

J. F. 26 ans, formation universitaire de gestion.
Pre. expérience de mise en place de gest. de trésorerie trilingue : ang. - esp. recherche stage auprès d'un courtier Assurances.

DEMANDE de STAGE

Réf : S. 85002

J. ing. diplômable

Rég. parisienne recherche stage d'application dans un service informatique pour participer à la réalisation d'un projet. conn. d. vers Langages de programmation.

Ecrire à **GIA - EMPLOI** sous référence qui transmettra

CETTE RUBRIQUE EST MISE GRATUITEMENT A LA DISPOSITION DES CHEFS D'ENTREPRISE ET DES DEMANDEURS D'EMPLOI.

LE GIA Y FERA PARAITRE LES OFFRES ET LES DEMANDES QUI LUI PARVIENDRONT.

Ecrire à : GIA - EMPLOI BP 120 75763 PARIS CEDEX 16

GIA

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
20
MERCREDI
20 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանկոփոխ : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատ : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.903 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 60e ANNÉE — No 15.903

ՕՐԼԻ

«ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ» ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեխիաները *դրծի անցած են եւ ճայնափիւռ, հեռատեսիլ ու գրաւոր մամուլ սինեակները կը նուիրեն, յաճախ նոյն բաները ըսելով : Ամէն կողմ կը գոռանալի «աննախընթացը», որակելու համար այս դատը, Ֆրանսա դործուած ծայրագոյն ոճրափորձը աւելի քան քսան տարիէ ի վեր :*

Երկուշաբթի իրիկուն իսկ հեռատեսիլը (էֆ - էյ --3 տեղական թէ ժամը 20-ի լրատուութիւնն) կ'անդրադառնայինն յաջորդ օրը բացուող դատավարութեան : Հարցազրուած հայ ներկայացուցիչները (Հ. Յ. Դ., ՀԱՇ) կը դատապարտէին, ինչպէս ըրած էին իր օրին : Երեքշաբթի առաւ, թերթերը կը ծանրանային հայ դաղութին զօրավիզ չըլլալուն այս երեք ամբաստանեալներուն : «Լիպերասիոն» մանաւանդ, ուր Վերոնիք Պրոքար (բաւական ծանօթ հայկ. հարցերուն եւ որ հետեւեցաւ «Վան» գործողութեան պատմին, 1984 Յունուարի վերջ, Փարիզ), կը դրէ՝ «Դաղութը ներկայ պիտի չըլլայ դատավարութեան եւ երեք ամբաստանեալները մինակ պիտի ըլլան : Եւ՝ այդ կղզիացումը ալ աւելի մեծ պիտի ըլլայ, որովհետեւ նոյնիսկ պիտի չվայելեն ամբողջ ԱՍԱԼԱ-ի նեցուկը, զոր այս մեռելհամ գործողութիւնը երկուքի բաժնած է» : Շեչտը կը դրուի նաեւ Կարպիճեանի փաստաբանին՝ Մէթր Վերժէսի վրայ, որ ըստ ասորոյ կարծիքին պիտի չնայէ ընկերվարական վարչակարգին (բարեկամ մը չէ, արդէն), բայց ոչ մէկ հաւանականութիւն կայ որ իր հրաւիրած վկաները (Միթերան, Տըֆէռ, Ֆրանչեսքի, Մեռմազ, Պաստէնթեռ) ներկայանան :

«Մաթէն» ալ ուրիշ բան չըսեր, կրկնելով «Աննախընթաց»ը եւ յիշելով թէ երեք ամբաստանեալներն ալ ուրացումի եղանակը ընտրած են, կ'ըսէ թէ Թղթածրարին կենսական հիմը կը կազմեն ոստիկանական տեղեկագրերը : Ամէնէն ծանր ամբաստանութիւններուն տակ է Վարուժան Կարպիճեան, որ սկզբնական խոստովանութիւններէ ետք, կ'ուրանայ թէ ինք դրած ըլլայ ռումբերը, թէեւ կ'ընդունի որ ԱՍԱԼԱ-ի անդամ է (ոստիկանութեան համար՝ Ֆրանսայի «զինուորական պետը») :

*«Ռոթիսիէն տը Փարի» նաեւ կ'անդրադառնայ հարցին, օգտագործելով առիթը ձաղկելու համար ընկերվարական վար - չակարգին քաղաքականութիւնը եւ այդ առիթ արձագանդելով Վերժէսի ակնարկութեան թէ՝ «կառավարութիւնը երկու աթոռի մէջտեղ նստած է» : Ապա, կը ծանրանայ հայկ. չարժումներուն ներքին պառակտումին վրայ : «Իւմանիթէ» քիչ կը զրպղի ընդհանրապէս ահաբեկչութեամբ, բայց Երեքշաբթի առաւ, ան ալ բաւական կը զրէր դատավարութեան մասին, չեչտելով թէ դժուար է պատասխանատուութիւնները ճշդել, քանի որ յստակ չէ եւ մանաւանդ, կ'աւելցնէ. - «Ինչ խորհիլ այն իրողութեան մասին թէ այս զազրելի ոճիրէն ետք ձերբակալուած 51 հոդիներէն, ոստիկանութիւնը միայն 9-ը հոդի վար դրաւ եւ թէ մէս վեցերը հապճեպով եւ պատժական առեանի առջեւ չատ թեթեւ պատիժներ կերան 2-էն 4 տարի բանտ եւ մէկն ալ ուղղակի ազատ ձգուեցաւ» (ի դէպ՝ արտաքսուեցաւ անակնկալ կերպով, անցեալ չաբթու) :

«Ֆրանս - Սուար» ալ յաւելեալ բան մը չունի «Երեք ծայրայեղներ կը դատուին» խորագիրը կրող իր Թղթակցութեան մէջ :

Ուրեմն, Վարուժան Կարպիճեան, 33 տարեկան՝ Սուրիա ծնած, Յովհ. Սեմերճի եւ Սոնէը Նայիր (Թուրքիա ծնած) կը դատուին Քրէթէյլի ոճրային ատեանին կողմէ : Իրենց դէմ եղած մեղադրանքներն են. - սպանութիւն, սպանութեան փորձ, հանրային անդորրութեան դէմ ոճրափորձ, զէնք եւ պայթուցիկ կրել եւ փոխադրել : Տուժող կողմը՝ զոհերու ընտանիքները : Թուրքիայէն եկած են 5 վկաներ՝ փրոֆէսէօր եւ տոկեներ՝ Միւմթազ Սօյսալ, Թիւրքքայա Ալթայով, Սինա Աքչին, Հասան Քէօնի եւ Ասէտիս Համբարեան : Դատավարութիւնը կրնայ տասը օր տեւել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՄՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹի չիլի մահմետական թաղի մը մէջ, ռումբ մը պայթած է Երկուշաբթի օր, որու հետեւանքով 3 մեռեալ եւ 20 վիրաւոր կայ :

ՆՈՐ - ՔԱԼԵՏՈՆԻՈՑ մէջ, մթնոլորտը միշտ լարուած է եւ թիւրի բախումներէն ետք, անկախապաշտները աւելի կարծրացուցած են իրենց դիրքը, չուզելով հանդերձ բոլորովին խզել : Փիզանի կը խոստովանի որ ոստիկանները չեն հնազանդած, բայց ամէնէն մտահոգիչն այն է, որ կառավարութեան պատուիրակը չատ մինակ կը թուի :

ԻՐԱՆ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 6-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԿ. ԴԱՂՈՒԹի ՄԷՋ

—×—

Իրանի յեղափոխութեան 6-րդ տարեդարձին առթիւ (1979 Փետրուար 11) հայկական դաղութը եւս կազմակերպած է զանազան ձեռնարկներ : Այսպէս, Փետրուար 6-ին, Թեհրանի հայկական 11 Մխիթարեաններու եւ միջնակարգ զոյգ վարժարաններու ներկայացուցիչները, ղեկավարութեամբ երկու քահանաներու գացած են Պեհեշտ Զահրա գերեզմանատունը եւ ծաղկեպսակներ դրած Իրան - Իրաք պատերազմի նահատակաց չիրմաներուն : Արարողութեան ընթացքին կարդացուած է առաջնորդ Արտակ Աբգ. Մանուկեանի խօսքը :

Փետրուար 7-ին, Զէյթուն թաղամասի «Սուքերեան» սրահին մէջ տօնուած է Յեղափոխութեան 6-րդ տարեդարձը : Խօսք առած է Արտակ Աբգ. : Հանդէս եկած է «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ հայերէն եւ պարսկերէն երգացանկով :

Փետրուար 8-ին, «Արարատ» մարզատունին մէջ տեղի ունեցած է պասքէթ պոլի բարեկամական հանդիպում մը «Արարատ 1» եւ պարսկական խումբի մը միջեւ, որ վերջ գտած է վերջնոյն յաղթանակով :

Միւս կողմէ, Թեհրանի հայկական վարժարաններու աշակերտները այցելած են զանազան հիւանդանոցներու մէջ խրնամուղ՝ պատերազմի ճակատներու վրայ վիրաւորուած իրանցի զինուորներու : Իսկ 22 հայ արհեստաւորներու խումբ մը, Փետրուար 10-ին, մեկնած է ռազմաճակատ, կառքերու նորոգութեան աշխատանքներու օգնելու նպատակով :

Թեհրանի Թեմական Խորհուրդը եւ Առաջնորդը չնորհաւորական հեռագրեր դրկած են Խոմէյնիի, Հանրապետութեան նախագահին, Խորհրդարանի եւ բարձրագոյն ատեանի նախագահներուն, վարչապետին եւ բարձրաստիճան այլ անձնաւորութիւններու :

Փետրուար 10-ին, «Արարատ» Մխիթեան «Կոմիտաս» սրահին մէջ տեղի ունեցած հանդիսութեան ներկայ եղած են նաեւ պետական պաշտօնատարներ : Բացումը կատարած է Յովիկ Յարութիւնեան : Խօսք առած է երեսփոխան Վարդան Վարդանեան եւ անդրադարձած հայ եկեղեցւոյ կառոյցին եւ հայ ժողովուրդի զոհաբերութեան՝ ի խնդիր կրօնքի պահպանութեան : Հանդէս եկած է «Սեւան» երգչախումբը : Փակման խօսքը արտասանած է Առաջնորդը :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՐԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ 1915 ԱՊՐԻԼԸ

ԱԼԻ ՊԻՐԱՆՏ ՃԱՐ ՄԸ ԳՏԵՐ Է ԲԱՑԱ...

Ալի Պիրանտ առաջին յօդուածով մը («Յառաջ», Փետրուար 15) անդրադառնալով Հայերու «կարծեցեալ» ցեղասպանութեան 70-ամեակին, հարց կուտար թէ Թուրքիա ինչ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, այդ ուղղութեամբ : Ու շարունակելով իր խորհրդածութիւնները եւ հիմնուելով Ամերիկա ու Եւրոպա կատարած տեսակցութիւններուն վրայ - քրէական տեսակէտ պաշտպանող գիտական դէմքերու հետ - ըանի մը առաջարկներ կ'ընէ : Ասոնց կարգին՝ քրէական դիւանները, բայց *ոչ բոլորը* եւ *ոչ ամէնուն* (ինչ կ'ըլլայ, ինչ չըլլար...), նախ *ՋՏՈՒՄ* կատարել, ապա... : Մեր կողմէ աւելցընելիք բան չունինք, բացի հրամցնել այս նոր «գիւտը» («*Միլլիյէթ*», Փետր. 16) :

×

Ահա թէ ինչ կը թելադրեն այդ տեսակցութիւնները. -

Ա) *Թուրքիա անհրաժեշտ է որ փոխէ ներկայ իր կեցուածքը ու վերանայ «բան չէ պատահած, ըսուածները բոլորովին սուտ են» պնդելու, պէտք է ճշդէ քաղաքականութիւն մը որ պիտի ծառայէ ջրելու հայկական պնդումները : Այսօր ամէն պլիւ ձայն մը կ'ելլէ ու յաճախ հրամցուած տեսակէտները լի են սխալներով : Հանրային կարծիքը կարելի չէ փոխել թերի, հակասական տեսակէտներով եւ քարոզչական միմիայն խեղճուկ յայտարարներով :*

Բ) *Նպատակները ճշդելէ ետք պէտք է որոշում տրուի երկարատեւ աշխատանքի մը ձեռնարկելու :*

Գ) *Այս ծրագրին մէջ պէտք է տեղ ու նախապատրաստութիւն տալ «պետական դէմքե»երու, ինչպէս 70 տարիէ ի վեր ըրած են ու կ'ընեն Հայերը : Միակ ապրիլը որ կրնայ համոզել թէ սխալ են Հայերու առաջադրած տեսակէտները, Օսմանեան Թղթածրարներն են : Միակ մէջոցը այս է, հայանպաստ աշխատանք կատարող պետական մարդիկը դրաւելու Թրքական կողմը :*

Դ) *ԱՄԷՆ ՄԱՐԴՈՒ ՊԻՏԻ ՁԻ ԲԱՆԱԼ ՍԱԿԱՅՆ ԱՐԽԻՒՆԵՐՈՒՆ ԴՌՆԵՐԸ : ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՆԹԱԿԱՅԱԿԱՆ Է ՈՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՐԵԼԻ Է ՀԱՆԴԻՊԻԼ ԹԷ Ի ՆՊԱՍՏ, ԹԷ ԱՆՆՊԱՍՏ ՅԱՑՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ : Ս յս անպատեհութիւնը, չեզոքացնելու համար Թրքական Թեզը իւրացուցած դիտական դէմքերու պէտք է գտնում մը կատարել տալ եւ ապա դիտական բոլոր չրջանակներու առջեւ բանալ հայկական պնդումները չրելիք գրութիւնները :*

Ե) *Յետոյ պէտք է ձեռնարկել քարոզչական ծաւալուն աշխատանքի մը ու ընտրուած փաստաթուղթերը մանրաթերիներու վերածած, դրկել Արեւմուտքի մրչակութային կեդրոններուն - համալսարան, գրադարան, ուսումնասիրութեան կեդրոններու. միաժամանակ պէտք է կազմակերպել դասախօսութիւններ, սեմինարներ :*

Պէտք է յատկապէս ԱՄՆ-ու համալսարաններուն յատկացումներ կատարել, այս նիւթին մասին ուսումնասիրութիւններու նպատակով ամպիոններ հաստատել... :

Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն ունին այս կարողութեան տէր մարդիկ, իսկ արտասահմանի մէջ ալ, թէեւ նուազ թիւով, անոնց օգնականներ կը գտնուին : Կարեւորը այն է որ Անգարա ճշդէ իր նպատակն ու գործելակերպը, տէր կանգնելով նաեւ թէ՛ այս մօտեցումին եւ թէ գայն իրականացնելիք անձերու :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ

ՆՈՐ ՕՐԱԹԵՐԹ ՄԸ՝ «ԿԱՄՔ»

—○—

Փետրուար 12-էն ի վեր, Փարիզի մէջ լոյս կը տեսնէ նոր օրաթերթ մը՝ «Կամք» (երկլեզու, ութ էջ, պատկերազարդ) զոր սրտանց կ'ողջունենք :

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի կազմին, «Կամք» փորձ իր առաջին - 0 - թիւին խմբագրականով՝ «Գործելու եւ պայքարելու հրամայականը», կը սահմանէ իր ստեղծման դրդապատճառները Ապրիլեան 70-ամեակի նախօրեակին, ու չէշտելէ ետք Ֆրանսայի յատուկ կարեւորութիւնը Հայութեան համար, իր եղրակացութեան մէջ, կ'ըսէր. -

«Կամք»ի հիմնական նպատակը պիտի ըլլայ Հայութեան տագնապին - բաղաքական եւ ընկերային այսօրուան պայմաններուն մէջ, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը անխուսափելի անհրաժեշտութիւն կը նկատէ ժողովուրդին սեփականութիւնը դարձնել իր բաղաքական - կան պայքարի հիմնական զէնք, կը հրատարակէ իր օրաթերթ՝ «ԿԱՄՔ»ը» :

«Յառաջ», *խորապէս գիտակից թէ նուիրում եւ կոչում պահանջող առաքելութիւն մըն է հայ մամուլը, ուրախ է որ վերջապէս կը դաղրի արեւմտեան - եւրոպայի միակ օրաթերթը ըլլալէ, քանի որ հայ թերթերու բազմացումը լաւագոյն փաստն է դաղութի մը կենսունակութեան :*

Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք մեր կրտսեր պաշտօնակիցին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԱՅԵԼՔ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇՆՈՐՀԻԻ

ՄՇԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

Երկար տարիներէ ի վեր է, որ Փարիզի հայ դաղութը, այնքան ծարաւի հայ թատրոնի, նման որակաւոր երեկոյթ մը չէր վայելած :

Նախքան մանրամասն անդրադառնալը Պաղտասար Ադրաբի ներկայացման, այժմէն ըսենք թէ Երկուշաբթի իրիկուն, Փետրուար 18, Ֆոնթէն թատրոնի հասարակութիւնը, մանաւանդ տեղացի հին թէ միջին սերունդը, ինքզինքը քանի մը տասնեակ տարի ետ դտաւ, վերյիշելով Փարիզի հայ թատրոնի հարուստ օրերը՝ Վահրամ Փափազեանով, Ա. Կոթիկեանով, Շահխաթունիով, Գմբէթեանով, Գր. Վահանով, եւայլն, եւայլն : Ասիկա՝ շնորհիւ մեծ դերասանի մը՝ Մշեր Մկրտչեանի, որ բեմին տիրապետեց ամբողջ խաղին ընթացքին : Անոյշի դերով կը ներկայանար իր չնորհալի դերասանուհի կինը :

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

ԽՄԲ. - 1984-ին կը լրանար ականաւոր հայագէտ, հնագէտ, պատմաբան, փրոֆ. Աշխարհիկ Քալանթարի ծննդեան հարիւրամեակը: Ակադ. Բ. Առաքելեան «Պատմա - բանասիրական Հանդէս»ի (1984 թիւ 3) մէջ ստորագրած յօդուա - ծով մը կը ներկայացնէ հայ գիտնականին կեանքն ու գործը, համառօտ գիծերու մէջ: Ստորեւ՝ յօդուածը, արեւմտահայերէն:

×

Աշխարհիկ Քալանթար ծնած է Գու-ղարքի Արդուի գիւղը՝ 1884 Փետրուար 11-ին. 1903-ին աւարտած է Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը: 1905 - 1906 թուականներուն ուսուցչութիւն ըրած է Ախալցխայի գպրոցներէն մէկուն մէջ: 1907-ին ընդունուած է Պեռլինի համալսարանի արեւելեան լեզուներու բաժանի հայ - վրացական բանասիրութեան եւ պատմութեան բաժինը՝ աշակերտելով անուանի լեզուաբան, կովկասագէտ, արեւելագէտ Նիկողայոս Մառի: Յաջողութեամբ աւարտելով համալսարանը (1911), Աշխարհիկ Քալանթար կը մնայ նոյն բաժանի հայագիտութեան եւ վրացագիտութեան ամպիոնը՝ իր գիտելիք - ները կատարելագործելու նպատակով:

Տակաւին ուսանելու տարիներուն եւ յետագային Ա. Քալանթար կը մասնակցի Անիի պեղումներուն, որոնք կը կատարուէին Ն. Մառի ղեկավարութեամբ եւ Յովսէփ Օրբէլիի անմիջական մասնակ - ցութեամբ: Պեռլինի համալսարանը, մանաւանդ Անիի երկարամեայ պեղումներու ընթացքին կը ձեւաւորուի երիտասարդ գիտնականը՝ հայագիտական, հնագիտական եւ արեւելագիտական լայն ծանօթութիւններով եւ աշխատանքի փորձառութեամբ:

Աշխարհիկ Քալանթար 1917-ին Անիէն հեռացող վերջին հնագէտներէն մէկը եղաւ եւ կարեւոր աշխատանք տարաւ Ա-նիի պեղումներէն յայտնուներուած եւ տեղւոյն թանգարանը կեդրոնացած նիւթերը տեղափոխելու եւ փրկելու տեսակէտէն (ներկայիս այդ նիւթերը կը պահուին Հայաստանի պատմութեան պետական թանգարանը): Նոյն տարին՝ 1917, Ա. Քալանթար Նիկողայոս Ադոնցի հետ կ'երթայ Վան՝ քաղաքին եւ անոր շրջակայքին մէջ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւններ ուսումնասիրելու եւ նորեր յայտնաբերելու առաքելութեամբ եւ կը փրկէ ու կը բերէ կարգ մը նիւթեր: 1920-ին պահ մը կարելի կը գտնայ ուսումնասիրութիւններ կատարել Անիի շրջանը, հետեւաբար Ա. Քալանթարի վերաւորած խումբը յուշարձաններու չափագրութիւնները կը կատարէ, լուսանկարներ կը վերցնէ Անի եւ Տեկոր, ինչպէս նաեւ կ'ընդօրինակէ բազմաթիւ վիմագիր արձանագրութիւններ:

Աշխարհիկ Քալանթար 1921-ին կը հրաւիրուի Երեւանի պետական համալսարանը, ուր կը պաշտօնավարէ մինչեւ 1937, դասաւանդելով հնագիտութիւն, Հայոց պատմութիւն (հին դարաշրջան) եւ Հին Արեւելքի պատմութիւն: Մեծ վեր ունեցած է համալսարանական, պետական վարիչներ, մասնաւորաբար հնախոյզ - պատմաբաններ պատրաստելու մարզին մէջ: 1929-ին երեսն չնորհուած է պրոֆէսէօրի կոչում:

Ա. Քալանթար կարեւոր վաստակ ունի հայ ժողովուրդի՝ գարերու ընթացքին կերտած պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձաններու պահպանութեան եւ ուսումնասիրութեան գործին մէջ:

Հնութիւններու պահպանութեան կոմիտէի կազմութենէն ի վեր՝ 1923-էն սկսեալ, եղած է անոր աշխատակիցը, տարիներ՝ պետական քարտուղարը, անդամը: Կոմիտէի նախագահ, ակադ. Ալեքսանդր Թամանեանի, Թորոս Թորամանեանի, Սէնեքերիմ Տէր - Յակոբեանի, յետագային՝ Կարօ Ղաֆադարեանի, Սեդրակ Բարխուդարեանի, Յովսէփ Եղիազարեանի եւ այլոց հետ ան մեծ վեր խաղացած է յուշարձաններու պահպանութեան եւ ուսումնասիրութեան մարզին մէջ:

1920-ական թուականներուն Հնութիւններու պահպանութեան կոմիտէի վերաւոր մասնագիտութեան առարկայ էր յուշարձաններու հաշուառումը եւ անոնց պահպանութեան կազմակերպումը. այս գործին նուիրուած է Ա. Քալանթար:

1920-30ական թուականներուն Հայաստան գոյութիւն ունեցած են տարբեր անուններ կրող գիտական հաստատութիւններ՝ «Հայաստանի պետական ինստիտուտ» (1921), «ՀՍԽՀ գիտութեան եւ արուեստի ինստիտուտ» (1925), «Կուլտուրայի եւ պատմութեան ինստիտուտ» (1932), «Պատմութեան եւ գրականութեան ինստիտուտ» (1935): Անուններու փոփոխութիւնը, սակայն, անոնց կազմին մէջ փոփոխութիւն չէր յառաջացներ: Այդ հաստատութիւն - ները փաստօրէն կը համախմբէին հայագիտութեան հին սերունդի փայլուն համաստեղութեան գրեթէ բոլոր ներկայացուցիչները, նաեւ կարգ մը երիտասարդ մասնագէտներ: Աշխարհիկ Քալանթար այդ հաստատութիւններու մնայուն անդամն էր եւ անոնց պետա - հեատազօտական աշխատանքներու գործօն մասնակիցը:

Բազմակողմանի եւ բազմաբովանդակ եղած է Ա. Քալանթարի գիտական, մանկավարժական եւ կազմակերպական գործունէութիւնը: Անոր գիտական գործերը ընդգրկած են տարբեր դարաշրջաններու վերաբերող պատմա - հնախուզական բազմաթիւ հարցեր՝ հին քարէդարէն սկսեալ մինչեւ միջին դարերը ներառեալ, ինչպէս նաեւ հայկական ճարտարապետութեան, արուեստի յուշարձաններու եւ վիմագիր արձանագրութիւններու ուսումնասիրութիւնները: Իր գրիչին կը պատկանին 30-է աւելի աշխատութիւններ: 1913ին հրատարակած է դէպի Իմերեթէկ կատարած ճամբորդութեան տեղեկատուութիւնը, որ կը վերաբերէր տեղւոյն՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ եւ անոր վիմագիր արձանագրութիւններու հետազօտութեան: 1923-ին լոյս տեսած է Երեւանի համալսարանին մէջ իր կարդացած դասախօսութիւններուն համառօտագրութիւնը՝ «Հնագիտութիւն, մաս Ա., նախապատմական հնագիտութիւն», որ դասագիրք մըն էր ուսանողութեան համար: Ա.րագածի լանջերուն կատարած հետազոտութիւններու տեղեկագիրը, Ա.րագածի պատմա - հնագիտական ակնարկով, հրատարակուած է «Նորք» ամսագրին մէջ:

1927 - 1929 թուականներուն Աշխարհիկ Քալանթար Խորհ. Միութեան եւ արտասահմանեան ամսագրերու եւ պետական հաւաքածոներու մէջ հրատարակած է յօդուածներ՝ Երեւանի մէջ, երկար չի-նարարութեան ընթացքին գտնուած բրքածոյ մարդու եւ Արմաւիրի մէջ յայտնաբերուած հիերոկլիֆ արձանագրութեան մասին:

*Աշխարհիկ Քալանթարի հետաքրքրութեան հորիզոնին մաս կը կազմէին նաեւ ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւնները: 1927-ին լոյս տեսած է իր «Երկու սեպագիր» խորագիրը կրող դրքոյկը, ուր հրապարակուած է Ռուսա Ա-ի՝ Նոր Պայազէտ գտնուած արձանագրութիւնը, նկարագրուած են Օձաբերդի (Ծովինարի)՝ Սեւանի ջուրերուն վրայ կախուած անմատչելի ժայռի վրայ փորագրուած արձանագրութիւններու հետազո

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
ԸՆԴԱՐԿՈՒՄ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ

ՎՃԳԱՐ

ԿԱՇԱՌՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎՈՂՈՒՆԴՅԱՆ
Ս.

ԿԱՄԱՎՈՐ ԴՈՒՍ

- Ես ի՞նչ, իմ ժամանակ ինչպե՞ս չէի հասկանում, որ ամուսնությունը ոչ միայն ուրախություն է, այլև պատասխանատվություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն երջանկություն է, այլև տանջանք, որ ամուսնությունը ոչ միայն հանգստություն է, այլև անհանգստություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն հարստություն է, այլև աղքատություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն ուրախություն է, այլև տխրություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն ազատություն է, այլև գերություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն ընկերություն է, այլև թշնամություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն սեր է, այլև ատելություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն կյանք է, այլև մահ, որ ամուսնությունը ոչ միայն հավիտենություն է, այլև ժամանակավորություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն լույս է, այլև խավար, որ ամուսնությունը ոչ միայն ճշմարտություն է, այլև սուտ, որ ամուսնությունը ոչ միայն գեղեցկություն է, այլև տգեղություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն առաքինություն է, այլև մեղք, որ ամուսնությունը ոչ միայն աստվածություն է, այլև սատանայություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն հոգևոր է, այլև նյութական, որ ամուսնությունը ոչ միայն հավերժական է, այլև ժամանակավոր, որ ամուսնությունը ոչ միայն անմահություն է, այլև մահկանացուություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն հարություն է, այլև անկում, որ ամուսնությունը ոչ միայն հաղթություն է, այլև պարտություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն փառք է, այլև անարգանք, որ ամուսնությունը ոչ միայն պատիվ է, այլև անպատվություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն հպարտություն է, այլև խոնարհություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն ինքնավստահություն է, այլև ինքնանվաստացում, որ ամուսնությունը ոչ միայն ինքնագոհություն է, այլև ինքնաքննադատություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն ինքնասիրություն է, այլև ինքնամոռացություն, որ ամուսնությունը ոչ միայն ինքնահարգանք է, այլև ինքնաարհամարհանք, որ ամուսնությունը ոչ միայն ինքնավստահություն է, այլև ինքնակասկած

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Փետրուար 24, Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ քրոջ՝

ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին ի յիշատակ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ, վավա Սարգիս Խաչատուրեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան 250-ական Ֆ. կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարաններուն (առանձալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին։

×

Այրի Տիկին Հայկուհի Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Ճանիկեան եւ զաւակները, Տէր և Տիկին Հրանդ Ճանիկեան և զաւակը, Տէր և Տիկին Ժիրայր Շալճեան և զաւակները և ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Փետր. 24-ին, Ս. Ժողովարանին մէջ - Մես - րոպ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՃԱՆԻԿԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՆՊԱՒՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՇԻՐԱԿ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՐՄ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՇԻՐԱԿ - CHIRAG

SEETO SARL

ALIMENTATION GENERALE

NOUVELLE DIRECTION

LES MEILLEURS PRODUITS D'ORIENT AUX MEILLEURS PRIX,

AMUSE GUEULE VENDUS CHAUDS

Ouvert tous les jours sauf le dimanche

26, rue de Trévise — 75009 PARIS, Mo.Cadet — Tél : 770 - 38 - 63

POUR TOUS GENRES DE RECEPTION,

SPECIALITES ORIENTALES SUR COMMANDE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ընդունած Տիկին Ծնունդ Մալաթեանէ 500 ֆրանք ի յիշատակ իր ընտանիքին բոլոր ննջեցեալներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Սէն - Թ'Անթուանի Սուրբ Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխանակ ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Անդրանիկ - Ժոզէֆ Խոտիկեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մարտիրոսեան 50 Ֆ., Ղազարոս Ղարիպեան 50 Ֆ.։

HOTEL CONCORDE PALM BEACH

2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT

AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*

○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97

Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28

Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

ՖՐ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՅՆԷ

ՊԱՐՈՆԵՏԱՆ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ

ՄՇԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ

Տիկին Անոյշի դերով՝ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

մասնակցութեամբ Մ. Մխիթեան եւ Գիսանի թատերախումբին։

PARIS

THEATRE FONTAINE

10, rue Fontaine — 75009 PARIS

Métro : Blanche, Pigalle ou St. Georges

DIMANCHE 24 FEVRIER A 20H 30

Ouverture des portes à 19h 45

PRIX DES PLACES : 60, 100 et 120 Frs.

Réservation :

Théâtre Fontaine : 10, rue Fontaine - 75009 Paris -tous les jours de 11h à 19h Tél : 874 - 74 -40

Centre Culturel Artistique Arménien (UCFAF) : 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris tous les jours de 15h à 19h (sauf Dimanche) Métro République - 208 - 76 - 49

Librairie Palouyan : 9, rue de Trévise - 75009 Paris

Cabinet Terziyan : 21, rue Lamartine 75009 Paris - Tél : 282 - 01 - 41

A BOIS - COLOMBES (92) : Djizmedjian, 31, rue Paul Déroulède -781 - 09 - 72

AU KREMLIN - BICETRE (94) : Minakian, 6, rue Curie - Tél : 658 - 86 - 39

A VILLEPINTE (93) : Mahdessian, 28, rue de la Gare - Tél : 860 - 66 - 18

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԼԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՔ

NUIT DE LA CROIX BLEUE

animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE

rue du Moulin — Vanves

Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars

Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իր հանդուցեալ ընկերուհիներու յիշատակին հոգեհանգստեան առիթով Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - 200-ական Ֆ. Տիկին Տիրուհի Մուսէեան եւ Տիկիններ՝ Գաւէզեան, 100-ական Ֆ. Տիկին Մարի Պօղոսեան, Տիկին Յակոբեան, Տիկին Գարոյեան, 50-ական Ֆ. Տիկին Սողոմոնեանց եւ Մատլէն Նորիկեան, 1000 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Հաքիմեան։

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի վարչութիւնը, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իրենց երէց ընկեր - ընկերուհիներու Ամանորի այցելութեան առթիւ։ Տիկին Բունարճեան, Տիկին Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Ալիքեան 50-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պետրոս Մանուկեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Հայկ Սիմոնեան, Տիկին Աւետեան, Տիկին Ղարիպեան, Տիկին Մարի Մարտիրոսեան 100-ական Ֆ.։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Փետրուար 24, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, Շարվիէօ Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ, պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱՒԵՂԱՅՔ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յակոբ Աբրահամեանի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արա Սերոբեանի որ 500 Ֆ. կը նուիրեն իրենց ծնունդաց՝ Զիլինկիրեան եւ Սերոբեան ընտանիքներու յիշատակին։ Նոյնպէս չնորհակալութիւն կը յայտնէ Տիկին Էճիեանի որ 100 Ֆ. կը նուիրէ ուխտի մը առթիւ։

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

«MADELEINE»
Portrait de Madeleine RENAUD
Un film de Jean-Marie CARZOU
TF1 : Mercredi 20 Février à 21h 30

Դէպի Հոլանտա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL

visites guidées des grandes villes-musées

Fin des inscriptions 15 Février

Pour tous renseignements :

tél : 888 - 92 - 51

ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի

կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել մինչեւ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երե. կոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն։

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը տօնէ Բարեկենդանը, Կիրակի, Փետրուար 24-ին, ժամը 15-ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ 12 - 14 ռիւ Սէճ - Պազիլ։ Ներկաները կը հիւրասիրուին կարկանդակներով եւ գինովացուցիչներով։

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի հայրենակիցները ներկայ գտնուելու այս տօնին քաջալերելու համար Կապոյտ Խաչը։

Մուտքը ազատ է։

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Երջանիկ Արեւոյշներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝

Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Երջանիկ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ԾԱՔՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիր, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր։

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին ֆրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Ջաւեշտ մը հայերէն։

Մուտք՝ 40 Ֆր. *Երախաներուն՝ ձրի։*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
21

JEUDI
21 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատ : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.904 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.904

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐԼԻ

ՄԷԹՐ ՎԵՐԺԷՍ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

ՄԻՆՉ ԵՐԵՔ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱՑՆԵՐԸ Կ'ՈՒՐԱՆԱՆ

Սովորական դատավարութիւն մը չէ եւ Քրէթէյլի ոճրային ատեանը ալ աւելի բերդաքաղաքի վերածուած է (տանիք - ներուն վրայ իսկ՝ ձեռնհաս նշանառութիւնը) քան Փարիզի Արդարադատութեան պալատը, անցեալ Յունուարին, «Վան» կործոզութեան դատին առեն: Սկիզբէն, պաշտպան փաստաբաններէն ամէնէն հանրածանօթը՝ Մէթր Վերժէս յարձակման կ'անցնի: Դատական մանրամասնութենէն մէջ կը մխրճուին բոլորը եւ թղթակիցները կը խորհին թէ ի՞նչ կը հասկնան դատական կազմի անդամները (6 կին, 3 այր):

*Մէթր Վերժէսի նպատակը յստակ է եւ հասկնալի: Պէտք է որ քաղաքական դատավարութեան մը վերածուի այս դատը: Ջիօսուի Օրլիի, այլ՝ 1915-ի զոհերուն մասին եւ մանաւանդ կ'ուզէ որ բացայայտ դառնայ Ֆրանսական կառավարութեան ու Հանրապետութեան Նախագահին պատասխանատուութիւնը: Նախ կը ջանայ յետաձգել տալ դատավարութիւնը, առարկելով թէ (եւ Ներքին նախարարին ուղղուած փաստաթուղթի մը ցոյց կուտայ) Տէ - Էս - Թէ-ի (Հողամասի ապահովութեան անօրէնութիւն) համար Ա.ՍՍԱ.Ս-ի զինուորական ճիւղը կը ղեկավարէր Վարուժան Կարպիճեան եւ քաղաքական ճիւղը՝ Ռուբիկ Ա.անէսեան: Արդ, այս վերջինը՝ «երկորեակը Կարպիճեանի» ի՛րակ Վերժէս, դատուեցաւ, ազատ արձակուեցաւ եւ հարկ էր որ հո՛ս ներկայանայ, բայց Ներքին նախարարութիւնը արտաքսեց եւ կը մերժէ ըսել թէ ո՞ւր է, Թոկիօ, կարո՞ն կամ այլուր: Պայմաններ ստեղծուեցան զինադադար մը հաստատելու համար պաշտպանութիւնը: Յետաձգումը կը մերժուի: Կը մնայ ուրիշ վկաներ հրաւիրել, ոչ - նուազ քան՝ Մխիթարեան, Մեռմազ, Ֆըրանչեսքի, Տլֆէռ, Թապիէֆ, որովհետեւ կը չեզոքէ պաշտպան փաստաբանը պետութիւնը բանակցութիւն վարած է Ա.ՍՍԱ.Ս-ի հետ, զոր այսօր կը հետապնդէ: Ամբաստանեալները, որոնք մերժած են լռանկարուիլ, կ'ուրանան, այսինքն կը ներկայանան որպէս՝ ոչ - յանցաւոր: Կարպիճեան կը պահպանէ իր մանկութիւնը, կը խօսի իր մեծ - հօրը մասին որ կը պահէր Չարղերը եւ վրէժի զգացումով կը զրոյցէր պատանիին մտքին մէջ: Ինք Սուրիա ծնած է, ապա ապրած Լիբանանի պատերազմը եւ չուզելով ընտանիքին հետ Քալիֆորնիա հաստատուիլ, եկած է Ֆրանսա, 1982-ին: Միւս երկուքը՝ Յովհ. Սեմերճի եւ Սոնէր Նայիր (որ կուգ այլեւս՝ Սիմոն Նայիրեան անունը առնել) Թուրքիա ծնած են, ապա յաճախած Երուսաղէմի Դպրեվանքը: Զորեքշաբթի առաւօ, օրախերթերը իրենց խորագրերով, կ'ուտային իրենց մօտեցման եղանակը, ըստ Հոսանքին:

LIBÉRATION

Վերնիք Պրոքար, ինչպէս ըսինք, ծանօթ է Հայերուն եւ հայկ. զանազան չարժումներուն: Իր ուշադրութիւնը կը գրաւէ գլխաւոր ամբաստանեալը՝ Կարպիճեան մը: Կը պահէ թէ երեք ժամուան վէճերէ ետք, դատական ձեւակերպութեանց չուրջ, դատը կը սկսի եւ անմիջապէս վերջէս քաղաքականացում կը փորձէ:

LE MATIN

Նաեւ չեչոը կը դնէ դատավարութիւնը քաղաքականացնելու փորձին վրայ: Ցիշելէ ետք կառավարական դէմքերու ունկընդրութեան հրաւէրը, կը մէջբերէ կարպիճեանի յայտարարութիւնները, անոնց ընդմէջէն՝ Հայ ժողովուրդին ճակատագիրը՝ «Ցրուած ժողովուրդի մը սրտին ենք: Գնչուներուն պէս, կը բնակինք հոն, ուր՝ աշխատանք կը պահենք»:

le QUOTIDIEN de PARIS

«Մէթր Վերժէս ռումբեր կը նետէ» խորագրին ներքեւ, կ'արձագանգէ այս առաջին նիստին, չեչոլով ամբաստանեալներուն հանդարտ երեւոյթը, որ չի համապատասխաներ այն յանցանքներուն, զորս կը պարտնակէ ամբաստանագիրը: Կը յիշէ ուրիշ պաշտպան փաստաբանի մը՝ Պուրկէլի մէկ ելոյթը: Ան կը բաղդատէ այս դատավարութեան խաղերը (Աւանէսեանի արտաքսում) Քոսթա Կավրասի ԶէՏ-ի խաղերուն:

Le FIGARO

Դատավարութիւն՝ ջարդի մը համար, խորագրով, արդէն կուտայ իր կարծիքը: Կը յիշէ մէթր Վերժէսի մեղադրանքները կառավարութեան դէմ, ինչպէս ըրած էր արդէն, ափսոն տիոէֆթի երկու ահաբեկիչներուն առեն, ամբաստանելով իշխանութիւնները, որոնք 1981-ին ահաբեկչական զանազան չարժումներուն առաջարկած են ազատ երթեւեկ, նոյնիսկ չպատժուիլ, պայմանաւ որ ոճրափորձ չըլլայ Ֆրանսայի հողամասին վրայ:

L'HUMANITÉ

Համայնավար պաշտօնաթերթն ալ կ'անդրադառնայ անցած - դարձածին, բայց եզրակացութեան մէջ, ակնարկելով տուժող կողմը, զոհերու ընտանիքներն ու թուրք ներկայացուցիչներ, կը գրէ թէ այս ոճրափորձը կարելիութիւն մը կուտայ թուրք կառավարութեան որպէս զոհ ներկայանալ բարձր եւ ուժով խօսելու համար միջազգային հաւաքակցութեան առջեւ: Ու, ինք ալ «ընդդիմադիր» դիրք բռնած ըլլալով այլեւս, չի վարանիր յիշելէ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը թուրք կառավարութեան հետ միջազգային չահեր ունի Ալճանտեան Ուխտի մէջ եւ կ'աւելցնէ թէ ապահովութիւն ալ տուած է Թուրքիոյ իր նախկին դիրքին մասին Հայերու ցեղասպանութեան նկատմամբ:

«Մոնտ»ի Ա. էջի խորհրդածութիւնները կուտանք առանձին:

Le MONDE

DECLIN
DU TERRORISME ARMENIEN ?

Les autorités turques vont suivre avec la plus grande attention le procès des auteurs présumés de l'attentat d'Orly (il fit huit morts en juillet 1983) qui s'est ouvert ce mardi 19 février devant le tribunal de Créteil. Elles veulent y voir, pour reprendre le langage du quotidien «Milliyet», une occasion de mesurer «la détermination nouvelle de la France — quasi-résidence secondaire des terroristes en tous genres — à combattre le terrorisme».

L'outrance finit toujours par sombrer dans le dérisoire. Ainsi en est-il des accusations du «Milliyet». Pour le moment, l'ignoble attentat d'Orly semble bien avoir marqué à la fois l'apogée et le début du déclin du terrorisme arménien en France. Il faut sans doute éviter de crier victoire, car rien n'est jamais définitif en matière de lutte contre le terrorisme, mais c'est un fait qu'aucun attentat arménien grave n'a eu lieu en France depuis juillet 1983.

Le mérite en revient sans doute d'abord aux services français, qui avaient eu tendance au départ à sous-estimer le mouvement. Reste que les divisions qui n'ont cessé de s'amplifier parmi les Arméniens partisans du recours à la violence ont également joué un rôle considérable dans l'affaiblissement de ce terrorisme spécifique. La diminution des attentats arméniens ne signifie cependant pas qu'il n'y a plus d'Arméniens terroristes, mais ceux-ci, pour lessentiel, ont rejoint les rangs de la nébuleuse du terrorisme international. C'est ainsi par exemple qu'on a de bonnes raisons de croire que la plupart des fondateurs de l'Armée secrète de libération de l'Arménie (ASALA), qui opéraient naguère à partir de Beyrouth, sont aujourd'hui installés en Syrie. Ils se préoccupent plus, apparemment, de la déstabilisation de certaines nations occidentales que de la survie d'une nation arménienne mentionnée dans le traité de Sèvres de 1920, mais étrangement oubliée dans celui qui a été conclu à Lausanne trois ans plus tard.

Certains terroristes arméniens sont mus uniquement par des préoccupations nationalistes — notamment les membres de l'Armée révolutionnaire arménienne, qui a succédé aux Justiciers du génocide, qui ne s'en prennent qu'à des représentants de l'Etat turc. Ils semblent, eux aussi, avoir mis une sourdine à des activités condamnées par l'immense majorité de la communauté arménienne, qui a choisi la France comme seconde patrie, sinon comme première.

Cet apaisement ne signifie pas qu'il n'y a pas non plus de problème arménien et qu'Ankara peut être aujourd'hui tenu quitte de ce qu'on est en droit d'appeler le génocide de 1915. Certes, l'histoire est peuplée de massacres, et bien des peuples ont payé leur tribut au fanatisme et à l'intolérance. Encore ne faudrait-il pas que les Etats auteurs de ces crimes s'obstinent à les nier et se présentent en victimes dès lors qu'on les leur rappelle. C'est pourtant l'attitude dans laquelle s'enferment tous les dirigeants turcs. L'actuel premier ministre, M. Ozal, ne fait pas exception à cette règle, qui vient de déclarer qu'il n'est «pas question d'un changement d'approche» de sa part, et que «personne n'a le droit de demander à la République turque un seul pouce de terre ni d'accuser la République».

Cette obstination à nier l'histoire ne constitue-t-elle pas, d'une certaine façon, un encouragement au terrorisme ?

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՄՄՈՎ

22 ՔԻԻՐՏԵՐ մահուան դատապարտուեցան Տիարպէքիրի զինուորական դատարանին կողմէ, զանգուածային մեծապոյն դատերէն մէկուն առարթին: 1981-ին ըսկըսած այս դատավարութեան ամբաստանեալներ էին Մարտինի խմբակին 624 անդամները (քիւրտ աշխատաւորներու կուսակցութիւն): Ամբաստանութիւնն էր՝ «Մարքս-Լենինիստ անկախ Պետութեան մը հաստատման փորձ Թուրքիոյ հողամասին մէկ մասին վրայ»: 251 ամբաստանեալներ անպարտ արձակուեցան, 25՝ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան, 13 ամբաստանեալի համար դատարանը յայտարարած է թէ ինք չի կրնար դատուիլ, 33-ի պարագան անջատուած է, չորս մեռած են դատավարութեան սկսելէն ի վեր:

ԵՐԿՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ պիտի կատարուին միաժամանակ, 1986 Մարտին: Արդարեւ, նախարարապետ Ժոպիւս յայտարարեց թէ երեսփոխանական ընտրութիւններուն հետ պիտի կատարուին, նոյն օրը, չրջանային խորհրդականներու ընտրութիւնները: Համեմատականի դրութիւնն է որ պիտի կիրարկուի այս վերջիններուն համար: Ասիկա մաս կը կազմէ թեկնածու Մխիթարեանի խոստումնակարագիրը ամուր հիմերու վրայ»:

Կային ժամանակներ, ուր հրեւուածի առիթ էր հայ պատանիներու կամ երիտասարդներու գիտական, գեղարուեստական մարզերէն ներս արձանագրած յաջողութիւնը կամ օրհնակի համար անոնց գրական նախափորձերը: Իսկ այսօր հրաշքներու երկիրը՝ Ամերիկան, մեզի կը սորվեցնէ թէ պէտք է հպարտանալ հայորդիներու թայ ֆուան տօ-ի յաջողութիւններով· կ'երեւի հոն շատ բնական երեւոյթ է այս մէկը, այնքան որ լուրը - պատկերազարդ - տեղ կը գրաւէ հայ լեզուին ու մշակոյթին ծառայելու կոչուած մամլոյ օրկանի մը էջերուն մէջ:

Ի՞նչ կ'ըսէ արդեօք «գիտակից հայ ծնողքներ»ու այն սեռը որ անհետանալու վրայ է· կը նախընտրէ լուռ մնալ, կ'ենթադրեմ, «յետամնաց» կամ «ժամանակավրէպ» չնկատուելու համար ամերիկեան նման նորելուկ բարբերու ցուցատախտակ նոր սերունդի մը կողմէ:

Արհան մեռաւ, կեցցե՛ն արհաւները:

ԱՐՓԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐՔԱՆ ՄԵՌԱՒ...

—×—

Յունուար 26-ի ամերիկահայ շաբաթաթերթի մը մէջ կար հետեւեալ լուրը· - «Ուաշինկթընաբնակ տէր եւ տիկին Ռ.ի երեք զաւակները Շաթ (9), Բափֆի (8), եւ Անի (5) երկու տարիէ ի վեր հաւատարմօրէն կը հետեւին իմիճապաշտպանութեան արուեստի դասընթացքներու, մասնագիտանալով թայ ֆուան տօ խարթէի մէջ: Անոնց իւրաքանչիւրը արդէն մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է:

... Թայ ֆուան տօ-ի հիմնարկի տնօրէնն եւ ուսուցիչը շատ բարձր կը գնահատէ այս փոքրիկներու ջանքերը:

Այս փոքրիկները իրենց կրթութեան կողքին կանուխէն կը կերտեն նաեւ իրենց

ՏԵՐՈՒՆԻ

ԱՐՄԻԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

Յաւուր լմայանք որ յետ երկարատեւ եւ անողոք հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Արմիկ Ջամալեան, Երեքշաբթի կէսօրէն վերջ, Փետրուար 19-ին:

Անդրանիկ զաւակը, ողբացեալ Արշակ Ջամալեանի, Արմիկ ծնած էր Թիֆլիզ, 1912 Մայիս 15-ին: Ֆրանսա հաստատուած, ընտանեօք, Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան անկումէն ետք, Արմիկ Ջամալեան աւարտած է իրաւաբանական համալսարանը եւ աշխատած որպէս միջազգային իրաւաբանական խորհրդատու: Պատերազմի ընթացքին ալ՝ եղած է միջազգային կարմիր Խաչի մէկ երիտասարդ տարիներուն մանաւանդ մասնակցած է հայ երիտասարդական չարժումներու (Հայ Արի եւայլն):

Վերջին տարիներուն, հիւանդութիւնը պատճառ եղած էր որ բոլորովին քաշուած կեանք մը վարէ:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

Մեր ցաւակցութիւնները իր կնոջ՝ Ա.րաքսիին, զաւկին, թոռներուն եւ քրոջ՝ Լոնա Ջամալեանի:

(Շար.ը Դ. էջ)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ՄԷԿ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Պատմա - բանասիրական հանդէսի մեր վերջին սոացած թիւ 3 եւ 4 թիւերէն, 1984, առաջինին մէջ, - լոյս կը տեսնէ երեք ամիսը մէկ, գիտական, բոլոր Հայաստանեան պարբերականներուն նման սահմանուած թուականէն ուշ, - Ռ. (Ռուբէն) Գ. Սահակեան, որուն հանգէսի աշխատութիւններէն կը մնայ Սովետա - Թուրքական յարաբերութիւնների պատմութեան հակագիտական լուսաբանումը ժամանակակից թուրք պատմագրութեան մէջ դիրքը՝ հրատարակութիւն Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արեւելագիտութեան ճիւղին, 1964, այս անգամ թարգմանաբար Ա.Թաթիւրքի պատասխանները կը հրապարակէ, գանոնք քաղելով ամերիկեան Լոս - Անճելըս էֆ-գամիները օգոստոս 1926 Օգոստոս 1-ի թիւէն:

Հարցազրոյցը կը վարէ զուիցերացի լրագրող՝ Էմիլ Հիլտբրպրանտ: Տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, Անդարա:

Մ. Քեմալ անդրադառնալով իրեն դէմ կատարուած մահափորձին, կ'ըսէ հետեւեալը, - Երբ մենք յաղթեցինք մեր արտաքին թշնամիներուն, կամ այն թշնամիներուն, որոնք ցայտուն համակրութիւն ցոյց կուտային օտար դաւադիր ուժերուն հանդէպ, մեր ժողովուրդը զրեթէ իր բոլոր դասակարգերով եւ խաւերով խանդավառ եւ, նոյնիսկ, մոլեռանդ տրամադրութեամբ համախմբուեցաւ մեր չորքի՝ փրկելու համար ազգը օտար լուծերէ: Բայց հազիւ թէ ազգը իր ինքնութիւնը ապացուցանեց օտարներուն նկատմամբ, որոշ տարրեր, որոնք անտէ էին քաղաքական մեկենայութիւններու հին դպրոցով, սկսան ցոյց տալ իրենց մտքիները: Մենք դէմ - յանդիման գտնուեցանք Հանրապետութեան կեանքին ապահովցող երկու հակոտնեայ տարրերու: Մէկը այն խումբն էր, որ կրօնական մոլեռանդութեան եւ ապիտութեան կը զուգակցէր քաղաքական անմտութիւնը: Այս տարրը անցեալին, գանգատելիութիւններու ներքեւ, կը փորձէր հաւատացնել, թէ պետութիւնը մէկ մարմին է եւ կրնայ օգտագործել անկարգութեան, չատախութեան եւ անաքօզ կաշառակերութեան ճամբով իր անձնական չահերը:

Ես վերջ դրի կառավարելու այդ դժխեմ եւ դատապարտելի ըմբռնումին՝ ջնջելով Նալիֆան եւ Սուլթանը: Ես աքսորեցի այդ տեսութիւնը մարմնաւորող անձերը...

Երկրորդ տարրը, - կ'ուզէ Քեմալ, - որուն դէմ ես անհնարին պայքար կը մղեմ, նախահանրապետական շրջանին աշխարհի ծանօթ կը մնայ Երիտասարդ Թուրքերու միութեան կոմիտէ անունով: Անոնց չարքերը մուտք գործած, հաւաքուած էին քաղաքական բախտախնդիրներ, կասկածելի մարդիկ, կիսապրագէտ յառաջդիմականներէ սկսեալ մինչեւ ամենաբարձրակ գործելակերպեր ունեցող մարդիկ: Այն օրերուն, երբ մենք կը պայքարէինք մեր թշնամիներուն դէմ՝ ներս եւ դուրս, այս տարրը մեզի միացաւ եւ կռուեցաւ մեզի հետ: Հակառակ այս իրողութեան, ես առաջին օրէն իսկ հաւատք չունէի ասոնց չարժառիթներուն ուղղութեամբ: Սակայն ես կը փափաքէի, յոյս կը տածէի եւ կ'աղօթէի, որ երկիրը կ'ազատի օտար լուծէն, այս տարրը կը սրբագրէ իր մեթոտները, կը ներշնչուի հայրենասիրական զգացումներով: Շատով համոզուեցայ, սակայն, թէ յետոյ դատապարտուած էին հիասթափութեան, եւ որ մաղթանքներս ալ կը մնային անպատասխան: Ես համբերութեամբ կը սպասէի, աչքս չհեռացնելով անոնց գործունէութեան վրայէն: (Մ. Քեմալի յայտարարութեանց այս եւ ասոր յաջորդող տողերը՝ թարգմանուած անգլերէնէ արեւելահայերէնի, Ռ. Գ. Սահակեանի կողմէ, «Ծառայ»ի ընթերցողներուն համար կը ներկայացնենք արեւմտահայերէնով):

Միշտ հետեւելով Ռ. Գ. Սահակեանի թարգմանական յօդուածին, Քեմալ այնուհետեւ կ'ըսէ, թէ երբ այդ քաղաքական ընդդիմադիր տարրերը յատուկ ճակատ կը կազմեն, ինք չուզելով մենատէր դառնալ, ինչ որ մերկապարանոց սուտ մըն է ըստ մեզի եւ ըստ պատմութեան, կը միտի, համաձայն անոր, հանդուրժել: Բայց, կ'աւելցնէ ան, երբ անոնք քաղաքական ընդդիմութեան երեւոյթին տակ կը սկսին խռովութիւններ սարքել «ռեակտական - կառավարական դէկը իրենց ձեռքը ունեցող մարդոց նուիրական պարտականութիւնը կը դառնայ պահանջել օրինակելի դաժանութեամբ»:

Անդրադառնալով այնուհետեւ իր հակառակորդներուն գործունէութեան, Մ. Քեմալ իր հարցազրոյցին ընթացքին կը մատնանշէ, - նախկին Երիտասարդ Թուրքերու կուսակցութեան այդ մնացորդները, կուսակցութիւն, որ ՊԷՏՔ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՏԱՐ ՄԵՐ ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ԱՆԳՈՒԹ ԿԵՐՊՈՎ ՔՇՈՒԵՑԱՆ ԶԱՆԳՈՒԱԾԱԲԱՐ ԻՐԵՆՑ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐԷՆ ԵՒ ԲՆԱԶՆԶՈՒԵՑԱՆ, այդ մնացորդները յամառեցան իրենց տեսակէտներուն եւ կատարածին վրայ Հանրապետութեան օրով (ընդգծումը՝ Ռ. Ս.Խ): Ասոնք մինչեւ այսօր կը շարունակէին ապրիլ կողոպուտով, թալանով, կաշառակերութեամբ. թշնամական կեցուածք ցոյց կուտային օգտակար աշխատանքի լծուելու ուղղութեամբ, իրենց ապրուստը արդար քրտինքով վաստակելու մտքին դէմ:

Ընդդիմադիր կուսակցութեան քօղին տակ, այս տարրը, որ հակառակ ժողովուրդին կամքին, երկիրը պատերազմին մէջ մտցուց, - Ա. Համաչխարհային, - եւ պատճառ դարձաւ, որ թուրք երիտասարդութիւնը զէտերու նման արիւն հոսեցնէ՝ Լիմէր փաշայի անոպայ փառասիրութեան յաղթող տալու համար, այդ տարրը փոքրոգի ձեւով փորձեր կատարեց իմ, ինչպէս նաեւ իմ կառավարութեան անդամներուն դէմ:

Իրրեւ օրինակ Մ. Քեմալ իր հարցազրոյցին ընթացքին կը մատնանշէ 1926 Յունիսի կէսերուն Իզմիրի մէջ իր անձին դէմ ձեռնարկուած մահափորձին, - ձախողած, - (*) իսկ ասոր ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցած նախկին Երիտասարդ Թուրքերու գործիչներ մահուան կը դատապարտուին՝ կախաղանով: Ասոնց չարքին կը մնայ, կը յիշեցնէ յօդուածագիրը Ռ. Գ. Սահակեան, Իթթիհատի գաղափարախօս բժ. Նազըմ, որ Կ. Պոլսոյ պատերազմական ատեանին կողմէ 1919 Յուլիս 6-ին, ի հարս Իթթիհատի միւս ոճրագործներուն, կը դատապարտուի մահուան, ի բացակայութեան: Ռ. Գ. Սահակեան հետաքրքրական կարդ մը տեղեկութիւններ կ'աւելցնէ ըսելով, թէ նոյն ժողովուրդին վրիժառուները կ'ենթակայեցնեն արդար դատաստանի թալէաթի, Ջեմալի, Սայիտ Հալիմ փաշաներ, Պէհաէտտին Շաքիրի, Տրապիզոնի Հայերու դահիճ Ճեմալ Ազմի պէյի հանդիպ, (**) ապա՝ բժ. Նազըմ կը յայտնուի խոյս տալ եւ 1923-ին, Պերլինէն կը վերադառնայ Թուրքիա: Հոն կը յարի Մուսթաֆա Քեմալի ընդդիմադիր քաղաքական կուսակցութեան եւ կը մասնակցի վերոյիշեալ դատապրութեան՝ կախաղան բարձրանալով Քեմալի ձեռքով (***):

Երիտասարդ Թուրքերու կուսակցութեան եւ կառավարութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան եւ, մասնաւորապէս ս Թուրքիոյ քրիստոնեայ բնակչութեան նկատմամբ անոնց կիրարկութեան դրած ջարդարար քաղաքականութեան դատապարտումը Մ. Քեմալի կողմէ ուշագրութեան արժանի կը դառնայ, իրրեւ պատմական փաստ, կը գրէ Ռուբէն Սահակեան: Եւ կ'աւելցնէ, թէ ասիկա խիստ այժմէական կը մնայ միաժամանակ, քանի Քեմալի իսկ հիմնադրած Թուրք Պատմութեան Հիմնարկութիւնը, - Թուրք Թարիհ Քուրումու, - եւ ժամանակակից թուրք պատմագրութիւնը իր ամբողջութեան մէջ չարամիտ կերպով կը կեղծեն պատմական իրականութիւնները՝ փորձելով ժխտել կամ այս եւ այն ձեւերով արդարացնել թրքական ազգայնամոլ քաղաքականութիւնը, յատկապէս Հայկական եղեռնը:

Ռուբէն Սահակեանի եզրափակիչ խօսքը, այնքան յստակ, կ'արտայրենք նոյնութեամբ.

«Պէտք է մատնանշել, սակայն, որ Մ. Քեմալի՝ ըստ էութեան, իրականութեան համապատասխանող այս դնահատականը չէր բխում ազգային հարցում նրա ընկերվարական դիրքորոշումներից, քանի որ ինքը՝ Մ. Քեմալը ինչպէս մինչեւ նշուած հարցազրոյցը, այնպէս էլ դրանից յետոյ կիրառում էր ազգայնամոլ քաղաքականութիւն ընդհանրապէս Թուրքիայի այլազգի ժողովուրդների նկատմամբ»:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Տուեալ թուականին Իզմիրի մէջ երեւան կը հանուին դաւադրութիւններ. կը գլխաւորէին նախկին Իթթիհատականներ. ահաբեկիչները կը նախատեսեն սպանելու Քեմալ, ապա Իզմիրը այցելութեան առթիւ:

(**) Պոլսոյ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պետական Մարմինը կը վճռէ հայերի Թուրք երէշներուն թափստացները երեւան հանել եւ ահաբեկել զանոնք մէկ առ մէկ:

(***) Իզմիրի մէջ դատուղները՝ երկրորդական դէմքեր: Բուն դատավարութիւնը՝ Անգարա. բժ. Նազըմ հոն կը դատապարտուի մահուան:

Ժ. Մ.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՁՄԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՆԵՐԸ

Մալէրպի մահէն կարճ ժամանակ ետք, պրական քանի մը դէմքեր սոխորութիւն դարձուցին հաւաքուիլ ամէն չարաթ իրենցմէ մէկուն տունը:

Այդ հաւաքոյթներուն հաւատարիմ ներկաները կ'ըլլային երիտասարդներ, որոնք կը կոչուէին Մալվիլ, Շափլէն, Սեռիզէ, Լուի Թիբի, Գոնթար: Այս խումբին բնիկամիները Գոնթար եւ Թիլիվ Ապէր 25 տարեկան էին, իսկ երիցագոյնը՝ 53: Մալէրպի բարեկամներէն մէկն էր ան, կը կոչուէր Օժէր տը Կոմպօ:

«Անոնք մտերմաբար կը խօսակցէին ամէն տեսակ նիւթի մասին, ինչպէս սովորական այցելութեան մը ընթացքին. պարծերէ, լուրերէ, դրականութենէ» կը պրէ Փէլիսոն, Ակադեմիին առաջին պատմութեան հեղինակը:

Հաւաքուողները փոխադարձաբար իրարու կը ներկայացնէին իրենց գործերը, ու ազատօրէն կը քննադատուէին անոնք, յետոյ հաւաքոյթը կ'ուարտէր կամ պարտոյտով մը, կամ նախընթրիքով մը:

Այնպէս կը թուի թէ այս հաւաքոյթներուն հրապոյրը հոն էր որ մասնակիցները փոխադարձաբար կը խոստանային մարդու չխօսիլ այդ մասին, որպէսզի պահպանուէր անոնց մտերմական բնոյթը:

Այսուհանդերձ իրենցմէ մէկը չի յարդեր իր խոստումը, Մալվիլն է: Ան պատանիքը կը յայտնէ իր բարեկամին Ֆարէին որ փափաք կը յայտնէ մաս կազմել այս փոքրիկ խումբին: Մալվիլ ծանր ամբաստանութիւններու կ'ենթարկուի սակայն Ֆարէի յատկութիւնները պատճառ կ'ըլլան որ ան ընդունուի:

Ֆարէ իր կարգին հաւաքոյթներուն մասին կը խօսի իր բարեկամներէն ոմանց, յատկապէս ոմ Մարէի եւ Պուատրոպէրի, որոնք կ'ընդունուին դիւրաւ խմբակին մէջ: Պուատրոպէրի մուտքը բոլորովին պիտի փոխէ այս հաւաքոյթներուն ճակատագիրը:

Պուատրոպէր մտերիմ մըն էր կարդինալ Ռիշըլիոէի. տեսակցութեան մը ընթացքին անոր կը խօսի այս հաւաքոյթներուն ու ներկաներուն մասին: Կարդինալը կը հարցնէ թէ այդ անձերը չե՞ն փափաքիր մարմին մը կազմել ու կանոնաւոր կերպով ժողովներ գումարել բարձրատեղեան նշանաւորի մը հովանաւորութեան ներքեւ: Պուատրոպէր ենթադրելով որ ուրախութեամբ կ'ընդունուի նման առաջարկ մը, կը յանձնարարէ կարդինալին այդ պարոններուն խոստանալ իր հովանաւորութիւնը:

Առաջարկը կը փոխանցէ բարեկամներուն որոնց մեծ ընդհակառակն լու[ռ]դունելութեան չարժանանար, հակառակ փէլիսոնի պատմածին: Թերեւս պէտք կ[ա]ծիքները կը յայտնուէին, ի վերջոյ սկզբունքը կ'ընդունուէր, որպէսզի եւք Ռիշըլիոյի Պուատրոպէրը հաստատել կուտայ պարապան թէ ընկերութեան անդամները ըստ սովորութեան հաւաքուելն, նաեւ ելոյնեան անդամներու թիւը, ու մասնայն ձեւերուն եւ օրէնքներուն մասին, բոնք ամենայարմարը պիտի ըլլան իրենց ապագային համար:

Այս բոլորը կը պատահին 1633-ի վերջաւորութեան, կամ 1634-ի սկիզբը: Գոնբար կ'ամուսնանայ ու կը բացակայի Փարիզէն. այս պարապան կը տեսնէ իր բեկամները որ հաւաքուելու այլ վայր ճարեն: Տէմառէ կ'առաջարկէ իր բնակվայրը, Ռուա տը Սիսիլ եւ Թիրոն փոցներու անկիւնը: Հոս է որ ակադեմկան հաստատութեան մը բնոյթը կը [ս]անայ այդ խմբաւորումը:

Իրենց թիւը քառասունի բարձրացնելու համար ժողովներու ընթացքին անդր[ա]ժէտ ընտրութիւններ կ'ընեն, որպէսզի լով սկիզբէն իսկ, բացարձակ հաստատութեան սկզբունքը իրագործուի ամբողջութեամբ, առանց որեւէ նահապետի. Ցետոյ կը մշակեն առժամեայ կանոնադրութիւն մը ժողովներու կանոնաւոր ընթացքին համար: Նաեւ կարգ - կանոնի մը հաստատելու համար զանոնք երեք պաշտօնեաներ կը առեղծեն. անօրէն մը ու չանսլիմը, որոնք փոփոխական էին եւ քարտուղար մը որ ցմահ պիտի մնար այդ պաշտօնին վրայ: Տնօրէնը կ'ըլլայ Սեռիզ շանսլիէն՝ Տէմառէ, իսկ ցմահ առաջին քարտուղարը՝ Գոնբար: Երբ կը մեռնի 1675-ին հաստատած է 41 տարուան մրցանիշ մը, որ ցարդ ի զօրու է:

1634 Մարտ 20-ի նիստին կ'որոշուի կերութեան տալ «Ֆրանսական Ակադեմի» անունը: Մարտ 22-ին անօրէնին պաշտօն կը յանձնուի չարագրել նամակ մը, կարդինալին ուղղուած, խնդրելու համար իր հովանաւորութեամբ պատուել Ակադեմին: Այն դրական պատասխան կուտայ դիմումին:

Նամակին հետ ակադեմականները կարդինալին կը դրկեն կանոնադրական ծրագիր մըն ալ, զրկ առնուած Ֆարէի կողմէ: Կարդինալը քանի մը սրբագրութիւններ կը կատարէ: Վերջապէս Ֆարէ զրկը կը կարդայ Ակադեմիին որ վճռաբանութիւններէ ետք կը վաւերացնէ:

Պուատրոպէր երեք այլ անդամներ զայն կը յանձնէ կարդինալին, որ ուրախ քննութենէ մը ետք կը խնդրէ ընդհինդերորդ յօդուածը, ուր՝ «իրաքանչիւր ակադեմական կը խոստանար պահել առաքինութիւնն ու յիշատակը պահել հովանաւորող կարդինալին»: Ցետոյ զայն սառրագրելով ու կնքելով կը վերադարձնէ 1635, Փետրուար 22-ին:

Շափլէն առաջարկած էր Ակադեմիի աշխատանքներուն նպատակ դարձնել «Լեզուին մաքրութիւնը, հարազատութիւնը, զայն առակ դարձնելու ամենաբարձր ոճով պերճախօսութեան». նպատակ մը որ մշտապէս հետապնդուած է: Ան բաւած է նաեւ թէ Ակադեմին յատկապէս աշխատանք պիտի ըլլայ բառարան, նաղիտութիւնը, քերականութիւնը, հռետորութիւնը եւ բանաստեղծութիւնը: Առաջինն է միայն որ կը մնայ իրենց աշխատանքի ծիրին մէջ, քերականութեան փորձերը յուսադրիչ չեն ըլլար, կը ձգուին մէկդի, իսկ հռետորութիւն ու բանաստեղծութիւն կը մնան միշտ լուսանքի վրայ:

Ակադեմին կը վճռէ ունենալ կապար մեղրամոմէ կնիք մը, կարդինալին պատկերով ու հետեւեալ վերտառութեամբ. «Ամման Ռիշըլիէօ հովանաւորողը Ֆրանսական Ակադեմին, հիմնուած՝ 1635-ին» իր բոլոր որոշումները վաւերացնելու համար:

Տեսնենք թէ ովքեր էին առաջին քառասունները. -

1 - Ամէնէն հին ակադեմականը անշուշտ Գոնբարն է (1603 - 1675). ան որ պատմիչը ունենայ գրաւէր բարեկամներուն ժողովներուն: Աւելի քան 40 տարի վարեց քարտուղարութիւնը:

2 - Ժան Օժէ տը Կոմպօ (1576 - 1662) Գոնբարի պէս, բազքական է, եւ անոր բարեկամներէն երկրորդն է:

3 - Ժան Շափլէն (1595 - 1674) միակ բանաստեղծ մը, որ սակայն ամէնէն ազդեցիկ հիմնադիր դէմքերէն մէկն է:

4 - Կոմպօ (1605 - 1672) - 1636-ին վանեսի, յետոյ 1638-ին Կրասի եպիսկոպոս, բանաստեղծ էր որմէ երբեմն ներշնչուած է Գորնէյ:

5 - Ապէր (1606 - 1638) - «Մահուան տաճարը»ին հեղինակը. բանաստեղծ-

թիւն մը որ հիացում կ'առթէր ատենին եւ որ բոլորովին մոռցուած է: Երկու, երեք տարի միայն ակադեմական կը մնայ. մահը այնքան խոր յուզում կը պատճառէ որ փոխանակ ամսուան մը, տարի մը կը տպասեն իր տեղը թափուր յայտարարելու համար:

6.- Ժաք տը Սեռիզէ - (1594-1653) - կը յիշուի միայն անով որ եղաւ Ակադեմիին առաջին անօրէնը:

7.- Գլօտ տը Մալվիլ - (1597 - 1647) - Սեռիզ-ի հետ Ռիշըլիէօի հովանաւորեալ ընդհմացողներէն մէկն է. իրմէ մնացած է միայն հնչեակ մը:

8.- Սէրիզէի արբան - (1610 - 1654) - Ապէրլեն եղբայրն է, փայլուն մտաւորական մը որ կ'արտասանէ Ռիշըլիէօի դամբանականը:

9.- Նիքոլա Ֆարէ - (1600 - 1646) - Ակադեմիի մայր կանոնադրին ծրագիրը չարաղրողներէն մէկն է. Մալվիլն է որ գինքը ներկայացուցած է Գոնթարի բարեկամներու չրջանակին. ան որ մեծ հիացում ունէր անոր «Պատուաւոր Մարդը» գործին, 1633-ին հրատարակուած ու թաղուած մոռցութեան ծոցը, ինչպէս հեղինակը:

10.- Ժան Տէմառէ Տը Սէն Սօրլէն - (1595 - 1676) - Ակադեմիին առաջին չանսլէրն, աւելի քան 40 տարուան անդամակցութիւն մը ունի. 1670-ին լոյս տեսած է իր «Ֆրանսերէն լեզուին յատնաբլնի հետ բաղդատութիւնը» հատորը որ դնրած է կորիզը Հիներու եւ Նորերու ծանօթ բանտմին:

11.- Ֆրանսուա լը Մէթէլ, Պուատրպէրի արբան - (1592 - 1662) - Ռիշըլիէօի նախնորհաւն էր, կրնայ Ակադեմիի հիմնումին մղիչ ուժը նկատուիլ: Այս գերը աւելի մեծ տեղ ունի իր յիշատակութեան մէջ քան անոր ուղղերգութիւններն ու տասը զանչանները որոնք որոշ համբաւ մը եւ մեծ ժողովրդականութիւն կ'ապահովեն իր ժամանակին:

12.- Փօլ Հայ - (1593 - 1636) - «Ֆրանսական պերճախօսութեան» մասին խօսուած 20 ճառերու առաջինը իրը եղած է:

13.- Կիյօմ Պօթրիւ - (1588 - 1665) - Քանի մը երդիծանք գրած է:

14.- Ժան Սիլոն - (1595 (?) - 1667) - Կանոնադրութիւններու պատրաստու - թեան մասնակցած է: Իր յաջորդը կ'ըլլայ Գոլմէր:

15.- Ժան Սիրմոն (1589 - 1649) Լուի ԺԳ-ի պատմագիրն է, ան ալ մասնակցած է կանոնադրութիւններու պատրաս - տութեան:

16.- Ամապլ տը Պուրզէս (1606 - 1672) 17 տարեկանին կը նկատուի հանճար մը, սակայն այս մասին չեղոյ բան չի յիշուիր, հակառակ անոր որ իրապէս մեծ պետն մըն է: Բառարանագիտութեան մարդին մէջ աշխատութիւններ ունի:

17.- Պաչէ տը Մեզիրիաք (1581 - 1638) Գրեթէ երբեք չի դար Ակադեմի. չատ միջակ բանաստեղծ մըն է, այսուհան - դերձ լաւ քերականագէտ ու հիանալի յունարան:

ՔԱԹՐԻ ԴՈՒՔՕ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԴՈՒԿ

1862 - 1912

—×—

Լուսանկարներու մեծամասալ, գեղատիպ հատոր մը հրատարակութիւն ի - ՔՕՄ էնթէրնասիոնալի, լոյս տեսած Ս. Ղազարու տպարանէն՝ Վենետիկ:

Երեք լեզուով - իտալերէն, անգլերէն եւ ֆրանսերէն - յառաջաբանին մէջ ճօրճիօ Փասիֆիչէ կ'ըսէ. «Լուսանկարներու այս հաւաքածոյին մարմին տուողը ո՛չ արուեստի գործ մը ստեղծելու գաղափարն է, ոչ ալ պատմական դատաստանի մը ատաղձ հայթայթելու փափաքը: Վաւերագրական արժէք մը ունին անոնք, կը վկայեն հայ ղեմագրական բեղուն չրջանի մը մասին, (1862 - 1912):

... Իր անցեալէն ցոլքեր պահելու փափաքով այս հատորը թղթատող Հայ մը հոն պիտի գտնէ որպէս հայելի մը իր ժողովուրդին լաւագոյն մարդիկը, հերոս, մտաւորական, զօրավար, հրամանատար կամ պարզապէս՝ մարտիկներ: Հայրենասիրական չարժումին գինուորեալնեբը. Կ. Պոլիս, Նիւ - Եորք, Թիֆլիս, Ս. Պետերսպուրգ կամ կեդրոնական Եւրոպական քաղաքներ:

... Գեղեցիկ են կամ ոչ այս նկարները. միակ պատասխանը որ կրնանք տալ մեկնելով քաղաքական - պատմական տեսանկիւնէն, այն է որ այս նկարները գեղեցիկ են: Որովհետեւ կ'արտայայտեն ու կը վաւերագրեն ճշմարտութիւն մը, որովհետեւ անոնք կ'երկարեն սուտի արխիւներէն ալ անդին, ճշմարտութեան լոյսը սփռելու համար պատահարներու՝ եւ տալու կեանքին մեկնաբանութիւնը»:

Յառաջաբանէն հաք կը սկսի տողանցքը լուսանկարներու, զետեղուած սեւ էջերու վրայ, իրենց սրճագոյն խորքերով, հինէն նայող դէմքերով:

Հոն կան ձեռքերնին գէնքերով, կուրծքերնին խաչաձեւ փամփուչտակալներով մարտիկները, հրամանատար դէմքեր, զօրավարներ, մտաւորականներու խմբանկարներ ուր օրինակ կարելի է քով - քովի տեսնել Արմէն Կարօն, սերաստացի Մուրատը, Ա. Ահարոնեանը, Մ. Վարանդեան, Սեպուհ, Վ. Տաթեւեան, ժամանակի fարտ փոստալներ, սիրուած, առասպելային դարձած դէմքեր, Անդրանիկը, Կուկունեանի խումբը, Ռուբէն Տէր - Մինասեան ու իր մարտիկները, Խանասորի պատերազմին կամաւորական խումբը, եւայլն:

Լուսանկարներու մեծ մասին ընկերացած են 1860 - 1908-ի հայ ժողովրդական բանաստեղծութենէն հատուածներ, դարձեալ երեք լեզուներով:

Վերջաւորութեան զետեղուած է Թուրքիոյ քարտէս մը, ժամանակագրութիւն մը՝ (1794 - 1912) պատրաստուած Անահիտ Տէր - Մինասեանի կողմէ:

Հրատարակութեան պատասխանատուն է Հերման Վահրամեան, լուսանկարները առնուած են Հ. Ց. Դ.-ի Վանաբեան - Բալայեան թանգարանէն (Փարիզ):

Ք.

I / COM
Viale Bligny, 22
20136 Milano ITALIE

ՋԵԿՈՅՑ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
1985 - 1986
ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ

—

1.- Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 1985 - 1986 ուսումնական տարեչրջանին համար, վերանորոգելի կրթաթոշակներէն զատ, պիտի յատկացնէ նաեւ որոշ թիւով նոր կրթաթոշակներ արժանաւոր ուսանողներուն:

2.- Հիմնարկութեան ներկայ ծրագիրը կը վերաբերի միմիայն այն ուսանողնեբուն՝ որոնք համալսարանական լրիւ մակարդակ ունեցող ուսումնական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին կանոնաւորաբար հետեւիլ մանագիտութեան մը: Գիշերային, մանակի կամ ոչ - ակադեմական դասընթացքներ մաս չեն կազմեր ներկայ ծրագրին:

3.- Կրթաթոշակներու յատկացումը կը կատարուի բնաորութեամբ, հայկական ծագում ունեցող ուսանողներու՝ որոնք բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար զուրկ են նիւթական անհրաժեշտ միջոցներէն: Սկզբունքով Հիմնարկութիւնը չի քաջալերեր ուսանողներ՝ որոնք իրենց ուսման կ'ուզեն հետեւիլ իրենց բնակավայրէն դուրս գտնուող համալսարաններու մէջ:

4.- Թեկնածուներ պարտին ունենալ ուսումնական բարձր մակարդակ, լրացնել անհրաժեշտ բոլոր պայմանները եւ ընդունուած ըլլալ նուազագոյն «Սոֆոմոր» դասարանը ամերիկեան համալսարաններու մէջ՝ կամ համապատասխան դասարան մը այլ համալսարաններու պարագային:

5.- Ներկայացող թեկնածուներէն կ'ընտրուին Հիմնարկութեան պատգու - թեամբ արժանաւորագոյն նկատուածները միայն: Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող երկու թեկնածուներ միաժամանակ չեն կրնար օգտուիլ Հիմնարկութեան ներկայ ծրագրէն: Նախընտրութիւնը կը տրուի արժանաւոր այն ուսանողներուն՝ որոնց ընտանեկան անմիջական պարագաներուն մէջ օգտուող չէ եղած անցեալին Հիմնարկութեան համալսարանական կրթաթոշակներէն:

6.- Բոլոր թեկնածուները, ուր ալ բնակին անոնք, իրենց ծրագիրը դիմումի - գերը պէտք է ներկայացուցած ըլլան ըստորեւ նշանակուած հասցէին Մարտ 1-էն ամէնէն ուշ մինչեւ 1985 Մայիս 31: (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն՝ ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար այս թուականները պիտի ըլլան Սեպտեմբեր 15-էն՝ Դեկտեմբեր 15, 1985):

Calouste Gulbenkian Foundation
Department of Armenian Affairs
Avenida de Berna 45-A
1093 — Lisbon Codex / PORTUGAL

Ի պատասխան՝ թեկնածուներուն կը ղրկուին հարկ եղած տեղեկութիւնները եւ հարցաթերթիկները:

7.- Այն պարագային երբ ուսումնական չրջանի տեւողութիւնը կ'ընդգրկէ հինգէն աւելի տարիներ, ուսանող մը Հիմնարկութեան կրթաթոշակներէն կրնայ օգտուիլ առաւելագոյն հինգ տարի միայն:

8.- Ընտրութիւններ կատարելու համար, դիմողները պարտին իրենց անունն ու մականունը թղթակցութեանց եւ հարցաթերթիկներու մէջ գրել նոյնօրինակ ձեւով, այնպէս ինչպէս կ'երեւին անոնք էնթակային ինքնութեան թուղթին կամ անցագրին մէջ:

9.- Հիմնարկութիւնը չատ սահմանափակ թիւով կրթաթոշակներու համար նկատի պիտի ունենայ նաեւ դիմումներ թեկնածուներէ՝ որոնք արդէն տիրացած են համալսարանական վկայականի մը եւ կը փափաքին կատարելագործել իրենց ուսումը իրենց բնական երկրին կամ արտասահմանի ուսումնական բարձրագոյն հաստատութիւններէն մէկուն մէջ: Դիմումները պէտք է կատարուին վերայիշեալ ձեւով դարձեալ, նկատի ունենալով նոյն պայմանաժամերը:

10.- Ներկայացուած բոլոր թղթածրարները ի վերջոյ կը կեդրոնացուին Լիզպոն՝ ուր արժանաւոր թեկնածուներուն ընտրութիւնը կը կատարուի Օգոստոս ամսուան ընթացքին (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն եւ Աւստրալիոյ պարագային փետրուարի վերջը): Որոշումները թեկնածուներուն կը հաղորդուին ուղղակի Լիզպոնի կեդրոնէն:

11.- Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին Հիմնարկութենէն համալսարանական կրթաթոշակ ստացող ուսանողներէն իրենց կրթաթոշակները 1985 - 1986 տարեշրջանին վերանորոգել տալու համար պարտին իրենց դիմումները յղել ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին՝ Մարտ 1-էն մինչեւ 1985 Մայիս 31, (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն, ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար՝ Սեպտեմբեր 15-էն մինչեւ 1985 Դեկտեմբեր 15), ստանալու համար հարկ եղած հարցաթերթիկները: Նշանակուած պայմանաժամերը չյարգող ուսանողներու դիմումները նկատի չեն առնուիր:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն,
1985, Փետրուար 8

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Մէս օր, առաւօտեան պահուն, այդ տան մէջ կատարուեցաւ մի հանդիսաւոր մկրթանք: Հայր սուրբը ջուր օրհնեց մի խաչով, որի մէջ, ինչպէս հաւատացնում էր. ամփոփուած էր «կենաց փայտի» մի մասը: Ջրօրհնութեան մէջոցին կարդացուեցան աւետարան, երգուեցան զանազան տոնական երգեր:

Ամբողջ ընտանիքը, ծառաները, ապախինները եւ հարեւաններից շատերը հաւաքուած էին ընդարձակ դահլիճում, ուր կատարւում էր այդ հոգեւոր ծիսակատարութիւնը: Հայր սուրբը օրհնած ջուրը սրսկեց հանդիսականների վրայ, եւ երբ վերջացրեց, նախ տան տիրուհին եւ նրա ամուսինը մօտեցան համբուրեցին խաչն ու աւետարանը, յետոյ նրանց որդիները, եւ ապա մնացած բազմութիւնը, բոլորը համբուրեցին եւ օրհնութիւն առին:

Երբ ամէն ինչ վերջացած էր, օտարնեբը հեռացան, դահլիճում մնացին միայն տանեցիքը: Հայր սուրբի կառքը արդէն սպասում էր դրանը, նա չատապում էր ճանապարհ ընկնել: Բայց տան տիկինը խնդրեց, որ մի փոքրիկ նախաճաշիկ առնէն, եւ յետոյ ճանապարհ ընկնէն: Հայր սուրբը յարգեց նրա խնդիրը:

Նախաճաշիկից յետոյ, երբ խմում էին վերջին բաժակները եւ ցանկանում էին հայր սուրբին յաջողութիւն ու բարի ճանապարհ, մօտեցաւ տան տէրը, եւ կրկին անգամ համբուրելով յարգելի հիւրի ձեռը, տուեց նրան մի հատ ծրար ասելով.

- Համարեցէք այդ փոքրիկ նուէրը որպէս այրի կնոջ լուման: Ես քրիստոնէական պարտաւորութիւն եմ համարում իմ կարողութեան չափով մասնակից լինել այն օժանդակութեանը, որ նպատակ ունի թեթեւացնելու Երուսաղէմի սուրբ Կաճառի պէտքերը:

Ծրարի մէջ կար 5000 րուբլի արծաթ:

Հայր սուրբը օրհնեց նրա առատաձեռնութիւնը, խոստացաւ հինգ անգամ պատարագ մատուցանել Երուսաղէմի սուրբ տաճարի սեղանի վրայ նրա եւ իւր տիկնոջ հոգիների քաւութեան համար: Բացի դրանից, ընծայեց տան տիկնոջը մի «տէր - ողորմեա», որ չինուած էր ձիթապտուղի կորիզներից: Աւաց որ այդ ձիթապտուղները հատարակ տեսակից չեն, այլ քաղուած են Ձիթենեաց լերան նուիրական ծառերից, որոնց հովանիների ներքոյ չատ անգամ հանգստանում էր Յիսուս Քրիստոսը, ուր չատ անգամ խօսում էր Նա իւր ամենանչանաւոր քարոզները:

- Այն օրից անցել է տասն եւ ինը դար, աւելացրեց աբեղան, - այն նուիրական ծառերը, որ արժանացել էին իրանց հովանու ներքոյ հիւրասիրել Մարդկութեան Փրկչին, մինչեւ այսօր կենդանի են մնում:

Ցետոյ նա ընծայեց տան տիրոջ երեխաներին մի - մի հատ ապաքինիչ վոքրիկ խաչեր: - Այդ ապաքինը, ասաց նա, - հանուած է այն ծովից, որտեղից անցաւ Մովսէսը Իսրայէլի որդիների հետ եւ ազատեց նրանց Փարաւոնի գերութիւնից: Եւ այդ պատճառով այդ խաչերը կրողները ազատ կը մնան ամէն տեսակ չարից ու փորձանքից:

Տան տէրը եւ տան տիրուհին, չատ գոհ մնացին իրանց ստացած ընծաների համին եւ մեծ չնորհակալութեամբ ճանապարհ դրին յարգելի հիւրին:

Նա զարձեալ իւր օտարոտի քոզը, որի վրայ նկարուած էր վերջին դատաստանի սոսկալի պատկերը, ձգեց դէմքի վրայ, դուրս եկաւ եւ նստեց ծածկուած կառքին մէջ: Կառքը մեկնեցաւ:

Գիւղացիների բազմութիւնը զարձեալ չկարողացաւ տեսնել այդ խորհրդաւոր արեզակի երեսը: Բայց այդ բարի եւ կրօնասէր գիւղացիները երկար ժամանակ չէին մոռանում հայր Անտոնիոսի ու նրա սարկաւագ Ամբրոսիոսի հետաքրքիր պատմութիւնները Երուսաղէմի նուիրական տեղերի մասին...:

(Շար. 50)

(Շար. Ա էջէն)

ներուն եւ կը նպաստէր ապակեզրծման քաղաքականութիւնը, քանի որ պետութենէն նահանգներուն կը վերադարձուին իրաւասութիւնները:

Պիքրոնիթի հարաւ - արեւելեան շրջանին մէջ է, որ Ֆրանսացի սպայ մը - հինգերորդը - սպաննուած է «անծանօթ-ներու» կողմէ: Սպան մաս կը կազմէր հրազադարի դրծակցութիւնը ապահովող ուժերուն:

***ՄԱՏԻՏ - ՊԻԼՊԱՕ** վիճը ապահովուղ Պօլինկ 727 մը ճգմուեցաւ, երբ կը պատրաստուէր իջնել Պիլպաօ - Սոնոիքա օդակայանը: 141 ճամբորդներէն ու անձնակազմի եօթը հոգիէն, ոչ ոք ազատած է, բացի, ճակատագրի խաղով, Խուլիօ Ֆերնանդէզ անունով բախտաւոր մը, որ մայրաքաղաքին խճողումին պատճառով, ուշ հասած է օդակայան եւ անիծած կառք, խճողում եւ ամէն բան: Մնաց որ արտասովոր խճողումն ալ հետեւանք էր կեդրոնական դրամատան (Պանքօ ակնթարկ) անօրէնին սպանութեան: Ոստիկանական ուժեր «կղպած» էին մայրաքաղաքը, այսինքն փակած բոլոր ելքերը: Արկածին բուն պատճառը կրնայ պարզել «սեւ տուփը» միայն, բայց կը կարծուի որ օդանաւը բախած է հեռատեսիլի փիլոնի մը, մշուշին:*

ԱՄՄԹԵՐՏԱՄի մէջ, առջի օր վերջ պատ է պոռնիկներու միջազգային Ա. համագումարը, որու փակման առթիւ, մամուլի ասուլիս մը տուած են ներկայացուցիչները, պարզելով «Պոռնիկներու իրաւունքներուն միջազգային ուխտը»: Եւրոպայի եւ Ամերիկայի տասը երկիրներէ պատգամաւորուհիներ, մէկը՝ 70 տարեկան (կը ճչդուի որ դեռ կ'աշխատի...) չեչոտը դրած են իրենց պահանջներուն վրայ - անհատական ազատութիւններ, խօսելու, ճամբորդելու, սիրելու իրաւունք: Մերժած տուպանքներու եւայլն: Նկատուած է որ, այս մարզին մէջ, ամէնէն յետամնաց երկիրը՝ Ֆրանսան է: Յաջորդ համագումարը՝ 1986-ին, կրկին Ամսթերտամ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Յովհաննէս Հաճի - Յակոբեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Ալեքսանդը (Անգլիա) 200 Ֆ. եւ Պուա - Քօլոմպէն՝ Տէր եւ Տիկին Տէր - Յակոբեան 500 Ֆ. կը նուիրեն Իսլի եկեղեցւոյ պայծառութեան, փոխան ծաղիկի:

×

Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները. -

Ա. Բ., (Լիոնէն) Ամանորի առթիւ 2000 ֆրանք, Տիկին Վ. Պօղոսեան՝ ծնողաց առթիւ 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ռ. Ճէզվէճի (Նիսէն) 1500 Ֆ., Տիկին Սարաճեան՝ Միքոն Սարաճեանի մահուան 6-րդ տարելիցին առթիւ 1000 Ֆ., Տիկին Նույեմի էրմիչ 100 Ֆ., Պ. Ս. Պառաւեան 200 Ֆ., Տիկիններ՝ Գ. Տէմիրճեան, Ս. Թաժոյեան եւ Աբապեան, Ս. Տ. Մով - սէսեանի յիշատակին 300-ական Ֆ., Պ. Մ. Տօնելեան, Հ. Իչֆալացեանի մահուան առթիւ՝ 500 Ֆ., Տիկին Հ. Պարսամեան (Պրիւսէլէն) 2000 Ֆ., Մի Ոմն՝ 100 տոլար, Մի Ոմն՝ 6000 Ֆ., Տիկին Խաչէեան 100 Ֆ.:

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
ԲՈԼՈՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Մեծ Պահքի ամբողջ շրջանին, Փարիզեան Շրջանի մեր եկեղեցիներուն մէջ, Ուրբաթ երեկոներ ժամը 7-ին, Հսկումի խաղաղական եւ Հանգստեան ժամերգութիւնները պիտի կատարուին եւ պիտի որուն աւուր պատշաճի Քարոզ, համաձայն հետեւեալ ժամանակացոյցին. -

Ուրբաթ, Փետրուար 22
ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Ս· ՊՕՂՈՍ - ՊԵՏՐՈՍ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ
Ուրբաթ, Մարտ 1
ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՈՆԷՍ
ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ
Ուրբաթ, Մարտ 8
ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ
Ս· ՄԱՐԻԱՄ - ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ
Ուրբաթ, Մարտ 15
ՇԱՒԻԼ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

×

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ Պահքի հետեւեալ կիրակի օրերուն, պատարագէն անմիջապէս առաջ՝ ժամը 10-ին, Փարիզի՝ Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Արեւագալի ժամերգութիւն կը կատարուի. -

Կիրակի, Փետրուար 24
- Աբրահամի Կիրակի -
Կիրակի, Մարտ 3
- Անառակի Կիրակի -
Կիրակի, Մարտ 10
- Տնտեսի Կիրակի -
Կիրակի, Մարտ 17
- Դատաւորի Կիրակի -
Կիրակի, Մարտ 24
- Գալստեան Կիրակի -

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները. - ողբացեալ կարապետ Ջէրչեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Մինաս Կոճապաշեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արթիւր Մամալեան 50 Ֆ., Պ. Ժան - Փիէռ Մակարեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զենոբ Պաթթալեան 50 Ֆ., Պ. Զենոբ Պաթթալեան 125 Ֆ. դպրոցին յատաջդիմութեան համար:

×

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները իւ նպաստ իր դպրոցին. - Տիկին Մարի Ալօյեան 100 Ֆ., Տիկին Մարիամ Մարգարեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զաքար եւ Նուարդ Նուկոյեան 200 Ֆ., Տիկին Վերժին Երեմեան 100 Ֆ.:

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔՈՇԵՆԻ Մասնաճիւղի

ԻՇԵՐԱՅԻՆ
ՄԵԾ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՔ

NUIT DE LA CROIX BLEUE

animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de
Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Մարսէյլի Սբծոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը, ներկայիս կը տեղեկացնէ թէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Իր գրասենեակին մէջ, - 339 Աւբընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ (ուր եորդ), պիտի ընդունի անխտիր այցելութիւնները բոլոր ազգայիններուն եւ հաւատացեալ - ներուն, - հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը՝ ժամը 8·30 - 10·30 :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՈՒՐԲԱԹ եւ ՇԱԲԱԹ՝ ժամը՝ 8·30 - 11·30 :

Իսկ նոյն օրերուն, այսինքն, երկու - չաբթի, Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Շաբաթ կէսօրներէ վերջ ժամը 14·30 - 17·30 նախապէս ճշդուած ժամադրութեամբ:

Զայս ի գիտութիւն բոլորին:

ՃՇԴՈՒՄ. - Փետրուար 13 եւ 14-ի գիշերայի (4-րդ էջը) Օր· Ալյտա Պէրպէրեան մահապզին երկրորդ անունը պէտք է ըլլայ Պ. Զարեհ Պէրպէրեան (եւ ոչ՝ Զատիկ):

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Փետրուար 24, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, Շարվիէօ Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՉԱՏԻԿ ԱՒԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը՝ զեկավարութեամբ՝ Պ. Յակոբ Աբրահամեանի:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պուլվար Օտտոյէ Կապոյտ Խաչի մատնահիւղին վարչութիւնը կը տօնէ Բարեկենդանը, Կիրակի, Փետրուար 24-ին, ժամը 15-ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 12 - 14 ռիւ Սէն - Պազիլ: Ներկանները կը հիւրասիրուին կարկանդակներով եւ գինիով:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի հայրենակիցները ներկայ գտնուելու այս տօնական քաղաքերելու համար Կապոյտ Խաչը:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 70-րդ տարեդարձի կիրակի, - Ապրիլ 14-ին, Վասպուրական սրահին մէջ:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը կը պատրաստէ՝

«ՀԱՑ ԳՐՔԻ»

ցուցադրութիւն մը, 1985, Հոկտեմբերի համար, որ տեղի պիտի ունենայ՝
Palais de la Bourse «Musée de la Marine»
La Canebière, Marseille

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles **Ghazarian**
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille.
tél. (42) 89.27.47

"Բացառիկ գներ «Ցտեսիլ»ի բաժնետէրերուն"

DÉJEUNER DANSANT

HOMENETMEN - FRANCE
SCOUTISME

vous invite à son Déjeûner Dansant
CHICHE - KEBAB A GOGO
Grand Repas Familial
Dimanche 24 Février à midi
Salle des Fêtes du Collège Samuel - Moorat
26, rue Troyon — Sèvres
Participation aux frais : 120 Frs.
Réservations (places limitées) - auprès de tous les scouts
et Léon Baghdassarian
Saberatours - 31, rue d'Argenteuil
Tél : (1) 261-51-13 75001 Paris

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
22
VENDREDI
22 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R. C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.905 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.905

ՕՐԼԻ
Բ. ՕՐ

ԿԱՐՊԻՃԵԱՆ Կ'ՈՒՐԱՆԱՅ ՈՐԵԻԷ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻԻՆ ՕՐԼԻԻ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԶՆԵՐԿԱՅԱՆԱՆ

—×—

Ինչպէս կ'ակնկալուէր, Նախարարաց Խորհուրդը նախագահ Սօռէլի հաղորդեց իր ժխտական պատասխանը, ինչ կը վերաբերի կարգ մը նախարարներու ունկընդրութեան որպէս վկայ: Մեռամազ արդէն նամակ մը ղրած էր, ուր կ'ըսէր թէ չի ճանչնար ամբաստանեալները եւ տեղեակ չէ դէպքերուն: Փաստաբան Վերժէսի համար՝ վախնալու է, այդ կը նախընտրեն կը դոռայ, աւելցնելով.- «Այն ատեն, թող վերջն ալ չըսեն թէ զիրենք կ'ամբաստանենք իրենց բացակայութեան: Բանակցութիւններ եղած են կառավարութեան եւ ԱՍԱԼԱ-ի միջեւ: Խօսք տրուած էր որ Ֆրանսայի մէջ անպատիժ կը մնայ»:

Վարուժան Կարպիճեան, ինքնավստահ է, ըստ հոդերոյժներուն՝ «կրքոտ դաղափարապաշտ» մըն է եւ այդ տպաւորութիւնը կը թողու: Կ'ընդունի որ անդամ է ԱՍԱԼԱ-ի, բայց այլեւս բոլորովին կ'ուրանայ Օրլին: Զինուոր մըն է, դաղտնի բանակի դիտակցութիւնը ունեցած է մանկութենէն: Մնած է Սուրիոյ անապատը ու կը վերյիշէ.- «Երբ կ'երթայիմ խաղալու դաշտերը, բլուր մը կար, ճահճանկներու բլուրը, առուակը որ հոսէր՝ կարմիր առուակ կը կոչուէր եւ հովիտը՝ կոյսերու հովիտ: Հերկի ատեն ոսկորներ կ'ելլէին հողէն, այնքան կիներ հոն թաղուած էին: Երբ մեծ հօրս հարցնէի ինչո՞ւ, կ'ըսէր որ արաբական բոլոր աւազակները հայ ժողովուրդին գերեզմանոցի վերածուած էին: Երբ մեծցայ, մեծ - հօրս ճամբուն հետեւեցայ, կոյսերու հովիտին եւ մտայ այս գաղտնի հայ բանակին մէջ, որ կը պայքարի որպէսզի հայ ժողովուրդը վերագտնէ իր հողն ու իրաւունքները գինու զօրութեամբ, բանի որ վաթսուն տարուան խաղաղ գործունէութիւնը ձախողեցաւ»: Մանրամասնութիւններ չի տար իր անդամակցութեան պարագաներուն մասին, որովհետեւ այդ կէտերը չեն հետաքրքրեր Ֆրանսացիները: Դատարանի մէջ սակայն, կոչած է իր նոր - երրորդ - մեկնութեան: Ծանօթ է, որ երբ կը ձերբակալուէր Օրլիի ոճրափորձին (1983, Յուլիս 15) վաղորդայնին, ամէն բան իր վերայ կ'առնէր, կը խոստովանէր թէ ինք է ռումբը դնողը, եւայլն, եւայլն, (մանրամասնութիւնները ծանօթ են), աւելի նոք, երկրորդ մեկնութիւն մը կուտար.- «ռումբը ինք չէր դրած, բայց պայթուցիկ մը յանձնած մէկուն, կառ տը Լիոն ոճրափորձին նախօրեակին: Այս երկրորդ բացատրութիւնը տուած է, որովհետեւ, կ'ըսէ, եթէ բոլորովին ուրանար իր մասնակցութիւնը, կը վախնար որ չհատան: Գլուխը փրկելու համար, նախընտրած է փոքր մասնակցութիւն մը ստանձնել: Չէր դիտեր որ մահապատիժը ջնջուած է: Զուրանար սակայն թէ քանի մը պայուսակ դինամիթերք ձգած է Սեմերճիի տունը, առանց սակայն անոր դիտակցութեան, ինչ կը վերաբերի պատրաստութեան: Ի՞նչ ըրած է ոճրափորձին օրը: Հանդարտ, կը պատասխանէ: Ժամը 12-էն 14 ԱՍԱԼԱ-ի անդամ մը լրեն պարապանութիւն տուած է յանձնել պահարան մը, ուր լուցկիի տուփ մը կար, մէջը՝ յապաղման էլեկտրոնիք դրութիւն մը: Ցետոյ փխրեն դացած է, պահարանը մէկուն տալէ ետք: Վաճառատուն մը մտեր է տեղեկութեան մը համար: Տիրոջ տղան կը հաստատէ, բայց ոճրային ռատիկանութիւնը իր կատարելով եւ ժամանակաչափով քննած է Ռուբպլվոնա - Օրլի ճամբան եւ ըստ իրենց, եթէ նկատի առնուի որ Յուլիս 15ին խճողում չկար, կարպիճեան կրնար թաքսիով Օրլի հասնիլ: Պաշտպան փաստաբաններէն մէկուն համար ենթադրութիւններ են, «եթէ»ներ, վերժէս կ'աւելցնէ այս քննութիւնը լուրջ չէ:

Սոնէր Նայիր եւ Յովհ. Սեմերճեան իրենք զիրենք ԱՍԱԼԱ-ի համակիր կը ներկայացնեն, ոչ՝ անդամ:

×

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ.-

LIBÉRATION

Թղթակցութեան կողքին, թերթը կ'արձագանգէ Ֆրանքեւէրթքական Լով Սթորիի մը, ծնած Օրլիի ոճրափորձէն: Դատին բացուած օրը, Պոլսոյ միւֆթիին առջեւ, ամուսնացեր է, մահմետական դարձած Ֆրանսացի մը Թրքուհի օթէսի մը հետ, որու զոհաբերումը, ոճրափորձին օրը, Օրլի, խորապէս տպաւորեր է զինքը:

LE MATIN

«Հանդարտ, վճռակամ եւ քիչ մը տրժդոյն» կը դտնէ երեք ամբաստանեալնե - րը: Ինք ալ կուտայ կարպիճեանի յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը:

le QUOTIDIEN de PARIS

Չի մոռնար վարչակարգին հետ «իր հաշիւը» եւ կը խորադրէ «Իշխանութիւնը կը մերժէ տէպան» անդրադառնալով նախարարներու ներկայանալու մերժումին: Կը յիշէ թէ կարպիճեան գոհ չէ Թարգմանչէն եւ ուղած է որ փոխուի: Կը պնդէ որ յստակ կ'արտայայտուի, ինչ որ նախագահին կարծիքը չէ:

Le FIGARO

Նոյն հարցերուն անդրադառնալէ զատ, կը ներկայացնէ պաշտպան գլխաւոր փաստաբանը՝ Վերժէս, ծնած Թայլանտ, Ֆրանսացի հօրմէ եւ վիէթնամցի մօրմէ, ամուսնացած է Ալժերուհիի մը հետ: Նախկին չարքային համաձնավար, փաստաբան ծայրայեղներու (ԼՖ - ԼՀ - ԼՆ, Ֆէտայիին, աֆսիոն տիռէֆք, Քլաուս Պարպի):

L'HUMANITÉ

Շեչոը կը դնէ կարպիճեանի երեք տարբեր յայտարարութեանց վրայ: Իւաւական պզտոր եւ մշուշոտ կը դտնէ այս դատավարութիւնը: Տպաւորութիւնը կայ, կը դրէ Մակալի Ժօֆրէ, «որ Օրլիի սպանդին բուն պատասխանատուն, այս կոռւսեալ երիտասարդները դրդողները ամբաստանեալներու նստարանին վրայ չեն: Կարելի է՞ եզրակացնել թէ կարպիճեան միայն պայուսակ փոխադրող մըն է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ - ՔԱԼԵՏՈՆԻՈՑ կացութիւնը չի բարելաւուիր: Ոստիկանապետ մը Ֆըրանսա եա կանչուելէ յետոյ, Փիզանի 5 ծայրայեզ - աջեր արտաքսեց կզզիէն, ինչ որ քիչ մը աւելի դրդռած է քալտոչ չրջանակները:

ԴԱՐՊՈՎ պաշտօնական դիմում ըրած է, որպէսզի ճատրակի ախոյենական մըրցումը վերսկսի: Ծանօթ է, որ միջազգային Դաշնակցութեան կոմիտէի նախագահ՝ Փիլիպպեցի Քամփոմանէսի որոշումը մեծ ազմուկ հանած էր եւ ոչ ոքի զոհացում տուած (թէեւ այդ կարգադրութիւնը Կրեմլինի կը վերագրուէր): Յարդ Գասպարով դժգոհ էր, հիմա Գարպով ալ կը դանգատի որ անիրաւուած է: Իր մրցակցին այս դիմումին առթիւ, Գասպարով բան չէ ըսած: Մայրն է՝ տիկին Քլարա Գասպարով որ յայտարարած է.- «Նախագահը փակեց մրցումը: Իրեն կը մնայ վերսկսումը որոշել»:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ մէջ, աննախընթաց բան մը պիտի պատահի Փետրուար 26-ին՝ ընդհանուր դործադուլ: Օսսեռվաթոռէ Ռոմանօ-ն լոյս պիտի չտեսնէ, ձայնասփիւռը պիտի լռէ եւ Վատիկանի պարտէզներն ու փոքրիկ փողոցը աւել պիտի չտեսնեն: Այս պատմական որոշումը տրուած է միաձայնութեամբ, Վատիկանի սենոհքային պատուիրակներու խորհուրդին 55 անդամներուն կողմէ, որովհետեւ իրենց պահանջներուն դոհացում չէր տրուած (նուազադոյն 5000 Ֆր.ին՝ առաւելադոյն՝ 8000 Ֆր. ամսական):

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԷՕԶԱԼ ԲԱՆ ՄԸ ՉԷ ԸՍԵՐ ...

ՄԷԿԸ ՓՆԱՑԵՐ ՈՒ ԵՐԱԶ ՏԵՍԵՐ Է

Ծանօթ է այն ազմուկը որ բարձրացաւ Անգարայէն Արեւմուտք վարչապետ Էօզալի ըրած կարգ մը յայտարարութեանց առթիւ, «Կիւնէշ» օրաթերթին եւ որոնք իբրեւ թէ «նոր մերձեցում մը» կը նշանակէին հայկ. հարցին նկատմամբ: Հիմա, «նորութիւն» մը եւս: Էօզալ բան մը չէ ըսած «Կիւնէշ»ի խմբագրին: Մէկը բնացեր է ու երազ մը տեսեր է: Այս է Էօզալի միակ բացատրութիւնը: Մնաց որ «Կիւնէշ»ի խմբագիրն ալ ամենայն «լրջութեամբ» կը խոստովանի.- «Թէեւ վարչապետին հետ մեր խօսակցութեան մասին փաստ մը չունինք մեր ձեռքը»: Եղա՞ւ: Պարզ է, չեղաւ: Բայց Օֆքայ էֆշի շատ իրաւ անցած չէ, որ կրնայ առնուազն անպատասխանատու խմբագիր մը նկատուիլ, որ գիշերները Էօզալը կը տեսնէ երազին մէջ, հետը հարցազրոյց կ'ունենայ, առտուն ալ՝ թերթին կը յանձնէ: Ահա, թէ ի՛նչ կը գրէ Փետրուար 15-ի իր թիւին մէջ:

×

«Այսօր բոլորովին տարբեր նիւթի մը մասին պիտի խօսէինք, բայց հարկադրաբար տեղեկացանք նիւթը փոխել, ակամայ խօսիլ մեզ չհաղորդող ուրիշ խընդրի մը մասին:

Վարչապետ Թուրկուտ Էօզալ՝ Հանրապետութեան նախագահին հետ տեսակցելէ վերջ լրագրողներուն հետ զրուցեր է: Լրագրողները հարց տուեր են.

- Հայկական խնդրին մէջ Թուրք կառավարութիւնը քաղաքականութիւն պիտի փոխէ եղեր, այս մասին բաներ մը զըրուած է թերթերու մէջ, բացատրութիւն կ'ուտա՞ք քիչ մը:

Վարչապետը տպէս պատասխաներ է.

- Էֆէնտիմս, ո՞ւրկէ հանեցին ատիկա: Ես ալ զարմանքով տեսայ: Կ'երեւի թէ մէկը քնացաւ ու երազ մը տեսաւ զարձեալ: Չեմ հասկնար թէ ինչու խօսքերս կը խեղաթիւրեն եւ տարբեր ձեւով կը դրեն: Երբեմն մեր մամուլին կը յիշեցնեմ որ ուշադիր պէտք է չարժին: Ես ինչ որ ըսի չատ յստակ է, խնդրեցի որ հայկական ահաբեկչութիւն բացատրութիւնը չդործածուի, ԱՍԱԼԱ անունը մի դործածէք չըսի:

Ուրեմն, վարչապետը միայն ասիկա ըսեր է եւ ուրիշ բան չէ ըսեր մեզի: Այսինքն չէ ըսեր որ «Յարդ սխալ մերձեցում ունեցած ենք հայկական խնդրին եւ այդ պատճառաւ Թուրքիա անելի մատնուած է: Աւելի ըլլալով չենք կրցած աշխարհի հանրային կարծիքը լուսաբանել: Հայերը տասնեակ հազարաւոր դիրքեր հրատարակելով հաւատացուցեր են որ «ցեղասպանութիւն մը կատարուած է»: Հիմա այլեւս չենք կրնար տեղ մը հասնիլ ըսելով, որ այդ պնդումները սխալ են եւ թէ եթէ սպանդ մը կատարուած է, ատիկ ամէնէն չատ տուժած են երկրին իսլամ հայրենակիցները: Այս բոլորը չէ ըսեր ուրեմն մեզի: Չէ ըսեր որ պէտք է նրատիլ ու աչքէ անցընել թէ մեր պնդումները մեզ մինչեւ ուր հասցուցած են: Չէ ըսեր որ այսօր Լօզանը մոռնալով Սեւրի դաշնագիրը չատ չքղղները տեղ մը չեն կրնար հասնիլ:

Մենք այս բոլորը մեր երազին մէջ տեսեր ենք ուրեմն: Բայց նախ ճշդենք սա կէտը: Վարչապետին եղած հարցումն ալ սխալ է: Մենք երբեք չըսինք որ Թուրք կառավարութիւնը նոր քաղաքականութիւն մը պիտի մշակէ: Իսկ ինչ որ դրեցինք, նոյնինքն ճշմարտութիւնն է: Այլեւս վարչապետին անկ է ընդունիլ կամ ժխտել: Մենք մեր ամբողջ կեանքը անցուցինք ճշմարտութիւններու հաւատարիմ մնալով, ուրեմն խնդիրը մեր խնդիրը չէ: Թէեւ վարչապետին հետ մեր խօսակցութեան մասին փաստ մը չունինք մեր ձեռքը, բայց եթէ վաղը դէպքերը

ՏԵՐՈՒՆԻ

ՏԻԿ. ԳԱՅԵԱՆԷ ՇԻՐԱԿԵԱՆ

«Հայրենիք»ի Փետրուար 12-ի թիւէն ցաւով լմացանք, որ Փետրուար 7-ին, Նիւ - Ճըրզիի իր բնակարանին մէջ մեռած է՝ ազգ. հերոս՝ Աբշալոյր Շիրակեանի այրին՝ Գայեանէ Շիրակեան:

Սայիտ Հալիմ Փաշայի, Պէհաէտտին Շաքիրի եւ Ճեմալ Ազմիի ահաբեկիչ՝ Աբշալոյր Շիրակեանի մահէն ետք (1972, Ապրիլ), Տիկին Գայեանէ աւելի քաշուած կեանք մը կ'ապրէր: Վերջերս, սակայն, խնդրած էր իրեն հասցնել «Կոտակն էր նահատակներուն»ի Ֆրանսերէն թարգմանութեան հատորը: Մաս կազմած է, մինչեւ վերջը, Նիւ - Ճըրզիի Հ. Յ. Դ. «Դրօ» կոմիտէութեան, որու վեթերան ընկերուհին էր: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փետր. 9-ին, Ռիճֆիլտի Ս. Վարդանանց Եկեղեցւոյ մէջ:

Մեր ցաւակցութիւնները իր ազգկան եւ Տիկին Նուարդ Պասմաճեանի (Փարիզ):

էօզալի մեզի ըսած ձեւով զարգանալ սկսին, այն ատեն պիտի հասկցուի որ մենք չենք սուած»:

Աւելցնենք, թէ էօզալի (չ)ըսածներուն մասին շատ ու շատ բաներ կ'ըսուին Անգարայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ: կ'անդրադառնանք յաջորդաբար:

×

ԹՈՒՐՔԻԱ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱ՞Լ Է

Այս խորագիրը մերը չէ, այլ թուրք լրագրող՝ Ահմէտ Գապաքլըի («Թէրճիման», Փետրուար 20): Մեր այս հին ծանօթը շատ ցաւ կը զգայ, որ ֆրանսական դատարանները կը ծառայեն հայկ. բարոզչութեան եւ թէ միշտ ամբաստանեալի աթոռը կը գրաւէ՝ Թուրքիա: Սապէս կը վերջացնէ իր յօդուածը.-

×

... «Քրէթէյլի դատարանը բացուած է ոչ թէ այդ երեք ահաբեկիչները, այլ Թուրքիան դատելու համար:

Արդէն իսկ յայտնի է թէ դատավարութեան հակաթուրք քաղաքական հանդամանք մը պիտի տրուի, քանի դատարանը ընդունած է որպէս պաշտպան փաստաբան Ժաք Վէրժէսը որ ծանօթ է պաշտպանած ըլլալով յայտնի յեղուզակներ: Իրաւ ալ ան անմիջապէս յայտարարած է թէ որպէս վկայ պիտի հրաւիրէ Նախագահ Միթերանն ու այլ անձնաւորութիւններ:

Միթերան կուգայ կամ ոչ ... սակայն յստակ է դանոնք հրաւիրելուն իմաստը. Դատարանը կ'ընդունի թէ Թուրքեր 1915-ին միլիոն մը Հայ բնաջնջած են: Ուրեմն դուէ ի՞նչ իրաւունքով կը պահանջէէ որ դատապարտուին բոլոր այս կարպիճեաններն ու Սեմերճեաններ:

Ափսոս որ այս դատարանն ալ նախորդներուն նման որպէս քարոզչութեան վայր պիտի ծառայէ հայկական անհիմ պնդումներու: 9 հոգինոց ժիւռի-ով, 250 դիտողներով այս թատրոնին մէջ դատախազը պիտի սկսի «1915-ի Հայերու ցեղասպանութեան» պատմութեամբ: «Մասնագէտ վկայ, բարոյական վկայ» պիտակներով Ֆրանսացի, դիտութեան կարծեցեալ դէմքեր որոնք Հայերու ցեղասպանութեան քարոզչութեան մասին հատորներ դրի առած են, երկար - բարակ պիտի խօսին զօրացնելու համար այս պնդումները:

Որպէս Թուրքիա մեր սխալը այն է որ դրեթէ ամբաստանեալի ինքնութեամբ կը ներկայանանք դատարանի մը, ուր կը վխտան ապօրինութիւններն ու անարդարութիւնները: Քրէթէյլ ղրկած մեր փըրոֆէսէօր մասնագէտները որքան ալ արժէքաւոր բաներ ըսեն, որքան ամուր փաստեր ալ ներկայացնեն, սխալ է մեր կեցուածքը:

Երեք խարանարար ահաբեկիչի դատին ... որպէս հսկայ Թուրքիա դրաւել ամբաստանեալի աթոռը, չխտակը չաւ կը պատճառէ ինծի:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ՝

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԸ՝ ՓՐԿԱՐԱՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՄԸ

Խեղճ աշակերտներ։

Տարիներէ եւ տարիներէ ի վեր, որպէս առարկայ կը ծառայեն այլազան փորձեր։ Փորձեր որոնք չատ յաճախ կը տեւեն օրէնադիր իշխանութեան մը ժամանակ։

Արժանապատուութեան հարց է Լուսաւորութեան իւրաքանչիւր նախարարի համար, իր անունը արձանագրել բարենորոգումի մը բնագրին տակ։

Եւ այսպէս, ուսումնական ծրագիրները անցան ձուլարանէ - ձուլարան։ Ժամանակացոյցները եւ ուսումներու կշռոյթները կրեցին յաճախ հակասական փոփոխութիւններ կամ առին հակադիր ուղղութիւններ։ Մանկավարժական եզանակները հետեւեցան ճառերուն։

Արդիւնքը այս յաջորդական նախաձեռնութիւններուն եղաւ պարզապէս ճախաւաղը։

Աշակերտները ընթերցանութեան սիրատպեցէք առաջ կորնգուցին կարդալու հակումով, համոյքը։ Թիւերու աշակերտութիւնը եւ չորս գործողութիւններու թեքնիքը իւրացնելէ առաջ հեռացան թուաբանութենէն, հաշիւէն։ Իսկ աշխարհագրութիւն եւ պատմութիւն անէացան «էվէյ» բառածին մէջ ուր ամէն բան կար եւ ոչինչ։ Նուաստացուցիչ էր Ֆրանսայի նահանգներուն անուններն եւ պատմական կարեւոր դէպքերու թուականները դոց սորվիլ։

Կամայ մոռացութեան տրուեցաւ մանկամարժութեան հիմնական սկզբունքներէն մին՝ ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆԸ։ Ո՞ր մանկավարժ է, չեմ դիտեր, սակայն յաճախ հանդիպած եմ պաշտօնական բնագիրներուն եւ այլ ընթերցումներու մէջ եւ փորձառութեամբ հաստատած թէ՝ «ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՈԳԻՆ է»։

Ժան - Փիէռ Շեվէնմանի ներկայացնելով յառաջիկայ պղրոցական վերամուսին համար նախակրթարանի ուսումնական ծրագիրը եւ նպատակները վերադարձ մըն է որ կը կատարէ դէպի ուսուցութիւն, դէպի Ժիւլ Ֆէռիի պղրոցը։

Ընկերվարական կառավարութեան մը համար քիչ մը զարմանալի կը թուի այս յետ քայլը դէպի ուսնդական եզանակները, որոնք 1968 Մայիսի ընդհանուր յեղաշրջումին հետ, բոլորովին թաղուած կը նկատուէին։ Ջմռռնանք սակայն թէ Ժ. Փ. Շեվէնմանի ծնողքները ուսուցիչ եղած են, ինչ որ կրնայ զուցէ բացատրել կարգ մը ուղղութիւններ։

Լուսաւորութեան նախարարին համար նախակրթարանը պէտք է ըլլայ «ուժեղ» եւ ունենայ «ոքակ», բարձրացնելու համար «երկրի կազմութեան մակարդակը»։ Այս միտումով, յայտարարեց եօթը նուիրեու ուսուցումը որոնք բոլորն ալ պիտի նկատուին հիմնական։ Ֆրանսերէն, թուաբանութիւն, գիտութիւններ եւ թեքնոլոժի, պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, քաղաքացիական կրթութիւն գեղարուեստական կրթութիւն եւ մարմնակրթութիւն 1985-ի Սեպտեմբերին պիտի ստանան նոյն կարեւորութիւնը։

Փոփոխութիւնը զգալի է։ Վերագարձ մըն է անցեալ եւ նախանցեալ սերունդներու զպրոցին։ Նախարարին համար էականը ուսուցման բովանդակութիւնն է։ Հաստատում մը որ իր բացատրութիւնը կը գտնայ անկասկած այս վերջին տարիներու տնտեսական կացութեան վատթարացումին մէջ։

Ընկերվարական պատասխանատուներուն համար զպրոցը միայն կեանքի պատրաստութիւնը պէտք չէ ըլլայ, այլ նոյն տեն պատրաստութիւն մը աշխատանքի աշխարհին, չուկային։

Ուսուցման ծրագրին մէջ կան երկու դլխաւոր նորութիւն։ Քաղաքացիական կրթութիւնը, չարաթը մէկ ժամ, նպատակ ունենալով սորվեցնել երախաներուն ընկերային կեանքի կանոնները։ Ուսոլ, կազմել եւ պատրաստել «քաղաքացիներ»։ Գիտութիւններու եւ թեքնոլոժիի ներածումը, չարաթը երեք պահ, պէտք է տայ աշակերտներուն որոշ պատկերացում մը դիտական աշխարհին։ Այս հեռանկարով, նախակրթարանի աշակերտներուն պիտի ուսուցուի նաեւ էնֆորմաթիքի դասեր (տարին յիսունէն ութսուն ժամ)։

Նախարարը կ'ընդգծէ մասնաւորապէս ընթերցանութեան յաջող աշակերտութեան մը կարեւորութիւնը նախակրթարանի առաջին կամ երկրորդ տարուան ընթացքին։ Գեղադրութիւնը նաեւ կը վերարժեւորուի։ Նախարարը կը խօսի պարզ, յստակ եւ խնամուած դիրի մը մասին։ Զի մոռնար դրաւոր եւ բերանացի արտայայտութեան յոյժ կարեւորութիւնը հիմնուած քերականութեան եւ ուղղագրութեան կանոններու ծանօթութեան վրայ։ Նոյնպէս պատմական դէպքերու ծանօթացումը ժամանակագրական կերպով, եւ թուականներով։ Աշխարհագրութեան դասերը պէտք է աշակերտին տրուէին քարտէս մը կարդալ եւ մեկնաբանել, ինչպէս նաեւ իրական աշխարհագրութեան կարգ մը տարրեր։ Իսկ գեղարուեստական կրթութեան մէջ մեծ նշանակութիւն պիտի դրուէն՝ երաժշտութիւնն ու գծագրութիւնը։

Արդ, հաւատարիմ Ժիւլ Ֆէռիի գլպրոցին, Ժան - Փիէռ Շեվէնմանի ինգգինքը կը ներկայացնէ սակայն «արդի եւ յառաջդիմական» եւ գպրոցը կը քնորոշէ որպէս հիմնական կորիզը ամէն հաստատութեան։

Առանց յեղափոխութեան մը մասին խօսելու, Ժան - Փիէռ Շեվէնմանի տրուած ուղղութիւնները, նախակրթարանին համար, անկասկած, մեր կարծիքով, կը կազմեն փրկարար վերադարձ մը դէպի ակերը։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՃԱՌ

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջ)

18.- Ֆրանսուա Մէնար - (1582 - 1646) - Գոնդրարի բարեկամներուն կողմէ ընտրուած առաջին ակադեմականներէն մէկն է։ Ներբողած բանաստեղծ՝ որուն մէկ քանի տողերը կը յիշուին եւ որոնք զբեթէ լամարթինեան չեշտ մը ունին։ Իրեն կը յաջորդէ Գորնէյ։

19.- Կիյոմ Քոլլէթ - (1598 - 1659) - Թատերագիր է։ Հեղինակած է «Քերթողական արուեստ»ը։ Մանօթ է յաջորդաբար իր երեք սպասուհիներուն հետ ամուսնացած ըլլալով։

20.- Լը Ռուա տը Կոմպէրվել - (1600 - 1674) - բառարանագիտութեան մարզին մէջ աշխատած է, ծանօթ՝ իր ընկերնեռուն պարտադրելու ջանքով, որպէսզի դործածութենէ վերցնեն մակրայ մը։

21.- Սէն - Թ'Աման - (1594 - 1661) - Ժէ. դարու լաւ բանաստեղծներէն մէկն է։ անառակ որդի մը նման Վիյոնի, Նէրվալի եւ Վէրլէնի։ միջոց մը պալատա - կաններէն մէկն է Լեհաստանի թագուհիին։

22.- Քօվինելի - (1589 - 1649) - Մալէրպի աշակերտը որ սակայն կը թուի թէ բանաստեղծութեան մասին իր վարպետէն քիչ բան սորված է։

23.- Ժան Պօսուէն - (1590 - 1650) - «Երուսաղէմ ազատեալ»ի թարգմանիչը։ մեռած ցուրտէն ու անօթութենէ։

24.- Գլօտ տը լ'Էթուալ - (1602 - 1652) - «Ժուռնալի հեղինակին թոռը, որ տնօրէնն էր Ռիշըլիէօի մահուան ժամանակ, առանձին կը դիմադրաւէ յաղարկաւորութեան ծախսը ու կը չարաղրէ անոր տապանագիրը։ Ինքն է որ Սէկիէժէն կը խնդրէ դառնալ Ակադեմիան հովանաւորողը։

25.- Փորշէր տ'Արպօ - (1590 - 1640) - Մալէրպի աշակերտ որ թարգմանեց Դաւթի սաղմոսները։

26.- Ապէլ Սէրվիէն - Սապլէի Մարքիզ - (1593 - 1659) - եթէ դրական աշխատութիւն մէջ տեղ չունեցաւ բացի իր ազգականական կապէն հանրածանօթ Մատամ տը Սապլէի հետ, եզաւ նկատելի անձնաւորութիւն մը, Պորտոյի խորհրդարանին առաջին նախագահը, Միւնթէրի համաձայնագրին վիճաբանութիւններուն դեսպան, եւ վերջապէս որպէս ելեւմուտի ընդհանուր դործակալ։

27.- Կէս տը Պալզաք - (1597 - 1654) - նախկին խոմբին պատգամախօսը, Ֆրանսացի ամենամեծ նամակագիրներէն մէկը։

28.- Փիէռ Պարէն - (1595 - 1635) - Ակադեմիին մահացող առաջին անդամն է։ հերոսական մահ մը կ'ունենայ երբ կը ջանայ խեղդամահ ըլլալէ փրկել իր նախկին մէկ աշակերտը։ Անուանի թղթակիր մը որ արժէք կը խոստանար։

29.- Օնորա տը Պիւէյ, Ռաքանի Մատքիզ - 1589 - 1670) - Հանրի Դ.ի հոմոսէքսուէլ զարմիկը, տաղանդաւոր քնքոյշ մը, հակառակ անոր որ անմշակ նկատուած էր իր չափազանցութիւնը։

30.- Փիէր տը Պուատա - (1603 - 1662) - կանուխէն կրընդոպլ կը քաչուի ուր հերոսը կը դառնայ ծիծաղելի դանակոծութեան մը, երբ պիմակաւոր պարահանդէսի մը մէջ ծպտուած որպէս կին, կը դարպասէ կոմսի մը կնոջը։ Իր գործերուն չափ չուտով կը մոռցուի նաեւ պատահարը։

31.- Գլօտ Ֆաւր - (1585 - 1650) - ծանօթ քերականագէտ։ Ան գլխաւոր խմբագիրն է բառարանին առաջին վեց դիրքերուն։ Թշուառութեան մէջ կը մեռնի, իր ժառանգորդները բառարանին չարունակութեան համար պատրաստուած իր նիթերը կը գրաւեն ու Գոնդրար դժուարութիւն մը եւս կը յաջողի ձեռք ձգել մէկ մասը։

32.- Վէնսան Վուատիւր - (1598 - 1648) - Ուրիչ պատգամախօս մը. հոդուածուր կը դառնայ հնչեակով մը։

33.- Փորշէր - Լօժիէ - (1562 - 1633) - Երիցադոյնն է Քառասուններուն. տիպար մը որ ապաւորիչ էր իր ժամանակակիցներուն համար, աւելի քան իր բանաստեղծութիւններուն ու «Սիրային նամակներ»ը։

34.- Ապէր տը Մոնմոր - (?) - 1679) - երրորդ երէց անդամն է Ակադեմիին առաջին անդամներէն մէկը գիտութեան ակադեմիին։

35.- Քիւրօ տը լա Շամպրը - (1594 - 1669) - արքայական բժիշկ, 1666-ին Գիտութեանց ակադեմիին անդամներէն մէկը։ ունի դիտական գործեր, որոնք արժէք մը ներկայացուցած են իր ժամանակին։

36.- Սէկիէ, Վէլմորի դուքսը - (1588 - 1672) - Առաջին Ակադեմիին ամէնէն կրեւոր դէմքն է, որ Ռիշըլիէօի մահուան եաք կը դառնայ անոր հովանաւորողը։ Ցետոյ կը հրաժարի, եւ իրը ընդունում միակ հրաժարականը կ'ըլլայ երեքտկէն դարու ընթացքին։

37.- Տանիէլ Հայ - (1596 - 1671) - թողած է ուսուցութեան մասին ձեռագիրներ, որոնք կրակը նետուած են իր ժառանգորդներուն կողմէ. ինչ որ իրեն նման անձանօթ կը թողու իր գործը։ Ան կը յաջորդէ Պօսիւէ։

38.- Մոլէոն տը Կրանիէ - 1635-ին կ'ընտրուի, իր անտիպ յուշերուն հրատարակութեան առթիւ. Ակադեմիի պատմութեան մէջ եզական պարագայ մը կ'ներկայացնէ անխոստովանելի պատճառներու (արտաքսուած ըլլալով)։ կրօնական միաբանութեան մը դրամբ խարդախութեամբ իւրացուցած էր։

39.- Լուի Փերէ - (1595 - 1665) փոխարէնի Մորհրդարանին փաստաբաններէն էր։ Լաւ գրող մը կը նկատուէր, սակայն ոչ մէկ հետք մնացած է իր գործէն։

Ասատասիկ սկզբնական կաճառին 39 անդամները. քառասուներորդը կ'ըլլայ Պալթազար Պարօ (1600 - 1650), իր ժամանակին ծանօթ թատերագիրը։ 1636-ին կ'ընտրուի Կրանիէի արտաքսումէն եաք։ Իսկ պալով 40-րդ աթոռին՝ 1639-ին կը հաստատուի Տանիէլ տը Փրիպաքի ընտրութեամբ։

Այսօր, որոշ դառնութեամբ մը կարդացի է հարց տալ թէ Ֆրանսական ակադեմիի առաջին կազմէն քանի անուններ կը մնային։ Կը կարծեմ խնդարհարար թէ դժուար է նոյնիսկ յիշել տասնեակ մը անուն։

Երեք դար եաք այս ապերախտութիւնը ահռելի կը թուի, սակայն երբ հարցական յարդարը կատարենք ընկերութեան, կը յանգինք նոյնքան սիրալ մեկնաբանութիւններու, դոնէ հին ժամանակներուն։

ՔԱԹՐԻ ԴՕՒՔՍ

ԱՆՏԵՐ ԺԱՊՏԱՆԳՆԵՐ

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

Ակռէ մօտաւորապէս ամիս մը առաջ մեր սպասման սրահի Փորթուկալցի պաշտօնեան այցաքարտ մը դրաւ սեղանիս վրայ եւ բաւ թէ ատկը՝ օտար պարոն մը, կը սպասէր վարը եւ կը փափաքէր քանի մը վայրկեան հանդիպիլ վեր, եթէ կարելի է։

Գոնէ ինծի համար անծանօթ անուն մըն էր քարտին վրայ երեւցողը, թէեւ հաստկէն գժուար չէր հետեւցնել թէ Ամերիկայէն կուգար նաեւ ա՛յս մկկը, ինչպէս կ'ըլլային սովորաբար մեր պատահական ու անակնկալ այցելուները տարուան այս եղանակին, դէպի Եւրոպա կամ Արեւելք իրենց երթ ու դարձի ճամբուն վրայ։

Քանի մը վայրկեան վերջ ներս մտնողը սպիտակահեր, կոկիկ հագուստքով հայ մըն էր։ Ձեռնուեցանք։ Ինք առանց ժամանակ կորնգնելու անցաւ ուղղակի բանիքին։

- Ես Ամերիկայէն եմ գալիս։ Եւրոպա էի գնացել գործով եւ հիմա վերադառնում եմ։ Մեր նաւը Լիզպոն հասաւ այս առաւօտ եւ մնալու է մի քանի ժամ։ Առիթից օգտուելով եկել եմ մի փոքր խնդրանք ներկայացնելու ձեզ։ Աւեմ սկիզբից, որ մի որեւէ կազմակերպութեան կամ ձեռնարկի համար փող ուղելու չեմ եկել, ինչպէս կարծեմ անում են ընդհանրապէս հասել, ձեր հաստատութիւն հանդիպողները ... Ես ունեմ մի ուրիշ խնդրանք, որ մի զուտ տարօրինակ մանկական թուայ ձեզ։ Բայց ոչինչ, չատ ժամանակ չունեմ, երկու բառով ասեմ ու գնամ։

- Պարսկահայ էք կ'երեւի։

- Ո՛չ, հէնց է՛տ եմ ուզում ասել։ Ես Հայաստանից եմ։ Ամերիկա եմ գնացել 1922-ին, դէպքերից յետոյ։ Մեր ազգականներից շատերը սակայն մնացել են Կնտեպ, հայրենիքում։ Նրանցից մէկը է. հերոսական մահ մը կ'ունենայ երբ կը ջանայ խեղդամահ ըլլալէ փրկել իր նախկին մէկ աշակերտը։ Անուանի թղթակիր մը որ արժէք կը խոստանար։

29.- Օնորա տը Պիւէյ, Ռաքանի Մատքիզ - 1589 - 1670) - Հանրի Դ.ի հոմոսէքսուէլ զարմիկը, տաղանդաւոր քնքոյշ մը, հակառակ անոր որ անմշակ նկատուած էր իր չափազանցութիւնը։

30.- Փիէր տը Պուատա - (1603 - 1662) - կանուխէն կրընդոպլ կը քաչուի ուր հերոսը կը դառնայ ծիծաղելի դանակոծութեան մը, երբ պիմակաւոր պարահանդէսի մը մէջ ծպտուած որպէս կին, կը դարպասէ կոմսի մը կնոջը։ Իր գործերուն չափ չուտով կը մոռցուի նաեւ պատահարը։

31.- Գլօտ Ֆաւր - (1585 - 1650) - ծանօթ քերականագէտ։ Ան գլխաւոր խմբագիրն է բառարանին առաջին վեց դիրքերուն։ Թշուառութեան մէջ կը մեռնի, իր ժառանգորդները բառարանին չարունակութեան համար պատրաստուած իր նիթերը կը գրաւեն ու Գոնդրար դժուարութիւն մը եւս կը յաջողի ձեռք ձգել մէկ մասը։

32.- Վէնսան Վուատիւր - (1598 - 1648) - Ուրիչ պատգամախօս մը. հոդուածուր կը դառնայ հնչեակով մը։

33.- Փորշէր - Լօժիէ - (1562 - 1633) - Երիցադոյնն է Քառասուններուն. տիպար մը որ ապաւորիչ էր իր ժամանակակիցներուն համար, աւելի քան իր բանաստեղծութիւններն ու «Սիրային նամակներ»ը։

34.- Ապէր տը Մոնմոր - (?) - 1679) - երրորդ երէց անդամն է Ակադեմիին առաջին անդամներէն մէկը գիտութեան ակադեմիին։

35.- Քիւրօ տը լա Շամպրը - (1594 - 1669) - արքայական բժիշկ, 1666-ին Գիտութեանց ակադեմիին անդամներէն մէկը։ ունի դիտական գործեր, որոնք արժէք մը ներկայացուցած են իր ժամանակին։

36.- Սէկիէ, Վէլմորի դուքսը - (1588 - 1672) - Առաջին Ակադեմիին ամէնէն կրեւոր դէմքն է, որ Ռիշըլիէօի մահուան եաք կը դառնայ անոր հովանաւորողը։ Ցետոյ կը հրաժարի, եւ իրը ընդունում միակ հրաժարականը կ'ըլլայ երեքտկէն դարու ընթացքին։

37.- Տանիէլ Հայ - (1596 - 1671) - թողած է ուսուցութեան մասին ձեռագիրներ, որոնք կրակը նետուած են իր ժառանգորդներուն կողմէ. ինչ որ իրեն նման անձանօթ կը թողու իր գործը։ Ան կը յաջորդէ Պօսիւէ։

38.- Մոլէոն տը Կրանիէ - 1635-ին կ'ընտրուի, իր անտիպ յուշերուն հրատարակութեան առթիւ. Ակադեմիի պատմութեան մէջ եզական պարագայ մը կ'ներկայացնէ անխոստովանելի պատճառներու (արտաքսուած ըլլալով)։ կրօնական միաբանութեան մը դրամբ խարդախութեամբ իւրացուցած էր։

39.- Լուի Փերէ - (1595 - 1665) - փոխարէնի Մորհրդարանին փաստաբաններէն էր։ Լաւ գրող մը կը նկատուէր, սակայն ոչ մէկ հետք մնացած է իր գործէն։

Ասատասիկ սկզբնական կաճառին 39 անդամները. քառասուներորդը կ'ըլլայ Պալթազար Պարօ (1600 - 1650), իր ժամանակին ծանօթ թատերագիրը։ 1636-ին կ'ընտրուի Կրանիէի արտաքսումէն եաք։ Իսկ պալով 40-րդ աթոռին՝ 1639-ին կը հաստատուի Տանիէլ տը Փրիպաքի ընտրութեամբ։

Այսօր, որոշ դառնութեամբ մը կարդացի է հարց տալ թէ Ֆրանսական ակադեմիի առաջին կազմէն քանի անուններ կը մնային։ Կը կարծեմ խնդարհարար թէ դժուար է նոյնիսկ յիշել տասնեակ մը անուն։

Երեք դար եաք այս ապերախտութիւնը ահռելի կը թուի, սակայն երբ հարցական յարդարը կատարենք ընկերութեան, կը յանգինք նոյնքան սիրալ մեկնաբանութիւններու, դոնէ հին ժամանակներուն։

ՔԱԹՐԻ ԴՕՒՔՍ

Ես Ամերիկայից եմ գալիս։ Եւրոպա էի գնացել գործով եւ հիմա վերադառնում եմ։ Մեր նաւը Լիզպոն հասաւ այս առաւօտ եւ մնալու է մի քանի ժամ։ Առիթից օգտուելով եկել եմ մի փոքր խնդրանք ներկայացնելու ձեզ։ Աւեմ սկիզբից, որ մի որեւէ կազմակերպութեան կամ ձեռնարկի համար փող ուղելու չեմ եկել, ինչպէս կարծեմ անում են ընդհանրապէս հասել, ձեր հաստատութիւն հանդիպողները ... Ես ունեմ մի ուրիշ խնդրանք, որ մի զուտ տարօրինակ մանկական թուայ ձեզ։ Բայց ոչինչ, չատ ժամանակ չունեմ, երկու բառով ասեմ ու գնամ։

- Պարսկահայ էք կ'երեւի։

- Ո՛չ, հէնց է՛տ եմ ուզում ասել։ Ես Հայաստանից եմ։ Ամերիկա եմ գնացել 1922-ին, դէպքերից յետոյ։ Մեր ազգականներից շատերը սակայն մնացել են Կնտեպ, հայրենիքում։ Նրանցից մէկը

(Շար. 1)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԹԱՋԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Լիոն. - Տասնեակ տարիներէ ի վեր մեր գաղութին մէջ կը գործէ Կապոյտ Խաչը, իր հիմնուած օրէն նախախնամական դեր կատարելով իր միջոցներուն ներած չափով: Բոլոր վարչութիւնները ըրած են ու կ'ընեն իրենց լաւագոյնը, նորահաս սերունդին գաղափարակութեան ու բարեփառական վեհանի վրայ:

Հայաշատ ուրիշ կեդրոններու նման Լիոնի մասնաճիւղն ալ ունեցած է հայրենի գաբնթացք, 1947-էն սկսեալ: Այդ գաբնթացքներուն հետեւող փոքրիկներէն շատերը յետագային անցած են Նոր Սերունդի շարքերը:

Ո՞վ չի յիշեր անտեսական տագնապի դժուարին օրերը, երբ խաչտիները ամէն տարի տասնեակներով չքաւոր ընտանիքներու զաւակներ կը ղրկէին օգտակարութեան կայանները, ու այս կայանները իրենց գրաշմը դրին հայապահպանման մարզէն ներս:

Կապոյտ Խաչի արդիւնաւէտ եւ օգտակար ձեռնարկներէն մէկը գործած է այլեւս ատենոգութեան կարգ անցած Մանուկներու Օրը: Այս կազմակերպութիւնը վերջին տարիներուն իր գործունէութեան դաշտը աւելի եւս ընդարձակած է ու կ'օգնէ նաեւ այն երիտասարդներուն որոնք յաճախ իրենց կեանքին գնով կը նուիրուին արդար դատի մը, իմնալով այս կամ այն երկրի բանտը:

Կապոյտ Խաչի թիկունք կանգնած ազգօգուտ ձեռնարկներէն յիշենք Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ չինութիւնը, Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակի կազմակերպութիւնը, Լիոնի հայկական վարժարանի միօրեայ դասընթացքները եւայլն: Երբեք չէ բացակայած ազգային ու բարեսիրական ձեռնարկներէ, երբ հրաւէր ստացած է:

Այսօր երբ կը պատրաստուի տօնելու իր հիմնումին 75 եւ կայանին յիսնամեակը, յարգանքի խօսք ունին բոլոր անոնք որոնք մօտէն հետեւած են իր տարիներու վաստակին:

Երկար կեա՛նք, այս կազմակերպութեան որ մնացած է միշտ երիտասարդ ու անխոհեմ կը չարունակէ իր ճամբան, ի խնդիր նորանոր հանդրուաններու:

ՀԻՒՍԻՑՆԻԿՑԻ

«Հայաստանի խաւարը»

Լիւքէմպուրկի Փուշքին մշակութային կեդրոնը հրատարակած է Հայաստանի նուիրուած լուսանկարներու albom մը:

Կողքին ներքի կողմը տրուած տեղեկութենէն յայտնի կ'ըլլայ թէ Ծոպի Ռաուս լուսանկարիչ մըն է, որուն Կովկասի մէկ ճամբորդութեան ընթացքին առնուած են պիրքին լուսանկարները: Իսկ անոնց ընկերակցուած բնագիրները կը պատկանին Ժորժ Պուլյանի:

Հատորին յառաջաբանը գրած է Կամօ Ուտումեան Լիւքէմպուրկի Ծորհրդային դեսպանը, «Իմ Հայաստանս»... խորագրով:

Թէեւ պիրքը կը կրէ «Հայաստանի Քաբերը» խորագիրը, սակայն հոն տեղ գրաւած է նաեւ Հայաստանի ջուրը, չուկան, տիպարները, մէկ խօսքով, քիչ մը ամէն բան:

Պէտք է ըսել թէ պզեցիկ են բնդհանրապէս, արուած նկարները, սակայն գալով բնագիրներուն, որոնց գլխաւոր նպատակը ըլլալ կը թուի ծանօթացնել Հայաստանը, Հայերու անցեալը, ներկայ կեանքը, պիրին չէ նոյն բանը ըսել: Եթէ անոնք ուզուած են Հայերու, քիչ մը ծիծաղելի է որ այդքան նախնական ծանօթութիւններ տրամադրուին:

Հատորին վերջաւորութեան զետեղուած է Հայաստանի քարտէս մը, ներկայ սահմաններով ու պատմական նահանգներով. Սիլվա Կապուտիկեանի մէկ բանաստեղծութիւնը Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ, իսկ վերջին էջին վրան ալ կան ընդհանուր քանի մը տեղեկութիւն Հայաստանի մասին, բնակչութեան թիւ, ծանօթ Հայեր (բան որում՝ մի ոմն Գալուստ Կիւլպէնկեան, արուեստի հաւաքածոներու տէր, ի Փորթուկալ) եւայլն, եւայլն:

Հատորը յանձնարարելի է բոլոր անոնց որոնք կը սիրեն դեղատիպ հրատարակութիւններ յանենալ իրենց գրադարանին մէջ, կամ երբեմն կ'ուզեն կարօտալի նպատակներով յառիլ Հայաստանեան տեսարաններու:

ՊՈՒՏ ՄԸ ԺԳՒՏ

Իր ամբարտաւանութեանը համար, Փիրայր ազուոր ափոց մը կերաւ հօրմէն:

- Հիմա ըսէ՛ թէ ինչո՞ւ ձեծեցի քեզ, - կը հարցնէ հայրը իր տղեկը մխիթարելու դիտաւորութեամբ:

- Այս մէկը հրաշալի է, - կը ղպտնա - նայ Փիրայր, - ափոցը կը քաչես եւ տակաւին չես գիտեր թէ ինչո՛ւ:

×

Երկու բարեկամուհիներ կը չաղակրատեն.

- Հինգ զաւակ ունինք, - կը հառաչէ Մարկօ, - եւ ամուսինս եկեր կ'ըսէ թէ դիս երբեք սիրած չէ:

- Մխիթարուէ՛: Երեւակայէ թէ քանի զաւակ պիտի ունենայիր հիմա, եթէ ամուսնդ քեզ սիրած ըլլար:

- ԳԱՂՕՒԹԷ ԳԱՂՕՒԹ -

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Ս. Քառասնից Մանկանց վարժարանի սրահին մէջ, Յունուար 30-ին, տեղի ունեցած է Լ. Օ. Խաչի Երջ. Վարչութեան դաստիարակչական յանձնախումբին կազմակերպած դասախօսութեանց նոր շարքին առաջինը՝ «Հայ ընտանիքը» նիւթին շուրջ: Բացումը կատարած է Սեդա Խաշչեան: Դասախօսը՝ առաջնորդ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան, նախ սահմանած է ընտանիք հասկացողութեան զանազան երեսները, բնորոշած ընտանիք կառոյցին յատկանիշները եւ անդրադարձած այսօրուան ընտանեկան կացութեան եւ ընտանիքներու պարզած պատկերին, ապա չեշտած՝ ընտանիքին դերը հայապահպանման մէջ:

×

ՊՈԼՍՈՑ կեդրոնական Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Փետրուար 6-ին, ներկայացուած է Ակաթա Քրիսթիի «Տասը պզտիկ սեւամորթը», բեմադրութեամբ Արթօ Պէրպէրեանի: Բացի յաչող խաղարկութենէն մասնաւոր ուշադրութիւն կը գրաւած է բեմայարդարումը, զոր կատարած է բեմադիրը:

×

ՊՈԼՍՈՑ կեդրոնական Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Փետրուար 9-ին, տեղի ունեցած է գրական ցերեկոյթ մը, նուիրուած երեք հեղինակներու՝ Զարեհ Խրախունի, Երուանդ Կոպէլեան եւ Զաւէն Պիպէեան (յետ մահու): Ներկայ եղած է Շնորհք Պատրիարք: Բացումը կատարած է Արտաշէս Հիւսիմեան: «Մարմարա»ի խմբագրապետը՝ Ռոպէր Համաձեան ներկայացուցած է Խրախունի «Դիւցազնահանդէս» բանաստեղծութիւններու հատագածոն: Կարպիս Մուրատեան ներկայացուցած է Երուանդ Կոպէլեանը եւ անոր «Երազ չունեցող մարդիկ» պատմուածքներու հատագածոն: Իրմա Ածէմեան ներկայացուցէ եղբ Զաւէն Պիպէեանի դէմքը, խօսած է անոր «Մըջիւնները վերջալոյսը» վէպին գրական մթնոլորտին մասին: Յանուն մեծարեալներու չնորհակալութեան խօսք արտասանած է Զարեհ Խրախունի: Շնորհք Պատրիարքի դրուատական խօսքերով վերջ պատած է ցերեկոյթը:

×

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսարանի «Գ. Կիւլպէնկեան» սրահին մէջ, Փետրուար 1-ին, տեղի ունեցած է հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր մշակութային ժառանգութեան դասընթացքի Բ. դասախօսութիւնը: Բացումը կատարած է վարիչը՝ Զարեհ Եպիսկ. Ազնաւորեան: Դասախօսը՝ Տաթեւ Աբգ. Սարգիսեան, ներկայացնելով իր նիւթը՝ «Վանական - ուսումնական կեդրոնները եւ մատաղոգութիւնը», անդրադարձած է վանական չարժման տարածման եւ զօրացման, վանական կեանքի ներքին կազմակերպումին, հուսկ՝ վանքերու դերին:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Փետրուար 3-ին, տեղի ունեցած է Գրիգոր Ճանկէօզեանի երգահանդէսը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի: Երգացանկը մեծ մասամբ բազկացած է հայրենի երգահաններու զարգերէ, զոր յաջողութեամբ մեկնաբանած է երգիչը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Ստեփան Խմմլեանի:

×

Սելանիկի «Քափսխ» պանդոկին մէջ, Փետրուար 3-ին, տեղի ունեցած է Երիտասարդաց Միութեան «Թէհլիրեան» խումբի խրախճանքը: Բացումը կատարած է Սեպուհ Գասպարեան: Ծօսք առնելով Ռոզ Մարի Գասպարեան նչած է, թէ այս տարի «Սողոմոն Թէհլիրեան» խումբը կը բոլորէ իր 25-ամեակը: Հանդէս եկած են Երիտասարդականի պարախումբը եւ Աթէնքէն «Միածան» նուագախումբը:

×

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսութեան Մայր տաճարին մէջ, Փետրուար 11-ին, տօնուած է Վարդանանցը: Պատարագած եւ քարոզած է Վարդան Եպիսկոպոս Տէր-Միրճեան, չեչտելով Վարդանանց ոգիին ներգործութեան դերը ներկայ ժամանակներուն: Յաւարտ պատարագի, Վեհարանի դահլիճին մէջ նչուած է Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի անուան տօնախմբութիւնը: Յանուն Դպրեվանքի սանեբուն ուղերձ մը կարդացած է Նպաստաւէտ Սրկ. Սարգիսեան: Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գէորգ Գանտահարեանի, մեկնաբանած է Վարդանանց նուիրուած չարականներ եւ ազգային երգեր: Հայրապետը անդրադառնալով օրուան խորհուրդին, չեչտած է թէ «այս տարին տարբեր պէտք է ըլլայ սովորական տարիներէն, որովհետեւ ան կը նչէ Հայկ Եղեռնի 1915-ի ցեղասպանութեան 70-ամեակը: Եթէ այս տարին տարբեր չըլլայ ուրիշ տարիներէ, մեզք մեզի: Եւ տարբերութիւնը անոր մէջ պէտք է կայանայ, որ մենք կարենանք նուիրումը խօսքէն, ձեւէն դուրս հանել, արտաքին հանդամանքներէն դուրս հանել եւ զայն վերածել ապրումի՛, անձնակա՛ն ապրումի եւ չօչափելի գործի»:

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՕՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բ.

ՆԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱԿԱԶԻՆ

Կարծեմ ընթերցողը ճանչէց հայր Անտոնիոսին եւ նրա սարկաւագ երիտասարդ Ամբրոսիոսին:

Այն բոլոր սրբութիւնները, որ մենք վաճառում էինք Երուսաղէմի վանքի անունով, նրանցից եւ ոչ մէկը Պաղեստինի երկիրը տեսած չէր: Մենք ունէինք մեզ հետ ամէն տեսակ նիւթեր, որոնցից պատրաստում էինք հարկաւոր եղած իրեղէնները: Այդ աշխատութիւնները կատարում էինք մենք ինքներով, եւ այնպիսի խուլ անկիւններում, որ ոչ ոք մեր արհեստի մասին կասկած ունենալ չէր կարող: Ես սովորել էի շինել զեղեցիկ սապաֆէյ խաչեր եւ ձիթապտուղի կորիզներից «տէր - ողորմեաներ»: Մեր Աբելի - նեացի խափչիկը գիտէր պատրաստել օրհնութեան թղթեր, եւ զարդարել նրանց զանազան խորհրդաւոր նկարներով: Այդ պարոնը, որ ճանապարհորդութեան ժամանակ կառապանի պաչօն էր կատարում, իսկապէս Աբիսինիացի չէր, նա նոյնպէս «խաչագող» էր. բայց երեսի մօյգ - զեղին կաշին եւ դէմքի գծագրութիւնը փոքր ինչ Աբիսինացու նման լինելով, քաւոր Պետրոսը պահում էր իւր մօտ իբրեւ մի ցոյց:

Ինքը քաւոր Պետրոսը գիտէր պատրաստել «քաւութեան պատանքներ»: Այսպիսի պատանքները, ճշմարիտ է պատրաստւում են Երուսաղէմի վանքում եւ միանգամայն հաստատ է, որ նրանցից մի - մի հատ ընծայում է այն ուխտաւորներին, որոնք մի նշանաւոր քանակութեամբ նուէրներ էին տուած վանքի գանձարանին: Իսկ մերը իսկական չէր. մեր ունեցածը մեր ձեռագործն էր: Բայց այնքան ճշդութեամբ նմանեցրած էր իսկականին, որ կարող էր գրաւել ամէն մի մոլեռանդի անհատաւտութիւնը: Այն սպիտակ կտաւի վրայ տպուած էին գոյնզգոյն ներկերով Քրիստի մարդեղութեան խորհրդի բոլոր նկարագիրները. Նրա ծնունդը, մկրտութիւնը, խաչելութիւնը, յարութիւնը եւայլն: Բացի դրանցից, կային նրա վրայ զանազան սուրբերի, հրեշտակների եւ հրեշտակապետների պատկերներ:

Մեր արհեստի ճիւղերից մէկն էր պատրաստել այդպիսի պատանքներ: Կտաւը եւ ներկերը կարելի էր ամէն տեղ գտնել, իսկ փայտի վրայ խորադրած պատկերները մեզ հետ ունէինք: Շատ դիշերներ անց էինք կ'անցնում պատանքներ, խաչեր, «տէր - ողորմեաներ» եւայլն դրանց նման իրեղէններ պատրաստելով: Եւ այդ բոլորը Երուսաղէմի վանքի անունով վաճառելով մեծ վաստակ էր բերում մեզ:

Այս բոլորից էլ, այդ տոզերը գրելու ժամանակ, տարօրինակ եմ ես, իմ մարմնի դող է ընկնում, երբ մտաբերում եմ մեր կատարած չարագործութիւնները: Արդեօք ո՞ր աստիճան բարոյապէս ընկած էինք մենք, ո՞րքան մեծ էր մեր մէջ անպատկառ անզգայութիւնը, որ համարձակւում էինք կրօնը, եկեղեցու սրբութիւնները մեր խաբեբայութիւնների, մեր չահասիրութեան առարկայ դարձնել:

Մենք ման էինք ածում մեզ հետ մի ամբողջ չարժական մագազին: Մեր արկղիների մէջ կային ամէն տեսակ մեքենաներ: Որտեղ որը չահ էր բերում, այն էինք վաճառում: Գնալով աւելի եւ աւելի ներս կինք մտնում կայարութեան հետաւոր գաւառները, միշտ խոյս տալով մեծ քաղաքներից: Այդ առանց պատճառի չէր: Ուր աւելի տիրում էր մտաւոր խաւարը, ուր ժողովուրդը դեռ գտեհկութեան մէջ էր, այնտեղ աւելի առատ էր լինում մեր հունձքը...:

Ծաբել, սուտ խօսել, կողոպտել, ամէն տեղ մի նոր կերպարանք տալ իրան, - այդ խարդախութիւնների մէջն էր մեր գործունէութիւնը: Մենք ունէինք մեզ հետ ամէն տեսակ պարապայք, ամէն տեսակ յարմարութիւններ, մի տեղ իրան ձեւացնելու որպէս ասիացի վաճառական, միւս տեղ՝ որպէս կրօնաւոր, մի այլ տեղ հասարակ արհեստաւոր եւ երբեմն մուրացկան, բժիշկ, կախարդ, ձեռնածու եւայլն...:

Ծաչագողը անդադար պէտք է փոխէ իւր կերպարանքը. նա միշտ մխեւնոյն դերին մէջ մնալ չէ կարող: Ես ուրախ էի որ բաւական վարժուած էի այդ բոլորի մէջ եւ հպարտանում էի իմ ճարպիկութիւններով...: Քաւոր Պետրոսը գովում էր իմ յառաջադիմութիւնը, ասելով. - Մուրատ, զաւակս, դուն խելացի տղայ ես, ամէն բան շատ շուտ սովորեցար...:

(Շար. 51)

Տիկին Արաքսի Խահակեան, աղջիկը՝ Սեդա, թոռները՝ Թալին եւ Տիգրան, Տիկին Էռնա Ջամալեան եւ աղջիկը խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր եւ եղբօր՝

ԱՐՄԻԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ - ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 19-ին, 73 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Փետրուար 25, ժամը 13·45-ին Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը: (Օթոքար մը՝ եկեղեցիէն պիտի փոխադրէ փափաքողները):

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԴԱՍԵՐ

Համալսարանական հայ երիտասարդ մը արամադիր է անհատական դասեր տալու, բոլոր մակարդակներու վրայ գիտութեան, մաթեմաթիքի եւ անգլերէնի, փարիզ թէ արուարձան: Շահադրդռուղները կը խնդրուի հեռաձայնել. -
271 - 83 - 50

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
ԻՍԻ-Ի
Ս. ՄԱՐԻԱՄ - ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՊԱՅԾԱՌՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՐՄՆԻ

Կիրակի օր, Մարտ 3-ին, ժամը 15-ին, եկեղեցւոյս՝ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆ Մշակութային սրահին մէջ:
6, Ավիւնիւ Պուրկէն - Իսի - լէ - Մուլիւնօ

Բանախօսութիւն. -
Երգ. -
Նուագ. -
Արտասանութիւն. -
Անուշեղէններ. -
Զովացուցիչ խմիչքներ. -
Վիճակահանութիւն. - :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔՈՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ
ՄԵԾ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՔ

NUIT DE LA CROIX BLEUE
animée par l'Orchestre HARTANAG

organisée par la section de
Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ

ԽՈՒՄԲԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ
41-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՆՇՈՒՄ

Մ. Մանուշեան խումբի նահատակութեան 41-րդ տարեդարձի արարողութիւնը կը կատարուի Իվրիի գերեզմանատունը, Փետրուար 24, կիրակի, հովանաւորութեամբ նախկին ռազմիկներու ընթանալիքարար՝

Պ. ԺԱՆ ԼՕՌԻՆԻ

Ժամադրավայրը՝ մէթրօ Փորթ տը Շուազիլ ելքին, ժամը 10-էն սկսեալ, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·45-ին:

Ցաղթանակի 41-րդ տարեդարձի այս արարողութեան մեր բոլոր ազգակիցները սիրով կը հրաւիրուին խուռներամ մասնակցիլ:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ
ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պուլվար Օտտոյլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը տօնէ Բարեկենդանը, Կիրակի, Փետրուար 24-ին, ժամը 15-ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 12 - 14 ռիւ Սէճ - Պազիլ: Ներկաները կը հիւրասիրուին կարկանդակներով եւ գինովայուցիչներով:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի հայրենակիցները ներկայ գտնուելու այս տօնին քաջալերելու համար Կապոյտ Խաչը:

Մուտքը ազատ է:

Irma fourrures

SUR MESURE
— REPARATIONS —
TRANSFORMATIONS

Ժամ առաջ գնեցէք ձեր մուշտակէ վերարկուն վստահելով՝

ՀԱՅԿ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ՁԱՓԻ ՎՐԱՁ - ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ
ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷ

44, avenue du Général de Gaulle
94700 Maisons-Alfort
tél. 368 55 99
Métro: École Vétérinaire-Alfort (direction CRÉTEIL)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Ցաղթանակն Հերոսամարտի 70-րդ տարեդարձի կիրակի, - Ապրիլ 14-ին, Վասպուրական սրահին մէջ:

LE 24 AVRIL EN ARMÉNIE

COMME TOUS LES ANS AU 24 AVRIL, ET SPECIALEMENT CETTE ANNEE POUR COMMEMORER LE 70ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE DE 1915, LES ANCIENS COMBATTANTS ARMENIENS DE FRANCE, ORGANISENT UN VOYAGE EN ARMENIE SOVIETIQUE. QUATORZE JOURS A EREVAN ET UNE NUIT A MOSCOU. DEPART LE 20 AVRIL RETOUR LE 05 MAI 1985.
LE PROGRAMME :
ARRIVEE A MOSCOU LE 20. 04.
LE 21. 04. DEPOT D'UNE GERBE AU SOLDAT INCONNU SOVIETIQUE SUR LA PLACE ROUGE, PUIS VISITE DE LA VILLE.
DEPART POUR EREVAN ; ARRIVEE A EREVAN A 22H00.
LE 22. 04. ET 23. 04. VISITE ORGANISEE ET COMMENTEE EN AUTOCAR
LE 24. 04. CEREMONIE ET DEPOT DE GERBE AU SOLDAT INCONNU A EREVAN, PUIS DEFILE AU MONUMENT DEDIE AU GENOCIDE, ACCOMPAGNE PAR DE HAUTES PERSONNALITES ARMENIENNES ET SOVIETIQUES. CES DEUX CEREMONIES SERONT SUIVIES D'UN REPAS A L'HOTEL HRAZDAN.
LE 25. 04. JOURNEE LIBRE.
LE 26. 04. VISITE AU MONUMENT DE GENERAL ANTRANIK AU VILLAGE DE OUDJAN.
LE 27. 04. VISITE EN AUTOCAR.
LE 28. 04. ETCHMIADZINE ET SARDARABAD.
LE 29. 04. ET 30. 04. VISITE
LE 01. 05. DEFILE DES TRAVAILLEURS, FETE DU TRAVAIL.
LE 02. 03. 04. VISITE ET JOURNEE LIBRE.
LE 05. 05. **RETOUR SUR PARIS.**
POUR RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS VOIR :
— **SABERATOURS : Tél : 261 - 51 - 13**
— **M. KEHYAYAN MIHRAN, Pdt. DES ANCIENS COMBATTANTS-Tél : 642 - 73 - 10**
DATE LIMITE D'INSCRIPTIONS 20 MARS.

ՖՐ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՐՈՆԵՑԱՆ-Ի
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐՔ

բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ

ՄՇԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ-Ի

Տիկին Անոյշի դերով՝ ԹԱՄԱՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

մասնակցութեամբ Մշ. Մխութեան եւ Գիսանի թատերախումբին:

PARIS

THEATRE FONTAINE
10, rue Fontaine — 75009 PARIS
Métro : Blanche, Pigalle ou St. Georges

DIMANCHE 24 FEVRIER A 20H 30
Ouverture des portes à 19h 45

PRIX DES PLACES : 60, 100 et 120 Frs.

Réservation :
Théâtre Fontaine : 10, rue Fontaine - 75009 Paris -tous les jours de 11h à 19h
Tél : 874 - 74 -40
Centre Culturel Artistique Arménien (UCFAF) : 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris
tous les jours de 15h à 19h (sauf Dimanche) Métro République - 208 - 76 - 49
Librairie Palouyan : 9, rue de Trévise - 75009 Paris
Cabinet Terziyan : 21, rue Lamartine 75009 Paris - Tél : 282 - 01 - 41
A BOIS - COLOMBES (92) : Djizmedjian, 31, rue Paul Déroulède -781 - 09 - 72
AU KREMLIN - BICETRE (94) : Minakian, 6, rue Curie - Tél : 658 - 86 - 39
A VILLEPINTE (93) : Mahdessian, 28, rue de la Gare - Tél : 860 - 66 - 18

PELERINAGE A
JERUSALEM
avec la participation de
Monseigneur NORVAN ZAKARIAN
et accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
— Du 8 au 15 Avril —
Prix : 6950 Frs.

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊ Ի
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ
մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ-ի
ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-ի
8 - 15 Ապրիլ

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS

Levon BAGDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. (1) 261 - 51 - 13

Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (7) 860 - 13 - 66

Jacques CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. (91) 95 - 90 - 12

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : **U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97**
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.906 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.906

ՕՐԼԻ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ՝ Գ· ՕՐ

ՍԻՄԷՐՃԻ ԱԼ Կ'ՈՒՐԱՆԱՅ

—×—

Յովհաննէս Սէմէրճի, նախկին Դպրեվանքցի, կ'ուրանայ որեւէ մասնակցութիւն: Խոստովանութիւնները ըրած է, երկու - երեք խօսք ըրած է եւ ոստիկանները կէս ժամ պրած են, յետոյ ստորագրել տուած են եւ ստորագրած է, որով - հետեւ այն երկրէն ուրկէ կուգայ, Թուրքիա, եթէ չստորագրես կը չարչարեն: Կ'ուզեինք թէ չարչարած են, ծեծած են եւ կ'ուրանայ ձերբակալման առեն ըրած բոլոր յայտարարութիւնները: Ոստիկանութեան համար, հարցը տարբեր է: Սէմէրճի ԱՍԱԼԱ-ի անդամ է, ոչ՝ զեկավար մը, պարզ գործադրող մը, որ հրաման - ներու հնազանդած է: Նախապէս, ոստիկանութեան յայտարարած էր· - «Առ - տու մը, հեռաձայնեցէք լինճի եւ ըսէք՝ պիտի օգտագործենք քու համակրութիւնդ ԱՍԱԼԱ-ի հանդէպ եւ բարիկամեցողութիւնդ պայուսակները պահելու համար»: Յետոյ նորէն հեռաձայնած են, ըսելով որ պայուսակները պիտի բերեն տունը չէ համարձակած մերժել: Այսօր, Սէմէրճի կը հերքէ ամէն բան: Ճիշդ է, կար - պիճեանին ծանօթացած է, օր մը, տուն չունէր եւ իրմէ խնդրած է գիրք եւ ճերմակեղէն պարունակող երեք պայուսակ պահել: Երկուքը մօրը պահարանին տակ դրած է, մէկն ալ՝ քրոջը անկողնին: Ոճրագործութենէն երկու օր առաջ, Կարպիճեան կրկին եկած է, ինք հազիւ տեսած է, կէս բաց դուռէն, որ ձեռքը բան մը կայ:

Ամբաստանութեան համար, ամբողջ պինամթերք մըն է, պայուսակներուն պարունակութիւնը (քալաշնիքով, 20 ճեռնառումբ, ժամացոյցի դրութիւններ, փամփուշտ, տեսակ - տեսակ այլ զէնքեր): Սէմէրճի կը կրկնէ՝ չէը գիտեր թէ ի՞նչ կայ մէջը, ուզած է որ Կարպիճեան առնէ տանի, բայց չէ համարձակած պնդել:

Պաշտպան փաստաբանը՝ Վերժէս կը յամառի եւ երրորդ անգամ ըլլալով, կը խօսի այն բանակցութիւններուն մասին, զոր կառավարութիւնը տարած է ԱՍԱԼԱ-ի հետ: Կը պնդէ որ Նախագահը, զոհ ծաղրելով իր իրաւունքը կանչէ կաթոն Տըֆէնն ու Ժոզէֆ Ֆրանչեսքին: Ինչո՞ւ, որովհետեւ նախարարապետին մէկ խորհրդատուն բանակցած է ԱՍԱԼԱ-ի պատուիրակութեան մը հետ:

Ուրբաթ օրուան թուականը կրող փաթիճեան օրաթերթերը երբեմն որոշ հեգնանքով կ'արտայայտուին, այն տպաւորութիւնը թողլով թէ չեն համոզուիր որ ամբաստանեալները որեւէ կապ չունին Օրլիի հետ: Այս առընչութեամբ, խիստ ծաղրանկար մը ունի «Մոնտ»ը:

«Մաթէն», «Ֆիկարօ», «Լիպերասիոն», «Մոնտ» եւելի ամիսի արձագանգներ կուտային, Ուրբաթ, քան նախորդ օրե - րուն: «Ռոթիսիէն տը Փարի»՝ ոչ մէկ տող: «Իւմանիթէ» կ'արձագանգէր այլ լուրի մը, այս առընչութեամբ՝ Պէյրութի մէջ, անծանօթ մը հեռաձայնած է մամուլի օտար գործակալութեան մը, յանուն ԱՍԱԼԱ-ի եւ կոչ ըրած է Ֆրանսական հանրային կարծիքին, որ «Հասկացողութիւն ցոյց տայ հայ ժողովուրդի մղած պայքարին հանդէպ: Եթէ Թուրք Ֆաշիզմը, որ աւելի քան երկու միլիոն Հայերու մահուան պատճառ եղած է, մեր երկիրը չդրաւէր, Քրէթէյլի դաստաւորները առիթ չէին ունենար մեր զաւակներէն՝ 3-ը դատելու»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊՈՒ-ՆԻՏԱԼ, Աւաֆաթի ոխերիմ թշնամի պաղեստինցի պարագլուխը յարութիւն առած է եւ հարցազրոյց մըն ալ տուած Ֆրանսացի լրագրողի մը: Պաղեստինացին թղթակիցը՝ Լիւսիէն Պիթերլէն իրեն հանդիպած է Լիբանան: Ծանօթ է որ Ապու-Նիհալի մահը յայտարարուած էր երեք ամիս առաջ, նոյնիսկ Թաղումն ալ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԱԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ - ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15 - 18)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՐԳԵԱՏՐՈՒԱԾ
ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՕՇՈՎ

Խորհ· Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէն, Նախարարաց Խորհուրդը եւ Արհեստակցական Միութիւններու Կեդր· Խորհուրդը քննելով 1984-ի պետական ծրագրի կատարման արդիւնքները, այլ Հանրապետութիւններու կարգին պարգեւատրած է նաեւ Հայաստանը, յաջող արդիւնքներ ձեռք ձգած ըլլալուն համար: Այսպէս, կարմիր դրօշով պարգեւատրուած են Երեւան, Կիրովական, Ախուրեան եւ էջմիածին քաղաքները, ինչպէս նաեւ արտադրական 24 ձեռնարկութիւններ:

×

ՄԱՐՏՈՒՆիի ՊԱՆիՐՆԵՐը
ՊԱՐԳԵԱՏՐՈՒԱԾ

Մարտունիի պանրագործատան արտադրած «Ռոքֆոր» եւ «Զովաշէն» պանիրներու տեսակները առաջին կարգի վկայականի արժանացած են Խորհրդային Միութեան մսեղէնի - կաթնեղէնի արդիւնաբերութեան նախարարութեան կողմէ, համամիութենական մրցումին:

կատարուած Յորդանան: Արդ, Ապու-Նիհալ ոչ միայն ողջ-առողջ է, այլեւ աւելի քան երբեք վճռած է ահաբեկչական արարքները բռնմացնել, զվխաւորաբար Միացեալ-Նահանգներու դէմ: Ֆրանս - Փէյի գ'Արաբ պարբերականին մէջ լոյս տեսած այս հարցազրոյցին ընթացքին, Ապու - Նիհալ անկախ Պաղեստին մը չուզեր, այլ՝ Սուրիոյ մաս կազմող Պաղեստին մը, քանի որ կ'ըսէ· - «Պէտք չէ մոռնալ, որ Յորդանանի (դեմին) արեւելեան կողմը գտնուող հողամասը պատմականօրէն Պաղեստինի կը պատկանի (կ'ակնարկէ Յորդանանի) եւ թէ Պաղեստինն ալ Սուրիոյ կը պատկանի :Կը յայտնէ նաեւ որ իր կազմակերպութիւնը որոշած է սպանել Հիւսէյն Թագաւորը: Բացարձակապէս կը մերժէ Իսրայէլի որպէս Պետութիւն, դոյութիւնն իսկ: Իր մահուան լուրին մասին ալ, կ'ըսէ թէ Ամերիկեան եւ Իրաք - յորդանանեան սպասարկութեանց մէկ խաղն է: Այս անսպասելի երեւումը բաւական չփոթութիւն ստեղծած է Արեւմուտքի մէկ եւ անուշա՝ մտահոգութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

մեծ բաց մը արձանագրած է Ցունուարին: Արտածումները 8,4% նուազում արձանագրած են (զլխաւորաբար սննդեղէնի եւ կազմածներու մարզերուն մէջ): Բացը 3,8 միլիառ Ֆրանքի հասած է, ինչ որ բոլորովին կը խախտէ 1984 Դեկտեմբերի (դրեթէ) հաւասարակշռութիւնը:

Ամէնէի մէջ սպաննուած էր աշ ծանօթ օրաթերթի մը՝ Ափռեվմաթինի տէրը՝ Նիքոլաոս Մոմֆերաթոս, իր կառքին մէջ իսկ: Վարորդն ալ ծանրօրէն վիրաւորուած է: Արարքին պատասխանատուութիւնը ստանձնած է ծայրայեղ ձախ «Նոյեմբեր 17» կազմակերպութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻԱ եւ փոքրամասնութիւնները նիւթին նուիրած է Լը Մոնտ, առաջին էջի (Փետր· 22) իր սիւնակը: Ներսը՝ աւելի քան ութ միլիոն Քիւրտ, դուրսը՝ Պուլկարիոյ Թուրքերը բաւական կը մտահոգեն Անգարայի կառավարութիւնը: Այն համոզումը զոյացած է այլեւս թէ արեւելեան Անատոլուի տնտեսական զարգացումը կրնայ լուծում մը բերել, գոնէ ապագային համար: Իսկ Պուլկարիոյ Թուրքերու հարցը բաւական փափուկ է: Ի՞նչպէս Անգարա կրնայ ընդդիմանալ պուլկարացումի քաղաքականութեան մը երբ ինք կ'ուրանայ Քիւրտի դոյութիւնն իսկ:

ԷՕԶԱԼԻ «ԸՍԱԾ-ՉԸՍԱԾ»ԷՆ ԵՏՔ
ԹՈՒՐՔ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«ԻՍԿԱՊԷՍ ՏԵՂԻ ՉԷ ՈՒՆԵՑԱԾ ԱՅԴՊԻՍԻ ՋԱՐԴ» ԵՒ ԴԵՌ ԻՆՉԵ՞Ր

ԽՄԲ· - Հակառակ անոր որ Էօզալ հերքած է թէ որեւէ տեսակէտ յայտնած ըլլայ հայկ· հարցին «նոր մեթոթեցման» մը նկատմամբ, թուրք բռնաճակատական շրջանակներ օրերէ ի վեր զանազան կարծիքներ կը յայտնեն: «Կիւնէշ» կ'արձագանգէ անոնց: Հոս ալ «Նորութիւն» չկայ, ինչ որ նոր - րութիւն չէ մեզի համար: Հասան Ըշըք (Փարիզի նախկին դեսպանը, որ Մարսէյլի յուշարձանին բացման - 1973 Փետր· - վաղորդայնին շուռնչը անգարա առաւ, ի նշան բողոքի, չի վարանիր յայտարարել թէ՝ «Ցեղասպանութեան նկատմամբ, երանի՛ թէ ամէն ժողովուրդի խիղճը հանդիսա կարենար ըլլալ մերինին չափ»: Ես ըսել թէ տակաւին կան լաւատեսներ, որոնք նոր բան կը տեսնեն, այսման հին յանկերգի մը մէջ: Ստորեւ արտայայտուած կարծիքներ:

×

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼ

Նախկին Արտաքին նախարարներէն Հասան Խաթա Ըշըք, իր կարծիքը յայտնելով ըսաւ, որ հայկական ցեղասպանութեան պնդումները քննելու համար պէտք է որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան կողմէ հովանաւորուած գիտական մարմին մը ստեղծուի եւ կազմելի այդ մարմինը միանդամընդմիշտ յատակութիւն եւ լուծում մը բերէ «Հայկական Հարց»ին:

Հասան Խաթա Ըշըք, յայտնելով որ հայկական ցեղասպանութեան հարցին նկատմամբ չափազանց հանդիսա է խիղճը թուրք ժողովուրդին, հետեւեալը յայտարարեց այդ մասին· -

«Ամէն ինչ իրաւունքէ բաղկացեալ չէ միայն: Զգացումներն ալ ունին իրենց արժեւորումները: Թուրք ժողովուրդին համար «Հայկական Հարց»ը այսպիսի նրբանկութիւն մը ունի: Ցեղասպանութեան նկատմամբ՝ երանի՛ թէ ամէն ժողովուրդի խիղճը հանդիսա կարենար ըլլալ մերինին չափ: Ազգ մը, ցեղասպանութեան համար հինգ հարիւր տարի չի սպասեր: Պատմութիւնը կը խօսի ցեղասպանութեան պարագայի կամ ցեղասպանութեան ձեւն ալ աւելորդ կը դառնայ: սին: Եթէ Ֆրանսայի, Ամերիկայի նման՝ ասոնցմէ միայն մէկուն վրայ կանգ առնուի, նիւթը կը կորսնցնէ իր մարդասիրական եւ արժէքը, կը վերածուի յետին նպատակաւ ձեռք առնուած քաղաքական հարցի մը եւ դիւրաւորման: «Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը պատասխանատու չէ Օսմանեան շրջանին պատահածներէն» ըսելու ձեւական մերձեցումով կատարուելիք ինքնապաշտպանութեան ձեւն ալ աւելորդ կը դառնայ: Ցեղասպանութիւնը մարդկային յանցանք մըն է, կարելի չէ աննկատ ձգել: Ցեղասպանութեան վերաբերեալ բոլոր պնդումները պէտք է որ քննուին Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ծիրին մէջ եւ դիմանականներով ստեղծելի յանձնախումբի մը կողմէ՝ անաչառօրէն եւ ատկէ վերջ ալ պէտք է անոնց քաղաքական արժեւորումը կատարել: Թուրք կառավարութիւնն ալ պէտք է մտածէ նման քայլի մը նախաձեռնարկներէն մին հանդիսանալու մասին: Վարչապետը, ըստ իր տեսակէտին, եթէ Ապրիլ 24-ը կարդ մը երկիրներու մէջ ցեղասպանութեան օր ընդունելու ըլլայ՝ «Այս պարագան Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը չի՞ շահադրդռներ» պիտի ըսէ: Բացորոշ է, թէ եթէ այդպիսի բան մը ըսելու խակ ըլլայ, թուրք ժողովուրդը իր այդ տեսակէտը պիտի չդաժնէ:

Նախկին Արտաքին նախարարներէն Հասան Սապրի Զաղլայանկիլ ալ իր տեսակէտը պարզեց հետեւեալ բառերով· -

«Հայկական պնդումները ի զօրու չեն: Ձէմարատութիւնները լուսաբանելով՝ կարելի է աւելի նպաստաւոր դեմքին մը ըստեղծել: Անյարմար է նաեւ անցեալին անունց կզմէ ի զործ դրուած խժդժութիւնները յատաջ քշելով ինքնապաշտպանութիւն փորձել: Ամէն պարագայի՝ օգտակար է այս հարցը վերահին ձեռք առնել եւ օրուան պայմաններուն համապատասխան ձեւով մօտեցնալով՝ արդիւնքի հասնիլ: Ընդհանուր ահաբեկչութիւնը տարբեր բան է, Թուրքերու դէմ Հայոց կոզմէ որդեգրուած թշնամական դիրքը տարբեր բան: Ձեմ համոզուած նաեւ, որ ճիշդ պիտի ըլլար հայկական դէպքերը նկատի առնել ընդհանուր ահաբեկչական արարքներու ծիրին մէջ: Հայերը, ընդհանուր առմամբ Թուրքերու հետ լաւ ապրիլ փափաքող հաւաքականութիւն մըն են: Մենք բոլորս ալ հայ բարեկամներ ունինք: Ես երբեք կոզմնակից չեմ, որ բովանդակ Հայութիւնը պատասխանատու նկատուի գործուած ահաբեկչական արարքներուն համար»:

×

«ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՐԲԵՄՆ ՋԱՅԼԱՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱԾ Է»

Պոլսոյ Համալսարանի Քաղաքային Գիտութեանց ճիւղի դասախօսներէն վրոփ· Թոքթամըշ Աքթէշ, պնդեց որ այսօր տակաւին սաստպապէս ճշդուած չէ, թէ ի՛նչպիսի կառոյց մը ունին իրականութեան մէջ ահաբեկչական կազմակերպութիւն·ները եւ ո՛ր ուժերը ունին իրենց ետին: Աքթէշ այս առթիւ յիշեցուց, որ Անգլիացիները 1920-ին ալ Յոյները չահագործած էին ձեւով մը: Հետեւաբար, հայկ· դէպքերն ալ որոնք սկիզբ առին 1974 Թուականին, մեծապէս հաւանական կրնայ նկատուիլ՝ որ քաշալերուած ըլլան Խորհ· Միութենէն, Ամերիկայէ եւ Ֆրանսայէ: Այնպէս որ, ըստ Աքթէշի՝ պէտք է պրպտել խնդիրը նաեւ այս տեսանկիւնէն դիտած եւ գտնել բուն պզիւրը այդ ահաբեկչական գործունէութեանց:

Փրոֆէսօր Թոքթամըշ Աքթէշ, խօսելով նաեւ Թուրքիոյ հետապնդած քաղաքականութեան մասին, սա տուդումները ըրաւ· -

«Թուրքիոյ մէջ, երբեմն՝ ջայլամի նման իրենց գլուխը աւազին մէջ մխրճողներ եղած են: Տարակոյս չկայ, թէ այս քաղաքականութիւնը սխալ է: Եւ սակայն, Թուրքիոյ մերձեցման կերպը «Հայկական Հարց»ին տեղին է: Որովհետեւ, իսկապէս տեղի չէ ունեցած այնպիսի ջարդ մը, որուն պատահած ըլլալուն մասին կը պընդեն չարունակ: Պատերազմական պայմաններու մէջ տեղի ունեցած զազրին ալ՝ միակ օրինակը չէ որ զոյութիւն ունի ամբողջ աշխարհի վրայ: Տակաւին չատ մօտիկ անցեալին՝ Բ· Աշխարհամարտի տարիներուն, Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգները չվարանեցան նոյն զրութիւնը կիրարկել՝ ճափոնական ծագում ունեցող իրենց քաղաքացիներուն համար: Եւ ասոր համար ոչ ոք մեղադրած է Ամերիկացի - ները: Մնաց որ, կարելի չէր միւս կողմէ ապահով նաեւ, որ Օսմանեան Կայսրութիւնը ներողամիտ աչքով նայէր կամ Թոյլատու գտնուէր անջատողական հայ fդամիթաճիներուն, որոնք բացէ ի բաց օժանդակութիւնն ու քաջալերանքը կը վայելէին օտար Պետութեանց եւ մասնաւորաբար ցարական Ռուսիոյ իշխանութենէն: Միայն թէ, բացի այս բոլորէն, ներկայ Հանրապետական Թուրք կառավարութիւնը, իր Ազգային Ուխտի սահմաններուն մէջ եւ Լոզանի խորհրդաժողովով ալ նուիրագործուած ձեւով, երբեք պատասխանատու չի կրնար բռնուիլ անցեալի մէջ պատահած չարք մը դէպքերու համար: Այս օրուան Թուրքիան՝ «Հայկական Հարց» կոչուած խնդիր մը չունի իրեն համար: Թուրքիոյ մէջ Հայ չկայ: Հայկական ծագումով Թուրքերը կան: Թուրք հայրենակիցները անառարկելիօրէն իրաւահաւասար Թուրքեր են»:

ԿՆՈՋ ԿԵՐՊԱՐԸ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԱՄԲ. - «Պատմա - Բանասիրական Հանդէս»ի 1984-ի 4-րդ թիւին մէջ իր ստո՛ - բագրած ընդարձակ յօդուածով՝ Վ. Դարբինեան, կը ներկայացնէ Յովհաննէս Թումանեանի երկերուն մէջ հայ կնոջ կերպարը, անոր կեանքի, իրաւական ու ընտանեկան վիճակը: Կուտանք յօդուածին հիմնական մասերը, արեւմտահայերէն:

×

Ա.

Տակաւին երիտասարդ, բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեան կնոջ հանդէպ յարգանքի ու սիրոյ խոսքով հակադրուած է իշխող արհամարհական ու վիրաւորական վերաբերումին, որ «օրինականացուած» էր դարերու ընթացքին: 1894-ին հրատարակուած «Բորչալուում» ճամբորդական նկատողութիւններուն մէջ Թումանեան գրած է. «Ժողովրդի բարոյական ու տնտեսական կեանքը ճանաչելու համար մի զեղեցիկ միջոց, մի հեշտ չափ կայ - այդ կինն է: Կնոջ վիճակը յայտնում, ցոյց է տալիս, ինչպէս անհատի, այնպէս եւ հասարակութեան աշխարհայեցողութեան սահմանը, զարգացման աստիճանը: Բորչալուում կինը դեռ դատապարտուած է աւանդական արհամարհանքին, իբրեւ «առաջին մեղքի պատճառը», «դժոխքի դուռը»՝ նզովուած բոլոր սրբերից ու սրբութիւններից ... Դեռ այնտեղ բարոյապէս սահմանուած ընդհանուր յարդանք չկայ դէպի կինը...»:

Մեծ մարդասէրն ու հայրենասէրը ձըգտած է ոչ միայն բազմակողմանի ներկայացնել հայ կնոջ ծանր ու նուաստացուցիչ վիճակը, այլեւ բացայայտած անոր պրպտապատճառները եւ արուեստի ու հրապարակագրութեան միջոցով օգնած անոր իրաւական ու բարոյական կացութեան բարելաւման: 1901-ին իշխանուհի Մարիամ Թումանեանի գրկած նամակի մը մէջ բանաստեղծը գրած է. «Որքան շատ կանանց եմ հանդիպում, հեռները խօսում, ճանաչում, այնքան աւելի եմ կարծում մեր հոգեբանական - փիլիսոփայական - բանաստեղծական զրոյցնե - րը»:

Յովհաննէս Թումանեան ստեղծած է անցեալի եւ իր ժամանակի հայ կնոջ դիմանկարները, որոնք անկրկնելի են իրենց իրապաշտութեամբ, իրենց անհատականութեամբ եւ ընդհանրացուած՝ իսկական արուեստի ուժով: Բանաստեղծին իւրաքանչիւր գործին մէջ երեւան կ'ելլեն կարիքի ու հոգերու ծանրութեան տակ ճնշուած, բայց աշխատասէր ու կամքի տէր զեղջկուհին, հոգատար մայրը, մինչեւ մոռացում ու մահ հաւատարիմ ու սիրող աղջիկը, դժբախտ ու տըրկացած հարսը, բռնութեան, անտարբերութեան ու արհամարհանքի հանդէպ ծառացող ու տակացող Հայուհին, չարի դէմ ընդվզող ազատասէր կինը եւ անոնց հետ մէկտեղ՝ անհոգի ու զաժան խորթ մայրը, քաղքենին, փառամոլն ու զաւաճանը:

Թումանեան խորապէս կ'ապրէր իր հերոսներու խմացական կեանքով: Այլապէս ան չէր կրնար ստեղծել հոգեյոյզ կերպարներ ու կենդանի պատկերներ. «Բանաստեղծութիւնը կամ բանաստեղծին կարելի է զոնել զգացումով, ըմբռնումով, հոտառութեամբ: Ապա, երբ արդէն զբաղուած է բանաստեղծը, նոր միայն զործադրել մեթոդներ՝ նրան վերլուծելու: Այս կամ այն մեթոդով չի կարելի զոնել բանաստեղծութիւնը նրա զրուածքների մէջ, ինչպէս չի կարելի անդամահատութեան այսինչ կամ այնինչ եղանակով անդամահատելով զոնել զեղեցկուհու հըրապուրանքը»:

Այդպէս կը վերաբերի Թումանեան՝ ամէն պարագայի ընդդրկելով կեանքի ուշադրաւ զրուագ մը, խոր դիտողութեամբ ներկայացնելով զայն՝ կարելիութիւն բաւեղծելով վերլուծելու, հասկնալու եւ եզրակացութիւններ ընելու եւ ընթանալու զէպի համամարդկայինը, մասնաւորէն զէպի ընդհանուրը: Բայց այդ կ'ընէ միմիայն արուեստի միջոցներով, առանց փիլիսոփայական «զգեստաւորման»:

Թումանեան կանանց հանրային ու ընտանեկան կեանքի հանգամանքներով պայմանաւորուած հոգեվիճակներու ուսումնասիրութիւնը սկսած է բացառիկ յատկութեամբ, անոնց թէ՛ ընդհանրութեան, թէ՛ ծաւալականութեան ոլորտներու մէջ:

Աբստասովոր յուզականութեամբ կերպարանաւորուած է դեռատի հայ աղջկան՝ Մարոյի ողբերգական վիճակը: Սկիզբը երախան չէր հասկնար, թէ ինչ պատահած է իրեն.

- Լաւն է, ասում էր, կարօն,
Բերում է ինձ ամէն օր
Կամփետ, չամիչ ու խնձոր:

Հոս ճչմարիտ ձեւով արտայայտուած է աղջնակի հոգեբանութեան անմիջականութեան օրինակ մը, նախնական մանկական սիրով կապի հիմքը: Կացութիւնը կը փոխուի, երբ կը պահակեն Մարօն ու կը տանին Կարոյի տունը, ուր խորթ մըթնոլորտը կը ստեղծէ նոր հոգեվիճակ: Մարօ չի դիմանար դժբախտ կեանքին ու անձնասպան կ'ըլլայ: Նոյնիսկ ողբերգական այս վախճանը չկրցաւ յաղթել սովորութեան ու նախապաշարումի ուժի ... Մարոյի դին պապի կողքին չդրին:

Հայ աղջիկները կը մեծնային, չափահաս կը դառնային, սակայն չէին կրնար տնօրինել իրենց բախտը: Անոյշ իրաւունք չունէր ամուսնանալու իր սիրածին՝ Սարոյի հետ, որովհետեւ կոխի ժամանակ զայրացած Սարօն զետին փռած էր Մոսին: Եղբայրն ու հայրը ոչ միայն կը դատապարտէին «օրէնք»ը ոտնահարող, այլ նաեւ Անոյշը փախցնող Սարօն, այլեւ օրինաւոր կը համարէին արեան վրէժի աւանդութիւնը, Սարոյի սպանութիւնը:

Թումանեան ուրիշ հերոսի մը՝ տարաբախտ Թամարի մասին հէքեաթի մշակումով պաշտպան կը կանգնի աղնիւ ըզգացումի ազատութեան: Թամարի երիտասարդ սիրահարը, սիրուհին հանած ահն ու վախը, ծով կը մտնէ զիշերով՝ կղզիին մէջ հանդիպելու համար իր սիրած աղջկան ... Բայց համազիւղացի երիտասարդները կը նախանձին, չեն հանդուրժեր «օտար» երիտասարդի համակրութեան ...

Աղջի՛կ խլի նա մեր ձեռից...
Ինչի՞ տեղ է մեզ դնում:

Ջահէլները կը մարեն Թամարի վառած կրակը, որպէսզի երիտասարդը կորսընկնէ կղզի հասնելու ճամբան, ծովուն մէջ խեղդուի, որպէսզի խեղդուի նաեւ Թամարի նուիրական սէրը:

Թումանեան «Ախթամար»ը գրած է 1891-ին եւ, ինչպէս կ'երեւայ, այնպիսի խոր ապրումներ ունեցած է, որ նոյնիսկ 24 տարի ետք՝ 1915-ին, դարձեալ անդրադարձած է այդ ոլորտ պատմութեան եւ գրած «Ախթամարի կղզում» նոր ոտանաւորը:

Սրտիս խորբերէն,
Հովէն ք՛ ծովէն
Մի ձէն եմ լսո՛ւմ. -
«Թամար ... ա՛խ, Թամար ...
Սէրը որ կորաւ,
Սիրտը որ մեռաւ,
Արցունքն է մնում»:

Աղջկան իրաւազրկութիւնը կ'արտայայտուի նոյնիսկ թաղաւորական արքունիքին մէջ. «Փարուանա»ի արքան կ'ուզէր իր աղջկան ամուսին դարձնել միայն այն կարիճը, որ միւռնները կը զերազանցէր իր ուժով: Աղջիկը, սակայն, սիրոյ ուրիշ չափանիշ ունի եւ կը յանդգնի ըսել արքային՝

Գուցէ, հայրիկ, տկար լաւին
Յաղթի մի վէս տմարդի,
Բայց չի կարող լինել երբեք
Նա սիրելին իմ սրտի...:

Աղջիկը կ'ուզէ այր մարդու ոչ թէ հարըստութիւնը կամ նոյնիսկ հերոսութիւնը, այլ սրտի սէրը՝ «անչէջ հուրը սրբազան»:

Թումանեան, ցոյց տալով կանացի սիրոյ վիպապաշտ էութիւնն ու հերոսական բնոյթը, իր երկերուն մէջ կը չեշտէ նաեւ անոր հաւատարմութիւնը եւ ուժը, բայց նաեւ անզօրութիւնը, քանի որ աղջիկը իրաւունք չունի նոյնիսկ իր սէրը առաջարկելու երիտասարդին: Սէրը կրկնակի ծանր ու խորունկ տառապանք է առաջին հերթին եւ երբեմն միայն աղջկան համար:

Աղջկան ու կնոջ զգացումը Թումանեան չի ներկայացներ այնպէս, ինչպէս քնարերգութեան չատ մը վարպետները: Սիրոյ զգացումը, անոր խորութիւնն ու տառապանքը, կասկածն ու հիասթափութիւնը մեկուսացած ապրումներ չեն, անոնք անմիջականօրէն կապուած են միջավայրի բարդ ու խճողուած փոխ - յարաբերութիւններու հետ: Աղջկան եւ երիտասարդին հոգեկան կապերը հանդուցուած են հասարակութեան իշխող բարքերու եւ աւանդութիւններու, իրավիճակներու հետ եւ կարծէք հոն չկայ «մաքուր» քնարերգութիւն: Գուցէ այդ է պատճառը, որ բանաստեղծին երկերուն մէջ կնոջ կերպարը աւելի կենդանի է, ամբողջական ու ընթերցողի հոգիին հարազատ:

Ինչպէս նկատած է Դերենիկ Դեմիրճեան, Յովհաննէս Թումանեան «իր պատառով» ներկայացուց ողջ հայ ժողովուրդը», ինչպէս նաեւ իր կանացի կերպարներով՝ հայ կնոջ ամբողջական տիպարը:

Վ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՊԱՍՏԱՆԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ԿԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒԻ

Սպառնալիքները կը կուտակուին հորիզոնէն, զրեթէ ամբողջ աշխարհի մէկ ապաստանի իրաւունքին դէմ: Ֆրանսա եւս կը դիմէ միջոցներու, որոնք աւելի մանրակրկիտ ու խստապահանջ զտումի մը պիտի սահմանափակեն որպէս ապաստանեալ ընդունուած օտարականներու թիւը: Ֆրանսա կը շարունակէ յարգել այս մարզին իր աւանդական կեցուածքը, որ 1946-էն ի վեր տեղ զրաւած է Սահմանադրութեան մէջ. «Ամէն ոք որ հալածանքի ենթակայ է յանուն ազատութեան իր տարած գործունէութեան պատճառով, իրաւունք ունի Հանրապետութեան հողերուն վրայ ապաստանի իրաւունք վայելելու»: Սակայն ապաստանեալներու յարաճուն թիւին դիմաց, որոնց մեծ մասը քաղաքական կեդծ պատճառաբանութիւններ ունին ու աւելի յաճախ լուրջ անտեսական պատճառներ, Ֆրանսա ձեռք կ'առնէ միջոցներ զանազանելու համար իրական ապաստանեալը այդպէս ձեւացողէն:

Երեւոյթը զրեթէ համատարած է եւրոպական բոլոր կառավարութիւններուն համար: Մարզկային իրաւանց զուլգերման լիկան Փետրուար 15 - 17 թուականներուն մէջեւ կազմակերպած էր «նստաշրջան մը, ապաստանի իրաւունքին նուիրուած». որու ընթացքին երեք հարիւր անճնաւորութիւններ եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ որոնք աշխատանք կը տանին ի նպաստ քաղաքական ապաստանեալներու, որոշած են համագործակցիլ:

Այսօր աշխարհի վրայ 15 միլիոնի կը հասնի ապաստանեալներու թիւը, որոնց կը տիրանչին սովէն, քաղաքացիական պատերազմներէ, անտեսական տագնապներէ եւ Պետութիւններու բախտումներէն: Ամէն միշտ կարելի չըլլար քաղաքական ապաստանեալները զանազանել այն միւսներէն որոնց բուն դրդապատճառը անտեսական է:

Ուրեմն մէկ բան կը մնայ եւրոպական կառավարութիւններուն. աւելի խստապահանջ կեցուածք մը ցուցաբերել: Ներկայիս հարկաւոր միջոցառումները կատարուած են, կամ պիտի կատարուին: 1982-ին դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ ապաստանի իրաւունք խնդրող հարիւր անձ 81-ը մերժուած է: Դանիա կը յաջորդէ Գերմանիոյ 48,7%-ով, յետոյ կուգան Պելժիա (45%), Ֆրանսա (44,7%), Անգլիա (33,9%) եւ Զուիցերիա (25%):

Դաշնակցային Գերմանիա այս մարզին մէջ ծայրագոյն ատեճանի կը հասցնէ իր խիստ կեցուածքը ապաստանեալներու հանդէպ, անոնք հոն դիզուած են ճամբարներու մէջ, ուր ոչ մէկ հանպատրաստութիւն կամ առողջապահական բացառիկ զեղեցկութիւններ կան, արգիլուած է անոնց գործ փնտռել երկու տարի. ոչ ալ կ'օգտուին ընկերային ապահովութենէն: Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ այդ երկիր մը կ'երթան իրենց բախտը փորձելու:

Զուիցերիոյ մէջ գարունէն ի վեր նոր պատուարներ կանգնած են ապաստանի իրաւունք խնդրողներուն դիմաց: Ինչ որ

(Շար. 2 եւ վերջ)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Ա Ն Տ Ե Ր Փ Ա Ռ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

Ցեղայ, զիտէք, մի հասարակ լեռ ու մի սովորական լիճ չեն Մասիսն ու Սեւանը: Ամերիկայում մեծացած սերնդի համար սակայն զժուար է էդ բանը ըմբռնել: Ես, ինչպէս տեսնում էք, էսօր կամ, վազը չկամ: Վախենում եմ որ իմ մահից յետոյ մերոնք իմ էդ Մասիսն ու Սեւանը կը փչացնեն ու կը նեանեն ագրաման: Մտածում եմ, որ թերեւս կարելի կը լինի օգտագործել նրանք մի հայկական կազմակերպութեան մէջ, ինչպիսի է ձերը, օրինակ: Սենեակներից մէկում, զուցէ էստեղ, ձեր անձնական զրասենեակում կարող էք կախել: Եկել եմ ուրեմն հարցնելու ձեզ, կ'ընդունէ՞ք եթէ որպէս նուէր ուզարկելու լինեմ...:

Ընի անշուշտ թէ կ'ընդունէի, սիրով եւ չնորհակալութեամբ:

Զապասեց որ գնահատական քանի մը խօսք աւելցնէի իր աղնիւ Հայու ըզգացումներուն համար: Կ'ամաչպարէր: Նաւը ճամբայ պիտի ելլէր չուտով:

Գոհ մնաց չատ: Կարծես ծանր բեռ մը վար առնուեցաւ ուսերէն:

- Շա՛տ լաւ, էն ժամանակ: Երախտապարտ եմ ձեզ: Ձեր հասցէին ու անունին կ'ուղարկեմ ծրարը անմիջապէս որ հասնեմ Ամերիկա: Ներողամիտ եղէք ձեզ պատճառած էս ձանձրոյթի համար. ես պէտք է գնամ:

Ու գնաց:

Յաջորդ չաբաթներուն մոռցայ գինք առօրեայ զբաղումներուս մէջ: Այսօր սակայն խոստումին համաձայն հասաւ ծրարիկը. - երկու բնանկար, Մասիսն ու Սեւանը, եւ ցուցահանդէսի «կատալօկ»ը՝ որուն առաջին էջին վերի ձախ անկիւնը ոսկեթէն լեզուով ձեռագիր մակագրութիւն մըն ալ կայ: Ըստ երեւոյթին մակագրողը ինքն է, նկարիչը, որ ջերմ մաղթանքի մը հետ զրկած է զանոնք Ատլանտեանէն անդին՝ հայրենիքէն հեռու, օտար ափերու վրայ քառասունհինգ տարիներէ ի վեր հայրենիքին կարօտով ապրող, այրող իր ազգականներուն:

Ինծի համար յուզումի լուռ յուշարձաններ զարձան այդ նկարները: Ամէն անգամ երբ կը դիտեմ, չեմ կրնար էմիլկ ծերունի ամերիկահայը, տառապող հայրը, հայրե՛րը՝ որոնք, դեռ ողջ, հաշտուած են իրենց արիւնէն հարազատ զաւակներու կորուստին հետ, եւ կը փորձեն մխիթարուիլ, զո՛նէ, հայրենի մասունքներ փրկելով...

Ի՛նչ ողբերգութիւն...

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆ

ՎԱԼԱՆՍ. - («Յառաջ»). - Փետրուար 13, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 10-ին Դաւիթեան վարժարանի աշակերտութիւնը եւ ծնողքները հաւաքուած էին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Եկեղեցական արարողութենէն յետոյ Նարեկ քահանայ Վարդանեան մանկական լեզուով ողոյ բացատրեց Վարդանանց յիշատակը, հաւատքի յաղթանակը, ու բոլորը հաղորդուեցան:

Ժամը 12-ին երկու հանրաշարժով ուսուցչական կազմն ու աշակերտութիւնը գացին Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը, ուր տիկնանց մասնաճիւղը ճաշ մը պատրաստած էր Վալանսի հայկ. ղպրոցներու աշակերտութեան համար: Ներկայ էր նաեւ Ազատարանական վարժարանի աշակերտութիւնը: Այս ճաշին կը նախագահէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հայրը. ներկայ էին Ազատարանական եկեղեցիէն պատ. Փիլպէոս Լեւոնեան եւ Կաթոլիկէ համայնքէն Գէորգ վարդապետ Ջանտրեան: Եղան զանազան արտայայտութիւններ, երգուեցան երգեր: Մօտ 200 հայ տղաք լեցուն վայելեցին այս գուարթ ու հայկունչ մթնոլորտով օրը: Շնորհակալութիւն համեմատութեամբ զեղչած է Փլնկի նահանգին մէջ ապաստանեալի թեկնածուներուն թիւը:

Զուիցերական լիկային նատաշրջանին արտայայտուած վարձիքները ընդհանուր առմամբ նոյն ելակէտը ունին. բոլոր երիլրներուն մէջ թեկնածու ապաստանեալները կը նկատուին որպէս «աշխատանքի զոհեր». այնպէս որ օտարատեաց կեցուածք մը կը նշմարուի հետզհետէ, երբ նկատի առնուի մանաւանդ թէ այս ամբաստանութիւնները միշտ անհիմն չեն:

Ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլայ միջին եզր մը գտնել. այս կազմակերպութիւններէն ոմանք համոզուած են ու օգտակար կը նկատեն կրկնակի պայքար մը մղել ի նպաստ թէ՛ քաղաքական եւ թէ տնտեսական ապաստանեալներու: Ուրիշներ համամած են ապաստանեալի կանոնագիրը պահպանելու իր խիստ հարազատութեամբ, որ է Ժընէվի 1951-ի համաձայնագիրը, ուր կ'ըսուի. - «Այս տրամադրութենէն կրնայ օգտուիլ այն, որ իր երկրին մէջ հալածանքի կ'ենթարկուի իր ցեղին, կրօնքին, ազգութեան, ընկերային որոշ խմբակի մը պատկանելուն կամ քաղաքական դաւադիրներուն պատճառով»:

Կարգ մը մասնակցողներ յայտնած են թէ թշուառութենէ ու սովէ փախուստ տուողները դասել այս կարգին, աւելի եւս կը տկարացնէ ապաստանի իրաւունքը, ընդունելով հանդերձ թէ քաղաքական հալածանքը որ ծնունդ կ'առնէ թշուառութեան ու թերաճ միջավայրերու մէջ, կը դիմէ յաճախ նոյն լուծումնե-

Թ. Ա. Թ.

րըն է այս տիկինները որոնք ամէն տարի կը կազմակերպեն այս ճաշը զուտ հայկական օր մը ապրեցնելով մեր մանուկներուն:

×

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ

Փետրուար 16, Շաբաթ, բացումը կատարուեցաւ Եղեռնի յուշարձանին, որ զետեղուած էր Մանուչեան հրապարակին հիւսիսային ծայրին: Հայ Ազգ. Միութիւնը բոլոր միութիւններու և համայնքի ներկայացուցիչներուն հետ համախորհուրդ ընտրած էր արձանագործ Թորոս Ռաստակէլէնեանի մանրաքանդակը:

Բացման օրը ժամը չորսուկէսին ոստիկանութիւնը դադրեցուցած էր շրջակայ փողոցներու երթեւեկը, ու ժողովուրդը լեցուեցաւ հրապարակ: Ժամը 17-ին Փարիզի Հայոց առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկ. Նազդաչեան, Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, Վալանսի երեսփոխան եւ քաղաքապետ՝ Պ. Բէս, շրջապատուած քաղաքապետարանի խորհրդականներէ ու բարձրաստիճան պաշտօնեաներէ, տնզ դրաւեցին յուշարձանին առջեւ: Հոն էին նաեւ հայ կաթոլիկ եւ աւետարանական համայնքի կրօնական ու միութիւններու ներկայացուցիչները: Ֆրանսական երեք դրօշներ կը ծածանէին, Մարսէյլի, Կրենօպլի եւ Վալանսի հայ նախկին մարզիկներու կողմէ: Հայ Ազգային Միութեան նախագահ տոքթ. Գոհարեան խօսք առաւ ու յիշեց 15 դար առաջուան Վարդանանց նահատակները, 1915-ի Եղեռնին անթաղ նահատակները, Կիլիկիոյ արեւելեան բանակը, Վէրտէօնը, 1939 - 1945-ի պատերազմը եւ դիմադրական շարժումին հայ նահատակները:

Վալանսի երկսեռ երգչախումբը երգեց Մարսէյեզը եւ «Տէր կեցո՛ դու զՀայս՛»: Ապա բացուեցաւ յուշարձանը, որ կը ներկայացնէր «Արարատ»ի ստորոտը յարութիւն առած Հայուհի մը, մէկ ձեռքը բռնած օձի մը ճզմուած գլուխը, իսկ միւս ձեռքը բարձրացուցած դէպի երկինք փառք կուտայ Աստուծոյ, ցոյց տալով հայերէն ու ֆրանսերէն արձանագրութիւնը. «Ի յիշատակ մեկ ու կէս միլիոն Հայերու ցեղասպանութեան, կատարուած՝ 1915ին Թուրք Պետութեան կողմէ»:

Հուսկ՝ արձանի օրհնութիւնը կատարուեցաւ ու խօսք առաւ Գիւտ Եպիսկոպոս: Ան յիշատակեց մեր անթաղ մեռեալները:

Խօսք առին նաեւ յաջորդաբար երեսփոխան - քաղաքապետ՝ Բէս, որ յիշեց Հայաստան կատարած իր ճամբորդութիւնը, ըսաւ թէ Թուրք Պետութիւնը պէտք է ճանչնայ 1915-ի ցեղասպանութիւնը, եւ Նարեկ քհնյ. Վարդանեան: Արարողութիւնը վերջացաւ ծաղկեփունջերու զետեղումով, որմէ ետք ներկաները ուղղուեցան քաղաքապետարանի սրահը, ուր՝ դինեճօն մը պատրաստուած էր քաղաքապետին կողմէ:

Իսկ երեկոյեան Հիւսիսեան սրահին մէջ Հայ Ազգային Միութիւնը կազմակերպած էր ճաշ մը որ տեւեց մինչեւ ուշ առեն եւ որու ընթացքին ոգեկոչուեցան մեր Անդրանիկները, Գէորգ Զաւարեանները, Քեռիները:

Լ. Տ. Ս.

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

1930-ական թուականներէն սկսեալ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը աւանդութիւն դարձուց «Մանուկներու Օր» կոչել հայկական Ծնունդի յաջորդող օրերէն մէկը եւ իր շուրջ հաւաքել զաղութիս բոլոր մանուկները:

Արդարեւ, նախ մարդասիրական ապա ազգասիրական զգացումներէ թելադրուած այս օրը, ի յառաջադունէ նշանակուած էր անունդի եւ լոյսի կարօտեալ երախային տալու քիչ մը ջերմութիւն՝ հոգեկան թէ՛ մարդասիրական:

«Մանուկներու Օր»ուան դաղափարը ինքնին պարտադրուող պահանջ մըն էր այս զաղութի առեղծման սկզբնական շրջանին, երբ չափահասներ առօրեային պէտքերուն վարած չատ յաճախ ոչ մէկ բարօրութիւն կրնային ընծայել հասնող առաջին սերունդին: Սերունդ մը որ «մանկութիւն չունեցաւ» ընդհանրապէս, եւ որուն մատաղ տարիքին՝ կեանքը հասունութեան պարտադրեց միայն:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը «Լոյսի սերմնացան, ցաւի բալասան» ինչպէս կ'ըսէ իր քայլերգին մէջ, դիտցաւ մտածել այս մանուկներու մասին: Իր նորաստեղծ կազմակերպութեան ամբողջ երիտասարդ եռանդը յատկացուց հայ մանուկին, անոր զրկանքները ամոքելով ջամբելով հոգեկան լոյս եւ բերկրանք: Աւանդութիւնը կը չարունակուի ... Ամէն տարեմուտին, «Մանուկներու Օր»ը անսահման զուրգուրանքով մտածուած եւ պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ, զարձած է այսօր Ֆրանսահայ զաղութի մանուկներու ժամադրավայրը:

Զբաղուրութիւնը, հոգեկան զրկանքները երեւութապէս վերցած են մեր զաղութէն, այսուհանդերձ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը միշտ խոր դիտակցութիւնն ունի որ հայ մանուկին նուիրուած այս օրը, երախաները երջանկացնելու, ազնիւ ձեռնարկի օր մըն է:

Այս տարի «Մանուկներու Օր»ը մասնաւոր յիշատակութեան արժանի չուքով մը տօնուեցաւ Փարիզի մէջ:

Յունուար 13-ին կէսօրէ ետք ժամը 15-ին, 9-րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի Ռոսսինի սրահը, բերնէ - բերան լեցուն էր, մեծամասնութեամբ մանուկներով եւ մասամբ չափահասներով, մօտ՝ 450 հոգի:

Խաչուհիները դովելի զաղափարը ունեցած էին տիկնիկային երկու ներկայացումներ հրամցնել մասնագէտ ընկերութեան մը կողմէ պատրաստուած: Անտերսընի երկու պատմուածքները՝ «Մոզարած տղան» եւ «Ինչ որ ծերը կ'ընէ, լաւ կ'ընէ» համայեցին մեծ թէ փոքր հանդիսականները:

Հանդէսի այս նախաճաշակէն ետք կէս ժամուան զադար մը արուեցաւ ներկանեբուն: Այս զադարի ընթացքին մինչ Կազանդ պապան Խաչուհիներու օգնութեամբ ուտելիքներու ծրարիկներ կը բաժնէր սրահի փոքրերուն, մեծերը համտեսեցին խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած անուշեղէններ եւ ըմպելիներ:

Հանդէսի երկրորդ մասը սկսաւ Շերջանային վարչութեան նախագահուհի Տիկին Մառի Գալճեանի ելոյթով: Ան բերաւ Կ. Խաչի խօսքը Նոր Տարուան բարեմաղթութիւններ ներկայացնելով ներկաներուն եւ աւելցնելով մանաւանդ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնները: Հայեցի դաստիարակութիւն, չնորհիւ իր դպրոցներուն, նաեւ Կայանը, բացատրելով իրենց կարեւորութիւնը եւ անդրադարձաւ կայանի հսկայ ծրագրի մասին:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ 9-րդ թաղամասի քաղաքապետ՝ Պ. Քասիէրէթ, որ իր համակրանքը յայտնելէ ետք Կապոյտ Խաչին եւ Ֆրանսահայութեան, պատրաստակամութիւն ցոյց տուաւ որեւէ պարադային օգտակար ըլլալ հայ զաղութին:

Վերջապէս խօսք տրուեցաւ Փարիզի Հայոց առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկոպոս Նազդաչեանի, որ Նոր Տարուան բարեմաղթութիւններէ յետոյ, բացատրեց օրուան իմաստը եւ հայ մանուկի հոգեկան եւ մտային զարգացման աշխատանքի անհրաժեշտութիւնը:

Գեղարուեստական բաժինի երկրորդ մասը կը սկսէր Կապոյտ Խաչի զպրոցները չաճախող երախաներու եւ պատանիներու մասնակցութեամբ:

Ալֆորվիլի զպրոցի աշակերտներ ներկայացուցին յաջորդաբար հինգ տոհմիկ հայկական պարեր: Ասոնց կը յաջորդէին Սեւրանի Կապոյտ Խաչի զոյգ զպրոցներու աշակերտներ, իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով: Եղան դաչնակի վրայ դասական կտորներու նուագներ երկու Ալնուվիլցի պատանիներու կող, մէ:

Վերջապէս կարգը եկաւ Փարիզի Կապոյտ Խաչի միօրեայ զպրոցին: 50 հոգինոց այս զպրոցը ամբողջ կազմով բեմին վրայ հայկական տոհմիկ տարազներով տեսնել, խորապէս յուզիչ եւ խրախուսիչ էր: Բոլոր երախաները թոթովեցին, ճոռոմացին երգով եւ արտասանութեամբ, Տիւօ Զեվիւռի ընկերակցութեամբ խմբերգներ հրամցուցին եւ պարեցին երեք չնորհալի պարեր Համբարի եւ Վերոնիքի պատրաստութեամբ:

Մեծամասնութեամբ մանուկներէ բազկացած այդ սրահը, կարգապահ եւ հպարտութուրուած՝ ըմբոշխնեց այս հանդէսը ծայրէ ի ծայր: Հրճուանքի եւ վայելքի այս բացառիկ պահերը տոգորած էր եւ խանդավառած ծնողքները, որոնք հանդէսի վերջաւորութեան պատասխանատուներու չուրջ հաւաքուած հասցէներ, տեղեկութիւններ կը փոխանակէին:

Տիկին Էլէն Մերճանեան որ հանդէսը կը վարէր, հրաւիրեց Գիւտ Եպիսկոպոսը որ իր «Պահպանիչ»ով եւ «Հայր Մեր»ով փակեց այս չատ զեղեցիկ երեկոյթը:

Խ. Մ.

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բ.

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱԿԱԶԻՆ

Քիչ չէր պատահում, որ մեր ծուղակի մէջ ընկնում էին այնպիսի բարեպաշտ քրիստոնեաներ, որպիսիքը էին հարուստ կալուածատէրը եւ նրա միամիտ տիրուհին, որոնց պատակերները տեսանք նախընթաց գլխում: Բայց զարմանալին այն էր թէ ինչպէս էր յաջողւում մեզ գտնել այդպիսիներին: Ահա ինչպէս.

Ամէն մի քաղաք կամ մեծ գիւղ մրոտնելուց յետոյ, քաւոր Պետրոսը ինձ իր հետ առնելով, կը գնայինք մի հիւրանոց: (Այդպիսի տեղերը յաճախում էինք հասարակ արհեստաւորի հագուստով): Առհասարակ ընտրում էինք այնպիսի հիւրանոցներ, ուր յաճախում էր ժողովրդի ստոր, միեւնոյն ժամանակ անբարոյական մասը: Ուր ամէն տեսակ մարդկանց կարելի էր գտնել, սկսեալ փողոցային սրիկաներից, աւազակներից, մինչեւ խաչամոլներ, գրպանահատներ, մոլորբուններ եւայլն: Այդ հասարակութիւնը գիտէ քաղաքի բոլոր դաղտնիքները: Առանց նպատակի չէր, որ քաւոր Պետրոսը ընտրում էր այդպիսի անառակ տեղեր: Կը տեսնէիր, մէկին գտաւ: (Նա իր նպատակներին յարմար մարդիկ գտնելու մեծ ընդունակութիւն ունէր): Կը սկսէր նրա հետ ծանօթանալ, իւր հաչուով խմեցնել եւ թուղթ խաղալ: Թղթախաղի մէջ ոչ ոք քաւոր Պետրոսի հետ կարող էր մրցութիւն անել: Բայց այսպիսի դէպքերում, գիտմամբ միշտ տանուլ է տալիս, որպէս զի իւր նոր ծանօթին աւելի եւս մտերմացնէ իւր հետ: Խաղը, տեւում էր ամբողջ ժամեր: Այդ միջոցում նա կարողանում էր թափ տալ իւր խաղակցի գրպանից այն դաղտնիքները, ինչ որ իրան պէտք էր: Դա կատարւում էր այնքան անզգալի կերպով, մինչ նրա խաղընկերը ոչինչ չէր նկատում:

Մի այսպիսի հիւրանոցի մէջ, փոքրիկ դաւառական քաղաքում, քաւոր Պետրոսը տեղեկացաւ մի պառաւ տիկնոջ գաղտնիքները: Հաղորդողը նոյն տիկնոջ ծերունի սպասաւորն էր, որ մանկութիւնից ծառայել էր նրա մօտ, բայց աւելուր հասակում արտաքսուած էր չափազանց արբեցութեան համար: Տիկինը այն պառաւներից մէկն էր, որ իրանց մանկութիւնը անց են կացնում զանազան զբաղմունքների փոթորիկների մէջ, իսկ ծերեզմանին մօտենալու ժամանակ մրատածում են առաքինի լինել: Նա ապրում էր իւր կալուածներում, որոնց մէջ մի քանի հազար հոգի ճորտեր կային: Կալուածները գտնւում էին քաղաքից երկու հարիւր վեստ հեռաւորութեան վրայ:

- Նա խիստ պարարտ որս է երուսաղէմի արեղայի համար, ասաց քաւոր Պետրոսը եւ միւս օրը վաղ առաւօտեան պատրաստուեցանք այնտեղ գնալու:

Քաւոր Պետրոսը չատ լաւ գիտէր, թէ ամէն մի տեղ գնալու համար ինչ տեսակ պատրաստութիւններ էին հարկաւոր, որպէս հմուտ զօրապետը խակոյն կչռում է, թէ այս ինչ բերդը գրաւելու ժամանակ ո՛ր կողմից կամ որքան թնդանօթներով պէտք է ռմբակոծել: Բայց այն առաւօտ այնքան չտապեց նա, որ մոռացաւ մի քանի անհրաժեշտ բաներ:

Ծածկուած կառքը իւր հինգ միապտոյն ձիաններով թռղեց քաղաքում. հրամայեց լծել մի ճանապարհորդական թեթեւ սայլակ երեք ձիաններով: Մեր անդուկները մնացին նոյն հիւրանոցում, որտեղ իջեւանել էինք: Աբխազիացին մնաց այնտեղ մեր իրեղէնները պահելու համար: Մենք ճանապարհ ընկանք արեւի ծագելուց չատ առաջ: Ես կառավարում էի ձիաններըս, իսկ քաւոր Պետրոսը, փաթաթուած իւր արեղայական լայն վերարկուի մէջ, նստած էր սայլակի վերայ:

Երեկոյեան պահուն մենք յայտնուեցանք պառաւ տիկնոջ տանը հասարակ արեղաների հագուստով, առանց որեւէ նախդիտաւոր ձեւ տալու մեր այցելութեանը, պառաւը բարեհաճութեամբ ընդունեց մեզ, որպէս աղքատ օտարականների, եւ աւելի վառուեց նրա գութը, երբ լսեց տուրբ երուսաղէմի անունը:

(Շար. 52)

Տիկին Արաքսի Իսահակեան, աղջիկը՝ Սեդա, թոռները՝ Թալին եւ Տիգրան, Տիկին Էռնա Ջամալեան եւ աղջիկը խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր եւ եղբօր՝

ԱՐՄԻԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ - ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 19-ին, 73 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Փետրուար 25, ժամը 13·45-ին Փարիզի Ս· Յովհ· - Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը: (Օթոքար մը՝ եկեղեցիէն պիտի փոխադրէ փափաքողները):

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:
4, Rue des Mariniers — 75014 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կայ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը չըներհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆ· Տիկին Ալիս Պեհեանէ:

×

Լիոնի Կայոյա Խաչի մասնաճիւղը չըներհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարուայ առթիւ· - 200 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Յովակիմեանէ (Պրոն), 500 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Գրիգորեանէ (Սէն - Մօրիս):

×

Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·· Տիկին Անահիտ Հրաչեանէ եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Գարեգին Հրաչեանի մահուան քառասունքին առթիւ 500 Ֆ·, Տիկին Լիւսիա Աբէլեանէ իր ամուսնոյն՝ Յակոբ Աբէլեանի մահուան 13-րդ տարելիցին առթիւ (Փետր· 25) 200 Ֆ·:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

- ԱՊՐԻԼ 28· - Կոմիտասի մահուան 50-ամեակի ոգեկոչում:
- ՄԱՅԻՍ 19· - Տարեկան հաշկերոյթ (9-րդ տարեդարձի առթիւ):
- ՄԱՅԻՍ 10-ԷՆ - 19· - Յուցահանդէս նկարչուհեան - Նկարիչ Մարկոսեան (Քանատայէն):
- ՅՈՒՆԻՍ 15· - Դպրոցական ամավերջի հանդէսը եւ «Անի» պարախումբի դեղարուեստական երեկոյթը:
- ՅՈՒՆԻՍ 30· - Սալ - վալիէ բացառիկ կալա ի նպաստ՝

Médecins sans Frontières

Մարդասիրական Միութեան, Նախագահութեան քաղաքապետ՝

ԿԱՄԹՈՆ ՏԼՖԻՒՒ

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Լա - Կառէնէն Տիկին Էվիկեան կը նուիրէ 300 Ֆ· Ռատիօ - Ազգ-ին (ստանալ՝ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ· «Յառաջ»ին, Միշէլ Եզնիկեանի մահուան քառասունքին եւ Հայկ Բարունակեանի (Հայաստան մահացած) յիշատակին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
ԻՍԻ-ի
Ս· ՄԱՐԻԱՄ - ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՊԱՅԾԱՌՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՐՄՆԻ

Կիրակի օր, Մարտ 3-ին, ժամը 15-ին, եկեղեցւոյս՝ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆ Մշակութային սրահին մէջ:
6, Ավիւնիւ Ֆուրկէն - Իսի - լէ - Մուլինօ
Հանախօսութիւն· -
Երգ· -
Նուագ· -
Արտասանութիւն· -
Անուշեղէններ· -
Զովացուցիչ խմիչքներ· -
Վիճակահանութիւն· - :

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵԻ ՔԱՐՈԶ

Մեծ Պահքի ամբողջ շրջանին, Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ Շորեքշաբթի երեկոներ, ժամը ճիշդ 6-ին Հսկումի Խաղաղական եւ Հանգըստեան ժամերգութիւնները կը կատարուին եւ կը տրուի աւուր պատշաճի Քարոզ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցին եւ կարգին· -

Շորեքշաբթի, Փետրուար 27
Քարոզիչ՝
ՄԻՒՌՈՆ ՎՐԴ· ԳԼՎԼԳԵԱՆ
Շորեքշաբթի, Մարտ 6
Քարոզիչ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԱ· ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
Շորեքշաբթի, Մարտ 13
Քարոզիչ՝
ՂԵՒՈՆԴ ՔՀՆԱ· ՍՄՄՈՒՆՃԵԱՆ
Շորեքշաբթի, Մարտ 20
Քարոզիչ՝
ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆԱ· ՊԱԼԼԳԵԱՆ
Շորեքշաբթի, Մարտ 27
Քարոզիչ՝
ԱՍՈՂԻԿ ԱՌԵՂԱՑ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Մարտ 2-ին, կէսօրէ վերջ ժամը՝ 3-ին, Լիոնի Ազգային Տան սրահը:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍԸ

NUIT DE LA CROIX BLEUE

animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de
Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

Ս. ԽԱՉ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԱԹՈՌԱՆԻՍՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՌԱՏԻՈԻԱՄ

Հայ կաթողիկէ համայնքը, հոգեւոր յայտագրով մը կը մասնակցի Ռատիօ - Ազգ-ի հաղորդումներուն՝ ամէն ամսուան առաջին եւ երրորդ Կիրակիները, առաւօտեան ժամը 10·30-էն 11:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

Ս· Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնը կը կազմակերպէ ասուլիս - դասախոսութիւն մը, Հինգշաբթի, Փետր· 28, երեկոյեան ժամը՝ 8·30-ին, կեդրոնի սրահին մէջ:

Դասախօս՝
ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ Տ�էՐ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ
- Դասախօս -
- Փարիզի Համալսարանին մէջ·

Նիւթ՝
«Les Jeunes-Turcs et les Arméniens de 1908 à 1918»

Միրով հրաւիրուած է հայ հասարակութիւնը:

Ծանօթ· - Դասախօսութենէն առաջ պիւֆէ մը տրամադրելի է փափաքողներուն համար:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՄՕՆԻԹՔՕՐՆԵՐՈՒ ՍՔԱՒԻՆԸ

Սեմինարը տեղի կ'ունենայ Տէօքի Մշակոյթի Տունը, Ապրիլ 3, - 4, - 5:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել՝
969 - 71 - 72 995 - 56 - 22

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համազգայինի Դիմակ Թատերախումբի ներկայացումները՝ Կիրակի, Մայիս 5, կէսօրէ վերջ եւ Երկուշաբթի, Մայիս 6, երեկոյեան:

Cabinet TERZIYAN

TOUTES ASSURANCES — TOUTES COMPAGNIES

21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 282 01 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանին Արեւոյչներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝
Հայ Աղիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ԾԱՁՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիրը, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր:

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին ֆրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու Խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Ջաւեշտ մը հայերէն:

Մուտք՝ 40 Ֆր. Երախաներուն՝ ձրի:

OPTIMA Tours

ARMENIE
-- 1985 --

— Du 22 au 31 Mars ..... 4,650 F
— Du 30 Mars au 13 Avril ..... 5,850 F

(tous ces voyages sont avec une nuit à l'aller et une nuit au retour à MOSCOU)

SPECIAL CEREMONIE DU 24 AVRIL EN ARMENIE

— Du 20 au 27 Avril ..... 4,450 F
— Du 20 Avril au 4 Mai ..... 5,850 F

Renseignements et Inscriptions:

PARIS

Madame COUMRYANTZ Sonia
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon — 75009 PARIS
Tél : 742 - 10 - 35

LYON

OPTIMA TOURS
BOUDOYAN Gisèle
97, Boulevard des Belges
69006 LYON
Tél : (7) 865 - 94 - 16
du Lundi au Vendredi de 17h à 19h
Samedi : de 9h à 12h

LIC A 130

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : **U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97**
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
26
MARDI
26 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԻՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանգատ : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.907 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.907

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶ

ՈՃՐԱՓՈՐՁ «ՄԱՐՔՍ ԷՆԴ ՍՓԷՆՍԸՐ»Ի ԴԷՄ

1 ՄԵՌԵԱԼ, 14 ՎԻՐԱՒՈՐ

Շաբաթ առաւ է, որ Փարիզի կեդրոնը գտնուող անգլիական վաճառատունը «Մարքս էնդ Սփէնսըր» գոհ կ'երթար ոճրափորձի մը, որ կը պատահէր խանութին բացուելէն քիչ առաջ: Երկուշաբթի առաւոտ տակաւին ոչ ոք տէր եղած էր արարքին, մինչ՝ ԻՌԱ կը հերքէր եւ կը ճշդէր թէ «Իրլանտական հանրապետական բանակը, որեւէ տեղ, անցեալին, զինուորական գործողութիւն չէ կատարած Փրանսական հողամասին վրայ»: Մէկ կէտ, ամէն պարագայի մէջ, պարզ է եւ զայն կ'ընդունին ոչ միայն ԻՌԱ-ի բարեկամները, այլեւ թշնամիները՝ այն է որ ԻՌԱ մինչ տէր եղած է իր արարքներուն: Ճիշդ ինչ որ անգլիական այս վաճառատունը երրորդ անգամն է որ ահաբեկչական արարքի կ'ենթարկուի (1976, Փետրուար 27 եւ 1981 Մայիս 4):

Եւ, երբ ոչ մէկ լուրջ կամ հաւատալի տեղեկում ըլլայ, բազմաթիւ այլ ըստանձնումներ կ'ըլլան եւ «Լիպերասիոն» կ'ըսէր թէ Շաբաթ եւ Կիրակի, յաջորդաբար, արարքին տէր եղած են. - «Գործադրկութեան դէմ պայքարի միջազգային մարմինը», «Քարայիպ յեղափոխական բանակը», «Աքսիոն տիրէքթ», «Ֆաթհ - յեղափոխական խորհուրդը», «քիչ մըն ալ ԱՍԱԼԱ» կ'աւելցնէ «Լիպերասիոն», յիշեցնելու համար Քրէթէյի դատավարութիւնը:

Ոճրափորձը մէկ մեռեալ եւ 14 վիրաւոր պատճառած է, որոնց չորսը չատ ծանր վիճակի մէջ են: Մեռեալը պահակն իսկ է, որ կը քննէր ռումբը պարունակող պայուսակը:

×

ՕՐԼԻ

ՅՈՏԱԿ Է ՈՐ ՅՈՏԱԿ ՉԷ

Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրուան նիստերը չեն կրցած յստակացնել ինչ որ սկիզբէն յստակ չէր: Ակնկռնքն կարպիճեանի եւ Սոնկը Նայլրի խաղացած դերը, քանի որ իրենք այլեւս կ'ուրանան որեւէ մասնակցութիւն Օրլիի արարքին: Երկու վկաներ վճռական կերպով չեն համարձակիր ճանչնալ զիրենք: Մէկը՝ Օր. Քրիսթիանն Պոռէկ, Թրիշ Էդլայնգի ճամբորդներուն արձանագրութիւնները կը կատարէր, երբ ահաւոր պայթումը պատահած է, ժամը 14·10-ին: Ինք ծանրօրէն վիրաւորուած է, ձեղունը վլխուն ինկած է, մինչ միւժամանակ բոցերը կը բարձրանային քիչ անդին: Յետպային իրեն ցոյց տրուած են 58 նկարներ, յայտարարած է. - «Ոչ ոք վճռապէս կը ճանչնամ այս նկարներուն մէջ, բայց Թիւ 16 եւ Թիւ 4 նկարները ուշադրութիւնս կը գրաւեն: Չեմ կրնար հաստատ ըսել թէ զիրենք տեսած եմ, բայց իրենց դիմագիծը ինծի բան մը կ'ըսէ»: Այսօր, նոյն յայտարարութիւնն է, զոր կ'ընէ, երբ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնէ այդ նկարներուն վրայ գտնուղները՝ Նայլր եւ կարպիճեան: «Սուտ խօսած կ'ըլլամ, կ'ըսէ, հաստատ յայտարարելով թէ՝ զիրենք տեսած եմ Յուլիս 15-ին: Երբ եկայ հոս, ուր առաջին անգամ տեսայ զիրենք, նոյն տպաւորութիւնն ունեցայ, որ ան - դամ մը տեսած եմ զիրենք»: Միւս վկան՝ երկուն ալ Քաթհէֆ (նաեւ վիրաւորուած եւ այրած) վճռական է. կը պնդէ որ կը ճանչնայ Սոնկը Նայլրը, որպէս անձ մը որ առնչուած էր, բայց արձանագրութեան պահուն

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՓԵՏՐ· 19 - 21)

ՀՐԴԵՀ
ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ
ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՊԱՂԱՏԻՆ ՄԷՋ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի անդամներու ընտրական հաւատքոյթներէն մէկուն ընթացքին, Երեւանի Թելման Չըքջանէն Թեկնածու ներկայացող Կարէն Դեմիրճեան՝ իր ճառին մէջ, անդրադառնալէ առ անցեալ չըջանին արձանագրուած յաջողութիւններուն եւ նուաճումներուն, խօսելով ժողովուրդի նուիրումին մասին՝ իր հայրենիքի վերելքի նկատմամբ, նշած է, թէ նման զգացումներ յուցաբերուած են վերջերս պատահած ցաւալի դէպքի մը առթիւ, այն է՝ թէ Ծիծեռնակաբերդի մարզական եւ համերգի նորակառոյց սրահին մէջ «տեխնիկական պատճառներով» հրդեհ մը ծագած է: Այս առթիւ Կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի եւ կառավարութեան հսկիչ բազմաթիւ հեռագիրներ ղրկուած են քաղաքներու եւ չրջաններու աչխատաւորներու, ուսումնական հաստատութիւններու, գիւղութեան եւ մշակոյթի դէմքերու եւ ընտանիքներու կողմէ, որոնք իրենց պատրաստակամութիւնը յայտնած են մասնակցելու անմիջական վերանորոգման աչխատանքներուն:

պայուսակ մը ձգած ու փախած է: Հարցը այն է, սակայն, որ նկարներուն վրայ ճանչցած էր Թիւ 4-ը (Կարպիճեան), մինչ հիմա Սոնկը կը ճանչնայ:

Պաշտպանութեան պաշտպանութիւնը հիմնուած է գլխաւորաբար հակայարձակման վրայ, մանաւանդ ոստիկանութեան եւ հակալրտեսական բաժնի դէմ: Այս առընչութեամբ, պաշտպան փաստաբանները բաւական նեղը դրած են ՏԻ - ԷՍ - Թի-ի նախկին ենթատնօրէնը՝ Ժան Պաքլութի: Կը խոստովանի թէ դիտէին չատ բաներ, բայց երբ մանրամասնութիւն ուզուի, կը մերժէ պատասխանել ըսելով թէ «Պաշտպանութեան վերաբերող գաղտնիքներ են»: Կը հետապնդէին, օրերէ ի վեր, Կարպիճեանն ու Սոնկը: Ուրեմն, կ'առարկուի իրեն, քանի որ դիտէին, ինչո՞ւ առաջքը չեն առած ոճրափորձին: 1982-ի վերջն է որ ՏԻ - ԷՍ - Թի-ին պաշտօն յանձնուած է տեղեկութիւններ ժողվել, իբրեւ հետեւանք Հայերու կողմէ կատարուած արարքներու բազմացման եւ ուրեմն Ֆրանսական եւ օտար պետութիւններէ լուրեր ժողվեր են, ասոնց կարգին զանազան կապերը ԱՍԱԼԱ-ի այլ չարժումներու հետ: Ինք գոհ է իր պատասխանութեան կատարած աչխատանքէն, կ'եզրակացնէ թէ «ահաբեկչական այս կազմակերպութիւնը դադրած է վստահելի ըլլալէ հայ գաղութին մօտ, երբ ան ընդգծած է որ կ'օգտագործուէր»: Մնացեալը՝ խորհրդաւոր կը մնայ, կրկին ու կրկին կը մերժէ մանրամասնութիւններ տալ, կը գոհանայ յայտնելէ ինչ որ արտօնուած է յայտնելու: Կը յաջորդէ գլխաւոր քննիչ ոստիկան՝ Կրիզոլի, որ կ'ըսէ՝ «Եթէ Կարպիճեան պատասխանատու գեկավարի մը դիրքը բռնեց պաշտպանելով իրեն ենթակայ եղողները, չեմ կարծեր որ Օրլիի ռումբը դրած ըլլայ»: Հարցաքննութեան ատեն, ոչ մէկ մանրամասնութիւն կրցած է տալ վայրին մասին, ուր ռումբը դրուած էր:

×

Բերանացի թէ գրաւոր մամուլ այնքան լայն տեղ չեն տար այլեւս: Երկուշաբթի օր, «Լիպերասիոն»ն էր ամէնէն երկար

(Շար.ը Դ· էջ)

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԷՕԶԱԼԻ «ԸՍԱԾ-ՉԸՍԱԾ»ԷՆ ԵՒ ԼԸ ՄՈՆԴԻ ՀԱՄԲԱԳՐԱԿԱՆԷՆ ԵՏՔ

—×—

Մինչ Փետրուար 22-ի «Միլլիյէթ»ի մէջ Միւմթազ Սօյսալ յօդուած մը կը ստորագրէ, ուր թէեւ նոր բան չըսեր, բայց գոնէ լրջութեամբ կ'ըսէ ինչ որ յաճախ չի պատահիր, նոյն եւ յաջորդ՝ Փետրուար 23-ի թիւին մէջ ալ հաշիւը կը մաքրի «Լը Մոնտ»ի Փետրուար 20-ի («Յառաջ», Փետրուար 21) առաջին էջի գրութեան առթիւ: Ստորեւ նախ Սօյսալի յօդուածը··

×

ՀԱՇՈՒԵՏՈՒԹԻՒՆ՝
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Վարչապետը իրապէս այդ խօսքը ըրա՞ւ թէ ոչ: Ոչ մէկ կարեւորութիւն ունի: Եթէ նոյնիսկ ան չըսէ, երբեմն մեր միջեւ ունինք այնպիսիներ որոնք կ'ըսեն. «Ինչո՞ւ հանրապետական Թուրքիան պատասխանատու նկատուի Օսմանեան չըրջանի պատահարներուն»:

Նոյնպէս անտեղի կ՚տրամիլ, մտածելով· «Ժամանա՞կն էր նման վիճաբանութեան մը, երբ կը սկսէր Օրլիի դատը, Փարիզի մէջ»: Թերեւս նիւթը յատակացնելու, մենք մեզի հանդէպ տրամաբանական ըլլալու եւ քանի՛ դժուարին կացութիւններ եւս կարենալ դիմագրաւելու համար նոյնիսկ օգտակա՛ր է ընտրել ճիշդ այս չարաթը:

Երկուան նիւթը, ամէն բանէ առաջ հաչուեւտուութեան հարց մըն է, մեր պատմութեան, մեր խղճին հետ: Կարելի չէ, Նիյսլոլու, Վառնա, Մօհաճ, Զալտըրան երբ կ'ըսուի թմբուկներու յաղթական ձայնը լսել, հպարտանալ՝ մինչեւ Վիէննայի դուռը հասած ըլլալով, ամէն տարի Սեպտեմբեր 27-ին փրկվեղէ ոճնել, սակայն երբ խօսուի «Հայերու ցեղասպանութեան» մասին, «մեզ չի չահագրգռեր» ըսել:

Ինչպէս որ կարելի չէ տէր կանգնիլ Ցաթիհին, Եաուզին, Քանունիին, ու երբ խօսուի Թալէաթ Փաչայի, Քարապէքիր փաչայի «յանցանքներուն» մասին «ո՞վ են անոնք» ըսել···: Որքան որ մերն են Սիւլէյմանիյէներն ու Սէլիմիյէները, մերն են նաեւ 1915-էն առաջ ու վերջը պատահածներն ալ:

Անշուշտ, ոչ թէ իրաւական պետի վրայ: Նոր մարդոց կողմէ, նոր հիմերու վրայ հաստատուած նոր հանրապետութիւն մը չի կրնար պատասխանատուն նկատուիլ անկեալ կայսրութեան մը քաղաքական հաչիւներուն: Սակայն կացութիւնը տարբեր է հաւաքականութեան ինք իրեն հանդէպ ունեցած պարտաւորութիւններուն, գործուած բարիքներու եւ մեղքերու հաչուեկչիռին տեսակէտէն: Եթէ մեր «Օսմանցի» կոչած մարդը ամէնէն առաջ մեր հայրն է ու մեծ հայրը, անոր ըրածները, բարիքներով ու մեղքերով բացայայտել, նախ մեզ պիտի հանդրտացնէ: Ինչպէս որ Օսմանցիին դրամական պարագաներուն վճարումը որքան ալ նեղած ըլլայ մեր քսակը, հանգստացուցած է մեր սրտերը: Իրականութեան մէջ կրնայինք «պարտքերը չենք ճանչնար» ըսել, ինչպէս ըրաւ խորհ. վարչակարգը, ցարական Ռուսիոյ համար: Սակայն այդ պարագային կը փոխուէր Վոսփորի

ափերուն ժէթ. դարու խելայեղ մսխումի պարտքերով կառուցուած պալատներուն ուղղուած մեր տեսանկիւնը: Անոնք չէինք կրնար այսքան հարազատօրէն իւրացնել:

Փոխանակ անզոյ նկատելու հայկ. հարցը, կամ ազդովին խուսափելու անոր պատասխանատուութենէն, այսօրուան աչխարհին մէջ ընտրելի միակ ճամբան է մեզի համար հակիլ անոր վրայ, լուսաբանել զանազան երեսակները, օսմանեան արխիւներու լոյսին տակ սահմանել իսկական տարողութիւնը եւ այս բոլորը ընել՝ պիտական թծախնդրութեամբ:

Ուրիշ տեսանկիւնէ մը, այս է նաեւ վաւերական միակ ճարը պատասխանը կանգնելու եւ կասեցնելու այն անխմաստ ահաբեկչութիւնը որ ուղղուած է ներկայի Թուրք դիւանագէտներուն, ու այն անխնայ քարոզչութեան, որուն թիրախն է Թուրքիան եւ որ կ'ներկարի Ամանտեանէն ալ անդին: Որովհետեւ այդ ահաբեկչութիւնն ու քարոզչութիւնը, օգտուելով հանրապետական Թուրքիոյ լռութենէն, տարբեր տարողութիւններ տալով իրականութիւններու, միակ կազ ոտքով մը բաւական ճամբայ կտրած է: Մինչդեռ՝ իրականութեան միւս ոտքը մեր մօտ զբաղնուած օսմանեան արխիւներուն մէջ պահուած է: Այնոնցմէ վերջին տարիներուն մաղուող լոյսն իսկ բաւական եղաւ ցնցելու հաստատ կարծուած պնդումներու մեծ մասը: Ո՞ր մէկ թէզը կրնայ առարկայական իրականութենէն աւելի զօրաւոր ըլլալ:

Փոխանակ իրականութիւնը մեր դիմաց ցցուած ուրուական մը նկատելու եւ վախնալու անոր չուքէն, հաչտուիլ ու ճիշդ տարողութիւնը տալէ ետք զայն մեր կողքին ունենալ մեզ աւելի պիտի զօրացնէ, քան՝ բոլոր ահաբեկչութիւններն ու բոլոր քարոզչութիւնները:

×

«ՄԻԼԼԻՅԷԹ»
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՈՎ ՁԱՒՌՏՈՒԻՔ

«Լը Մոնտ» քննադատելով «Միլլիյէթ»ի խմբագրականին «Ֆրանսա՝ երկրորդ հայրենիքը զարճած է ամէն տեսակ ահաբեկիչի» նախադասութիւնը, ցաւառուքներով լեցուն իր գրութեան մէջ չափը անցուցած է: Ցայտնի կ'երեւի թէ «Լը Մոնտ» բաւական վրդոված է վերոյիչեալ նախադասութենէն. ու կը թուի մոռցած ըլլալ ԱՍԱԼԱ-ի ու այլ ահաբեկչական կազմակերպութիւններու Փարիզի եւ Ֆրանսական այլ քաղաքներուն մէջ գործած արարքները:

Այս նախաբանին կը հետեւի «Մոնտ»ի խմբագրականէն մէջբերումներ: Կ'ըսուի թէ հոն կը յիչեցուի 1915-ի դէպքերը, թէ Թուրքիա չի կրնար փրկուիլ այս պատասխանատուութենէն, եւայլն···:

×

Փետրուար 23-ի իր թիւին մէջ ալ Մէհմէտ Պարլաս խմբագրական մը կը ստորագրէ, ուր՝ «ծանր դաս» մը կուտայ «Լը Մոնտ»ի: Կրկնելէ ետք թէ «Ֆրանսա Բ. հայրենիքն է աչխարհի ամէն տեսակի ահաբեկիչներու», կը թելադրէ թերթին խմբագրապետին, որ եթէ կ'ուզէ գաղափար մը ունենալ այն նպատակին մասին, որ Ֆրանսա կը բերէ աչխարհի ահաբեկչութեան, թող լաւ հետեւի Օրլիի դատավարութեան եւ տեսնուի մէջբեր վերժէսի հետ: Եզրակացութեան մէջ ալ, «Միլլիյէթ» ցեղապաչտ եւ անվստահելի թերթ մը կ'որակէ «Լը Մոնտ»ը:

Նոյն օրուան «Հիւրրիյէթ»ին մէջ ալ, Հասան Փուլտր յօդուած մը կը ստորագրէ, ուր՝ «Իրաւունք ունիք Պ. Վերժէս» ըսելով, հին պատմութիւններ կը կրկնէ:

ԿՆՈՋ ԿԵՐՊԱՐԸ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

*Յովհաննէս Թումանեան իրապաշտա-
կան վէպ գոյներով կը ներկայացնէ նաեւ
հայ նորահարսի իրաւազուրկ վիճակը:
«Անիծուած հարս»ը նահապետական ըն-
տանիքի ճնշուած անդամն է, որ պէտք
է յարմարի այլ ընտանիքի խստաբարոյ
աւանդութիւններուն, զրկուած նոյնիսկ
խօսելու եւ ուրախանալու իրաւունքէն:
Եւ ան հնազանդ է բարքերուն, զանոնք
կը համարի օրինական ...*

Նրա քերնից՝ կեսուր - կեսար
Չէին լըսել մի շունչ, մի քառ,
Չէին տեսել շուրթը մի օր...
Էսպէս խոնարհ ու յարգեւոր:

*Եւ յանկարծ կը կատարուի «անապատե-
լին», կը խախտի աւանդութիւնը, երբ
հարսը՝*

Մի օր մենակ օդում նստած,
Իր ճոխ մազերն արձակ թափած,
Ազատ, անփոյթ սանրում, հիւսում,
Հետն էլ ձէնով երգ էր ասում:
«Աշխարհիը բանտ,
Մէջը անքախտ
Ես մի գերի անխընդում...»:

*Այս բոլորը կը բաւէր, որ հարսին ճայ-
նը լսող կեսրոջ զարմանքն ու զայրոյթը
հասնէր կատաղութեան: Կեսուրը ներս կը
մտնէ եւ վախցած ու չփոթած հարսը կը
կորնչնէ խօսքի ունակութիւնը ու կը
թոթովէ՝ «Չո՛, պո՛, պո՛, պո՛» («կանչեց
խեզմը»): Կեսուրը գործի կը դնէ կանա-
ց դաժանութեան միջոցներէն մին՝ ա-
նէծքը. «Հոպոպ դառնաս, անամօթ
հարս»:*

*Հետաքրքրական է այն՝ որ հարսը,
հանկնալով հանդերձ իր վիճակին ողբեր-
գութիւնը, օրինական կը համարի իր
«քայլեր»ուն «անթոյլատրելի» ըլլալը եւ
նոյնիսկ կը մեղանչէ, կը դատապարտէ
ինքզինք. «Գետին պատռի՛, մըտնեմ
մէջը»:*

*Այրի գեղջկուհիի վիճակը բնութագը-
րող ոտանաւորի մը մէջ կը խօսուի ոչ
միայն անոր հոգերուն, այլեւ կամքի ու
աշխատասիրութեան մասին: Գամուած
իր օճախին, այրին իր ճախարակով ու
անդուլ աշխատանքով կը պահէ ընտանի-
քը՝ ազգին կենդանի բջիջը: Հայ կինը,
այրին, չի լքեր իր զաւակները, կ'ապ-
րի միայն անոնց համար, կը տանջուի
անոնց ցաւերով ...*

Մանի՛, մանի՛, ճախարակ,
Նըստեցիք բանի, ճախարակ,
Անտէրին տէր, ճախարակ,
Որբերին հէր, ճախարակ:
Աղբատ օրով ու լացով
Որբեր պահեմ մանածով:

*Կանացի բացառական կերպարները Թու-
մանեանի երկերուն մէջ յարաբերաբար
քիչ են եւ ներկայացուած կարծէք հոգե-
բանօրէն նուազ հաւատարի ձեւով: Մա-
նաւորաբար չափազանցուած ու ցցուն
գարձած է խորթ մօր դաժանութիւնը, որ
հանրային չարիք է, երբեմն դուրս ելլե-
լով իրականութեան չրջանակներէն:*

*Թումանեանի կանացի բացառական կեր-
պարներուն մէջ ներկայացուած են քաղ-
քենիական դիծերը, չահամոլութիւնն ու
փառասիրութիւնը եւ այլ արատներ: Ա-
նոնք երբեմն կը հասցնեն այլասերման
եւ նոյնիսկ դատապարտութեան:*

*Ուշագրութեան արժանի է «Թմկաբեր-
դի առումը» երկը, ուր ամրոզչ խորու-
թեամբ կը ներկայացուի կնոջ զեղեցկու-
թեան եւ համբերի մեծ ուժը: Այդ պոէմը
գրելու համար Թումանեան 1901-ին կ'եր-
թայ Ջաւախք: Այդ մասին իշխանուհի
Թումանեանի գրած է. «Ուզում եմ Թմկա-
բերդի լեգենդան - այն կինը, որ ուզեց
չահի թագուհին դառնալ եւն.»: 1905-ին
կը տպագրուի այդ առասպելին գրական
մշակումը, որ հիմ կը դառնայ նաեւ երա-
ժըշտական ստեղծագործութեան մը՝ «Ա-
մասա» օփերային համար:*

*Աչուղը չահի մօտ կը զովէ Թմկայ
սիրուհին, կը պատմէ ամուսնոյն վրայ
անոր ունեցած ազդեցութեան մասին եւ
խորհուրդ կուտայ սիրուհին՝ զայթակ-
ղեցնել միջոցով յաղթել իշխանի.*

Էն տեսակ կին,
Ես իմ հոգին,
Թէ աշուղն էլ ունենար,
Առանց զէնքի,
Առանց զօրքի
Շահերի դէմ կը գնար:

Նա է շունչ, հոգին իշխան Թաթուլի.
Նրա սիրովն է հարբած էն հսկան,

. . . . . .

Նրա ժպիտն է ֆաջին ուժ տալի,
Որ դաշտն է իջնում առիւծի նման:
Թէ տիրես, մեծ շահ, դու նրա
սրտին,
Թաթուլն էլ անզօր կ'ընկնի ոտիդ
տակ...

*Հոս, ինչպէս նաեւ միւս երկերուն մէջ,
բացառիկ ճշդրտութեամբ բացայայտուած
են զգացումներու բարդ եւ նրբերը: Այս-
պէս, Թմկայ սիրուհին, տարուած աչ-
խարհակալ Նաստիր չահի թագուհին դառ-
նալու անսանձ կիրքէն, կը գաւաճանէ ոչ
միայն իր ամուսնոյն, այլեւ հայրենիքին:
Սակայն նկատելով իր խարուած ըլլալը,
վիրաւորուած կանացի ինքնասիրու-
թեամբ, կատաղի կիրքով կը խարազանէ
ստոր բռնակալը՝ անոր երեսին չպրտե-
լով իր ցասկոտ մեղադրանքը՝ չեչտելով
Թաթուլի բարեմասնութիւնները:*

- Քաջ էր ու սիրուն բեզնից առաւել.
Մի բարձր ու ազնիւ տղամարդ
էր նա.
Կնոջ մատնութեամբ ամրոց չի
առել,
Չի եղել կեանքում երբեք
խաբեբայ ...

*Թումանեանի երկերուն մէջ որոշ տեղ
գրաւած են կնոջ նկատմամբ տածած իր
անձնական սիրոյ զրուագները՝ սկսեալ
մանկա - պատանեկան ժամանակաշրջա -
նէն մինչեւ հասունութեան տարիները:*

*1913-ին ան կրկին կ'անդրադառնայ սի-
րոյ թեմային, կը փառաբանէ սիրոյ ուժն
ու յաւերժութիւնը. «Աղջկայ սիրտը» (Ա-
բեւելեան աւանդութիւն) պոէմին մէջ ան
գրած է. «Բայց սիրոյ համար վերջ ու
մահ չկան»:*

*Ինչպէս տեսանք, աղջկան - կնոջ ազա-
տութեան, անոնց նկատմամբ սիրոյ ու
յարգանքի հարցը միշտ եղած է Թուման-
եանի երկերուն կեդրոնական ուղենիշնե-
րէն մին, կապուած կեանքի ընդհանուր
հարցերուն, յաճախ նաեւ քաղաքական
կացութեան հետ: Իր աղջկան նուիրուած
ոտանաւորին մէջ իսկ կը հնչէ բանաս-
տեղծ - քաղաքացիի խօսքը.*

Ա՛խ, Արփիկ ջան, որ արփի ես
Բացւում հոգուս երկընքիում,
Գիտե՞ս բանի արփի բացուեց
Քեզնից առաջ էս կեանքում ...
Քո լոյս ու կոյս շաղով, շողով
Թարմ շաղախուած իմ սրտում
Անհուն վախով, թաւուն դողով
Էս սեւ ամպն է պըտրտւում ...
Ցոլա՛, ժպտա՛, հուր, բոց տեղա
Արեւմուտքի մութի դէմ:

*Ուշագրաւ է այն հանգամանքը, որ
նոյնիսկ աշխարհամարտի օրերուն, յոգ-
նատանջ իր ժողովուրդի ցաւերով, բա-*

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ - ՄՀԵՐ»Ը

*«Յակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար Ա-
բար»ի Փարիզի ներկայացումները՝ փետ-
րուար 18 եւ 24-ի երեկոյեան, Ֆոնթէն
Թատերասրահը, բեմադրութեամբ ու դէր-
խաւոր դերակատարութեամբ Մհեր Մը-
կըրտչեանի»: այսպէս յայտարարուեր էր
օրեր առաջուընէ գրաւոր ու բերանացի
մամուլին: Ներկայացումը կազմակերպը-
ւած էր Ֆրանսահայ Մշակութային Միու-
թեան կողմէ, անոր ու Գիւտնի Թատե-
րախումբերուն մասնակցութեամբ:*

*Յ. Պարոնեան մեր ամէնէն շատ ներ-
կայացուած ու ամէնէն աւելի ծանօթ եր-
դիծագիրն է վաստհարար, ու քանի՛ բե-
մերու վրայ քանինե՛ր մարմնաւորած են
«Պաղտասար Աղբար»ը: Զաւեչտ մը, որ
լոկ հարեւանցի ընթերցումով մը շատ
բան ալ չըսեր ընդհանրապէս:*

*Տարիքի կարեւոր տարբերութեամբ
զոյգ մը. երիտասարդ կնոջ երիտասարդ
սիրահարն ալ, ու ահա՛ զաւեչտին հա-
մար անհրաժեշտ եռատանին: Աւանդա-
պահ, քիչ մը շատ միամիտ ամուսնին
չուրջ լարուած մեքենայութիւններով
կ'ընթանայ խաղը:*

*Փարիզի առաջին ներկայացումին սը-
րահը լեցնող բազմութիւնը հոն քաշող
ուժը Յակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար
Աղբար»էն աւելի Մհեր Մկրտչեան -
Պաղտասար Աղբարն էր կը խորհիմ: Ի-
րաւ ալ բաւական առենէ լի վեր կը լսէինք
թէ «Եռանկիւն»ի, «Մենք ենք մեր սա-
րերը»ի ու հայկ. բազմաթիւ այլ ժապա-
ւէններու անմոռանալի դերասանը Փա-
րիզ կը գտնուէր ու ձեռնարկած էր այս
ներկայացումին. իր մասին հրատարակ-
ուած իւրաքանչիւր տող քիչ մը աւելի
մօտէն կը ծանօթացնէր զայն ու կ'ընդ-
լայնէր իր անունին չուրջ գոյացած սի-
րոյ ու նաեւ հետաքրքրութեան չրջա-
նակը:*

*Իր կնոջ՝ դերասանուհի Թամար Մկըր-
տչեանի հետ սիրողներու խումբ մը
միացած էր անոր, դլուխ հանելու հա-
մար այս ձեռնարկը: Կարելի է անչուչ
շատ բան դռնել գրելու անոնցմէ իւրա-
քանչիւրին մասին. անփորձներ, տակա-
ներ կային, դերը լաւ չսորվածներ, սա-
կայն միակ կէտ մը կը չնչէր, կը տանէր
ամէն ժխտական երեւոյթ. կը
բաւէր որ իրենց ներկայութիւնը անչը-
նաստեղծը չի մոռնար կանանց ազատա-
գրման հարցին մէջ իր խօսքը:*

*1915-ին, երբ բանաստեղծ - քաղաքացին
ամրողջովին համակուած էր հայ ժողո-
վուրդի ողբերգական օրերուն օգտակար
ըլլալու գաղափարով, հրապարակուե -
ցաւ անոր «Թանկ մարդու յիշատակին»
յօդուածը, ուր կը կարդանք. «Աղետալի
դպրոցականութիւնը, որ Տաճկաստանից
գնացած եկաւ ու ծովացաւ էջմիածնի
չուրջը, չատ բաների հետ հանդէս բերաւ
եւ մի երեւոյթ, թէ ինչ խելագար անճ-
նութեան է ընդունակ հայ կինը - հայ
աղջիկը: Էջմիածնում գրեթէ ամէն գոր-
ծի մէջ ամէնից առաջ հարկաւոր էր
սերտ, արտաքին վերաբերմունք, բայց
անհրաժեշտ էր մանաւանդ Մանուկների
ապաստարանում, որ միշտ Որբանոց կոչ-
ուեց: Ահա էստեղ էր, մի քանի հազար
կեղտոտ, մերկ, սովալլուկ ու հիւանդ
երեխաների մէջ էր, որ յայտնուեցին նը-
րանք, եւ թէ ինչ էին անում էդ Որբա-
նոցի մէջն ու չուրջը՝ ամէն տեսնելիս
յուզմունքից կուլ էի տալիս արտասուն-
ներս եւ երբեք, երբեք չեմ մոռանալու
ահռելի աղէտի մէջ՝ սովի, ախիճի, խո-
լերայի եւ ամէն տեսակի ցաւի ու տան-
ջանքի դէմ երես - երեսի կանգ ելած էդ չքնաղ մարտիկներին»:*

*Կնոջ վիճակը ներկայացնելու համար
Յովհ. Թումանեան յաճախ կը դիմէ պատ-
մական կարեւոր դէպքերու՝ մանաւա -
բար Թուրք - պարսկական տիրապե-
տութեան չրջանին, երբ թէ՛ Հայաստանի
թէ՛ Վրաստանի բնակչութիւնը կը գտնը-
ւէր տարական պայմաններու մէջ. «Վը-
րաց Թէյմուրազ Թագաւորի վկայու -
թեամբ մի այն Գուրիայի Աբքեխիսկո-
սը (տախտուած) տարեկան 12 հազար տ
ղիկ էր ուղարկում Թուրքիա՝ ուխտա
սուն էլ՝ սուլթանին նուէր»: Թուրք տ
տականերու «աւանդութիւն» դարձած
ռեւանդումները մնայուն վախի ու տ
սափի դրշմ դրած էին հայ աղջկան վ
րայ: Դիպուածի արդիւնք չէ, որ Ա
իր մօրը կ'ըսէ.*

- Նանի, վախեցի,
Նանի, ներբեւում ես մարդիկ տեսայ
Կարծեցի՝ Թուրբերն էին լռտանում

*Հաւատքով լեցուած կանանց ապաւ
յին նկատմամբ, Թումանեան յոյս կ
յայտնէր, որ կինը կ'ազատագրուի ու
դառնայ այր մարդու հաւասար ընկերը*

Առատ կը լինի կինը արդ,
Կ'ընկնի էգի գինը արդ,
Կը բարձրանայ նրա տեղ
Ազատ, անկախ կինը՝ մարդ:

*Թումանեանի երազը դարձած է իր
կանութիւն: Այսօր հայ աղջիկն ու կինը
ընտանիքի ու հասարակութեան ամբող
ջական ու պատասխանատու քաղաքացին
եռանդով ու ստեղծագործական ոգիով
կը մասնակցին երկրի տնտեսական, քա
ղաքական ու մշակութային կեանքին:*

Վ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԿԱՐՄԻՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՑ ՍԵՒ ՍԱԿԱՐԱՆ

Գիշեր առեն Կարմիր հրապարակին վրայ աչքի կը զարնէ միայն բռսորազոյն գրօչակը որ կ'ելևէ Կրէմլինի մոտայլ պանդուռածին: Կարմիր երկու աստղեր ալ արձակող կուտան անոր: Պուճին հազուած երիտասարդ մը կը մօտենայ, զուռչուռը քայլերով Արեւմուտքի երեւոյթով օտարականներու. «չէ՞ք ուզեր զրամ փոխել, կամ գինեասէղն ծախել»: Սեւ սակարանի առեւտուրը որ Խորհ. Միութեան մէջ «անտեսական ոճիր» կը նկատուի, միշտ նոյնքան ծաղկած վիճակի մէջ է: Ան տարածուած է նաեւ պաշտօնական խաւերու մէջեւ:

Խորհրդային ընկերութիւնը ամէն բանէ առաջ արտադրութեան յենած ընկերութիւն մըն է. ապրանքները հոն կը պատրաստուին Ծրագրին համաձայն, եւ ոչ թէ գոհացնելու համար պահանջը: Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ որակաւոր կամ արտածուելիք ապրանքը հոն կը հասնի տարապայման դիւներու: Առանձնաշնորհեալ անձերու կը ծախուին օրինակի համար 10 ռուբլինոց կօշիկներ (1 ռուբլի = 11 Ֆր.) պաշտօնական դիւներէ շատ աւելի սուղի, հանրախանութներու վաճառորդներուն, կամ որոշ արտադրութիւններու վրայ մասնագիտացած չուկաներու կողմէ: Կնոջական ճեմիչները, որոնք կը գտնուին Պալշոյի թատրոնին մօտ, կը ծառայեն որպէս չուկայ՝ չպարուսմի նիւթերու, իսկ Մոսկուայի շրջակայքի փոքր հրապարակ մըն ալ արտօնուած կամ ոչ՝ գիրքերու առեւտուրի վայր է: Կիէւի մէջ վարորդ մը երկար առեն պնդած է 1500 ռուբլիի գնելու յիսուն տոլարնոց ժամացոյց մը ու մեծ յուսախաբութիւն կրած է երբ չէ յաջողած:

Գնումը, Մոսկուայի մէջ ամէն ժամու գործ է. «մեծ վաճառատուները» որոնք կ'ելևէն կարմիր հրապարակը առտուընէ մինչեւ իրիկուն կը յորդին բազմութեամբ: Մարդիկ յաճախ կը բացակային իրենց աշխատանքէն գնումներ կատարելու համար եւ հազուադէպօրէն կը գտնուին Մոսկուացիներ, որոնք իրենց գով բաւարար գումար մը չունին:

Որովհետեւ զրամը չէ որ կը պակսի խորհրդային քաղաքացիին: Ամսաթոշակները բարձրացած են 1984-ին 185 ռուբլիի, իսկ հիմնական աննդանիւթերու գինը մնացած է անփոփոխ. սեւ հացը եւ կէս լիթր կաթը 16 կոպէկ կ'արժեն, իսկ մեթրոյի տոմսակ մը՝ 5 կոպէկ: Վոտկան նոյնիսկ ժամանցած է Անդրոբովի օրով:

Մոսկուացի մը իր թոշակին գրեթէ կէսը կը ծախսէ անունդին համար եւ չուրջ տասը ռուբլի կը վճարէ որպէս բնակարանի վարձք:

Իրականութեան մէջ ռուբլին բոլորովին արժեզրկուած է. անով չի գնուիր ամէնէն կարեւորը «առանձնաշնորհ»ը: Կան բազմաթիւ թժիշկներ որոնք սեւ սակարանի գնելով անհրաժեշտ կազմածները, կը խնամեն «առանձնաշնորհեալ» յաճախորդները: Մոսկուացի մը կը պատմէ. «Բարեկամ մը օր մը կ'երթայ ծանօթ ատամնարոյժի մը: Ճարտարապետ մըն է, սէր՝ նիւթական բաւական լայն խնայողութիւններու. մեծ գումար մը կ'առաջարկէ ատամնարոյժին, որպէսզի դարմանէ զինք, «ոչ թախի չարժավար էք, ոչ երկաթուղիի պաշտօնեայ, կ'ըսէ ան, թատրոնի մը մէջ ալ չէք աշխատիր, ոչ ալ մեծ պանդոկի մը ... արդէն հարուստ եմ ես, զուք ոչինչով կրնաք օգտակար ըլլալ ինծի ... ի՞նչ ընեմ ձեր զրամը: Գացէ՛ք ուրիչ տեղ դարմանուելիք»:

Խորհ. Միութեան առօրեային մէջ այսպէսով կան բազմաթիւ «սեւ» ծառայութիւններ, վճարուած՝ սակապիններէ շատ աւելի սուղ: Մոսկուայի որեէ մէկ արուարձանին մէջ, առտուան ժամը 2-ին, ձմեռ առեն, կարելի է միշտ գտնել կառք մը որ վճարումի մը փոխարէն ձեզ տանի քաղաքին կեդրոնը: Փոքրաքանակ վաճառողները կանոնաւորապէս կը խարդախեն ու իրենց կը մնայ միշտ լաւագոյն մասը: Երբ հարցը կը վերաբերի հետաքրքրական պաշտօնի մը տիրանալու, կամ վկայական մը գնելու, կաշառքը կը գործէ տարաղրամի կամ ադամանդի ձեւով...

Դժուար է լրջօրէն գնահատել այս գործունէութիւնը. մամուլը կ'արձագանգէ միայն շատ ակնհարեւ դէպքերու. Վրաստանի մէջ թաքուն գործատուները, եուրի Սոխոլով որ հետապնդումի ենթարկուեցաւ Մոսկուայի սննդեղէնի ամենամեծ վաճառատունը շատ անհատական կերպով ղեկավարելուն համար, կամ Քիրկիզ բանդանոցի մը պատասխանատուները որոնք ամբողջ երկու տարի Պետութեան ծախեցին բոլորովին երեւակայական նասուններ: Հետապնդումի առարկայ են միայն անտեսական ոճիրները որոնք տուողականէն դուրս են. իսկ անհատական չափերով կատարուածը լայնօրէն արտօնուած է:

Խորհրդային հասարակ քաղաքացին որ իւրացուցած է ամբողջովին սիրոյ կարգսարքը, գոհ է իր վիճակէն: Անշուշտ պոչ կը բռնէ, օրական միջին հաշուով երկու ժամ, սակայն ունի պատերազմի չրջանին նախընթացը, որ տասնապատիկ տաժանելի էր: Խորհրդային հեռատեսիլը (որուն սփռումներուն 80%-ը վերապատուած են անցեալ, ներկայ կամ ապագայ պատերազմներու), հոն է միշտ, անոր յիշեցնելու համար վտանգը: Եւ երբ դիպուածով կը խօսուի հոն, Ֆրանսայի առօրեային մասին, այդ ցոյց տալու համար է «թշուառ» Փարիզցիներու չաբաթ առտու ձեւացուցած պոչերը, Փուալան հացավաճառին առջեւ...:

Թ. Ա. Թ.

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն եւ ի մխիթարութիւն մեր Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ եւ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդի, այսու հաղորդում ենք որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետը սոյն ամսոյ 18-ին յղել է նամակներ քոյր եկեղեցիների պետերին եւ եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդին ի ժընեւ, Հայոց ցեղասպանութեան 70-րդ տարելիցի առթիւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.-

«Հայաստանեայց Առաքելական մեր եկեղեցին, իր հոգեւոր սպասաւորներն ու համայն մեր հաւատացեալ ժողովուրդը ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհի, այս տարի Ապրիլ 24-ին ոգեկոչելու են եօթանասնամեայ տարեդարձը 1915-ի հայկական ցեղասպանութեան, գործադրուած Օսմանեան կայսրութեան հրահանգով, որին զոհ գնաց Արեւմտեան - Հայաստանի (Անատոլիա) չուրջ երկու միլիոն հայ քրիստոնեայ ազգաբնակչութիւնը, այդ թուում նաեւ տասնեակ եպիսկոպոսներ ու բազմահարիւր վանականներ եւ քահանաներ: Հրկիզուեցին ու քանդուեցին մօտ հազար հայկական պատմական վանքեր եւ եկեղեցիներ՝ կառուցուած 5 - 19-րդ դարերի ընթացքում, կորբստեան մատնուեցին անհաւատալի եկեղեցական սրբութիւններ, հին ձեռագրեր, սրբանկարներ, բոլորը պատմական ու գեղարուեստական արժէք ներկայացնող:

Հայաստանում եւ հայ Սփիւռքի տարածքի վրայ գործող բոլոր հայկական եկեղեցիներում, Ապրիլի 24-ին կատարուելու են սուրբ պատարագներ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւններ՝ ազօթելու 1915-ի ցեղասպանութեան անմեղ զոհերի հոգիների համար, հայցելով բարեգութն Աստծուց ողորմութիւն եւ արդարութիւն: Այդ օրը ազօթելու ենք նաեւ համայն աշխարհի խաղաղութեան համար, որպէսզի այլեւս երբեք եւ ոչ մի ազգի կեանքում չկրկնուեն նման ոճրագործութիւններ:

Սոյն Մեր գրով եղբայրական սիրով ի Քրիստոս դիմում ենք Ձերդ Սրբութեան, որ Ձեր ազօթքներում յիշէք 1915-ի հայ նահատակներին եւ Ձեր բարձր հեղինակութեամբ, Ձեր արդար ձայնը լսելի դարձնէք մեր օրերի աշխարհին, որ միշտ կարիքը ունի Ձեր մխիթարիչ ու յուսադրիչ պատգամներին:

Կը կամենայինք Ձեզ հաւաստիացնել նաեւ, որ մեր ազգի մեծ ողբերգութիւնը ոգեկոչելիս, հեռու է մեզանից թշնամանքի ոգին կամ մտածումը ծայրայեղ արարքների: Մեր միակ հոգեկան մղումն է՝ ազօթել մեր երկու միլիոն զոհերի հոգիների համար ու արդարութիւն հայցել: Մոռացութեան տալ անցեալի ողբերգութիւնները՝ պիտի նշանակէր արհամարհանք, մթագնել մարդկութեան յիշողութիւնը, պիտի նշանակէր եղծել պատմութիւնը, պիտի նշանակէր խափանել ճշմարտութիւնը՝ ու խեղդամահ անել արդարութեան ձայնը, պիտի նշանակէր ճանապարհ հարթել ապագայ նոր ագէտների ու ցեղասպան ոճիրների:

Անցեալի ողբերգութիւնների անաչառ դատաստանը, պատմութեան տխուր դէպքերի ճշմարտութեան բացայայտումը, արդարութեան ձայնի բարձր ու ազատ չեփորումը, - ահա ամուր հիմքերը մի նոր աշխարհի կառուցման, որ անխտիր բոլոր ազգերի զաւակները պիտի հանէն այն փրկարար դիտակցութեան, թէ զաւակներն են միեւնոյն Աստծուն, թէ քաղաքացիներն են միեւնոյն մարդկային աշխարհին միեւնոյն երկնակամարի տակ եւ որ բոլորը ունեն միեւնոյն ճակատագիրը: Մարդու ճակատագիր, ազգութիւնների ճակատագիր, աշխարհի ճակատագիր, յետ այսու մանաւանդ, կազմում են մէկ միաճոյլ իրողութիւն, մէկ հրամայական, մէկ ապագայ: Այդ դիտակցութեամբ միայն, այս աշխարհի մարդիկ պիտի կարողանան միասեռ աղօթել առելով՝ «Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն Քո, եկեսցէ արքայութիւն Քո, եղիցին կամք Քո որպէս յերկինս եւ յերկրի»: Այն ժամանակ միայն երկրի վրայ պիտի լինի «խաղաղութիւն եւ հաճութիւն ի մարդիկ», այն ժամանակ միայն մարդիկ, որպէս խաղաղարարներ, արժանի պիտի լինեն կոչուելու «որդիք Աստուծոյ»:

Յարգալից սիրով մաղթում ենք Ձերդ Սրբութեան, մշտաւեւ առողջութիւն եւ ճառագայթումով Ձեր հոգեւոր առաքելութեան Ձեր սուրբ Եկեղեցում եւ համայն աշխարհում խաղաղութեամբ:

«Այլ Աստուած յուսոյ լի արասցէ զձեզ ամենայն խնդութեամբ եւ խաղաղութեամբ, առաւելուլ ձեզ յուսով զօրութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ. (Հռոմ. ԺԵ. 13): Ամէն:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

(կնիք)

1985 Յունուար 22

Ս. Էջմիածին

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«CAHIERS BLEUS»

ARMEN LUBIN,

«L'ETRANGER» (suite)

Ֆրանսական այս պարբերականը, անցեալ Սեպտեմբերին, աշնան իր թիւին կէսէն աւելին նուիրուած էր Արմէն Լիւպէնի (Շահնուր) եւ սպառած չըլլալով իր ձեռքն ունեցած թղթածրարը, կը յայտնէր թէ նոյնքան էջեր պիտի յատկացնէր իր յաջորդ՝ ձմրան թիւին մէջ, որ ահա լոյս կը տեսնէ:

Կողքին վրայ կրկին Շահնուրի մէկ (հին) նկարը ու 90 էջեր նուիրուած միաժամանակ Ֆրանսացի բանաստեղծին եւ Հայ դրագէտին: Գրութիւններ ունին (արտատպուած կամ անտիպ) պարբերականին անօրէնները՝ Տոմինիք Տակէ, Անրի Թոմա, Ամորէ Տոթէլ, Ժաք Ռեւտա Դր. Շահինեան, Մաուրէն Ֆոլէն, Փաթրիք Ռէօմօ, Տանիէլ Լէօվերա, նաեւ Շահնուրի ուղղուած նամակներ Ֆրանսացի դրագէտներէ: Կարելի չէ, սակայն, վերապահ չըլլալ, երբ առանց խղճահարութեան՝ յիշատակի մը հանդիպ, հանրային ապրանք կը դառնան վերջնական բացակայի մը նամակները (այս պարագային՝ ուղղուած Մաուրէն Ֆոլէնի) եւ ուր նամակագիրը (Շահնուր) ըստ օրէնսդրութեան, վաստահած է մտերիմ մտածումներ, ուր խնդրոյ առարկայ են ոչ թէ գրականութիւնն կամ բանաստեղծութիւնը, ոչ իսկ ենթականեերը, այլ՝ ուրիշներ: Անախորժ բան մը կայ, երբ մարդիկ ազատ համբաւակ կը մտնեն մեռելներու ներքին աշխարհին մէջ:

Այնուամենայնիւ չահեկան հատոր մը, որու համար գնահատանքի արժանի է Տոմինիք Տակէ, ինք ալ բանաստեղծ, որ ինչպէս ինք ալ կը գրէ ոչ միայն կը ծանօթացնէ Լիւպէն - Շահնուր, այլ այդ առթիւ ինք ալ աւելի ծանօթացած ու աւելի սիրած է՝ Շահնուրը:

Ս.

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՆՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բ.
ՇԱՐԱԿԱՆ ՄԱԿԱԶԻՆ

Քաւոր Պետրոսը հրամայեց ինձ փոքր ինչ հիւանդ ձեւանալ, որ առիթ ունենանք այն պիշերը մնալ պառաւի տանը: Տիկինը այնքան բարեսիրտ էր, որ խորին ցաւակցութեամբ խղճացաւ իմ վրայ, իւր ձեռքով խինա խմացրեց, պառուիրեց աղախիններին, որ իմ ոտների տակ տաք ջրով լցրած չիշեր դնեն, որպէսզի ես քրտնեմ. որովհետեւ մսած էի:

Թէ ի՞նչ ասաց, ի՞նչ խօսեց քաւոր Պետրոսը, տիկնոջ հետ, ես չգիտեմ, որովհետեւ ես պառկած էի միւս սենեակում. ես հիւանդ էի:

Առաւօտեան ինձ լաւ էի զգում: Քաւոր Պետրոսը, պատրաստուեցաւ մի թեթեւ մաղթանք կատարելու, որ յեսոյ հեռանանք: Յայտնուեցաւ, որ քաւոր Պետրոսը մոռացել էր իւր յունարէն աւետարանը եւ նրա տեղ սխալմամբ վեր էր առել մի հատոր, մաղաղաթեայ գիրք, գոյնզգոյն ներկերով գրուած: Դա հայերէն հին բժշկարան էր, որից երբեմն օգուտ է քաղում քաւոր Պետրոսը իւր բժշկութիւնները անելու ժամանակ: Նրա մէջ կային շատ բաներ. օրինակ, լօշտակի բոյսը գտնելու ազօթքը, զանազան յօդուածներ «վեց հազարեակի» կախարդական արհեստից, տեսակ - տեսակ աստղագիտական ազիւսակներ, համաստեղութիւնների մարդկանց ճակատագրի վերաբերեալ ունեցած լաւ կամ վատ ազդեցութիւնը եւայլն:

Քաւոր Պետրոսը ամենեւին չչփոթուեցաւ, երբ նկատեց, որ յունարէն աւետարանի փոխարէն այդ գիրքն է վեր առել: Նա սկսեց կարդալ: Իւր ընթերցանութեան մէջ գործ էր ածում այնպիսի բառեր, այնպիսի խօսքեր, որ ոչ մի լեզուի մէջ չէր կարելի գտնել: Բոլորը խնդութիւն էր հնարում: Ես էլ ոչինչ չէի հասկանում: Բայց այնպիսի մի ջերմեռանդութեամբ ձեւ էր տալիս թէ՛ իւր առողջանութեանը, թէ՛ արտասանութեանը եւ թէ ձայնին, որ անկարելի էր կասկածել, թէ նրա կարդացածը սուրբ գիրք չէ:

Ես էլ սկսեցի քաւոր Պետրոսի օրինակին հետեւել: Բայց ո՛չ նրա նման հնարած, անմիտ խօսքեր կարդալ, այլ երգել գանազան «չանդուլումներ», եւ հայերէն ռամկական երգեր, որ սովորել էի մանկութեան ժամանակ: Իմ ձայնը վատ չէր, հոգեւոր երգերը ես էլ երգում:

Մեր ամբողջ ծիսակատարութիւնը վերջացաւ մի չիմար երգով, որի մէջ դարձեալ փոքր ի շատէ միտք կար: Դա վերջին մեղեդին էր:

(Շար. 53)

(Շար. Ա էջէն)

անդրադարձողը երկուշաբթի, բայց ոչ մէկ տող ունէր Շաբաթ օր: «Ֆիկարօ», «Մաթէն», «Ֆոթիտիէն» կ'արձագանդէին: Յատկանշական էր սակայն, որ կիրակի իրիկուն հեռատեսիլի Ա. կայանի 7/7 յայտագրին, որ նուիրուած է չաթթուան ամէն մէկ օրուան դէպքերուն, ոչ մէկ ակնարկութիւն եղաւ դատավարութեան բացումին իսկ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Թուրքերու պարտադրեալ «պուլկարացումը» բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ պատճառած է, կը յայտարարէ, առաջին անգամ ըլլալով, Թրքական կառավարութիւնը: Այս առընչութեամբ Անգարա բողոքագիր մը ներկայացուցած է Պուլկարիոյ դեսպանին, որ Արտաքին նախարարութիւն հրաւիրուած է: Առնուազն «հետաքրքրական» է որ Պետութիւն մը, որ 9 միլիոն Քիւրտ պետութիւնը կ'ուրանայ իր երկրին մէջ եւ Քիւրտ բառն իսկ վտնատած է բառամթերքէն, ուրիշներու բռնի պուլկարացման մասին խօսի:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ, ի բաց առեալ քրիստոնեայ չրջաններէն, ընդհ. գործադուլ մը տեղի ունեցած է, 24 ժամ, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ: Խաղաղ ցոյց մը, որ առաջին, ապդարարութեան բնոյթ ունի միայն:

ՇԻՐԱԶի մէջ (Իրան) չորս ընդդիմադիր կախաղան հանուած են: Դատախազը նաեւ 1270 դատապարտում ծանուցած է, որոնց մէջ՝ 13 մահապարտիժ:

«ԱՍՏՈՒԱԾ, ՋՐԻ ՄԵՋ», կրկնած է երեք անգամ չէյխ Կատէլ - Հաք յատուկ աղօթքի մը ընթացքին, Ուրբաթ օր, պատուելով Աստուծմէ որ բարեբար անձրեւ մը ղրկէ: Աղօթքը կատարուած է 10-էն 12 հոգար հաւատացեալներու առջեւ: Նեղոսը, արդարեւ, իր ամէնէն ցած մակարդակին է 1611-էն ի վեր եւ Եգիպտոս սպառնացած եղած է 20 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր հանել Նասր լիճէն:

ԼԻՈՆ. - Տիկին Սիմա Ուզունեան եւ զաւակները՝ Փաթրիսիա, Թիէրի, Անի, Սոֆի, Պ. Արման Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Ազըլեան եւ զաւակները՝ Իրիք եւ Ֆիլիփ, Այրի Տիկին Գոհարիկ Օհանեան, զաւակներն ու թոռները, Քելէքեան ընտանիքները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճընկըլտըրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճընկըլտըրեան եւ զաւակները, Տիկին Զանճեան, զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Թորիկեան եւ զաւակները, Թէրզեան, Օհաննէսեան, Քիւթապճեան, Ծարուկեան ընտանիքները (Թորոնթօ), Փիրէնեան եւ Պուտաքեան ընտանիքները (Պոլիս) ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՐՋԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի
(Ծնեալ՝ Ճրնկըտըրեան)

մահը, որ պատահեցաւ 77 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, երեքշաբթի, Փետր. 26, ժամը 14·30-ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295 ալ. Անտրէ Ֆիլիփ (Պուալօ), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կիյօթիէռի նոր գերեզմանատունը ժամը 15·30-ին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տիկին Սաթենիկ Ֆիրէնկիւլեան, Այրի Տիկին Խօժէնի Ֆիրէնկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Ֆիրէնկիւլեան եւ զաւակները՝ Թիէրի, Լիսի, Նաթալի, Պ. Վրէժ Ֆիրէնկիւլեան, Այրի Տիկին Մարիամ Տակառեան, Պ. Մարտիկ Տակառեան, Պ. Վարդգէս Տակառեան եւ զաւակները՝ Փաթրիք եւ Քաթիւ՝ եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, փեսային, աներձագին եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՖԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 22-ին, 62 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Փետր. 28 ժամը՝ 13·45-ին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանէէօ-Քոմիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«Յառաջ». - Մեր ցաւակցութիւնները Ֆիրէնկիւլեան եւ Տակառեան ընտանիքներուն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
ԻՍԻ-ի
Ս. ՄԱՐԻԱՄ - ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՊԱՅԾԱՌՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՐՄՆԻ

Կիրակի օր, Մարտ 3-ին, ժամը 15-ին, եկեղեցւոյս՝ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆ Մշակութային սրահին մէջ:
6, Ավիւենիւ Պուրկէն - Իսի - լէ - Մուլինօ

Հանգանաստութիւն. -
Երգ. -
Նուագ. -
Արտասանութիւն. -
Անուշեղէններ. -
Զովացուցիչ խմիչքներ. -
Վիճակահանութիւն. - :
Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցին ստացած է Տիկին Վերգինէ Պողոսեանէ եւ զաւակներէն 400 Ֆ. ժիլէի՝ Հ. Տամլամեանի մահուան առիթով:

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶի
ՄՕՆԻԹՈՐՆԵՐՈՒ ՍԻՄԻՆԱՐ

Սեմինարը տեղի կ'ունենայ Տէօնի Հայ Մշակոյթի Տունը, Ապրիլ 3, - 4, - 5:
Արձանագրութեան համար հեռաձայնել՝
969 - 71 - 72 995 - 56 - 22

Le Docteur Jocelyne KEYAN
a le plaisir
d'annoncer l'ouverture de son Cabinet
de GYNÉCOLOGIE
au 2, rue d'Auteuil — Sur Rendez-vous
75016 - PARIS — Tél : 288.18.45

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ
10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

Ս. Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնը կը կազմակերպէ ասուլիս - դասախօսութիւն մը, Հինգշաբթի, Փետր. 28, երեկոյեան ժամը՝ 8·30-ին, Կեդրոնի սրահին մէջ:

Դասախօս՝
ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՏԻՐ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ
- Դասախօս -
- Փարիզի Համալսարանին մէջ. Նիթ՝
«Les Jeunes-Turcs et les Arméniens de 1908 à 1918»

Սիրով հրաւիրուած է հայ հասարակութիւնը:

Ծանօթ. - Դասախօսութենէն առաջ պիտի պիֆէ մը տրամադրելի է փափաղողներուն համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶի Լիոնի մասնաճիւղը վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ Մարտ 2-ին, կէսօրէ վերջ ժամը՝ 3-ին Լիոնի Ազգային Տան սրահը:

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանին Արհեստչներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝
Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիր, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր:

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին փրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Ջաւեշտ մը հայերէն:

Մուտք՝ 40 Ֆր. *Երախաներուն՝ ձրի:*

GROUPEMENT INTERPROFESSIONNEL ARMÉNIEN

DEMANDE de STAGE
Réf : S. 85001
J. F. 26 ans, formation universitaire de gestion.
Pre. expérience de mise en place de gest. de trésorerie trilingue : ang. - esp. recherche stage auprès d'un courtier Assurances.

DEMANDE de STAGE
Réf : S. 85002
J. ing. diplômable
Rég. parisienne recherche stage d'application dans un service informatique pour participer à la réalisation d'un projet. conn. d. vers Langages de programmation.

Ecrire à GIA - EMPLOI sous référence qui transmettra

CETTE RUBRIQUE EST MISE GRATUITEMENT A LA DISPOSITION DES CHEFS D'ENTREPRISE ET DES DEMANDEURS D'EMPLOI.
LE GIA Y FERA PARAITRE LES OFFRES ET LES DEMANDES QUI LUI PARVIENDRONT.
Ecrire à : GIA - EMPLOI BP 120 75763 PARIS CEDEX 16

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

LE 24 AVRIL EN ARMÉNIE

COMME TOUS LES ANS AU 24 AVRIL, ET SPECIALEMENT CETTE ANNEE POUR COMMEMORER LE 70ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE DE 1915, LES ANCIENS COMBATTANTS ARMENIENS DE FRANCE, ORGANISENT UN VOYAGE EN ARMENIE SOVIETIQUE. QUATORZE JOURS A EREVAN ET UNE NUIT A MOSCOU. DEPART LE 20 AVRIL RETOUR LE 05 MAI 1985.

LE PROGRAMME :

ARRIVEE A MOSCOU LE 20. 04.
LE 21. 04. DEPOT D'UNE GERBE AU SOLDAT INCONNU SOVIETIQUE SUR LA PLACE ROUGE, PUIS VISITE DE LA VILLE.
DEPART POUR EREVAN ; ARRIVEE A EREVAN A 22H00.
LE 22. 04. ET 23. 04. VISITE ORGANISEE ET COMMENTEE EN AUTOCAR
LE 24. 04. CEREMONIE ET DEPOT DE GERBE AU SOLDAT INCONNU A EREVAN, PUIS DEFILE AU MONUMENT DEDIE AU GENOCIDE, ACCOMPAGNE PAR DE HAUTES PERSONNALITES ARMENIENNES ET SOVIETIQUES. CES DEUX CEREMONIES SERONT SUIVIES D'UN REPAS A L'HOTEL HRAZDAN.
LE 25. 04. JOURNEE LIBRE.
LE 26. 04. VISITE AU MONUMENT DE GENERAL ANTRANIK AU VILLAGE DE OUDJAN.
LE 27. 04. VISITE EN AUTOCAR.
LE 28. 04. ETCHMIADZINE ET SARDARABAD.
LE 29. 04. ET 30. 04. VISITE
LE 01. 05. DEFILE DES TRAVAILLEURS, FETE DU TRAVAIL.
LE 02. 03. 04. VISITE ET JOURNEE LIBRE.
LE 05. 05. **RETOUR SUR PARIS.**

POUR RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS VOIR :
— **SABERATOURS : Tél : 261 - 51 - 13**
— **M. KEHYAYAN MIHRAN, Pdt. DES ANCIENS COMBATTANTS-Tél : 642 - 73 - 10**
DATE LIMITE D'INSCRIPTIONS 20 MARS.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
27
MERCREDI
27 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ԱՐԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԻՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.908 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 60e ANNÉE — No 15.908

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐ ԵՒ ԼՕԶԱՆ

Թուրքիոյ վարչապետը Էօզալ, «կիւնէշ»ի, փետրուար 13-ի թիւին մէջ լոյս տեսած հարցազրոյցին կապակցութեամբ «Հայկական Հարց»ին, կարգ մը յայտարարութիւններու հետ, կ'ըսէ նաեւ թէ Սեւրի դաշնագրի մասին կարելի չէ խօսիլ, երբ կայ Լօզանի դաշնագիրը:

1920 Օգոստոս 10-ին, Սեւրի դաշնագիրը իր ծանօթ 88-րդ եւ 89-րդ յօդուածներով հաստատեց քաղաքական կացութիւն մը: Դաշնակից Ուժերը եւ Թուրքիան ճանչցան Հայաստանը իբրեւ Ազատ եւ Անկախ Պետութիւն եւ անոր սահմանները մէջ մտցուցին Վան, Էրզրում եւ Պիթլիս նահանգներուն մեծ մասը, ինչպէս նաեւ Տրապիզոնի որոշ մաս մը որպէս պատուհան Սեւ Ծովուն վրայ:

Այս երկու յօդուածները բացառիկ արժէք կը ներկայացնեն Պետութիւններու ճանաչման վճիռներու պատմութեան մէջ: Շատ յստակ, ճշգրիտ եւ բացայայտ կերպով կը հաստատեն Պետութեան մը ճանաչումը:

1923 Յուլիս 24-ին, պատմական եւ քաղաքական կարգ մը անցքերէ վերջ, Դաշնակից Ուժերը, Լօզանի մէջ, առանց համաձայնելու վերաքննութիւն բառը գործածելու, կը նստին ու բարձի թող կ'ընեն Անգարայի կառավարութեան հետ, եւ Հայերու բացակայութեան, ստորագրուած ու մասամբ ալ գործադրութեան անցնող դաշնագիր մը:

Այս հակադրութիւնը դաշնագիրներու պատմութեան մէջ աննախընթաց է: Հակառակ արարք մըն է:

Ի՞նչպէս կարելի է երեք տարուան մէջ նման անկումի մը հասնիլ: Անտրէ Մանտելշթամ իր՝ «Ազգերու ընկերութիւնը եւ Մեծ Պետութիւնները Հայկական Հարցին առջեւ» հատորին մէջ վաւերական յօդուածներով կը բացատրէ այս անկումը եւ ցոյց կուտայ հայ ժողովուրդի հանդէպ գործուած քաղաքական ցեղասպանութեան ոճիրը: Ոճիր մը, որուն հեղինակները են Դաշնակիցները:

Այլուհանդերձ, Սեւրի դաշնագիրը հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ հոգային կալուածաթուղթը կը մնայ:

1969-ի Դաշնագիրներու Օրէնքին Վիէնայի Համաձայնագիրը, ստորագրուած՝ ՄԱԿ-ի հովանաւորութեան տակ, յօդուած 40 եւ 41-ը բազմակողմանի դաշնագիրներու փոփոխութեան մասին ի մէջ այլոց կ'ըսէ՝ «Իրաբանչիւր կողմ՝ որ մաս կը կազմէ դաշնագրին, պէտք է մաս կազմէ փոխուած յուշագրին»:

Ուստի, Սեւրի դաշնագրին վերաբերեալ այս եւ այլ հիմնաւորումները ցոյց կուտան թէ անիկա կը հանդիսանայ միակ բանաձեւը զոր միջազգային դիւանագիտութիւնը յայտնաբերած եւ ընդունած է միջազգային խորհրդաժողովով մը, դաշնագրի ձեւին տակ, «Հայկական Հարց»ի լուծումին վրայ:

Ահա, ինչո՛ւ կ'ըսենք թէ Թուրքիա սոսկացած է խօսիլ «Հայկական Հարց»ի շուրջ Սեւրի դաշնագրի հիման վրայ:

Հայ ժողովուրդը կը մնայ պահանջատէր իր քաղաքական եւ պատմական իրաւունքներուն, Սեւրի դաշնագիրը կեանքի կոչելու հաստատ վճռակամութեամբ:

Կ. Ց.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐԼԻ

Ո՞Վ, Ո՞ՒՐ, Ի՞ՆՉ, ԵՐԲ

«Ֆիկարօ»ի համար ուշադրութեան ցրտումի ռազմավարութիւն մըն է, զոր կը տանի պաշտպանութիւնը եւ ակներեւ իսկ է, որ Ֆրանսացի լրագրողները սկսած են ճանճրանալ, քանի նիստերը զլխաւորաբար յատկացուած են մանրամասնութիւններու: Երեքշաբթի առտու, «Ռոքֆորթիէն տը Փարի» եւ «Լիպերասիոն» չէին անդրադառնար իսկ: «Ֆիկարօ»ի աշխատակիցը կը բացատրէ մէքր Վերժէսի ռազմավարութիւնը. - Ա) իր յաճախորդը՝ կարպիճեան ռումբը չէ դրած: Բ) կ'ընդունի որ ԱՍԱԼԱ-ի անդամ է եւ զինքը կ'ամբաստանեն որ «չարագործի ընկերութեան մը» կը պատկանի: Արդ, ԱՍԱԼԱ-ն կարելի չէ բաղդատել չարագործի ընկերութեան մը, քանի որ Ֆրանսական իշխանութիւնները բազմիցս բանակցելով անոր հետ, զայն, ձեւով մը, ճանչցած են: Ուրեմն թող դան Տրֆիշո եւ Ֆրանչեսքի եւ բացատրեն իրենց վերամբերը ԱՍԱԼԱ-ի ծայրայեղ թեւին հետ եւ իրենց բարեացակամութիւնը անոր անդամներուն նկատմամբ, մինչեւ ռճրափորձին օրը: Դատական քրոնիկագիրին համար, ռումբը պէտք է օդանաւին մէջ պայթէր եւ Քրէթէյլի դատավարութիւնը նոր էջ մը կը բանայ միջազգային ահաբեկչութեան առձեռնին մէջ՝ «Ուշադրութեան ցրտում»: Հակառակ հոսանքի հիմնական տարբերութեան, «Մաթէն»ի թղթակիցն՝ Ֆրեդէրիք Փլոքէնի կարծիքն ալ տարբեր չէ: Շատ մը պղտոր կէտերու մէջ, մէկ յստակ կէտ կայ, այն է պաշտպանութեան մտադրութիւնը, որ կ'ուզէ ոստիկանութեան դատը տեսնել, այն ոստիճանի որ ոստիկան - վկաներէն մէկը կը բողոքէ. - «Լրջանանք: Դատական ոստիկանութեան քննիչ եմ, ամբաստանեալ չեմ եւ ինքզինքս պաշտպանելու պէտք չունիմ»: «Մաթէն» արձագանգ կը հանդիսանայ Թուրք մամուլին հակաֆրանսական բուռն դրութեանց: «Կատղած է» կը զրէ եւ կը հաստատէ Քրէթէյլի դատավարութեան առթիւ. - «Ֆրանսացի զեկավարներու պատասխանատուութիւնը հայկ. ահաբեկչութեան մէջ»: «Հիւրրիյէթ» կը զրէ թէ՝ կամ արդարութիւնը պիտի յաղթէ, կամ՝ ԱՍԱԼԱ-ն: Ոստիկանապետ Ժանսիալ, կը զրէ՝ «Իւմանիթէ» կը հիմնուի ճշգրիտ զէպքերու վրայ, յայտնելու համար որ կարպիճեան սովորական զինուորեալ մը չէ, այլ՝ զեկավար մը կը թուի: Իսկ խոստովանութիւնները «խորապէս մտածուած էին: Քառորդ ժամ ժամանակ ուզած էր նախքան բոլոր մեղքերը վրան առնելը: Կ'ուզէր զոհուիլ պաշտպանելու համար Սոնէր զոհուիլ պաշտպանելու համար Սոնէր Նայիերը: Կարպիճեանի մասնակցութիւնը խնդրոյ առարկայ չէ, բայց անկարելի է ըսել թէ ո՞վ ի՞նչ ըրած է, ո՞ւր»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ֆորպախի մօտ (Մոզէլ) Սիմոն Հորին մէջ պայթում մը պատահած է, երկուշաբթի օր: Կը կարծուի որ օդի մաքրութեան դրութեան խանդարման հետեւանք է: 22 մեռեալ կար եւ 103 վիրաւոր: Նախարարապետ՝ Ֆապիւս երեքշաբթի օր Ֆորպախ գնաց:

ՏՈԼՄԸ, միշտ պլուխը առած կ'երթայ եւ 20 սանթիմ յաւելում արձանագրելով երեք օրուան մէջ, 10 Ֆ. 57-ի հասած էր Փարիզի սակարանը, երեքշաբթի առտու:

ԹՈՒՐԻՈՅ 11 նահանգներու մէջ պատերազմական վիճակի դրութիւնը պիտի վերնայ Մարտ 19-ին: Այն ատեն, 4-ուկէս տարի է (1980, Սեպտեմբեր 12-ի, պետական պետական զինուորական հարուած) ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, երկրին մեծ մասը պիտի չըլլայ: Պոլիս, Անգարա, Իզմիր եւ քիւրա բնակչութիւն ունեցող քաղաքները կը մնան զինուորականներու ձեռքը, գոնէ մինչեւ Յուլիս 19:

ՆՈՐ - ԿԱԼԵՏՈՆԻՈՅ մէջ կացութիւնը չի բարելաւուիր, քանի 3 արտաքսուածները անպատանելի կը մնային երեքշաբթի առտու եւ 30 հազար Քալտոշներ ալ փոդոզ լքած ցոյց կ'ընէին անոնց ի նպաստ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը՝ Գրամիկօ, 76 տարեկան, յոյնած է եւ նախապէս խնդրուած է իտալական իշխանութիւններէն, որ թեթեւցնեն իր ժամանակացոյցը Հռոմի մէջ, ուր ժամանեց Երկուշաբթի եւ Ֆիումիչինոյի օդակայանը դիմաւորուեցաւ կարմիր մեխակներով: Դժուարութիւններ կան, խօսակցութեանց համար: Վեց տարի է Գրամիկօ չէր եկած, անկէ ի վեր ամերիկեան հրթիռներ զետեղուեցան, բայց նաեւ Պապին դէմ դէմ (որու հետ ալ պիտի տեսնուի) մտածում մը եղաւ...:

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ ռճրափորձերը չեն դադրիր եւ 7 հոգի մեռած է առջի օր, 25 հոգի ալ վիրաւորուած, երկու թաղկրզուած կառքերու պայթումէն: Հարուածն ալ կացութիւնը լաւ չէ:

ՄՈՒՊԱՐԱՔ, Եգիպտոսի նախագահը կ'առաջարկէ Ռեկընի որ Իսրայէլ եւ յորդանանապաղեստինեան բանակցութիւններ կազմակերպէ: Իսրայէլի պայմանն է որ ՊԱԿ-ի անդամ չմասնակցի:

ՀՌՈՄի մէջ, հաւատոյ վարդապետութեան հռոմէական ժողովը կարճ յայտարարութեամբ մը կը յիշեցնէ որ ազատ որմնադրութիւնը եւ կաթոլիկէութիւնը խոտոր կը համեմատին եւ կը զատապարտէ կրկնակ պատկանելիութիւնը: Ազատ որմնադիրներու սկզբունքները, կը չեչտէ փաստաթուղթը, անհաչտ են կաթողիկէ հաւատքին հետ:

*ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ, սկսած է արդէն ընտրապայքարը ընդհանրային ժողովներու եւ թաղապետութեանց վերանորոգման համար: Ընտրութիւնները կը կատարուին Մայիս 12-ին, բայց մայրաքաղաքին մէջ բուռն է պայքարը երկու Ուկօներու միջեւ՝ կարդինալ Ուկօ Փոլեթթի, Հռոմի թեմին աթոռակալը մէկ կողմ եւ համայնավար քաղաքապետը՝ Ուկօ Վեթեռէ՝ միւս կողմ: Բանավէճը հին է: Ծիրա - նաւորը 1976-ին ալ հրաւիրած էր հաւատացեալ - ընտրողները, որ հարկ եղածը ընեն, որպէսզի սրբազան քաղաքը անաստուածներու ձեռքը չիյնայ: Հիմա ալ, կը հրաւիրէ կաթողիկէները որ Դեմօ - Քրիսթիանի քուէրկեն, լինչ որ համայնավարներուն համար (Ունիթա կ'արձագանգէ) կրօնաւորներու միջամտութիւն է քաղաքային հարցերու մէջ: Ա լա տոն Քամիլօ բանավէճը կը շարունակուի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՓԵՏՐ. 19 - 21)

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՏՈՒՆ - ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՄԸ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Յովհաննէս Շիրազի մանկութիւնը անցած է Լենինական: Որբանոցի պատերուն տակ ծնած են զրական առաջին իր թռթռվանքները: Իր առաջին բանաստեղծութիւնները լոյս տեսած են «Բանուոր» թերթին մէջ: Շիրազի ծննդեան 70-ամեակին առթիւ որոշուած է քաղաքին պատմա - ճարտարապետական արժէք ներկայացնող չինութիւններէն մին՝ որ կը զտնուի Իսահակեան փողոցը, վերածել Յովհաննէս Շիրազի յիշատակին նուիրուած տուն - թանգարանի: «Գիւմրի» նախագիծի խումբը աւարտած է չէնքի վերակառուցման եւ վերահաստատման աշխատանքներու նախագիծը: Տուն - թանգարանին մէջ տեղ կը զտնեն բանաստեղծին կեանքին ու գործին նուիրուած նիւթեր, փաստաթուղթեր, պերքեր եւայլն: Թանգարանը կ'ունենայ քերթողութեան տուն մը, ուր կը հնչեն Շիրազի բանաստեղծութիւնները, երգեր՝ զրուած իր բառերուն հիման վրայ, կը կազմակերպուին յուշի երեկոյթներ եւայլն:

×

ԴՈՒԴՈՒԿԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երեւանի Լրագրողներու Տունը տեղի ունեցած է դուդուկի նուիրուած երեկոյթ մը, որու ընթացքին խօսք առնելով Խորհրդային Միութեան Լրագրողներու Միութեան անդամ Կամօ Մկրտչեան անդրադարձած է ազգային այդ նուագարանի ծննդեան, ինչպէս նաեւ ժողովրդական երաժշտութեան զարգացման մէջ դուդուկահարներու ունեցած դերին: Հանդէս եկած են Բաքուի, Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի, Սպիտակի եւ այլ քաղաքներու ծանօթ դուդուկահարները: Զրխան Գասպարեան, Կէորկի Մինասով, Եղիշէ Մանուկեան մեկնաբանած են հայկական դուսանական մեղեդիներ: Յայտագրին մասնակցած է նաեւ Հայաստանի ձայն - հեռատեսիլի «Արամ Մերանդիւլեան» ժողովրդական նուագարաններու համոյթը:

×

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ՄԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴ

Շուրջ չիսուն տարի է, որ Լենինգրադ կ'ապրի բանասիրական գիտութիւններու տոքթէօր Կամսար Գրիգորեան՝ Վահան Տէրեանի եղբօրորդին: 15 տարի եղած է Խորհ. Միութեան Ակադեմիայի ռուս գրականութեան հիմնարկի տնօրէնի տեղակալ եւ ներկայիս ալ գիտական աշխատակից է այդ հիմնարկի: Իր բեղուն աշխատանքով ռուս ընթերցողին կը ներկայացնէ հայ դարաւոր գրականութիւնը: Տարիներու ընթացքին հայերէն եւ ռուսերէն լոյս տեսած են Վահան Տէրեանի, Յովհաննէս Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Միքայէլ Նալբանդեանի եւ ռուս - հայ գրական կապերուն նուիրուած տասնեակ մը գիրքեր ու մենագրութիւններ: Կազմած եւ հրատարակած է քանի մը հաւաքածոներ: Վերջերս Լենինգրադի մէջ 100 հազար տպաքանակով լոյս տեսած է «Պատմիր ինձ, հզօր Արաքս» խորագրով գիրքը, զոր նկարազարդած եւ ձեւաւորած է նկարիչ Ա. Կոկովկին: Գիրքին մէջ տեղ զտած են հայ բանաստեղծութիւնէն զոհարներ՝ «Վահագնի ծնունդը», «Կռունկ» եւայլն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՆՈՐԱՀԱՅՏ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ա.

(Խեղճացած վերջաբան)

ՂԱՊՃՈՂ ՁՕՐԱՎՈՐ

— Ես... ես... ես... — ելեկտրահետաքննիչը չէր կարողանում գտնել իր մտքերը, — ես... ես... ես... Ֆ... Ֆ... Ֆրանկենշտայն... ես... ես... ես... Ֆրանկենշտայնի գործով... ես... ես... ես... Ֆրանկենշտայնի գործով... ես... ես... ես... Ֆրանկենշտայնի գործով

ազգային կեանքը վիճակի մէջ

«Մեր այս աշխատասիրութիւնը չատ համեստ փորձ մըն է ճանչնալու ձեր ժողովուրդը: Մենք, դժբախտաբար, այս գործէն առաջ ոչ մէկ տեղեկութիւն կամ կարծիք ունէինք Հայերուն մասին: Եւ սակայն, հիմա որ այսքան կարդացինք եւ մօտէն ծանօթացանք, միմիայն ակնածանքով եւ խոր յարգանքով լեցուած ենք այս եղակի ժողովուրդին հանդէպ»:

Այս խօսքերը կը պատկանին աւստրիացի 3 համալսարանականներու Սէրզի Զայդլըի, Մարք Նէմէթի եւ Ուլրիք Սուլիքովսկիի, Վիեննայի համալսարանի ընկերաբանութեան Հիմնարկէն, որոնք ընդառաջելով իրենց դասախօսի, փրոֆեսէօր Տօքթալի առաջարկին, պատրաստած էին աշխատութիւն մը «Հայաստանի մշակութային եւ ցեղաբանական պատմութիւնը - Սփիւռք ,Հայապահպանում, վրէժ» խորագրով: Աւստրեւհայկական Մշակութային Ընկերութեան հրաւէրով, Յունուար 25-ին անոնք հայկական դպրութին ծանօթացուցին իրենց գործը, տալով չատ հետաքրքրական դասախօսութիւն մը: Ուսումնասիրութիւնը մանաւորաբար կը ծանրանար Սփիւռքի առեղծման եւ զարգացման, Լեհահայոց պատմութեան, Հայը որպէս առեւտրական կամ «Հայը լաւ վաճառական է» ասացուածքի ծագման դրդապատճառներուն վրայ: Ապա անոնք անդրադարձան Հնդկաստանի եւ Լիբանանի հայ գաղթօճախներու պատմութեան, հայ ազատագրական չարժումներու ծրնունդին ու հոլովոյթին, ներկայիս գործող «գաղտնի բանակներու» գործունէութեան եւ հետապնդած նպատակներուն:

Բանախօսները իրենց խօսքը աւարտեցին անձնական իրենց տպաւորութիւններն ու եզրակացութիւնները արտայայտելով:

Ահաւասիկ տիպար օրինակ մը թէ մեզի՝ հայ երիտասարդներուս եւ թէ օտար մեր բարեկամներուն լաւագոյնս ըմբռնելու հայ պատմութիւնը ,անցուդարձերը և վերիվայրումները: Օտար այս բանախօսները կրցան մեր երեսին տալ մեր պատմութեան ամօթալի էջերէն ալ առանց վարանելու կամ կարմրելու, բան մը որ նոյնիսկ ամէնէն քաջ հայ բանախօսն կրնար նեղ վիճակի մը մէջ թողել: Ըստ ներեւոյթին, կարծէք աւելի ընդունելի է որ օտարը մեզի մեր մասին դասախօսէ կամ դասաւանդէ, որպէսզի աւելի համոզիչ ու ազդեցիկ ըլլայ արձարծուած նիւթը, եւ ներկաները նոյն թիւն ալ կրկնապատիկ:

×

Վիեննահայ Ուսանողական-Երիտասարդական Միութեան Հեղինէ Եաղուբեան ֆոնտի վարչութիւնը պեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու երաժշտական երեկոյթ մը Յունուար 26-ին:

Գաղութին համար զրեթէ աննախընթաց երեւոյթ մըն էր ներկայ ըլլալ երաժշտական երեկոյթի մը, ուր մասնակցող արուեստագէտները կ'իմանաի ու հայկական դաշի արձագանգներով ներդաշնակ երաժշտութիւն մը կը հրամցնէին:

Գաղութիս ծանօթ արուեստագէտ Վարդան Բարսեղեան, որ Վիեննայի հայ «Ազատ» նուագախումբին հիմնադիրն է, ընկերակցութեամբ Օր. Էլի Բէթհէվէլի զոյգ կիթառներով նուագեցին օտար յօրինողներու դասական գործերէն: Ապա ներկայացումը աւելի կորով ու ջերմութիւն ստացաւ, երբ Արմոնտ Աւանէսեանի դաշին ու մաները միացան զոյգ կիթառներուն ու երրեակը սկսաւ հայկական կտորներ նուագել: Տեղին է նշել թէ մեր ժողովուրդը ընդհանրապէս ոչ - հայկական դասական երաժշտութիւնը կ'ունկնդրէ կէս ականջով ու որոշ անտարբերութեամբ: Այս կեցուածքը անշուշտ ունի իր ղրական կողմերն ալ, որովհետեւ երբ հայկական երաժշտութիւնը կը սկսի փոխարինել օտար դասականը եւ լեցնել մեր ականջասպարկերը, բոլորիս դէմքը, ընդհանրութիւնը, կերպարանքն ու արտայդրութիւնը ղգալի կերպով կը փոխուի, ազգային դիմագկութեան ու հայապահպանման ինչ-ինչ յոյզեր արթնցնելով մեր բազմահազար հոդիներուն մէջ:

Ս. ՊԱՂՏՈՑԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, Մարտ 3-ին հայ Արիներու միութեան փարիզեան շրջանը կը ներկայացնէ իր տարեկան ցերեկոյթը, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջաններուն, Ալֆորվիլի եւ Լիոնի շրջանին. 54-րդ տարեկան ցերեկոյթն է այս 1928-էն ի վեր:

Բայց ինչո՞ւ յիշել եւ համբել տարի - ները առաջին հանդիսէն սկսեալ իբր հին պատմութիւններ, քանի որ յայտագիրները հակառակ իրենց պարունակութեան պէսպիսութեան, միշտ սկաուտական դրօշմը կը կրեն եւ միշտ միեւնոյն փոքրիկ գայլիկը, սկաուտ կամ արենոյշ դերակատարներն են, կազմակերպողները եւ խաղացողները:

Պատճառներէն առաջինը, չարունակութեան եւ յարատեւութեան ապացոյցն է, Հայ Արիներու միութեան համար. կենսունակ կազմակերպութիւն մը, ծնած չատ մը դժուարութեանց մէջ, որը սակայն 57 տարիէ ի վեր կը չարունակէ իր գործունէութիւնը ազգային եւ միջազգային դետնին վրայ, ազատօրէն եւ անկախ, իր հիմնադրին Պէյտընի Փաուլի մանկավարժական դրութեան համաձայն, առանց չեզնելու եւ յարատեւ: Այո, կազմակերպիչները եւ բեմին վրայ ներկայացողները եւ դերակատարները, հայերէն արտասանողները եւ երգիչները, միեւնոյնը կ'երեւին ինչպէս նախորդները, բայց արդէն երրորդ սերունդին կը պատկանին եւ չատերուն մեծ հայրերը եւ մեծ մայրերը, յաճոյ ծնողքները նոյնպէս եղած են Հայ Արիներու Միութեան առաջին անդամները կամ հիմնադիրները: Բայց ամէն տարուան հանդիսին միշտ նորութիւն մը կայ նոր թարմ ուժեր միշտ կուգան եւ հակառակ բարքերուն եւ ապրելակերպին փոփոխութեան, հայ արիները ոգին կը մնայ անփոփոխ:

Անցեալ 53 տարիներու հանդիսները կը կազմեն միութեան պատմութեան մէկ մասը եւ կ'ապացուցանեն իրարու յաջորդող բոլոր սերունդներուն նուիրումը եւ կատարած մեծ գերը հայ պատանեկութեան կրթութեան համար:

Այս է պատճառը որ Ֆրանսայի հայ գաղութը Հայ Արիներուն բերած է իր համակրութիւնը եւ քաջալերութիւնը ու գնահատած՝ վստահօրէն կատարուած աշխատանքին համար, ինչ որ աւելի մեծ լատատեսութիւն կը բերէ Հայ Արիներուն իրենց ապագայ գործունէութեան համար:

×

Աշխարհիս բոլոր երկիրներուն մէջ 1985-ը Միացեալ Ազգերու կողմէ «երիտասարդութեան տարի» հռչակուած է, եւ համաշխարհային սկաուտական չարժումն ալ որոշած է մասնակցիլ այս տօնակատարութեանց օգտակար կերպով:

Հայ Արիներու Միութեան 54-րդ տարեկան հանդէսը ձօնուած է ուրեմն «Համաշխարհային երիտասարդութեան տարի»ին: Մեր հանդիսին ներկայ պիտի ըլլան եւրոպական սկաուտական միութեանց ներկայացուցիչները, պաշտօնական անձնաւորութիւններ ինչպէս նաեւ սկաուտական խումբեր:

Յայտագիրը ճոխ է. պիտի ներկայացուին երգախառն պարեր, զաւեշտներ, հայերէն: Խումբերը չատ անգամներ հրնարած են իրենց ներկայացումը զոր պիտի խաղան կատարեալ վստահութեամբ:

Խմբապետերը հայերէն պիտի ներկայացնեն մէթը Բաթըլէնի կատակախաղը որ անցեալին մեծ յաջողութեամբ ներկայացուած են մեր երէց սկաուտները: Հայկական պարեր, տեսարաններ սկաուտական միջազգային կեանքէն, զաւեշտներ, երգեր եւ պարեր. նաեւ ուրիշ չատ մը անակնկալներ կը կազմեն ճոխ եւ զբաղեցուցիչ յայտագիրը մը, մեր հանրութեան համար:

Մասնաւորապէս կ'ուզենք յիշել պելժիական սկաուտներու եւ արենոյշներու մասնակցութիւնը որ բացառիկ վայելք մը պիտի ըլլայ: Ընդառաջելով մեր վախճանին ալ, մեր պելժ եղբայրները կուգան եղբայրական ոգիով մասնակցելու մեր հանդիսին ուր երկու տարի առաջ մեծ խանդավարութեամբ ծափահարուեցան հանդիսականներուն կողմէ:

Կը յուսանք յաջող եւ զուարթ հանդէս մը, եւ ինչպէս նախորդ տարիներուն մեծ բազմութեամբ պիտի լեցուի Սալ ըը լա Շեմին եւ մեր հայրենակիցները, ծնողքները եւ բոլոր բարեկամները ներկայ պիտի ըլլան քաջալերելու Հայ Արիներու Միութիւնը ու երիտասարդութեան նուիրուած իրենց 54-րդ տարեկան ցերեկոյթը:

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԵՐՍԷՍ ՄՈԿԱՑԻԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ
ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչակա-նը «Հայ քնարերգութիւն» մատենաչար - բով լոյս ընծայած է Ներսէս Մոկացիի բանաստեղծութիւններու հատընտիրն, Ա.Ելիսա Դոլուխանեանի աշխատասիրութեամբ: Ժ.Զ. դարու վերջաւորութեան եւ Ժէ. դարու առաջին քառորդի հռչակաւոր դէմքերէն Ներսէս Մոկացի ծնած է պատմական Հայաստանի Մոկք գաւառի Աակընձաւ գիւղը (ունեցած է նաեւ Վանեցի եւ Բեղլու անունները): Ստանալով իր եւ հարուստ գիտելիքներ, Ներսէս Մոկացի նուիրուած է կրթական գործի: Հիմնած է Անապատական Միաբանութիւն. այս առումով անոր կեանքը կապուած է յատկապէս Բաղէշի Ամբրդոլու վանքի Սիւնեաց մեծ Անապատի եւ Լիմ կղզիի միաբանութեան հետ: Եղած է Լիմի Միաբանութեան հիմնադիր առաջնորդը. հոն ալ կնքած է իր մահկանացուն:

Ներսէս Մոկացի եղած է իր ժամանակի փիլիսոփայական մտքի ծանօթ ներկայացուցիչներէն: Ե. դարուն սկսած ու արմատական հիմերու վրայ դրուած ինքնուրոյն փիլիսոփայական երկերու հարուստ աւանդները յետագայ դարերուն հետեւողական եւ բազմակողմանի կերպով զարգացան, հարստանալով նաեւ թարգմանական նոր արժէքներով: Սակայն, Ժէ. դարու սկիզբը, քաղաքական աննպաստ պայմաններու հետեւանքով, այդ յառաջդիմութիւնը կարճ ժամանակով ընդհատուեցաւ: Փիլիսոփայական մտքի աւանդներու իւրացման կարեւոր գործը ձեռք առաւ Բաղէշի Ամբրդոլու դպրոցի հիմնադիր Բարսեղ Գաւառացի, որ վերահաստատեց հայ գրականութեան հնամենի աւանդները, պատրաստեց բազմաթիւ աշակերտներ, որոնցմէ՝ Ներսէս Մոկացի, Փիլիսոփայական իր գիտութեամբ վերազանցեց իր ուսուցիչն ու ընկերները: Ա.Ելիսա Դոլուխանեան նշած է, թէ Ժ.Զ. - Ժէ. դարերուն հայ գրականութիւնը կը զարգանար զգեստաւորաբար երկու ուղղութեամբ՝ մէկը աչքի կը զարնէր հին աւանդներու հետեւողական պահպանումով, միւսը՝ գրական նոր թեմաներու եւ նոր ձեւերու որոնումով: Ներսէս Մոկացի կը պատկանէր առաջին ուղղութեան: Անոր գործերուն մէջ կը ցոլանային ժամանակի համար առաջնակարգ նշանակութիւն ունեցող հարցեր՝ հայրենիք, եկեղեցի, լուսաւորութիւն: Իր երկերուն ներքին ազդակը հայ ժողովուրդին ծանր կացութիւնն էր: Հայաստան կը կործանէր Թուրքերու եւ Պարսիկներու միջեւ ծադած պատերազմներէն, անոնց պետական ու քաղաքական միջոցառումներէն: Պատմական յիշատակարանները եւ մատենադրական աղբիւրները զարհուրանքով կը նկարագրեն այդ արհաւիրքները, յատկապէս Շահ Աբասի ձեռնարկած զանգուածային տեղահանութիւնները եւ բռնի արտագաղթը Արեւելեան Հայաստան: Ներսէս Մոկացիի բանաստեղծութիւնները այդ իրականութեան անմիջական արտայայտութիւններն են: Գրած է ներողդ, ողբ, տաղ, դանձ, աղօթք եւ տրամախօսութիւն: Ան ներքողներու մարդը ներմուծած է հայրենասիրութեան, դըպրութեան, լուսաւորութեան գաղափարներու փառաբանումը, ընդլայնած է նաեւ դանձերու թեմաներու սահմանները՝ նիւթ դարձնելով ժողովուրդին ելած հայրենասէրներու գործերը: Մորացուցած է վիճաբանական կոչուող ղրական սեռի մշակման փորձը եւ տուած ժողովրդական նիւթի լաւագոյն մշակման օրինակ մը՝ ի դէմս երկնքի ու երկրի վիճաբանութեան:

Ներսէս Մոկացիի լեզուն ղրաբարն է, սակայն ժամանակի չունչը մղած է զինք, որպէսզի զրէ յարաբերաբար պարզ ու հասկնալի ղրաբարով, տեղ - տեղ հասնելով խոսակցական լեզուի մակարդակին: Ասոր համար է արդէն, որ Մոկացիի լեզուն ղրաւած է «Նոր բառգիրք Հայկազեան լեզուի» աշխատութեան հեղինակներու ուշադրութիւնը:

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բ.
ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱԿԱԴԻՆ

Քաւոր Պետրոսը սկսեց:

«Մեր տղայ, որսի ժամանակ է,
«Մեր գործն այստեղ յաջողակ է,
«Պառաւի գլուխը դարտակ է,
«Որեան կարող ես՝ հաւաքէ...

«Ալէլուեա, ալէլուեա,
«Սոխ ու սխտոր, ալէլուեա,
«Կանաչ կխտոր, ալէլուեա...:

Ես պատասխանեցի նոյն եղանակով.

«Վերջացաւ մեր պատարագը,
«Հիմա պարպենք պառաւի խսակը,
«Ցիմարների այդ տեսակը
«Կը կատարէ մեր փափաքը...

«Ալէլուեա, ալէլուեա,
«Սոխ ու սխտոր, ալէլուեա,
«Կանաչ կխտոր, ալէլուեա...

Մեր օրհներգութիւնը, որքան եւ խաբէական լինէր այսուամենայնիւ, խորին ազդեցութիւն գործեց պառաւի վրայ: Աչալուղները չատ անգամ զուարճութեան առարկայ են դարձնում իրանց արհեստը. այսօր մենք նոյնպէս վարուեցանք:

Պառաւը առաջարկեց նախաճաշիկ ուտել: Այս անգամ քաւոր Պետրոսը չէր խորչում կերակուրներից եւ թարգմանի բերանով չէր խօսում: Նա անդադար հանաքներ էր անում, եւ երբեմն նուրբ սրախօսութիւններով ծիծաղեցնում էր պառաւին: Բայց երբ պառաւը առաջարկեց նրան հարիւր րուբլ «աչահամբոյր», քաւոր Պետրոսը այն ժամանակ միայն ընդունեց ծանր եւ մինչեւ անգամ խիստ կերպարանք, եւ մերժեց արծաթը, ասելով.

- Այդ բաւական չէ ձեր մեղքերը քաւելու համար, տիկին:

- Ի՞նչ մեղքեր, հարցրեց պառաւը վրդովուած կերպով:

Քաւոր Պետրոսը ինձ աչքով արեց, ես սենեակից դուրս եկայ. նրանք մնացին մենակ: Միւս սենեակից ես լսում էի նրանց խօսակցութիւնը:

- Ի՞նչ մեղքեր, կրկնեց պառաւը:

- Մի՛ թաքցրէք, տիկին ես բոլորը գիտեմ...: Ձեր անցեալի սարսափելի պատկերը նկարուած է իմ աչքի առջեւ:

- Ո՞րպէ՛ս:

- Դուք մի ծեր գեներալի միակ զաւակն էիք:

- Այդպէս է:

- Հօրից մեծ ժառանգութիւն ստացաք:

- Ուղիղ է:

(Շար. 54)

Ա.յրի Տիկին Ճ. Ճանիկեան ցաւով կը ծանուցանէ իր ամուսնոյն՝

ՃԱՆԻԿ ՃԱՆԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Փետր. 24-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Փետր. 27, ժամը՝ 14-ին Լոնժիւմոյի Եկեղեցին։

Մահագդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵԳՍԱԿԻ

Տիկին Նուարդ Պաամաճեան 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր մօրեղբօր կնոջ՝ Ա.յրի Տիկին՝ Արշաւիր Շիրակեանի *եւ* Արմիկ Ջամալեանի *յիշատակին։*

Ա. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

Ս. Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնը կը կազմակերպէ ասուլիս - դասախօսութիւն մը, Հինգշաբթի, Փետր. 28, երեկոյեան ժամը՝ 8·30-ին, կեդրոնի սրահին մէջ։

Դասախօս՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ Տ�էՐ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

- Դասախօս -

- Փարիզի Համալսարանին մէջ -

Նիւթ՝

«Les Jeunes-Turcs et les Arméniens de 1908 à 1918»

Սիրով հրաւիրուած է հայ հասարակութիւնը։

Ծանօթ. - Դասախօսութենէն առաջ պաղ պիւֆէ մը տրամադրելի է փափաքողներուն համար։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԻՇԵՐԱՅԻՆ
ՄԵԾ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՔ

NUIT DE LA CROIX BLEUE

animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Պ. Զիլինկիրեան 200 Ֆ.։
ՔԱՇԱՆ. - Տիկին Գարաօղլանեան 100 ֆրանք։

ԱԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Մարտ 3, Կիրակի առաւօտեան ժամը՝ 10·30-ին պատարագ կը մատուցուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
ՄՕՆԻԹԼՕՐՆԵՐՈՒ ՍԷՄԻՆԱՐ

Սեմինարը տեղի կ'ունենայ Տէքսի Հայ Մշակոյթի Տունը, Ապրիլ 3, - 4, - 5։
Արձանագրութեան համար հեռաձայնել՝
969 - 71 - 72 995 - 56 - 22

Դէպի Հոդմիսա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage en HOLLANDE via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL

visites guidées des grandes villes-musées

Fin des inscriptions 15 Février

Pour tous renseignements :
tél : 888 - 92 - 51
ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի
կողմէ

Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9

Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել միշտ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Մարտ 2-ին, կէսօրէ վերջ ժամը՝ 3-ին, Լիոնի Ազգային Տան սրահը։

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Մեծ Պահքի ամբողջ շրջանին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Շաբաթի երեկոները, ժամը ճիշդ 6-ին Հսկումի Խաղաղական եւ Հանգըստեան Ժամերգութիւնները կը կատարուին եւ կը տրուի աւուր պատշաճի Քարոզ, ըստ հետեւեալ ժամանակացոյցին եւ կարգին. -

Շաբաթ, Փետրուար 27
Քարոզիչ՝
ՄԻՒՌՈՆ Վ.ՐԴ. ԳԼՎԼԳԵԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 6
Քարոզիչ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 13
Քարոզիչ՝
ՂԵՒՈՆԴ ՔՀՆՑ. ՍՄՈՒՆՃԵԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 20
Քարոզիչ՝
ԱՒԵՏԻՍ ՔՀՆՑ. ՊԱԼԼԳԵԱՆ

Շաբաթ, Մարտ 27
Քարոզիչ՝
ԱՍՈՂԻԿ ԱՐԵՂԱՑ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՍԱԽՕՒԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
ԻՍԻ-Ի
Ս. ՄԱՐԻԱՄ - ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՊԱՑԾԱՌՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՐՄՆԻ

Կիրակի օր, Մարտ 3-ին, ժամը 15-ին, Եկեղեցւոյս՝ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆ Մշակութային սրահին մէջ։
6, Աւիւնիւ Պուրկէն - Իսի - լէ - Մուլինօ
Իրանախօսութիւն. -
Երգ. -
Նուագ. -
Արտասանութիւն. -
Անուշեղէններ. -
Զովացուցիչ խմիչքներ. -
Վիճակահանութիւն. - ։

Մուտքը ազատ է։

CASSETTE de MUSIQUE TRADITIONNELLE ARMENIENNE

Garsaniatz

en vente aux adresses suivantes :
— CENTRE DES DEUX MOULINS
(Mr. G. Madilian) : 185, rue du Château des Rentiers 75013 PARIS
mardi et jeudi 16h à 19h (tél : 336-53-25)
— LIBRAIRIE H .SAMUELIAN
51, rue Monsieur le Prince 75006 PARIS
— CENTRE DE DOCUMENTATION ARMENIEN (C.D.A.) : 36, rue de Trévise 75009 PARIS
tél : 246 - 05 - 58
— AU LINGE DE MAISON
(M. et Mme. Aprahamian) : 4, rue du Moulin des Près 75013 PARIS tél : 580 - 61 - 13
— LE MAURANE : 8, rue des Lombards 75004 PARIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը Ս. Ծննդեան եւ Ամանորի առթիւ, շնորհակալութեամբ առացած հետեւեալ նուէրները. - Տէր եւ Տիկին Գերճիու 5000 Ֆ., Պ. Ժ. Շնորհքեան, Պ. Կարապետ Պալեան, Պ. Ֆարրիս Նազարեան 500-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Փափազեան 430, Պ. Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Սրմաքէշեան, Պ. Պ. Նորհատեան, Ա.յրի Տիկին եւ Օրիորդներ՝ Գանձեան, Օհանեան եղբայրներ 300-ական Ֆ., Տիկին Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Դեղերմեճեան, Պ. Դեղերմեճեան 250-ական Ֆ., Տիկին Պատուականեան, Տէր եւ Տիկին Գալիկեան, Տիկին Սինանեան, Պ. Սելիկ, Պ. Գորգիզեան, Տիկին Ե. Գումբրեան, Տիկին Շերինեան 200-ական Ֆ., Տիկին Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Պասմաճեան, Տիկին Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկին Աչըզեան, Պ. Կակոսեան, Տիկին Զանազարեան, Պ. Ապահունի, Պ. Թարգաչեան, Պ. Սինօղլուը, Օր. Տէր Յակոբեան, Տիկին Պետրոսեանց - Մոգրէ, Պ. Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Նազվելիկեան, Պ. Իշխանեան, Պ. Բաղտասեան, Տիկին Հռիփսիմէ, Տիկին Սարգիսեան 100-ական Ֆ., Պ. Ադեմեան, Պ. 150-ական Ֆ., Տիկին Քէպելեան, Տիկին Փիլիպոսեան, Տիկին Տատոեան, Տիկին Զարդոյեան, Տիկին Գէորգեան, Տիկին Փաշաեան, Տէր եւ Տիկին Փաշաեան, Տիկին Յակոբեան, Տիկին Դեպոեան, Տիկին Յովակիմեան, Օր. Քէչիչեան, Օր. Եսեսեան, Տիկին Սողոմոնեան, Տիկին Մերլիզօ, Տիկին Հաճի Արթինեան, Տիկին Պէքմեզեան, Տիկին Քելեճեան, Տիկին Ճըրօղլու 50-ական, Պ. Գարաքայա 20 Ֆ.

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

PELERINAGE A
JERUSALEM
avec la participation de
Monseigneur NORVAN ZAKARIAN
et accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
— Du 8 au 15 Avril —
Prix : 6950 Frs.

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ
մասնակցութեամբ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ-ի
ընկերակցութեամբ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-ի
8 - 15 Ապրիլ

RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS

Levon BAGDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	**SEVAN VOYAGES**	**WASTEELS**
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	87, La Canebière
75001 PARIS	69003 LYON	13001 MARSEILLE
Tél. (1) 261 - 51 - 13	Tél. (7) 860 - 13 - 66	Tél. (91) 95 - 90 - 12

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանին Արեւոյշներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝
Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro : Invalides

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիր, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր։

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին ֆրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Զաւեշտ մը հայերէն։

Մուտք՝ 40 Ֆր. *Երախաներուն՝ ձրի։*

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
28

JEUDI
28 FÉVRIER
1985

LE NUMERO : 3,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրամիս : Տար. 500 Ֆ. - Վեցամսեայ : 260 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 550 Ֆ. - Հատը : 3,00 Ֆ.

60ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.909 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 60e ANNÉE — No 15.909

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍԻԱ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՓԵՏՐ· 22 - 25)

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՔԱՀՈՒԹԵԱՆ ՆՈԽԱԶԸ՝ ՇՆՈՐՀՔ ՓԱՏՐԻԱՐՔ

ԳՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՄԱՆԵԼՈՎ ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ· ԿԸ ՅԻՇԷ· -

ՍԿՍԵԼՈՎ ԻՐ ԸՆՏԱՆԻՔԷՆ, ԻՐԵՆ ԾԱՆՕԹ ԲՈԼՈՐ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԸ ԱՆՑԱՑՏԱՑԱԾ ԵՆ 1915Ի՛Ն

«ՄՈՆՏ» Կ'ԱՐՁԱԳԱՆԳԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

«Միլլիյէթ» փետրուար 18 (կամ՝ 19, Փերմանիա հրատարակուած) ըղդռիչ տողերով կը ձեռնարկէր հակահայ քարոզչութեան մը, թիւրախ ընտրելով Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը: Նախ, «Օրուան լուրի» կը վերածէր հայր Մանուէլ Երկաթեանի ձերբակալութիւնը (ձերբակալուած է 1980 Հոկտեմբեր 10-ին եւ ոչ յիշուած պարագաներու մէջ, ու 14 տարի բանտարկութեան դատապարտուած 1983, Մայիս 18-ին), ապա ծանրանալու համար Շնորհք Պատրիարքի վրայ: «Միլլիյէթ» կը ներկայացնէ հայր Մանուէլը որպէս «ոտից ցվրտից զինուած» ԱՍԱԼԱ-ի մարտիկ մը, որ Թուրքիա ղրկուած է ահաբեկչական առաքելութեամբ ու ձերբակալուած՝ Սուրիոյ սահմանին վրայ, կեղծ անցագրով մը ու պայուսակին մէջ «պաղտնի վաւերաթուղթերով»:

Սակայն այլ է թերթին նպատակը· թիւրախ ընտրուած է ո՛չ թէ հայր Մանուէլ Երկաթեան, այլ՝ Պոլսոյ Պատրիարքարանը եւ նոյնինքն Շնորհք Պատրիարք Գալուստեան:

Արդարեւ դէպի ետ ոստումով մը թերթը կ'անդրադառնայ դաւադի գանգատներու հայ բնակչութեան Պոլիս գաղթին, որուն իբր նախաձեռնարկ ու թիկունք ցոյց կը տրուի պատրիարքարանը: Գաղթի այս երեւոյթը որ սկիզբ առած է 1967-ին, հետզհետէ կը դառնայ ուշադրաւ պարագայ մը:

Մինչ այդ մէկ կողմէ գաղթական Հայերու խեղճ ու կրակ զգեստներով լուսանկարները մերթ կը հրատարակուին Եւրոպայի ու Ամերիկայի« հայասէր» մամուլին էջերուն մէջ: Այս թերթերը չեզնելով նաեւ վերոյիշեալ գաղթին բուն ղրղռպատճառները, այնպէս կը ներկայացնեն թէ Թուրք կառավարութիւնն է զանոնք գաղթելու մղողը, երբ կազմակերպիչը պատրիարքարանն է: Այս պարագան եկած է աւելի եւս խտացնելու «կասկածի ամպերը» որոնք կուտակուած էին Պատրիարքարանին վերեւ:

Թերթը կ'աւելցնէ նաեւ թէ պնդումներ՝ որոնք կը չգանան բացատրութիւն մը բերել այս ընթացքին մասին, պատրուակելով թէ Հայերու խղճալի վիճակով ներկայացումը «նպաստական օժանդակութիւն ապահովել»ու մտահոգութեամբ է, անորոշ ու անստոյգ կը մնան:

Եւ վերջապէս, «Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին - որ կապուած է Խորհ. Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի «Էջմիածնայ Կաթողիկոսութեան» - «կասկածելի» ընթացքը իշխանութեան կողմէ քննութեան առարկայ է:

Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ «Միլլիյէթ», որու գրութիւնը աւելի քան գրգռիչ է: Հաւանաբար ինք մեզմէ լաւ գիտէ: Իսկ մենք կրնանք գուշակել, մղուած անցեալի փորձառութենէն:

×

Փետրուար 19 թուակիր «Միլլիյէթ»ի՝ Պոլսոյ Պատրիարքը Հայանպաստ կասկածելի գործունէութիւններու հետամուտ մէկը ցոյց տալու ջանքով հրատարակած տողերէն ետք, նոյն օրաթերթէն Թունճա Պէնկին տեսակցութիւն մը կ'ունենայ Պատրիարք Շնորհք Գալուստեանի հետ (Միլլիյէ՛թ», Փետրուար 20):

Պատրիարքը չեչտելով թէ ոչ մէկ կապ ունին ԱՍԱԼԱ-ի հետ, ըսած է· «այն կըբօնաւորները՝ որոնց մասին դրուեցաւ թէ սահմանագլխուն վրայ ձերբակալուած էին զինուած վիճակով, նոյնիսկ դմեզի մը չունէին իրենց մօտ:

Իսկ գալով ցեղասպանութեան հարցին, ան առաջարկած է· «Այս բոլորը պատմական հարցեր են, որոնք միմիայն անաչառ պատմագէտներու կողմէ կրնան ներկայացուիլ: Թող գան անոնք, բանան արխիւները ու ամբողջ աշխարհին յայտնեն ճշմարտութիւնը· կ'առաջարկենք որ այս մարզին մէջ գիտական աշխատանք մը կատարուի»:

×

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՁՇԴՈՒՄԸ

Ստորեւ Պատրիարքարանի հաղորդագրութիւնը այս առթիւ· -

Փետրուար 13 թուակիր «Կիւնէշ» թերթին մէջ վարչապետ Թ· Իօզալի արտայայտութիւնները՝ թէ այս երկրին հարազատ զաւակներն էին Հայերը, ու մամուլը պէտք էր ուշադիր գտնուէր անոնց մասին դրուելիքներ հրատարակելու ընթացքին, երջանկացուցած էին մեզ: Սակայն այս յայտարարութենէն չարաթ մը ետք «Միլլիյէթ» օրաթերթի Փետրուար 18-ի թիւին հայ կրօնաւորներուն ու Թրքահայոց պատրիարքին ուղղուած անհիմ ամբաստանութիւններով լեցուն, իրականութիւններու հակասող յօդուածը վիշտ պատճառած է մեզի:

Հայերու որպէս Պատրիարք, մինչ կ'ապրինք Թուրքիոյ մէջ, խաղաղ ու անվըրդով, ու չինարար երկխօսութեան մը մէջ ենք մեր Պետութեան հետ, «Միլլիյէթ»ի «Զինեալ կրօնաւորին դէպքը» խորագրուած յերիւրածոյ յօդուածէն կը տեղեկանանք թէ սա պահուն «չատ դժուարին» կացութեան մէջ կը գտնուինք: Այս յօդուածին մէջ Թուրք հանրային կարծիքը Թրքահայերու պատրիարքին ու Թրքահայ համայնքին դէմ լարելու միտումով, տեղ տրուած է Ճ· Անատոլ անուն հեղինակի մը «Պատմութեան լոյսին տակ հայկ· ժողովածրարը» անուն դիրքէն - որ աւելի կը յիշեցնէ ոստիկանական ղեկավարութեան վէպ մը - հրատարակութենէն երեք տարի ետք առնուած տողերու, ուր կը խօսուի 1980-ին Երուսաղէմէն ժամանած կրօնաւորի մը մասին, որ Եչիլգիւղի օդակայանը ձերբակալուած էր վերադարձի պահուն: Այս յօդուածը ամբողջովին լեցուն է անհրաժեշտ պնդումներով: Ինչ կը վերաբերի իրականութեան, պարբերութիւններու ձեւով պատասխանած ենք ամէն մէկուն:

Մեր կարծիքով, «Միլլիյէթ»ի սխալներով լեցուն այս դրութիւնը ոչ թէ միայն կը վշտացնէ Թրքահայերը, այլեւ՝ կ'արատաւորէ Թուրք մամուլին վարկը արտասահմանի մէջ: Որպէսզի համաչխարհային կարծիքը չարունակէ յարգել ու հաւատալ Թուրք մամուլին, պէտք է խուսափիլ նման անհիմ ու սխալ լուրերը պատմութեան սեփականութիւն դարձընելէ:

ՊԱՏՐ· ՇՆՈՐՀՔ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

×

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Փետրուար 26 թուակիր «Միլլիյէթ»

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳԻՐ ԲԱԿՈՒՆՑ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի խմբագիր եւ Հայաստանի Լրագրողներու Միութեան նախագահ Բակունց Անանիկեան, 59 տարեկանին: Հեղինակ՝ համայնավար պաղպաղարանական հարցերու նուիրուած կարգ մը մենագրութիւններու եւ բազմաթիւ յօդուածներու, Բակունց Անանիկեան պարգեւատրուած է զանազան մեդալներով եւ պատուոյ վկայականներով:

հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ· -

«Ճանփը» պարբերաթերթը տեսակցութիւն մը ունեցած է Թրքահայոց պատրիարք՝ Շնորհք Արք· Գալուստեանի հետ: Այս վերջինս ըսած է թէ սկսելով իր իսկ ընտանիքէն, իրեն ծանօթ բոլոր հայ ընտանիքները անյայտացած են 1915-ին: Ան չարունակած է· «Սակայն թէ այս ներքին բնական պատերա՞զմ մըն էր, քնական տարապրութի՞ւն մը, թէ ցեղասպանութիւն մը· ասիկա գիտնալու ոչ իրաւասութիւն ունիմ ոչ ալ դիտութիւն: Ես ցարդ ոչինչ ըսած եմ թէ ցեղասպանութիւն մը կատարուած է, կամ չէ կատարուած: Կազմուելիք անաչառ յանձնախումբ մը կրնայ այս իրականութիւնը յայտնել»:

Նոյն տեսակցութեան ընթացքին Պատրիարքը խօսելով Օրլիի դատավարութեան մասին ըսած է· - «Եթէ ես դատարանին մէջ գտնուէի ահաբեկչական արարք մը դատելու համար, որպէս դատակազմի անդամ, կամ դատաւոր՝ կ'ուզէի հասկնալ թէ ինչո՛ւ գործուած է արարքը, որոնք են դրդապատճառները, թէ այդ բոլորը իրականութի՞ւն են կամ որքանո՞վ իրական»:

Թուրք մամուլը անդրադառնալով այս տեսակցութեան, կ'ըսէ· «Հայոց Պատրիարքը երկդիմի արտայայտուեցաւ»:

×

Իսկ, Փետրուար 27 թուակիր «Մոնտ»ը, իր վեցերորդ էջին վրայ արձագանգ կը հանդիսանայ Շնորհք· Արք·ի մէկ ուրիշ հարցազրոյցին, այս անգամ իսլամական «Միլլի կազէթէ օրաթերթին, ուր Թրքահայոց պատրիարքը նմանօրինակ յայտարարութիւններ կ'ընէ: «Լը Մոնտ» կ'ըսէ թէ Պատրիարքը դէմ է որ «մէկ կողմ դրուի պատմական վիճաբանութիւնը Հայերու ցեղասպանութեան հարցին մասին: Այս յայտարարութիւնը ուշադրութիւն կը գրաւէ, որովհետեւ, մէկ կողմէ, Շնորհք Արք· ընդհանրապէս վերապահ անձնաւորութիւն մըն է եւ միւս կողմէ, որովհետեւ նախարարապետ Թուրգութ Իօզալ, նաեւ անակնկալօրէն արտայայտուած էր հայկ· հարցի մասին («Կիւնէշ» Փետրուար 13): Շնորհք Պատրիարքին համար, կը չարունակէ «Լը Մոնտ», կենսական է ուսումնասիրել «մէկնակէտը»: Աւոր համար կ'առաջարկէ «Երկու կողմերու հաւանութիւնը վայելող չէզոք յանձնախումբի մը կազմութիւնը»: Այս մարմինին պաշտօնը պիտի ըլլայ վերջապէս «պատմական տարակարծութեան»: Այս յանձնախումբը պէտք է «համաչխարհային հանրային կարծիքին ներկայացնէ Թուրք եւ օտար դիւանագիտական փաստաթուղթերու ամբողջութիւնը»:

ՕՐԼԻ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՀԻՆ ԵՐԳԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ֆրանսական մամուլի թղթակիցները չատ տպաւորուած են ոստիկանապետ՝ Ժանսթալի յայտարարութիւններէն եւ «Լը Մոնտ» նոյնիսկ կը խորագրէր Երեքշաբթի իրիկուն «Ժանսթալի փառաւոր դատապարտութիւնը»: Ի՞նչ ըսած է Ժանսթալ: Երկար եւ մանրամասն պատմականը կ'ընէ հայկ· ահաբեկչութեան, սկսելով Եանըգեանէն, բայց Ֆրանսական ոստիկանութիւնը միայն Թրքական հիւպատոսարանի գրաւման (1981, Սեպտեմբեր), տաճն է որ կրցած է գաղափար կազմել Ֆրանսական ճիւղին մասին: 300 ոճրափորձ կատարուած է Եւրոպայի մէջ, Ֆրանսայի մէջ՝ 40-ի վրայ 30-ին տէր եղած է ԱՍԱԼԱ-ն: Այլ մանրամասնութիւններ ալ կուտայ, գործածուած պայթուցիկներու տեսակին, ծագումին մասին, գլխաւորաբար չատուկ կպչուն ժապաւէններու, զորս պահ են գրեթէ բոլոր ոճրափորձերուն մէջ, նոյնիսկ հայկ· հասատութեանց դէմ: Ոստիկանապետը, կը նկատէն Ֆրանսայի թղթակիցները, չի խռովիր, երբ պաշտպանութեան փաստաբանները կը փորձեն զինքը նեղը գրնել: Քաղաքավարութեամբ ու հիւմուռով կը պատասխանէ: Վերջէսի կ'ըսէ·- «Հին աղուէս մըն էք», իսկ երբ մէկը Պուռկէ յարձակման կ'անցնի, Ժանսթալ որոշ հեգնանքով է որ կ'ըսէ· -

«Ձեր հարցումները այնքան գլուխ գործոց են եւ փառաւոր, որ ի վերջոյ պիտի կասկածիմ թէ Օրլիի ոճրափորձ մը տեղի ունեցած ըլլայ»:

Երեքշաբթի օր, կարգը եկած էր Թուրքերուն: Անգարա համալսարանականներ ղրկած է: Առաջին ներկայացողը՝ փրոֆ· Միւմթազ Սօյսալ, մասնագէտ է հայկ· հարցի: Նոր բան պիտի չըսէ, պարզ է: Թրքական թեզը կը մնայ հոն՝ ուր էր: Սօյսալ կը յայտարարէ· - «Եկած եմ ըսելու հետեւեալ 31 Թուրք դիւանագէտները ըսպաննուած են վերջին տարիներուն, յանուն իբրեւ թէ հայկ· ցեղասպանութեան եւ թէ անոնց մէջ 12-ը՝ իմ աշակերտներս էին: Ֆրանսա կուգամ նաեւ ջարդերու իրականութեան աւելի դիտական վկայութիւն մը բերելու համար, հիմնուած համալսարանական ուսումնասիրութեան վրայ, որ կարելի դարձաւ օսմանեան դիւաններու բացուելէն ի վեր: Այդ ուսումնասիրութեան կենսական տարրերը կը վստահին որ Թրքական իշխանութեանց կողմէ մտադրութիւն կամ կանխամտածում չէ եղած ժողովուրդ մը կամ ցեղ մը բնաջնջելու, ուրեմն ցեղասպանութիւն բառը սխալ կը գործածուի եւ ոչ մէկ ձեւով կ'արտայայտէ ջարդերը, որոնք տեղի ունեցած են Անատոլու»:

Ակռ գատ ալ, միւս յանկերդն ալ ծանօթ է՝ ԺԱ·էն - ԺԲ· դար Հայերը փառաւոր համակեցութեամբ ապրած են Թուրքերուն հետ, յետոյ զրգռութիւններ եղած են (բողոքական եկեղեցի, ռուս օրթոտոքս եկեղեցի եւայլն): Սօյսալ չուրանար Հայերու տառապանքը, թէեւ կը ճգդէ 300-էն 350 հազար է միայն զոհերու թիւը (Հայերու ընդհանուր թիւը 1·350·000 կը նկատէ) եւ անոնք ալ «պատմական հրէշային արկածի մը զոհ գացած են եւ ոչ՝ ցեղային սպանութեան»: Հայերու բնաջնջման պատճառներն ալ ծանօթ են՝ սով, հիւանդութիւն, համաճարակ եւայլն: Նոյն հին, չա՞տ հին երգը, որ աւելի անհամ կը դառնայ, երբ լսողը համալսարանի փրոֆէսէօր է:

Միւսները տարբեր բան պիտի չըսեն: Սօյսալ կ'ընդունի սակայն թէ «պատմութեան չատ ճերմակ էջ մը չէ, բայց հետեւանք է մահամերձ կայսրութեան մը անկարգութեանց եւ ոչ՝ Թրքական սառն որոշման՝ ցեղ մը բնաջնջելու»:

Մէջբ վերջէս յայտնած է, անգամ մը եւս ուշադրութիւն դրաւել յայտարարե-

(Շար· Դ· էջ)

ԱՆՏԻՊ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՄԱՀԻՑ ՈՒԺԵՂ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անգամ տղամարդիկ մի կողմից, կանայք՝ միւս - պահանջում են լռեցնել երեխային: Հասկացնում են այդ դէմի, ձեռի նշաններով, ոմանք չչունջով...

- Աղջի, ծիծդ բերանը դիր, - խորհուրդ տուին կանայք:

Բայց ինչ անում է խեղճ կինը - երեխան չի լռում: Փոքրիկ, ծծկեր երեխայ, հազիւ վեց ամսական, ոչ խօսք է հասկանում, ոչ վտանգ ու լալիս է յամառօրէն, ճչում: Ոչ մօր սրինքն է բերանն առնում, ոչ օրօրով է հանգստանում: Մերթ նում է միալար, մերթ ճղղում է խոճկորի պէս, մերթ էլ այնպէս է ճչում, առես չիկացած չամփուրով դաղում են նրան. «Ա՛ ... բա՛...»:

Կանայք յուզուած, զայրացած չրջապատել են դռնապանի կնոջն ու երեխային, խորհուրդներ են տալիս, օրօրում են փոխ-փոխ, առանձին - առանձին իրենց հնարագիտութիւնն են բանեցնում.- ոչինչ չի օգնում, ոչի՛նչ...

Իսկ տղամարդիկ նեարդայնացած չդիտեն ինչ անեն: Ինժէնէրն իրեն ուտում է, զէմքը ծամածռում: Գործակատարները նոյնպէս յուզուած են, բարկացած:

- Ձայնը կտրեցէք, վերջապէս - ասում է մէկը խնդրուած ձայնով:

Ո՛ւմ ես ասում: Ծծկերը մեր դրութեան մէջ չի մտնում ամենեւին: Նա չարունակում է իրենը, այդ փոքրիկ բռնակալը:

- Բժիշկ, ի սէր Աստծոյ, տեսէք մի այդ յոգոի ի՛նչն է ցաւում, - ասում է հասակաւոր գործակատարներից մէկը զայրացած, բայց դարձեալ այնպէս, որ ձայնը չլսեն դուրսը:

Բժիշկ Մանասեանը մօտենում է, քննում:

- Ստամոքսից է, - ասում է:

- Դէ մի բան արէք՝ ցաւը կտրի, բժիշկ, - ասում են այս ու այն կողմից:

Բայց բժիշկի մօտ ոչինչ չկայ· ո՛չ մի դեղ: Նա չէր կարող իմանալ, թէ երեխայի փոր պիտի ցաւի, որ դեղեր վերցրնէր:

Ո՞ւմ մտքով կարող էր անցնել, թէ այսի՛նչ բանը կը հարկաւորուի: Միայն բժշկի կինը՝ տիկին Դարիան էր հեռատես գտնուել, որ վերցրել էր վալէրեան կաթիլներ: Իսկ դեղ ... որտեղից գտնել երեխայի ստամոքսի դեղ կամ ով կարող էր գնալ բերել այն պահին, երբ թշնամին մտնում էր կամ մտել էր քաղաք:

Իսկ երեխան քանի գնում չարունակում է ձայնը բարձրացնել: Դարձեալ այնպիսի ճիչ ու ծղրտոց է արձակում, կարծես տաք չամփուրով չանթում են նրան:

Հաւաքուածներիս զայրոյթը հետզհետէ փոխւում է կատաղութեան. - վեց ամսական ծծկերի պատճառով պիտի զոհուե՞նք, ինչ է: Հիմա տղամարդիկ նոյնպէս, կանանց նման, չրջապատել ենք մօրը, դռնապանի խեղճ կնոջը եւ պահանջում ենք իսկոյն եւեթ, ինչպէս ուզում է, ինչ գնով ուզում է լինի՝ լռեցնի «լակոտին», ինչպէս կրկնում էր, տարիքով գործակատարը:

- Էդ լակոտի ձէնը կտրի՛...

- Որ չի կտրում, ախպէր ջան, ինչ անեմ, - արդարանում է խեղճ կինը՝ վախուորած, գլուխը կորցրած:

- Որ չի կտրում՝ բերանն ապուխ կոխի, - խորհուրդ տուեց մէկը, չդիտեմ կին, թէ տղամարդ:

Ու անմիջապէս մի թաշկինակ դցեցին մօր դէմը:

Թշուառ կինը վերցրեց այդ թաշկինակը եւ կարծես պատուէրը կատարելու համար ծածկեց երեխայի երեսն ու բերանը:

- Բերանը կոխի, - բերանը, - չչնջացին մի քանի ձայներ:

- Ախր կը ... խեղդուի՛, - լաց եղաւ խեղճ մայրը:

- Աւելի լաւ է դա, քան էսքան մարդ, - լսուեց մի ձայն, որ թուաց խօսում էր ինքն իրեն:

Ու բոլորը կարծես սպասում էին մի այդպիսի խօսքի. ու անմիջապէս իրար անցան, արձագանգ տուին.

- Ի հարկէ, ի հարկէ...

Հիմա, երբ յիշում եմ այդ րոպէն, մազերս փշաքաղւում են: Մարդիկ պահանջում էին, որ մայրը երեխային լռեցնելու համար թաշկինակը կոխի նրա բերանը, որ նրա՝ այդ ծծկերի պատճառով այնքան հոգի չտուժի: Սարսափելի էր... ոմանք խօսում էին, ոմանք հաւանութիւն տալիս կամ լռում, որ նոյնն էր, թէ համաձայն են: Որովհետեւ բոլորի վիճակը կախուած էր այդ երեխայից ... Այսինքն՝ նրա լացը կարող էր մատնել բոլորին ... Դռնապանի կինը բնազդով զգում էր այդ եւ չգիտէր ի՛նչ անի.- թաշկինակը կոխեր երեխայի բերանը - նշանակում է խեղդամահ անել նրան: Չանում է խեղդամահ անել նրան: Չանում է հատ լացով, իրեն կորցրած նայում էր չորս բոլորը՝ մի ելք գտնելու յոյսով:

Վերջապէս կարծես այդ ելքը գտաւ:

Ցանկարծ ելաւ տեղից ու երեխան պինդ գրկած կանգնեց բոլորի մէջտեղ:

- Թողէք աւելի լաւ է ես գնամ, - ու քայլեց դէպի դուռը:

Զթողին: Գժուել - խենթացել է, ինչ է: Ինչպէ՞ս կարելի է: Բաւական է նրան տեսնեն - ներս կը թափուեն: Աւելի լաւ է երեխայի ձայնը կտրի: Զգիտեմ ինչո՛ւ, համոզուած էինք, թէ նրա դուրս գալը կը նկատեն: Գուցէ դրա պատճառն այն էր, որ փողոցից արդէն ձիերի ոռնատրոփ էր լսւում եւ մարդկային ոռնաձայներ:

Եւ խեղճ կինը լսեց· մնաց, սակայն աչքերը գլխաշորով սրբելով՝ ասում, չչընջում էր չարունակ.

- Ես ո՞նց կտրեմ էս անիրաւի ձէնը: Ես ինչ անեմ...

Ու ընկճւում, ամօթից հալւում էր, որ երեխան պատճառ պիտի դառնայ մեր դժբախտութեան:

- Ձէնդ կտրի, այ մեռած, ձէնդ կտրի, - կրկնում էր նա մի զուսպ ձայնով, որ հազիւ էր դուրս գալիս նրա՝ իրար սեղմած առամների արանքից: - Ձէնդ...

Ի զո՞ւր: Երեխան ոչինչ չի ուզում լսել· ճչում է մի դլուխ, կարծես զազում են:

Այդ տեսնելով՝ այս ու այն կողմից նորից խորհուրդ են տալիս թաշկինակը երեխայի բերանը կոխել:

Բայց դռնապանի կինը մնում է չփոթ ու անվճռական.- նա վախենում է զարձեալ, թէ երեխան կը խեղդուի:

- Չի խեղդուի, չի խեղդուի, քեզ ինչ ասում են՝ լսիր, - ասում են ոմանք կանանցից ու տղամարդկանցից:

- Ես չեմ կարող ... Ուզում էք դուք ձէնը կտրեցէք: Ես չեմ կարող, - ասաւ դռնապանի կինը, երեխան դրեց հողի յատակին ու ինքը քաշուեց մի կողմ:

Ի՞նչ անենք: Մնացել ենք սառած: Երեխան ճչում, ծղրտում է առաջուայ պէս. թւում է նրա ձայնը հասնում է արդէն փողոց, բայց ոչ ոք մեզնից չի մօտենում նրան: Իսկ մայրը, երեսը ձեռներով ծածկած, կրկնում է.

- Ես չեմ կարող ... Թող ով ուզում է...

Երեխան ճչում է, բարուրը քիչ է մընում պայթի, բայց ոչ ոք չի մօտենում:

Վերջապէս, կանանցից մէկն առաջ եկաւ եւ բարուրը պրկին առաւ: Մենք բոլոր երեսնիս չրջեցինք, որ չտեսնենք ի՛նչ է լինելու: Ես, որ մօտիկ կանգնած էի, նկատեցի, թէ ինչպէս կինը թաշկինակը կոխեց երեխայի բերանը: Թաշկինակն ամբողջովին չմտաւ եւ կէսը հա - մարեա մնաց դուրս՝ ականջին, երեսին լռնած: Այդ անելուց յետոյ նա արագ գցեց բարուրը, այնպէս արագ, կարծես երեխան պիտի վառէր իրեն:

Այդ ժամանակ ամէն չարժում դադարեց նկատւում: Չէին ուզում իրար երես նայել: Բոլորը զարձեալ չրջել են երես - ները, որ չտեսնեն երեխային:

Իսկ Նա՝ երեխան բարուրի մէջ մի քիչ խուլ ձայներ հանեց ու լռեց: Հանդստացանք: «Վերջապէս հանդարտեց», մտածեցինք: Բայց մայրը, ընդհակառակն. տեսնելով՝ երեխան լռեց, տեղից վեր թռաւ, ինչպէս խրտնած կենդանի, մօտեցաւ ու ականջ դրեց...

Մի երկու վայրկեան մնաց այդպէս, ապա յանկարծ մի ոստիւնով ընկաւ բարուրի վրայ, թաշկինակը հանեց մանկան բերանից ու ճչաց.

- Վա՛յ, երեխաս չկայ...

Ու սկսեց լալ, ձեռները ծնկներին խփելով:

Երեխան իսկապէս մեռել էր: Նրա փոքրիկ մարմինը անշարժ էր բարուրի մէջ:

Մենք նորից երեսնիս չրջեցինք, որ չտեսնենք ... բայց անկարելի էր: Գոնէ իմ մասին կարող եմ ասել - ինչպէս էլ դարձնում էի երես - երեխան աչքիս առջեւ էր...

Քիչ յետոյ ... քիչ յետոյ էլ մարդ չմընաց նկուղում: Բոլորս վտանգը մոռացած դուրս եկանք իրար հետեւից՝ ամօթի, սարսափի եւ ոճրապարծութեան խառն զգացումներով: - Փոքրիկ դիակը, թւում էր, հալածում, վազում էր մեր հետեւից եւ պահանջում էր փոքրիկ հոգին...

ՍՏԵՓԱՆ ՋՕՐԵԱՆ

1920, Երեւան

ՀԱԿԻՐՃ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

1973 Յուլիսի չուրջ, Իտալիոյ արտաքին տեսակէտէ տաղնապը եւ կառավարութեան ընկերվարական ծրագիրները՝ որոշ դժուարութեանց առջեւ դրին Միւթարեանութիւնը, այնու որ՝ մէկ կողմէն՝ վանքին երկրագործական կալուածներու սեփականութիւնը վտանգի կ'ենթարկուէր, միւս կողմէն՝ տուներու վարձքերու պետական կաշկանդումով՝ տարուէ տարի եկամուտները կը նուազէին, միաժամանակ տուրքերու եւ ծախքերու յաւելում կը տեղծուէր, իսկ դրամի արժէքազրկումը հետզհետէ կը ծանրացնէր կացութիւնը:

Ասկէ՝ վանքին նոյն չրջանի մատակարարական մարմինը ծրագիր մը մշակեց, մեր երկրագործական կալուածներով՝ Ընկերութիւններ կազմելու, նոր տեսակի գործունէութիւններ ստեղծելու նպատակով (գլոսաչրջիկային նկարագրով), Միւթարեանց կրթական ու մշակութային գործին յատկապէս նպաստամատոյց աղբիւրներ կերտելու մտահոգութեամբ:

Այս կերպ գործունէութիւնը, սկզբնական փոքրիկ յաջողութիւններէ եաք յաջորդաբար ընդարձակուեցաւ, մտնելով գործօն այլ Ընկերութիւններու մէջ, որոշ չահաբաժիններով (1975):

Կազմեալ այս Ընկերութիւնները, իրենց ծրագրած գործունէութիւնը իրագործելու համար՝ դրամատուներէն փոխառութիւններ ու պարտքեր առին, որոնց եբաչխաւոր եղաւ՝ բոլոր Ընկերներուն հետ՝ նաեւ Միւթարեանս:

Քիչ առենէն, սակայն, երեւան եկաւ որ Ընկերութիւնները չէին յաջողեր իրենց եկամուտներով փակել ծախքերը: Ասոր հետեւանքով՝ եկեղեցական վերին իշխանութիւնը հսկիչ Յանձնախումբ մը ղրկեց, զարման մը փնտռելու կացութեան: Քննութեանց ընթացքին՝ երեւան ելաւ որ պարտքերը աւելի էին, քան ինչ որ ծանօթ էր մեզի (1978):

Քննիչները պարտադրեցին Ընկերներուն՝ իրենց բաժնեթուղթերը գիջանել Միւթարեան, որպէսզի Միւթարեանութիւնը կարենար վաճառել զանոնք եւ փակել Ընկերութեանց պարտքերը:

Վաճառման այս գործառնութիւնները երկար ու դժուարին եղան. արդելքներ եւլան նոյնիսկ քաղաքական իշխանութեանց կողմէ՝ նկատած որ գնողներէն ոմանք օտար Մարմիններ էին:

Միաժամանակ, դրամատուներու հանդէպ պարտքերը հետզհետէ կը բարդուէին, չուրջ 25 առ հարիւր· պարտքերու դումարին երկու երրորդը կը ձեւանար լոկ տոկոսներէն (1980):

×

EUROGESTի ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Պաշտօնական քննիչ Յանձնախումբին թելադրութեամբ վերջին լուծումը եղաւ հարցը արմատապէս յանձնել կալուածային վաճառումի փորձառու միջազգային ու մեծ Ընկերութեան մը, EUROGESTի որ ծրագրեց Ընկերութեանց ու Միւթարեանութեան անչարժ գոյքերու վաճառումով փակել պարտքերը, բոլոր ծրագիրը երկու տարուան ընթացքին իրագործելու ւայմանագրութեամբ, այսինքն մինչեւ՝ 1983, Դեկտեմբեր 31 թուականը:

Դժբախտաբար, կիսով միայն հնարաւոր եղաւ գործադրել այս ծրագիրը, չուկայի անչարժութեան հետեւանքով, քանի մինչեւ Ընկերութեան վկայութեան: Բայց մինչ այդ, վաճառուեցան, 1982- - 1984-ի ընթացքին, բացի Ընկերութեանց որոշ կալուածներէն, Միւթարեանութեանս բնակարանային գրեթէ բոլոր հասութաբեր անչարժ գոյքերը՝ յարկաբաժիններ, տուներ ու խանութներ (Հռոմ, Վենետիկ, Լիւոյ), չուրջ քսան միլիառ լիռէթի արժողութեամբ, եւ Միւթարութիւնը այսօր մնացած է գրեթէ առանց հասոյթաւոր եկամուտի եւ կարօտ օրապահիկի, ինչպէս երբեմն Հիմնադրին օրերուն:

Երկրագործական կալուածները թէեւ տակաւին չեն վաճառուած, սակայն՝ ինչպէս անցեալին՝ ներկայիս ալ ատոնք ի վիճակի չեն ապրեցնելու Միւթարութիւնը· եւ բռնագրաւումի սպառնալիքին տակ ալ ըլլալով, Դրամատուներու կողմէ, չեն կրնար վաճառուիլ:

×

C.I.C.A.M.
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Իրերու այս կացութեան մէջ, 1984ի Մայիսին, Փարիզ կազմուեցաւ մասնագէտ ու վեհանձն ազգայիններու կողմէ Մարմին մը C.I.C.A.M. տիտղոսով Comité International des Collèges Arméniens Mekhitaristes որ իսկոյն ինքզինքը տրամադրեց Միւթարեանս այս դժուարին կացութեան դարման մը գտնելու, եւ առանձնեց՝ նոտարական պաշտօնական գործառնութիւններով՝ Միւթարեանց իրաւունքներուն պաշտպանութիւնը եւ անոր բոլոր անչարժ գոյքերու մատակարարութիւնը, եկեղեցական վերին իշխանութեանց հաւանութեամբ, Ֆրանսական օրէնքի գօրութեամբ վաւերացուած:

C.I.C.A.M.ը ներկայիս, Փարիզէն զատ, Միլանոյի մէջ եւս ստեղծած է փաստաբանական գրասենեակ, ճիւղաւորուելով մինչեւ Վենետիկ, զբաղելու համար Դրամատուներու հետ Միւթարեանց պարտքերուն, Ընկերութեանց եւ գտեբրու հարցերով, ինչպէս նաեւ դրամական նախկին գործառնութեանց եւ հաշիւներու վերստուգումներով, հուսկ նաեւ Միւթարեան ու վանքին տնտեսական առօրեայ խնդիրներով:

×

ԲՈՒՆԱԳՐԱԻԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

1984 Յունուարի վերջերը, Վենետիկի մէջ, Ընկերութեանց հարցերով զբաղող մեր նախկին գործակից մասնագէտները (փաստաբան, տնտեսագէտ, հաշուապահ), իրենց կատարած աշխատանքներուն համար պահանջ ներկայացուցին՝ 525 միլիոն իտալական լիռէթի հաշիւ մը, եւ չուտով գոհացում չստանալով, պատճառ տուեցին՝ բռնագրաւել ենթարկելով վանքին չարժուն գոյքերէն մաս մը, այսինքն՝ մշակութային արժէք ներկայացնող քանի մը առարկաներ (իսպաներկ երեք մեծ նկարներ՝ Թիէփոլոյի, Փալմաթլ - Ճիոմանէ եւ Ռոքքոյ Մարքոնի հեղինակներուն վերագրուած, ինչպէս նաեւ 1700-ին Ամսթերտամ տպագրուած աշխարհագրական քարտէսներու Ֆրանսերէն երկու մեծ հատորներ): Պարտատէրերը, յաջորդաբար, բռնագրաւումի ենթարկեցին նաեւ քանի մը վանքապատկան խանութներ ու յարկաբաժիններ, որոնք տակաւին չեն վաճառուած: Հուսկ՝ 1985-ի Յունուարին, բռնագրաւի ենթարկեցին Ա. Ղազարու հանրածանօթ եպիսկոպական մումիան (1825-ին՝ նուէր ղրկը-

ԳՈՒՅԿ

Ի.

ԸՆԿԱՆՈՒ ՊՈՒՆԿՐՆԵՐԸ

– Պետհրատարակությունից մեզ հետ
– Ասաց ինձ ծանոթս ու ավելացրեց.
– Դուք ձեր տեսակի վերջին մոհիկանն եք:
– Ինչո՞ւ:
– Ձեր գրքերը չեն վաճառվում:
– Ճիշտ է:
– Ձեր գրքերի տպաքանակը ինչքա՞ն է եղել:
– Հազար հինգ հարյուր:
– Ինչքա՞ն է վաճառվել:
– Հազար հարյուր:
– Ուրեմն ձեր գրքերից ընդամենը երկու հարյուր օրինակ է մնացել:
– Այո:
– Ինչո՞ւ եք կարծում, որ ձեր գրքերը չեն վաճառվում:
– Ես չեմ կարծում, որ ես ինչ-որ բան եմ կարծում:
– Ուրեմն ինչո՞ւ եք գրում:
– Ես չեմ գրում:
– Ինչո՞ւ եք հրատարակում:
– Ես չեմ հրատարակում:
– Ինչո՞ւ եք ապրում:
– Ես չեմ ապրում:
– Ինչո՞ւ եք ծխում:
– Ես չեմ ծխում:
– Ինչո՞ւ եք խմում:
– Ես չեմ խմում:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն ողջ:
– Ես ողջ չեմ:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն գոյություն ունեցող:
– Ես գոյություն չունեցող:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն ինձ հետ խոսում:
– Ես ինձ հետ չեմ խոսում:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն ինձ հետ քայլում:
– Ես ինձ հետ չեմ քայլում:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն ինձ հետ նստած:
– Ես ինձ հետ չեմ նստած:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն ինձ հետ ձեռք տալիս:
– Ես ինձ հետ ձեռք չեմ տալիս:
– Ինչո՞ւ եք ուրեմն ինձ հետ ձեռքերը շփում:
– Ես ինձ հետ ձեռքերս չեմ շփում

(Շար. Ա. Էջէն)

լով թէ պաշտպանութիւնը կը հրաժարի իր վկաներու ունկնդրութենէն, բացի՝ Տըֆէօ եւ Ֆրանչեսքի: Բացատրութիւնն է թէ նիստերը արդէն հայթայթած են բոլոր տուեալները, կրնան արդէն իսկ արտասանել իրենց պաշտպանողականները, ուրեմն հարկ չկայ անտրամադիր դարձնելու երդուեալները, նիստերը երկարաձգելով: Երկուշաբթի նիստը 13 ժամ տեւած է, մինչեւ ժամը 23 եւ հաւանաբար նոյնն ըլլայ չաթաթավերջին:

ՃԱՏՐԱԿ

ԳԱՐԳՈՎ-ԳԱՍՊԱՐՈՎ

ԿՐԿԻՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ Չ.ԻՆ

Մոսկուա կամ Լոնտոն, քաղաքը ճըշդուած չէ, բայց որոշ է որ Սեպ. 2-ին, Գարպով եւ Գասպարով պիտի վերսկսին ճատրակի համաշխարհային մրցումը, ուրու ընդհատումին որոշումը, այնպիսի համեմատութիւններ առաւ, որ քիչ էր մնացեր միջազգային դիւանագիտական բարդութիւններ առեղծէր:

Աւստրիոյ մէջ է, որ Օգոստոսին ճատրակի միջազգային համագումարը պիտի ճշդէ վերջնական կանոնները: Կրնայ ըլլալ որ խաղերու թիւը սահմանափակուի:

Տիկին Գասպարեան, որ տղուն բանբերն է, յայտնած է թէ վերսկսումի որոշումին թուականը լաւ է, որովհետեւ Գասպարով տրամադիր չէր առելի կանուխ վերսկսելու: Ներկայիս ալ Բագու կը վերադառնայ հանգստանալու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԿԱՄՈՒՏԻ յայտարարութեան պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ: Փետրուար 28-ի տեղ կարելի է մինչեւ Մարտ 4 ղրկել, 1984-ի եկամուտներու հարցարաններու պատասխանները:

ՊԱՐՊԻի (Լիոնի «մագործ» նացին) դեղին մէջ սուտ fourիf ղրուած է եւ բանտարկեալին չրթները այրած են ու անմիջապէս հրաժարած է առնելէ: Կը կարծուի որ չարագործութեան եւ ոչ թէ արկածի հետեւանք է: Իր փաստաբանը՝ մէթր Վերժէս քննութիւն մը պահանջած է:

ՋԵՐՆԵՆԿՕՆ ի՞նչպէս է: Այս հարցումը ամէն օր կը կրկնուի արեւմտեան մամուլին մէջ, հակառակ անոր որ խորհըրդային թիւ 1-ին առողջական վիճակը դեր չի կրնար խաղալ այլեւս վարչակարգին քաղաքականութեան վրայ: Առջի օր, ցոյց արուած է հեռատեսիլէն, քուէարկութեան առեն, ըսելու համար թէ՝ ողջ է: Այսօր ալ կ'ըսուի թէ հիւանդանոցին մէջ քուէարկած է: Հոն յատուկ սենեակ մը քուէարկութեան դրասենեակի վերածուեր է այդ նպատակով:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
ԻՍԻ-ի
Ս. ՄԱՐԻԱՄ - ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՊԱՑԾԱՌՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՐՄՆԻ

Կիրակի օր, Մարտ 3-ին, ժամը 15-ին, եկեղեցւոյս՝ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆ Մշակութային սրահին մէջ:

6, Ավիւնիւ Պուրկէն - իսի - լէ - Մուլինօ

Իանախօսութիւն. -
Երգ. -
Նուագ. -
Արտասանութիւն. -
Անուշեղէնները. -
Զովացուցիչ խմիչքներ. -
Վիճակահանութիւն. - :
Մուտքը ազատ է:

ԴԷՊԻ Ս. ՂԱԶԱՐ

Մայիս 25, 26, 27, Հոգեգալուստի տաթիւ

organisé par
La Croix Bleue Marseille
section St. Jerôme

VOYAGE

à VENISE

avec la visite de
l'ILE ST. LAZARE

pour la Pentecôte, les 25, 26 et 27 Mai

Inscriptions avant le 30 Mars

Pour tous renseignements :
Tél : 16 (91) 66-28-33 / 16 (91) 70-12-49

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՄՕՆԻԹԻՕՐՆԵՐՈՒ ՍԻՄԻՆԱՐ

Սեմինարը տեղի կ'ունենայ Տէօնինի Հայ Մշակոյթի Տունը, Ապրիլ 3, - 4, - 5:
Արձանագրութեան համար հեռաձայնել՝
969 - 71 - 72 995 - 56 - 22

SOLIDARITÉ FRANCO - ARMENIENNE

Le tirage au sort de l'œuvre de Krikor Tcherkezian «Abécédaire pour Mémoire» s'est déroulé le 2 Février au Centre de Documentation Arménien, 36, rue de Trévise Paris.

L'association «Solidarité Franco-Arménienne» félicite l'heureuse gagnante de l'original peint sur soie :
Mlle Nathalie MELIK - MiNASSIANTZ Paris, ainsi que Mme Georgette ALOUCHE La Varenne St. Hilaire, Mlle Elisabeth CHAHINIAN Paris, Mlle Satenik GOSTANIAN Miribel, Mme HANÉDANIAN Chatou, Mme KANDJIAN Clichy, M. Krikor NIGOGHOSSIAN Paris, M. Robert PAPAZIAN St. Mandé, M. Patrick PARSÉKIAN Voulx, M. Avédis PILAVIAN Arnouville, Mme. VEILLEUX Antony, qui ont la chance de gagner une affiche en vélin, signée par l'auteur. Nous rappelons que cette affiche est désormais en vente au prix de 30 frs., ainsi que le dossier publié par S. F. A. : «Approche sur la question du génocide arménien» 30 frs.

Pour tous renseignements :
Solidarité Franco - Arménienne
B. P. 84 — 75862 - *PARIS Cédex* 18
Tél : 606 - 15 - 90

Ս. ՄԵՍՐՈՊ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

Ս. Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնը կը կազմակերպէ առուլիս - դասախօսութիւն մը, Հինգշաբթի, Փետր. 28-ի երեկոյեան ժամը՝ 8·30-ին, կեդրոնի սրահին մէջ:

Դասախօս՝
ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ Տ�էՐ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ
- Դասախօս -
- Փարիզի Համալսարանին մէջ. -
Նիւթ՝
«Les Jeunes-Turcs et les Arméniens de 1908 à 1918»

Սիրով հրաւիրուած է հայ հասարակութիւնը:

Ծանօթ. - Դասախօսութենէն առաջ պաղ պիւֆէ մը տրամադրելի է փափաքողներուն համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ. -

ԱՑԻԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆԺԵԼ ՆԱՃԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին ի յիշատակ, իր զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, Կիրակի, Մարտ 3, Լիոնի Ս. Ցակոբ Եկեղեցին:

Իր յիշատակը յարգողներէն, կը խնդրեն ներկայ ըլլալ:

Այս առթիւ զաւակները 500 Ֆ. նուիրած են Այնճարի եւ Զմմառի որբանոցներուն:

ՇԱՐՔՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Տէր եւ Տիկին Զարմայը եւ Ցասմիկ Ալեքսանեան վիրաբուժական ծանր գործողութեան հետեւանքով, չորս ամիս հիւանդանոց ու հանգստեան տուներ անցընելէ ետք, տուն վերադարձած ըլլալով իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց այցելութիւններով, նամակներով թէ հեռաձայնով, մխիթարեցին զիրենք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Մարտ 2-ին, կէսօրէ վերջ ժամը՝ 3-ին, Լիոնի Ազգային Տան սրահը:

ՍԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Մարտ 3, Կիրակի առաւօտեան ժամը՝ 10·30-ին պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ Ա.ԲԵՂԱՑ Ա.ԻԵՏԻՔԵԱՆ

Դէպի Հոլանտա

organisé par
la CROIX BLEUE section de LYON

Voyage
en HOLLANDE
via Paris

DU 2 AU 9 AVRIL
visites guidées des grandes villes-musées
Fin des inscriptions 15 Février
Pour tous renseignements :
tél : 888 - 92 - 51
ou 854 - 22 - 93 après 20h30.

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղի
կողմէ
Ապրիլ 2-էն Ապրիլ 9
Արձանագրութիւն եւ տեղեկութիւններու համար, հեռաձայնել մինչեւ Փետրուար 15՝ 888 - 92 - 51 կամ երեկոյեան ժամը 20·30էն յետոյ՝ 854 - 22 - 93 թիւերուն:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ Մասնաճիւղի

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍՔ

NUIT DE LA CROIX BLEUE

animée par l'Orchestre *HARTANAG*

organisée par la section de
Bagneux - Cachan

A l'Hôtel MERCURE
rue du Moulin — Vanves
Parking gratuit (Porte de Versailles)

Le 9 Mars à partir de 20 heures

DINER DANSANT : 250 Frs.

Réservations des tables avant le 4 Mars
Tél : 664-02-92 / 665-13-26 après 20h.

Entrée après 23h. : 70 Frs.

HOTEL CONCORDE PALM BEACH
2, Promenade de la Plage — Marseille 8e

SOIREE UGAB

SAMEDI 2 MARS DE 20H 30 A L'AUBE

DINER DANSANT
AUX CHANDELLES

○ *Orchestre Tzigane VINITZKI*
○ *Orchestre Folklorique SARDARABAD*

Réservation : **U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget. Tél : 37 - 75 - 97**
Richard DAKARIAN, Tél : 90 - 66 - 28
Jacques CHELELEKIAN, Voyage Wasteels. 87, La Canebière. Tél : 50 - 75 - 49

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՇԻՐԱԿ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՐՄ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՇԻՐԱԿ - CHIRAG

SEETO SARL
ALIMENTATION GENERALE
NOUVELLE DIRECTION
LES MEILLEURS PRODUITS D'ORIENT AUX MEILLEURS PRIX,
AMUSE GUEULE VENDUS CHAUDS
Ouvert tous les jours sauf le dimanche
26, rue de Trévise — 75009 PARIS, Mo.Cadet — Tél : 770 - 38 - 63
POUR TOUS GENRES DE RECEPTION,
SPECIALITES ORIENTALES SUR COMMANDE

54-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանին Արեւոյչներէն, Արիներէն, Գայլիկներէն եւ Թեւիկներէն եւ մասնակցութեամբ՝
Հայ Արիներու Միութեան Լիոնի Շրջանին
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30-ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, rue St. Dominique — Paris 7e, Métro :. Invalides

ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Ամբողջովին նոր յայտագիր, հայկական պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, հայերէն արտասանութիւններ եւ խաղեր:

Հանդիսին ներկայ պիտի ըլլան եւ մասնակցին յայտագրին փրանսական Սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը, Պելժիացի Ծովային Սկաուտներու խումբեր, իրենց ներկայացուցիչներով, Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց պետերը, եւ այլն...

Կը ներկայացուի նաեւ Զաւեշտ մը հայերէն:

Մուտք՝ 40 Ֆր. *Երախաներուն՝ ձրի:*

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935